Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯେ

ୱିମାନୱତ୍ଥୁ-ଅଟ୍ଠକଥା

ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା

ମହାକାରୁଣିକଂ ନାଥଂ, ଞେଯ୍ୟସାଗରପାରଗୁଂ;

ୱନ୍ଦେ ନିପୁଣଗମ୍ଭୀର-ୱିଚିତ୍ରନଯଦେସନଂ।

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନା, ଯେନ ନିଯ୍ୟନ୍ତି ଲୋକତୋ;

ୱନ୍ଦେ ତମୁତ୍ତମଂ ଧମ୍ମଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପୂଜିତଂ।

ସୀଲାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ଠିତୋ ମଗ୍ଗଫଲେସୁ ଯୋ;

ୱନ୍ଦେ ଅରିଯସଙ୍ଘଂ ତଂ, ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ।

ୱନ୍ଦନାଜନିତଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ଇତି ଯଂ ରତନତ୍ତଯେ;

ହତନ୍ତରାଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ, ହୁତ୍ୱାହଂ ତସ୍ସ ତେଜସା।

ଦେୱତାହି କତଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ଯଂ ଯଂ ପୁରିମଜାତିସୁ;

ତସ୍ସ ତସ୍ସ ୱିମାନାଦି-ଫଲସମ୍ପତ୍ତିଭେଦତୋ।

ପୁଚ୍ଛାୱସେନ ଯା ତାସଂ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜନୱସେନ ଚ;

ପୱତ୍ତା ଦେସନା କମ୍ମ-ଫଲପଚ୍ଚକ୍ଖକାରିନୀ।

ୱିମାନୱତ୍ଥୁ ଇଚ୍ଚେୱ, ନାମେନ ୱସିନୋ ପୁରେ;

ଯଂ ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯସ୍ମିଂ, ସଙ୍ଗାଯିଂସୁ ମହେସଯୋ।

ତସ୍ସାହମୱଲମ୍ବିତ୍ୱା, ପୋରାଣଟ୍ଠକଥାନଯଂ;

ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିଦାନାନି, ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ୱିସେସତୋ।

ସୁୱିସୁଦ୍ଧଂ ଅସଂକିଣ୍ଣଂ, ନିପୁଣତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯଂ;

ମହାୱିହାରୱାସୀନଂ, ସମଯଂ ଅୱିଲୋମଯଂ।

ଯଥାବଲଂ କରିସ୍ସାମି, ଅତ୍ଥସଂୱଣ୍ଣନଂ ସୁଭଂ;

ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଭାସତୋ ତଂ ମେ, ନିସାମଯଥ ସାଧୱୋତି।

ତତ୍ଥ ୱିମାନାନୀତି ୱିସିଟ୍ଠମାନାନି ଦେୱତାନଂ କୀଢଆନିୱାସଟ୍ଠାନାନି। ତାନି ହି ତାସଂ ସୁଚରିତକମ୍ମାନୁଭାୱନିବ୍ବତ୍ତାନି ଯୋଜନିକଦ୍ୱିଯୋଜନିକାଦିପମାଣୱିସେସଯୁତ୍ତତାଯ , ନାନାରତନସମୁଜ୍ଜଲାନି ୱିଚିତ୍ତୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନାନି ସୋଭାତିସଯଯୋଗେନ ୱିସେସତୋ ମାନନୀଯତାଯ ଚ ‘‘ୱିମାନାନୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ୱିମାନାନଂ ୱତ୍ଥୁ କାରଣଂ ଏତିସ୍ସାତି ୱିମାନୱତ୍ଥୁ, ‘‘ପୀଠଂ ତେ ସୋୱଣ୍ଣମଯ’’ନ୍ତିଆଦିନଯପ୍ପୱତ୍ତା ଦେସନା। ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଞ୍ଚେତଂ ତାସଂ ଦେୱତାନଂ ରୂପଭୋଗପରିୱାରାଦିସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ତଂନିବ୍ବତ୍ତକକମ୍ମଞ୍ଚ ନିସ୍ସାଯ ଇମିସ୍ସା ଦେସନାଯ ପୱତ୍ତତ୍ତା। ୱିପାକମୁଖେନ ୱା କମ୍ମନ୍ତରମାନସ୍ସ କାରଣଭାୱତୋ ୱିମାନୱତ୍ଥୂତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତଯିଦଂ କେନ ଭାସିତଂ, କତ୍ଥ ଭାସିତଂ, କଦା ଭାସିତଂ, କସ୍ମା ଚ ଭାସିତନ୍ତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ଇଦଞ୍ହି ୱିମାନୱତ୍ଥୁ ଦୁୱିଧେନ ପୱତ୍ତଂ – ପୁଚ୍ଛାୱସେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନୱସେନ ଚ। ତତ୍ଥ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଗାଥା ତାହି ତାହି ଦେୱତାହି ଭାସିତା, ପୁଚ୍ଛାଗାଥା ପନ କାଚି ଭଗୱତା ଭାସିତା, କାଚି ସକ୍କାଦୀହି, କାଚି ସାୱକେହି ଥେରେହି। ତତ୍ଥାପି ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ଯୋ ସୋ କପ୍ପାନଂ ସତସହସ୍ସାଧିକଂ ଏକଂ ଅସଙ୍ଖ୍ଯେଯ୍ଯଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅଗ୍ଗସାୱକଭାୱାଯ ପୁଞ୍ଞଞାଣସମ୍ଭାରେ ସମ୍ଭରନ୍ତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ସାୱକପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା, ଛଢଅଭିଞ୍ଞାଚତୁପଟିସମ୍ଭିଦାଦିଗୁଣୱିସେସପରିୱାରସ୍ସ, ସକଲସ୍ସ ସାୱକପାରମିଞାଣସ୍ସ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ ଦୁତିଯେ ଅଗ୍ଗସାୱକଟ୍ଠାନେ ଠିତୋ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତେସୁ ଚ ଭଗୱତା ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପିତୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ତେନ ଭାସିତା।

ଭାସନ୍ତେନ ଚ ପଠମଂ ତାୱ ଲୋକହିତାଯ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତେନ ଦେୱଲୋକେ ଦେୱତାନଂ ପୁଚ୍ଛାୱସେନ ପୁନ ତତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ପୁଞ୍ଞଫଲସ୍ସ ପଚ୍ଚକ୍ଖକରଣତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଞ୍ଚ ଏକଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପୱେଦେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭାସିତା, ସକ୍କେନ ପୁଚ୍ଛାୱସେନ, ଦେୱତାହି ତସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନୱସେନ ଭାସିତାପି ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରସ୍ସ ଭାସିତା ଏୱ। ଏୱଂ ଭଗୱତା ଥେରେହି ଚ ଦେୱତାହି ଚ ପୁଚ୍ଛାୱସେନ, ଦେୱତାହି ତସ୍ସା ୱିସ୍ସଜ୍ଜନୱସେନ ଚ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭାସିତା ପଚ୍ଛା ଧମ୍ମୱିନଯଂ ସଙ୍ଗାଯନ୍ତେହି ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକେହି ଏକତୋ କତ୍ୱା ‘‘ୱିମାନୱତ୍ଥୁ’’ଇଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୋପିତା। ଅଯଂ ତାୱେତ୍ଥ ‘‘କେନ ଭାସିତ’’ନ୍ତିଆଦୀନଂ ପଦାନଂ ସଙ୍ଖେପତୋ ସାଧାରଣତୋ ଚ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନା।

ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ‘‘କେନ ଭାସିତ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଅନୋମଦସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପାଦମୂଲେ କତପଣିଧାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମହାଥେରସ୍ସ ଆଗମନୀଯପଟିପଦା କଥେତବ୍ବା, ସା ପନ ଆଗମଟ୍ଠକଥାସୁ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିତ୍ଥାରିତାତି ତତ୍ଥ ଆଗତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ଅସାଧାରଣତୋ ‘‘କତ୍ଥ ଭାସିତ’’ନ୍ତିଆଦୀନଂ ପଦାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନା ତସ୍ସ ତସ୍ସ ୱିମାନସ୍ସ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନାନଯେନେୱ ଆଗମିସ୍ସତି।

ଅପରେ ପନ ଭଣନ୍ତି – ଏକଦିୱସଂ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି ‘‘ଏତରହି ଖୋ ମନୁସ୍ସା ଅସତିପି ୱତ୍ଥୁସମ୍ପତ୍ତିଯା ଖେତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯା ଅତ୍ତନୋ ଚ ଚିତ୍ତପସାଦସମ୍ପତ୍ତିଯା ତାନି ତାନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା ଉଢଆରସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତି, ଯଂନୂନାହଂ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତା ଦେୱତା କାଯସକ୍ଖିଂ କତ୍ୱା ତାହି ଯଥୂପଚିତଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଯଥାଧିଗତଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ କଥାପେତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେଯ୍ଯଂ। ଏୱଂ ମେ ସତ୍ଥା ଗଗନତଲେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ୱିଯ ମନୁସ୍ସାନଂ କମ୍ମଫଲଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅପ୍ପକାନମ୍ପି କାରାନଂ ଆଯତନଗତାଯ ସଦ୍ଧାଯ ୱସେନ ଉଢଆରଫଲତଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ତଂ ତଂ ୱିମାନୱତ୍ଥୁଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ମହତିଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ପୱତ୍ତେସ୍ସତି, ସା ହୋତି ବହୁଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନ’’ନ୍ତି । ସୋ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ରତ୍ତଦୁପଟ୍ଟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଅପରଂ ରତ୍ତଦୁପଟ୍ଟଂ ଏକଂସଂ କତ୍ୱା ସମନ୍ତତୋ ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲିକଧାରା ୱିଜ୍ଜୁଲତା ୱିଯ ସଞ୍ଝାପଭାନୁରଞ୍ଜିତୋ ୱିଯ ଚ ଜଙ୍ଗମୋ ଅଞ୍ଜନଗିରିସିଖରୋ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା, ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଇଦ୍ଧିବଲେନ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ତାହି ତାହି ଦେୱତାହି ଯଥୂପଚିତଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି, ତସ୍ସ ତା କଥେସୁଂ। ତତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ସବ୍ବଂ ତତ୍ଥ ପୱତ୍ତିତନିଯାମେନେୱ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି, ତଂ ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସି। ଇଚ୍ଚେତଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ୱିତ୍ଥାରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସୀତି।

ତଂ ପନେତଂ ୱିମାନୱତ୍ଥୁ ୱିନଯପିଟକଂ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକନ୍ତି ତୀସୁ ପିଟକେସୁ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକପରିଯାପନ୍ନଂ, ଦୀଘନିକାଯୋ ମଜ୍ଝିମନିକାଯୋ ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯୋ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯୋ ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯୋତି ପଞ୍ଚସୁ ନିକାଯେସୁ ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯପରିଯାପନ୍ନଂ, ସୁତ୍ତଂ ଗେଯ୍ଯଂ ୱେଯ୍ଯାକରଣଂ ଗାଥା ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲନ୍ତି ନୱସୁ ସାସନଙ୍ଗେସୁ ଗାଥାସଙ୍ଗହଂ।

‘‘ଦ୍ୱାସୀତି ବୁଦ୍ଧତୋ ଗଣ୍ହିଂ, ଦ୍ୱେ ସହସ୍ସାନି ଭିକ୍ଖୁତୋ;

ଚତୁରାସୀତି ସହସ୍ସାନି, ଯେ ମେ ଧମ୍ମା ପୱତ୍ତିନୋ’’ତି। (ଥେରଗା। ୧୦୨୭) –

ଏୱଂ ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକେନ ପଟିଞ୍ଞାତେସୁ ଚତୁରାସୀତିଯା ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସେସୁ କତିପଯଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଗହଂ। ୱଗ୍ଗତୋ ପୀଠୱଗ୍ଗୋ ଚିତ୍ତଲତାୱଗ୍ଗୋ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୱଗ୍ଗୋ ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକୱଗ୍ଗୋ ମହାରଥୱଗ୍ଗୋ ପାଯାସିୱଗ୍ଗୋ ସୁନିକ୍ଖିତ୍ତୱଗ୍ଗୋତି ସତ୍ତ ୱଗ୍ଗା। ୱତ୍ଥୁତୋ ପଠମେ ୱଗ୍ଗେ ସତ୍ତରସ ୱତ୍ଥୂନି, ଦୁତିଯେ ଏକାଦସ, ତତିଯେ ଦସ, ଚତୁତ୍ଥେ ଦ୍ୱାଦସ , ପଞ୍ଚମେ ଚତୁଦ୍ଦସ, ଛଟ୍ଠେ ଦସ, ସତ୍ତମେ ଏକାଦସାତି ଅନ୍ତରୱିମାନାନଂ ଅଗ୍ଗହଣେ ପଞ୍ଚାସୀତି, ଗହଣେ ପନ ତେୱୀସସତଂ ୱତ୍ଥୂନି, ଗାଥାତୋ ପନ ଦିଯଡ୍ଢସହସ୍ସଗାଥା। ତସ୍ସ ୱଗ୍ଗେସୁ ପୀଠୱଗ୍ଗୋ ଆଦି, ୱତ୍ଥୂସୁ ସୋୱଣ୍ଣପୀଠୱତ୍ଥୁ ଆଦି, ତସ୍ସାପି ‘‘ପୀଠଂ ତେ ସୋୱଣ୍ଣମଯ’’ନ୍ତି ଗାଥା ଆଦି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧। ଇତ୍ଥିୱିମାନଂ

୧। ପୀଠୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମପୀଠୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ତତ୍ଥ ପଠମୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଅଯଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତି – ଭଗୱତି ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରନ୍ତେ ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ ରଞ୍ଞା ପସେନଦିନା କୋସଲେନ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସତ୍ତାହଂ ଅସଦିସଦାନେ ପୱତ୍ତିତେ ତଦନୁରୂପେନ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ମହାସେଟ୍ଠିନା ତଯୋ ଦିୱସେ, ତଥା ୱିସାଖାଯ ମହାଉପାସିକାଯ ମହାଦାନେ ଦିନ୍ନେ ଅସଦିସଦାନସ୍ସ ପୱତ୍ତି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ପାକଟା ଅହୋସି। ଅଥ ମହାଜନୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଏୱଂ ଉଳାରୱିଭୱପରିଚ୍ଚାଗେନେୱ ଦାନଂ ମହପ୍ଫଲତରଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଉଦାହୁ ଅତ୍ତନୋ ୱିଭୱାନୁରୂପପରିଚ୍ଚାଗେନାପୀ''ତି। ଭିକ୍ଖୂ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ଭଗୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସମ୍ପତ୍ତିଯାୱ ଦାନଂ ମହପ୍ଫଲତରଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଅଥ ଖୋ ଚିତ୍ତପସାଦସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ଖେତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ, ତସ୍ମା କୁଣ୍ଡକମୁଟ୍ଠିମତ୍ତମ୍ପି ପିଲୋତିକାମତ୍ତମ୍ପି ତିଣପଣ୍ଣସନ୍ଥାରମତ୍ତମ୍ପି ପୂତିମୁତ୍ତହରୀତକମତ୍ତମ୍ପି ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲେ ପତିଟ୍ଠାପିତଂ, ତମ୍ପି ମହପ୍ଫଲତରଂ ଭୱିସ୍ସତି ମହାଜୁତିକଂ ମହାୱିପ୍ଫାର''ନ୍ତି ଆହ। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ସକ୍କେନ ଦେୱାନମିନ୍ଦେନ –

''ନତ୍ଥି ଚିତ୍ତେ ପସନ୍ନମ୍ହି, ଅପ୍ପିକା ନାମ ଦକ୍ଖିଣା;

ତଥାଗତେ ୱା ସମ୍ବୁଦ୍ଧେ, ଅଥ ୱା ତସ୍ସ ସାୱକେ''ତି। (ୱି। ୱ। ୮୦୪);

ସା ପନେସା କଥା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ୱିତ୍ଥାରିକା ଅହୋସି। ମନୁସ୍ସା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣକପଣଦ୍ଧିକୱଣିବ୍ବକଯାଚକାନଂ ଯଥାୱିଭୱଂ ଦାନାନି ଦେନ୍ତି, ଗେହଙ୍ଗଣେ ପାନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତି, ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେସୁ ଆସନାନି ଠପେନ୍ତି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ପିଣ୍ଡପାତଚାରିକୋ ଥେରୋ ପାସାଦିକେନ ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ପଟିକ୍କନ୍ତେନ ଆଲୋକିତେନ ୱିଲୋକିତେନ ସମିଞ୍ଜିତେନ ପସାରିତେନ ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ଇରିଯାପଥସମ୍ପନ୍ନୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଉପକଟ୍ଠେ କାଲେ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗେହଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ତତ୍ଥେକା କୁଲଧୀତା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ଥେରଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତଗାରୱବହୁମାନା ଉଳାରପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଗେହଂ ପୱେସେତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପୀଠଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉପରି ପୀତକଂ ମଟ୍ଠୱତ୍ଥଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ଅଥ ଥେରେ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନେ ''ଇଦଂ ମଯ୍ହଂ ଉତ୍ତମଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠିତ''ନ୍ତି ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଯଥାୱିଭୱଂ ଆହାରେନ ପରିୱିସି, ବୀଜନିଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ବୀଜି। ସୋ ଥେରୋ କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ଆସନଦାନଭୋଜନଦାନାଦିପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କଥେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସା ଇତ୍ଥୀ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଦାନଂ ତଞ୍ଚ ଧମ୍ମକଥଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୀ ପୀତିଯା ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟ୍ଠସରୀରା ହୁତ୍ୱା ତଂ ପୀଠମ୍ପି ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି।

ତତୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରେନ ରୋଗେନ ଫୁଟ୍ଠା କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ କନକୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସଂ ଚସ୍ସା ପରିୱାରୋ ଅହୋସି, ପୀଠଦାନାନୁଭାୱେନ ଚସ୍ସା ଯୋଜନିକୋ କନକପଲ୍ଲଙ୍କୋ ନିବ୍ବତ୍ତି ଆକାସଚାରୀ ସୀଘଜୱୋ ଉପରି କୂଟାଗାରସଣ୍ଠାନୋ, ତେନ ତଂ ''ପୀଠୱିମାନ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଞ୍ହି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ୱତ୍ଥଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଦିନ୍ନତ୍ତା କମ୍ମସରିକ୍ଖତଂ ୱିଭାୱେନ୍ତଂ ସୁୱଣ୍ଣମଯଂ ଅହୋସି, ପୀତିୱେଗସ୍ସ ବଲୱଭାୱେନ ସୀଘଜୱଂ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟସ୍ସ ଚିତ୍ତରୁଚିୱସେନ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଯଥାରୁଚିଗାମୀ , ପସାଦସମ୍ପତ୍ତିଯା ଉଳାରତାଯ ସବ୍ବସୋୱ ପାସାଦିକଂ ସୋଭାତିସଯଯୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅହୋସି।

ଅଥେକସ୍ମିଂ ଉସ୍ସୱଦିୱସେ ଦେୱତାସୁ ଯଥାସକଂ ଦିବ୍ବାନୁଭାୱେନ ଉଯ୍ୟାନକୀଳଅନତ୍ଥଂ ନନ୍ଦନୱନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀସୁ ସା ଦେୱତା ଦିବ୍ବୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥା ଦିବ୍ବାଭରଣୱିଭୂସିତା ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱାରା ସକଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଂ ପୀଠୱିମାନଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ମହତିଯା ଦେୱିଦ୍ଧିଯା ମହନ୍ତେନ ସିରିସୋଭଗ୍ଗେନ ସମନ୍ତତୋ ଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ସୂରିଯୋ ୱିଯ ଚ ଓଭାସେନ୍ତୀ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଉପଗତୋ ତସ୍ସା ଦେୱତାଯ ଅୱିଦୂରେ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେସି। ଅଥ ସା ଦେୱତା ତଂ ଦିସ୍ୱା ସମୁପ୍ପନ୍ନବଲୱପସାଦଗାରୱା ସହସା ପଲ୍ଲଙ୍କତୋ ଓରୁଯ୍ହ ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଦସନଖସମୋଧାନସମୁଜ୍ଜଲଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ନମସ୍ସମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ଥେରୋ କିଞ୍ଚାପି ତାଯ ଅଞ୍ଞେହି ଚ ସତ୍ତେହି ଯଥୂପଚିତଂ କୁସଲାକୁସଲଂ ଅତ୍ତନୋ ଯଥାକମ୍ମୂପଗଞ୍ଞାଣାନୁଭାୱେନ ହତ୍ଥତଲେ ଠପିତଆମଲକଂ ୱିଯ ପଞ୍ଞାବଲଭେଦେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ପସ୍ସତି, ତଥାପି ଯସ୍ମା ଦେୱତାନଂ ଉପପତ୍ତିସମନନ୍ତରମେୱ ''କୁତୋ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଚୱିତ୍ୱା ଇଧୂପପନ୍ନା, କିଂ ନୁ ଖୋ କୁସଲକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଟିଲଭାମୀ''ତି ଅତୀତଭୱଂ ଯଥୂପଚିତଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ

ଧମ୍ମତାସିଦ୍ଧା ଉପଧାରଣା , ତସ୍ସା ଚ ଯାଥାୱତୋ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ତାଯ ଦେୱତାଯ କତକମ୍ମଂ କଥାପେତ୍ୱା ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ କମ୍ମଫଲଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କାତୁକାମୋ –

୧।

‘‘ପୀଠଂ ତେ ସୋୱଣ୍ଣମଯଂ ଉଳାରଂ, ମନୋଜୱଂ ଗଚ୍ଛତି ଯେନକାମଂ;

ଅଲଙ୍କତେ ମଲ୍ଯଧରେ ସୁୱତ୍ଥେ, ଓଭାସସି ୱିଜ୍ଜୁରିୱବ୍ଭକୂଟଂ।

୨।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୩।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ,

ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା,

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। ଆହ –

୪।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୫।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ଅବ୍ଭାଗତାନାସନକଂ ଅଦାସିଂ;

ଅଭିୱାଦଯିଂ ଅଞ୍ଜଲିକଂ ଅକାସିଂ, ଯଥାନୁଭାୱଞ୍ଚ ଅଦାସି ଦାନଂ।

୬।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୭।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧। ତତ୍ଥ ପୀଠନ୍ତି ଯଂକିଞ୍ଚି ତାଦିସଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧମ୍ପି ଆପଣମ୍ପି ବଲିକରଣପୀଠମ୍ପି ୱେତ୍ତାସନମ୍ପି ମସାରକାଦିୱିସେସନାମଂ ଦାରୁମୟାଦିଆସନମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଥା ହି ‘‘ପାଦପୀଠଂ ପାଦକଥଲିକ’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୨୦୯; ଚୂଳୱ। ୭୫) ଏତ୍ଥ ପାଦଠପନଯୋଗ୍ଗଂ ପୀଠାଦିକଂ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ‘‘ପୀଠସପ୍ପୀ’’ତି (ମି। ପ। ୫।୩।୧) ଏତ୍ଥ ହତ୍ଥେନ ଗହଣଯୋଗ୍ଗଂ। ‘‘ପୀଠିକା’’ତି ପନ ଏକଚ୍ଚେସୁ ଜନପଦେସୁ ଦେସୱୋହାରେନ ଆପଣଂ। ‘‘ଭୂତପୀଠିକା ଦେୱକୁଲପୀଠିକା’’ତି ଏତ୍ଥ ଦେୱତାନଂ ବଲିକରଣଟ୍ଠାନଭୂତଂ ପୀଠଂ। ‘‘ଭଦ୍ଦପୀଠ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱେତ୍ତଲତାଦୀହି ଉପରି ୱୀତଂ ଆସନଂ, ଯଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଭଦ୍ଦପୀଠଂ ଉପାନୟୀ’’ତି । ‘‘ସୁପଞ୍ଞତ୍ତଂ ମଞ୍ଚପୀଠଂ। ମଞ୍ଚଂ ୱା ପୀଠଂ ୱା କାରୟମାନେନା’’ତି (ପାଚି। ୫୨୨) ଚ ଆଦୀସୁ ମସାରକାଦିଭେଦଂ ଦାରୁମୟାଦିଆସନଂ। ଇଧ ପନ ପଲ୍ଲଙ୍କାକାରସଣ୍ଠିତଂ ଦେୱତାୟ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ ଯୋଜନିକଂ କନକୱିମାନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତେତି ତେ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ନ ତେ ସୁଖଂ ପଜାନନ୍ତି, ଯେ ନ ପସ୍ସନ୍ତି ନନ୍ଦନ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୧।୧୧, ୨୨୬) ତ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ୱସେନ ପଚ୍ଚତ୍ତବହୁୱଚନେ ଆଗତୋ। ‘‘ନମୋ ତେ ପୁରିସାଜଞ୍ଞ, ନମୋ ତେ ପୁରିସୁତ୍ତମ (ଦୀ। ନି। ୩।୨୭୮; ସୁ। ନି। ୫୪୯)। ନମୋ ତେ ବୁଦ୍ଧ ୱୀରତ୍ଥୂ’’ତି (ସଂ। ନି। ୧।୯୦) ଚ ଆଦୀସୁ ତୁମ୍ହ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ୱସେନ ସମ୍ପଦାନେ, ତୁୟ୍ହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘କିଂ ତେ ଦିଟ୍ଠଂ କିନ୍ତି ତେ ସୁତଂ। ଉପଧୀ ତେ ସମତିକ୍କନ୍ତା, ଆସୱା ତେ ପଦାଲିତା’’ତି (ମ। ନି। ୨।୪୦୦; ସୁ। ନି। ୫୫୧) ଚ ଆଦୀସୁ କରଣେ। ‘‘କିଂ ତେ ୱତଂ କିଂ ପନ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ୱି। ୱ। ୧୨୫୧; ଜା। ୧।୧୦।୯୨) ସାମିଅତ୍ଥେ। ଇଧାପି ସାମିଅତ୍ଥେ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତୱାତି ହି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋୱଣ୍ଣମୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୁୱଣ୍ଣ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ’’ତି (ମ। ନି। ୧।୧୪୮) ଚ ‘‘ସୁୱଣ୍ଣତା ସୁସରତା’’ତି (ଖୁ। ପା। ୮।୧୧) ଚ ଏୱମାଦୀସୁ ଛୱିସମ୍ପତ୍ତିୟଂ ଆଗତୋ। ‘‘କାକଂ ସୁୱଣ୍ଣା ପରିୱାରୟନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଜା। ୧।୧।୭୭) ଗରୁଳେ। ‘‘ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୩।୨୦୦) ଜାତରୂପେ। ଇଧାପି ଜାତରୂପେ ଏୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତଞ୍ହି ବୁଦ୍ଧାନଂ ସମାନୱଣ୍ଣତାୟ ସୋଭନୋ ୱଣ୍ଣୋ ଏତସ୍ସାତି ସୁୱଣ୍ଣନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୁୱଣ୍ଣମେୱ ସୋୱଣ୍ଣଂ ଯଥା ‘‘ୱେକତଂ ୱେସମ’’ନ୍ତି ଚ। ମୟ-ସଦ୍ଦୋ ଚ ‘‘ଅନୁଞ୍ଞାତପଟିଞ୍ଞାତା, ତେୱିଜ୍ଜା ମୟମସ୍ମୁଭୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ସୁ। ନି। ୫୯୯; ମ। ନି। ୨।୪୫୫) ଅସ୍ମଦତ୍ଥେ ଆଗତୋ। ‘‘ମୟଂ ନିସ୍ସାୟ ହେମାୟ, ଜାତମଣ୍ଡୋ ଦରୀ ସୁଭା’’ତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତିୟଂ। ‘‘ମନୋମୟା ପୀତିଭକ୍ଖା ସୟଂପଭା’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୩୯; ୩।୩୮) ନିବ୍ବତ୍ତିଅତ୍ଥେ, ବାହିରେନ ପଚ୍ଚୟେନ ୱିନା ମନସାୱ ନିବ୍ବତ୍ତାତି ମନୋମୟାତି ୱୁତ୍ତା। ‘‘ଯଂନୂନାହଂ ସାମଂ ଚିକ୍ଖଲ୍ଲଂ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ସବ୍ବମତ୍ତିକାମୟଂ କୁଟିକଂ କରେୟ୍ୟ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୮୪) ୱିକାରତ୍ଥେ। ‘‘ଦାନମୟଂ ସୀଲମୟ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୩।୩୦୫) ପଦପୂରଣମତ୍ତେ। ଇଧାପି ୱିକାରତ୍ଥେ, ପଦପୂରଣମତ୍ତେ ୱା ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଯଦା ହି ସୁୱଣ୍ଣେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ସୋୱଣ୍ଣମୟନ୍ତି ଅୟମତ୍ଥୋ, ତଦା ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ୱିକାରୋ ସୋୱଣ୍ଣମୟନ୍ତି ୱିକାରତ୍ଥେ ମୟ-ସଦ୍ଦୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ‘‘ନିବ୍ବତ୍ତିଅତ୍ଥେ’’ତିପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତିୟେୱ। ଯଦା ପନ ସୁୱଣ୍ଣେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ସୋୱଣ୍ଣନ୍ତି ଅୟମତ୍ଥୋ, ତଦା ସୋୱଣ୍ଣମେୱ ସୋୱଣ୍ଣମୟନ୍ତି ପଦପୂରଣମତ୍ତେ ମୟ-ସଦ୍ଦୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଉଳାରନ୍ତି ପଣୀତମ୍ପି ସେଟ୍ଠମ୍ପି ମହନ୍ତମ୍ପି। ଉଳାର-ସଦ୍ଦୋ ହି ‘‘ପୁବ୍ବେନାପରଂ ଉଳାରଂ ୱିସେସଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୫।୩୭୬) ପଣୀତେ ଆଗତୋ। ‘‘ଉଳାରାୟ ଖଲୁ ଭୱଂ ୱଚ୍ଛାୟନୋ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପସଂସାୟ ପସଂସତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୨୮୮) ସେଟ୍ଠେ। ‘‘ଉଳାରଭୋଗା ଉଳାରୟସା ଓଳାରିକ’’ନ୍ତି ଚ ଆଦୀସୁ (ଧ। ସ। ୮୯୪, ୮୯୬; ମ। ନି। ୧।୨୪୪) ମହନ୍ତେ। ତମ୍ପି ଚ ୱିମାନଂ ମନୁଞ୍ଞଭାୱେନ ଉପଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ ଅତିତ୍ତିକରଣଟ୍ଠେନ ପଣୀତଂ, ସମନ୍ତପାସାଦିକତାଦିନା ପସଂସିତତାୟ ସେଟ୍ଠଂ, ପମାଣମହନ୍ତତାୟ ଚ ମହଗ୍ଘତାୟ ଚ ମହନ୍ତଂ, ତୀହିପି ଅତ୍ଥେହି ଉଳାରମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ଉଳାରନ୍ତି।

ମନୋଜୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ ମନୋତି ଚିତ୍ତଂ। ଯଦିପି ମନୋ-ସଦ୍ଦୋ ସବ୍ବେସମ୍ପି କୁସଲାକୁସଲାବ୍ୟାକତଚିତ୍ତାନଂ ସାଧାରଣୱାଚୀ, ‘‘ମନୋଜୱ’’ନ୍ତି ପନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଆରମ୍ମଣେ ପୱତ୍ତନକସ୍ସ କିରିୟମୟଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ମନସୋ ୱିୟ ଜୱୋ ଏତସ୍ସାତି ମନୋଜୱଂ ଯଥା ଓଟ୍ଠମୁଖୋତି, ଅତିୱିୟ ସୀଘଗମନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମନୋ ହି ଲହୁପରିୱତ୍ତିତାୟ ଅତିଦୂରେପି ୱିସୟେ ଖଣେନେୱ ନିପତତି, ତେନାହ ଭଗୱା – ‘‘ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକଧମ୍ମମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି ଯଂ ଏୱଂ ଲହୁପରିୱତ୍ତଂ, ଯଥୟିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି (ଅ। ନି। ୧।୪୮) ‘‘ଦୂରଙ୍ଗମଂ ଏକଚର’’ନ୍ତି (ଧ। ପ। ୩୭) ଚ। ଗଚ୍ଛତୀତି ତସ୍ସା ଦେୱତାୟ ୱସନୱିମାନତୋ ଉୟ୍ୟାନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛତି।

ଯେନକାମନ୍ତି ଏତ୍ଥ କାମ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘କାମା ହି ଚିତ୍ରା ମଧୁରା ମନୋରମା, ୱିରୂପରୂପେନ ମଥେନ୍ତି ଚିତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ସୁ। ନି। ୫୦; ଥେରଗା। ୭୮୭) ମନାପିୟେ ରୂପାଦିୱିସୟେ ଆଗତୋ। ‘‘ଛନ୍ଦୋ କାମୋ ରାଗୋ କାମୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ୱିଭ। ୫୬୪; ମହାନି। ୧; ଚୂଳନି। ୮ ଅଜିତମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ) ଛନ୍ଦରାଗେ। ‘‘କିଲେସକାମୋ କାମୁପାଦାନ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଧ। ସ। ୧୨୧୯; ମହାନି। ୨) ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଲୋଭେ।

‘‘ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯାଯ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସେଯ୍ଯା’’ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୨୯୧) ଗାମଧମ୍ମେ। ‘‘ସନ୍ତେଙ୍ଘ ତଯୋ କୁଲପୁତ୍ତା ଅତ୍ତକାମରୂପା ୱିହରନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୩୨୫; ମହାୱ। ୪୬୬) ହିତଚ୍ଛନ୍ଦେ। ‘‘ଅତ୍ତାଧୀନୋ ଅପରାଧୀନୋ ଭୁଜିସ୍ସୋ ଯେନକାମଂଗମୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୨୨୧; ମ। ନି। ୧।୪୨୬) ସେରିଭାୱେ। ଇଧାପି ସେରିଭାୱେ ଏୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ତସ୍ମା ଯେନକାମନ୍ତି ଯଥାରୁଚି, ଦେୱତାଯ ଇଚ୍ଛାନୁରୂପନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଲଙ୍କତେତି ଅଲଙ୍କତଗତ୍ତେ, ନାନାୱିଧରଂସିଜାଲସମୁଜ୍ଜଲୱିୱିଧରତନୱିଜ୍ଜୋତିତେହି ହତ୍ଥୂପଗପାଦୂପଗାଦିଭେଦେହି ସଟ୍ଠିସକଟଭାରପରିମାଣେହି ଦିବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ୱିଭୂସିତସରୀରେତି ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ବୋଧନେ ଚେତଂ ଏକୱଚନଂ। ମଲ୍ଯଧରେତି କପ୍ପରୁକ୍ଖପାରିଚ୍ଛତ୍ତକସନ୍ତାନକଲତାଦିସମ୍ଭୱେହି, ସୁୱିସୁଦ୍ଧଚାମୀକରୱିୱିଧରତନମଯପତ୍ତକିଞ୍ଜକ୍ଖକେସରେହି, ସମନ୍ତତୋ ୱିଜ୍ଜୋତମାନୱିପ୍ଫୁରନ୍ତକିରଣନିକରରୁଚିରେହି ଦିବ୍ବକୁସୁମେହି ସୁମଣ୍ଡିତକେସହତ୍ଥାଦିତାଯ ମାଲାଭାରିନୀ। ସୁୱତ୍ଥେତି କପ୍ପଲତାନିବ୍ବତ୍ତାନଂ, ନାନାୱିରାଗୱଣ୍ଣୱିସେସାନଂ ସୁପରିସୁଦ୍ଧଭାସୁରପ୍ପଭାନଂ ନିୱାସନୁତ୍ତରିଯପଟିଚ୍ଛଦାଦୀନଂ ଦିବ୍ବୱତ୍ଥାନଂ ୱସେନ ସୁନ୍ଦରୱତ୍ଥେ। ଓଭାସସୀତି ୱିଜ୍ଜୋତସି। ୱିଜ୍ଜୁରିୱାତି ୱିଜ୍ଜୁଲତା ୱିଯ। ଅବ୍ଭକୂଟନ୍ତି ୱଲାହକସିଖରେ। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ହି ଏତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଓଭାସସୀତି ୱା ଅନ୍ତୋଗଧହେତୁଅତ୍ଥୱଚନଂ, ଓଭାସେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମସ୍ମିଂ ପକ୍ଖେ ‘‘ଅବ୍ଭକୂଟ’’ନ୍ତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ଏୱ ଉପଯୋଗୱଚନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଯଥା ନାମ ସଞ୍ଝାପଭାନୁରଞ୍ଜିତଂ ରତ୍ତୱଲାହକସିଖରଂ ପକତିଯାପି ଓଭାସମାନଂ ସମନ୍ତତୋ ୱିଜ୍ଜୋତମାନା ୱିଜ୍ଜୁଲତା ନିଚ୍ଛରନ୍ତୀ ୱିସେସତୋ ଓଭାସେତି, ଏୱମେୱଂ ସୁପରିସୁଦ୍ଧତପନୀଯମଯଂ ନାନାରତନସମୁଜ୍ଜଲଂ ପକତିପଭସ୍ସରଂ ଇମଂ ୱିମାନଂ ତ୍ୱଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ୱିଭୂସିତା ସବ୍ବସୋ ୱିଜ୍ଜୋତଯନ୍ତୀହି ଅତ୍ତନୋ ସରୀରପ୍ପଭାହି ୱତ୍ଥାଭରଣୋଭାସେହି ଚ ୱିସେସତୋ ଓଭାସେସୀତି।

ଏତ୍ଥ ହି ‘‘ପୀଠ’’ନ୍ତି ନିଦସ୍ସେତବ୍ବୱଚନମେତଂ , ‘‘ଅବ୍ଭକୂଟ’’ନ୍ତି ନିଦସ୍ସନୱଚନଂ। ତଥା ‘‘ତେ’’ତି ନିଦସ୍ସେତବ୍ବୱଚନଂ। ତଞ୍ହି ‘‘ପୀଠ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ସାମିୱଚନେନ ୱୁତ୍ତମ୍ପି ‘‘ଅଲଙ୍କତେ ମଲ୍ଯଧରେ ସୁୱତ୍ଥେ ଓଭାସସୀ’’ତି ଇମାନି ପଦାନି ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚତ୍ତୱସେନ ପରିଣମତି, ତସ୍ମା ‘‘ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ‘‘ୱିଜ୍ଜୁରିୱା’’ତି ନିଦସ୍ସନୱଚନଂ। ‘‘ଓଭାସସୀ’’ତି ଇଦଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଉପମେଯ୍ଯୂପମାନାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଦସ୍ସନଂ। ‘‘ଓଭାସସୀ’’ତି ହି ଇଦଂ ‘‘ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ପଦଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମପୁରିସୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ‘‘ପୀଠ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଠମପୁରିସୱସେନ ପରିଣମତି। ଚ-ସଦ୍ଦୋ ଚେତ୍ଥ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ‘‘ଗଚ୍ଛତି ଯେନକାମଂ ଓଭାସସୀ’’ତି ଚ ‘‘ୱିଜ୍ଜୁଲତୋଭାସିତଂ ଅବ୍ଭକୂଟଂ ୱିଯା’’ତି ପଚ୍ଚତ୍ତୱସେନ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ ପରିଣମତି। ତଥା ‘‘ପୀଠ’’ନ୍ତି ୱିସେସିତବ୍ବୱଚନମେତଂ, ‘‘ତେ ସୋୱଣ୍ଣମଯଂ ଉଳାର’’ନ୍ତିଆଦି ତସ୍ସ ୱିସେସନଂ।

ନନୁ ଚ ‘‘ସୋୱଣ୍ଣମଯ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ଅଗ୍ଗଲୋହତାଯ ସେଟ୍ଠଭାୱତୋ ଦିବ୍ବସ୍ସ ଚ ଇଧାଧିପ୍ପେତତ୍ତା ‘‘ଉଳାର’’ନ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି? ନ, କିଞ୍ଚି ୱିସେସସବ୍ଭାୱତୋ। ଯଥେୱ ହି ମନୁସ୍ସପରିଭୋଗସୁୱଣ୍ଣୱିକତିତୋ ରସୱିଦ୍ଧଂ ସେଟ୍ଠଂ ସୁୱିସୁଦ୍ଧଂ, ତତୋ ଆକରୁପ୍ପନ୍ନଂ, ତତୋ ଯଂକିଞ୍ଚି ଦିବ୍ବଂ ସେଟ୍ଠଂ, ଏୱଂ ଦିବ୍ବସୁୱଣ୍ଣେପି ଚାମୀକରଂ, ଚାମୀକରତୋ ସାତକୁମ୍ଭଂ, ସାତକୁମ୍ଭତୋ ଜମ୍ବୁନଦଂ, ଜମ୍ବୁନଦତୋ ସିଙ୍ଗୀସୁୱଣ୍ଣଂ। ତଞ୍ହି ସବ୍ବସେଟ୍ଠଂ। ତେନାହ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ –

‘‘ମୁତ୍ତୋ ମୁତ୍ତେହି ସହ ପୁରାଣଜଟିଲେହି, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତେହି;

ସିଙ୍ଗୀନିକ୍ଖସୱଣ୍ଣୋ, ରାଜଗହଂ ପାୱିସି ଭଗୱା’’ତି। (ମହାୱ। ୫୮);

ତସ୍ମା ‘‘ସୋୱଣ୍ଣମଯ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱାପି ‘‘ଉଳାର’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥ ୱା ‘‘ଉଳାର’’ନ୍ତି ଇଦଂ ନ ତସ୍ସ ସେଟ୍ଠପଣୀତଭାୱମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଥ ଖୋ ମହନ୍ତଭାୱମ୍ପୀତି ୱୁତ୍ତୋୱାଯମତ୍ଥୋ । ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ପୀଠ’’ନ୍ତିଆଦି ଫଲସ୍ସ କମ୍ମସରିକ୍ଖତାଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥାପି ‘‘ସୋୱଣ୍ଣମଯ’’ନ୍ତି ଇମିନା ତସ୍ସ ୱିମାନସ୍ସ ୱଣ୍ଣସମ୍ପଦଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ଉଳାର’’ନ୍ତି ଇମିନା ସୋଭାତିସଯସମ୍ପଦଂ, ‘‘ମନୋଜୱ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଗମନସମ୍ପଦଂ। ‘‘ଗଚ୍ଛତି ଯେନକାମ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସୀଘଜୱତାଯ ପୀଠସମ୍ପତ୍ତିଭାୱସମ୍ପଦଂ ଦସ୍ସେତି।

ଅଥ ୱା ‘‘ସୋୱଣ୍ଣମଯ’’ନ୍ତି ଇମିନା ତସ୍ସ ପଣୀତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ଉଳାର’’ନ୍ତି ଇମିନା ୱେପୁଲ୍ଲମହତ୍ତଂ। ‘‘ମନୋଜୱ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଆନୁଭାୱମହତ୍ତଂ। ‘‘ଗଚ୍ଛତି ଯେନକାମ’’ନ୍ତି ଇମିନା ୱିହାରସୁଖତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସୋୱଣ୍ଣମଯ’’ନ୍ତି ୱା ଇମିନା ତସ୍ସ ଅଭିରୂପତଂ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ଉଳାର’’ନ୍ତି ଇମିନା ଦସ୍ସନୀଯତଂ ପାସାଦିକତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ମନୋଜୱ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସୀଘସମ୍ପଦଂ, ‘‘ଗଚ୍ଛତି ଯେନକାମ’’ନ୍ତି ଇମିନା କତ୍ଥଚି ଅପ୍ପଟିହତଚାରତଂ ଦସ୍ସେତି।

ଅଥ ୱା ତଂ ୱିମାନଂ ଯସ୍ସ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦଫଲଂ, ତସ୍ସ ଅଲୋଭନିସ୍ସନ୍ଦତାଯ ସୋୱଣ୍ଣମଯଂ, ଅଦୋସନିସ୍ସନ୍ଦତାଯ ଉଳାରଂ, ଅମୋହନିସ୍ସନ୍ଦତାଯ ମନୋଜୱଂ ଗଚ୍ଛତି ଯେନକାମଂ। ତଥା ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ସଦ୍ଧାନିସ୍ସନ୍ଦଭାୱେନ ସୋୱଣ୍ଣମଯଂ, ପଞ୍ଞାନିସ୍ସନ୍ଦଭାୱେନ ଉଳାରଂ, ୱୀରିଯନିସ୍ସନ୍ଦଭାୱେନ ମନୋଜୱଂ, ସମାଧିନିସ୍ସନ୍ଦଭାୱେନ ଗଚ୍ଛତି ଯେନକାମଂ। ସଦ୍ଧାସମାଧିନିସ୍ସନ୍ଦଭାୱେନ ୱା ସୋୱଣ୍ଣମଯଂ, ସମାଧିପଞ୍ଞାନିସ୍ସନ୍ଦଭାୱେନ ଉଳାରଂ, ସମାଧିୱୀରିଯନିସ୍ସନ୍ଦଭାୱେନ ମନୋଜୱଂ, ସମାଧିସତିନିସ୍ସନ୍ଦଭାୱେନ ଗଚ୍ଛତି ଯେନକାମନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ଯଥା ‘‘ପୀଠ’’ନ୍ତିଆଦି ୱିମାନସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନୱସେନ ତସ୍ସା ଦେୱତାଯ ପୁଞ୍ଞଫଲୱିଭୱସମ୍ପତ୍ତିକିତ୍ତନଂ, ଏୱଂ ‘‘ଅଲଙ୍କତେ’’ତିଆଦି ଅତ୍ତଭାୱସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନୱସେନ ପୁଞ୍ଞଫଲୱିଭୱସମ୍ପତ୍ତିକିତ୍ତନଂ। ଯଥା ହି ସୁସିକ୍ଖିତସିପ୍ପାଚରିଯୱିରଚିତୋପି ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣାଲଙ୍କାରୋ ୱିୱିଧରଂସିଜାଲସମୁଜ୍ଜଲମଣିରତନଖଚିତୋ ଏୱ ସୋଭତି, ନ କେୱଲୋ, ଏୱଂ ସବ୍ବଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନୋ ଚତୁରସ୍ସସୋଭନୋପି ଅତ୍ତଭାୱୋ ସୁମଣ୍ଡିତପସାଧିତୋୱ ସୋଭତି, ନ କେୱଲୋ। ତେନସ୍ସା ‘‘ଅଲଙ୍କତେ’’ତିଆଦିନା ଆହରିମଂ ସୋଭାୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ଓଭାସସୀ’’ତି ଇମିନା ଅନାହରିମଂ। ତଥା ପୁରିମେନ ୱତ୍ତମାନପଚ୍ଚଯନିମିତ୍ତଂ ସୋଭାତିସଯଂ ଦସ୍ସେତି, ପଚ୍ଛିମେନ ଅତୀତପଚ୍ଚଯନିମିତ୍ତଂ। ପୁରିମେନ ୱା ତସ୍ସା ଉପଭୋଗୱତ୍ଥୁସମ୍ପଦଂ ଦସ୍ସେତି, ପଚ୍ଛିମେନ ଉପଭୁଞ୍ଜନକୱତ୍ଥୁସମ୍ପଦଂ।

ଏତ୍ଥାହ ‘‘କିଂ ପନ ତଂ ୱିମାନଂ ଯୁତ୍ତୱାହଂ, ଉଦାହୁ ଅଯୁତ୍ତୱାହ’’ନ୍ତି? ଯଦିପି ଦେୱଲୋକେ ରଥୱିମାନାନି ଯୁତ୍ତୱାହାନିପି ହୋନ୍ତି ‘‘ସହସ୍ସଯୁତ୍ତଂ ଆଜଞ୍ଞରଥ’’ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୧।୨୬୪) ଆଦିୱଚନତୋ, ତେ ପନ ଦେୱପୁତ୍ତା ଏୱ କିଚ୍ଚକରଣକାଲେ ୱାହରୂପେନ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି ଯଥା ଏରାୱଣୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ କୀଳନକାଲେ ହତ୍ଥିରୂପେନ। ଇଦଂ ପନ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଏଦିସଂ ଅଯୁତ୍ତୱାହଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଯଦି ଏୱଂ କିଂ ତସ୍ସ ୱିମାନସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରା ୱାଯୋଧାତୁ ଗମନେ ୱିସେସପଚ୍ଚଯୋ, ଉଦାହୁ ବାହିରାତି? ଅବ୍ଭନ୍ତରାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଯଥା ହି ଚନ୍ଦୱିମାନସୂରିଯୱିମାନାଦୀନଂ ଦେସନ୍ତରଗମନେ ତଦୁପଜୀୱୀନଂ ସତ୍ତାନଂ ସାଧାରଣକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅତିୱିଯ ସୀଘଜୱଂ ମହନ୍ତଂ ୱାଯୁମଣ୍ଡଲଂ ତାନି ପେଲେନ୍ତଂ ପୱତ୍ତେତି, ନ ଏୱଂ ତଂ ପେଲେତ୍ୱା ପୱତ୍ତେନ୍ତୀ ବାହିରା ୱାଯୋଧାତୁ ଅତ୍ଥି। ଯଥା ଚ ପନ ଚକ୍କରତନଂ ଅନ୍ତୋସମୁଟ୍ଠିତାଯ ୱାଯୋଧାତୁଯା ୱସେନ ପୱତ୍ତତି। ନ ହି ତସ୍ସ ଚନ୍ଦୱିମାନାଦୀନଂ ୱିଯ ବାହିରା ୱାଯୋଧାତୁ ପେଲେତ୍ୱା ପୱତ୍ତିକା ଅତ୍ଥି ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଚିତ୍ତୱସେନ ‘‘ପୱତ୍ତତୁ ଭୱଂ ଚକ୍କରତନ’’ନ୍ତିଆଦିୱଚନସମନନ୍ତରମେୱ ପୱତ୍ତନତୋ, ଏୱଂ ତସ୍ସା ଦେୱତାଯ ଚିତ୍ତୱସେନ ଅତ୍ତସନ୍ନିସ୍ସିତାଯ ୱାଯୋଧାତୁଯା ଗଚ୍ଛତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମନୋଜୱଂ ଗଚ୍ଛତି ଯେନକାମ’’ନ୍ତି।

୨। ଏୱଂ ପଠମଗାଥାଯ ତସ୍ସା ଦେୱତାଯ ପୁଞ୍ଞଫଲସମ୍ପତ୍ତିଂ କିତ୍ତେତ୍ୱା ଇଦାନି ତସ୍ସା କାରଣଭୂତଂ ପୁଞ୍ଞସମ୍ପଦଂ ୱିଭାୱେତୁଂ ‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ’’ତିଆଦି ଗାଥାଦ୍ୱଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କେନାତି କିଂ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘କିଂ ରାଜା ଯୋ ଲୋକଂ ନ ରକ୍ଖତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ନାମ ତୁମ୍ହେ ମଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞଥା’’ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୪୨୪) ଗରହଣେ ଆଗତୋ। ‘‘ଯଂକିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୨୪୪; ସଂ। ନି। ୩।୫୯) ଅନିଯମେ। ‘‘କିଂ ସୂଧ ୱିତ୍ତଂ ପୁରିସସ୍ସ ସେଟ୍ଠ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ସୁ। ନି। ୧୮୩; ସଂ। ନି। ୧।୭୩) ପୁଚ୍ଛାଯଂ। ଇଧାପି ପୁଚ୍ଛାଯମେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ‘‘କେନା’’ତି ଚ ହେତୁଅତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ, କେନ ହେତୁନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେତି ତୱ। ଏତାଦିସୋତି ଏଦିସୋ, ଏତରହି ଯଥାଦିସ୍ସମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱଣ୍ଣୋତି ୱଣ୍ଣ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘କଦା ସଞ୍ଞୂଳ୍ହା ପନ ତେ, ଗହପତି, ଇମେ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ୱଣ୍ଣା’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୨।୭୭) ଗୁଣେ ଆଗତୋ। ‘‘ଅନେକପରିଯାଯେନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଧମ୍ମସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୪) ଥୁତିଯଂ। ‘‘ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ, ଗନ୍ଧଥେନୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୧।୨୩୪; ଜା। ୧।୬।୧୧୬) କାରଣେ। ‘‘ତଯୋ ପତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣା’’ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୬୦୨) ପମାଣେ। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ୱଣ୍ଣା’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୩।୧୧୫; ମ। ନି। ୨।୩୭୯-୩୮୦) ଜାତିଯଂ। ‘‘ମହନ୍ତଂ ହତ୍ଥିରାଜୱଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା’’ତିଆଦୀସୁ ସଣ୍ଠାନେ। ‘‘ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋସି ଭଗୱା, ସୁସୁକ୍କଦାଠୋସି ୱୀରିଯୱା’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୨।୩୯୯; ସୁ। ନି। ୫୫୩) ଛୱିୱଣ୍ଣେ। ଇଧାପି ଛୱିୱଣ୍ଣେ ଏୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – କେନ କୀଦିସେନ ପୁଞ୍ଞୱିସେସେନ ହେତୁଭୂତେନ ଦେୱତେ, ତୱ ଏତାଦିସୋ ଏୱଂୱିଧୋ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାନି ଫରଣକପ୍ପଭୋ ସରୀରୱଣ୍ଣୋ ଜାତୋତି?

କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତୀତି କେନ ପୁଞ୍ଞାତିସଯେନ ତେ ଇଧ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଇଦାନି ତଯା ଲଦ୍ଧମାନଂ ଉଳାରଂ ସୁଚରିତଫଲଂ ଇଜ୍ଝତି ନିପ୍ଫଜ୍ଜତି। ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଅୱିଚ୍ଛେଦୱସେନ ଉପରୂପରି ୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୋଗାତି ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ‘‘ଭୋଗା’’ତି ଲଦ୍ଧନାମା ୱତ୍ଥାଭରଣାଦିୱିତ୍ତୂପକରଣୱିସେସା। ଯେତି ସାମଞ୍ଞେନ ଅନିଯମନିଦ୍ଦେସୋ, କେଚୀତି ପକାରଭେଦଂ ଆମସିତ୍ୱା ଅନିଯମନିଦ୍ଦେସୋ, ଉଭଯେନାପି ପଣୀତପଣୀତତରାଦିଭେଦେ ତତ୍ଥ ଲଦ୍ଧମାନେ ତାଦିସେ ଭୋଗେ ଅନୱସେସତୋ ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅନୱସେସବ୍ୟାପକୋ ହି ଅଯଂ ନିଦ୍ଦେସୋ ଯଥା ‘‘ଯେ କେଚି ସଙ୍ଖାରା’’ତି। ମନସୋ ପିଯାତି ମନସା ପିଯାଯିତବ୍ବା, ମନାପିଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଏତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ’’ତି ଇମିନା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତୱିସେସା ତସ୍ସା ଦେୱତାୟ ଅତ୍ତଭାୱପରିୟାପନ୍ନା ୱଣ୍ଣସମ୍ପଦା ଦସ୍ସିତା। ‘‘ଭୋଗା’’ତି ଇମିନା ଉପଭୋଗପରିଭୋଗୱତ୍ଥୁଭୂତା ଦିବ୍ବରୂପସଦ୍ଦଗନ୍ଧରସଫୋଟ୍ଠବ୍ବଭେଦା କାମଗୁଣସମ୍ପଦା। ‘‘ମନସୋ ପିୟା’’ତି ଇମିନା ତେସଂ ରୂପାଦୀନଂ ଇଟ୍ଠକନ୍ତମନାପତା। ‘‘ଇଧ ମିଜ୍ଝତୀ’’ତି ଇମିନା ପନ ଦିବ୍ବଆୟୁୱଣ୍ଣୟସସୁଖଆଧିପତେୟ୍ୟସମ୍ପଦା ଦସ୍ସିତା। ‘‘ୟେ କେଚି ମନସୋ ପିୟା’’ତି ଇମିନା ୟାନି ‘‘ସୋ ଅଞ୍ଞେ ଦେୱେ ଦସହି ଠାନେହି ଅଧିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ଦିବ୍ବେନ ଆୟୁନା ଦିବ୍ବେନ ୱଣ୍ଣେନ ଦିବ୍ବେନ ସୁଖେନ ଦିବ୍ବେନ ୟସେନ ଦିବ୍ବେନ ଆଧିପତେୟ୍ୟେନ ଦିବ୍ବେହି ରୂପେହି ଦିବ୍ବେହି ସଦ୍ଦେହି ଦିବ୍ବେହି ଗନ୍ଧେହି ଦିବ୍ବେହି ରସେହି ଦିବ୍ବେହି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେହୀ’’ତି (ସଂ। ନି। ୪।୩୪୧) ସୁତ୍ତେ ଆଗତାନି ଦସ ଠାନାନି। ତେସଂ ଇଧ ଅନୱସେସତୋ ସଙ୍ଗହୋ ଦସ୍ସିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୩।ପୁଚ୍ଛାମୀତି ପଞ୍ହଂ କରୋମି, ଞାତୁମିଚ୍ଛାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। କାମଞ୍ଚେତଂ ‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି। କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ, କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା’’ତି ଚ କିଂ-ସଦ୍ଦଗ୍ଗହଣେନେୱ ଅତ୍ଥନ୍ତରସ୍ସ ଅସମ୍ଭୱତୋ ପୁଚ୍ଛାୱସେନ ଗାଥାଦ୍ୱୟଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାୟତି। ପୁଚ୍ଛାୱିସେସଭାୱଞାପନତ୍ଥଂ ପନ ‘‘ପୁଚ୍ଛାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅୟଞ୍ହି ପୁଚ୍ଛା ଅଦିଟ୍ଠଜୋତନା ତାୱ ନ ହୋତି ଏଦିସସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ମହାଥେରସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠଭାୱାଭାୱତୋ, ୱିମତିଚ୍ଛେଦନାପି ନ ହୋତି ସବ୍ବସୋ ସମୁଗ୍ଘାତିତସଂସୟତ୍ତା, ଅନୁମତିପୁଚ୍ଛାପି ନ ହୋତି ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି ରାଜଞ୍ଞା’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୪୧୩) ୱିୟ ଅନୁମତିଗହଣାକାରେନ ଅପ୍ପୱତ୍ତତ୍ତା, କଥେତୁକମ୍ୟତାପୁଚ୍ଛାପି ନ ହୋତି ତସ୍ସା ଦେୱତାୟ କଥେତୁକମ୍ୟତାୱସେନ ଥେରେନ ଅପୁଚ୍ଛିତତ୍ତା। ୱିସେସେନ ପନ ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସ୍ୱାୟମତ୍ଥୋ ହେଟ୍ଠା ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିକଥାୟଂ ‘‘ଥେରୋ କିଞ୍ଚାପୀ’’ତିଆଦିନା ୱିଭାୱିତୋ ଏୱ। ତନ୍ତି ତ୍ୱଂ। ତୟିଦଂ ପୁବ୍ବାପରାପେକ୍ଖଂ, ପୁବ୍ବାପେକ୍ଖତାୟ ଉପୟୋଗେକୱଚନଂ, ପରାପେକ୍ଖତାୟ ପନ ପଚ୍ଚତ୍ତେକୱଚନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଦେୱୀତି ଏତ୍ଥ ଦେୱ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ଇମାନି ତେ ଦେୱ ଚତୁରାସୀତି ନଗରସହସ୍ସାନି କୁସୱତୀରାଜଧାନିପମୁଖାନି, ଏତ୍ଥ, ଦେୱ, ଛନ୍ଦଂ କରୋହି ଜୀୱିତେ ଅପେକ୍ଖ’’ନ୍ତି ଚ ଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୨୬୬) ସମ୍ମୁତିଦେୱୱସେନ ଆଗତୋ, ‘‘ତସ୍ସ ଦେୱାତିଦେୱସ୍ସ, ସାସନଂ ସବ୍ବଦସ୍ସିନୋ’’ତିଆଦୀସୁ ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱୱସେନ। ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱାନଞ୍ହି ଭଗୱତୋ ଅତିଦେୱଭାୱେ ୱୁତ୍ତେ ଇତରେସଂ ୱୁତ୍ତୋ ଏୱ ହୋତୀତି। ‘‘ଚାତୁମହାରାଜିକା ଦେୱା ଦୀଘାୟୁକା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ ସୁଖବହୁଲା’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୩।୩୩୭) ଉପପତ୍ତିଦେୱୱସେନ। ଇଧାପି ଉପପତ୍ତିଦେୱୱସେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଦତ୍ଥତୋ ପନ – ଦିବ୍ବତି ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞିଦ୍ଧିୟା କୀଳତି ଲଳତି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ରମତି, ଅଥ ୱା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନ ଜୋତତି ଓଭାସତି, ଆକାସେନ ୱିମାନେନ ଚ ଗଚ୍ଛତୀତି ଦେୱୀ। ‘‘ତ୍ୱଂ ଦେୱୀ’’ତି ସମ୍ବୋଧନେ ଚେତଂ ଏକୱଚନଂ। ମହାନୁଭାୱେତି ଉଳାରପ୍ପଭାୱେ, ସୋ ପନସ୍ସାନୁଭାୱୋ ହେଟ୍ଠା ଦ୍ୱୀହି ଗାଥାହି ଦସ୍ସିତୋୟେୱ।

ମନୁସ୍ସଭୂତାତି ଏତ୍ଥ ମନସ୍ସ ଉସ୍ସନ୍ନତାୟ ମନୁସ୍ସା, ସତିସୂରଭାୱବ୍ରହ୍ମଚରିୟୟୋଗ୍ୟତାଦିଗୁଣୱସେନ ଉପଚିତମାନସା ଉକ୍କଟ୍ଠଗୁଣଚିତ୍ତା। କେ ପନ ତେ? ଜମ୍ବୁଦୀପୱାସିନୋ ସତ୍ତୱିସେସା। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ତୀହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଠାନେହି ଜମ୍ବୁଦୀପକା ମନୁସ୍ସା ଉତ୍ତରକୁରୁକେ ମନୁସ୍ସେ ଅଧିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ଦେୱେ ଚ ତାୱତିଂସେ। କତମେହି ତୀହି? ସୂରା, ସତିମନ୍ତୋ, ଇଧ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ’’ତି (ଅ। ନି। ୯।୨୧)।

ତଥା ହି ବୁଦ୍ଧା ଭଗୱନ୍ତୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଅଗ୍ଗସାୱକା ମହାସାୱକା ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ଅଞ୍ଞେ ଚ ମହାନୁଭାୱା ସତ୍ତା ଏତ୍ଥେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେହି ସମାନରୂପାଦିତାୟ ପନ ସଦ୍ଧିଂ ପରିତ୍ତଦୀପୱାସୀହି ଇତରମହାଦୀପୱାସିନୋପି ‘‘ମନୁସ୍ସା’’ତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାୟିଂସୂତି ଏକେ।

ଅପରେ ପନ ଭଣନ୍ତି – ଲୋଭାଦୀହି ଅଲୋଭାଦୀହି ଚ ସହିତସ୍ସ ମନସ୍ସ ଉସ୍ସନ୍ନତାୟ ମନୁସ୍ସା। ୟେ ହି ସତ୍ତା ମନୁସ୍ସଜାତିକା, ତେସୁ ୱିସେସତୋ ଲୋଭାଦୟୋ ଅଲୋଭାଦୟୋ ଚ ଉସ୍ସନ୍ନା, ତେ ଲୋଭାଦିଉସ୍ସନ୍ନତାୟ ଅପାୟମଗ୍ଗଂ, ଅଲୋଭାଦିଉସ୍ସନ୍ନତାୟ ସୁଗତିମଗ୍ଗଂ ନିବ୍ବାନଗାମିମଗ୍ଗଞ୍ଚ ପୂରେନ୍ତି, ତସ୍ମା ଲୋଭାଦୀହି ଅଲୋଭାଦୀହି ଚ ସହିତସ୍ସ ମନସ୍ସ ଉସ୍ସନ୍ନତାୟ ପରିତ୍ତଦୀପୱାସୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁମହାଦୀପୱାସିନୋ ସତ୍ତୱିସେସା ‘‘ମନୁସ୍ସା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି।

ଲୋକିୟା ପନ ‘‘ମନୁନୋ ଅପଚ୍ଚଭାୱେନ ମନୁସ୍ସା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ମନୁ ନାମ ପଠମକପ୍ପିକୋ ଲୋକମରିୟାଦାୟ ଆଦିଭୂତୋ ହିତାହିତୱିଧାୟକୋ ସତ୍ତାନଂ ପିତୁଟ୍ଠାନିୟୋ, ୟୋ ସାସନେ ‘‘ମହାସମ୍ମତୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ପରମ୍ପରାୟ ଚ ତସ୍ସ ଓୱାଦାନୁସାସନିୟଂ ଠିତା ସତ୍ତା ପୁତ୍ତସଦିସତାୟ ‘‘ମନୁସ୍ସା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତତୋ ଏୱ ହି ତେ ମାଣୱା ‘‘ମନୁଜା’’ତି ଚ ୱୋହରୀୟନ୍ତି। ମନୁସ୍ସେସୁ ଭୂତା ଜାତା, ମନୁସ୍ସଭାୱଂ ୱା ପତ୍ତାତି ମନୁସ୍ସଭୂତା।

କିମକାସି ପୁଞ୍ଞନ୍ତି କିଂ ଦାନସୀଲାଦିପ୍ପଭେଦେସୁ କୀଦିସଂ ପୁଜ୍ଜଭାୱଫଲନିବ୍ବତ୍ତନତୋ, ଯତ୍ଥ ସଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତଂ ସନ୍ତାନଂ ପୁନାତି ୱିସୋଧେତୀତି ଚ ''ପୁଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ସୁଚରିତଂ କୁସଲକମ୍ମଂ ଅକାସି, ଉପଚିନି ନିବ୍ବତ୍ତେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଜଲିତାନୁଭାୱାତି ସବ୍ବସୋ ୱିଜ୍ଜୋତମାନପୁଞ୍ଞିଦ୍ଧିକା।

କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ''ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, କିଂ ଅଞ୍ଞାସୁ ଗତୀସୁ ପୁଞ୍ଞକିରିଯା ନତ୍ଥୀତି? ନୋ ନତ୍ଥି। ଯସ୍ମା ନିରଯେପି ନାମ କାମାୱଚରକୁସଲଚିତ୍ତପୱତ୍ତି କଦାଚି ଲବ୍ଭତେୱ, କିମଙ୍ଗଂ ପନଞ୍ଞତ୍ଥ, ନନୁ ଅୱୋଚୁମ୍ହା ''ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନା ପୁଚ୍ଛା''ତି। ତସ୍ମା ମହାଥେରୋ ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱେ ଠତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭୂତତ୍ଥୱସେନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଅୱୋଚ।

ଅଥ ୱା ଅଞ୍ଞାସୁ ଗତୀସୁ ଏକନ୍ତସୁଖତାଯ ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖତାଯ ଦୁକ୍ଖବହୁଲତାଯ ଚ ପୁଞ୍ଞକିରିଯାଯ ଓକାସୋ ନ ସୁଲଭରୂପୋ ସପ୍ପୁରିସୂପନିସ୍ସଯାଦିପଚ୍ଚଯସମୱାଯସ୍ସ ସୁଦୁଲ୍ଲଭଭାୱତୋ। କଦାଚି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋପି ଯଥାୱୁତ୍ତକାରଣେନ ଉଳାରୋ ୱିପୁଲୋ ନ ଚ ହୋତି, ମନୁସ୍ସଗତିଯଂ ପନ ସୁଖବହୁଲତାଯ ପୁଞ୍ଞକିରିଯାଯ ଓକାସୋ ସୁଲଭରୂପୋ ସପ୍ପୁରିସୂପନିସ୍ସଯାଦିପଚ୍ଚଯସମୱାଯସ୍ସ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସୁଲଭଭାୱତୋ। ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତମ୍ପି ୱିସେସତୋ ପୁଞ୍ଞକିରିଯାଯ ଉପନିସ୍ସଯୋ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖୂପନିସ୍ସଯା ହି ସଦ୍ଧାତି। ଯଥା ହି ଅଯୋଘନେନ ସତ୍ଥକେ ନିପ୍ଫାଦିଯମାନେ ତସ୍ସ ଏକନ୍ତତୋ ନ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ତାପନଂ ଉଦକେନ ୱା ତେମନଂ ଛେଦନକିରିଯାସମତ୍ଥତାଯ ୱିସେସପଚ୍ଚଯୋ, ତାପେତ୍ୱା ପନ ପମାଣଯୋଗତୋ ଉଦକତେମନଂ ତସ୍ସା ୱିସେସପଚ୍ଚଯୋ, ଏୱମେୱ ସତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖସମଙ୍ଗିତା ଦୁକ୍ଖବହୁଲତା ଏକନ୍ତସୁଖସମଙ୍ଗିତା ଚ ପୁଞ୍ଞକିରିଯାଯ ନ ୱିସେସପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ସତି ପନ ଦୁକ୍ଖସନ୍ତାପନେ ପମାଣଯୋଗତୋ ସୁଖୂପବ୍ରୂହନେ ଚ ଲଦ୍ଧୂପନିସ୍ସଯା ପୁଞ୍ଞକିରିଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଚ ମହାଜୁତିକା ମହାୱିପ୍ଫାରା ପଟିପକ୍ଖଛେଦନସମତ୍ଥା ଚ ହୋତି, ତସ୍ମା ମନୁସ୍ସଭାୱୋ ପୁଞ୍ଞକିରିଯାଯ ୱିସେସପଚ୍ଚଯୋ । ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞ''ନ୍ତି। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

୪। ଏୱଂ ପନ ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତା ସା ଦେୱତା ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା''ତି ଗାଥା ୱୁତ୍ତା। କେନ ପନାଯଂ ଗାଥା ୱୁତ୍ତା? ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକେହି। ତତ୍ଥ ସାତି ଯା ପୁବ୍ବେ ''ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ''ତି ୱୁତ୍ତା, ସା। ଦେୱତାତି ଦେୱପୁତ୍ତୋପି ବ୍ରହ୍ମାପି ଦେୱଧୀତାପି ୱୁଚ୍ଚତି। ''ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା''ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୧।୧; ଖୁ। ପା। ୫।୧) ହି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ''ଦେୱତା''ତି ୱୁତ୍ତୋ ଦେୱୋଯେୱ ଦେୱତାତି କତ୍ୱା। ତଥା ''ତା ଦେୱତା ସତ୍ତସତା ଉଳାରା, ବ୍ରହ୍ମୱିମାନା ଅଭିନିକ୍ଖମିତ୍ୱା''ତିଆଦୀସୁ ବ୍ରହ୍ମାନୋ।

''ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ଯା ତ୍ୱଂ ତିଟ୍ଠସି ଦେୱତେ;

ଓଭାସେନ୍ତୀ ଦିସା ସବ୍ବା, ଓସଧୀ ୱିଯ ତାରକା''ତି। (ୱି। ୱ। ୭୫) –

ଆଦୀସୁ ଦେୱଧୀତା। ଇଧାପି ଦେୱଧୀତା ଏୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଅତ୍ତମନାତି ତୁଟ୍ଠମନା ପୀତିସୋମନସ୍ସେହି ଗହିତମନା। ପୀତିସୋମନସ୍ସସହଗତଞ୍ହି ଚିତ୍ତଂ ଦୋମନସ୍ସସ୍ସ ଅନୋକାସତୋ ତେହି ତଂ ସକଂ କତ୍ୱା ଗହିତଂ ୱିଯ ହୋତି। ଅତ୍ତମନାତି ୱା ସକମନା। ଅନୱଜ୍ଜପୀତିସୋମନସ୍ସସମ୍ପଯୁତ୍ତଞ୍ହି ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପତି ଆଯତିଞ୍ଚ ତଂସମଙ୍ଗିନୋ ହିତସୁଖାୱହତୋ ''ସକ''ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଲଭତି, ନ ଇତରଂ।

ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନାତି ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲସ୍ସ ପୁତ୍ତଭାୱତୋ ସୋ ମହାଥେରୋ ଗୋତ୍ତୱସେନ ''ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ''ତି ପଞ୍ଞାତୋ, ତେନ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ । ପୁଚ୍ଛିତାତି ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନୱସେନ ପୁଚ୍ଛିତା, ଅତ୍ତମନା ସା ଦେୱତା ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକାସୀତି ଯୋଜନା। ଅତ୍ତମନତା ଚସ୍ସା ''ତମ୍ପି ନାମ ପରିତ୍ତକମ୍ପି କମ୍ମଂ ଏୱଂ ମହତିଯା ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଯା କାରଣଂ ଅହୋସୀ''ତି ପୁବ୍ବେପି ସା ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ସୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି, ଇଦାନି ପନ ''ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଥେରସ୍ସ କତୋପି ନାମ କାରୋ ଏୱଂ ଉଳାରଫଲୋ, ଅଯଂ ପନ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଗ୍ଗସାୱକୋ ଉଳାରଗୁଣୋ ମହାନୁଭାୱୋ , ଇମମ୍ପି ପସ୍ସିତୁଂ ନିପଚ୍ଚକାରଞ୍ଚ କାତୁଂ ଲଭାମି, ମମ ପୁଞ୍ଞଫଲପଟିସଂଯୁତ୍ତମେୱ ଚ ପୁଚ୍ଛଂ କରୋତୀ''ତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଉପ୍ପନ୍ନା। ଏୱଂ ସଞ୍ଜାତବଲୱପୀତିସୋମନସ୍ସା ସା ଥେରସ୍ସ ୱଚନଂ ସିରସା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ବ୍ୟାକାସି।

ପଞ୍ହନ୍ତି ଞାତୁଂ ଇଚ୍ଛିତଂ ତଂ ଅତ୍ଥଂ ୱିଯାକାସି କଥେସି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। କଥଂ ପନ ବ୍ୟାକାସି? ପୁଟ୍ଠାତି ପୁଟ୍ଠାକାରତୋ, ପୁଚ୍ଛିତାକାରେନେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ହି ''ପୁଚ୍ଛିତା''ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ''ପୁଟ୍ଠା''ତି ୱଚନଂ ୱିସେସତ୍ଥନିଯମନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସିଦ୍ଧେ ହି ସତି ଆରମ୍ଭୋ ୱିସେସତ୍ଥଞାପକୋୱ ହୋତି। କୋ ପନେସୋ ୱିସେସତ୍ଥୋ? ବ୍ୟାକରଣସ୍ସ ପୁଚ୍ଛାନୁରୂପତା। ଯଞ୍ହି କମ୍ମଫଲଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତସ୍ସ କାରଣଭୂତଂ କମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛିତଂ, ତଦୁଭଯସ୍ସ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞାନୁରୂପଭାୱୱିଭାୱନା। ଯେନ ଚ ଆକାରେନ ପୁଚ୍ଛା ପୱତ୍ତା ଅତ୍ଥତୋ ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ଚ, ତଦାକାରସ୍ସ ବ୍ୟାକରଣସ୍ସ ପୁଚ୍ଛାନୁରୂପତା, ତଥା ଚେୱ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ପୱତ୍ତଂ। ଇତି ଇମସ୍ସ ୱିସେସସ୍ସ ଞାପନତ୍ଥଂ ''ପୁଚ୍ଛିତା''ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ''ପୁଟ୍ଠା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘ପୁଚ୍ଛିତା’’ତି ୱା ତାଯ ଦେୱତାଯ ୱିସେସନମୁଖେନ ପୁଟ୍ଠଭାୱସ୍ସ ପଞ୍ହବ୍ଯାକରଣସ୍ସ ଚ କାରଣକିତ୍ତନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ’’ତିଆଦିନା ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛୀଯତୀତି ପୁଚ୍ଛା, ତାଯ ଦେୱତାଯ କତକମ୍ମଂ, ତସ୍ସା ପୁଚ୍ଛାଯ କାରିତା ଆଚିକ୍ଖିତା ୱାତି ସା ଦେୱତା ‘‘ପୁଚ୍ଛିତା’’ତି ୱୁତ୍ତା। ଯସ୍ମା ପୁଚ୍ଛିତା ପୁଚ୍ଛିଯମାନସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କାରିତା, ତସ୍ମା ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା। ଯସ୍ମା ଚ ପୁଚ୍ଛିତା ପୁଚ୍ଛିଯମାନସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନସଭାୱା, ତସ୍ମା ପଞ୍ହଂ ବ୍ଯାକାସୀତି। ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲନ୍ତି ଇଦଂ ‘‘ପଞ୍ହ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ସରୂପଦସ୍ସନଂ। ଅଯଂ ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଇଦଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପୁଚ୍ଛିଯମାନାଯ ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖଭୂତଂ ଅନନ୍ତରଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ତଂ ଞାତୁଂ ଇଚ୍ଛିତତ୍ତା ପଞ୍ହନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ବ୍ଯାକାସୀତି।

୫। ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୂତିଆଦି ପଞ୍ହସ୍ସ ବ୍ଯାକରଣାକାରୋ। ତତ୍ଥ ଅହନ୍ତି ଦେୱତା ଅତ୍ତାନଂ ନିଦ୍ଦିସତି। ‘‘ମନୁସ୍ସେସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ‘‘ମନୁସ୍ସଭୂତା’’ତି ୱଚନଂ ତଦା ଅତ୍ତନି ମନୁସ୍ସଗୁଣାନଂ ୱିଜ୍ଜମାନତାଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ଯୋ ହି ମନୁସ୍ସଜାତିକୋୱ ସମାନୋ ପାଣାତିପାତାଦିଂ ଅକତ୍ତବ୍ବଂ କତ୍ୱା ଦଣ୍ଡାରହୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ରାଜାଦିତୋ ହତ୍ଥଚ୍ଛେଦାଦିକମ୍ମକାରଣଂ ପାପୁଣନ୍ତୋ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱତି, ଅଯଂ ମନୁସ୍ସନେରଯିକୋ ନାମ। ଅପରୋ ମନୁସ୍ସଜାତିକୋୱ ସମାନୋ ପୁବ୍ବେକତକମ୍ମୁନା ଘାସଚ୍ଛାଦନମ୍ପି ନ ଲଭତି, ଖୁପ୍ପିପାସାଭିଭୂତୋ ଦୁକ୍ଖବହୁଲୋ କତ୍ଥଚି ପତିଟ୍ଠଂ ଅଲଭମାନୋ ୱିଚରତି, ଅଯଂ ମନୁସ୍ସପେତୋ ନାମ। ଅପରୋ ମନୁସ୍ସଜାତିକୋୱ ସମାନୋ ପରାଧୀନୱୁତ୍ତି ପରେସଂ ଭାରଂ ୱହନ୍ତୋ ଭିନ୍ନମରିଯାଦୋ ୱା ଅନାଚାରଂ ଆଚରିତ୍ୱା ପରେହି ସନ୍ତଜ୍ଜିତୋ ମରଣଭଯଭୀତୋ ଗହନନିସ୍ସିତୋ ଦୁକ୍ଖବହୁଲୋ ୱିଚରତି ହିତାହିତଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ନିଦ୍ଦାଜିଘଚ୍ଛାଦୁକ୍ଖୱିନୋଦନାଦିପରୋ, ଅଯଂ ମନୁସ୍ସତିରଚ୍ଛାନୋ ନାମ। ଯୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ହିତାହିତଂ ଜାନନ୍ତୋ କମ୍ମଫଲଂ ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ହିରୋତ୍ତପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋ ଦଯାପନ୍ନୋ ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ସଂୱେଗବହୁଲୋ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ପରିୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ କୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଚରନ୍ତୋ ପୁଞ୍ଞକିରିଯୱତ୍ଥୂନି ପରିପୂରେତି, ଅଯଂ ମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ପରମତ୍ଥତୋ ମନୁସ୍ସୋ ନାମ। ଅଯମ୍ପି ତାଦିସା ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା’’ତି। ମନୁସ୍ସେ ସତ୍ତନିକାଯେ ମନୁସ୍ସଭାୱଂ ପତ୍ତା ମନୁସ୍ସଧମ୍ମଞ୍ଚ ଅପ୍ପହାଯ ଠିତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅବ୍ଭାଗତାନନ୍ତି ଅଭିଆଗତାନଂ, ସମ୍ପତ୍ତଆଗନ୍ତୁକାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁୱିଧା ହି ଆଗନ୍ତୁକା ଅତିଥି ଅବ୍ଭାଗତୋତି। ତେସୁ କତପରିଚଯୋ ଆଗନ୍ତୁକୋ ଅତିଥି, ଅକତପରିଚଯୋ ଅବ୍ଭାଗତୋ। କତପରିଚଯୋ ଅକତପରିଚଯୋପି ୱା ପୁରେତରଂ ଆଗତୋ ଅତିଥି, ଭୋଜନୱେଲାଯଂ ଉପଟ୍ଠିତୋ ସମ୍ପତି ଆଗତୋ ଅବ୍ଭାଗତୋ। ନିମନ୍ତିତୋ ୱା ଭତ୍ତେନ ଅତିଥି, ଅନିମନ୍ତିତୋ ଅବ୍ଭାଗତୋ। ଅଯଂ ପନ ଅକତପରିଚଯୋ ଅନିମନ୍ତିତୋ ସମ୍ପତି ଆଗତୋ ଚ, ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ ‘‘ଅବ୍ଭାଗତାନ’’ନ୍ତି, ଗରୁକାରେନ ପନେତ୍ଥ ବହୁୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଆସତି ନିସୀଦତି ଏତ୍ଥାତି ଆସନଂ। ଯଂକିଞ୍ଚି ନିସୀଦନଯୋଗ୍ଗଂ, ଇଧ ପନ ପୀଠଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ତସ୍ସ ଚ ଅପ୍ପକତ୍ତା ଅନୁଳାରତ୍ତା ଚ ‘‘ଆସନକ’’ନ୍ତି ଆହ। ଅଦାସିନ୍ତି ‘‘ଇଦମସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ଦିନ୍ନଂ ମଯ୍ହଂ ମହପ୍ଫଲଂ ଭୱିସ୍ସତି ମହାନିସଂସ’’ନ୍ତି ସଞ୍ଜାତସୋମନସ୍ସା କମ୍ମଂ କମ୍ମଫଲଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ ଅଦାସିଂ, ନିରପେକ୍ଖପରିଚ୍ଚାଗୱସେନ ପରିଚ୍ଚଜିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଭିୱାଦଯିନ୍ତି ଅଭିୱାଦନମକାସିଂ, ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ଯପୁଗ୍ଗଲେ ୱନ୍ଦିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱନ୍ଦମାନା ହି ତଂ ତାଯେୱ ୱନ୍ଦନକିରିଯାଯ ୱନ୍ଦିଯମାନଂ ‘‘ସୁଖିନୀ ହୋହି, ଅରୋଗା ହୋହୀ’’ତିଆଦିନା ଆସିୱାଦଂ ଅତ୍ଥତୋ ୱଦାପେସି ନାମ। ଅଞ୍ଜଲିକଂ ଅକାସିନ୍ତି ଦସନଖସମୋଧାନସମୁଜ୍ଜଲଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ସିରସି ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ଗୁଣୱିସିଟ୍ଠାନଂ ଅପଚାଯନଂ ଅକାସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାନୁଭାୱନ୍ତି ଯଥାବଲଂ, ତଦା ମମ ୱିଜ୍ଜମାନୱିଭୱାନୁରୂପନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଦାସି ଦାନନ୍ତି ଅନ୍ନପାନାଦିଦେଯ୍ଯଧମ୍ମପରିଚ୍ଚାଗେନ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ଯଂ ଭୋଜେନ୍ତୀ ଦାନମଯଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱିଂ।

ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଅହ’’ନ୍ତି ଇଦଂ କମ୍ମସ୍ସ ଫଲସ୍ସ ଚ ଏକସନ୍ତତିପତିତତାଦସ୍ସନେନ ସମ୍ବନ୍ଧଭାୱଦସ୍ସନଂ, ‘‘ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା’’ତି ଇଦଂ ତସ୍ସା ପୁଞ୍ଞକିରିଯାଯ ଅଧିଟ୍ଠାନଭୂତସନ୍ତାନୱିସେସଦସ୍ସନଂ, ‘‘ଅବ୍ଭାଗତାନ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଚିତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନଞ୍ଚେୱ ଖେତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନଞ୍ଚ ଦାନସ୍ସ ୱିଯ ପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ସ ଚ କିଞ୍ଚି ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତଭାୱଦୀପନତୋ। ‘‘ଆସନକଂ ଅଦାସିଂ ଯଥାନୁଭାୱଞ୍ଚ ଅଦାସି ଦାନ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଭୋଗସାରଦାନଦସ୍ସନଂ, ‘‘ଅଭିୱାଦଯିଂ ଅଞ୍ଜଲିକଂ ଅକାସି’’ନ୍ତି ଇଦଂ କାଯସାରଦାନଦସ୍ସନଂ।

୬। ତେନାତି ତେନ ଯଥାୱୁତ୍ତେନ ପୁଞ୍ଞେନ ହେତୁଭୂତେନ। ମେତି ଅଯଂ ମେ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘କିଚ୍ଛେନ ମେ ଅଧିଗତଂ, ହଲଂ ଦାନି ପକାସିତୁ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୬୫; ମ। ନି। ୧।୨୮୧; ସଂ। ନି। ୧।୧୭୨) କରଣେ ଆଗତୋ, ମଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସଂଖିତ୍ତେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୂ’’ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୩।୧୮୨; ଅ। ନି। ୪।୨୫୭) ସମ୍ପଦାନେ, ମଯ୍ହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ପୁବ୍ବେୱ ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେୱ ସତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୨୦୬; ସଂ। ନି। ୪।୧୪; ଅ। ନି। ୩।୧୦୪) ସାମିଅତ୍ଥେ ଆଗତୋ, ଇଧାପି ସାମିଅତ୍ଥେ ଏୱ, ମମାତି ଅତ୍ଥୋ। ସ୍ୱାଯଂ ମେ-ସଦ୍ଦୋ ତେନ ମେ ପୁଞ୍ଞେନାତି ଚ ମେ ଏତାଦିସୋତି ଚ ଉଭଯତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଏୱଂ ତାଯ ଦେୱତାଯ ପଞ୍ହେ ବ୍ଯାକତେ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ୱିତ୍ଥାରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ସପରିୱାରାଯ ତସ୍ସା ଦେୱତାଯ

ସାଦ୍ଧିକା ଅହୋସି। ଥେରୋ ତତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ତଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଗାଥା ଏୱ ପନ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୁଳ୍ହାତି।

ପଠମପୀଠୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଦୁତିୟପୀଠୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ପୀଠଂତେ ୱେଳୁରିୟମୟନ୍ତି ଦୁତିୟପୀଠୱିମାନଂ। ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତି ଚ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ଚ ପଠମେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ସାୱତ୍ଥିୱାସିନୀ କିର ଏକା ଇତ୍ଥୀ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିଟ୍ଠଂ ଏକଂ ଥେରଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ତସ୍ସ ଆସନଂ ଦେନ୍ତୀ ଅତ୍ତନୋ ପୀଠଂ ଉପରି ନୀଲୱତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ତେନ ତସ୍ସା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତାୟ ୱେଳୁରିୟମୟଂ ପଲ୍ଲଙ୍କୱିମାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୮।

‘‘ପୀଠଂ ତେ ୱେଳୁରିୟମୟଂ ଉଳାରଂ, ମନୋଜୱଂ ଗଚ୍ଛତି ୟେନକାମଂ;

ଅଲଙ୍କତେ ମଲ୍ୟଧରେ ସୁୱତ୍ଥେ, ଓଭାସସି ୱିଜ୍ଜୁରିୱବ୍ଭକୂଟଂ।

୯।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ୟେ କେଚି ମନସୋ ପିୟା।

୧୦।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧୧।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିୟାକାସି, ୟସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୨।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ଅବ୍ଭାଗତାନାସନକଂ ଅଦାସିଂ;

ଅଭିୱାଦୟିଂ ଅଞ୍ଜଲିକଂ ଅକାସିଂ, ୟଥାନୁଭାୱଞ୍ଚ ଅଦାସି ଦାନଂ।

୧୩।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ୟେ କେଚି ମନସୋ ପିୟା।

୧୪।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାଓ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏଓଂ ଜଲିତାନୁଭାଓା, ଓଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୮। ତତ୍ଥ ଓେଠଉରିଯମଯନ୍ତି ଓେଠଉରିଯମଣିମଯଂ। ଓେଠଉରିଯମଣି ନାମ ଓିଠଉରପବ୍ବତସ୍ସ ଓିଠଉରଗାମସ୍ସ ଚ ଅଓିଦୂରେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକମଣି। ତସ୍ସ କିର ଓିଠଉରଗାମଟ୍ଠାନେ ଆକରୋ, ଓିଠଉରସ୍ସ ପନ ଅଓିଦୂରେ ଭଓଉା ଓେଠଉରିଯନ୍ତେଓ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ତଂସଦିସଓଣ୍ଣନିଭତାଯ ଦେଓଲୋକେପିସ୍ସ ତଥେଓ ନାମଂ ଜାତଂ ଯଥା ତଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଲଦ୍ଧନାମଓସେନେଓ ଦେଓଲୋକେ ଦେଓପୁତ୍ତାନଂ। ତଂ ପନ ମଯୂରଗୀଓଓଣ୍ଣଂ ଓା ହୋତି, ଓାଯସପତ୍ତଓଣ୍ଣଂ ଓା, ସିନିଦ୍ଧଓେଣୁପତ୍ତଓଣ୍ଣଂ ଓା। ଇଧ ପନ ମଯୂରଗୀଓଓଣ୍ଣଂ ଓେଦିତବ୍ବଂ। ସେସଂ ସବ୍ବଂ ପଠମପୀଠଓିମାନେ ଓୁତ୍ତସଦିସମେଓାତି।

ଦୁତିଯପୀଠଓିମାନଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ତତିଯପୀଠଓିମାନଓଣ୍ଣନା

ପୀଠଂ ତେ ସୋଓଣ୍ଣମଯନ୍ତି ତତିଯପୀଠଓିମାନଂ। ତସ୍ସ ଓତ୍ଥୁ ରାଜଗହେ ସମୁଟ୍ଠିତଂ। ଅଞ୍ଞତରୋ କିର ଖୀଣାସଓତ୍ଥେରୋ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପକଟ୍ଠେ କାଲେ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କାତୁକାମୋ ଏକଂ ଓିଓଟଦ୍ୱାରଗେହଂ ଉପସଙ୍କମି। ତସ୍ମିଂ ପନ ଗେହେ ଗେହସାମିନୀ ଇତ୍ଥୀ ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ଥେରସ୍ସ ଆକାରଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ‘‘ଏଥ, ଭନ୍ତେ, ଇଧ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କରୋଥା’’ତି ଅତ୍ତନୋ ଭଦ୍ଦପୀଠଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଉପରି ପୀତଓତ୍ଥଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିରପେକ୍ଖପରିଚ୍ଚାଗଓସେନ ଅଦାସି, ‘‘ଇଦଂ ମେ ପୁଞ୍ଞଂ ଆଯତିଂ ସୋଓଣ୍ଣପୀଠପଟିଲାଭାଯ ହୋତୂ’’ତି ପତ୍ଥନଞ୍ଚ ପଟ୍ଠପେସି। ଅଥ ଥେରେ ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଧୋଓିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇଦମାସନଂ ତୁମ୍ହାକଂଯେଓ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ, ମଯ୍ହଂ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥଂ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ଆହ। ଥେରୋ ତସ୍ସା ଅନୁକମ୍ପାଯ ତଂ ପୀଠଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାପେସି। ସା ଅପରେନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରେନ ରୋଗେନ ଫୁଟ୍ଠା କାଲଂ କତ୍ୱା ତାଓତିଂସଭଓନେ ନିବ୍ବତ୍ତିଆଦି ସବ୍ବଂ ପଠମଓିମାନଓଣ୍ଣନାଯଂ ଓୁତ୍ତନଯେନେଓ ଓେଦିତବ୍ବଂ। ତେନ ଓୁତ୍ତଂ –

୧୫।

‘‘ପୀଠଂ ତେ ସୋଓଣ୍ଣମଯଂ ଉଳାରଂ, ମନୋଜଓଂ ଗଚ୍ଛତି ଯେନକାମଂ;

ଅଲଙ୍କତେ ମଲ୍ଯଧରେ ସୁଓତ୍ଥେ,ଓଭାସସି ଓିଜ୍ଜୁରିଓବ୍ଭକୂଟଂ।

୧୬।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ଓଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୧୭।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେଓି ମହାନୁଭାଓେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏଓଂ ଜଲିତାନୁଭାଓା, ଓଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧୮।

‘‘ସା ଦେଓତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୯।

‘‘ଅପ୍ପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଫଲଂ ମମେଦଂ, ଯେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା;

ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ପୁରିମାଯ ଜାତିଯା ମନୁସ୍ସଲୋକେ।

୨୦।

‘‘ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ଭିକ୍ଖୁଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନମନାୱିଲଂ;

ତସ୍ସ ଅଦାସହଂ ପୀଠଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

୨୧।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୨୨।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧୯। ଯଞ୍ଚ ପନ ପଞ୍ଚମଗାଥାଯଂ ପୁରିମାଯ ଜାତିଯା ମନୁସ୍ସଲୋକେତିଆଦି, ଏତ୍ଥ ଜାତି-ସଦ୍ଦୋ ଅନେକେସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଦିସ୍ସତି – ସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣେ ‘‘ଜାତି ଦ୍ୱୀହି ଖନ୍ଧେହି ସଙ୍ଗହିତା’’ତିଆଦୀସୁ (ଧାତୁ। ୭୧)। ଅତ୍ଥି ନିକାଯେ ‘‘ନିଗଣ୍ଠା ନାମ ସମଣଜାତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୩।୭୧)। ଅତ୍ଥି ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ‘‘ଯଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଠମଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ପଠମଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପାତୁଭୂତଂ, ତଦୁପାଦାଯ ସାୱସ୍ସ ଜାତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ମହାୱ। ୧୨୪)। ଅତ୍ଥି କୁଲେ ‘‘ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନା’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୩୦୩)। ଅତ୍ଥି ପସୁତିଯଂ ‘‘ସମ୍ପତିଜାତୋ, ଆନନ୍ଦ, ବୋଧିସତ୍ତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୩୧; ମ। ନି। ୩।୨୦୭)। ଅତ୍ଥି ଭୱେ ‘‘ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୨୪୪; ମ। ନି। ୧।୧୪୩)। ଇଧାପି ଭୱେ ଏୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତସ୍ମା ପୁରିମାଯ ଜାତିଯା ପୁରିମସ୍ମିଂ ଭୱେ ଅନନ୍ତରାତୀତେ ପୁରିମେ ଅତ୍ତଭାୱେତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ହିଦଂ କରଣୱଚନଂ। ମନୁସ୍ସଲୋକେତି ମନୁସ୍ସଲୋକଭୱେ, ରାଜଗହଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଓକାସଲୋକୋ ହି ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତୋ, ସତ୍ତଲୋକୋ ପନ ‘‘ମନୁସ୍ସେସୂ’’ତି ଇମିନା ୱୁତ୍ତୋଯେୱ।

୨୦।ଅଦ୍ଦସନ୍ତି ଅଦ୍ଦକ୍ଖିଂ। ୱିରଜନ୍ତି ୱିଗତରାଗାଦିରଜତ୍ତା ୱିରଜଂ। ଭିକ୍ଖୁନ୍ତି ଭିନ୍ନକିଲେସତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁଂ, ସବ୍ବସୋ କିଲେସକାଲୁସ୍ସିଯାଭାୱେନ ୱିପ୍ପସନ୍ନଚିତ୍ତତାଯ ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ, ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପତାଯ ଅନାୱିଲଂ। ପୁରିମଂ ପୁରିମଞ୍ଚେତ୍ଥ ପଦଂ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ କାରଣୱଚନଂ, ୱିଗତରାଗାଦିରଜତ୍ତା ଭିନ୍ନକିଲେସତାଯ ଭିକ୍ଖୁଂ, ଭିନ୍ନକିଲେସତ୍ତା କିଲେସକାଲୁସ୍ସିଯାଭାୱେନ ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନମନତ୍ତା ଅନାୱିଲନ୍ତି। ପଚ୍ଛିମଂ ପଚ୍ଛିମଂ ୱା ପଦଂ ପୁରିମସ୍ସ ପୁରିମସ୍ସ କାରଣୱଚନଂ, ୱିରଜଂ ଭିକ୍ଖୁଗୁଣଯୋଗତୋ। ଭିନ୍ନକିଲେସୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ। ଭିକ୍ଖୁଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନଭାୱତୋ। କିଲେସକାଲୁସ୍ସିଯାଭାୱେନ ୱିପ୍ପସନ୍ନମାନସୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ। ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପଭାୱତୋତି । ରାଗରଜାଭାୱେନ ୱା ‘‘ୱିରଜ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଦୋସକାଲୁସ୍ସିଯାଭାୱେନ ‘‘ୱିପ୍ପସନ୍ନ’’ନ୍ତି, ମୋହବ୍ଯାକୁଲାଭାୱେନ ‘‘ଅନାୱିଲ’’ନ୍ତି। ଏୱଂଭୂତୋ ପରମତ୍ଥତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନାମ ହୋତୀତି ‘‘ଭିକ୍ଖୁ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଦାସହନ୍ତି ଅଦାସିଂ ଅହଂ। ପୀଠନ୍ତି ତଦା ମମ ସନ୍ତିକେ ୱିଜ୍ଜମାନଂ ଭଦ୍ଦପୀଠଂ। ପସନ୍ନାତି କମ୍ମଫଲସଦ୍ଧାଯ ରତନତ୍ତଯସଦ୍ଧାଯ ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତା। ସେହି ପାଣିଭୀତି ଅଞ୍ଞଂ ଅନାଣାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥେହି ଉପନୀଯ ପୀଠଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅଦାସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ୱିରଜଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନମନାୱିଲ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଖେତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘ପସନ୍ନା’’ତି ଇମିନା ଚିତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଂ, ‘‘ସେହି ପାଣିଭୀ’’ତି ଇମିନା ପଯୋଗସମ୍ପତ୍ତିଂ। ତଥା ‘‘ପସନ୍ନା’’ତି ଇମିନା ସକ୍କଚ୍ଚଦାନଂ ଅନୁପହଚ୍ଚଦାନନ୍ତି ଚ ଇମେ ଦ୍ୱେ ଦାନଗୁଣା ଦସ୍ସିତା, ‘‘ସେହି ପାଣିଭୀ’’ତି ଇମିନା ସହତ୍ଥେନ ଦାନଂ ଅନୁପୱିଦ୍ଧଦାନନ୍ତି ଇମେ ଦ୍ୱେ ଦାନଗୁଣା ଦସ୍ସିତା, ପୀତୱତ୍ଥସ୍ସ ଅତ୍ଥରଣେନ ନିସୀଦନକାଲଞ୍ଞୁତାଯ ଚିତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ଦାନଂ କାଲେନ ଦାନନ୍ତି ଇମେ ଦ୍ୱେ ଦାନଗୁଣା ଦସ୍ସିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ତତିଯପୀଠୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଚତୁତ୍ଥପୀଠୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ପୀଠଂ ତେ ୱେଳୁରିଯମଯନ୍ତି ଚତୁତ୍ଥପୀଠୱିମାନଂ। ଇମସ୍ସାପି ୱତ୍ଥୁ ରାଜଗହେ ସମୁଟ୍ଠିତଂ, ତଂ ଦୁତିଯୱିମାନେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନୀଲୱତ୍ଥେନ ହି ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ପୀଠସ୍ସ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଇମିସ୍ସାପି ୱିମାନଂ ୱେଳୁରିଯମଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ। ସେସଂ ପଠମୱିମାନେ ୱୁତ୍ତସଦିସଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୨୩।

‘‘ପୀଠଂ ତେ ୱେଳୁରିଯମଯଂ ଉଳାରଂ, ମନୋଜୱଂ ଗଚ୍ଛତି ଯେନକାମଂ;

ଅଲଙ୍କତେ ମଲ୍ଯଧରେ ସୁୱତ୍ଥେ, ଓଭାସସି ୱିଜ୍ଜୁରିୱବ୍ଭକୂଟଂ।

୨୪।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୨୫।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୨୬।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୨୭।

‘‘ଅପ୍ପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଫଲଂ ମମେଦଂ, ଯେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା;

ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ପୁରିମାଯ ଜାତିଯା ମନୁସ୍ସଲୋକେ।

୨୮।

‘‘ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ଭିକ୍ଖୁଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନମନାୱିଲଂ;

ତସ୍ସ ଅଦାସହଂ ପୀଠଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

୨୯।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୩୦।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ଏତ୍ଥାପି ହି ନୀଲୱତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ପୀଠସ୍ସ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଇମିସ୍ସାପି ୱିମାନଂ ୱେଳୁରିଯମଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ। ତେନେୱେତ୍ଥ ‘‘ପୀଠଂ ତେ ୱେଳୁରିଯମଯ’’ନ୍ତି ଆଦିତୋ ଆଗତଂ। ସେସଂ ତତିଯସଦିସମେୱାତି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଚତୁତ୍ଥପୀଠୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। କୁଞ୍ଜରୱିମାନୱଣ୍ଣନା

କୁଞ୍ଜରୋ ତେ ୱରାରୋହୋତି କୁଞ୍ଜରୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜଗହନଗରେ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଘୋସିତଂ। ନାଗରା ୱୀଥିଯୋ ସୋଧେତ୍ୱା ୱାଲୁକଂ ଓକିରିତ୍ୱା ଲାଜପଞ୍ଚମକାନି ପୁପ୍ଫାନି ୱିପ୍ପକିରିଂସୁ, ଗେହଦ୍ୱାରେ ଗେହଦ୍ୱାରେ କଦଲିଯୋ ଚ ପୁଣ୍ଣଘଟେ ଚ ଠପେସୁଂ, ଯଥାୱିଭୱଂ ନାନାୱିରାଗୱଣ୍ଣୱିଚିତ୍ତା ଧଜପଟାକାଦଯୋ ଉସ୍ସାପେସୁଂ, ସବ୍ବୋ ଜନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିଭୱାନୁରୂପଂ ସୁମଣ୍ଡିତପସାଧିତୋ ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳଂ କୀଳଇ, ସକଲନଗରଂ ଦେୱନଗରଂ ୱିଯ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ଅହୋସି। ଅଥ ବିମ୍ବିସାରମହାରାଜା ପୁବ୍ବଚାରିତ୍ତୱସେନ ମହାଜନସ୍ସ ଚିତ୍ତାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ରାଜଭୱନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ମହତା ରାଜାନୁଭାୱେନ ଉଳାରେନ ସିରିସୋଭଗ୍ଗେନ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋତି।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ରାଜଗହୱାସିନୀ ଏକା କୁଲଧୀତା ରଞ୍ଞୋ ତଂ ୱିଭୱସମ୍ପତ୍ତିଂ ସିରିସୋଭଗ୍ଗଂ ରାଜାନୁଭାୱଞ୍ଚ ପସ୍ସିତ୍ୱା ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତା ‘‘ଅଯଂ ଦେୱିଦ୍ଧିସଦିସା ୱିଭୱସମ୍ପତ୍ତି କୀଦିସେନ ନୁ ଖୋ କମ୍ମୁନା ଲବ୍ଭତୀ’’ତି ପଣ୍ଡିତସମ୍ମତେ ପୁଚ୍ଛି। ତେ ତସ୍ସା କଥେସୁଂ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ନାମ ଚିନ୍ତାମଣିସଦିସଂ କପ୍ପରୁକ୍ଖସଦିସଂ, ଖେତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚିତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ସତି ଯଂ ଯଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା କରୋତି, ତଂ ତଂ ନିପ୍ଫାଦେତିଯେୱ। ଅପିଚ ଆସନଦାନେନ ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନତା ହୋତି, ଅନ୍ନଦାନେନ ବଲସମ୍ପତ୍ତିପଟିଲାଭୋ, ୱତ୍ଥଦାନେନ ୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତିପଟିଲାଭୋ, ଯାନଦାନେନ ସୁଖୱିସେସପଟିଲାଭୋ, ଦୀପଦାନେନ ଚକ୍ଖୁସମ୍ପତ୍ତିପଟିଲାଭୋ, ଆୱାସଦାନେନ ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିପଟିଲାଭୋ ହୋତୀ’’ତି। ସା ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଦେୱସମ୍ପତ୍ତି ଇତୋ ଉଳାରା ହୋତି ମଞ୍ଞେ’’ତି ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞକିରିଯାଯ ଅତିୱିଯ ଉସ୍ସାହଜାତା ଅହୋସି।

ମାତାପିତରୋ ଚସ୍ସା ଅହତଂ ୱତ୍ଥଯୁଗଂ ନୱପୀଠଂ ଏକଂ ପଦୁମକଲାପଂ ସପ୍ପିମଧୁସକ୍ଖରା ତଣ୍ଡୁଲଖୀରାନି ଚ ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ ପେସେସୁଂ। ସା ତାନି ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅହଞ୍ଚ ଦାନଂ ଦାତୁକାମା, ଅଯଞ୍ଚ ମେ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି ତୁଟ୍ଠମାନସା ଦୁତିଯଦିୱସେ ଦାନଂ ସଜ୍ଜେନ୍ତୀ ଅପ୍ପୋଦକମଧୁପାଯାସଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା, ତସ୍ସ ପରିୱାରଭାୱେନ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ବହୁଂ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ପଟିଯାଦେତ୍ୱା ଦାନଗ୍ଗେ ଗନ୍ଧପରିଭଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ୱିକସିତପଦୁମପତ୍ତକିଞ୍ଜକ୍ଖକେସରୋପସୋଭିତେସୁ ପଦୁମେସୁ ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା, ଅହତେନ ସେତୱତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଆସନସ୍ସ ଚତୁନ୍ନଂ ପାଦାନଂ ଉପରି ଚତ୍ତାରି ପଦୁମାନି ମାଲାଗୁଳଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା, ଆସନସ୍ସ ଉପରି ୱିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମାଲାଦାମଓଲମ୍ବକଦାମାନି ଓଲମ୍ବିତ୍ୱା, ଆସନସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ ଭୂମିଂ ସକେସରେହି ପଦୁମପତ୍ତେହି ସବ୍ବସନ୍ଥରଂ ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ‘‘ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟେ ଆଗତେ ପୂଜେସ୍ସାମୀ’’ତି ପୁପ୍ଫପୂରିତଂ ଚଙ୍କୋଟକଂ ଏକମନ୍ତେ ଠପେସି।

ଅଥେୱଂ କତଦାନୂପକରଣସଂୱିଧାନା ସୀସଂନ୍ହାତା ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥା ସୁଦ୍ଧୁତ୍ତରାସଙ୍ଗା ୱେଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଏକଂ ଦାସିଂ ଆଣାପେସି ‘‘ଗଚ୍ଛ ଜେ, ଅମ୍ହାକଂ

ତାଦିସଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ପରିୟେସାହୀ’’ତି। ତେନ ଚ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ସହସ୍ସଥଓିକଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିୟ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତୋ ଅନ୍ତରୱୀଥିଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ସା ଦାସୀ ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆହ ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପଟ୍ଟଂ ମେ ଦେଥା’’ତି। ‘‘ଏକିସ୍ସା ଉପାସିକାୟ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥଂ ଇତୋ ଏଥା’’ତି ଚ ଆହ। ଥେରୋ ତସ୍ସା ପଟ୍ଟଂ ଅଦାସି। ସା ଥେରଂ ଗେହଂ ପୱେସେସି। ଅଥ ସା ଇତ୍ଥୀ ଥେରସ୍ସ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ଆସନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ନିସୀଦଥ, ଭନ୍ତେ, ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଥେରେ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନେ ସକେସରେହି ପଦୁମପତ୍ତେହି ଥେରଂ ପୂଜୟମାନା ଆସନସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ ଓକିରିତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସପ୍ପିମଧୁସକ୍ଖରାସମ୍ମିସ୍ସେନ ଅପ୍ପୋଦକମଧୁପାୟାସେନ ପରିୱିସି। ପରିୱିସନ୍ତୀ ଚ ‘‘ଇମସ୍ସ ମେ ପୁଞ୍ଞସ୍ସାନୁଭାୱେନ ଦିବ୍ବଗଜକୂଟାଗାରପଲ୍ଲଙ୍କସୋଭିତା ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ହୋନ୍ତୁ, ସବ୍ବାସୁ ପୱତ୍ତୀସୁ ପଦୁମା ନାମ ମା ୱିଗତା ହୋନ୍ତୂ’’ତି ପତ୍ଥନଂ ଅକାସି। ପୁନ ଥେରେ କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚେ ପଟ୍ଟଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ସପ୍ପିମଧୁସକ୍ଖରାହି ପୂରେତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କେ ଅହତଂ ସାଟକଂ ଚୁମ୍ବଟକଂ କତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ଥେରେ ଚ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କମନ୍ତେ ଦ୍ୱେ ପୁରିସେ ଆଣାପେସି ‘‘ଥେରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପଟ୍ଟଂ ଇମଞ୍ଚ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ୱିହାରଂ ନେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ନିୟ୍ୟାତେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି। ତେ ତଥା ଅକଂସୁ।

ସା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଯୋଜନସତୁବ୍ବେଧେ କନକୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱାରା। ପତ୍ଥନାୱସେନ ଚସ୍ସା ପଞ୍ଚୟୋଜନୁବ୍ବେଧୋ ପଦୁମମାଲାଲଙ୍କତୋ ସମନ୍ତତୋ ପଦୁମପତ୍ତକିଞ୍ଜକ୍ଖକେସରୋପସୋଭିତୋ ମନୁଞ୍ଞଦସ୍ସନୋ ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସୋ ୱିୱିଧରତନରଂସିଜାଲସମୁଜ୍ଜଲହେମାଭରଣୱିଭୂସିତୋ ଗଜୱରୋ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସୂପରି ୟଥାୱୁତ୍ତସୋଭାତିସୟୟୁତ୍ତୋ ୟୋଜନିକୋ କନକପଲ୍ଲଙ୍କୋ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସା ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୀ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ତଂ କୁଞ୍ଜରୱିମାନସ୍ସ ଉପରି ରତନୱିଚିତ୍ତଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ମହତା ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ନନ୍ଦନୱନଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥେକସ୍ମିଂ ଉସ୍ସୱଦିୱସେ ଦେୱତାସୁ ୟଥାସକଂ ଦିବ୍ବାନୁଭାୱେନ ଉୟ୍ୟାନକୀଳଅନତ୍ଥଂ ନନ୍ଦନୱନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀସୁତିଆଦିନା ସବ୍ବଂ ପଠମପୀଠୱିମାନୱଣ୍ଣନାୟଂ ଆଗତସଦିସଂ, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇଧ ପନ ଥେରୋ –

୩୧।

‘‘କୁଞ୍ଜରୋ ତେ ୱରାରୋହୋ, ନାନାରତନକପ୍ପନୋ;

ରୁଚିରୋ ଥାମୱା ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋ, ଆକାସମ୍ହି ସମୀହତି।

୩୨।

‘‘ପଦୁମି ପଦ୍ମପତ୍ତକ୍ଖି, ପଦ୍ମୁପ୍ପଲଜୁତିନ୍ଧରୋ;

ପଦ୍ମଚୁଣ୍ଣାଭିକିଣ୍ଣଙ୍ଗୋ, ସୋଣ୍ଣପୋକ୍ଖରମାଲଧା।

୩୩।

‘‘ପଦୁମାନୁସଟଂ ମଗ୍ଗଂ, ପଦ୍ମପତ୍ତୱିଭୂସିତଂ;

ଠିତଂ ୱଗ୍ଗୁ ମନୁଗ୍ଘାତୀ, ମିତଂ ଗଚ୍ଛତି ୱାରଣୋ।

୩୪।

‘‘ତସ୍ସ ପକ୍କମମାନସ୍ସ, ସୋଣ୍ଣକଂସା ରତିସ୍ସରା;

ତେସଂ ସୁୟ୍ୟତି ନିଗ୍ଘୋସୋ, ତୂରିୟେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ୟଥା।

୩୫।

‘‘ତସ୍ସ ନାଗସ୍ସ ଖନ୍ଧମ୍ହି, ସୁଚିୱତ୍ଥା ଅଲଙ୍କତା;

ମହନ୍ତଂ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘଂ, ୱଣ୍ଣେନ ଅତିରୋଚସି।

୩୬।

‘‘ଦାନସ୍ସ ତେ ଇଦଂ ଫଲଂ, ଅଥୋ ସୀଲସ୍ସ ୱା ପନ;

ଅଥୋ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମସ୍ସ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତା’’ତି। – ଆହ;

୩୧। ତତ୍ଥ କୁଞ୍ଜରୋ ତେ ୱରାରୋହୋତି କୁଞ୍ଜେ ଗିରିତଟେ ରମତି ଅଭିରମତି, ତତ୍ଥ ୱା ରୱତି କୋଞ୍ଚନାଦଂ ନଦନ୍ତୋ ୱିଚରତି। କୁଂ ୱା ପଥୱିଂ ତଦଭିଘାତେନ ଜରଯତୀତି କୁଞ୍ଜରୋ, ଗିରିଚରାଦିଭେଦୋ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ହତ୍ଥୀ, ଅଯଂ ପନ କୀଳନକାଲେ କୁଞ୍ଜରସଦିସତାଯ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଆରୁଯ୍ହତୀତି ଆରୋହୋ, ଆରୋହନୀଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱରୋ ଅଗ୍ଗୋ ସେଟ୍ଠୋ ଆରୋହୋତି ୱରାରୋହୋ, ଉତ୍ତମଯାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନାନାରତନକପ୍ପନୋତି ନାନାୱିଧାନି ରତନାନି ଏତେସନ୍ତି ନାନାରତନା, କୁମ୍ଭାଲଙ୍କାରାଦିହତ୍ଥାଲଙ୍କାରା। ତେହି ୱିହିତୋ କପ୍ପନୋ ସନ୍ନାହୋ ଯସ୍ସ ସୋ ନାନାରତନକପ୍ପନୋ। ରୁଚିଂ ଅଭିରତିଂ ଦେତୀତି ରୁଚିରୋ, ମନୁଞ୍ଞୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଥାମୱାତି ଥିରୋ, ବଲୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋତି ସମ୍ପନ୍ନଜୱୋ, ସୀଘଜୱୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଆକାସମ୍ହି ସମୀହତୀତି ଆକାସେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ସମ୍ମା ଇହତି, ଆରୁଳ୍ହାନଂ ଖୋଭଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ଚରତି ଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୨।ପଦୁମୀତି ପଦୁମସମାନୱଣ୍ଣତାଯ ‘‘ପଦୁମ’’ନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମେନ କୁମ୍ଭୱଣ୍ଣେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ପଦୁମୀ। ପଦ୍ମପତ୍ତକ୍ଖୀତି କମଲଦଲସଦିସନଯନେ, ଆଲପନମେତଂ ତସ୍ସା ଦେୱତାଯ। ପଦ୍ମୁପ୍ପଲଜୁତିନ୍ଧରୋତି ଦିବ୍ବପଦୁମୁପ୍ପଲମାଲାଲଙ୍କତସରୀରତାଯ ତହଂ ତହଂ ୱିପ୍ଫୁରନ୍ତଂ ୱିଜ୍ଜୋତମାନଂ ପଦୁମୁପ୍ପଲଜୁତିଂ ଧାରେତୀତି ପଦୁମୁପ୍ପଲଜୁତିନ୍ଧରୋ। ପଦ୍ମଚୁଣ୍ଣାଭିକିଣ୍ଣଙ୍ଗୋତି ପଦୁମପତ୍ତକିଞ୍ଜକ୍ଖକେସରେହି ସମନ୍ତତୋ ଓକିଣ୍ଣଗତ୍ତୋ। ସୋଣ୍ଣପୋକ୍ଖରମାଲଧାତି ହେମମଯକମଲମାଲାଭାରୀ।

୩୩।ପଦୁମାନୁସଟଂ ମଗ୍ଗଂ ପଦ୍ମପତ୍ତୱିଭୂସିତନ୍ତି ହତ୍ଥିନୋ ପଦନିକ୍ଖେପେ ପଦନିକ୍ଖେପେ ତସ୍ସ ପାଦଂ ସନ୍ଧାରେନ୍ତେହି ମହନ୍ତେହି ପଦୁମେହି ଅନୁସଟଂ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଂ, ନାନାୱିରାଗୱଣ୍ଣେହି ତେସଂଯେୱ ଚ ପତ୍ତେହି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପରିବ୍ଭମନ୍ତେହି ୱିସେସତୋ ମଣ୍ଡିତତାଯ ୱିଭୂସିତଂ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଯୋଜନା। ଠିତନ୍ତି ଇଦଂ ମଗ୍ଗୱିସେସନଂ, ପଦୁମପତ୍ତୱିଭୂସିତଂ ହୁତ୍ୱା ଠିତଂ ମଗ୍ଗନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱଗ୍ଗୁତି ଚାରୁ, କିରିଯାୱିସେସନଞ୍ହେତଂ, ମ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ଅନୁଗ୍ଘାତୀତି ନ ଉଗ୍ଘାତି, ଅତ୍ତନୋ ଉପରି ନିସିନ୍ନାନଂ ଇସକମ୍ପି ଖୋଭଂ ଅକରୋନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମିତନ୍ତି ନିମ୍ମିତଂ, ନିକ୍ଖେପପଦଂ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ‘‘ୱଗ୍ଗୁ ଚାରୁ ପଦନିକ୍ଖେପଂ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି। ମିତନ୍ତି ୱା ପରିମିତଂ ପମାଣଯୁତ୍ତଂ, ନାତିସୀଘଂ, ନାତିସଣିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱାରଣୋତି ହତ୍ଥୀ। ସୋ ହି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୱାରଣତୋ ଗମନପରିକ୍କିଲେସୱାରଣତୋ ଚ ‘‘ୱାରଣୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୩୪।ତସ୍ସପକ୍କମମାନସ୍ସ, ସୋଣ୍ଣସଂକା ରତିସ୍ସରାତି ତସ୍ସ ଯଥାୱୁତ୍ତସ୍ସ କୁଞ୍ଜରସ୍ସ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ସୋଣ୍ଣକଂସା ସୁୱଣ୍ଣମଯା ଘଣ୍ଟା ରତିସ୍ସରା ରମଣୀଯସଦ୍ଦା ମନୁଞ୍ଞନିଗ୍ଘୋସା ଓଲମ୍ବନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତସ୍ସ ହି କୁଞ୍ଜରସ୍ସ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ମହାକୋଲମ୍ବପ୍ପମାଣା ମଣିମୁତ୍ତାଦିଖଚିତା ହେମମଯା ଅନେକସତା ମହନ୍ତିଯୋ ଘଣ୍ଟା ତହଂ ତହଂ ଓଲମ୍ବମାନା ପଚଲନ୍ତି, ଯତୋ ଛେକେନ ଗନ୍ଧବ୍ବକେନ ପଯୁତ୍ତୱାଦିତତୋ ଅତିୱିଯ ମନୋହରସଦ୍ଦୋ ନିଚ୍ଛରତି । ତେନାହ ‘‘ତେସଂ ସୁଯ୍ୟତି ନିଗ୍ଘୋସୋ, ତୂରିଯେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ଯଥା’’ତି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଥା ନାମ ଆତତଂ ୱିତତଂ ଆତତୱିତତଂ ଘନଂ ସୁସିରନ୍ତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ତୂରିଯେ କୁସଲେହି ୱାଦିଯମାନେ ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ମନ୍ଦତାରୱିଭାଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ଗାଯନ୍ତେନ ସମୀରିତୋ ୱାଦିତସରୋ ୱଗ୍ଗୁ ରଜନୀଯୋ ନିଗ୍ଘୋସୋ ସୁଯ୍ୟତି, ଏୱଂ ତେସଂ ସୋୱଣ୍ଣକଂସାନଂ ତପନୀଯଘଣ୍ଟାନଂ ନିଗ୍ଘୋସୋ ସୁଯ୍ୟତୀତି।

୩୫।ନାଗସ୍ସାତି ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ। ମହନ୍ତନ୍ତି ସମ୍ଭୱିମହତ୍ତେନାପି ସଙ୍ଖ୍ୟାମହତ୍ତେନାପି ମହନ୍ତଂ। ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘନ୍ତି ଦେୱକଞ୍ଞାସମୂହଂ। ୱଣ୍ଣେନାତି ରୂପେନ।

୩୬।ଦାନସ୍ସାତି ଦାନମଯପୁଞ୍ଞସ୍ସ। ସୀଲସ୍ସାତି କାଯିକସଂୱରାଦିସଂୱରସୀଲସ୍ସ। ୱା-ସଦ୍ଦୋ ଅୱୁତ୍ତୱିକପ୍ପନତ୍ଥୋ। ତେନ ଅଭିୱାଦନାଦିଂ ଅୱୁତ୍ତଂ ଚାରିତ୍ତସୀଲଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ଏୱଂ ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତା ସା ଦେୱତା ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି, ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ –

୩୭।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି। –

ଅଯଂ ଗାଥା ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକେହି ୱୁତ୍ତା, ତସ୍ସା ଅତ୍ଥୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତୋ ଏୱ।

୩୮।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ଝାଯିଂ ଝାନରତଂ ସତଂ;

ଅଦାସିଂ ପୁପ୍ଫାଭିକିଣ୍ଣଂ, ଆସନଂ ଦୁସ୍ସସନ୍ଥତଂ।

୩୯।

‘‘ଉପଡ୍ଢଂ ପଦୁମମାଲାହଂ, ଆସନସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ;

ଅବ୍ଭୋକିରିସ୍ସଂ ପତ୍ତେହି, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

୪୦।

‘‘ତସ୍ସ କମ୍ମକୁସଲସ୍ସ, ଇଦଂ ମେ ଈଦିସଂ ଫଲଂ;

ସକ୍କାରୋ ଗରୁକାରୋ ଚ, ଦେୱାନଂ ଅପଚିତା ଅହଂ।

୪୧।

‘‘ଯୋ ୱେ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତାନଂ, ସନ୍ତାନଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନଂ;

ପସନ୍ନୋ ଆସନଂ ଦଜ୍ଜା, ଏୱଂ ନନ୍ଦେ ଯଥା ଅହଂ।

୪୨।

‘‘ତସ୍ମା ହି ଅତ୍ତକାମେନ, ମହତ୍ତମଭିକଙ୍ଖତା;

ଆସନଂ ଦାତଙ୍ଗଂ ହୋତି, ସରୀରନ୍ତିମଧାରିନ’’ନ୍ତି। – ଦେୱତାଯ ୱୁତ୍ତଗାଥା;

୩୮। ତତ୍ଥ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ସବ୍ବେହି ସାୱକଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତଂ, ତେହି ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଂ। ଏତେନ ସାୱକପାରମିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି। ଝାଯିନ୍ତି ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନଂ ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନନ୍ତି ଦୁୱିଧେନାପି ଝାନେନ ଝାଯନସୀଲଂ, ତେନ ୱା ଝାପେତବ୍ବଂ ସବ୍ବସଂକିଲେସପକ୍ଖଂ ଝାପେତ୍ୱା ଠିତଂ। ତତୋ ଏୱ ଝାନେ ରତନ୍ତି ଝାନରତଂ। ସତନ୍ତି ସମାନଂ, ସନ୍ତଂ ୱା, ସପ୍ପୁରିସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁପ୍ଫାଭିକିଣ୍ଣନ୍ତି ପୁପ୍ଫେହି ଅଭିକିଣ୍ଣଂ, କମଲଦଲେହି ଅଭିପ୍ପକିଣ୍ଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁସ୍ସସନ୍ଥତନ୍ତି ୱତ୍ଥେନ ଉପରି ଅତ୍ଥତଂ।

୩୯।ଉପଡ୍ଢଂ ପଦୁମମାଲାହନ୍ତି ଉପଡ୍ଢଂ ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ଅହଂ। ଆସନସ୍ସ ସମନ୍ତତୋତି ଥେରେନ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଆସନସ୍ସ ସମନ୍ତା ଭୂମିଯଂ। ଅବ୍ଭୋକିରିସ୍ସନ୍ତି ଅଭିଓକିରିଂ ଅଭିପ୍ପକିରିଂ। କଥଂ? ପତ୍ତେହୀତି, ତସ୍ସ ଉପଡ୍ଢପଦୁମସ୍ସ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ କତେହି ପତ୍ତେହି ପୁପ୍ଫୱସ୍ସାଭିୱସ୍ସନକନିଯାମେନ ଓକିରିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୦।ଇଦଂ ମେ ଈଦିସଂ ଫଲନ୍ତି ଇମିନା ‘‘କୁଞ୍ଜରୋ ତେ ୱରାରୋହୋ’’ତିଆଦିନା ଥେରେନ ଗହିତଂ ଅଗ୍ଗହିତଞ୍ଚ ଆଯୁଯସସୁଖରୂପାଦିଭେଦଂ

ଅତ୍ତନୋ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଏକତୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନପି ଥେରେନ ଅଗ୍ଗହିତମେୱ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସକ୍କାରୋ ଗରୁକାରୋ''ତିଆଦିମାହ। ତେନ ''ନ କେୱଲଂ ଭନ୍ତେ ତୁମ୍ହେହି ଯଥାୱୁତ୍ତମେୱ ଇଧ ମୟ୍ହଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ, ଅପିଚ ଖୋ ଇଦଂ ଦିବ୍ବଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟମ୍ପୀ''ତି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ସକ୍କାରୋତି ଆଦରକିରିୟା, ଦେୱେହି ଅତ୍ତନୋ ସକ୍କାତବ୍ବତାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଥା ଗରୁକାରୋତି ଗରୁକାତବ୍ବତା। ଦେୱାନନ୍ତି ଦେୱେହି। ଅପଚିତାତି ପୂଜିତା।

୪୧।ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତାନନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ୱିମୁତ୍ତାନଂ ସବ୍ବସଂକିଲେସପ୍ପହାୟୀନଂ। ସନ୍ତାନନ୍ତି ସନ୍ତକାୟୱଚୀମନୋକମ୍ମାନଂ ସାଧୂନଂ। ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ଚ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ଚ ଚିଣ୍ଣତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନଂ। ପସନ୍ନୋ ଆସନଂ ଦତ୍ୱାତି କମ୍ମଫଲସଦ୍ଧାୟ ରତନତ୍ତୟସଦ୍ଧାୟ ଚ ପସନ୍ନମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ଯଦି ଆସନମତ୍ତମ୍ପି ଦଦେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ନନ୍ଦେ ଯଥା ଅହନ୍ତି ଯଥା ଅହଂ ତେନ ଆସନଦାନେନ ଏତରହି ନନ୍ଦାମି ମୋଦାମି, ଏୱମେୱ ଅଞ୍ଞୋପି ନନ୍ଦେୟ୍ୟ ମୋଦେୟ୍ୟ।

୪୨।ତସ୍ମାତି ତେନ କାରଣେନ। ହି-ସଦ୍ଦୋ ନିପାତମତ୍ତଂ। ଅତ୍ତକାମେନାତି ଅତ୍ତନୋ ହିତକାମେନ। ଯୋ ହି ଅତ୍ତନୋ ହିତାୱହଂ କମ୍ମଂ କରୋତି, ନ ଅହିତାୱହଂ, ସୋ ଅତ୍ତକାମୋ। ମହତ୍ତନ୍ତି ୱିପାକମହତ୍ତଂ। ସରୀରନ୍ତିମଧାରିନନ୍ତି ଅନ୍ତିମଂ ଦେହଂ ଧାରେନ୍ତାନଂ, ଖୀଣାସୱାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଯସ୍ମା ଅରହତଂ ଆସନଦାନେନ ଅହଂ ଏୱଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିୟା ମୋଦାମି, ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞେନାପି ଅତ୍ତନୋ ଅଭିୱୁଦ୍ଧିଂ ପତ୍ଥୟମାନେନ ଅନ୍ତିମସମୁସ୍ସୟେ ଠିତାନଂ ଆସନଂ ଦାତବ୍ବଂ, ନତ୍ଥି ତାଦିସଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱାତି।

କୁଞ୍ଜରୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ପଠମନାୱାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ସୁୱଣ୍ଣଚ୍ଛଦନଂନାୱନ୍ତି ନାୱାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱତି ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରନ୍ତେ ସୋଳସମତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଗାମକାୱାସେ ୱସିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସା ''ଭଗୱନ୍ତଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମ, ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସୁଣିସ୍ସାମା''ତି ସାୱତ୍ଥିଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଗିମ୍ହସମୟେ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନା, ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଚ ନିରୁଦକୋ କନ୍ତାରୋ, ତେ ଚ ତତ୍ଥ ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତା କିଲନ୍ତା ତସିତା ପାନୀୟଂ ଅଲଭମାନା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଅୱିଦୂରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରା ଇତ୍ଥୀ ଉଦକଭାଜନଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦକତ୍ଥାୟ ଉଦପାନାଭିମୁଖୀ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଯତ୍ଥାୟଂ ଇତ୍ଥୀ ଗଚ୍ଛତି, ତତ୍ଥ ଗତେ ପାନୀୟଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ସକ୍କା''ତି ପିପାସାପରେତା ତଂଦିସାଭିମୁଖା ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଦପାନଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସା ଅୱିଦୂରେ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ସା ଇତ୍ଥୀ ତତୋ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତୁକାମା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମେ ଅୟ୍ୟା ଉଦକେନ ଅତ୍ଥିକା ପିପାସିତା''ତି ଞତ୍ୱା ଗରୁଚିତ୍ତୀକାରଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଉଦକେନ ନିମନ୍ତେସି। ତେ ପତ୍ତଥୱିକତୋ ପରିସ୍ସାୱନଂ ନୀହରିତ୍ୱା ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପାନୀୟଂ ପିୱିତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ସୀତଲେ କତ୍ୱା ତସ୍ସା ଇତ୍ଥିୟା ପାନୀୟଦାନେ ଅନୁମୋଦନଂ ୱତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ।

ସା ତଂ ପୁଞ୍ଞଂ ହଦୟେ ଠପେତ୍ୱା ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀ ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସା ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ କପ୍ପରୁକ୍ଖୋପସୋଭିତଂ ମହନ୍ତଂ ୱିମାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତଂ ୱିମାନଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମୁତ୍ତଜାଲରଜତୱିଭୂସିତା ୱିୟ ସିକତାୱକିଣ୍ଣପଣ୍ଡରପୁଲିନତଟା ମଣିକ୍ଖନ୍ଧନିମ୍ମଲସଲିଲୱାହିନୀ ସରିତା। ତସ୍ସା ଉଭୋସୁ ତୀରେସୁ ଉୟ୍ୟାନୱିମାନଦ୍ୱାରେ ଚ ମହତୀ ପୋକ୍ଖରଣୀ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନା ସହ ସୁୱଣ୍ଣନାୱାୟ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସା ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୀ ନାୱାୟ କୀଳନ୍ତୀ ଲଳନ୍ତୀ ୱିଚରତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ଦେୱଧୀତରଂ ନାୱାୟ କୀଳନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ତାୟ କତପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ –

୪୩।

''ସୁୱଣ୍ଣଚ୍ଛଦନଂ ନାୱଂ, ନାରି ଆରୁୟ୍ହ ତିଟ୍ଠସି;

ଓଗାହସି ପୋକ୍ଖରଣିଂ, ପଦ୍ମଂ ଛିନ୍ଦସି ପାଣିନା।

୪୪।

''କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିୟା।

୪୫।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ,

ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା,

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। – ଆହ;

ତତୋ ଥେରେନ ପୁଟ୍ଠାୟ ଦେୱତାୟ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି –

୪୬।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିୟାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି। –

ଅୟଂ ଗାଥା ୱୁତ୍ତା।

୪୭।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ପୁରିମାୟ ଜାତିୟା ମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ଦିସ୍ୱାନ ଭିକ୍ଖୂ ତସିତେ କିଲନ୍ତେ, ଉଟ୍ଠାୟ ପାତୁଂ ଉଦକଂ ଅଦାସିଂ।

୪୮।

‘‘ଯୋ ୱେ କିଲନ୍ତାନ ପିପାସିତାନଂ, ଉଟ୍ଠାୟ ପାତୁଂ ଉଦକଂ ଦଦାତି;

ସୀତୋଦକା ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ନଜ୍ଜୋ, ପହୂତମଲ୍ୟା ବହୁପୁଣ୍ଡରୀକା।

୪୯।

‘‘ତଂ ଆପଗା ଅନୁପରିୟନ୍ତି ସବ୍ବଦା, ସୀତୋଦକା ୱାଲୁକସନ୍ଥତା ନଦୀ;

ଅମ୍ବା ଚ ସାଲା ତିଲକା ଚ ଜମ୍ବୁୟୋ, ଉଦ୍ଦାଲକା ପାଟଲିୟୋ ଚ ଫୁଲ୍ଲା।

୫୦।

‘‘ତଂଭୂମିଭାଗେହି ଉପେତରୂପଂ, ୱିମାନସେଟ୍ଠଂ ଭୁସ ସୋଭମାନଂ;

ତସ୍ସୀଧ କମ୍ମସ୍ସ ଅୟଂ ୱିପାକୋ, ଏତାଦିସଂ ପୁଞ୍ଞକତା ଲଭନ୍ତି।

୫୧।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୫୨।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଅଯଂ ଦେୱତାଯ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତାକାରୋ।

୪୩। ତତ୍ଥ ସୁୱଣ୍ଣଚ୍ଛଦନନ୍ତି ୱିଚିତ୍ତଭିତ୍ତିୱିରଚନେହି ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣମଯେହି ଉଭୋହି ପସ୍ସେହି ପଟିଚ୍ଛାଦିତବୁନ୍ତରତାଯ ଚେୱ ନାନାରତନସମୁଜ୍ଜଲିତେନ କନକମଯାଲଙ୍କାରେନ ଉପରି ଛାଦିତତାଯ ଚ ସୁୱଣ୍ଣଚ୍ଛଦନଂ। ନାୱନ୍ତି ପୋତଂ। ସୋ ହି ଓରତୋ ପାରଂ ପୱତି ଗଚ୍ଛତୀତି ପୋତୋ, ସତ୍ତେ ନେତୀତି ନାୱାତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ନାରୀତି ତସ୍ସା ଦେୱଧୀତାଯ ଆଲପନଂ। ନରତି ନେତୀତି ନରୋ, ପୁରିସୋ। ଯଥା ହି ପଠମପକତିଭୂତୋ ସତ୍ତୋ ଇତରାଯ ପକତିଯା ସେଟ୍ଠଭାୱେନ ପୁରି ସେତୀତି ‘‘ପୁରିସୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ନଯନଟ୍ଠେନ ‘‘ନରୋ’’ତି। ପୁତ୍ତଭାତୁଭୂତୋପି ହି ପୁଗ୍ଗଲୋ ମାତୁଜେଟ୍ଠଭଗିନୀନଂ ପିତୁଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠତି, ପଗେୱ ଭତ୍ତୁଭୂତୋ। ନରସ୍ସ ଏସାତି ନାରୀ, ଅଯଞ୍ଚ ସମଞ୍ଞା ମନୁସ୍ସିତ୍ଥୀସୁ ପୱତ୍ତା ରୁଳ୍ହୀୱସେନ ଇତରାସୁପି ତଥା ୱୁଚ୍ଚତି। ଓଗାହସି ପୋକ୍ଖରଣିନ୍ତି ସତିପି ରତ୍ତୁପ୍ପଲନୀଲୁପ୍ପଲାଦିକେ ବହୁୱିଧେ ରତନମଯେ ଜଲଜକୁସୁମେ ପୋକ୍ଖରସଙ୍ଖାତାନଂ ଦିବ୍ବପଦୁମାନଂ ତତ୍ଥ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅତ୍ଥିତାଯ ‘‘ପୋକ୍ଖରଣୀ’’ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ଦିବ୍ବସରଂ ଜଲୱିହାରରତିଯା ଅନୁପୱିସସି । ପଦ୍ମଂ ଛିନ୍ଦସି ପାଣିନାତି ରଜତମଯନାଳଅଂ ପଦୁମରାଗରତନମଯପତ୍ତସଙ୍ଘାତଂ କନକମଯକଣ୍ଣିକାକିଞ୍ଜକ୍ଖକେସରଂ ଦିବ୍ବକମଲଂ ଲୀଲାରୱିନ୍ଦଂ କତ୍ତୁକାମତାଯ ତୱ ହତ୍ଥେନ ଭଞ୍ଜସି।

୪୭।ତସିତେତି ପିପାସିତେ। କିଲନ୍ତେତି ତାଯ ପିପାସାଯ ଅଦ୍ଧାନପରିସ୍ସମେନ ଚ କିଲନ୍ତକାଯେ। ଉଟ୍ଠାଯାତି ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯଂ କତ୍ୱା, ଆଲସିଯଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୮।ଯୋ ୱେତିଆଦିନା ଯଥା ଅହଂ, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞେପି ଆଯତନଗତେନ ଉଦକଦାନପୁଞ୍ଞେନ ଏତାଦିସଂ ଫଲଂ ପଟିଲଭନ୍ତୀତି ଦିଟ୍ଠେନ ଅଦିଟ୍ଠସ୍ସ ଅନୁମାନୱିଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ଥେରେନ ପୁଟ୍ଠମତ୍ଥଂ ସାଧାରଣତୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ତତ୍ଥ ତସ୍ସାତି ତନ୍ତି ଚ ଯଥାୱୁତ୍ତପୁଞ୍ଞକାରିନଂ ପଚ୍ଚାମସତି।

୪୯।ଅନୁପରିଯନ୍ତୀତି ଅନୁରୂପୱସେନ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତି। ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନପରିକ୍ଖିପନେନ ସୋପି ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ତିଲକାତି ବନ୍ଧୁଜୀୱକପୁପ୍ଫସଦିସପୁପ୍ଫା ଏକା ରୁକ୍ଖଜାତି। ଉଦ୍ଦାଲକାତି ୱାତଘାତକା, ଯେ ‘‘ରାଜରୁକ୍ଖା’’ତିପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

୫୦।ତଂଭୂମିଭାଗେହୀତି ତାଦିସେହି ଭୂମିଭାଗେହି, ଯଥାୱୁତ୍ତପୋକ୍ଖରଣୀନଦୀଉଯ୍ୟାନୱନ୍ତେହି ଭୂମିପଦେସେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପେତରୂପନ୍ତି ପାସଂସିଯଭାୱେନ ଉପେତଂ, ତେସଂ ପୋକ୍ଖରଣୀଆଦୀନଂ ୱସେନ ରମଣୀଯସନ୍ନିୱେସନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଭୁସ ସୋଭମାନନ୍ତି ଭୁସଂ ଅତିୱିଯ ୱିରୋଚମାନଂ ୱିମାନସେଟ୍ଠଂ ଲଭନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି।

ପଠମନାୱୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଦୁତିଯନାୱାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ସୁୱଣ୍ଣଚ୍ଛଦନଂନାୱନ୍ତି ଦୁତିଯନାୱାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱତି ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରନ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରୋ ଉପକଟ୍ଠାଯ ୱସ୍ସୂପନାଯିକାଯ ଗାମକାୱାସେ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତୁକାମୋ ସାୱତ୍ଥିତୋ ତଂ ଗାମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନୋ, ମଗ୍ଗପରିସ୍ସମେନ କିଲନ୍ତୋ ତସିତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ, ବହିଗାମେ ତାଦିସଂ ଛାଯୂଦକସମ୍ପନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ପରିସ୍ସମେନ ଚ ଅଭିଭୁଯ୍ୟମାନୋ ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଧୁରଗେହସ୍ସେୱ ଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରା ଇତ୍ଥୀ ଥେରଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ‘‘କୁତୋ, ଭନ୍ତେ, ଆଗତତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ମଗ୍ଗପରିସ୍ସମଂ ପିପାସିତଭାୱଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା ‘‘ଏଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଗେହଂ ପୱେସେତ୍ୱା ‘‘ଇଧ ନିସୀଦଥା’’ତି ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅଦାସି। ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନେ

ପାଦୋଦକଂ ପାଦବ୍ଭଞ୍ଜନତେଲଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ତାଲଵଣ୍ଟଂ ଗହେତ୍ୱା ବୀଜି। ପରିଳାହେ ୱୂପସନ୍ତେ ମଧୁରଂ ସୀତଲଂ ସୁଗନ୍ଧଂ ପାନକଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଅଦାସି। ଥେରୋ ତଂ ପିୱିତ୍ୱା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧକିଲମଥୋ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠନୟେନ ସଙ୍ଗଂ ଅନନ୍ତରୱିମାନସଦିସନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଗାଥାସୁପି ଅପୁବ୍ବଂ ନତ୍ଥି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୫୩।

''ସୁୱଣ୍ଣଚ୍ଛଦନଂ ନାୱଂ, ନାରି ଆରୁୟ୍ହ ତିଟ୍ଠସି;

ଓଗାହସି ପୋକ୍ଖରଣିଂ, ପଦ୍ମଂ ଛିନ୍ଦସି ପାଣିନା।

୫୪।

''କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିୟା।

୫୫।

''ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି।

୫୬।

''ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିୟାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ''।

୫୭।

''ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ପୁରିମାୟ ଜାତିୟା ମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ଦିସ୍ୱାନ ଭିକ୍ଖୁଂ ତସିତଂ କିଲନ୍ତଂ, ଉଟ୍ଠାୟ ପାତୁଂ ଉଦକଂ ଅଦାସିଂ।

୫୮।

''ଯୋ ୱେ କିଲନ୍ତସ୍ସ ପିପାସିତସ୍ସ, ଉଟ୍ଠାୟ ପାତୁଂ ଉଦକଂ ଦଦାତି;

ସୀତୋଦକା ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ନଜ୍ଜୋ, ପହୂତମଲ୍ୟା ବହୁପୁଣ୍ଡରୀକା।

୫୯।

''ତଂ ଆପଗା ଅନୁପରିୟନ୍ତି ସବ୍ବଦା, ସୀତୋଦକା ୱାଲୁକସନ୍ଥତା ନଦୀ;

ଅମ୍ବା ଚ ସାଲା ତିଲକା ଚ ଜମ୍ବୁୟୋ, ଉଦ୍ଦାଲକା ପାଟଲିୟୋ ଚ ଫୁଲ୍ଲା।

୬୦।

‘‘ତଂଭୂମିଭାଗେହି ଉପେତରୂପଂ, ୱିମାନସେଟ୍ଠଂ ଭୁସ ସୋଭମାନଂ;

ତସ୍ସୀଧ କମ୍ମସ୍ସ ଅଯଂ ୱିପାକୋ, ଏତାଦିସଂ ପୁଞ୍ଞକତା ଲଭନ୍ତି।

୬୧।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୬୨।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ଅଟ୍ଠୱଣ୍ଣନାସୁପି ଇଧ ଏକୋୱ ଥେରୋତି ଅପୁବ୍ବଂ ନତ୍ଥି।

ଦୁତିଯନାୱାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ତତିଯନାୱାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ସୁୱଣ୍ଣଚ୍ଛଦନଂନାୱନ୍ତି ତତିଯନାୱାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ କୋସଲଜନପଦେ ଯେନ ଥୂଣଂ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋ ତଦୱସରି। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ଥୂଣେଯ୍ୟକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ‘‘ସମଣୋ କିର ଗୋତମୋ ଅମ୍ହାକଂ ଗାମଖେତ୍ତଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ’’ତି । ଅଥ ଥୂଣେଯ୍ୟକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଅପ୍ପସନ୍ନା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମଚ୍ଛେରପକତା ‘‘ସଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇମଂ ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହତୀହଂ ୱସେଯ୍ୟ, ସବ୍ବଂ ଇମଂ ଜନଂ ଅତ୍ତନୋ ୱଚନେ ପତିଟ୍ଠପେଯ୍ୟ, ତତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମୋ ପତିଟ୍ଠଂ ନ ଲଭେଯ୍ୟା’’ତି ତତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ଅୱାସାଯ ପରିସକ୍କନ୍ତା ନଦୀତିତ୍ଥେସୁ ଠପିତନାୱାଯୋ ଅପନେସୁଂ, ସେତୁସଙ୍କମନାନି ଚ ଅୱଲଞ୍ଜେ ଅକଂସୁ, ତଥା ପପାମଣ୍ଡପାଦୀନି, ଏକଂ ଉଦପାନଂ ଠପେତ୍ୱା ଇତରାନି ଉଦପାନାନି ତିଣାଦୀହି ପୂରେତ୍ୱା ପିଦହିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଉଦାନେ (ଉଦା। ୬୯) ‘‘ଅଥ ଖୋ ଥୂଣେଯ୍ୟକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଉଦପାନଂ ତିଣସ୍ସ ଚ ଭୁସସ୍ସ ଚ ଯାୱ ମୁଖତୋ ପୂରେସୁଂ ‘ମା ତେ ମୁଣ୍ଡକା ସମଣକା ପାନୀଯଂ ଅପଂସୂ’’’ତି।

ଭଗୱା ତେସଂ ତଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ଞତ୍ୱା ତେ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତୋ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଆକାସେନ ନଦିଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଥୂଣଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମଂ ପତ୍ୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଉଦକହାରିନିଯୋ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେନ ଅତିକ୍କମନ୍ତି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଗାମେ ‘‘ସଚେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇଧାଗମିସ୍ସତି, ନ ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନାଦିକଂ କାତବ୍ବଂ, ଗେହଂ ଆଗତସ୍ସ ଚସ୍ସ ସାୱକାନଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖାପି ନ ଦାତବ୍ବା’’ତି କତିକା କତା ହୋତି।

ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦାସୀ ଘଟେନ ପାନୀଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଚ ମଗ୍ଗପରିସ୍ସମେନ କିଲନ୍ତେ ତସିତେ ଞତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ପାନୀଯଂ ଦାତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ‘‘ଯଦିପି ମେ ଗାମୱାସିନୋ ‘ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ନ କିଞ୍ଚି ଦାତବ୍ବଂ, ସାମୀଚିକମ୍ମମ୍ପି ନ କାତବ୍ବ’ନ୍ତି କତିକଂ କତ୍ୱା ଠିତା, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଯଦି ଅହଂ ଈଦିସେ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତେ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟେ ଲଭିତ୍ୱା ପାନୀଯଦାନମତ୍ତେନାପି ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠଂ ନ କରେଯ୍ୟଂ, କଦାହଂ ଇତୋ ଦୁକ୍ଖଜୀୱିତତୋ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି, କାମଂ ମେ ଅଯ୍ୟକୋ ସବ୍ବେପିମେ ଗାମୱାସିନୋ ମଂ ହନନ୍ତୁ ୱା ବନ୍ଧନ୍ତୁ ୱା, ଈଦିସେ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତେ ପାନୀଯଦାନଂ ଦସ୍ସାମି ଏୱା’’ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାହି ଉଦକହାରିନୀହି ୱାରିଯମାନାପି ଜୀୱିତେ ନିରପେକ୍ଖା ସୀସତୋ ପାନୀଯଘଟଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତପୀତିସୋମନସ୍ସା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପାନୀଯେନ ନିମନ୍ତେସି। ଭଗୱା ତସ୍ସା ଚିତ୍ତପ୍ପସାଦଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପାନୀଯଂ ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପିୱି, ଘଟେ ଉଦକଂ ପରିକ୍ଖଯଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନ ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଅଦାସି, ତଥା ଅପରସ୍ସ ଅପରସ୍ସାତି ସବ୍ବେସମ୍ପି ଅଦାସି,

ଉଦକଂ ନ ଖୀୟତେଵ। ସା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ଯଥାପୁଣ୍ଣେନ ଘଟେନ ଗେହାଭିମୁଖୀ ଅଗମାସି। ତସ୍ସା ସାମିକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପାନୀୟସ୍ସ ଦିନ୍ନଭାଵଂ ସୁତ୍ଵା ‘‘ଇମାୟ ଗାମଓ୍ଓଂ ଭିନ୍ନଂ, ଅହଞ୍ଚ ଗାରୟ୍ହୋ କତୋ’’ତି କୋଧେନ ପଜ୍ଜଲନ୍ତୋ ତଟତଟାୟମାନୋ ତଂ ଭୂମିୟଂ ପାତେତ୍ଵା ହତ୍ଥେହି ଚ ପାଦେହି ଚ ପହରି। ସା ତେନ ଉପକ୍କମେନ ଜୀଵିତକ୍ଖୟଂ ପତ୍ଵା ତାଵତିଂସଭଵନେ ନିବ୍ବତି, ଵିମାନଂ ଚସ୍ସା ପଠମନାଵାଵିମାନେ ଵୁତ୍ତସଦିସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି ‘‘ଇଙ୍ଘ ମେ ତ୍ଵଂ, ଆନନ୍ଦ, ଉଦପାନତୋ ପାନୀୟଂ ଆହରା’’ତି। ଥେରୋ ‘‘ଇଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଉଦପାନୋ ଥୂଣେୟ୍ୟକେହି ଦୂସିତୋ, ନ ସକ୍କା ପାନୀୟଂ ଆହରିତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ଭଗଵା ଦୁତିୟମ୍ପି ତତିୟମ୍ପି ଆଣାପେସି। ତତିୟଵାରେ ଥେରୋ ଭଗଵତୋ ପତ୍ତଂ ଆଦାୟ ଉଦପାନାଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି। ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଥେରେ ଉଦପାନେ ଉଦକଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ହୁତ୍ଵା ଉତ୍ତରିତ୍ଵା ସମନ୍ତତୋ ସନ୍ଦତି, ସଙ୍କଂ ତିଣଭୁସଂ ଉପଲଵିତ୍ଵା ସୟମେଵ ଅପଗଚ୍ଛତି। ତେନ ସନ୍ଦମାନେନ ସଲିଲେନ ଉପରୂପରି ଵଡ୍ଢନ୍ତେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରୀୟତି। ତଂ ପାଟିହାରିୟଂ ଦିସ୍ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଚ୍ଛରିୟବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତା ଭଗଵନ୍ତଂ ଖମାପେସୁଂ, ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେଵ ଉଦକୋଘୋ ଅନ୍ତରଧାୟି। ତେ ଭଗଵତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ନିଵାସଟ୍ଠାନଂ ସଂଵିଧାୟ ସ୍ଵାତନାୟ ନିମନ୍ତେତ୍ଵା ଦୁତିୟଦିଵସେ ମହାଦାନଂ ସଜ୍ଜେତ୍ଵା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀୟେନ ଭୋଜନୀୟେନ ପରିଵିସିତ୍ଵା ସବ୍ବେ ଥୂଣେୟ୍ୟକା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଭଗଵନ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାଵିଂ ଓନୀତପତ୍ତପାଣିଂ ପୟିରୁପାସନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ।

ତେନ ଚ ସମୟେନ ସା ଦେଵତା ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ଵା ତସ୍ସା କାରଣଂ ଉପଧାରେନ୍ତୀ ତଂ ‘‘ପାନୀୟଦାନ’’ନ୍ତି ଞତ୍ଵା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ‘‘ହନ୍ଦାହଂ ଇଦାନେଵ ଭଗଵନ୍ତଂ ଵନ୍ଦିସ୍ସାମି, ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନେସୁ କତାନଂ ଅପ୍ପକାନମ୍ପି କାରାନଂ ଉଳାରଫଲତଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ପାକଟଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉସ୍ସାହଜାତା ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିଵାରା ଉୟ୍ୟାନାଦିସହିତେନ ଵିମାନେନ ସଦ୍ଧିଂଯେଵ ମହତିଯା ଦେଵିଦ୍ଧିଯା ମହନ୍ତେନ ଦେଵାନୁଭାଵେନ ମହାଜନକାୟସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେଵ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଵିମାନତୋ ଓରୁୟ୍ହ ଭଗଵନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଅଭିଵାଦେତ୍ଵା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ଭଗଵା ତସ୍ସା ପରିସାୟ କମ୍ମଫଲଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଵିଭାଵେତୁକାମୋ –

୬୩।

‘‘ସୁଵଣ୍ଣଚ୍ଛଦନଂ ନାଵଂ, ନାରି ଆରୁୟ୍ହ ତିଟ୍ଠସି;

ଓଗାହସି ପୋକ୍ଖରଣିଂ, ପଦ୍ମଂ ଛିନ୍ଦସି ପାଣିନା।

୬୪।

‘‘କୂଟାଗାରା ନିଵେସା ତେ, ଵିଭତ୍ତା ଭାଗସୋ ମିତା;

ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ଆଭନ୍ତି, ସମନ୍ତା ଚତୁରୋ ଦିସା।

୬୫।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ଵଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିୟା।

୬୬।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେଵି ମହାନୁଭାଵେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ,

କେନାସି ଏଵଂ ଜଲିତାନୁଭାଵା, ଵଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଚତୂହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି।

୬୭।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ସମ୍ବୁଦ୍ଧେନେୱ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିୟାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି। –

ସଙ୍ଗୀତିକାରା ଆହଂସୁ।

୬୮।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ପୁରିମାୟ ଜାତିୟା ମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ଦିସ୍ୱାନ ଭିକ୍ଖୂ ତସିତେ କିଲନ୍ତେ, ଉଟ୍ଠାୟ ପାତୁଂ ଉଦକଂ ଅଦାସିଂ।

୬୯।

‘‘ଯୋ ୱେ କିଲନ୍ତାନ ପିପାସିତାନଂ, ଉଟ୍ଠାୟ ପାତୁଂ ଉଦକଂ ଦଦାତି;

ସୀତୋଦକା ତସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ନଜ୍ଜୋ, ପହୂତମଲ୍ୟା ବହୁପୁଣ୍ଡରୀକା।

୭୦।

‘‘ତଂ ଆପଗା ଅନୁପରିୟନ୍ତି ସବ୍ବଦା, ସୀତୋଦକା ୱାଲୁକସନ୍ଥତା ନଦୀ;

ଅମ୍ବା ଚ ସାଲା ତିଲକା ଚ ଜମ୍ବୁୟୋ, ଉଦ୍ଦାଲକା ପାଟଲିୟୋ ଚ ଫୁଲ୍ଲା।

୭୧।

‘‘ତଂଭୂମିଭାଗେହି ଉପେତରୂପଂ, ୱିମାନସେଟ୍ଠଂ ଭୁସ ସୋଭମାନଂ;

ତସ୍ସୀଧ କମ୍ମସ୍ସ ଅୟଂ ୱିପାକୋ, ଏତାଦିସଂ ପୁଞ୍ଞକତା ଲଭନ୍ତି।

୭୨।

‘‘କୂଟାଗାରା ନିୱେସା ମେ, ୱିଭତ୍ତା ଭାଗସୋ ମିତା;

ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ଆଭନ୍ତି, ସମନ୍ତା ଚତୁରୋ ଦିସା।

୭୩।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିୟା।

୭୪।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ବୁଦ୍ଧ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତି;

ଏତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଫଲଂ ମମେଦଂ, ଅତ୍ଥାଯ ବୁଦ୍ଧୋ ଉଦକଂ ଅପାଯୀ’’ତି। –

ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଗାଥାଯୋ।

୬୩। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ସା ଦେୱତା ଯଦା ଭଗୱା ପୁଚ୍ଛି, ତଦା ତଂ ନାୱଂ ଆରୁଯ୍ହ ନ ଠିତା, ନ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓଗାହତି, ନାପି ପଦୁମଂ ଛିନ୍ଦତି, କମ୍ମାନୁଭାୱଚୋଦିତା ପନ ଅଭିଣ୍ହଂ ଜଲୱିହାରପସୁତା ତଥା କରୋତୀତି ତଂ କିରିଯାୱିଚ୍ଛେଦଂ ଦସ୍ସନୱସେନେୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ନ କେୱଲମିଧେୱ, ଅଥ ଖୋ ହେଟ୍ଠିମେସୁପି ଏୱମେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୬୨।କୂଟାଗାରାତି ସୁୱଣ୍ଣମଯକଣ୍ଣିକାବଦ୍ଧଗେହୱନ୍ତୋ। ନିୱେସାତି ନିୱେସନାନି, କଚ୍ଛରାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ୱିଭତ୍ତା ଭାଗସୋ ମିତା’’ତି। ତାନି ହି ଚତୁସାଲଭୂତାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ପଟିବିମ୍ବଭୂତାନି ୱିଯ ପଟିୱିଭତ୍ତରୂପାନି ସମପ୍ପମାଣତାଯ ଭାଗସୋ ମିତାନି ୱିଯ ହୋନ୍ତି। ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନାତି ଅତିୱିଯ ୱିଜ୍ଜୋତମାନା। ଆଭନ୍ତୀତି ମଣିରତନକନକରଂସିଜାଲେହି ଓଭାସେନ୍ତି।

୭୪।ମମାତି ଇଦଂ ପୁବ୍ବାପରାପେକ୍ଖଂ, ମମ କମ୍ମସ୍ସ ମମ ଅତ୍ଥାଯାତି ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଯୋଜନା। ଉଦକଂ ଅପାଯୀତି ଯଦେତଂ ଉଦକଦାନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଏତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସ ଇଦଂ ଫଲଂ ଯାଯଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତି, ଯସ୍ମା ମମତ୍ଥାଯ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ମଯା ଦିନ୍ନଂ ଉଦକଂ ଅପାଯୀତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଏୱଂ ପସନ୍ନମାନସାଯ ଦେୱତାଯ ଭଗୱା ସାମୁକ୍କଂସିକଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ କରୋନ୍ତୋ ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି। ସା ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି, ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯପି ଧମ୍ମଦେସନା ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସି।

ତତିଯନାୱୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଦୀପୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନୱଣ୍ଣେନାତି ଦୀପୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱତି ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରନ୍ତେ ଉପୋସଥଦିୱସେ ସମ୍ବହୁଲା ଉପାସକା ଉପୋସଥିକା ହୁତ୍ୱା ପୁରେଭତ୍ତଂ ଯଥାୱିଭୱଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା କାଲସ୍ସେୱ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥା ସୁଦ୍ଧୁତ୍ତରାସଙ୍ଗା ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମନୋଭାୱନୀଯେ ଭିକ୍ଖୂ ପଯିରୁପାସିତ୍ୱା ସାଯନ୍ହେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି। ୱିହାରେଯେୱ ୱସିତୁକାମାନଂ ତେସଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତାନଂଯେୱ ସୂରିଯୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ, ଅନ୍ଧକାରୋ ଜାତୋ। ତତ୍ଥେକା ଅଞ୍ଞତରା ଇତ୍ଥୀ ‘‘ଇଦାନି ଦୀପାଲୋକଂ କାତୁଂ ଯୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହତୋ ପଦୀପେଯ୍ୟଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ପଦୀପଂ ଉଜ୍ଜାଲେତ୍ୱା ଧମ୍ମାସନସ୍ସ ପୁରତୋ ଠପେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣି। ସା ତେନ ପଦୀପଦାନେନ ଅତ୍ତମନା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ହୁତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଗତା। ସା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଜୋତିରସୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସରୀରସୋଭା ପନସ୍ସା ଅତିୱିଯ ପଭସ୍ସରା ଅଞ୍ଞେ ଦେୱେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଦସ ଦିସା ଓଭାସଯମାନା ତିଟ୍ଠତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋତି ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ଆଗତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇଧ ପନ –

୭୫।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ଯା ତ୍ୱଂ ତିଟ୍ଠସି ଦେୱତେ;

ଓଭାସେନ୍ତୀ ଦିସା ସବ୍ବା, ଓସଧୀ ୱିଯ ତାରକା।

୭୬।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୭୭।

‘‘କେନ ତ୍ୱଂ ୱିମଲୋଭାସା, ଅତିରୋଚସି ଦେୱତା;

କେନ ତେ ସବ୍ବଗତ୍ତେହି, ସବ୍ବା ଓଭାସତେ ଦିସା।

୭୮।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଚତୂହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି।

୭୯।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୮୦।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ପୁରିମାଯ ଜାତିଯା ମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ତମନ୍ଧକାରମ୍ହି ତିମୀସିକାଯଂ, ପଦୀପକାଲମ୍ହି ଅଦାସି ଦୀପଂ।

୮୧।

‘‘ଯୋ ଅନ୍ଧକାରମ୍ହି ତିମୀସିକାଯଂ, ପଦୀପକାଲମ୍ହି ଦଦାତି ଦୀପଂ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଜୋତିରସଂ ୱିମାନଂ, ପହୂତମଲ୍ୟଂ ବହୁପୁଣ୍ଡରୀକଂ।

୮୨।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୮୩।

‘‘ତେନାହଂ ୱିମଲୋଭାସା, ଅତିରୋଚାମି ଦେୱତା;

ତେନ ମେ ସବ୍ବଗତ୍ତେହି, ସବ୍ବା ଓଭାସତେ ଦିସା।

୮୪।

‘‘ଅକ୍କାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି।

୭୫। ତତ୍ଥ ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନାତି ଏତ୍ଥ ଅଭିକ୍କନ୍ତ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତି, ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଠମୋ ଯାମୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୮।୨୦; ଉଦା। ୪୫; ଚୂଳୱ। ୩୮୩) ଖଯେ ଆଗତୋ। ‘‘ଅଯଂ ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୪।୧୦୦) ସୁନ୍ଦରେ। ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୨୫୦; ପାରା। ୧୫) ଅବ୍ଭନୁମୋଦନେ। ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ସବ୍ବା ଓଭାସଯଂ ଦିସା’’ତିଆଦୀସୁ (ୱି। ୱ। ୮୫୭) ଅଭିରୂପେ। ଇଧାପି ଅଭିରୂପେ ଏୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତସ୍ମା ଅଭିକ୍କନ୍ତେନାତି ଅତିକନ୍ତେନ ଅତିମନାପେନ, ଅଭିରୂପେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱଣ୍ଣେନାତି ଛୱିୱଣ୍ଣେନ। ଓଭାସେନ୍ତୀ ଦିସା ସବ୍ବାତି ସବ୍ବାପି ଦସ ଦିସା ଜୋତେନ୍ତୀ ଏକାଲୋକଂ କରୋନ୍ତୀ। କିଂ ୱିଯାତି ଆହ ‘‘ଓସଧୀ ୱିଯ ତାରକା’’ତି। ଉସ୍ସନ୍ନା ପଭା ଏତାଯ ଧୀଯତି, ଓସଧୀନଂ ୱା ଅନୁବଲପ୍ପଦାଯିକାତି କତ୍ୱା ‘‘ଓସଧୀ’’ତି ଲଦ୍ଧନାମା ତାରକା ଯଥା ସମନ୍ତତୋ ଆଲୋକଂ କୁରୁମାନା ତିଟ୍ଠତି, ଏୱମେୱ ତ୍ୱଂ ସବ୍ବା ଦିସା ଓଭାସଯନ୍ତୀ ତିଟ୍ଠସୀତି।

୭୭।ସବ୍ବଗତ୍ତେହୀତି ସବ୍ବେହି ସରୀରାୱଯୱେହି, ସକଲେହି ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗେହି ଓଭାସତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ, ହେତୁମ୍ହି ଚେତଂ କରଣୱଚନଂ। ସବ୍ବା ଓଭାସତେ ଦିସାତି ସବ୍ବାପି ଦସଦିସା ୱିଜ୍ଜୋତତି। ‘‘ଓଭାସରେ’’ତିପି ପଠନ୍ତି, ତେସଂ ସବ୍ବା ଦିସାତି ବହୁୱଚନମେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୮୧।ପଦୀପକାଲମ୍ହୀତି ପଦୀପକରଣକାଲେ, ପଦୀପୁଜ୍ଜଲନଯୋଗ୍ଗେ ଅନ୍ଧକାରେତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ଯୋ ଅନ୍ଧକାରମ୍ହି ତିମୀସିକାଯ’’ନ୍ତି, ବହଲେ ମହନ୍ଧକାରେତି ଅତ୍ଥୋ। ଦଦାତି ଦୀପନ୍ତି ପଦୀପଂ ଉଜ୍ଜାଲେନ୍ତୋ ୱା ଅନୁଜ୍ଜାଲେନ୍ତୋ ୱା ପଦୀପଦାନଂ ଦଦାତି, ପଦୀପୋପକରଣାନି ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ଯେ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପରିଚ୍ଚଜତି। ଉପପଜ୍ଜତି ଜୋତିରସଂ ୱିମାନନ୍ତି ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣୱସେନ ଜୋତିରସଂ ୱିମାନଂ ଉପଗଚ୍ଛତୀତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଅଥ ଯଥାପୁଚ୍ଛିତେ ଅତ୍ଥେ ଦେୱତାଯ କଥିତେ ଥେରୋ ତମେୱ କଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ଦାନାଦିକଥାଯ ତସ୍ସା କଲ୍ଲଚିତ୍ତାଦିଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସପରିୱାରା ସା ଦେୱତା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ଥେରୋ ତତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି, ଭଗୱା ତସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ୱିତ୍ଥାରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି । ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଜାତା, ମହାଜନୋ ୱିସେସତୋ ଦୀପଦାନେ ସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ଅହୋସୀତି।

ଦୀପୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ତିଲଦକ୍ଖିଣୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନାତି ତିଲଦକ୍ଖିଣୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଚ ସମଯେନ ରାଜଗହେ ଅଞ୍ଞତରା ଇତ୍ଥୀ ଗବ୍ଭିନୀ ତିଲେ ଧୋୱିତ୍ୱା ଆତପେ ସୁକ୍ଖାପେତି ତେଲଂ କାତୁକାମା। ସା ଚ ପରିକ୍ଖୀଣାଯୁକା ତଂ ଦିୱସମେୱ ଚୱନଧମ୍ମା, ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକଂ ଚସ୍ସା କମ୍ମଂ ଓକାସଂ କତ୍ୱା ଠିତଂ। ଅଥ ନଂ ଭଗୱା ପଚ୍ଚୂସୱେଲାଯଂ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ଇତ୍ଥୀ ଅଜ୍ଜ କାଲଂ କତ୍ୱା ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି, ଯଂନୂନାହଂ ତିଲଭିକ୍ଖାପଟିଗ୍ଗହଣେନ ତଂ ସଗ୍ଗୂପଗଂ କରେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି। ସୋ ସାୱତ୍ଥିତୋ ତଙ୍ଖଣେନେୱ ରାଜଗହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ତସ୍ସା ଗେହଦ୍ୱାରଂ ପାପୁଣି। ସା ଇତ୍ଥୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତପୀତିସୋମନସ୍ସା ସହସା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା କତଞ୍ଜଲୀ ଅଞ୍ଞଂ ଦାତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ହତ୍ଥପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ତିଲେ ରାସିଂ କତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିପୂରଂ ତିଲଂ ଭଗୱତୋ ପତ୍ତେ ଆକିରିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦି। ତଂ ଭଗୱା ଅନୁକମ୍ପମାନୋ ‘‘ସୁଖିନୀ ହୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ କନକୱିମାନେ ସୁତ୍ତପବୁଦ୍ଧା ୱିଯ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱୁତଂ ମହତିଯା ଦେୱିଦ୍ଧିଯା ୱିରୋଚମାନମୁପଗନ୍ତ୍ୱା –

୮୫।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ଯା ତ୍ୱଂ ତିଟ୍ଠସି ଦେୱତେ;

ଓଭାସେନ୍ତୀ ଦିସା ସବ୍ବା, ଓସଧୀ ୱିଯ ତାରକା।

୮୬।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୮୭।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ,

ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା,

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। – ପୁଚ୍ଛି;

୮୮।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୮୯।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ପୁରିମାଯ ଜାତିଯା ମନୁସ୍ସଲୋକେ।

୯୦।

‘‘ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନମନାୱିଲଂ;

ଆସଜ୍ଜ ଦାନଂ ଅଦାସିଂ, ଅକାମା ତିଲଦକ୍ଖିଣଂ;

ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

୯୧।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୯୨।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ସା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି।

୯୦। ତତ୍ଥ ଆସଜ୍ଜାତି ଅଯଂ ଆସଜ୍ଜ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ଆସଜ୍ଜ ନଂ ତଥାଗତ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଚୂଳ୍ଅୱ। ୩୫୦) ଘଟ୍ଟେନ ଆଗତୋ। ‘‘ଆସଜ୍ଜ ଦାନଂ ଦେତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୩।୩୩୬; ଅ। ନି। ୮।୩୧) ସମାଗମେ। ଇଧାପି ସମାଗମେଯେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତସ୍ମା ଆସଜ୍ଜାତି ସମାଗନ୍ତ୍ୱା, ସମୱାଯେନ ସମ୍ପତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ଅକାମା’’ତି। ସା ହି ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମସଂୱିଧାନପୁବ୍ବକଂ ପୁରିମସିଦ୍ଧଂ ଦାନସଙ୍କପ୍ପଂ ୱିନା ସହସା ସମ୍ପତ୍ତେ ଭଗୱତି ପୱତ୍ତିତଂ ତିଲଦାନଂ ସନ୍ଧାଯାହ ‘‘ଆସଜ୍ଜ ଦାନଂ ଅଦାସିଂ, ଅକାମା ତିଲଦକ୍ଖିଣ’’ନ୍ତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ତିଲଦକ୍ଖିଣୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧। ପଠମପତିବ୍ବତାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

କୋଞ୍ଚା ମଯୂରା ଦିୱିଯା ଚ ହଂସାତି ପତିବ୍ବତାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରା ଇତ୍ଥୀ ପତିବ୍ବତା ଅହୋସି ଭତ୍ତୁ ଅନୁକୂଲୱତ୍ତିନୀ ଖମା ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହିନୀ, ନ କୁଦ୍ଧାପି ପଟିପ୍ଫରତି, ଅଫରୁସୱାଚା ସଚ୍ଚୱାଦିନୀ ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ଯଥାୱିଭୱଂ ଦାନାନି ଚ ଅଦାସି। ସା କେନଚିଦେୱ ରୋଗେନ ଫୁଟ୍ଠା କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ପୁରିମନଯେନେୱ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ଦେୱଧୀତରଂ ମହତିଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସା ସମୀପମୁପଗତୋ। ସା ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱୁତା ସଟ୍ଠିସକଟଭାରାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତତ୍ତଭାୱା ଥେରସ୍ସ ପାଦେସୁ ସିରସା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଥେରୋପି ତାଯ କତପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ –

୯୩।

‘‘କୋଞ୍ଚା ମଯୂରା ଦିୱିଯା ଚ ହଂସା, ୱଗ୍ଗୁସ୍ସରା କୋକିଲା ସମ୍ପତନ୍ତି;

ପୁପ୍ଫାଭିକିଣ୍ଣଂ ରମ୍ମମିଦଂ ୱିମାନଂ, ଅନେକଚିତ୍ତଂ ନରନାରିସେୱିତଂ।

୯୪।

‘‘ତତ୍ଥଚ୍ଛସି ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ, ଇଦ୍ଧୀ ୱିକୁବ୍ବନ୍ତି ଅନେକରୂପା;

ଇମା ଚ ତେ ଅଚ୍ଛରାଯୋ ସମନ୍ତତୋ, ନଚ୍ଚନ୍ତି ଗାଯନ୍ତି ପମୋଦଯନ୍ତି ଚ।

୯୫।

‘‘ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତାସି ମହାନୁଭାୱେ,

ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା,

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। – ଆହ;

୯୬।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୯୭।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ପତିବ୍ବତାନଞ୍ଞମନା ଅହୋସିଂ;

ମାତାୱ ପୁତ୍ତଂ ଅନୁରକ୍ଖମାନା, କୁଦ୍ଧାପିହଂ ନପ୍ଫରୁସଂ ଅୱୋଚଂ।

୯୮।

‘‘ସଚ୍ଚେ ଠିତା ମୋସୱଜ୍ଜଂ ପହାଯ, ଦାନେ ରତା ସଙ୍ଗହିତତ୍ତଭାୱା;

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତା, ସକ୍କଚ୍ଚ ଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଅଦାସିଂ।

୯୯।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୧୦୦।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ସା ଦେୱତା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି।

୯୩। ତତ୍ଥ କୋଞ୍ଚାତି କୋଞ୍ଚସକୁଣା, ଯେ ‘‘ସାରସା’’ତିପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ମଯୂରାତି ମୋରା। ଦିବ୍ୟାତି ଦିବ୍ବାନୁଭାୱା। ଇଦଞ୍ଚ ପଦଂ ‘‘ଦିବ୍ୟା କୋଞ୍ଚା, ଦିବ୍ୟା ମଯୂରା’’ତିଆଦିନା ଚତୂହିପି ପଦେହି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ହଂସାତି ସୁୱଣ୍ଣହଂସାଦିହଂସା। ୱଗ୍ଗୁସ୍ସରାତି ମଧୁରସ୍ସରା। କୋକିଲାତି କାଳକୋକିଲା ଚେୱ ଫୁସ୍ସକୋକିଲା ଚ। ସମ୍ପତନ୍ତୀତି ଦେୱତାଯ ଅଭିରମଣତ୍ଥଂ କୀଳନ୍ତା ଲଳନ୍ତା ସମନ୍ତତୋ ପତନ୍ତି ୱିଚରନ୍ତି। କୋଞ୍ଚାଦିରୂପେନ ହି ଦେୱତାଯ ରତିଜନନତ୍ଥଂ ପରିୱାରଭୂତା ଦେୱତା କୀଳନ୍ତା ଲଳନ୍ତା ‘‘କୋଞ୍ଚା’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତା। ପୁପ୍ଫାଭିକିଣ୍ଣନ୍ତି ଗଚ୍ଛିତାଗଚ୍ଛିତେହି ନାନାୱିଧରତନକୁସୁମେହି ଓକିଣ୍ଣଂ। ରମ୍ମନ୍ତି ରମଣୀଯଂ, ମନୋରମନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନେକଚିତ୍ତନ୍ତି ଅନେକେହି ଉଯ୍ୟାନକପ୍ପରୁକ୍ଖପୋକ୍ଖରଣିଆଦୀହି ୱିମାନେସୁ ଚ ଅନେକେହି ଭିତ୍ତିୱିସେସାଦୀହି ଚିତ୍ତଂ। ନରନାରିସେୱିତନ୍ତି ପରିୱାରଭୂତେହି ଦେୱପୁତ୍ତେହି ଦେୱଧୀତାହି ଚ ଉପସେୱିତଂ।

୯୪।ଇଦ୍ଧୀ ୱିକୁବ୍ବନ୍ତି ଅନେକରୂପାତି ନାନାରୂପାନଂ ୱିଦଂସନେନ ଅନେକରୂପା କମ୍ମାନୁଭାୱସିଦ୍ଧା ଇଦ୍ଧୀ ୱିକୁବ୍ବନ୍ତୀ ୱିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧିଯୋ ୱଲଞ୍ଜେନ୍ତୀ ଅଚ୍ଛସୀତି ଯୋଜନା।

୯୭।ଅନଞ୍ଞମନାତି ପତିବ୍ବତା, ପତିତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ମନୋ ଏତିସ୍ସାତି ଅଞ୍ଞମନା, ନ ଅଞ୍ଞମନାତି ଅନଞ୍ଞମନା, ମଯ୍ହଂ ସାମିକତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପୁରିସେ ପାପକଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମାତାୱ ପୁତ୍ତଂ ଅନୁରକ୍ଖମାନାତି ଯଥା ମାତା ପୁତ୍ତଂ, ଏୱଂ ମଯ୍ହଂ ସାମିକଂ, ସବ୍ବେପି ୱା ସତ୍ତେ ହିତେସିତାଯ ଅହିତାପନଯନକାମତାଯ ଚ ଅନୁଦ୍ଦଯମାନା। କୁଦ୍ଧାପିହଂ ନପ୍ଫରୁସଂ ଅୱୋଚନ୍ତି ପରେନ କତଂ ଅଫାସୁକଂ ପଟିଚ୍ଚ କୁଦ୍ଧାପି ସମାନା ଅହଂ ଫରୁସୱଚନଂ ନ କଥେସିଂ, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ପିଯୱଚନମେୱ ଅଭାସିନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୯୮।ସଚ୍ଚେ ଠିତାତି ସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠିତା। ଯସ୍ମା ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣିଯା ସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠିତା ନାମ ହୋତି, ନ କଦାଚି ସଚ୍ଚୱଚନମତ୍ତେନାତି ଆହ – ମୋସୱଜ୍ଜଂ ପହାଯାତି ମୁସାୱାଦଂ ପହାଯ। ଦାନେ ରତାତି ଦାନେ ଅଭିରତା, ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଙ୍ଗହିତତ୍ତଭାୱାତି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ଅତ୍ତାନଂ ୱିଯ ସଭାୱେନେୱ ପରେସଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହନସୀଲା ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ କମ୍ମଫଲସଦ୍ଧାଯ ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଚିତ୍ତୀକାରେନ ଅଦାସିଂ, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ୱତ୍ଥାଦିଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଉଳାରଂ ଅଦାସିନ୍ତି ଯୋଜନା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ପତିବ୍ବତାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୨। ଦୁତିଯପତିବ୍ବତାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ୱେଳୁରିଯଥମ୍ଭନ୍ତି ଦୁତିଯପତିବ୍ବତାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ସାୱତ୍ଥିଯଂ କିର ଅଞ୍ଞତରା ଉପାସିକା ପତିବ୍ବତା ହୁତ୍ୱା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ସୁୱିସୁଦ୍ଧାନି କତ୍ୱା ରକ୍ଖି, ଯଥାୱିଭୱଞ୍ଚ ଦାନାନି ଅଦାସି, ସା କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

୧୦୧।

''ୱେଳୁରିଯଥମ୍ଭଂ ରୁଚିରଂ ପଭସ୍ସରଂ, ୱିମାନମାରୁଯ୍ହ ଅନେକଚିତ୍ତଂ;

ତତ୍ଥଚ୍ଛସି ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ, ଉଚ୍ଚାୱଚା ଇଦ୍ଧି ୱିକୁବ୍ବମାନା;

ଇମା ଚ ତେ ଅଚ୍ଛରାଯୋ ସମନ୍ତତୋ, ନଚ୍ଚନ୍ତି ଗାଯନ୍ତି ପମୋଦଯନ୍ତି ଚ।

୧୦୨।

''ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତାସି ମହାନୁଭାୱେ,

ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା,

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି। – ପୁଚ୍ଛି;

୧୦୩।

''ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ''।

୧୦୪।

''ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ଉପାସିକା ଚକ୍ଖୁମତୋ ଅହୋସିଂ;

ପାଣାତିପାତା ୱିରତା ଅହୋସିଂ, ଲୋକେ ଅଦିନ୍ନଂ ପରିୱଜ୍ଜଯିସ୍ସଂ।

୧୦୫।

''ଅମଜ୍ଜପା ନୋ ଚ ମୁସା ଅଭାଣିଂ, ସକେନ ସାମିନା ଅହୋସିଂ ତୁଟ୍ଠା;

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତା, ସକ୍କଚ୍ଚ ଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଅଦାସିଂ।

୧୦୬।

''ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୧୦୭।

''ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ,

ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା,

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି। – ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି;

୧୦୧। ତତ୍ଥ ୱେଳୁରିଯଥମ୍ଭନ୍ତି ୱେଳୁରିଯମଣିମଯଥମ୍ଭଂ। ରୁଚିରନ୍ତି ରମଣୀଯଂ। ପଭସ୍ସରନ୍ତି ଅତିୱିଯ ଭାସୁରଂ। ଉଚ୍ଚାୱଚାତି ଉଚ୍ଚା ଚ ଅୱଚା ଚ, ୱିୱିଧାତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୦୪-୫।ଉପାସିକାତି ସରଣଗମନେନ ଉପାସିକାଲକ୍ଖଣେ ଠିତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି –

''ଯତୋ ଖୋ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଗତୋ ହୋତି, ଧମ୍ମଂ ସରଣଂ ଗତୋ ହୋତି, ସଙ୍ଘଂ ସରଣଂ ଗତୋ ହୋତି, ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ମହାନାମ, ଅରିଯସାୱକୋ ଉପାସକୋ ହୋତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୧୦୩୩)।

ଚକ୍ଖୁମତୋତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମତୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ। ଏୱଂ ଉପାସିକାଭାୱକିତ୍ତନେନ ଆସଯସୁଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପଯୋଗସୁଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ପାଣାତିପାତା ୱିରତା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସକେନ ସାମିନା ଅହୋସିଂ ତୁଟ୍ଠାତି ମିଚ୍ଛାଚାରାୱେରମଣିମାହ। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱ।

ଦୁତିଯପତିବ୍ବତାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୩। ପଠମସୁଣିସାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନାତି ସୁଣିସାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଗେହେ ଏକା କୁଲସୁଣ୍ହା ଗେହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠଂ ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ସଞ୍ଜାତପୀତିସୋମନସ୍ସା ''ଇଦଂ ମଯ୍ହଂ ଉତ୍ତମଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠିତ''ନ୍ତି ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଂ ପୂୱଭାଗଂ ଆଦାଯ ଆଦରେନ ଥେରସ୍ସ ଉପନେସି, ଥେରୋ ତଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ଗତୋ। ସା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସେସଂ ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୦୮।

''ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ଯା ତ୍ୱଂ ତିଟ୍ଠସି ଦେୱତେ;

ଓଭାସେନ୍ତୀ ଦିସା ସବ୍ବା, ଓସଧୀ ୱିଯ ତାରକା।

୧୦୯।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୧୧୦।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧୧୧।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୧୨।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ସୁଣିସା ଅହୋସିଂ ସସୁରସ୍ସ ଗେହେ।

୧୧୩।

‘‘ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ଭିକ୍ଖୁଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନମନାୱିଲଂ;

ତସ୍ସ ଅଦାସହଂ ପୂୱଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି;

ଭାଗଡ୍ଢଭାଗଂ ଦତ୍ୱାନ, ମୋଦାମି ନନ୍ଦନେ ୱନେ।

୧୧୪।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୧୧୫।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧୧୨। ତତ୍ଥ ସୁଣିସାତି ପୁତ୍ତସ୍ସ ଭରିଯା। ଇତ୍ଥିଯା ହି ସାମିକସ୍ସ ପିତା ‘‘ସସୁରୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସ ଚ ସା ‘‘ସୁଣିସା’’ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ସୁଣିସା ଅହୋସିଂ ସସୁରସ୍ସ ଗେହେ’’ତି।

୧୧୩।ଭାଗଡ୍ଢଭାଗନ୍ତି ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧପଟିୱୀସତୋ ଉପଡ୍ଢଭାଗଂ। ମୋଦାମି ନନ୍ଦନେ ୱନେତି ଥେରେନ ନନ୍ଦନୱନେ ଦିଟ୍ଠତାଯ ଆହ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ସୁଣିସାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୪। ଦୁତିଯସୁଣିସାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନୱଣ୍ଣେନାତି ଦୁତିଯସୁଣିସାୱିମାନଂ। ଏଝ ପନ ଅପୁବ୍ବଂ ନତ୍ଥି, ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯଂ କୁମ୍ମାସଦାନମେୱ ୱିସେସୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୧୬।

''ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ଯା ତ୍ୱଂ ତିଟ୍ଠସି ଦେୱତେ;

ଓଭାସେନ୍ତୀ ଦିସା ସବ୍ବା, ଓସଧୀ ୱିଯ ତାରକା।

୧୧୭।

''କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୧୧୮।

''ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି।

୧୧୯।

''ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ''।

୧୨୦।

''ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ସୁଣିସା ଅହୋସିଂ ସସୁରସ୍ସ ଗେହେ।

୧୨୧।

''ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ଭିକ୍ଖୁଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନମନାୱିଲଂ;

ତସ୍ସ ଅଦାସହଂ ଭାଗଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି;

କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡଂ ଦତ୍ୱାନ, ମୋଦାମି ନନ୍ଦନେ ୱନେ।

୧୨୨।

''ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୧୨୩।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଛିଙ୍;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧୨୧। ତତ୍ଥ ଭାଗନ୍ତି କୁମ୍ମାସକୋଟ୍ଠାସଂ। ତେନାହ ‘‘କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡଂ ଦତ୍ୱାନା’’ତି। କୁମ୍ମାସୋତି ଚ ଯୱକୁମ୍ମାସୋ ୱୁତ୍ତୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଦୁତିଯସୁଣିସାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୫। ଉତ୍ତରାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନାତି ଉତ୍ତରାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଚ ସମଯେନ ପୁଣ୍ଣୋ ନାମ ଦୁଗ୍ଗତପୁରିସୋ ରାଜଗହସେଟ୍ଠିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଜୀୱତି, ତସ୍ସ ଭରିଯା ଉତ୍ତରା, ଉତ୍ତରା ଚ ନାମ ଧୀତାତି ଦ୍ୱେ ଏୱ ଗେହମାନୁସକା। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜଗହେ ‘‘ମହାଜନେନ ସତ୍ତାହଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଘୋସନଂ କରିଂସୁ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସେଟ୍ଠି ପାତୋୱ ଆଗତଂ ପୁଣ୍ଣଂ ‘‘ତାତ, ଅମ୍ହାକଂ ପରିଜନୋ ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିତୁକାମୋ, ତ୍ୱଂ କିଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିସ୍ସସି, ଉଦାହୁ ଭତିଂ କରିସ୍ସସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ସାମି, ନକ୍ଖତ୍ତଂ ନାମ ସଧନାନଂ ହୋତି, ମମ ପନ ଗେହେ ସ୍ୱାତନାଯ ଯାଗୁତଣ୍ଡୁଲାନିପି ନତ୍ଥି, କିଂ ମେ ନକ୍ଖତ୍ତେନ? ଗୋଣେ ଲଭନ୍ତୋ କସିତୁଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଗୋଣେ ଗଣ୍ହସ୍ସୂ’’ତି। ସୋ ବଲୱଗୋଣେ ଚ ଭଦ୍ଦନଙ୍ଗଲଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ନାଗରା ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳନ୍ତି, ଅହଂ ଦଲିଦ୍ଦତାଯ ଭତିଂ କାତୁଂ ଗମିସ୍ସାମି, ମଯ୍ହମ୍ପି ତାୱ ଅଜ୍ଜ ଦିଗୁଣଂ ନିୱାପଂ ପଚିତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଆହରେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ଭରିଯଂ ୱତ୍ୱା ଖେତ୍ତଂ ଅଗମାସି।

ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋପି ସତ୍ତାହଂ ନିରୋଧସମାପନ୍ନୋ ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ‘‘କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅଜ୍ଜ ମଯା ସଙ୍ଗହଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପୁଣ୍ଣଂ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣଜାଲସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପୱିଟ୍ଠଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସଦ୍ଧୋ ନୁ ଖୋ ଏସ, ସକ୍ଖିସ୍ସତି ୱା ମେ ସଙ୍ଗହଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଧଭାୱଞ୍ଚ ସଙ୍ଗହଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥଭାୱଞ୍ଚ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ଚ ତସ୍ସ ମହାସମ୍ପତ୍ତିପଟିଲାଭଂ ଞତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଆଦାଯ ତସ୍ସ କସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆୱାଟତୀରେ ଏକଂ ଗୁମ୍ବଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ପୁଣ୍ଣୋ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱାୱ କସିଂ ଠପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଦନ୍ତକଟ୍ଠେନ ଅତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ କପ୍ପିଯଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ଅଥସ୍ସ ଥେରୋ ପତ୍ତଞ୍ଚ ପରିସ୍ସାୱନଞ୍ଚ ନୀହରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୋ ‘‘ପାନୀଯେନ ଅତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତଂ ଆଦାଯ ପାନୀଯଂ ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ଅଦାସି।

ଥେରୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ପରେସଂ ପଚ୍ଛିମଗେହେ ୱସତି, ସଚସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଗମିସ୍ସାମି, ଇମସ୍ସ ଭରିଯା ମଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ଯାୱସ୍ସ ଭରିଯା ଭତ୍ତଂ ଆଦାଯ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ତାୱ ଇଧେୱ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତତ୍ଥେୱ ଥୋକଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ତସ୍ସା ମଗ୍ଗାରୁଳ୍ହଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନଗରାଭିମୁଖୋ ପାଯାସି। ସା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅପ୍ପେକଦାହଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ ସତି ଅଯ୍ୟଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଅପ୍ପେକଦା ମେ ଅଯ୍ୟଂ ପସ୍ସନ୍ତିଯା ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ନ ହୋତି, ଅଜ୍ଜ ପନ ମେ ଅଯ୍ୟୋ ଚ ଦିଟ୍ଠୋ, ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ଚାଯଂ ଅତ୍ଥି, କରିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ମେ ସଙ୍ଗହ’’ନ୍ତି। ସା ଭତ୍ତଭାଜନଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଥେରଂ ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇଦଂ ଲୂଖଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱାତି ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦାସସ୍ସ ୱୋ ସଙ୍ଗହଂ କରୋଥା’’ତି ଆହ। ଅଥ ଥେରୋ ପତ୍ତଂ ଉପନାମେତ୍ୱା ତାଯ ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ଭାଜନଂ ଧାରେତ୍ୱା ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ତତୋ ଭତ୍ତଂ ଦଦମାନାଯ ଉପଡ୍ଢଭତ୍ତେ ଦିନ୍ନେ ‘‘ଅଲ’’ନ୍ତି ହତ୍ଥେନ ପତ୍ତଂ ପିଦହି। ସା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଏକୋୱ ପଟିୱୀସୋ, ନ ସକ୍କା ଦ୍ୱିଧା କାତୁଂ, ତୁମ୍ହାକଂ ଦାସସ୍ସ ଇଧଲୋକସଙ୍ଗହଂ ଅକତ୍ୱା ପରଲୋକସଙ୍ଗହଂ କରୋଥ, ନିରୱସେସମେୱ ଦାତୁକାମାମ୍ହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସବ୍ବମେୱସ୍ସ ପତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସ୍ସ ଭାଗିନୀ ଅସ୍ସ’’ନ୍ତି ପତ୍ଥନଂ ଅକାସି। ଥେରୋ ‘‘ଏୱଂ ହୋତୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଠିତକୋୱ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଉଦକଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ଅକାସି। ସାପି ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲେ ପରିଯେସିତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ପଚି।

ପୁଣ୍ଣୋପି ଅଡ୍ଢକରୀସମତ୍ତଂ ଠାନଂ କସିତ୍ୱା ଜିଘଚ୍ଛଂ ସହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଗୋଣେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଏକଂ ରୁକ୍ଖଚ୍ଛାଯଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ଭରିଯା ଭତ୍ତମାଦାଯ ଗଚ୍ଛମାନା ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ‘‘ଏସ ଜିଘଚ୍ଛାପୀଳିତୋ ମଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ, ସଚେ ମଂ ‘ଅତିୱିଯ ଚିରାଯୀ’ତି ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ପତୋଦଲଟ୍ଠିଯା ପହରିସ୍ସତି, ମଯା କତକମ୍ମଂ ନିରତ୍ଥକଂ ଭୱିସ୍ସତି, ପଟିକଚ୍ଚେୱସ୍ସ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ସାମି, ଅଜ୍ଜେକଦିୱସଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେହି, ମା ମଯା କତକମ୍ମଂ ନିରତ୍ଥକଂ କରି, ଅହଂ ପାତୋୱ ତେ ଭତ୍ତଂ ଆହରନ୍ତୀ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଧମ୍ମସେନାପତିଂ ଦିସ୍ୱା ତୱ ଭତ୍ତଂ ତସ୍ସ ଦତ୍ୱା ପୁନ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ୱା ଆଗତା, ପସାଦେହି, ସାମି, ଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି। ସୋ ‘‘କିଂ ୱଦେସି, ଭଦ୍ଦେ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପୁନ

ତମହଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ , ସାଧୁ ୱତ ତେ କତଂ ମମ ଭତ୍ତଂ ଅମ୍ମସ୍ସ ଦଦମାନାୟ, ମୟାପିସ୍ସ ଅଜ୍ଜ ପାତୋୱ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଞ୍ଚ ମୁଖୋଦକଞ୍ଚ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି ପସନ୍ନମାନସୋ ତଂ ୱଚନଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଉସ୍ସୂରେ ଲଦ୍ଧଭତ୍ତତାୟ କିଲନ୍ତକାୟୋ ତସ୍ସା ଅଙ୍କେ ସୀସଂ କତ୍ୱା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି।

ଅଥସ୍ସ ପାତୋୱ କସିତଟ୍ଠାନଂ ପଂସୁଚୁଣ୍ଣଂ ଉପାଦାୟ ସବ୍ବଂ ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣଂ ହୁତ୍ୱା କଣିକାରପୁପ୍ଫରାସି ୱିୟ ସୋଭମାନଂ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ପବୁଦ୍ଧୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଭରିୟଂ ଆହ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଏତଂ ମୟା କସିତଟ୍ଠାନଂ ସବ୍ବଂ ମମ ସୁୱଣ୍ଣଂ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୟତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ଅତିଉସ୍ସୂରେ ଲଦ୍ଧଭତ୍ତତାୟ ଅକ୍ଖୀନି ଭମନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ସାମି, ମୟ୍ହମ୍ପି ଏୱମେୱ ପଞ୍ଞାୟତୀ’’ତି। ସୋ ଉଟ୍ଠାୟ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ପିଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ନଙ୍ଗଲସୀସେ ପହରିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ଅମ୍ମସ୍ସ ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ ଦିନ୍ନଦାନେ ଅଜ୍ଜେୱ ୱିପାକୋ ଦସ୍ସିତୋ, ନ ଖୋ ପନ ସକ୍କା ଏତ୍ତକଂ ଧନଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁ’’ନ୍ତି ଭରିୟାୟ ଆଭତଂ ଭତ୍ତପାତିଂ ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ରାଜକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞା କତୋକାସୋ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ତାତା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଦେୱ, ଅଜ୍ଜ ମୟା କସିତଟ୍ଠାନଂ ସବ୍ବଂ ସୁୱଣ୍ଣରାସିମେୱ ହୁତ୍ୱା ଠିତଂ, ସୁୱଣ୍ଣଂ ଆହରାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘କୋସି ତ୍ୱ’’ନ୍ତି? ‘‘ପୁଣ୍ଣୋ ନାମାହ’’ନ୍ତି। ‘‘କିଂ ପନ ତେ ଅଜ୍ଜ କତ’’ନ୍ତି? ‘‘ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ ମେ ପାତୋୱ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଞ୍ଚ ମୁଖୋଦକଞ୍ଚ ଦିନ୍ନଂ, ଭରିୟାୟପି ମେ ମୟ୍ହଂ ଆହଟଭତ୍ତଂ ତସ୍ସେୱ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ଅଜ୍ଜେୱ କିର ଭୋ ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ ଦିନ୍ନଦାନେ ୱିପାକୋ ଦସ୍ସିତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ତାତ, କିଂ କରୋମୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ବହୂନି ସକଟସହସ୍ସାନି ପହିଣିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଂ ଆହରାପେଥା’’ତି। ରାଜା ସକଟାନି ପହିଣି। ରାଜପୁରିସେସୁ ‘‘ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତକ’’ନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତେସୁ ଗହିତଂ ଗହିତଂ ମତ୍ତିକାୱ ହୋତି। ତେହି ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚିତେ ‘‘ତାତା, ତୁମ୍ହେହି କିନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଗହିତ’’ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତକ’’ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ତେନ ହି, ତାତା, ପୁନ ଗଚ୍ଛଥ, ‘‘ପୁଣ୍ଣସ୍ସ ସନ୍ତକ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଗଣ୍ହଥାତି। ତେ ତଥା କରିଂସୁ ଗହିତଂ ଗହିତଂ ସୁୱଣ୍ଣମେୱ ଅହୋସି। ତଂ ସବ୍ବଂ ଆହରିତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ରାସିଂ ଅକଂସୁ, ଅସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧୋ ରାସି ଅହୋସି। ରାଜା ନାଗରେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ଆହ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ ଅତ୍ଥି କସ୍ସଚି ଏତ୍ତକଂ ସୁୱଣ୍ଣ’’ନ୍ତି? ‘‘ନତ୍ଥି, ଦେୱା’’ତି। ‘‘କିଂ ପନସ୍ସ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି? ‘‘ସେଟ୍ଠିଚ୍ଛତ୍ତଂ, ଦେୱା’’ତି। ରାଜା ‘‘ବହୁଧନସେଟ୍ଠି ନାମ ହୋତୂ’’ତି ମହନ୍ତେନ ଭୋଗେନ ସଦ୍ଧିଂ ତସ୍ସ ସେଟ୍ଠିଚ୍ଛତ୍ତଂ ଅଦାସି।

ଅଥ ନଂ ସୋ ଆହ ‘‘ମୟଂ, ଦେୱ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ପରକୁଲେ ୱସିମ୍ହା, ୱସନଟ୍ଠାନଂ ନୋ ଦେଥା’’ତି। ତେନ ହି ପସ୍ସ, ଏସ ଗୁମ୍ବୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ଏତଂ ହରାପେତ୍ୱା ଗେହଂ କାରେହୀତି ପୁରାଣସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଗେହଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ କତିପାହେନେୱ ଗେହଂ କାରାପେତ୍ୱା ଗେହପୱେସନମଙ୍ଗଲଞ୍ଚ ଛତ୍ତମଙ୍ଗଲଞ୍ଚ ଏକତୋୱ କରୋନ୍ତୋ ସତ୍ତାହଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ଅଦାସି। ଅଥସ୍ସ ସତ୍ଥା ଦାନାନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବିଂ କଥଂ କଥେସି। ଧମ୍ମକଥାୱସାନେ ପୁଣ୍ଣସେଟ୍ଠି ଚ ଭରିୟା ଚସ୍ସ ଧୀତା ଚ ଉତ୍ତରାତି ତୟୋପି ଜନା ସୋତାପନ୍ନା ଅହେସୁଂ।

ଅପରଭାଗେ ରାଜଗହସେଟ୍ଠି ପୁଣ୍ଣସେଟ୍ଠିନୋ ଧୀତରଂ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱାରେସି। ସୋ ‘‘ନାହଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ମା ଏୱଂ କରୋତୁ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ୱସନ୍ତେନେୱ ତେ ସମ୍ପତ୍ତି ଲଦ୍ଧା, ଦେତୁ ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ତେ ଧୀତର’’ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ତୁମ୍ହେ, ମମ ଧୀତା ତୀହି ରତନେହି ୱିନା ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ନେୱସ୍ସ ଧୀତରଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ବହୂ ସେଟ୍ଠିଗହପତିକାଦୟୋ କୁଲପୁତ୍ତା ‘‘ମା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସଂ ଭିନ୍ଦି, ଦେହିସ୍ସ ଧୀତର’’ନ୍ତି ୟାଚିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଆସାଳ୍ହିପୁଣ୍ଣମାୟ ଧୀତରଂ ଅଦାସି। ସା ପତିକୁଲଂ ଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଂ ୱା ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ଦାନଂ ୱା ଦାତୁଂ ଧମ୍ମଂ ୱା ସୋତୁଂ ନାଲତ୍ଥ, ଏୱଂ ଅଡ୍ଢତିୟେସୁ ମାସେସୁ ୱୀତିୱତ୍ତେସୁ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ ଠିତେ ପରିଚାରିକେ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଇଦାନି କିତ୍ତକଂ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସଂ ଅୱସିଟ୍ଠ’’ନ୍ତି? ‘‘ଅଡ୍ଢମାସୋ, ଅୟ୍ୟେ’’ତି। ସା ମାତାପିତୂନଂ ସାସନଂ ପହିଣି ‘‘କସ୍ମା ମଂ ଏୱରୂପେ ବନ୍ଧନାଗାରେ ପକ୍ଖିପିଂସୁ, ୱରଂ ତୁମ୍ହେହି ମଂ ଲକ୍ଖଣାହତଂ କତ୍ୱା ପରେସଂ ଦାସିଂ ସାୱେତୁଂ, ନ ଏୱରୂପସ୍ସ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ଦାତୁଂ, ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଭିକ୍ଖୁଦସ୍ସନାଦୀସୁ ଏକମ୍ପି ପୁଞ୍ଞଂ କାତୁଂ ନ ଲଭାମୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସା ପିତା ‘‘ଦୁକ୍ଖିତା ୱତ ମେ ଧୀତା’’ତି ଅନତ୍ତମନତଂ ପୱେଦେତ୍ୱା ପଞ୍ଚଦସ କହାପଣସହସ୍ସାନି ପେସେସି, ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ ସିରିମା ନାମ ଗଣିକା ଅତ୍ଥି, ଦେୱସିକଂ ସହସ୍ସଂ ଗଣ୍ହାତି, ଇମେହି କହାପଣେହି ତଂ ଆନେତ୍ୱା ସାମିକସ୍ସ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ସୟଂ ୟଥାରୁଚି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋତୂ’’ତି ସାସନଞ୍ଚ ପହିଣି। ଉତ୍ତରା ତଥା କତ୍ୱା ସାମିକେନ ସିରିମଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିମିଦ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାମି, ଇମଂ ଅଡ୍ଢମାସଂ ମମ ସହାୟିକା ତୁମ୍ହେ ପରିଚରତୁ, ଅହଂ ପନ ଇମଂ ଅଡ୍ଢମାସଂ ଦାନଞ୍ଚେୱ ଦାତୁକାମା ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସୋତୁକାମା’’ତି ଆହ। ସୋ ତଂ ଅଭିରୂପଂ ଇତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନସିନେହୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ଉତ୍ତରାପି ଖୋ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ଅଡ୍ଢମାସଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଇଧେୱ ଭିକ୍ଖା ଗହେତବ୍ବା’’ତି ସତ୍ଥୁ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ମହାପୱାରଣା, ତାୱ ସତ୍ଥାରଂ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସୋତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ତୁଟ୍ଠମାନସା ‘‘ଏୱଂ ୟାଗୁଂ ପଚଥ, ଏୱଂ ଭତ୍ତଂ ପଚଥ, ଏୱଂ ପୂୱଂ ପଚଥା’’ତି ମହାନସେ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ସଂୱିଦହନ୍ତୀ ୱିଚରତି। ଅଥସ୍ସା ସାମିକୋ ‘‘ସ୍ୱେ ମହାପୱାରଣା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି

ମହାନସାଭିମୁଖୋ ୱାତପାନେ ଠତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ କରୋନ୍ତୀ ସା ଅନ୍ଧବାଲା ୱିଚରତୀ’’ତି ଓଲୋକେତ୍ୱା ତଂ ସେଦକିଲିନ୍ନଂ ଛାରିକାଯ ଓକିଣ୍ଣଂ ଅଙ୍ଗାରମସିମକ୍ଖିତଂ ତଥା ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ୱିଚରମାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ଅନ୍ଧବାଲା ଏୱରୂପେ ଠାନେ ଇମଂ ସିରିସମ୍ପତ୍ତିଂ ନାନୁଭୱତି, ‘‘ମୁଣ୍ଡକସମଣେ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ୱିଚରତୀ’’ତି ହସିତ୍ୱା ଅପଗଞ୍ଛି।

ତସ୍ମିଂ ଅପଗତେ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠିତା ସିରିମା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଏସ ହସତୀ’’ତି ତେନେୱ ୱାତପାନେନ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଉତ୍ତରଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଇମିନା ହସିତଂ, ଅଦ୍ଧା ଇମସ୍ସ ଏତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ଥୱୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ସା କିର ଅଡ୍ଢମାସଂ ତସ୍ମିଂ ଗେହେ ବାହିରକୈତ୍ଥୀ ହୁତ୍ୱା ୱସମାନାପି ତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନା ଅତ୍ତନୋ ବାହିରକୈତ୍ଥିଭାୱଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଘରସାମିନୀ’’ତି ସଞ୍ଞମକାସି। ସା ଉତ୍ତରାଯ ଆଘାତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ‘‘ଦୁକ୍ଖମସ୍ସା ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀ’’ତି ପାସାଦା ଓରୁୟ୍ହ ମହାନସଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପୂୱପଚନଟ୍ଠାନେ ପକ୍କୁଥିତଂ ସପ୍ପିଂ କଟଚ୍ଛୁନା ଆଦାଯ ଉତ୍ତରାଭିମୁଖଂ ପାଯାସି। ଉତ୍ତରା ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମମ ସହାଯିକାଯ ମୟ୍ହଂ ଉପକାରୋ କତୋ, ଚକ୍କୱାଳଂ ଅତିସମ୍ବାଧଂ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ଅତିନୀଚକୋ, ମମ ପନ ସହାଯିକାଯ ଗୁଣୋୱ ମହନ୍ତୋ, ଅହମ୍ପି ଏତଂ ନିସ୍ସାଯ ଦାନଞ୍ଚ ଦାତୁଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସୋତୁଂ ଲଭିଂ, ସଚେ ମମ ଏତିସ୍ସାଯ ଉପରି କୋଧୋ ଅତ୍ଥି, ଇଦଂ ସପ୍ପି ମଂ ଦହତୁ, ସଚେ ନତ୍ଥି, ମା ମଂ ଦହତୂ’’ତି ତଂ ମେତ୍ତାଯ ଫରି। ତାଯ ତସ୍ସା ମତ୍ଥକେ ଆସିଞ୍ଚିତମ୍ପି ପକ୍କୁଥିତସପ୍ପି ସୀତୋଦକଂ ୱିଯ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ‘‘ଇଦଂ ସୀତଲଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁନ କଟଚ୍ଛୁଂ ପୂରେତ୍ୱା ଆଦାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଉତ୍ତରାଯ ଦାସିଯୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅରେ ଦୁବ୍ବିନୀତେ ନ ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅୟ୍ୟାଯ ଉପରି ପକ୍କସପ୍ପିଂ ଆସିଞ୍ଚିତୁଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକା’’ତି ସନ୍ତଜ୍ଜେନ୍ତିଯୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଉଟ୍ଠାଯ ହତ୍ଥେହି ଚ ପାଦେହି ଚ ପୋଥେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ପାତେସୁଂ, ଉତ୍ତରା ୱାରେନ୍ତୀପି ୱାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅଥ ସା ଉପରି ଠତ୍ୱା ସବ୍ବା ଦାସିଯୋ ପଟିବାହିତ୍ୱା ‘‘କିସ୍ସ ତେ ଏୱରୂପଂ ଭାରିଯଂ କମ୍ମଂ କତ’’ନ୍ତି ସିରିମଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଉଣ୍ହୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ସତପାକତେଲେନ ଅବ୍ଭଞ୍ଜି।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସା ଅତ୍ତନୋ ବାହିରକିତ୍ଥିଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମଯା ଭାରିଯଂ କମ୍ମଂ କତଂ ସାମିକସ୍ସ ହସିତମତ୍ତକାରଣା ଇମିସ୍ସା ଉପରି ପକ୍କସପ୍ପିଂ ଆସିଞ୍ଚନ୍ତିଯା, ଅଯଂ ‘ଗଣ୍ହଥ ନ’ନ୍ତି ଦାସିଯୋ ନ ଆଣାପେତ୍ୱା ମଂ ୱିହେଠନକାଲେପି ସବ୍ବା ଦାସିଯୋ ପଟିବାହିତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ କତ୍ତବ୍ବମେୱ ଅକାସି। ସଚାହଂ ଇମଂ ନ ଖମାପେସ୍ସାମି, ମୁଦ୍ଧା ମେ ସତ୍ତଧା ଫଲେୟ୍ୟା’’ତି ତସ୍ସା ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ଅୟ୍ୟେ, ଖମାହି ମେ ଦୋସ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ଅହଂ ସପ୍ପିତିକା ଧୀତା, ପିତରି ମେ ଖମାପିତେ ଖମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ହୋତୁ, ଅୟ୍ୟେ, ପିତରମ୍ପି ତେ ପୁଣ୍ଣସେଟ୍ଠିଂ ଖମାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ପୁଣ୍ଣୋ ମମ ୱଟ୍ଟେ ଜନକପିତା, ୱିୱଟ୍ଟେ ଜନକପିତରି ଖମାପିତେ ପନ ଅହଂ ଖମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘କୋ ପନ ତେ ୱିୱଟ୍ଟେ ଜନକପିତା’’ତି? ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି। ‘‘ମୟ୍ହଂ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସୋ ନତ୍ଥି, ଅହଂ କିଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି? ‘‘ସତ୍ଥା ସ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଆଦାଯ ଇଧାଗମିସ୍ସତି, ତ୍ୱଂ ଯଥାଲଦ୍ଧଂ ସକ୍କାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଇଧେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଖମାପେହୀ’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୁ, ଅୟ୍ୟେ’’ତି ଉଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତପରିଚାରିକିତ୍ଥିଯୋ ଆଣାପେତ୍ୱା ନାନାୱିଧାନି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯାନି ଚେୱ ସୂପେୟ୍ୟାନି ଚ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ତଂ ସକ୍କାରଂ ଆଦାଯ ଉତ୍ତରାଯ ଗେହଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପେତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତୀ ଅଟ୍ଠାସି, ତଂ ସବ୍ବଂ ଗହେତ୍ୱା ଉତ୍ତରାୱ ସଂୱିଦହି।

ସିରିମାପି ସତ୍ଥୁ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ସଦ୍ଧିଂ ପରିୱାରେନ ସତ୍ଥୁ ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ପୁଚ୍ଛି ‘‘କୋ ତେ ଅପରାଧୋ’’ତି। ‘‘ଭନ୍ତେ ମଯା ହିୟ୍ୟୋ ଇଦଂ ନାମ କତଂ, ଅଥ ମେ ସହାଯିକା ମଂ ୱିହେଠଯମାନା ଦାସିଯୋ ନିୱାରେତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ଉପକାରମେୱ ଅକାସି। ସାହଂ ଇମିସ୍ସା ଗୁଣଂ ଜାନିତ୍ୱା ଇମଂ ଖମାପେସିଂ, ଅଥ ମଂ ଏସା ‘ତୁମ୍ହେସୁ ଖମାପିତେସୁ ଖମିସ୍ସାମୀ’ତି ଆହା’’ତି। ‘‘ଏୱଂ କିର ଉତ୍ତରେ’’ତି। ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ, ସୀସେ ମେ ସହାଯିକାଯ ପକ୍କସପ୍ପି ଆସିତ୍ତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅଥ ତଯା କିଂ ଚିନ୍ତିତ’’ନ୍ତି? ‘‘ଚକ୍କୱାଳଂ ଅତିସମ୍ବାଧଂ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ଅତିନୀଚକୋ, ମମ ସହାଯିକାଯ ଗୁଣୋୱ ମହନ୍ତୋ, ଅହଞ୍ହି ଏତଂ ନିସ୍ସାଯ ଦାନଞ୍ଚ ଦାତୁଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସୋତୁଂ ଅଲତ୍ଥଂ, ସଚେ ମେ ଇମିସ୍ସା ଉପରି କୋଧୋ ଅତ୍ଥି, ଇଦଂ ମଂ ଦହତୁ, ନୋ ଚେ, ମା ଦହତୂ’’ତି ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ମେତ୍ତାଯ ଫରିଂ, ଭନ୍ତେତି। ସତ୍ଥା ‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ, ଉତ୍ତରେ, ଏୱଂ କୋଧଂ ଜିନିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କୋଧନୋ ହି ନାମ ଅକ୍କୋଧେନ, ଅକ୍କୋସକୋ ଅନକ୍କୋସନ୍ତେନ, ପରିଭାସକୋ ଅପରିଭାସନ୍ତେନ , ଥଦ୍ଧମଚ୍ଛରୀ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକସ୍ସ ଦାନେନ, ମୁସାୱାଦୀ ସଚ୍ଚୱଚନେନ ଜିନିତବ୍ବୋ’’ତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

‘‘ଅକ୍କୋଧେନ ଜିନେ କୋଧଂ, ଅସାଧୁଂ ସାଧୁନା ଜିନେ;

ଜିନେ କଦରିଯଂ ଦାନେନ, ସଚ୍ଚେନାଲିକୱାଦିନ’’ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୨୨୩) –

ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ଗାଥାପରିଯୋସାନେ ଚତୁସଚ୍ଚକଥଂ ଅଭାସି। ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉତ୍ତରା ସକଦାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି, ସାମିକୋ ଚ ସସୁରୋ ଚ ସସ୍ସୁ ଚ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକରିଂସୁ, ସିରିମାପି ପଞ୍ଚସତପରିୱାରା ସୋତାପନ୍ନା ଅହୋସି। ଅପରଭାଗେ ଉତ୍ତରା କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ଉତ୍ତରଂ ଦେୱଧୀତରଂ ଦିସ୍ୱା –

୧୨୪।

''ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ଯା ତ୍ୱଂ ତିଟ୍ଠସି ଦେୱତେ;

ଓଭାସେନ୍ତୀ ଦିସା ସବ୍ବା, ଓସଧୀ ୱିଯ ତାରକା।

୧୨୫।

''କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୧୨୬।

''ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ,

ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା,

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି। – ପଟିପୁଚ୍ଛି;

୧୨୭।

''ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ''।

୧୨୮।

''ଇସ୍ସା ଚ ମଚ୍ଛେରମଥୋ ପଳାସୋ, ନାହୋସି ମଯ୍ହଂ ଘରମାୱସନ୍ତିଯା;

ଅକ୍କୋଧନା ଭତ୍ତୁ ୱସାନୁୱତ୍ତିନୀ, ଉପୋସଥେ ନିଚ୍ଚହମପ୍ପମତ୍ତା।

୧୨୯।

''ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିଯପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ।

୧୩୦।

''ଉପୋସଥଂ ଉପୱସିସ୍ସଂ, ସଦା ସୀଲେସୁ ସଂୱୁତା;

ସଞ୍ଞମା ସଂୱିଭାଗା ଚ, ୱିମାନଂ ଆୱସାମହଂ।

୧୩୧।

‘‘ପାଣାତିପାତା ୱିରତା, ମୁସାୱାଦା ଚ ସଞ୍ଞତା;

ଥେୟ୍ୟା ଚ ଅତିଚାରା ଚ, ମଜ୍ଜପାନା ଚ ଆରକା।

୧୩୨।

‘‘ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦେ ରତା, ଅରିୟସଚ୍ଚାନ କୋୱିଦା;

ଉପାସିକା ଚକ୍ଖୁମତୋ, ଗୋତମସ୍ସ ୟସସ୍ସିନୋ।

୧୩୩।

‘‘ସାହଂ ସକେନ ସୀଲେନ, ୟସସା ଚ ୟସସ୍ସିନୀ;

ଅନୁଭୋମି ସକଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ସୁଖିତା ଚମ୍ହିନାମୟା।

୧୩୪।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ୟେ କେଚି ମନସୋ ପିୟା।

୧୩୫।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ୟମହଂ ଅକାସିଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଦେୱତାପିସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି।

୧୨୬। ମମ ଚ, ଭନ୍ତେ, ୱଚନେନ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦେୟ୍ୟାସି ‘‘ଉତ୍ତରା ନାମ ଭନ୍ତେ, ଉପାସିକା ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତୀ’’ତି। ଅନଚ୍ଛରିୟଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଭନ୍ତେ, ୟଂ ମଂ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ସାମଞ୍ଞଫଲେ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟ, ତଂ ଭଗୱା ସକଦାଗାମିଫଲେ ବ୍ୟାକାସୀତି।

୧୨୮। ତତ୍ଥ ଇସ୍ସା ଚ ମଚ୍ଛେରମଥୋ ପଳାସୋ, ନାହୋସି ମୟ୍ହଂ ଘରମାୱସନ୍ତିୟାତି ୟା ଚ ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସନ୍ତୀନଂ ଅଞ୍ଞାସଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ସମ୍ପତ୍ତିଆଦିୱିସୟା ପରସମ୍ପତ୍ତିଉସୂୟନଲକ୍ଖଣା ଇସ୍ସା, ୟଞ୍ଚ ତାୱକାଲିକାଦିୱସେନାପି କିଞ୍ଚି ୟାଚନ୍ତାନଂ ଅଦାତୁକାମତାୟ ଅତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିନିଗୂହନଲକ୍ଖଣଂ ମଚ୍ଛରିୟଂ , ୟୋ ଚ କୁଲପଦେସାଦିନା ପରେହି ୟୁଗଗ୍ଗାହଲକ୍ଖଣୋ ପଳାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୋ ତିୱିଧୋପି ପାପଧମ୍ମୋ ଗେହେ ଠିତାୟ ମୟ୍ହଂ ସତିପି ପଚ୍ଚୟସମୱାୟେ ନାହୋସି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଅକ୍କୋଧନାତି ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦୟସମ୍ପନ୍ନତାୟ ଅକୁଜ୍ଝନସଭାୱା। ଭତ୍ତୁ ୱସାନୁୱତ୍ତିନୀତି ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାନପଚ୍ଛାନିପାତନାଦିନା ସାମିକସ୍ସ ଅନୁକୂଲଭାୱେନ ୱସେ ୱତ୍ତନସୀଲା, ମନାପଚାରିନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପୋସଥେ ନିଚ୍ଚହମପ୍ପମତ୍ତାତି ଅହଂ ଉପୋସଥସୀଲରକ୍ଖଣେ ନିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପମତ୍ତା ଅପ୍ପମାଦୱିହାରିନୀ।

୧୨୯। ତମେୱ ଉପୋସଥେ ଅପ୍ପମାଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ୟେସୁ ଦିୱସେସୁ ତଂ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ୟାଦିସଂ ୟଥା ଚ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସି’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିନ୍ତି ପକ୍ଖସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗେ ଚେତଂ ଉପୟୋଗୱଚନଂ। ୟା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀତି ଏତ୍ଥ ଚାତି ୱଚନସେସୋ। ପାଟିହାରିୟପକ୍ଖଞ୍ଚାତି ପଟିହରଣକପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଚାତୁଦ୍ଦସୀପଞ୍ଚଦସୀଅଟ୍ଠମୀନଂ ୟଥାକ୍କମଂ ଆଦିତୋ ଅନ୍ତତୋ ଚାତି

ପଓ୍ୱେସନନିକ୍ଖମନଓ୍ୱସେନ ଉପୋସଥସୀଲସ୍ସ ପଟିହରିତଙ୍ଗ ପକ୍ଖଞ୍ଚ , ତେରସୀ ପାଟିପଦା ସତ୍ତମୀ ନଓ୍ୱମୀ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତନ୍ତି ପାଣାତିପାତାଓ୍ୱେରମଣୀଆଦୀହି ଅଟ୍ଠହଙ୍ଗେହି ଏଓ୍ୱ ସୁଟ୍ଠୁ ସମାଗତଂ ସମନ୍ନାଗତଂ।

୧୩୦ ।ଉପଓ୍ୱସିସ୍ସନ୍ତି ଉପଓ୍ୱସିଂ। ଅତୀତତ୍ଥେ ହି ଇଦଂ ଅନାଗତଓ୍ୱଚନଂ। କେଚି ପନ ''ଉପଓ୍ୱସିଂ''ଇଚ୍ଚେଓ୍ୱ ପଠନ୍ତି। ସଦାତି ସପ୍ପଟିହାରିକେସୁ ସବ୍ବେସୁ ଉପୋସଥଦିଓ୍ୱସେସୁ। ସୀଲେସୂତି ଉପୋସଥସୀଲେସୁ ସାଧେତବ୍ବେସୁ। ନିପ୍ଫାଦେତବ୍ବେ ହି ଇଦଂ ଭୁମ୍ମଂ। ସଂଓ୍ୱୁତାତି କାଯଓ୍ୱାଚାଚିତ୍ତେହି ସଂଓ୍ୱୁତା। ସଦାତି ଓ୍ୱା ସବ୍ବକାଲଂ। ସୀଲେସୂତି ନିଚ୍ଚସୀଲେସୁ। ସଂଓ୍ୱୁତାତି କାଯଓ୍ୱାଚାହି ସଂଓ୍ୱୁତା।

୧୩୧ । ଇଦାନି ତଂ ନିଚ୍ଚସୀଲଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ପାଣାତିପାତା ଓ୍ୱିରତା''ତିଆଦି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପାଣୋତି ଓ୍ୱୋହାରତୋ ସତ୍ତୋ, ପରମତ୍ଥତୋ ଜୀଓ୍ୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ପାଣସ୍ସ ଅତିପାତୋ ପାଣଓ୍ୱଧୋ ପାଣଘାତୋ ପାଣାତିପାତୋ, ଅତ୍ଥତୋ ପାଣେ ପାଣସଞ୍ଞିନୋ ଜୀଓ୍ୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୁପଚ୍ଛେଦକୌପକ୍କମସମୁଟ୍ଠାପିକା କାଯଓ୍ୱଚୀଦ୍ୱାରାନଂ ଅଞ୍ଞତରଦ୍ୱାରପଓ୍ୱତ୍ତା ଓ୍ୱଧକଚେତନା। ତତୋ ପାଣାତିପାତା। ଓ୍ୱିରତାତି ଓରତା, ନିଓ୍ୱତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ମୁସାଓ୍ୱାଦାତି ମୁସା ନାମ ଓ୍ୱିସଂଓ୍ୱାଦନପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ଅତ୍ଥଭଞ୍ଜନକୋ ଓ୍ୱଚୀପଯୋଗୋ ଓ୍ୱା କାଯପଯୋଗୋ ଓ୍ୱା, ଓ୍ୱିସଂଓ୍ୱାଦନାଧିପ୍ପାଯେନ ପରସ୍ସ ଓ୍ୱିସଂଓ୍ୱାଦକକାଯଓ୍ୱଚୀପଯୋଗସମୁଟ୍ଠାପିକା ଚେତନା ମୁସାଓ୍ୱାଦୋ। ଅଥ ଓ୍ୱା ମୁସାତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ଓ୍ୱତ୍ଥୁ, ଓ୍ୱାଦୋତି ତସ୍ସ ଭୂତତୋ ତଚ୍ଛତୋ ଓ୍ୱିଞ୍ଞାପେତୁକାମସ୍ସ ତଥା ଓ୍ୱିଞ୍ଞତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପିକା ଚେତନା। ତତୋ ମୁସାଓ୍ୱାଦା ସଞ୍ଞତା ଓରତା, ଓ୍ୱିରତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚ-ସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ।

ଥେଯ୍ଯାତି ଥେଯ୍ଯଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ଥେନଭାଓ୍ୱୋ, ଚୋରିକାଯ ପରସ୍ସହରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥତୋ ପରପରିଗ୍ଗହିତେ ପରପରିଗ୍ଗହିତସଞ୍ଞିନୋ ତଦାଦାଯକୌପକ୍କମସମୁଟ୍ଠାପିକା ଥେଯ୍ଯଚେତନା ଥେଯ୍ଯଂ। ତତୋ ଥେଯ୍ଯା ସଞ୍ଞତା, ଆରକାତି ଓ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅତିଚାରାତି ଅତିଚ୍ଚ ଚାରୋ ଅତିଚାରୋ, ଲୋକମରିଯାଦଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅଗମନୀଯଟ୍ଠାନେ କାମଓ୍ୱସେନ ଚାରୋ ମିଚ୍ଛାଚାରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଗମନୀଯଟ୍ଠାନଂ ନାମ – ପୁରିସାନଂ ମାତୁରକ୍ଖିତା ପିତୁରକ୍ଖିତା ମାତାପିତୁରକ୍ଖିତା ଭାତୁରକ୍ଖିତା ଭଗିନିରକ୍ଖିତା ଞାତିରକ୍ଖିତା ଗୋତ୍ତରକ୍ଖିତା ଧମ୍ମରକ୍ଖିତା ସାରକ୍ଖା ସପରିଦଣ୍ଡାତି ଦସ, ଧନକ୍କୀତା ଛନ୍ଦଓ୍ୱାସିନୀ ଭୋଗଓ୍ୱାସିନୀ ପଟଓ୍ୱାସିନୀ ଓଦପତ୍ତକିନୀ ଓଭଟଚୁମ୍ବଟା ଦାସୀ ଚ ଭରିଯା କମ୍ମକାରୀ ଚ ଭରିଯା ଧଜାହଟା ମୁହୁତ୍ତିକାତି ଦସାତି ଓ୍ୱୀସତି ଇତ୍ଥିଯୋ। ଇତ୍ଥୀସୁ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସାରକ୍ଖସପରିଦଣ୍ଡାନଂ ଦସନ୍ନଞ୍ଚ ଧନକ୍କୀତାଦୀନନ୍ତି ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ ଅଞ୍ଞପୁରିସା ଅଗମନୀଯଟ୍ଠାନଂ, ଇଦମେଓ୍ୱ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଲକ୍ଖଣତୋ ପନ ଅସଦ୍ଧମ୍ମାଧିପ୍ପାଯେନ କାଯଦ୍ୱାରପଓ୍ୱତ୍ତା ଅଗମନୀଯଟ୍ଠାନଓ୍ୱୀତିକ୍କମଚେତନା ଅତିଚାରୋ। ତସ୍ମା ଅତିଚାରା।

ମଜ୍ଜପାନାତି ମଜ୍ଜଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତିମଦନୀଯଟ୍ଠେନ ସୁରା ଚ ମେରଯଞ୍ଚ, ପିଓ୍ୱନ୍ତି ତେନାତି ପାନଂ, ମଜ୍ଜସ୍ସ ପାନଂ ମଜ୍ଜପାନଂ। ଯାଯ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ଯଚେତନାଯ ମଜ୍ଜସଙ୍ଖାତଂ ପିଟ୍ଠସୁରା, ପୂଓ୍ୱସୁରା, ଓଦନିଯସୁରା, କିଣ୍ଣପକ୍ଖିତ୍ତା, ସମ୍ଭାରସଂଯୁତ୍ତାତି ପଞ୍ଚଭେଦଂ ସୁରଂ ଓ୍ୱା, ପୁପ୍ଫାସଓ୍ୱୋ, ଫଲାସଓ୍ୱୋ, ମଧ୍ୱାସଓ୍ୱୋ, ଗୁଳାସଓ୍ୱୋ, ସମ୍ଭାରସଂଯୁତ୍ତୋତି ପଞ୍ଚଭେଦଂ ମେରଯଂ ଓ୍ୱା ବୀଜତୋ ପଟ୍ଠାଯ କୁସଗ୍ଗେନାପି ପିଓ୍ୱତି, ସା ଚେତନା ମଜ୍ଜପାନଂ। ତସ୍ମା ମଜ୍ଜପାନା ଆରକା ଓ୍ୱିରତା।

୧୩୨ । ଏଓ୍ୱଂ ''ପାଣାତିପାତା ଓ୍ୱିରତା''ତିଆଦିନା ପହାତବ୍ବଧମ୍ମଓ୍ୱସେନ ଓ୍ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସିତଂ ନିଚ୍ଚସୀଲଂ ପୁନ ସମାଦାତବ୍ବତାଓ୍ୱସେନ ଏକତୋ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ''ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦେ ରତା''ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ସିକ୍ଖିତବ୍ବପଦଂ, ସିକ୍ଖାକୋଟ୍ଠାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ଓ୍ୱା ଝାନାଦଯୋ ସବ୍ବେପି କୁସଲା ଧମ୍ମା ସିକ୍ଖିତବ୍ବତୋ ସିକ୍ଖା, ପଞ୍ଚସୁ ପନ ସୀଲଙ୍ଗେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଅଙ୍ଗଂ ତାସଂ ସିକ୍ଖାନଂ ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ପଦନ୍ତି ସିକ୍ଖାନଂ ପଦତ୍ତା ସିକ୍ଖାପଦଂ, ପଞ୍ଚ ସୀଲଙ୍ଗାନି। ତସ୍ମିଂ ପଞ୍ଚଓ୍ୱିଧେ ସିକ୍ଖାପଦେ ରତା ଅଭିରତାତି ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦେ ରତା। ଅରିଯସଚ୍ଚାନ କୋଓ୍ୱିଦାତି ପରିଞ୍ଞାପହାନସଚ୍ଛିକିରିଯାଭାଓ୍ୱନାଭିସମଯଓ୍ୱସେନ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯନିରୋଧମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତେସୁ ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ କୁସଲା ନିପୁଣା, ପଟିଓ୍ୱିଦ୍ଧଚତୁସଚ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଗୋତମସ୍ସାତି ଭଗଓ୍ୱନ୍ତଂ ଗୋତ୍ତେନ କିତ୍ତେତି। ଯସସ୍ସିନୋତି କିତ୍ତିମତୋ, ପରିଓ୍ୱାରଓ୍ୱତୋ ଓ୍ୱା।

୧୩୩।ସାହନ୍ତି ସା ଯଥାଓ୍ୱୁତ୍ତଗୁଣା ଅହଂ। ସକେନ ସୀଲେନାତି ଅନୁସ୍ସୁକିତାଦିନା ଅତ୍ତନୋ ସଭାଓ୍ୱସୀଲେନ ଚ ଉପୋସଥସୀଲାଦିସମାଦାନସୀଲେନ ଚ କାରଣଭୂତେନ। ତଞ୍ହି ସତ୍ତାନଂ କମ୍ମସ୍ସକତାଯ ହିତସୁଖାଓ୍ୱହତାଯ ଚ ଓ୍ୱିସେସତୋ ''ସକ''ନ୍ତି ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନେଓ୍ୱାହ –

''ତଞ୍ହି ତସ୍ସ ସକଂ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛତି;

ତଞ୍ଚସ୍ସ ଅନୁଗଂ ହୋତି, ଛାଯାଓ୍ୱ ଅନପାଯିନୀ''ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୧୫);

ଯସସା ଚ ଯସସ୍ସିନୀତି ‘‘ଉତ୍ତରା ଉପାସିକା ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନା ଅନୁସ୍ସୁକୀ ଅମଚ୍ଛରୀ ଅକ୍କୋଧନା’’ତିଆଦିନା ‘‘ଆଗତଫଲା ୱିଞ୍ଞାତସାସନା’’ତିଆଦିନା ଚ ଯଥାଭୂତଗୁଣାଧିଗତେନ ଜଲତଲେ ତେଲେନ ୱିଯ ସମନ୍ତତୋ ପତ୍ଥଟେନ କିତ୍ତିସଦ୍ଦେନ ଯସସ୍ସିନୀ କିତ୍ତିମତୀ, ତେନ ୱା ସୀଲଗୁଣେନ ଇଧ ଅଧିଗତେନ ଯସପରିୱାରେନ ଯସସ୍ସିନୀ ସମ୍ପନ୍ନପରିୱାରା। ଅନୁଭୋମି ସକଂ ପୁଞ୍ଞଫଲନ୍ତି ଯଥୂପଚିତଂ ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋମି। ଯସ୍ସ ହି ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ଅନୁଭୂଯତି, ଫଲୂପଚାରେନ ତଂ ପୁଞ୍ଞମ୍ପି ଅନୁଭୂଯତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱତୋ ସୁଚରିତଫଲମ୍ପି ‘‘ପୁଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଥାହ ‘‘କୁସଲାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ ସମାଦାନହେତୁ ଏୱମିଦଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତୀ’’ତି। ସୁଖିତା ଚମ୍ହିନାମଯାତି ଦିବ୍ବସୁଖେନ ଚ ଫଲସୁଖେନ ଚ ସୁଖିତା ଚମ୍ହି ଭୱାମି, କାଯିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖାଭାୱତୋ ଅନାମଯା ଅରୋଗା।

୧୩୬।ମମ ଚାତି ଚ-ସଦ୍ଦୋ ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ। ତେନ ‘‘ମମ ୱଚନେନ ଚ ୱନ୍ଦେଯ୍ୟାସି, ନ ତୱ ସଭାୱେନେୱା’’ତି ୱନ୍ଦନଂ ସମୁଚ୍ଚିନୋତି। ଅନଚ୍ଛରିଯନ୍ତିଆଦିନା ଅତ୍ତନୋ ଅରିଯସାୱିକାଭାୱସ୍ସ ପାକଟଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତଂ ଭଗୱାତିଆଦି ସଙ୍ଗୀତିକାରୱଚନଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି।

ଉତ୍ତରାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୬। ସିରିମାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଯୁତ୍ତା ଚ ତେ ପରମଅଲଙ୍କତା ହଯାତି ସିରିମାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଚ ସମଯେନ ହେଟ୍ଠା ଅନନ୍ତରୱତ୍ଥୁମ୍ହି ୱୁତ୍ତା ସିରିମା ଗଣିକା ସୋତାପତ୍ତିଫଲସ୍ସ ଅଧିଗତତ୍ତା ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତକିଲିଟ୍ଠକମ୍ମନ୍ତା ହୁତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅଟ୍ଠ ସଲାକଭତ୍ତାନି ପଟ୍ଠପେସି। ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିବଦ୍ଧଂ ଅଟ୍ଠ ଭିକ୍ଖୂ ଗେହଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସା ‘‘ସପ୍ପିଂ ଗଣ୍ହଥ ଖୀରଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ତେସଂ ପତ୍ତେ ପୂରେତି, ଏକେନ ଲଦ୍ଧଂ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ପହୋତି, ଦେୱସିକଂ ସୋଳସକହାପଣପରିବ୍ବଯେନ ପିଣ୍ଡପାତୋ ଦୀଯତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ସା ଗେହେ ଅଟ୍ଠକଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତିଯୋଜନମତ୍ଥକେ ଏକଂ ୱିହାରଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ସାଯଂ ଥେରୁପଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ, ‘‘ଆୱୁସୋ, କହଂ ଭିକ୍ଖଂ ଗହେତ୍ୱା ଇଧାଗତୋସୀ’’ତି? ‘‘ସିରିମାଯ ଅଟ୍ଠକଭତ୍ତଂ ମେ ଭୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ‘‘ତଂ ମନାପଂ କତ୍ୱା ଦେତି, ଆୱୁସୋ’’ତି। ‘‘ନ ସକ୍କା ତସ୍ସା ଭତ୍ତଂ ୱଣ୍ଣେତୁଂ, ଅତିପଣୀତଂ କତ୍ୱା ଦେତି, ଏକେନ ଲଦ୍ଧଂ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ପହୋତି, ତସ୍ସା ପନ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମତୋପି ଦସ୍ସନମେୱ ଉତ୍ତରିତର’’ନ୍ତି। ସା ହି ଇତ୍ଥୀ ଏୱରୂପା ଚ ଏୱରୂପା ଚାତି ତସ୍ସା ଗୁଣେ କଥେସି।

ଅଥେକୋ ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ସା ଗୁଣକଥଂ ସୁତ୍ୱା ଅଦିସ୍ୱାପି ସୱନେନେୱ ସିନେହଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ‘‘ମଯା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ୱସ୍ସଗ୍ଗଂ କଥେତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଠିତିକଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସ୍ୱେ, ଆୱୁସୋ, ତସ୍ମିଂ ଗେହେ ତ୍ୱଂ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠକଭତ୍ତଂ ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ପକ୍କନ୍ତୋ ପାତୋୱ ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ସଲାକଗ୍ଗଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଠିତୋ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସା ଗେହେ ଅଟ୍ଠକଭତ୍ତଂ ଲଭି। ଯୋ ପନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ହିଯ୍ୟୋ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପକ୍କାମି, ତସ୍ସ ଗତୱେଲାଯମେୱସ୍ସା ସରୀରେ ରୋଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତସ୍ମା ଆଭରଣାନି ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଅଥସ୍ସା ଦାସିଯୋ ଅଟ୍ଠକଭତ୍ତଂ ଲଭିତୁଂ ଆଗତେ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ଆରୋଚେସୁଂ। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ସହତ୍ଥା ପତ୍ତେ ଗହେତୁଂ ୱା ନିସୀଦାପେତୁଂ ୱା ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଦାସିଯୋ ଆଣାପେସି ‘‘ଅମ୍ମା ପତ୍ତେ ଗହେତ୍ୱା ଅଯ୍ୟେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଯାଗୁଂ ପାଯେତ୍ୱା ଖଜ୍ଜକଂ ଦତ୍ୱା ଭତ୍ତୱେଲାଯ ପତ୍ତେ ପୂରେତ୍ୱା ଦେଥା’’ତି। ତା ‘‘ସାଧୁ, ଅଯ୍ୟେ’’ତି ଭିକ୍ଖୂ ପୱେସେତ୍ୱା ଯାଗୁଂ ପାଯେତ୍ୱା ଖଜ୍ଜକଂ ଦତ୍ୱା ଭତ୍ତୱେଲାଯ ଭତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତେ ପୂରେତ୍ୱା ତସ୍ସା ଆରୋଚଯିଂସୁ। ସା ‘‘ମଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନେଥ , ଅଯ୍ୟେ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତାହି ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ନୀତା ୱେଧମାନେନ ସରୀରେନ ଭିକ୍ଖୂ ୱନ୍ଦି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଗିଲାନାଯ ତାୱ ଅଯଂ ଏତିସ୍ସା ରୂପସୋଭା, ଅରୋଗକାଲେ ପନ ସବ୍ବାଭରଣପଟିମଣ୍ଡିତାଯ ଇମିସ୍ସା କୀଦିସୀ ରୂପସମ୍ପତ୍ତୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସ ଅନେକୱସ୍ସକୋଟିସନ୍ନିଚିତୋ କିଲେସୋ ସମୁଦାଚରି। ସୋ ଅଞ୍ଞାଣୀ ହୁତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପତ୍ତଂ ଆଦାଯ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ପିଧାଯ ଏକମନ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା ଚୀୱରକଣ୍ଣଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ଏକୋ ସହାଯକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯାଚନ୍ତୋପି ଭୋଜେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ସୋ ଛିନ୍ନଭତ୍ତୋ ଅହୋସି।

ତଂ ଦିୱସମେୱ ସାଯନ୍ହସମଯେ ସିରିମା କାଲମକାସି। ରାଜା ସତ୍ଥୁ ସାସନଂ ପେସେସି ‘‘ଭନ୍ତେ, ଜୀୱକସ୍ସ କନିଟ୍ଠଭଗିନୀ ସିରିମା କାଲମକାସୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ତଂ ସୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସାସନଂ ପହିଣି ‘‘ସିରିମାଯ ସରୀରଝାପନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଆମକସୁସାନେ ତଂ ଯଥା କାକାଦଯୋ ନ ଖାଦନ୍ତି, ତଥା ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ରକ୍ଖାପେଥା’’ତି। ରାଜା ତଥା ଅକାସି। ପଟିପାଟିଯା ତଯୋ ଦିୱସା ଅତିକ୍କନ୍ତା, ଚତୁତ୍ଥେ ଦିୱସେ ସରୀରଂ ଉଦ୍ଧୁମାଯି, ନୱହି ୱଣମୁଖେହି ପୁଳୱକା ପଗ୍ଘରିଂସୁ, ସକଲସରୀରଂ ଭିନ୍ନସାଲିଭତ୍ତଚାଟି ୱିଯ ଅହୋସି। ରାଜା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି ‘‘ଠପେତ୍ୱା ଗେହରକ୍ଖଣକଦାରକେ ସିରିମାଯ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଅଟ୍ଠ କହାପଣା ଦଣ୍ଡୋ’’ତି। ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଞ୍ଚ ପେସେସି ‘‘ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖୋ କିର ସଙ୍ଘୋ

ସିରିମାଯ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଆଗଚ୍ଛତୂ’’ତି। ସତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଚାପେସି ‘‘ସିରିମାଯ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି।

ସୋପି ଦହରଭିକ୍ଖୁ ଚତ୍ତାରୋ ଦିୱସେ କସ୍ସଚି ୱଚନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଛିନ୍ନଭତ୍ତୋୱ ନିପଜ୍ଜି। ପତ୍ତେ ଭତ୍ତଂ ପୂତିକଂ ଜାତଂ, ପତ୍ତେ ମଲମ୍ପି ଉଟ୍ଠହି। ଅଥ ସୋ ସହାଯକଭିକ୍ଖୁନା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁସୋ ସତ୍ଥା ସିରିମାଯ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ତଥା ଛାତଜ୍ଝତ୍ତୋପି ‘‘ସିରିମା’’ତି ୱୁତ୍ତପଦେଯେୱ ସହସା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥା ସିରିମଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଗଚ୍ଛତି, ତ୍ୱମ୍ପି ଗମିସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ଆମ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଭତ୍ତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଥୱିକାଯ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଏକପସ୍ସେ ଅଟ୍ଠାସି, ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋପି ରାଜପରିସାପି ଉପାସକପରିସାପି ଉପାସିକାପରିସାପି ଏକେକପସ୍ସେ ଅଟ୍ଠଂସୁ।

ସତ୍ଥା ରାଜାନଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କା ଏସା, ମହାରାଜା’’ତି? ‘‘ଭନ୍ତେ, ଜୀୱକସ୍ସ କନିଟ୍ଠଭଗିନୀ ସିରିମା ନାମା’’ତି। ‘‘ସିରିମା ଏସା’’ତି? ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ତେନ ହି ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେହି ‘‘ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ସିରିମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ’’ତି। ରାଜା ତଥା କାରେସି, ଏକୋପି ‘‘ହ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ହୁ’’ନ୍ତି ୱା ୱଦନ୍ତୋ ନାମ ନାହୋସି। ରାଜା ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସି ‘‘ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି ଭନ୍ତେ’’ତି, ତେନ ହି ମହାରାଜ ଅଗ୍ଘଂ ଓହାପେହୀତି। ରାଜା ‘‘ପଞ୍ଚସତାନି ଦତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୂ’’ତି ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା କଞ୍ଚି ଗଣ୍ହନକଂ ଅଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟସତାନି, ଦ୍ୱେସତାନି, ସତଂ, ପଞ୍ଞାସଂ, ପଞ୍ଚୱୀସତି, ୱୀସତି କହାପଣେ, ଦସ କହାପଣେ, ପଞ୍ଚ କହାପଣେ, ଏକଂ କହାପଣଂ, ଅଡ୍ଢଂ, ପାଦଂ, ମାସକଂ, କାକଣିକଂ ଦତ୍ୱା ସିରିମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ’’ତି ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ‘‘ମୁଧାପି ଗଣ୍ହନ୍ତୂ’’ତି ଭେରିଂ ଚରାପେସି, ତଥାପି ‘‘ହ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ହୁ’’ନ୍ତି ୱା ୱଦନ୍ତୋ ନାମ ନାହୋସି। ରାଜା ‘‘ମୁଧାପି, ଭନ୍ତେ, ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ‘‘ପସ୍ସଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାଜନସ୍ସ ପିଯମାତୁଗାମଂ, ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ ଏକଦିୱସଂ ଲଭିଂସୁ, ଇଦାନି ମୁଧାପି ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନତ୍ଥି ଏୱରୂପଂ ନାମ ରୂପଂ ଖଯୱଯପ୍ପତ୍ତଂ ଆହରିମେହି ଅଲଙ୍କାରେହି ୱିଚିତ୍ତକତଂ ନୱନ୍ନଂ ୱଣମୁଖାନଂ ୱସେନ ଅରୁଭୂତଂ ତୀହି ଅଟ୍ଠିସତେହି ସମୁସ୍ସିତଂ ନିଚ୍ଚାତୁରଂ କେୱଲଂ ବାଲମହାଜନେନ ବହୁଧା ସଙ୍କପ୍ପିତତାଯ ବହୁସଙ୍କପ୍ପଂ ଅଦ୍ଧୁୱଂ ଅତ୍ତଭାୱ’’ନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

‘‘ପସ୍ସ ଚିତ୍ତକତଂ ବିମ୍ବଂ, ଅରୁକାଯଂ ସମୁସ୍ସିତଂ;

ଆତୁରଂ ବହୁସଙ୍କପ୍ପଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଧୁୱଂ ଠିତୀ’’ତି। (ଥେରଗା। ୧୧୬୦) –

ଗାଥମାହ। ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ସିରିମାଯ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିଗତଛନ୍ଦରାଗୋ ହୁତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି, ଚତୁରାସୀତିଯା ପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଅହୋସି।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ସିରିମା ଦେୱକଞ୍ଞା ଅତ୍ତନୋ ୱିଭୱସମିଦ୍ଧିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଆଗତଟ୍ଠାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ପୁରିମତ୍ତଭାୱେ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରସମୀପେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଠିତଂ ମହାଜନକାଯଞ୍ଚ ସନ୍ନିପତିତଂ ଦିସ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ଦେୱକଞ୍ଞାସତେହି ପରିୱୁତା ପଞ୍ଚହି ରଥସତେହି ଦିସ୍ସମାନକାଯା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଥତୋ ଓତରିତ୍ୱା ସପରିୱାରା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା କତଞ୍ଜଲୀ ଅଟ୍ଠାସି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ଠିତୋ ହୋତି। ସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ ‘‘ପଟିଭାତି ମଂ ଭଗୱା ଏକଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ପଟିଭାତୁ ତଂ ୱଙ୍ଗୀସା’’ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ। ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ତଂ ସିରିମଂ ଦେୱଧୀତରଂ –

୧୩୭।

‘‘ଯୁତ୍ତା ଚ ତେ ପରମଅଲଙ୍କତା ହଯା, ଅଧୋମୁଖା ଅଘସିଗମା ବଲୀ ଜୱା;

ଅଭିନିମ୍ମିତା ପଞ୍ଚରଥାସତା ଚ ତେ, ଅନ୍ୱେନ୍ତି ତଂ ସାରଥିଚୋଦିତା ହଯା।

୧୩୮।

‘‘ସା ତିଟ୍ଠସି ରଥୱରେ ଅଲଙ୍କତା,

ଓଭାସଯଂ ଜଲମିୱ ଜୋତି ପୋୱକୋ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ୱରତନୁ ଅନୋମଦସ୍ସନେ,

କସ୍ମା ନୁ କାଯା ଅନଧିୱରଂ ଉପାଗମୀ’’ତି। – ପଟିପୁଚ୍ଛି;

୧୩୭। ତତ୍ଥ ଯୁତ୍ତା ଚ ତେ ପରମଅଲଙ୍କତା ହଯାତି ପରମଂ ଅତିୱିଯ ୱିସେସତୋ ଅଲଙ୍କତା, ପରମେହି ୱା ଉତ୍ତମେହି ଦିବ୍ବେହି ଅସ୍ସାଲଙ୍କାରେହି ଅଲଙ୍କତା, ପରମା ୱା ଅଗ୍ଗା ସେଟ୍ଠା ଆଜାନୀଯା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ଅଲଙ୍କତା ହଯା ଅସ୍ସା ତେ ତୱ ରଥେ ଯୋଜିତା, ଯୁତ୍ତା ୱା ତେ ରଥସ୍ସ ଚ ଅନୁଚ୍ଛୱିକା, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱା ସଦିସତାଯ ଯୁତ୍ତା ସଂସଟ୍ଠାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ପରମଅଲଙ୍କତା’’ତି ପୁରିମସ୍ମିଂ ପକ୍ଖେ ସନ୍ଧିଂ ଅକତ୍ୱା ଦୁତିଯସ୍ମିଂ ପକ୍ଖେ ଅୱିଭତ୍ତିକନିଦ୍ଦେସୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ । ଅଧୋମୁଖାତି ହେଟ୍ଠାମୁଖା। ଯଦିପି ତେ ତଦା ପକତିଯାୱ ଠିତା, ଦେୱଲୋକତୋ ଓରୋହଣୱସେନ ‘‘ଅଧୋମୁଖା’’ତି ୱୁତ୍ତା। ଅଘସିଗମାତି ୱେହାସଂଗମା। ବଲୀତି ବଲୱନ୍ତୋ। ଜୱାତି ଜୱନକା , ବଲୱନ୍ତୋ ଚେୱ ୱେଗୱନ୍ତୋ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିନିମ୍ମିତାତି ତୱ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ନିମ୍ମିତା ନିବ୍ବତ୍ତା। ସଯଂ ନିମ୍ମିତମେୱ ୱା ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଅଭିନିମ୍ମିତା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ ନିମ୍ମାନରତିଭାୱତୋ ସିରିମାଯ ଦେୱଧୀତାଯ। ପଞ୍ଚରଥାସତାତି ଗାଥାସୁଖତ୍ଥଂ ଥକାରସ୍ସ ଦୀଘଂ ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସଞ୍ଚ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ୱିଭତ୍ତିଅଲୋପୋ ୱା ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ପଞ୍ଚ ରଥସତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ୱେନ୍ତି ତଂ ସାରଥିଚୋଦିତା ହଯାତି ସାରଥୀହି ଚୋଦିତା ୱିଯ ରଥେସୁ ଯୁତ୍ତା ଇମେ ହଯା ଭଦ୍ଦେ, ଦେୱତେ, ତଂ ଅନୁଗଚ୍ଛନ୍ତି। ‘‘ସାରଥିଅଚୋଦିତା’’ତି କେଚି ପଠନ୍ତି, ସାରଥୀହି ଅଚୋଦିତା ଏୱ ଅନୁଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସାରଥିଚୋଦିତା ହଯା’’ତି ଏକଂଯେୱ ୱା ପଦଂ ଗାଥାସୁଖତ୍ଥଂ ଦୀଘଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ସାରଥିଚୋଦିତହଯା ପଞ୍ଚ ରଥସତାତି ଯୋଜନା।

୧୩୮ ।ସା ତିଟ୍ଠସୀତି ସା ତ୍ୱଂ ତିଟ୍ଠସି। ରଥୱରେତି ରଥୁତ୍ତମେ। ଅଲଙ୍କତାତି ସବ୍ବସକଟଭାରେହି ଦିବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ଅଲଙ୍କତସରୀରା। ଓଭାସଯଂ ଜଲମିୱ ଜୋତି ପାୱକୋତି ଓଭାସେନ୍ତୀ ଜୋତିରିୱ ଜଲନ୍ତୀ ପାୱକୋ ୱିଯ ଚ ତିଟ୍ଠସି, ସମନ୍ତତୋ ଓଭାସେନ୍ତୀ ଜଲନ୍ତୀ ତିଟ୍ଠସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ‘‘ଜୋତୀ’’ତି ଚ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯନକ୍ଖତ୍ତତାରକରୂପାନଂ ସାଧାରଣନାମଂ। ୱରତନୂତି ଉତ୍ତମରୂପଧରେ ସବ୍ବଙ୍ଗସୋଭନେ। ତତୋ ଏୱ ଅନୋମଦସ୍ସନେ ଅଲାମକଦସ୍ସନେ, ଦସ୍ସନୀଯେ ପାସାଦିକେତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା ନୁ କାଯା ଅନଧିୱରଂ ଉପାଗମୀତି କୁତୋ ନାମ ଦେୱକାଯତୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପଯିରୁପାସନାଯ ଉପଗଞ୍ଛି ଉପଗତାସି।

ଏୱଂ ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତା ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୀ –

୧୩୯।

‘‘କାମଗ୍ଗପତ୍ତାନଂ ଯମାହୁନୁତ୍ତରଂ, ନିମ୍ମାଯ ନିମ୍ମାଯ ରମନ୍ତି ଦେୱତା;

ତସ୍ମା କାଯା ଅଚ୍ଛରା କାମୱଣ୍ଣିନୀ, ଇଧାଗତା ଅନଧିୱରଂ ନମସ୍ସିତୁ’’ନ୍ତି। –

ଗାଥମାହ।

୧୩୯। ତତ୍ଥ କାମଗ୍ଗପତ୍ତାନଂ ଯମାହୁନୁତ୍ତରନ୍ତି କାମୂପଭୋଗେହି ଅଗ୍ଗଭାୱଂ ପତ୍ତାନଂ ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀନଂ ଦେୱାନଂ ଯଂ ଦେୱକାଯଂ ଯସେନ ଭୋଗାଦିୱସେନ ଚ ଅନୁତ୍ତରନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତତୋ କାଯା। ନିମ୍ମାଯ ନିମ୍ମାଯ ରମନ୍ତି ଦେୱତାତି ନିମ୍ମାନରତିଦେୱତା ଅତ୍ତନା ଯଥାରୁଚିତେ କାମେ ସଯଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ରମନ୍ତି କୀଳନ୍ତି ଲଳନ୍ତା ଅଭିରମନ୍ତି। ତସ୍ମା କାଯାତି ତସ୍ମା ନିମ୍ମାନରତିଦେୱନିକାଯା । କାମୱଣ୍ଣିନୀତି କାମରୂପଧରା ଯଥିଚ୍ଛିତରୂପଧାରିନୀ। ଇଧାଗତାତି ଇଧ ଇମସ୍ମିଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଇମଂ ୱା ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗତା।

ଏୱଂ ଦେୱତାଯ ଅତ୍ତନୋ ନିମ୍ମାନରତିଦେୱତାଭାୱେ କଥିତେ ପୁନ ଥେରୋ ତସ୍ସା ପୁରିମଭୱଂ ତତ୍ଥ କତପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ଲଦ୍ଧିଞ୍ଚ କଥାପେତୁକାମୋ –

୧୪୦।

‘‘କିଂ ତ୍ୱଂ ପୁରେ ସୁଚରିତମାଚରୀଧ, କେନଚ୍ଛସି ତ୍ୱଂ ଅମିତଯସା ସୁଖେଧିତା;

ଇଦ୍ଧୀ ଚ ତେ ଅନଧିୱରା ୱିହଙ୍ଗମା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ଦସ ଦିସା ୱିରୋଚତି।

୧୪୧।

‘‘ଦେୱେହି ତ୍ୱଂ ପରିୱୁତା ସକ୍କତା ଚସି,

କୁତୋ ଚୁତା ସୁଗତିଗତାସି ଦେୱତେ;

କସ୍ସ ୱା ତ୍ୱଂ ୱଚନକରାନୁସାସନିଂ,

ଆଚିକ୍ଖ ମେ ତ୍ୱଂ ଯଦି ବୁଦ୍ଧସାୱିକା’’ତି। – ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି;

୧୪୦। ତତ୍ଥ ଆଚରୀତି ଦୀଘଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ଉପଚିନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଧାତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଇଧ ୱା ଇମସ୍ମିଂ ଦେୱଉଭାୱେ। କେନଚ୍ଛସୀତି କେନ ପୁଞ୍ଞଙ୍କମ୍ମେନ ଅସ୍ସତ୍ଥା ଅଚ୍ଛସି। ‘‘କେନାସି ତ୍ୱ’’ନ୍ତି କେଚି ପଠନ୍ତି। ଅମିତଯସାତି ନ ମିତଯସା ଅନପ୍ପକପରିୱାରା। ସୁଖେଧିତାତି ସୁଖେନ ୱଡ୍ଢିତା, ସୁପରିବ୍ରୂହିତଦିବ୍ବସୁଖାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦ୍ଧୀତି ଦିବ୍ବାନୁଭାୱୋ। ଅନଧିୱରାତି ଅଧିକା ୱିସିଟ୍ଠା ଅଞ୍ଞା ଏତିସ୍ସା ନତ୍ଥୀତି ଅନଧିୱରା, ଅତିଉତ୍ତମାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିହଙ୍ଗମାତି ୱେହାସଗାମିନୀ। ଦସ ଦିସାତି ଦସପି ଦିସା। ୱିରୋଚତୀତି ଓଭାସେତି।

୧୪୧।ପରିୱୁତାସକ୍କତା ଚସୀତି ସମନ୍ତତୋ ପରିୱାରିତା ସମ୍ମାୱିତା ଚ ଅସି। କୁତୋ ଚୁତା ସୁଗତିଗତାସୀତି ପଞ୍ଚସୁ ଗତୀସୁ କତରଗତିତୋ ଚୁତା ହୁତ୍ୱା ସୁଗତିଂ ଇମଂ ଦେୱଗତିଂ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ଉପଗତା ଅସି। କସ୍ସ ୱା ତ୍ୱଂ ୱଚନକରାନୁସାସନିନ୍ତି କସ୍ସ ନୁ ୱା ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ପାୱଚନେ ୱୱାଦାନୁସାସନିସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେନ ତ୍ୱଂ ୱଚନକରା ଅସୀତି ଯୋଜନା। କସ୍ସ ୱା ତ୍ୱଂ ସତ୍ଥୁ ୱଚନକରା ଅନୁସାସକସ୍ସ ଅନୁସିଟ୍ଠିଯଂ ପତିଟ୍ଠାନେନାତି ଏୱଂ ୱା ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏୱଂ ଅନୁଦ୍ଦେସିକୱସେନ ତସ୍ସା ଲଦ୍ଧିଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପୁନ ଉଦ୍ଦେସିକୱସେନ ‘‘ଆଚିକ୍ଖ ମେ ତ୍ୱଂ ଯଦି ବୁଦ୍ଧସାୱିକା’’ତି ପୁଚ୍ଛତି। ତତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧସାୱିକାତି ସବ୍ବମ୍ପି ଞେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ସଯମ୍ଭୁଞାଣେନ ହତ୍ଥତଲେ ଆମଲକଂ ୱିଯ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମସ୍ସୱନନ୍ତେ ଜାତାତି ବୁଦ୍ଧସାୱିକା।

ଏୱଂ ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତମତ୍ଥଂ କଥେନ୍ତୀ ଦେୱତା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୪୨।

‘‘ନଗନ୍ତରେ ନଗରୱରେ ସୁମାପିତେ, ପରିଚାରିକା ରାଜୱରସ୍ସ ସିରିମତୋ;

ନଚ୍ଚେ ଗୀତେ ପରମସୁସିକ୍ଖିତା ଅହୁଂ, ସିରିମାତି ମଂ ରାଜଗହେ ଅୱେଦିଂସୁ।

୧୪୩।

‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଚ ମେ ଇସିନିସଭୋ ୱିନାଯକୋ, ଅଦେସଯୀ ସମୁଦଯଦୁକ୍ଖନିଚ୍ଚତଂ;

ଅସଙ୍ଖତଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧ ସସ୍ସତଂ, ମଗ୍ଗଞ୍ଚିମଂ ଅକୁଟିଲମଞ୍ଜସଂ ସିୱଂ।

୧୪୪।

‘‘ସୁତ୍ୱାନହଂ ଅମତପଦଂ ଅସଙ୍ଖତଂ, ତଥାଗତସ୍ସନଧିୱରସ୍ସ ସାସନଂ;

ସୀଲେସ୍ୱହଂ ପରମସୁସଂୱୁତା ଅହୁଂ, ଧମ୍ମେ ଠିତା ନରୱରବୁଦ୍ଧଦେସିତେ।

୧୪୫।

‘‘ଞତ୍ୱାନହଂ ୱିରଜପଦଂ ଅସଙ୍ଖତଂ, ତଥାଗତେନନଧିୱରେନ ଦେସିତଂ;

ତତ୍ଥେୱହଂ ସମଥସମାଧିମାଫୁସିଂ, ସାୱେୱ ମେ ପରମନିଯାମତା ଅହୁ।

୧୪୬।

‘‘ଲଦ୍ଧାନହଂ ଅମତଵରଂ ଵିସେସନଂ, ଏକଂସିକା ଅଭିସମଯେ ଵିସେସିଯ;

ଅସଂସଯା ବହୁଜନପୂଜିତା ଅହଂ, ଖିଡ୍ଡାରତିଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋମନପ୍ପକଂ।

୧୪୭।

‘‘ଏଵଂ ଅହଂ ଅମତଦସମ୍ହି ଦେଵତା, ତଥାଗତସ୍ସନଧିଵରସ୍ସ ସାଵିକା;

ଧମ୍ମଦସା ପଠମଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତା, ସୋତାପନ୍ନା ନ ଚ ପନ ମତ୍ଥି ଦୁଗ୍ଗତି।

୧୪୮।

‘‘ସା ଵନ୍ଦିତୁଂ ଅନଧିଵରଂ ଉପାଗମିଂ, ପାସାଦିକେ କୁସଲରତେ ଚ ଭିକ୍ଖଵୋ;

ନମସ୍ସିତୁଂ ସମଣସମାଗମଂ ସିଵଂ, ସଗାରଵା ସିରିମତୋ ଧମ୍ମରାଜିନୋ।

୧୪୯।

‘‘ଦିସ୍ଵା ମୁନିଂ ମୁଦିତମନମ୍ହି ପୀଣିତା, ତଥାଗତଂ ନରଵରଦମ୍ମସାରଥିଂ;

ତଣ୍ହଚ୍ଛିଦଂ କୁସଲରତଂ ଵିନାଯକଂ, ଵନ୍ଦାମହଂ ପରମହିତାନୁକମ୍ପକ’’ନ୍ତି।

୧୪୨। ତତ୍ଥ ନଗନ୍ତରେତି ଇସିଗିଲିଵେପୁଲ୍ଲଵେଭାରପଣ୍ଡଵଗିଜ୍ଝକୂଟସଙ୍ଖାତାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପବ୍ବତାନଂ ଅନ୍ତରେ ଵେମଜ୍ଝେ, ଯତୋ ତଂ ନଗରଂ ‘‘ଗିରିବ୍ବଜ’’ନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତି । ନଗରଵରେତି ଉତ୍ତମନଗରେ, ରାଜଗହଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ସୁମାପିତେତି ମହାଗୋଵିନ୍ଦପଣ୍ଡିତେନ ଵତ୍ଥୁଵିଜ୍ଜାଵିଧିନା ସମ୍ମଦେଵ ନିଵେସିତେ। ପରିଚାରିକାତି ସଂଗୀତପରିଚରିଯାଯ ଉପଟ୍ଠାଯିକା। ରାଜଵରସ୍ସାତି ବିମ୍ବିସାରମହାରାଜସ୍ସ। ସିରିମତୋତି ଏତ୍ଥ ‘‘ସିରୀତି ବୁଦ୍ଧିପୁଞ୍ଜାନଂ ଅଧିଵଚନ’’ନ୍ତି ଵଦନ୍ତି। ଅଥ ଵା ପୁଞ୍ଞନିବ୍ବତ୍ତା ସରୀରସୋଭଗ୍ଗାଦିସମ୍ପତ୍ତି କତପୁଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସଯତି, କତପୁଞ୍ଞେହି ଵା ନିସ୍ସୀଯତୀତି ‘‘ସିରୀ’’ତି ଵୁଚ୍ଚତି, ସା ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ସିରିମା, ତସ୍ସ ସିରିମତୋ। ପରମସୁସିକ୍ଖିତାତି ଅତିଵିଯ ସମ୍ମଦେଵ ଚ ସିକ୍ଖିତା। ଅହୁନ୍ତି ଅହୋସିଂ। ଅଵେଦିଂସୂତି ଅଞ୍ଞାସୁଂ।

୧୪୩।ଇସିନିସଭୋତି ଗଵସତଜେଟ୍ଠକୋ ଉସଭୋ, ଗଵସହସ୍ସଜେଟ୍ଠକୋ ଵସଭୋ, ଵଜସତଜେଟ୍ଠକୋ ଵା ଉସଭୋ, ଵଜସହସ୍ସଜେଟ୍ଠକୋ ଵସଭୋ, ସବ୍ବଗଵସେଟ୍ଠୋ ସବ୍ବପରିସ୍ସଯସହୋ ସେତୋ ପାସାଦିକୋ ମହାଭାରଵହୋ ଅସନିସତସଦ୍ଦେହିପି ଅସମ୍ପକମ୍ପିଯୋ ନିସଭୋ। ଯଥା ସୋ ଅତ୍ତନୋ ନିସଭବଲେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଚତୂହି ପାଦେହି ପଥଵିଂ ଉପ୍ପୀଳେତ୍ଵା କେନଚି ପରିସ୍ସଯେନ ଅକମ୍ପିଯୋ ଅଚଲଟ୍ଠାନେନ ତିଟ୍ଠତି, ଏଵଂ ଭଗଵା ଦସହି ତଥାଗତବଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଚତୂହି ଵେସାରଜ୍ଜପାଦେହି ଅଟ୍ଠପରିସପଥଵିଂ ଉପ୍ପୀଳେତ୍ଵା ସଦେଵକେ ଲୋକେ କେନଚି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେନ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେନ ଅକମ୍ପିଯୋ ଅଚଲଟ୍ଠାନେନ ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ମା ନିସଭୋ ଵିଯାତି ନିସଭୋ। ସୀଲାଦୀନଂ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଏସନଟ୍ଠେନ ‘‘ଇସୀ’’ତି ଲଦ୍ଧଵୋହାରେସୁ ସେକ୍ଖାସେକ୍ଖେସୀସୁ ନିସଭୋ, ଇସୀନଂ ଵା ନିସଭୋ, ଇସି ଚ ସୋ ନିସଭୋ ଚାତି ଵା ଇସିନିସଭୋ। ଵେନେଯ୍ୟସତ୍ତେ ଵିନେତୀତି ଵିନାଯକୋ, ନାଯକଵିରହିତୋତି ଵା ଵିନାଯକୋ, ସଯମ୍ଭୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଦେସଯୀ ସମୁଦଯଦୁକ୍ଖନିଚ୍ଚତନ୍ତି ସମୁଦଯସଚ୍ଚସ୍ସ ଚ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚସ୍ସ ଚ ଅନିଚ୍ଚତଂ ଵଯଧମ୍ମତଂ ଅଭାସି। ତେନ ‘‘ଯଂକିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅଭିସମଯଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଵତ୍ତିଆକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ସମୁଦଯଦୁକ୍ଖନିଚ୍ଚତନ୍ତି ଵା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଞ୍ଚ ଅନିଚ୍ଚତଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଗ୍ଗହଣେନ ଵିପସ୍ସନାଯ ଭୂମିଂ ଦସ୍ସେତି, ଅନିଚ୍ଚତାଗହଣେନ ତସ୍ସା ପଵତ୍ତିଆକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ସଙ୍ଖାରାନଞ୍ହି ଅନିଚ୍ଚାକାରେ ଵିଭାଵିତେ ଦୁକ୍ଖାକାରୋ ଅନତ୍ତାକାରୋପି ଵିଭାଵିତୋଯେଵ ହୋତି ତଂନିବନ୍ଧନତ୍ତା ତେସଂ। ତେନାହ ‘‘ଯଦନିଚ୍ଚଂ, ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ତଦନତ୍ତା’’ତି (ସଂ। ନି। ୩।୧୫)। ଅସଙ୍ଖତଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧସସ୍ସତନ୍ତି କେନଚି ପଚ୍ଚଯେନ ନ ସଙ୍ଖତନ୍ତି ଅସଙ୍ଖତଂ , ସବ୍ବକାଲଂ ତଥଭାଵେନ ସସ୍ସତଂ,

ସକଲୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖନିରୋଧଭାୱତୋ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଅରିୟସଚ୍ଚଞ୍ଚ ମେ ଅଦେସୟୀତି ଯୋଜନା। ମଗ୍ଗଞ୍ଚିମଂ ଅକୁଟିଲମଞ୍ଜସଂ ସିୱନ୍ତି ଅନ୍ତଦ୍ୱୟପରିୱଜ୍ଜନେନ କୁଟିଲଭାୱକରାନଂ ମାୟାଦୀନଂ କାୟୱଙ୍କାଦୀନଞ୍ଚ ପହାନେନ ଅକୁଟିଲଂ, ତତୋ ଏୱ ଅଞ୍ଜସଂ, ଅସିୱଭାୱକରାନଂ କାମରାଗାଦୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନେନ ସିୱଂ ନିବ୍ବାନଂ। ମଗ୍ଗନ୍ତି ନିବ୍ବାନତ୍ଥିକେହି ମଗ୍ଗୀୟତି, କିଲେସେ ୱା ମାରେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତୀତି ‘‘ମଗ୍ଗୋ’’ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ଇଦଂ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ ମମଞ୍ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖଭୂତଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିପଟିପଦାସଙ୍ଖାତଂ ଅରିୟସଚ୍ଚଞ୍ଚ ମେ ଅଦେସୟୀତି ଯୋଜନା।

୧୪୪।ସୁତ୍ୱାନହଂ ଅମତପଦଂ ଅସଙ୍ଖତଂ, ତଥାଗତସ୍ସନଧିୱରସ୍ସ ସାସନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ତଥା ଆଗମନାଦିଅତ୍ଥେନ ତଥାଗତସ୍ସ, ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗଭାୱତୋ ଅନଧିୱରସ୍ସ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅମତପଦଂ ଅସଙ୍ଖତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଦେସିତତ୍ତା, ଅମତସ୍ସ ୱା ନିବ୍ବାନସ୍ସ ପଟିପଜ୍ଜନୁପାୟତ୍ତା କେନଚିପି ଅସଙ୍ଖରଣୀୟତ୍ତା ଚ ଅମତପଦଂ ଅସଙ୍ଖତଂ ସାସନଂ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅହଂ ସୁତ୍ୱାନାତି। ସୀଲେସ୍ୱହନ୍ତି ସୀଲେସୁ ନିପ୍ଫାଦେତବ୍ବେସୁ ଅହଂ। ପରମସୁସଂୱୁତାତି ଅତିୱିୟ ସମ୍ମଦେୱ ସଂୱୁତା। ଅହୁନ୍ତି ଅହୋସିଂ। ଧମ୍ମେ ଠିତାତି ପଟିପତ୍ତିଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତା।

୧୪୫।ଞତ୍ୱାନାତି ସଚ୍ଛିକିରିୟାଭିସମୟୱସେନ ଜାନିତ୍ୱା। ତତ୍ଥେୱାତି ତସ୍ମିଂୟେୱ ଖଣେ, ତସ୍ମିଂୟେୱ ୱା ଅତ୍ତଭାୱେ। ସମଥସମାଧିମାଫୁସିନ୍ତି ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମାନଂ ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ସମନତୋ ୱୂପସମନତୋ ପରମତ୍ଥସମଥଭୂତଂ ଲୋକୁତ୍ତରସମାଧିଂ ଆଫୁସିଂ ଅଧିଗଚ୍ଛିଂ। ଯଦିପି ଯସ୍ମିଂ ଖଣେ ନିରୋଧସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାଭିସମୟୋ, ତସ୍ମିଂୟେୱ ଖଣେ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱନାଭିସମୟୋ, ଆରମ୍ମଣପଟିୱେଧଂ ପନ ଭାୱନାପଟିୱେଧସ୍ସେୱ ପୁରିମସିଦ୍ଧିକାରଣଂ ୱିୟ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ –

‘‘ଞତ୍ୱାନହଂ ୱିରଜପଦଂ ଅସଙ୍ଖତଂ, ତଥାଗତେନନଧିୱରେନ ଦେସିତଂ’’।

ତତ୍ଥେୱହଂ ‘ସମଥସମାଧିମାଫୁସି’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ଯଥା ‘‘ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ରୂପେ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣ’’ନ୍ତି (ମ॰ ନି॰ ୧।୪୦୦; ୩।୪୨୧; ସଂ॰ ନି॰ ୪।୬୦)। ଞତ୍ୱାନାତି ୱା ସମାନକାଲୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ ଯଥା ‘‘ନିହନ୍ତ୍ୱାନ ତମଂ ସବ୍ବଂ, ଆଦିଚ୍ଚୋ ନଭମୁଗ୍ଗତୋ’’ତି। ସାୟେୱାତି ଯା ଲୋକୁତ୍ତରସମାଧିଫୁସନା ଲଦ୍ଧା, ସାୟେୱ। ପରମନିୟାମତାତି ପରମା ଉତ୍ତମା ମଗ୍ଗନିୟାମତା।

୧୪୬।ୱିସେସନନ୍ତି ପୁଥୁଜ୍ଜନେହି ୱିସେସକଂ ୱିସିଟ୍ଠଭାୱସାଧକଂ। ଏକଂସିକାତି ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା, ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସଙ୍ଘୋ’’ତି ଏକଂସଗାହୱତୀ ରତନତ୍ତୟେ ନିବ୍ବିଚିକିଚ୍ଛା। ଅଭିସମୟେ ୱିସେସିୟାତି ସଚ୍ଚପଟିୱେଧୱସେନ ୱିସେସଂ ପତ୍ୱା। ‘‘ୱିସେସିନୀ’’ତିପି ପଠନ୍ତି, ଅଭିସମୟହେତୁ ୱିସେସୱତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସଂସୟାତି ସୋଳସୱତ୍ଥୁକାୟ ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକାୟ ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ପହୀନତ୍ତା ଅପଗତସଂସୟା। ‘‘ଅସଂସିୟା’’ତି କେଚି ପଠନ୍ତି। ବହୁଜନପୂଜିତାତି ସୁଗତୀହି ପରେହି ପତ୍ଥନୀୟଗୁଣାତି ଅତ୍ଥୋ। ଖିଡ୍ଡାରତିନ୍ତି ଖିଡ୍ଡାଭୂତଂ ରତିଂ, ଅଥ ୱା ଖିଡ୍ଡଞ୍ଚ ରତିଞ୍ଚ ଖିଡ୍ଡାୱିହାରଞ୍ଚ ରତିସୁଖଞ୍ଚ।

୧୪୭।ଅମତଦସମ୍ହୀତି ଅମତଦସା ନିବ୍ବାନଦସ୍ସାୱିନୀ ଅମ୍ହି। ଧମ୍ମଦ୍ଦସାତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠୱତୀ। ସୋତାପନ୍ନାତି ଅରିୟମଗ୍ଗସୋତଂ ଆଦିତୋ ପତ୍ତା। ନ ଚ ପନ ମତ୍ଥି ଦୁଗ୍ଗତୀତି ନ ଚ ପନ ମେ ଅତ୍ଥି ଦୁଗ୍ଗତି ଅୱିନିପାତଧମ୍ମତ୍ତା।

୧୪୮।ପାସାଦିକେତି ପସାଦାୱହେ। କୁସଲରତେତି କୁସଲେ ଅନୱଜ୍ଜଧମ୍ମେ ନିବ୍ବାନେ ରତେ। ଭିକ୍ଖୱୋତି ଭିକ୍ଖୂ ନମସ୍ସିତୁଂ ଉପାଗମିନ୍ତି ଯୋଜନା। ସମଣସମାଗମଂ ସିୱନ୍ତି ସମଣାନଂ ସମିତପାପାନଂ ବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ସିୱଞ୍ଚ ଧମ୍ମଂ ଖେମଂ ସମାଗମଂ ସଙ୍ଗମଂ ପୟିରୁପାସିତୁଂ ଉପାଗମିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସିରିମତୋ ଧମ୍ମରାଜିନୋତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ସିରିମତି ଧମ୍ମରାଜିନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱମେୱ ଚ କେଚି ପଠନ୍ତି।

୧୪୯।ମୁଦିତମନମ୍ହୀତି ମୋଦିତମନା ଅମ୍ହି। ପୀଣିତାତି ତୁଟ୍ଠା, ପୀତିରସୱସେନ ୱା ତିତ୍ତା। ନରୱରଦମ୍ମସାରଥିନ୍ତି ନରୱରୋ ଚ ସୋ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲତ୍ତା, ଦମ୍ମାନଂ ଦମେତବ୍ବାନଂ ୱେନେୟ୍ୟାନଂ ନିବ୍ବାନାଭିମୁଖଂ ସାରଣତୋ ଦମ୍ମସାରଥି ଚାତି ନରୱରଦମ୍ମସାରଥି, ତଂ। ପରମହିତାନୁକମ୍ପକନ୍ତି ପରମେନ ଉତ୍ତମେନ ହିତେନ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅନୁକମ୍ପକଂ।

ଏୱଂ ସିରିମା ଦେୱଧୀତା ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧିପୱେଦନମୁଖେନ ରତନତ୍ତୟେ ପସାଦଂ ପୱେଦେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତା। ଭଗୱା ତମେୱ ଓତିଣ୍ଣୱତ୍ଥୁଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ଦେସନାପରିୟୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି, ସମ୍ପତ୍ତପରିସାୟପି ସା ଧମ୍ମଦେସନା ସାତ୍ଥିକା ଜାତାତି।

ସିରିମାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୭। କେସକାରୀୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଇଦଂ ୱିମାନଂ ରୁଚିରଂ ପଭସ୍ସରନ୍ତି କେସକାରୀୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ବାରାଣସିଯଂ ୱିହରତି ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ବାରାଣସିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସିଂସୁ। ତେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରସମୀପେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଗେହେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧୀତା କେସକାରୀ ନାମ ଗେହଦ୍ୱାରସମୀପେ ମାତୁ ସୀସତୋ ଊକା ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ମାତରଂ ଆହ ''ଅମ୍ମ, ଇମେ ପବ୍ବଜିତା ପଠମେନ ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅଭିରୂପା ଦସ୍ସନୀଯା ପାସାଦିକା ସୁଖୁମାଲା କେନଚି ପାରିଜୁଞ୍ଞେନ ଅନଭିଭୂତା ମଞ୍ଞେ, କସ୍ମା ନୁ ଖୋ ଇମେ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ୱଯେ ପବ୍ବଜନ୍ତୀ''ତି ? ତଂ ମାତା ଆହ ''ଅତ୍ଥି, ଅମ୍ମ, ସକ୍ଯପୁତ୍ତୋ ସକ୍ଯକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ଯଞ୍ଜନଂ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ, ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି, ତସ୍ସ ଇମେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜନ୍ତୀ''ତି।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ଆଗତଫଲୋ ୱିଞ୍ଞାତସାସନୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ତାଯ ୱୀଥିଯା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତାସଂ ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମି। ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଆହ ''ଏତରହି ଖୋ ଉପାସକ ବହୂ କୁଲପୁତ୍ତା ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ମହନ୍ତଂ ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାଯ ସକ୍ଯସମଯେ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତେ କିଂ ନୁ ଖୋ ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତା ପବ୍ବଜନ୍ତୀ''ତି? ତଂ ସୁତ୍ୱା ଉପାସକୋ ''କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ, ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚ ଆନିସଂସଂ ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଞାଣବଲାନୁରୂପଂ ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ କଥେସି, ତିଣ୍ଣଞ୍ଚ ରତନାନଂ ଗୁଣେ ପକାସେସି, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସୀଲାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ସମ୍ପରାଯିକଞ୍ଚ ଗୁଣାନିସଂସଂ ପୱେଦେସି। ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣଧୀତା ତଂ ''କିଂ ଅମ୍ହେହିପି ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାଯ ତଯା ୱୁତ୍ତେ ଗୁଣାନିସଂସେ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ''ସବ୍ବସାଧାରଣା ଇମେ ଧମ୍ମା ଭଗୱତା ଭାସିତା, କସ୍ମା ନ ସକ୍କା''ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସା ସରଣାନି ଚ ସୀଲାନି ଚ ଅଦାସି। ସା ଗହିତସରଣା ସମାଦିନ୍ନସୀଲା ଚ ହୁତ୍ୱା ପୁନ ଆହ ''କିଂ ଇତୋ ଉତ୍ତରି ଅଞ୍ଞମ୍ପି କରଣୀଯଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି। ସୋ ତସ୍ସା ୱିଞ୍ଞୁଭାୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ''ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ସରୀରସଭାୱଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତ୍ୱା କାଯେ ୱିରାଗଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଉପରି ଅନିଚ୍ଚତାଦିପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ସଂୱେଜେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଗତୋ। ସା ତେନ ୱୁତ୍ତନଯଂ ସବ୍ବଂ ମନସି କତ୍ୱା ପଟିକୂଲମନସିକାରେ ସମାହିତଚିତ୍ତା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିଯା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ଅଥାପରେନ ସମଯେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ପରିଚାରିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ସତସହସ୍ସଞ୍ଚସ୍ସା ଅଚ୍ଛରାପରିୱାରୋ ଅହୋସି। ତଂ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଦିସ୍ୱା ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତୋ ପମୁଦିତହଦଯୋ –

୧୫୦।

''ଇଦଂ ୱିମାନଂ ରୁଚିରଂ ପଭସ୍ସରଂ, ୱେଳୁରିଯଥମ୍ଭଂ ସତତଂ ସୁନିମ୍ମିତଂ;

ସୁୱଣ୍ଣରୁକ୍ଖେହି ସମନ୍ତମୋତ୍ଥତଂ, ଠାନଂ ମମଂ କମ୍ମୱିପାକସମ୍ଭୱଂ।

୧୫୧।

''ତତ୍ରୂପପନ୍ନା ପୁରିମଚ୍ଛରା ଇମା, ସତଂ ସହସ୍ସାନି ସକେନ କମ୍ମୁନା;

ତୁୱଂସି ଅଜ୍ଝୁପଗତା ଯସସ୍ସିନୀ, ଓଭାସଯଂ ତିଟ୍ଠସି ପୁବ୍ବଦେୱତା।

୧୫୨।

''ସସୀ ଅଧିଗ୍ଗଯ୍ହ ଯଥା ୱିରୋଚତି, ନକ୍ଖତ୍ତରାଜାରିୱ ତାରକାଗଣଂ;

ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଗଣଂ ଇମଂ, ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ଯସସା ୱିରୋଚସି।

୧୫୩।

''କୁତୋ ନୁ ଆଗମ୍ମ ଅନୋମଦସ୍ସନେ, ଉପପନ୍ନା ତ୍ୱଂ ଭୱନଂ ମମଂ ଇଦଂ;

ବ୍ରହ୍ମଂଵ ଦେଵା ତିଦସା ସହିନ୍ଦକା, ସବ୍ବେ ନ ତପ୍ପାମସେ ଦସ୍ସନେନ ତ’’ନ୍ତି। –

ଚତୂହି ଗାଥାହି ତାଯ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି।

୧୫୦। ତତ୍ଥ ଇଦଂ ଵିମାନନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ଵିମାନେ ସା ଦେଵତା ଉପ୍ପନ୍ନା, ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଵିମାନଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ସତତନ୍ତି ସବ୍ବକାଲଂ ରୁଚିରଂ ପଭସ୍ସରନ୍ତି ଯୋଜନା। ସତତନ୍ତି ଵା ସମ୍ପାତତଂ, ଅତିଵିଯ ଵିଚ୍ଛିଣ୍ଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସମନ୍ତମୋଦ୍ଧତନ୍ତି ସମନ୍ତତୋ ଅଵତ୍ଥତଂ ଛାଦିତଂ। ଠାନନ୍ତି ଵିମାନମେଵ ସନ୍ଧାଯ ଵଦତି। ତଞ୍ହି ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଏତ୍ଥ କତପୁଞ୍ଞାତି ଠାନନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତି। କମ୍ମଵିପାକସମ୍ଭଵନ୍ତି କମ୍ମଵିପାକଭାଵେନ ସମ୍ଭୂତଂ, କମ୍ମଵିପାକେନ ଵା ସହ ସମ୍ଭୂତଂ। ମମନ୍ତି ଇଦଂ ମମ ଠାନଂ ମମ କମ୍ମଵିପାକସମ୍ଭଵନ୍ତି ଦ୍ୱୀହିପି ପଦେହି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

୧୫୧।ତତ୍ରୂପପନ୍ନାତି ଗାଥାଯ ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ତତ୍ର ତସ୍ମିଂ ଯଥାଵୁତ୍ତେ ଵିମାନେ ଉପପନ୍ନାତି ନିବ୍ବତ୍ତା ପଗେଵ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ପୁବ୍ବଦେଵତା ଇମା ପୁରିମା ଅଚ୍ଛରାଯୋ ପରିମାଣତୋ ସତଂ ସହସ୍ସାନି। ତୁଵଂସୀତି ତ୍ୱଂ ଅସି ସକେନ କମ୍ମୁନା ଅବ୍ଭୁପଗତା ଉପପନ୍ନା। ଯସସ୍ସିନୀତି ପରିଵାରସମ୍ପନ୍ନା, ତେନେଵ ସକେନ କମ୍ମୁନା କମ୍ମାନୁଭାଵେନ ଓଭାସଯନ୍ତୀ ଵିରୋଚମାନା ତିଟ୍ଠସୀତି।

୧୫୨। ଇଦାନି ତମେଵ ଓଭାସନଂ ଉପମାଯ ଵିଭାଵେନ୍ତୋ ‘‘ସସୀ’’ତି ଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଥା ସସଲଞ୍ଛନଯୋଗେନ ‘‘ସସୀ’’ତି, ନକ୍ଖତ୍ତେହି ଅଧିକଗୁଣତାଯ ‘‘ନକ୍ଖତ୍ତରାଜା’’ତି ଚ ଲଦ୍ଧନାମୋ ଚନ୍ଦୋ ସବ୍ବଂ ତାରକାଗଣଂ ଅଧିଗ୍ଗଯ୍ହ ଅଭିଭଵିତ୍ୱା ଵିରୋଚତି ଵିରାଜତି, ତଥେଵ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଅଚ୍ଛରାନଂ ଦେଵକଞ୍ଞାନଂ ଗଣଂ ସମୂହଂ ଅତ୍ତନୋ ଯସସା ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ଅତିଵିଯ ଵିଜ୍ଜୋତମାନା ଵିରୋଚସୀତି। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଇମା’’ତି ‘‘ଇମ’’ନ୍ତି ଚ ନିପାତମତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ‘‘ନକ୍ଖତ୍ତରାଜାରିଵ ତାରାଗଣଂ ତଥେଵ ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ପଠନ୍ତି।

୧୫୩। ଇଦାନି ତସ୍ସା ଦେଵତାଯ ପୁରିମଭଵଂ ତତ୍ଥ କତପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘କୁତୋ ନୁ ଆଗମ୍ମା’’ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ କୁତୋ ନୁ ଆଗମ୍ମାତି କୁତୋ ନୁ ଭଵତୋ କୁତୋ ନୁ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମତୋ କାରଣଭୂତତୋ ଇଦଂ ମମ ଭଵନଂ ଆଗମ୍ମ ଭଦ୍ଦେ ଅନୋମଦସ୍ସନେ ସବ୍ବଙ୍ଗସୋଭନେ ତ୍ୱଂ ଉପପନ୍ନା ଉପ୍ପତ୍ତିଗହଣଵସେନ ଉପଗତା। ‘‘ଅନୋମଦସ୍ସନେ’’ତି ଵୁତ୍ତମେଵତ୍ଥଂ ଉପମାଯ ପକାସେନ୍ତୋ ‘‘ବ୍ରହ୍ମଂଵ ଦେଵା ତିଦସା ସହିନ୍ଦକା, ସବ୍ବେ ନ ତପ୍ପାମସେ ଦସ୍ସନେନ ତ’’ନ୍ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ଯଥା ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହମ୍ପତିଂ ସନଙ୍କୁମାରଂ ଵା ଉପଗତଂ ସହ ଇନ୍ଦେନାତି ସହିନ୍ଦକା ତାଵତିଂସା ଦେଵା ପସ୍ସନ୍ତା ଦସ୍ସନେନ ନ ତପ୍ପନ୍ତି, ଏଵଂ ତଵ ଦସ୍ସନେନ ମଯଂ ସବ୍ବେ ଦେଵା ନ ତପ୍ପାମସେତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏଵଂ ପନ ସକ୍କେନ ଦେଵାନମିନ୍ଦେନ ପୁଚ୍ଛିତା ସା ଦେଵତା ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୀ –

୧୫୪।

‘‘ଯମେତଂ ସକ୍କ ଅନୁପୁଚ୍ଛସେ ମମଂ, କୁତୋ ଚୁତା ତ୍ୱଂ ଇଧ ଆଗତାତି;

ବାରାଣସୀ ନାମ ପୁରତ୍ଥି କାସିନଂ, ତତ୍ଥ ଅହୋସିଂ ପୁରେ କେସକାରିକା।

୧୫୫।

‘‘ବୁଦ୍ଧେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ ପସନ୍ନମାନସା, ସଙ୍ଘେ ଚ ଏକନ୍ତଗତା ଅସଂସଯା;

ଅଖଣ୍ଡସିକ୍ଖାପଦା ଆଗତପ୍ଫଲା, ସମ୍ବୋଧିଧମ୍ମେ ନିଯତା ଅନାମଯା’’ତି। –

ଗାଥଦ୍ୱଯମାହ।

୧୫୪-୫। ତତ୍ଥ ଯମେତନ୍ତି ଯଂ ଏତଂ ପଞ୍ହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁପୁଚ୍ଛସେତି ଅନୁକୂଲଭାଵେନ ପୁଚ୍ଛସି। ମମନ୍ତି ମଂ। ପୁରତ୍ଥୀତି ପୁରଂ ଅତ୍ଥି। କାସିନନ୍ତି କାସିରଟ୍ଠସ୍ସ। କେସକାରିକାତି ପୁରିମତ୍ତଭାଵେ ଅତ୍ତନୋ ନାମଂ ଵଦତି। ବୁଦ୍ଧେଚ ଧମ୍ମେ ଚାତିଆଦିନା ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞଂ ଵିଭାଵେତି।

ପୁନ ସକ୍କୋ ତସ୍ସା ତଂ ପୁଞ୍ଞସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ ଅନୁମୋଦମାନୋ –

୧୫୬।

‘‘ତନ୍ତ୍ୱାଭିନନ୍ଦାମସେ ସ୍ୱାଗତଞ୍ଚ ତେ,

ଧମ୍ମେନ ଚ ତ୍ୱଂ ଯସସା ୱିରୋଚସି;

ବୁଦ୍ଧେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ ପସନ୍ନମାନସେ,

ସଙ୍ଘେ ଚ ଏକନ୍ତଗତେ ଅସଂସଯେ;

ଅଖଣ୍ଡସିକ୍ଖାପଦେ ଆଗତପ୍ଫଲେ,

ସମ୍ବୋଧିଧମ୍ମେ ନିଯତେ ଅନାମଯେ’’ତି। – ଆହ;

୧୫୬। ତତ୍ଥ ତନ୍ତ୍ୱାଭିନନ୍ଦାମସେତି ତଂ ତେ ଦୁୱିଧମ୍ପି ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅଭିନନ୍ଦାମ ଅନୁମୋଦାମ। ସ୍ୱାଗତଞ୍ଚତେତି ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ ଇଧାଗମନଂ ସ୍ୱାଗତଂ, ଅମ୍ହାକଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସସଂୱଡ୍ଢନମେୱ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି।

ତଂ ପନ ପୱତ୍ତିଂ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଆଯସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରସ୍ସ କଥେସି, ଥେରୋ ଭଗୱତୋ ନିୱେଦେସି। ଭଗୱା ତମତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଜାତାତି।

କେସକାରୀୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯା ଖୁଦ୍ଦକ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମାନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ

ସତ୍ତରସୱତ୍ଥୁପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ ପଠମସ୍ସ ପୀଠୱଗ୍ଗସ୍ସ

ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଚିତ୍ତଲତାୱଗ୍ଗୋ

୧। ଦାସିୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଦୁତିଯୱଗ୍ଗେ ଅପି ସକ୍କୋୱ ଦେୱିନ୍ଦୋତି ଦାସିୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱତି ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତେ ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ସମ୍ବହୁଲେହି ଉପାସକେହି ସଦ୍ଧିଂ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପରିସାଯ ୱୁଟ୍ଠିତାଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚତ୍ତାରି ନିଚ୍ଚଭତ୍ତାନି ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ଭଗୱା ତଦନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋ ‘‘ମଯା, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚତ୍ତାରି ନିଚ୍ଚଭତ୍ତାନି ପଞ୍ଞତ୍ତାନି। ସ୍ୱେ ପଟ୍ଠାଯ ଅଯ୍ୟା ମମ ଗେହଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ’’ତି ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାସିଯା ତମତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ତତ୍ଥ ତଯା ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଅପ୍ପମତ୍ତାଯ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଆହ। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ପକତିଯାୱ ସା ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନା ପୁଞ୍ଞକାମା ସୀଲୱତୀ, ତସ୍ମା ଦିୱସେ ଦିୱସେ କାଲସ୍ସେୱ ଉଟ୍ଠାଯ ପଣୀତଂ ଅନ୍ନପାନଂ ପଟିଯାଦେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ନିସୀଦନଟ୍ଠାନଂ ସୁସମ୍ମଟ୍ଠଂ ସୁପରିଭଣ୍ଡକଂ କତ୍ୱା ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଉପଗତେ ତତ୍ଥ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫଧୂପଦୀପେହି ପୂଜେତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପରିୱିସତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୂ କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘କଥଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଇତୋ ଜାତିଆଦିଦୁକ୍ଖତୋ ପରିମୁତ୍ତି ହୋତୀ’’ତି। ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସା ସରଣାନି ଚ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ଚ ଦତ୍ୱା କାଯସଭାୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ପଟିକୂଲମନସିକାରେ ନିଯୋଜେସୁଂ, ଅପରେ ଅନିଚ୍ଚତାପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସୁଂ। ସା ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି ସୀଲଂ ରକ୍ଖନ୍ତୀ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଯୋନିସୋ ମନସିକରୋନ୍ତୀ ଏକଦିୱସଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନସପ୍ପାଯଂ ଲଭିତ୍ୱା ଞାଣସ୍ସ ଚ ପରିପକ୍କତ୍ତା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛାକାସି। ସା ଅପରେନ ସମଯେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ୱଲ୍ଲଭା ପରିଚାରିକା

ହୁତ୍ୱା ନିବତ୍ତି। ସା ସଟ୍ଠିତୂରିଯସହସ୍ସେହି ପରିଚରିଯମାନା ଅଚ୍ଛରାସତସହସ୍ସପରିୱୁତା ମହନ୍ତଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୀ ପମୁଦା ମୋଦମାନା ସପରିୱାରା ଉଯ୍ୟାନାଦୀସୁ ୱିଚରତି। ତଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଦିସ୍ୱା –

୧୫୭।

‘‘ଅପି ସକ୍କୋୱ ଦେୱିନ୍ଦୋ, ରମ୍ମେ ଚିତ୍ତଲତାୱନେ;

ସମନ୍ତା ଅନୁପରିଯାସି, ନାରୀଗଣପୁରକ୍ଖତା;

ଓଭାସେନ୍ତୀ ଦିସା ସବ୍ବା, ଓସଧୀ ୱିଯ ତାରକା।

୧୫୮।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୧୫୯।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ,

ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା,

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। – ପୁଚ୍ଛି;

୧୬୦।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୬୧।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ଦାସୀ ଅହୋସିଂ ପରପେସ୍ସିଯା କୁଲେ।

୧୬୨।

‘‘ଉପାସିକା ଚକ୍ଖୁମତୋ, ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ;

ତସ୍ସା ମେ ନିକ୍କମୋ ଆସି, ସାସନେ ତସ୍ସ ତାଦିନୋ।

୧୬୩।

‘‘କାମଂ ଭିଜ୍ଜତୁଯଂ କାଯୋ, ନେୱ ଅତ୍ଥେତ୍ଥ ସଣ୍ଠନଂ;

ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ, ମଗ୍ଗୋ ସୋଓତ୍ଥିକୋ ସିଓୋ।

୧୬୪।

‘‘ଅକଣ୍ଟକୋ ଅଗହନୋ, ଉଜୁ ସବ୍ଭି ପଓେଦିତୋ;

ନିକ୍କମସ୍ସ ଫଲଂ ପସ୍ସ, ଯଥିଦଂ ପାପୁଣିତ୍ଥିକା।

୧୬୫।

‘‘ଆମନ୍ତନିକା ରଞ୍ଞୋମ୍ହି, ସକ୍କସ୍ସ ଓସଓତ୍ତିନୋ;

ସଟ୍ଠି ତୂରିଯସହସ୍ସାନି, ପଟିବୋଧଂ କରୋନ୍ତି ମେ।

୧୬୬।

‘‘ଆଲମ୍ବୋ ଗଗ୍ଗରୋ ଭୀମୋ, ସାଧୁଓାଦୀ ଚ ସଂସଯୋ;

ପୋକ୍ଖରୋ ଚ ସୁଫସ୍ସୋ ଚ, ଓୀଣାମୋକ୍ଖା ଚ ନାରିଯୋ।

୧୬୭।

‘‘ନନ୍ଦା ଚେଓ ସୁନନ୍ଦା ଚ, ସୋଣଦିନ୍ନା ସୁଚିମ୍ହିତା;

ଅଲମ୍ବୁସା ମିସ୍ସକେସୀ ଚ, ପୁଣ୍ଡରୀକାତି ଦାରୁଣୀ।

୧୬୮।

‘‘ଏଣୀଫସ୍ସା ସୁଫସ୍ସା ଚ, ସୁଭଦ୍ଦା ମୁଦୁଓାଦିନୀ;

ଏତା ଚଞ୍ଞା ଚ ସେଯ୍ୟାସେ, ଅଚ୍ଛରାନଂ ପବୋଧିକା।

୧୬୯।

‘‘ତା ମଂ କାଲେନୁପାଗନ୍ତ୍ୱା, ଅଭିଭାସନ୍ତି ଦେଓତା;

ହନ୍ଦ ନଚ୍ଚାମ ଗାଯାମ, ହନ୍ଦ ତଂ ରମଯାମସେ।

୧୭୦।

‘‘ନଯିଦଂ ଅକତପୁଞ୍ଞାନଂ, କତପୁଞ୍ଞାନମେଓିଦଂ;

ଅସୋକଂ ନନ୍ଦନଂ ରମ୍ମଂ, ତିଦସାନଂ ମହାଓନଂ।

୧୭୧।

‘‘ସୁଖଂ ଅକତପୁଞ୍ଞାନଂ, ଇଧ ନତ୍ଥି ପରତ୍ଥ ଚ;

ସୁଖଞ୍ଚ କତପୁଞ୍ଞାନଂ, ଇଧ ଚେୱ ପରତ୍ଥ ଚ।

୧୭୨।

‘‘ତେସଂ ସହବ୍ୟକାମାନଂ, କତ୍ତଙ୍ଗ କୁସଲଂ ବହୁଂ;

କତପୁଞ୍ଞା ହି ମୋଦନ୍ତି, ସଗ୍ଗେ ଭୋଗସମଙ୍ଗିନୋ’’ତି। – ଦେୱତା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି;

୧୫୭। ତତ୍ଥ ଅପି ସକ୍କୋୱ ଦେୱିନ୍ଦୋତି ଅପିସଦ୍ଦୋ ସମ୍ଭାୱନାୟଂ, ଇୱସଦ୍ଦୋ ଇକାରଲୋପଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତୋ ଉପମାୟଂ, ତସ୍ମା ଯଥା ନାମ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବସମଭାୱୋ ତିସ୍ସା ଦେୱତାୟ ପରିୱାରସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତୋ। କେଚି ‘‘ଅପୀତି ନିପାତମତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଚିତ୍ତଲତାୱନେତି ଚିତ୍ତାୟ ନାମ ଦେୱଧୀତାୟ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ନିବ୍ବତ୍ତେ, ଚିତ୍ତାନଂ ୱା ୱିଚିତ୍ତପୁପ୍ଫଫଲାଦିୱିସେସଯୁତ୍ତାନଂ ସନ୍ତାନକୱଲ୍ଲିଆଦୀନଂ ତତ୍ଥ ଯେଭୁୟ୍ୟତାୟ ଚିତ୍ତଲତାୱନନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମେ ଦେୱୁୟ୍ୟାନେ।

୧୬୧।ପରପେସ୍ସିୟାତି ପରେସଂ କୁଲେ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ କିଚ୍ଚେ ପେସନିୟା, ପରେସଂ ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକାରୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୬୨।ତସ୍ସା ମେ ନିକ୍କମୋ ଆସି, ସାସନେ ତସ୍ସ ତାଦିନୋତି ତସ୍ସା ଦାସିୟାପି ସମାନାୟ ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମତୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଉପାସିକା ହୁତ୍ୱା ସୋଠଅସ ୱସ୍ସାନି ସୀଲଂ ରକ୍ଖନ୍ତିୟା କମ୍ମଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ମନସି କରୋନ୍ତିୟା ମନସିକାରାନୁଭାୱେନ ମେ ମୟ୍ହଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେ ସତ୍ତତିଂସବୋଧିପକ୍ଖିୟଧମ୍ମସଙ୍ଖାତେ ଇଟ୍ଠାଦୀସୁ ତାଦିଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତିୟା ତାଦିନୋ ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ତପ୍ପରିୟାପନ୍ନୋୟେୱ ସଂକିଲେସପକ୍ଖତୋ ନିକ୍କମନେନ ‘‘ନିକ୍କମୋ’’ତି ଲଦ୍ଧନାମୋ ସମ୍ମାୱାୟାମୋ ଆସି ଅହୋସି ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

୧୬୩-୪। ତସ୍ସ ପନ ନିକ୍କମସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗସ୍ସ ପୱତ୍ତାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘କାମଂ ଭିଜ୍ଜତୁୟଂ କାୟୋ, ନେୱ ଅତ୍ଥେତ୍ଥ ସଣ୍ଠନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଦିପି ମେ ଅୟଂ କାୟୋ ଭିଜ୍ଜତୁ ୱିନସ୍ସତୁ, ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚିମତ୍ତମ୍ପି ଅପେକ୍ଖଂ ଅକରୋନ୍ତୀ ଏତ୍ଥ ଏତସ୍ମିଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନାନୁୟୋଗେ ନେୱ ଅତ୍ଥି, ମେ ୱୀରିୟସ୍ସ ସଣ୍ଠନଂ ସିଥିଲୀକରଣନ୍ତି ୱୀରିୟଂ ସମୁତ୍ତେଜେନ୍ତୀ ୱିପସ୍ସନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେସିନ୍ତି।

ଇଦାନି ତଥା ୱିପସ୍ସନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧଗୁଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ –

‘‘ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ, ମଗ୍ଗୋ ସୋୱତ୍ଥିକୋ ସିୱୋ;

ଅକଣ୍ଟକୋ ଅଗହନୋ, ଉଜୁ ସବ୍ଭି ପୱେଦିତୋ;

ନିକ୍କମସ୍ସ ଫଲଂ ପସ୍ସ, ଯଥିଦଂ ପାପୁଣିତ୍ଥିକା’’ତି। – ଆହ;

ତତ୍ରାୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଯୋ ନିଚ୍ଚସୀଲୱସେନ ସମାଦିନ୍ନାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ସିକ୍ଖାକୋଟ୍ଠାସାନଂ ଉପନିସ୍ସୟଭାୱେନ ଲଦ୍ଧତ୍ତା ତେସଂ ପରିପୂରିତତ୍ତା ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସମ୍ବନ୍ଧୀଭୂତୋ, ଯସ୍ମିଂ ସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତସ୍ସ ସବ୍ବାକାରେନ ସୋତ୍ଥିଭାୱସମ୍ପାଦନତୋ ସୁନ୍ଦରତ୍ଥଭାୱତୋ ଚ ସୋୱତ୍ଥିକୋ ସୋତ୍ଥିକୋ, ସଂକିଲେସଧମ୍ମେହି ଅନୁପଦ୍ଦୁତତ୍ତା ଖେମପ୍ପତ୍ତିହେତୁତାୟ ଚ ସିୱୋ, ରାଗକଣ୍ଟକାଦୀନଂ ଅଭାୱେନ ଅକଣ୍ଟକୋ, କିଲେସଦିଟ୍ଠିଦୁଚ୍ଚରିତଗହନସମୁଚ୍ଛେଦନତୋ ଅଗହନୋ, ସବ୍ବଜିମ୍ହୱଙ୍କକୁଟିଲଭାୱାପଗମହେତୁତାୟ ଉଜୁ, ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ସପ୍ପୁରିସେହି ପକାସିତତ୍ତା ସବ୍ଭି ପୱେଦିତୋ ଅରିୟମଗ୍ଗୋ, ତଂ ଯଥା ଯେନ ଉପାୟଭୂତେନ ଇତ୍ଥିକା ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲବହଲବୁଦ୍ଧିକାପି ସମାନା ପାପୁଣିଂ, ତସ୍ସ ନିକ୍କମସ୍ସ ଯଥାୱୁତ୍ତୱୀରିୟସ୍ସ ଇଦଂ ଫଲଂ ପସ୍ସାତି ସବ୍ବଂ ଆଲପତି।

୧୬୫।ଆମନ୍ତନିକା ରଞ୍ଞୋମ୍ହି, ସକ୍କସ୍ସ ୱସୱତ୍ତିନୋତି ସୟଂୱସୀଭାୱେନ ୱତ୍ତନତୋ, ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଅତ୍ତନୋ ୱସଂ ଇସ୍ସରିୟଂ ୱତ୍ତେତୀତି ୱା ୱସୱତ୍ତୀ, ତସ୍ସ ୱସୱତ୍ତିନୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ଆମନ୍ତନିକା ଆଲାପସଲ୍ଲାପୟୋଗ୍ଗା, କୀଳଅନକାଲେ ୱା ତେନ ଆମନ୍ତେତବ୍ବା ଅମ୍ହି, ନିକ୍କମସ୍ସ ୱୀରିୟସ୍ସ ଫଲଂ ପସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ଆତତୱିତତାଦିଭେଦେନ ପଞ୍ଚ ତୂରିୟଙ୍ଗାନି ଦ୍ୱାଦସହି ପାଣିଭାଗେହି ଏକତୋ ପୱଜ୍ଜମାନାନି ସଟ୍ଠି ହୋନ୍ତି, ତାନି ପନ ସହସ୍ସମତ୍ତାନି ପୟିରୁପାସନୱସେନ ଉପଟ୍ଠିତାନି ସନ୍ଧାୟାହ ‘‘ସଟ୍ଠି ତୂରିୟସହସ୍ସାନି, ପଟିବୋଧଂ କରୋନ୍ତି ମେ’’ତି। ତତ୍ଥ ପଟିବୋଧନ୍ତି

ପୀତିସୋମନସ୍ସାନଂ ପବୋଧନଂ।

୧୬୬-୮।ଆଲମ୍ବୋତିଆଦି ତୂରିୟୱାଦକାନଂ ଦେୱପୁତ୍ତାନଂ ଏକଦେସତୋ ନାମଗ୍ଗହଣନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତୂରିୟାନଂ ପନେତଂ ନାମଗ୍ଗହଣଂ। ୱୀଣାମୋକ୍ଖାଦିକା ଦେୱଧୀତା। ସୁଚିମ୍ହିତାତି ସୁନ୍ଦମିହିତା, ନାମମେୱ ୱା ଏତଂ। ମୁଦୁୱାଦିନୀତି ମୁଦୁନାୱ ୱଦତୀତି ମୁଦୁୱାଦିନୀ, ମୁଦୁକଂ ଅତିୱିୟ ୱାଦନସୀଲା, ନାମମେୱ ୱା। ସେୟ୍ୟାସେତି ସେୟ୍ୟତରା। ଅଚ୍ଛରାନନ୍ତି ଅଚ୍ଛରାସୁ ସଙ୍ଗୀତେ ପାସଂସତରା। ପବୋଧିକାତି ପବୋଧନକରା।

୧୬୯।କାଲେନାତି ଯୁତ୍ତପତ୍ତକାଲେନ। ଅଭିଭାସନ୍ତୀତି ଅଭିମୁଖା, ଅଭିରତା ୱା ହୁତ୍ୱା ଭାସନ୍ତି। ଯଥା ଚ ଭାସନ୍ତି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ହନ୍ଦ ନଚ୍ଚାମ ଗାୟାମ, ହନ୍ଦ ତଂ ରମୟାମସେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୧୭୦।ଇଦନ୍ତି ଇଦଂ ମୟା ଲଦ୍ଧଟ୍ଠାନଂ। ଅସୋକନ୍ତି ଇଟ୍ଠକନ୍ତପିୟମନାପାନଂଯେୱ ରୂପାଦୀନଂ ସମ୍ଭୱତୋ ୱିସୋକଂ। ତତୋ ଏୱ ସବ୍ବକାଲଂ ପମୋଦସଂୱଦ୍ଧନତୋ ନନ୍ଦନଂ। ତିଦସାନଂ ମହାୱନନ୍ତି ତାୱତିଂସଦେୱାନଂ ମହନ୍ତଂ ମହନୀୟଞ୍ଚ ଉୟ୍ୟାନଂ।

୧୭୧। ଏୱରୂପା ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତି ନାମ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମୱସେନେୱାତି ଓଦିସ୍ସକନୟେନ ୱତ୍ୱା ପନୁ ଅନୋଦିସ୍ସକନୟେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ‘‘ସୁଖଂ ଅକତପୁଞ୍ଞାନ’’ନ୍ତି ଗାଥମାହ।

୧୭୨। ପୁନ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧସ୍ସ ଦିବ୍ବଟ୍ଠାନସ୍ସ ପରେହି ସାଧାରଣକାମତାୱସେନ ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତୀ ‘‘ତେସଂ ସହବ୍ୟକାମାନ’’ନ୍ତି ଓସାନଗାଥମାହ। ତେସନ୍ତି ତାୱତିଂସଦେୱାନଂ। ସହବ୍ୟକାମାନନ୍ତି ସହଭାୱଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତେହି, କତ୍ତୁଅତ୍ଥେ ହି ଇଦଂ ସାମିୱଚନଂ। ସହ ୱାତି ପୱତ୍ତତୀତି ସହୱୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ସହବ୍ୟଂ ଯଥା ୱୀରସ୍ସ ଭାୱୋ ୱୀରିୟନ୍ତି।

ଏୱଂ ଥେରୋ ଦେୱତାୟ ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେ ଆୱିକତେ ତସ୍ସା ସପରିୱାରାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଦେୱଲୋକତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ତମତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ଦାସିୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଲଖୁମାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନୱଣ୍ଣେନାତି ଲଖୁମାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱତି ବାରାଣସିୟଂ ୱିହରନ୍ତେ କେୱଟ୍ଟଦ୍ୱାରଂ ନାମ ବାରାଣସିନଗରସ୍ସ ଏକଂ ଦ୍ୱାରଂ, ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ନିୱିଟ୍ଠଗାମୋପି ‘‘କେୱଟ୍ଟଦ୍ୱାର’’ନ୍ତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାୟିତ୍ଥ। ତତ୍ଥ ଲଖୁମା ନାମ ଏକା ଇତ୍ଥୀ ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନା ତେନ ଦ୍ୱାରେନ ପୱିସନ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ନେତ୍ୱା କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱା ତେନେୱ ପରିଚୟେନ ସଦ୍ଧାୟ ୱଡ୍ଢମାନାୟ ଆସନସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆସନଂ ଉପନେତି, ପାନୀୟଂ ପରିଭୋଜନୀୟଂ ଉପଟ୍ଠପେତି। ଯଞ୍ଚ ଓଦନକୁମ୍ମାସଡାକାଦି ଅତ୍ତନୋ ଗେହେ ୱିଜ୍ଜତି, ତଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦେତି। ସା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାୟ ସମାହିତା ହୁତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେନ୍ତୀ ଉପନିସ୍ସୟସମ୍ପନ୍ନତାୟ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ସା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ମହତି ୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସଞ୍ଚସ୍ସା ପରିୱାରୋ ଅହୋସି। ସା ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୀ ପମୋଦମାନା ୱିଚରତି। ତଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନା’’ତିଆଦିଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛୀତି ସବ୍ବଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୭୩।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ଯା ତ୍ୱଂ ତିଟ୍ଠସି ଦେୱତେ;

ଓଭାସେନ୍ତୀ ଦିସା ସବ୍ବା, ଓସଧୀ ୱିୟ ତାରକା।

୧୭୪।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୧୭୫।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧୭୬।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୭୭।

‘‘କେୱଟ୍ଟଦ୍ୱାରା ନିକ୍ଖମ୍ମ, ଅହୁ ମଯ୍ହଂ ନିୱେସନଂ;

ତତ୍ଥ ସଞ୍ଚରମାନାନଂ, ସାୱକାନଂ ମହେସିନଂ।

୧୭୮।

‘‘ଓଦନଂ କୁମ୍ମାସଂ ଡାକଂ, ଲୋଣସୋୱୀରକଞ୍ଚହଂ;

ଅଦାସିଂ ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

୧୭୯।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିଯପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ।

୧୮୦।

‘‘ଉପୋସଥଂ ଉପୱସିସ୍ସଂ, ସଦା ସୀଲେସୁ ସଂୱୁତା;

ସଞ୍ଞମା ସଂୱିଭାଗା ଚ, ୱିମାନଂ ଆୱସାମହଂ।

୧୮୧।

‘‘ପାଣାତିପାତା ୱିରତା, ମୁସାୱାଦା ଚ ସଞ୍ଞତା;

ଥେଯ୍ଯା ଚ ଅତିଚାରା ଚ, ମଜ୍ଜପାନା ଚ ଆରକା।

୧୮୨।

‘‘ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦେ ରତା, ଅରିଯସଚ୍ଚାନ କୋୱିଦା;

ଉପାସିକା ଚକ୍ଖୁମତୋ, ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ।

୧୮୩।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ମମ ଚ, ଭନ୍ତେ, ୱଚନେନ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦେଯ୍ଯାସି ‘‘ଲଖୁମା ନାମ, ଭନ୍ତେ, ଉପାସିକା ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦତୀ’’ତି। ଅନଚ୍ଛରିଯଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଯଂ ମଂ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ସାମଞ୍ଞଫଲେ ବ୍ଯାକରେଯ୍ଯ। ତଂ ଭଗୱା ସକଦାଗାମିଫଲେ ବ୍ଯାକାସୀତି।

୧୭୭। ତତ୍ଥ କେୱଟ୍ଟଦ୍ୱାରା ନିକ୍ଖମ୍ମାତି କେୱଟ୍ଟଦ୍ୱାରତୋ ନିକ୍ଖମନଟ୍ଠାନେ।

୧୭୮।ଡାକନ୍ତି ତଣ୍ଡୁଲେଯ୍ଯକାଦିସାକବ୍ଯଞ୍ଜନଂ। ଲୋଣସୋୱୀରକନ୍ତି ଧଞ୍ଞରସାଦୀହି ବହୂହି ସମ୍ଭାରେହି ସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ ଏକଂ ପାନକଂ। ‘‘ଆଚାମକଞ୍ଜିକଲୋଣୂଦକ’’ନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି।

ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱସାନେ ସା ଥେରସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନାଯ ସକଦାଗାମିଫଲଂ ପାପୁଣି। ସେସଂ ଉତ୍ତରାୱିଧାନେ ୱୁତ୍ତନଯାନୁସାରେନ ଏୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଲଖୁମାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଆଚାମଦାଯିକାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ପିଣ୍ଡାଯତେ ଚରନ୍ତସ୍ସାତି ଆଚାମଦାଯିକାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରାଜଗହେ ଅଞ୍ଞତରଂ କୁଲଂ ଅହିୱାତରୋଗେନ ଉପଦ୍ଦୁତଂ ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେ ଜନା ମତା ଠପେତ୍ୱା ଏକଂ ଇତ୍ଥିଂ। ସା ଗେହଂ ଗେହଗତଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ଧନଧଞ୍ଞଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ମରଣଭଯଭୀତା ଭିତ୍ତିଚ୍ଛିଦ୍ଦେନ ପଲାତା ଅନାଥା ହୁତ୍ୱା ପରଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିପସ୍ସେ ୱସତି। ତସ୍ମିଂ ଗେହେ ମନୁସ୍ସା କରୁଣାଯନ୍ତା ଉକ୍ଖଲିଆଦୀସୁ ଅୱସିଟ୍ଠଂ ଯାଗୁଭତ୍ତଆଚାମାଦିଂ ତସ୍ସା ଦେନ୍ତି। ସା ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ସତ୍ତାହଂ ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ୱୁଟ୍ଠିତୋ ‘‘କଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ଆହାରପଟିଗ୍ଗହଣେନ ଅନୁଗ୍ଗହେସ୍ସାମି, ଦୁଗ୍ଗତିତୋ ଚ ଦୁକ୍ଖତୋ ଚ ମୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଆସନ୍ନମରଣଂ ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକଞ୍ଚସ୍ସା କମ୍ମଂ କତୋକାସଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ମଯି ଗତେ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଂ ଆଚାମଂ ଦସ୍ସତି, ତେନେୱ ନିମ୍ମାନରତିଦେୱଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଏୱଂ ନିରଯୂପପତ୍ତିତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ହନ୍ଦାହଂ ଇମିସ୍ସା ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ନିପ୍ଫାଦେସ୍ସାମୀ’’ତି ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଆଦାଯ ତସ୍ସା ନିୱେସନଟ୍ଠାନାଭିମୁଖୋ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ଅନେକରସଂ ଅନେକସୂପବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ଦିବ୍ବାହାରଂ ଉପନେସି। ତଂ ଞତ୍ୱା ଥେରୋ ‘‘କୋସିଯ, ତ୍ୱଂ କତକୁସଲୋ, କସ୍ମା ଏୱଂ କରୋସି, ମା ଦୁଗ୍ଗତାନଂ କପଣାନଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱିଲୁମ୍ପୀ’’ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା ପୁରତୋ ଅଟ୍ଠାସି।

ସା ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ମହାନୁଭାୱୋ ଥେରୋ, ଇମସ୍ସ ଦାତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଖାଦନୀଯଂ ୱା ଭୋଜନୀଯଂ ୱା ଇଧ ନତ୍ଥି, ଇଦଞ୍ଚ କିଲିଟ୍ଠଭାଜନଗତଂ ତିଣଚୁଣ୍ଣରଜାନୁକିଣ୍ଣଂ ଅଲୋଣଂ ସୀତଲଂ ଅପ୍ପରସଂ ଆଚାମକଞ୍ଜିଯମତ୍ତଂ ଏଦିସସ୍ସ ଦାତୁଂ ନ ଉସ୍ସହାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅତିଚ୍ଛଥା’’ତି ଆହ। ଥେରୋ ଏକପଦନିକ୍ଖେପମତ୍ତଂ ଅପସକ୍କିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଗେହୱାସିନୋ ମନୁସ୍ସା ଭିକ୍ଖଂ ଉପନେସୁଂ, ଥେରୋ ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି। ସା ଦୁଗ୍ଗତିତ୍ଥୀ ‘‘ମମେୱ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥାଯ ଇଧାଗତୋ, ମମ ସନ୍ତକମେୱ ପଟିଗ୍ଗହେତୁକାମୋ’’ତି ଞତ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସା ଆଦରଜାତା ତଂ ଆଚାମଂ ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତେ ଆକିରି। ଥେରୋ ତସ୍ସା ପସାଦସଂୱଦ୍ଧନତ୍ଥଂ ଭୁଞ୍ଜନାକାରଂ ଦସ୍ସେସି, ମନୁସ୍ସା ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେସୁଂ। ଥେରୋ ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତଂ ଆଚାମଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପିୱିତ୍ୱା ଓନୀତପତ୍ତପାଣୀ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ତଂ ଦୁଗ୍ଗତିତ୍ଥିଂ ‘‘ତ୍ୱଂ ଇତୋ ତତିଯେ ଅତ୍ତଭାୱେ ମମ ମାତା ଅହୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗତୋ। ସା ତେନ ଥେରେ ଅତିପସାଦଞ୍ଚ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ପଠମଯାମେ କାଲଂ କତ୍ୱା ନିମ୍ମାନରତୀନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ଯତଂ ଉପପଜ୍ଜି। ଅଥ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ତସ୍ସା କାଲକତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘କତ୍ଥ ନୁ ଖୋ ଉପ୍ପନ୍ନା’’ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତାୱତିଂସେସୁ ଅଦିସ୍ୱା ରତ୍ତିଯା ମଜ୍ଝିମଯାମେ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକସ୍ସପଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା

ତସ୍ସା ନିଦ୍ଦେସଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ –

୧୮୫।

‘‘ପିଣ୍ଡାଯ ତେ ଚରନ୍ତସ୍ସ, ତୁଣ୍ହୀଭୂତସ୍ସ ତିଟ୍ଠତୋ;

ଦଲିଦ୍ଦା କପଣା ନାରୀ, ପରାଗାରଂ ଅପସ୍ସିତା।

୧୮୬।

‘‘ଯା ତେ ଅଦାସି ଆଚାମଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି;

ସା ହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, କଂ ନୁ ସା ଦିସତଂ ଗତା’’ତି। –

ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି।

୧୮୫। ତତ୍ଥ ପିଣ୍ଡାଯାତି ପିଣ୍ଡପାତତ୍ଥାଯ। ତୁଣ୍ହୀଭୂତସ୍ସ ତିଟ୍ଠତୋତି ଇଦଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରଣାକାରଦସ୍ସନଂ, ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ତିଟ୍ଠତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଦଲିଦ୍ଦାତି ଦୁଗ୍ଗତା। କପଣାତି ୱରାକୀ। ‘‘ଦଲିଦ୍ଦା’’ତି ଇମିନା ତସ୍ସା ଭୋଗପାରିଜୁଞ୍ଞଂ ଦସ୍ସେତି, ‘‘କପଣା’’ତି ଇମିନା ଞାତିପାରିଜୁଞ୍ଞଂ। ପରାଗାରଂ ଅପସ୍ସିତାତି ପରଗେହଂ ନିସ୍ସିତା, ପରେସଂ ଘରେ ବହିପିଟ୍ଠିଛଦନଂ ନିସ୍ସାଯ ୱସନ୍ତୀ।

୧୮୬।କଂନୁ ସା ଦିସତଂ ଗତାତି ଛସୁ କାମଦେୱଲୋକେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନୱସେନ କଂ ନାମ ଦିସଂ ଗତା। ଇତି ସଙ୍ଖେପେ ‘‘ଥେରେନ ତଥା କତାନୁଗ୍ଗହା ଉଳାରାଯ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଯା ଭାଗିନୀ, ନ ଚ ଦିସ୍ସତୀ’’ତି ହେଟ୍ଠା ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ସଂସଯାପନ୍ନୋ ପୁଚ୍ଛତି।

ଅଥସ୍ସ ଥେରୋ –

୧୮୭।

‘‘ପିଣ୍ଡାଯ ମେ ଚରନ୍ତସ୍ସ, ତୁଣ୍ହୀଭୂତସ୍ସ ତିଟ୍ଠତୋ;

ଦଲିଦ୍ଦା କପଣା ନାରୀ, ପରାଗାରଂ ଅପସ୍ସିତା।

୧୮୮।

‘‘ଯା ମେ ଅଦାସି ଆଚାମଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି;

ସା ହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତା ଇତୋ ଚୁତା।

୧୮୯।

‘‘ନିମ୍ମାନରତିନୋ ନାମ, ସନ୍ତି ଦେୱା ମହିଦ୍ଧିକା;

ତତ୍ଥ ସା ସୁଖିତା ନାରୀ, ମୋଦତାଚାମଦାଯିକା’’ତି। –

ପୁଚ୍ଛିତନିଯାମେନେୱ ପଟିୱଚନଂ ଦେନ୍ତୋ ତସ୍ସା ନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନଂ କଥେସି।

୧୮୮। ତତ୍ଥ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତାତି ତତୋ ମନୁସ୍ସଦୋଭଗ୍ଗିଯତୋ ପରମକାରୁଞ୍ଞୱୁତ୍ତିତୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତା ଅପଗତା।

୧୮୯। ମୋଦଡାଚାମଦାୟିକାତି ଆଚାମମଣ୍ଡଦାୟିକା, ସାପି ନାମ ପଞ୍ଚମେ କାମସଗ୍ଗେ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିୟା ମୋଦତି, ପସ୍ସ ତାଓ ଖେତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଫଲନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ପୁନ ସକ୍କୋ ତସ୍ସା ଦାନସ୍ସ ମହପ୍ଫଲତଂ ମହାନିସଂସତଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱା ତଂ ଥୋମେନ୍ତୋ –

୧୯୦।

''ଅହୋ ଦାନଂ ୱରାକିୟା, କସ୍ସପେ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଂ;

ପରାଭତେନ ଦାନେନ, ଇଜ୍ଝିତ୍ଥ ୱତ ଦକ୍ଖିଣା।

୧୯୧।

''ଯା ମହେସିତ୍ତଂ କାରେୟ୍ୟ, ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ରାଜିନୋ;

ନାରୀ ସବ୍ବଙ୍ଗକଲ୍ୟାଣୀ, ଭତ୍ତୁ ଚାନୋମଦସ୍ସିକା;

ଏତସ୍ସାଚାମଦାନସ୍ସ, କଲଂ ନାଗ୍ଘତି ସୋଳସିଂ।

୧୯୨।

''ସତଂ ନିକ୍ଖା ସତଂ ଅସ୍ସା, ସତଂ ଅସ୍ସତରୀରଥା;

ସତଂ କଞ୍ଞାସହସ୍ସାନି, ଆମୁତ୍ତମଣିକୁଣ୍ଡଲା;

ଏତସ୍ସାଚାମଦାନସ୍ସ, କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୋଳସିଂ।

୧୯୩।

''ସତଂ ହେମୱତା ନାଗା, ଈସାଦନ୍ତା ଉରୂଳ୍ହୱା;

ସୁୱଣ୍ଣକଚ୍ଛା ମିତଙ୍ଗା, ହେମକପ୍ପନୱାସସା;

ଏତସ୍ସାଚାମଦାନସ୍ସ, କଲଂ ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି ସୋଳସିଂ।

୧୯୪।

''ଚତୁନ୍ନମପି ଦୀପାନଂ, ଇସ୍ସରଂ ଯୋଧ କାରୟେ;

ଏତସ୍ସାଚାମଦାନସ୍ସ, କଲଂ ନାଗ୍ଘତି ସୋଳସି''ନ୍ତି। – ଆହ;

୧୯୦। ତତ୍ଥ ଅହୋତି ଅଚ୍ଛରିୟତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ୱରାକିୟାତି କପଣିୟା। ପରାଭତେନାତି ପରତୋ ଆନୀତେନ, ପରେସଂ ଘରତୋ ଉଞ୍ଛାଚରିୟାୟ ଲଦ୍ଧେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦାନେନାତି ଦାତବ୍ବେନ ଆଚାମମତ୍ତେନ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମେନ। ଇଜ୍ଝିତ୍ଥ ୱତ ଦକ୍ଖିଣାତି ଦକ୍ଖିଣା ଦାନଂ ଅହୋ ନିପ୍ଫଜ୍ଜିତ୍ଥ, ଅହୋ ମହପ୍ଫଲା ମହାଜୁତିକା ମହାୱିପ୍ଫାରା ଅହୁୱତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୯୧। ଇଦାନି ''ଇତ୍ଥିରତନାଦୀନିପି ତସ୍ସ ଦାନସ୍ସ ସତଭାଗମ୍ପି ସହସ୍ସଭାଗମ୍ପି ନ ଉପେନ୍ତୀ''ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଯା ମହେସିତ୍ତଂ କାରେୟ୍ୟା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ସବ୍ବଙ୍ଗକଲ୍ୟାଣୀତି ‘‘ନାତିଦୀଘା ନାତିରସ୍ସା ନାତିକିସା ନାତିଥୂଲା ନାତିକାଳୀ ନାଚ୍ଚୋଦାତା ଅତିକ୍କନ୍ତା ମାନୁସଵଣ୍ଣଂ ଅପ୍ପତ୍ତା ଦିବ୍ବଵଣ୍ଣ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେହି ସବ୍ବେହି ଅଙ୍ଗେହି କାରଣେହି, ସବ୍ବେହି ୱା ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗେହି କଲ୍ୟାଣୀ ସୋଭନା ସୁନ୍ଦରା। ଭତ୍ତୁ ଚାନୋମଦସ୍ସିକାତି ସାମିକସ୍ସ ଅଲାମକଦସ୍ସନା ସାତିସଯଂ ଦସ୍ସନୀଯା ପାସାଦିକା। ଏତସ୍ସାଚାମଦାନସ୍ସ, କଲଂ ନାଗ୍ଘତି ସୋଳସିନ୍ତି ଏତସ୍ସ ଏତାଯ ଦିନ୍ନସ୍ସ ଆଚାମଦାନସ୍ସ ଫଲଂ ସୋଳସଭାଗଂ କତ୍ୱା ତତୋ ଏକଂ ଭାଗଂ ପୁନ ସୋଳସଭାଗଂ କତ୍ୱା ଗହିତଭାଗସଙ୍ଖାତଂ ସୋଳସିଂ କଲଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ଇତ୍ଥିରତନଭାୱୋପି ନାଗ୍ଘତି ନାନୁଭୋତି ନ ପାପୁଣାତି। ‘‘ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ପଞ୍ଚଦସଧରଣଂ ନିକ୍ଖ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ‘‘ସତଧରଣ’’ନ୍ତି ଅପରେ।

୧୯୩।ହେମୱତାତି ହିମୱତି ଜାତା, ହେମୱତଜାତିକା ୱା। ତେ ହି ମହନ୍ତା ଥାମଜୱସମ୍ପନ୍ନା ଚ ହୋନ୍ତି। ଈସାଦନ୍ତାତି ରଥୀସାସଦିସଦନ୍ତା, ଥୋକଂଯେୱ ଅୱନତଦନ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ୱିସାଲକଦାଠୀଭାୱଂ ନିୱାରେତି। ଉରୂଳହୱାତି ଥାମଜୱପରକ୍କମେହି ବ୍ରୂହନ୍ତୋ, ମହନ୍ତଂ ଯୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚଂ ୱହିତୁଂ ସମତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁୱଣ୍ଣକଚ୍ଛାତି ହେମମଯଗୀୱେଯ୍ୟକପଟିମୁକ୍କା। କଚ୍ଛସୀସେନ ହି ସବ୍ବଂ ହତ୍ଥିଯୋଗ୍ଗଂ ୱଦତି। ହେମକପ୍ପନୱାସସାତି ସୁୱଣ୍ଣଖଚିତଗଜତ୍ଥରଣକଙ୍କନାଦିହତ୍ଥାଲଙ୍କାରସମ୍ପନ୍ନା।

୧୯୪।ଚତୁନ୍ନମପି ଦୀପାନଂ ଇସ୍ସରନ୍ତି ଦ୍ୱିସହସ୍ସପରିତ୍ତଦୀପପରିୱାରାନଂ ଜମ୍ବୁଦୀପାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଦୀପାନଂ ଇସ୍ସରିଯଂ। ତେନ ସତ୍ତରତନସମୁଜ୍ଜଲଂ ସକଲଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିସିରିଂ ୱଦତି। ଯଂ ପନେତ୍ଥ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଇଧ ସକ୍କେନ ଦେୱରାଜେନ ଅତ୍ତନା ଚ ୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବଂ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ତଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ୱିତ୍ଥାରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ଆଚାମଦାଯିକାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଚଣ୍ଡାଲିୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଚଣ୍ଡାଲିୱନ୍ଦ ପାଦାନୀତି ଚଣ୍ଡାଲିୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରନ୍ତୋ ପଚ୍ଚୂସୱେଲାଯଂ ବୁଦ୍ଧାଚିଣ୍ଣଂ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ତସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ ଚଣ୍ଡାଲାୱସଥେ ୱସନ୍ତିଂ ଏକଂ ମହଲ୍ଲିକଂ ଚଣ୍ଡାଲିଂ ଖୀଣାଯୁକଂ, ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକଞ୍ଚସ୍ସା କମ୍ମଂ ଉପଟ୍ଠିତଂ। ସୋ ମହାକରୁଣାଯ ସମୁସ୍ସାହିତମାନସୋ ‘‘ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକଂ କମ୍ମଂ କାରେତ୍ୱା ତେନସ୍ସା ନିରଯୂପପତ୍ତିଂ ନିସେଧେତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ପତିଟ୍ଠାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ରାଜଗହଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସତି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ସା ଚଣ୍ଡାଲୀ ଦଣ୍ଡଂ ୱଲୁବ୍ଭ ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୀ ଭଗୱନ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଭିମୁଖୀ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଭଗୱାପି ତସ୍ସା ଗମନଂ ନିୱାରେନ୍ତୋ ୱିଯ ପୁରତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ସତ୍ଥୁ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ତସ୍ସା ଚ ଆଯୁପରିକ୍ଖଯଂ ଭଗୱତୋ ୱନ୍ଦନାଯ ତଂ ନିଯୋଜେନ୍ତୋ –

୧୯୫।

‘‘ଚଣ୍ଡାଲି ୱନ୍ଦ ପାଦାନି, ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ;

ତମେୱ ଅନୁକମ୍ପାଯ, ଅଟ୍ଠାସି ଇସିସତ୍ତମୋ।

୧୯୬।

‘‘ଅଭିପ୍ପସାଦେହି ମନଂ, ଅରହନ୍ତମ୍ହି ତାଦିନି;

ଖିପ୍ପଂ ପଞ୍ଜଲିକା ୱନ୍ଦ, ପରିତ୍ତଂ ତୱ ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି। – ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ;

୧୯୫। ତତ୍ଥ ଚଣ୍ଡାଲୀତି ଜାତିଆଗତେନ ନାମେନ ତଂ ଆଲପତି। ୱନ୍ଦାତି ଅଭିୱାଦଯ। ପାଦାନୀତି ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସରଣାନି ଚରଣାନି । ତମେୱ ଅନୁକମ୍ପାଯାତି ତମେୱ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥଂ, ଅପାଯୂପପତ୍ତିତୋ ନିସେଧେତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତାପନତ୍ଥନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଟ୍ଠାସୀତି ନଗରମ୍ହି ଅପୱିସିତ୍ୱା ଠିତୋ। ଇସିସତ୍ତମୋତି ଲୋକିଯସେକ୍ଖାସେକ୍ଖପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେସୀହି ଉତ୍ତମୋ ଉକ୍କଟ୍ଠତମୋ, ଅଥ ୱା ବୁଦ୍ଧେସୀନଂ ୱିପସ୍ସିଆଦୀନଂ ସତ୍ତମୋତି ଇସିସତ୍ତମୋ।

୧୯୬।ଅଭିପ୍ପସାଦେହି ମନନ୍ତି ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’’ତି ତଓ୍ୱ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେହି। ଅରହନ୍ତମ୍ହି ତାଦିନୀତି ଆରକତ୍ତା କିଲେସାନଂ, ତେସଂଯେଓ୍ୱ ଅରୀନଂ ହତତ୍ତା, ସଂସାରଚକ୍କସ୍ସ ଅରାନଂ ହତତ୍ତା, ପଚ୍ଚଯାନଂ ଅରହତ୍ତା, ପାପକରଣେ ରହାଭାୱା ଚ ଅରହନ୍ତେ, ଇଟ୍ଠାଦୀସୁ ତାଦିଭାଓ୍ୱପ୍ପତ୍ତିଯା ତାଦିମ୍ହି। ଖିପ୍ପଂ ପଞ୍ଜଲିକା ୱନ୍ଦାତି ସୀଘଂଯେଓ୍ୱ ପଗ୍ଗହିତଅଞ୍ଜଲିକା ହୁତ୍ୱା ୱନ୍ଦସ୍ସୁ। କସ୍ମାତି ଚେ? ପରିତ୍ତଂ ତଓ୍ୱ ଜୀୱିତନ୍ତି, ଇଦାନେଓ୍ୱ ଭିଜ୍ଜନସଭାଓ୍ୱତ୍ତା ପରିତ୍ତଂ ଅତିଇତ୍ତରଂ।

ଇତି ଥେରୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯେନ ଭଗୱତୋ ଗୁଣେ ପକିତ୍ତେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେ ଠତ୍ୱା ତସ୍ସା ଚ ଖୀଣାଯୁକତାୱିଭାୱନେନ ସଂୱେଜେନ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ୱନ୍ଦନାଯ ନିଯୋଜେସି। ସା ଚ ତଂ ସୁତ୍ୱା ସଂୱେଗଜାତା ସତ୍ଥରି ପସନ୍ନମାନସାଓ୍ୱ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା ନମସ୍ସମାନା ବୁଦ୍ଧଗତାଯ ପୀତିଯା ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଭଗୱା ‘‘ଅଲମେତ୍ତକମେତିସ୍ସା ସଗ୍ଗୂପପତ୍ତିଯା’’ତି ନଗରଂ ପାୱିସି ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ। ଅଥ ନଂ ଏକା ଭନ୍ତା ଗାୱୀ ତରୁଣୱଚ୍ଛା ତତୋ ଏଓ୍ୱ ଅଭିଧାୱନ୍ତୀ ସିଙ୍ଗେନ ପହରିତ୍ୱା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି। ତଂ ସଙ୍କଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସଙ୍ଗୀତିକାରା –

୧୯୭।

‘‘ଚୋଦିତା ଭାୱିତତ୍ତେନ, ସରୀରନ୍ତିମଧାରିନା;

ଚଣ୍ଡାଲୀ ୱନ୍ଦି ପାଦାନି, ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ।

୧୯୮।

‘‘ତମେନଂ ଅୱଧୀ ଗାୱୀ, ଚଣ୍ଡାଲିଂ ପଞ୍ଜଲିଂ ଠିତଂ;

ନମସ୍ସମାନଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଅନ୍ଧକାରେ ପଭଙ୍କର’’ନ୍ତି। – ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହଂସୁ;

୧୯୮। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଜଲିଂ ଠିତଂ ନମସ୍ସମାନଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧନ୍ତି ଗତେପି ଭଗୱତି ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣାଯ ପୀତିଯା ସମାହିତା ହୁତ୍ୱା ସମ୍ମୁଖା ୱିଯ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ନମସ୍ସମାନଂ ଠିତଂ। ଅନ୍ଧକାରେତି ଅୱିଜ୍ଜନ୍ଧକାରେନ ସକଲେନ କିଲେସନ୍ଧକାରେନ ଚ ଅନ୍ଧକାରେ ଲୋକେ। ପଭଙ୍କରନ୍ତି ଞାଣୋଭାସକରଂ।

ସା ଚ ତତୋ ଚୁତା ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଅଚ୍ଛରାନଂ ସତସହସ୍ସଂ ତସ୍ସା ପରିୱାରୋ ଅହୋସି। ତଦହେଓ୍ୱ ଚ ସା ସହ ୱିମାନେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱିମାନତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦି। ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ –

୧୯୯।

‘‘ଖୀଣାସୱଂ ୱିଗତରଜଂ ଅନେଜଂ, ଏକଂ ଅରଞ୍ଞମ୍ହି ରହୋ ନିସିନ୍ନଂ;

ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା, ୱନ୍ଦାମି ତଂ ୱୀର ମହାନୁଭାୱ’’ନ୍ତି। –

ଦେୱତା ଆହ। ତଂ ଥେରୋ ପୁଚ୍ଛି –

୨୦୦।

‘‘ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ଜଲିତା ମହାଯସା, ୱିମାନମୋରୁଯ୍ହ ଅନେକଚିତ୍ତା;

ପରିୱାରିତା ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଗଣେନ, କା ତ୍ୱଂ ସୁଭେ ଦେୱତେ ୱନ୍ଦସେ ମମ’’ନ୍ତି।

୨୦୦। ତତ୍ଥ ଜଲିତାତି ଅତ୍ତନୋ ସରୀରପ୍ପଭାଯ ୱତ୍ଥାଭରଣାଦୀନଂ ଓଭାସେନ ଚ ଜଲନ୍ତୀ ଜୋତେନ୍ତୀ । ମହାଯସାତି ମହାପରିୱାରା। ୱିମାନମୋରୁଯ୍ହାତି ୱିମାନତୋ ଓରୁଯ୍ହ। ଅନେକଚିତ୍ତାତି ଅନେକୱିଧଚିତ୍ତତାଯୁତ୍ତା। ସୁଭେତି ସୁଭଗୁଣେ। ମମନ୍ତି ମଂ।

ଏୱଂ ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତା ପୁନ ସା –

୨୦୧।

‘‘ଅହଂ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ ଚଣ୍ଡାଲୀ, ତଯା ୱୀରେନ ପେସିତା;

ୱନ୍ଦିଂ ଅରହତୋ ପାଦେ, ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ।

୨୦୨।

‘‘ସାହଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପାଦାନି, ଚୁତା ଚଣ୍ଡାଲଯୋନିଯା;

ୱିମାନଂ ସବ୍ବତୋ ଭଦ୍ଦଂ, ଉପପନ୍ନମ୍ହି ନନ୍ଦନେ।

୨୦୩।

‘‘ଅଚ୍ଛରାନଂ ସତସହସ୍ସଂ, ପୁରକ୍ଖତ୍ୱାନ ତିଟ୍ଠତି;

ତାସାହଂ ପୱରା ସେଟ୍ଠା, ୱଣ୍ଣେନ ଯସସାଯୁନା।

୨୦୪।

‘‘ପହୂତକତକଲ୍ୟାଣା , ସମ୍ପଜାନା ପଟିସ୍ସତା;

ମୁନିଂ କାରୁଣିକଂ ଲୋକେ, ତଂ ଭନ୍ତେ ୱନ୍ଦିତୁମାଗତା’’ତି। –

ଚତସ୍ସୋ ଗାଥାଯୋ ଆହ।

୨୦୧-୪। ତତ୍ଥ ପେସିତାତି ‘‘ଚଣ୍ଡାଲି, ୱନ୍ଦ ପାଦାନୀ’’ତିଆଦିନା ୱନ୍ଦନାଯ ଉଯ୍ୟୋଜିତା। ଯଦିପି ତଂ ୱନ୍ଦନାମଯଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପୱତ୍ତିକ୍ଖଣୱସେନ ପରିତ୍ତଂ, ଖେତ୍ତମହନ୍ତତାଯ ପନ ଫଲମହନ୍ତତାଯ ଚ ଅତିୱିଯ ମହନ୍ତମେୱାତି ଆହ ‘‘ପହୂତକତକଲ୍ୟାଣା’’ତି। ତଥା ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣାଯ ପୀତିଯା ପୱତ୍ତିକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଞାଯ ସତିଯା ଚ ୱିସଦଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯାହ ‘‘ସମ୍ପଜାନା ପଟିସ୍ସତା’’ତି। ପୁନ –

୨୦୫।

‘‘ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ଚଣ୍ଡାଲୀ, କତଞ୍ଞୂ କତୱେଦିନୀ;

ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅରହତୋ ପାଦେ, ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯଥା’’ତି। –

ଗାଥା ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଠପିତା।

୨୦୫। ତତ୍ଥ ଚଣ୍ଡାଲୀତି ଚଣ୍ଡାଲୀଭୂତପୁବ୍ବାତି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ଦେୱଲୋକେ ଚ ଇଦମାଚିଣ୍ଣଂ, ଯଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ନିରୁଳ୍ହସମଞ୍ଞାଯ ୱୋହାରୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଆଯସ୍ମା ପନ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଇମଂ ପୱତ୍ତିଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ତମତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ଚଣ୍ଡାଲିୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଭଦ୍ଦିତ୍ଥିୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ନୀଲା ପୀତା ଚ କାଳଆ ଚାତି ଭଦ୍ଦିତ୍ଥିୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଚ ସମଯେନ କିମିଲନଗରେ ରୋହକୋ ନାମ ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି ସଦ୍ଧୋ ପସନ୍ନୋ ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ। ତସ୍ମିଂଯେୱ ଚ ନଗରେ ତେନ ସମାନମହାଭୋଗେ କୁଲେ ଏକା ଦାରିକା ଅହୋସି ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ପକତିଯାପି ଭଦ୍ଦତାଯ ଭଦ୍ଦାତି ନାମେନ। ଅଥ ରୋହକସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ତଂ କୁମାରିଂ ୱାରେତ୍ୱା ତାଦିସେ କାଲେ ତଂ ଆନେତ୍ୱା ଆୱାହୱିୱାହଂ ଅକଂସୁ। ତେ ଉଭୋପି ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସନ୍ତି। ସା ଅତ୍ତନୋ ଆଚାରସମ୍ପତ୍ତିଯା ‘‘ଭଦ୍ଦିତ୍ଥୀ’’ତି ତସ୍ମିଂ ନଗରେ ପାକଟା ପଞ୍ଞାତା ଅହୋସି।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ପଞ୍ଚସତପଞ୍ଚସତଭିକ୍ଖୁପରିୱାରା ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତା କିମିଲନଗରଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ରୋହକୋ ତେସଂ ତତ୍ଥ ଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ଥେରେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସ୍ୱାତନାଯ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିଯଦିୱସେ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ସପରିୱାରେ ତେ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ସପୁତ୍ତଦାରୋ ତେହି ଦେସିତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ତେସଂ ଓୱାଦେ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସରଣାନି ଗଣ୍ହି, ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ସମାଦିଯି। ଭରିଯା ପନସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀପାଟିହାରିଯପକ୍ଖେସୁ ଉପୋସଥଂ ଉପୱସି, ୱିସେସତୋ ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନା ଅହୋସି ଦେୱତାହି ଚ ଅନୁକମ୍ପିତା। ତାଯ ଏୱ ଚ ଦେୱତାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ତନୋ ଉପରି ପତିତଂ ମିଚ୍ଛାପୱାଦଂ ନିରଂକତ୍ୱା ସୁୱିସୁଦ୍ଧସୀଲାଚାରତାଯ ଅତିୱିଯ ଲୋକେ ପତ୍ଥଟଯସା ଅହୋସି।

ସା ହି ସଯଂ କିମିଲନଗରେ ଠିତା ଅତ୍ତନୋ ସାମିକସ୍ସ ୱଣିଜ୍ଜାୱସେନ ତକ୍କସିଲାଯଂ ୱସନ୍ତସ୍ସ, ଉସ୍ସୱଦିୱସେ ସହାଯେହି ଉସ୍ସାହିତସ୍ସ ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳଆଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଘରଦେୱତାଯ ଅତ୍ତନୋ ଦିବ୍ବାନୁଭାୱେନ ତଂ ତତ୍ଥ ନେତ୍ୱା ସାମିକେନ ସହ ଯୋଜିତା ତେନେୱ ସମାଗମେନ ପତିଟ୍ଠିତଗବ୍ଭା ହୁତ୍ୱା ଦେୱତାଯ କିମିଲନଗରଂ ପଟିନୀତା, ଅନୁକ୍କମେନ ଗବ୍ଭେନିଭାୱେ ପାକଟେ ଜାତେ ସସ୍ସୁଆଦୀହି ‘‘ଅତିଚାରିନୀ’’ତି ଆସଙ୍କିତା, ତାଯ ଏୱ ଦେୱତାଯ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଗଙ୍ଗାମହୋଘେ କିମିଲନଗରଂ ଓତ୍ଥରନ୍ତେ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାପିତେ ଅତ୍ତନୋ ପତିବ୍ବତାଭାୱସଂସୂଚକେନ ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନପୁବ୍ବକେନ ସପଥେନ ୱାତୱେଗସମୁଟ୍ଠିତୱୀଚିଜାଲଂ ଗଙ୍ଗାମହୋଘଂ ଅତ୍ତନୋ ଉପରି ଆପତିତଂ ଆଯସ୍ମଞ୍ଚ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା, ସାମିକେନ ସମାଗତାପି ତେନ ପୁବ୍ବେ ସସ୍ସୁଆଦୀହି ୱିଯ ଆସଙ୍କିତା ତକ୍କସିଲାଯଂ ତେନ ଦିନ୍ନଂ ନାମମୁଦ୍ଦିତଂ ସଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ଅପ୍ପେନ୍ତୀ, ତଂ ଆସଙ୍କଂ ନିରଂକତ୍ୱା ଭତ୍ତୁନୋ ଞାତିଜନସ୍ସ ଚ ମହାଜନସ୍ସ ଚ ସମ୍ଭାୱନୀଯା ଜାତା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୁୱିସୁଦ୍ଧସୀଲାଚାରତାଯ ଅତିୱିଯ ଲୋକେ ପତ୍ଥଟଯସା ଅହୋସୀ’’ତି।

ସା ଅପରେନ ସମଯେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଉପ୍ପନ୍ନା। ଅଥ ଭଗୱତି ସାୱତ୍ଥିତୋ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକମୂଲେ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାଯଂ ନିସିନ୍ନେ, ଦେୱପରିସାଯ ଚ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନାଯ ଭଦ୍ଦିତ୍ଥୀପି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଭଗୱା ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୂସୁ ସନ୍ନିପତିତାଯ ଦେୱବ୍ରହ୍ମପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ ତାଯ ଦେୱତାଯ କତପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ –

୨୦୬।

‘‘ନୀଲା ପୀତା ଚ କାଳଆ ଚ, ମଞ୍ଜିଟ୍ଠା ଅଥ ଲୋହିତା;

ଉଚ୍ଚାୱଚାନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ, କିଞ୍ଜକ୍ଖପରିୱାରିତା।

୨୦୭।

‘‘ମନ୍ଦାରୱାନଂ ପୁପ୍ଫାନଂ, ମାଲଂ ଧାରେସି ମୁଦ୍ଧନି;

ନଯିମେ ଅଞ୍ଞେସୁ କାଯେସ, ରୁକ୍ଖା ସନ୍ତି ସୁମେଧସେ।

୨୦୮।

‘‘କେନ କାଯଂ ଉପପନ୍ନା, ତାୱତିଂସଂ ଯସସ୍ସିନୀ;

ଦେୱତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି। – ଆହ;

୨୦୬-୭। ତତ୍ଥ ନୀଲା ପୀତା ଚ କାଳଆ ଚ, ମଞ୍ଜିଟ୍ଠା ଅଥ ଲୋହିତାତି ଏତ୍ଥ ଚ-ସଦ୍ଦୋ ୱୁତ୍ତତ୍ଥସମୁଚ୍ଚୟୋ, ସୋ ନୀଲା ଚ ପୀତା ଚାତିଆଦିନା ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଅଥାତି ଅଞ୍ଞତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ତେନ ଓଦାତାଦିକେ ଅୱୁତ୍ତୱଣ୍ଣେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଚ-ସଦ୍ଦୋ ୱା ଅୱୁତ୍ତତ୍ଥସମୁଚ୍ଚୟୋ। ଅଥାତି ଇତି-ସଦ୍ଦତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଉଚ୍ଚାୱଚାନଂ ୱଣ୍ଣାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉଚ୍ଚାୱଚାନନ୍ତି ୱିଭତ୍ତିଯା ଅଲୋପୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଉଚ୍ଚାୱଚୱଣ୍ଣାନଂ ନାନାୱିଧୱଣ୍ଣାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱଣ୍ଣାନନ୍ତି ୱା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତାନଂ। କିଞ୍ଜକ୍ଖପରିୱାରିତାତି କିଞ୍ଜକ୍ଖେହି ପରିୱାରିତାନଂ। ସାମିଅତ୍ଥେ ହି ଏତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ନୀଲା ଚ ପୀତା ଚ କାଳଆ ଚ ମଞ୍ଜିଟ୍ଠା ଚ ଲୋହିତା ଚ ଅଥ ଅଞ୍ଞେ ଓଦାତାଦୟୋ ଚାତି ଇମେସଂ ୱସେନ ଉଚ୍ଚାୱଚୱଣ୍ଣାନଂ ତଥାଭୂତେହିୟେୱ କିଞ୍ଜକ୍ଖେହି କେସରେହି ପରିୱାରିତାନଂ ୱିଚିତ୍ତସଣ୍ଠାନାଦିତାୟ ୱା ଉଚ୍ଚାୱଚାନଂ ଯଥାୱୁତ୍ତୱଣ୍ଣୱନ୍ତାନଂ ମନ୍ଦାରୱରୁକ୍ଖସମ୍ଭୂତତାୟ ମନ୍ଦାରୱାନଂ ପୁପ୍ଫାନଂ ମାଲଂ ତେହି କତଂ ମାଲାଗୁଣଂ ତ୍ୱଂ ଦେୱତେ ଅତ୍ତନୋ ସୀସେ ଧାରେସି ପିଳନ୍ଧସୀତି।

ଯତୋ ରୁକ୍ଖତୋ ତାନି ପୁପ୍ଫାନି, ତେସଂ ୱିସେସୱନ୍ତତାୟ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ନୟିମେ ଅଞ୍ଞେସୁ କାୟେସୁ, ରୁକ୍ଖା ସନ୍ତି ସୁମେଧସେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଇମେତି ଯଥାୱୁତ୍ତୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନାଦିଯୁତ୍ତା ପୁପ୍ଫୱନ୍ତୋ ରୁକ୍ଖା ନ ସନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। କାୟେସୂତି ଦେୱନିକାୟେସୁ। ସୁମେଧସେତି ସୁନ୍ଦରପଞ୍ଞେ।

ତତ୍ଥ ନୀଲାତି ଇନ୍ଦନୀଲମହାନୀଲାଦିମଣିରତନାନଂ ୱସେନ ନୀଲୋଭାସା। ପୀତାତି ପୁପ୍ଫରାଗକକ୍କେତନପୁଲକାଦିମଣିରତନାନଞ୍ଚେୱ ସିଙ୍ଗୀସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ଚ ୱସେନ ପୀତୋଭାସା। କାଳଆତି ଅସ୍ସକୌପଲକାଦିମଣିରତନାନଂ ୱସେନ କଣ୍ହୋଭାସା। ମଞ୍ଜିଟ୍ଠାତି ଜୋତିରସଗୋମୁତ୍ତକଗୋମେଦକାଦିମଣିରତନାନଂ ୱସେନ ମଞ୍ଜିଟ୍ଠୋଭାସା। ଲୋହିତାତି ପଦୁମରାଗଲୋହିତଙ୍କପୱାଳଅରତନାଦୀନଂ ୱସେନ ଲୋହିତୋଭାସା। କେଚି ପନ ନୀଲାଦିପଦାନି ‘‘ରୁକ୍ଖା’’ତି ଇମିନା ‘‘ନୀଲା ରୁକ୍ଖା’’ତିଆଦିନା ଯୋଜେତ୍ୱା ୱଦନ୍ତି। ରୁକ୍ଖାପି ହି ନୀଲାଦିୱଣ୍ଣେହି ପୁପ୍ଫେହି ସଞ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ନୀଲାଦିଯୋଗତୋ ନୀଲାଦିୱୋହାରଂ ଲଭନ୍ତୀତି ତେହି ‘‘ନୀଲା…ପେ… ଲୋହିତା…ପେ… ନୟିମେ ଅଞ୍ଞେସୁ କାୟେସୁ ରୁକ୍ଖା ସନ୍ତି ସୁମେଧସେତି, ଯତୋ ତ୍ୱଂ ଉଚ୍ଚାୱଚାନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ କିଞ୍ଜକ୍ଖପରିୱାରିତାନଂ ମନ୍ଦାରୱାନଂ ପୁପ୍ଫାନଂ ମାଲଂ ଧାରେସୀ’’ତି ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଯଥାଦିଟ୍ଠେ ୱଣ୍ଣୱିସେସଯୁତ୍ତେ ପୁପ୍ଫେ କିତ୍ତେତ୍ୱା ତେସଂ ଅସାଧାରଣଭାୱଦସ୍ସନେନ ରୁକ୍ଖାନଂ ଆୱେନିକଭାୱଦସ୍ସନଂ ପଠମନୟୋ, ରୁକ୍ଖାନଂ ଅସାଧାରଣଭାୱଦସ୍ସନେନ ପୁପ୍ଫାନଂ ଆୱେନିକଭାୱଦସ୍ସନଂ ଦୁତିୟନୟୋ। ପଠମନୟେ ୱଣ୍ଣାଦୟୋ ସରୂପେନ ଗହିତା, ଦୁତିୟନୟେ ନିସ୍ସୟମୁଖେନାତି ଅୟମେତେସଂ ୱିସେସୋ।

୨୦୮ ।କେନାତି କେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ, କାରଣଂ ତାୱତିଂସନ୍ତି ଯୋଜନା। ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖାତି ପୁଚ୍ଛିତା ତ୍ୱଂ ଆଚିକ୍ଖ କଥେହି।

ଏୱଂ ଭଗୱତା ପୁଚ୍ଛିତା ସା ଦେୱତା ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୨୦୯।

‘‘ଭଦ୍ଦିତ୍ଥିକାତି ମଂ ଅଞ୍ଞଂସୁ, କିମିଲାୟଂ ଉପାସିକା;

ସଦ୍ଧା ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନା, ସଂୱିଭାଗରତା ସଦା।

୨୧୦।

‘‘ଅଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ ଭତ୍ତଞ୍ଚ, ସେନାସନଂ ପଦୀପିୟଂ;

ଅଦାସିଂ ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

୨୧୧।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ୟା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିଯପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ।

୨୧୨।

''ଉପୋସଥଂ ଉପୱସିସ୍ସଂ, ସଦା ସୀଲେସୁ ସଂୱୁତା;

ସଞ୍ଞମା ସଂୱିଭାଗା ଚ, ୱିମାନଂ ଆୱସାମହଂ।

୨୧୩।

''ପାଣାତିପାତା ୱିରତା, ମୁସାୱାଦା ଚ ସଞ୍ଞତା;

ଥେଯ୍ଯା ଚ ଅତିଚାରା ଚ, ମଜ୍ଜପାନା ଚ ଆରକା।

୨୧୪।

''ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦେ ରତା, ଅରିଯସଚ୍ଚାନ କୋୱିଦା;

ଉପାସିକା ଚକ୍ଖୁମତୋ, ଅପ୍ପମାଦୱିହାରିନୀ;

କତାୱାସା କତକୁସଲା ତତୋ ଚୁତା, ସଯଂପଭା ଅନୁୱିଚରାମି ନନ୍ଦନଂ।

୨୧୫।

''ଭିକ୍ଖୂ ଚାହଂ ପରମହିତାନୁକମ୍ପକେ, ଅଭୋଜଯିଂ ତପସ୍ସିଯୁଗଂ ମହାମୁନିଂ;

କତାୱାସା କତକୁସଲା ତତୋ ଚୁତା, ସଯଂପଭା ଅନୁୱିଚରାମି ନନ୍ଦନଂ।

୨୧୬।

''ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ଅପରିମିତଂ ସୁଖାୱହଂ, ଉପୋସଥଂ ସତତମୁପାୱସିଂ ଅହଂ;

କତାୱାସା କତକୁସଲା ତତୋ ଚୁତା, ସଯଂପଭା ଅନୁୱିଚରାମି ନନ୍ଦନ''ନ୍ତି।

୨୦୯-୨୧୪। ତତ୍ଥ ଭଦ୍ଦିତ୍ଥିକାତି ମଂ ଅଞ୍ଞଂସୁ, କିମିଲାଯଂ ଉପାସିକାତି ଆଚାରସମ୍ପତ୍ତିଯା ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ଉଳାରଭୋଗନିବ୍ବତ୍ତନେନ ଅଖଣ୍ଡସୀଲାତି ସଞ୍ଜାତନିଚ୍ଛଯା ଭଦ୍ଦା ସୁନ୍ଦରା ଅଯଂ ଇତ୍ଥୀ, ତସ୍ମା ''ଭଦ୍ଦିତ୍ଥିକା ଉପାସିକା''ତି ଚ ମଂ କିମିଲନଗରୱାସିନୋ ଜାନିଂସୁ। ସଦ୍ଧା ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନାତିଆଦି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଅପିଚ ''ସଦ୍ଧା''ତି ଇମିନା ସଦ୍ଧାଧନଂ, ''ସଂୱିଭାଗରତା, ଅଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ ଭତ୍ତଞ୍ଚ, ସେନାସନଂ ପଦୀପିଯଂ। ଅଦାସିଂ ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା''ତି ଇମିନା ଚାଗଧନଂ , ''ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନା, ଚତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ…ପେ… ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦେ ରତା''ତି ଇମିନା ସୀଲଧନଂ ହିରିଧନଂ ଓତ୍ତପ୍ପଧନଞ୍ଚ, ''ଅରିଯସଚ୍ଚାନ କୋୱିଦା''ତି ଇମିନା ସୁତଧନଂ ପଞ୍ଞାଧନଞ୍ଚ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ସା ଅତ୍ତନୋ ସତ୍ତୱିଧଅରିଯଧନପଟିଲାଭଂ। ''ଉପାସିକା ଚକ୍ଖୁମତୋ…ପେ… ଅନୁୱିଚରାମି ନନ୍ଦନ''ନ୍ତି ଇମିନା ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ସମ୍ପରାଯିକଞ୍ଚ ଆନିସଂସଂ ୱିଭାୱେତି। ତତ୍ଥ କତାୱାସାତି ନିପ୍ଫାଦିତସୁଚରିତାୱାସା। ସୁଚରିତକମ୍ମଞ୍ହି ତଦତ୍ଥେ ଆଯତିଞ୍ଚ ସୁଖାୱାସହେତୁତାଯ ''ସୁଖୱିହାରସ୍ସ ଆୱାସୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନାହ ''କତକୁସଲା''ତି।

୨୧୫। ପୁବ୍ବେ ଅନାମସିତଖେତ୍ତୱିସେସଂ ଅତ୍ତନୋ ଦାନମଯଂ ପୁଞ୍ଞଂ ୱତ୍ୱା ଇଦାନି ତସ୍ସ ଆଯତନଗତତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଭିକ୍ଖୂ ଚା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ

ଭିକ୍ଖୂତି ଅନଵସେସଭିନ୍ନକିଲେସତାଯ ଭିକ୍ଖୂ। ପରମହିତାନୁକମ୍ପକେତି ପରମଂ ଅତିଵିଯ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାଦିନା ହିତେନ ଅନୁଗ୍ଗାହକେ। ଅଭୋଜଯିନ୍ତି ପଣୀତେନ ଭୋଜନେନ ଭୋଜେସିଂ। ତପସ୍ସିଯୁଗନ୍ତି ଉତ୍ତମେନ ତପସା ସବ୍ବକିଲେସମଲଂ ତାପେତ୍ଵା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଠିତତ୍ତା ତପସ୍ସିଭୂତଂ ଯୁଗଂ। ମହାମୁନିନ୍ତି ତତୋ ଏଵ ମହାଇସିଭୂତଂ, ମହତୋ ଵା ଅତ୍ତନୋ ଵିସଯସ୍ସ ମହନ୍ତେନେଵ ଞାଣେନ ମୁନନତୋ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନତୋ ମହାମୁନିଂ। ସବ୍ବମେତଂ ଦ୍ଵେ ଅଗ୍ଗସାଵକେ ସନ୍ଧାଯ ଵଦତି।

୨୧୬।ଅପରିମିତଂ ସୁଖାଵହନ୍ତି ଅନୁନାସିକଲୋପଂ ଅକତ୍ଵା ଵୁତ୍ତଂ। ''ଯାଵଞ୍ଚିଦଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ନ ସୁକରଂ ଅକ୍ଖାନେନ ପାପୁଣିତୁଂ ଯାଵ ସୁଖା ସଗ୍ଗା''ତି (ମ। ନି। ୩।୨୫୫) ଵଚନତୋ ଭଗଵତୋପି ଵଚନପଥାତୀତପରିମାଣରହିତସୁଖନିବ୍ବତ୍ତକଂ ଅତ୍ତନୋ ଵା ଆନୁଭାଵେନ ଅପରିମିତସୁଖାଵହଂ ସୁଖସ୍ସ ଆଵହନକଂ। ସତତନ୍ତି ସବ୍ବକାଲଂ। ତଂ ତଂ ଉପୋସଥରକ୍ଖଣଦିଵସଂ ଅହାପେତ୍ଵା, ତଂ ତଂ ଵା ଉପୋସଥରକ୍ଖଣଦିଵସଂ ଅଖଣ୍ଡଂ କତ୍ଵା ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ଵା ସତତଂ ଵା ସବ୍ବକାଲଂ ସୁଖାଵହନ୍ତି ଯୋଜନା। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତନଯମେଵ।

ଅଥ ଭଗଵା ମାତୁଦେଵପୁତ୍ତପ୍ପମୁଖାନଂ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଵାସୀନଂ ଦେଵବ୍ରହ୍ମସଙ୍ଘାନଂ ତଯୋ ମାସେ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ଦେସେତ୍ଵା ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଭଦ୍ଦିତ୍ଥିଵିମାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ଭଦ୍ଦିତ୍ଥିଵିମାନଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ସୋଣଦିନ୍ନାଵିମାନଵଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନଵଣ୍ଣେନାତି ସୋଣଦିନ୍ନାଵିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରତି ଜେତଵନେ। ତେନ ଚ ସମଯେନ ନାଳନ୍ଦାଯଂ ସୋଣଦିନ୍ନା ନାମ ଏକା ଉପାସିକା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀ ସୁଵିସୁଦ୍ଧନିଚ୍ଚସୀଲା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଉପୋସଥମ୍ପି ଉପଵସତି। ସା ଧମ୍ମସଵନସପ୍ପାଯଂ ପଟିଲଭିତ୍ଵା ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନତାଯ ଚତୁସଚ୍ଚକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପରିବ୍ରୂହନ୍ତୀ ସୋତାପନ୍ନା ଅହୋସି। ଅଥ ଅଞ୍ଞତରେନ ରୋଗେନ ଫୁଟ୍ଠା କାଲଂ କତ୍ଵା ତାଵତିଂସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ –

୨୧୭।

''ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ଵଣ୍ଣେନ, ଯା ତ୍ଵଂ ତିଟ୍ଠସି ଦେଵତେ;

ଓଭାସେନ୍ତୀ ଦିସା ସବ୍ବା, ଓସଧୀ ଵିଯ ତାରକା।

୨୧୮।

''କେନ ତେତାଦିସୋ ଵଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୨୧୯।

''ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେଵି ମହାନୁଭାଵେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏଵଂ ଜଲିତାନୁଭାଵା, ଵଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି। –

ଇମାହି ତୀହି ଗାଥାହି ପଟିପୁଚ୍ଛି।

୨୨୦।

''ସା ଦେଵତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୨୨୧-୨୨୬।

‘‘ସୋଣଦିନ୍ନାତି ମଂ ଅଞ୍ଞଂସୁ…ପେ… ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ।

୨୨୭।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଦେୱତା ବ୍ଯାକାସି। ତଂ ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ସୋଣଦିନ୍ନାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭।ଉପୋସଥାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନୱଣ୍ଣେନାତି ଉପୋସଥାୱିମାନଂ। ଇଧ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯଂ ସାକେତେ ଉପୋସଥା ନାମ ଏକା ଉପାସିକାତି ଅଯମେୱ ୱିସେସୋ, ସେସଂ ଅନନ୍ତରୱିମାନସଦିସଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୨୨୯-୨୩୧।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୨୩୨।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୨୩୩-୨୩୮।

‘‘ଉପୋସଥାତି ମଂ ଅଞ୍ଞଂସୁ, ସାକେତାଯଂ ଉପାସିକା…ପେ…

ଉପାସିକା ଚକ୍ଖୁମତୋ, ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ।

୨୩୯।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଦେୱତା ବ୍ଯାକାସି। ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ଏକଂ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ –

୨୪୧।

‘‘ଅଭିକ୍ଖଣଂ ନନ୍ଦନଂ ସୁତ୍ୱା, ଛନ୍ଦୋ ମେ ଉଦପଜ୍ଜଥ;

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପଣିଧାଯ, ଉପପନ୍ନାମ୍ହି ନନ୍ଦନଂ।

୨୪୨।

‘‘ନାକାସିଂ ସତ୍ଥୁ ୱଚନଂ, ବୁଦ୍ଧସ୍ସାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନୋ;

ହୀନେ ଚିତ୍ତଂ ପଣିଧାଯ, ସାମ୍ହି ପଚ୍ଛାନୁତାପିନୀ’’ତି। – ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି;

୨୩୩। ତତ୍ଥ ଉପୋସଥାତି ମଂ ଅଞ୍ଞଂସୂତି ‘‘ଉପୋସଥା’’ତି ଇମିନା ନାମେନ ମଂ ମନୁସ୍ସା ଜାନିଂସୁ। ସାକେତାଯନ୍ତି ସାକେତନଗରେ।

୨୪୧।ଅଭିକ୍ଖଣନ୍ତି ଅଭିଣ୍ହଂ। ନନ୍ଦନଂ ସୁତ୍ୱାତି ‘‘ତାୱତିଂସଭୱନେ ନନ୍ଦନୱନଂ ନାମ ଏଦିସଞ୍ଚ ଏଦିସଞ୍ଚା’’ତି ତତ୍ଥ ନାନାୱିଧଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା। ଛନ୍ଦୋତି ତନ୍ନିବ୍ବତ୍ତକପୁଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସ କାରଣଭୂତୋ କୁସଲଚ୍ଛନ୍ଦୋ, ତତ୍ଥୂପପତ୍ତିଯା ପତ୍ଥନାଭୂତୋ ତଣ୍ହାଛନ୍ଦୋ ୱା। ଉଦପଜ୍ଜଥାତି ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଥ। ତତ୍ଥାତି ତାୱତିଂସଭୱନେ, ନନ୍ଦନାପଦେସେନପି ହି ତଂ ଦେୱଲୋକଂ ୱଦତି। ଉପପନ୍ନାମ୍ହୀତି ଉପ୍ପନ୍ନା ନିବ୍ବତ୍ତା ଅମ୍ହି।

୨୪୨।ନାକାସିଂସତ୍ଥୁ ୱଚନନ୍ତି ‘‘ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞମତ୍ତକମ୍ପି ଭୱଂ ୱଣ୍ଣେମୀ’’ତିଆଦିନା (ଅ। ନି। ୧।୩୨୦-୩୨୧) ସତ୍ଥାରା ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ନ କରିଂ, ଭୱେସୁ ଛନ୍ଦରାଗଂ ନ ପଜହିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଦିଚ୍ଚୋ ଗୋତମଗୋତ୍ତୋ, ଭଗୱାପି ଗୋତମଗୋତ୍ତୋତି ସଗୋତ୍ତତାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ବୁଦ୍ଧସ୍ସାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନୋ’’ତି। ଅଥ ୱା ଆଦିଚ୍ଚସ୍ସ ବନ୍ଧୁ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁ, ଭଗୱା। ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ତସ୍ସ ଅରିଯାଯ ଜାତିଯା ଜାତତ୍ତା ଆଦିଚ୍ଚୋ ୱା ବନ୍ଧୁ ଏତସ୍ସ ଓରସପୁତ୍ତଭାୱତୋତି ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁ, ଭଗୱା। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଯୋ ଅନ୍ଧକାରେ ତମସୀ ପଭଙ୍କରୋ, ୱେରୋଚନୋ ମଣ୍ଡଲୀ ଉଗ୍ଗତେଜୋ;

ମା ରାହୁ ଗିଲୀ ଚରମନ୍ତଲିକ୍ଖେ, ପଜଂ ମମଂ ରାହୁ ପମୁଞ୍ଚ ସୂରିଯ’’ନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୯୧);

ହୀନେତି ଲାମକେ। ଅତ୍ତନୋ ଭୱାଭିରତିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ସାମ୍ହୀତି ସା ଅମ୍ହି।

ଏୱଂ ତାଯ ଦେୱତାଯ ଭୱାଭିରତିନିମିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନୱିପ୍ପଟିସାରେ ପୱେଦିତେ ଥେରୋ ଭୱସ୍ସ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାଯୁଭାୱୱିଭାୱନମୁଖେନ ଆଯତିଂ ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱେ ଠତ୍ୱା ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମତିକ୍କମୋ କାତୁଂ ସୁକରୋ, ସବ୍ବସୋ ଖୀଣାସୱଭାୱୋ ନାମ ମହାନିସଂସୋତି ଚ ସମସ୍ସାସେତୁଂ –

୨୪୩।

‘‘କୀୱ ଚିରଂ ୱିମାନମ୍ହି, ଇଧ ୱଚ୍ଛସୁପୋସଥେ;

ଦେୱତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, ଯଦି ଜାନାସି ଆଯୁନୋ’’ତି। –

ଗାଥମାହ। ପୁନ ସା –

୨୪୪।

‘‘ସଟ୍ଠି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି , ତିସ୍ସୋ ଚ ୱସ୍ସକୋଟିଯୋ;

ଇଧ ଠତ୍ୱା ମହାମୁନି, ଇତୋ ଚୁତା ଗମିସ୍ସାମି;

ମନୁସ୍ସାନଂ ସହବ୍ୟତ’’ନ୍ତି। – ଆହ;

ପୁନ ଥେରୋ –

୨୪୫।

‘‘ମା ତ୍ୱଂ ଉପୋସଥେ ଭାୟି, ସମ୍ବୁଦ୍ଧେନାସି ବ୍ଯାକତା;

ସୋତାପନ୍ନା ୱିସେସୟି, ପହୀନା ତୱ ଦୁଗ୍ଗତୀ’’ତି। –

ଇମାୟ ଗାଥାୟ ସମୁତ୍ତେଜେସି।

୨୪୩-୪। ତତ୍ଥ କୀୱ ଚିରନ୍ତି କିତ୍ତକଂ ଅଦ୍ଧାନଂ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ, ଇଧ ୱା ୱିମାନସ୍ମିଂ। ଆୟୁ ନୋତି ଆୟୁ, ନୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଆୟୁନୋ ୱା ଚିରାଚିରଭାୱଂ, ଅଥ ୱା ଯଦି ଜାନାସି ଆୟୁନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମହାମୁନୀତି ଥେରଂ ଆଲପତି।

୨୪୫।ମା ତ୍ୱଂ ଉପୋସଥେ ଭାୟୀତି ଭଦ୍ଦେ ଉପୋସଥେ ତ୍ୱଂ ମା ଭାୟି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ସମ୍ବୁଦ୍ଧେନାସି ବ୍ଯାକତା। କିନ୍ତି? ସୋତାପନ୍ନା ୱିସେସୟୀତି। ମଗ୍ଗଫଲସଞ୍ଞିତଂ ୱିସେସଂ ଯାତା ଅଧିଗତା, ତସ୍ମା ପହୀନା ତୱ ସବ୍ବାପି ଦୁଗ୍ଗତୀତି ଇମମ୍ପି ୱିସେସଂ ଯାତାତି ୱିସେସୟି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଉପୋସଥାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮-୯। ନିଦ୍ଦା-ସୁନିଦ୍ଦାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଟ୍ଠମନୱମୱିମାନାନି ରାଜଗହନିଦାନାନି। ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିୟଂ ଯଥାକ୍କମଂ ‘‘ନିଦ୍ଦା ନାମ ଉପାସିକା…ପେ… ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ। ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ସୁନିଦ୍ଦା ନାମ ଉପାସିକା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଗାଥାସୁପି ଅପୁବ୍ବଂ ନତ୍ଥି। ତଥା ହି ଏକଚ୍ଚେସୁ ପୋତ୍ଥକେସୁ ପାଠଇ ପେୟ୍ଯାଲୱସେନ ଠପିତାତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୨୪୬।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୨୪୭।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୨୪୮।

‘‘ନିଦ୍ଦାତି ମମଂ ଅଞ୍ଞଂସୁ, ରାଜଗହସ୍ମିଂ ଉପାସିକା…ପେ…

ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ।

୨୫୬।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୨୫୮।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ…ପେ… ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୨୬୧।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା…ପେ…।

୨୬୨।

‘‘ସୁନିଦ୍ଦାତି ମଂ ଅଞ୍ଞଂସୁ, ରାଜଗହସ୍ମିଂ ଉପାସିକା…ପେ…

ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ।

୨୬୮।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ନିଦ୍ଦା-ସୁନିଦ୍ଦାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ପଠମଭିକ୍ଖାଦାଯିକାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନାତି ଭିକ୍ଖାଦାଯିକାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଉତ୍ତରମଧୁରାଯଂ ଅଞ୍ଞତରା ଇତ୍ଥୀ ଖୀଣାଯୁକା ହୋତି ଅପାଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନାରହା। ଭଗୱା ପଚ୍ଚୂସୱେଲାଯଂ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଅପାଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନାରହଂ ଦିସ୍ୱା ମହାକରୁଣାଯ ସଞ୍ଚୋଦିତମାନସୋ ତଂ ସୁଗତିଯଂ ପତିଟ୍ଠାପେତୁକାମୋ ଏକୋ ଅଦୁତିଯୋ ମଧୁରଂ ଅଗମାସି। ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଆଦାଯ ବହିନଗରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ତେନ ସମଯେନ ସା ଇତ୍ଥୀ ଗେହେ ଆହାରଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ପଟିସାମେତ୍ୱା ଘଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦକତିତ୍ଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ଘଟେନ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଭଗୱନ୍ତଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ‘‘ଅପି, ଭନ୍ତେ, ପିଣ୍ଡୋ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତେ ଅଲଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଘଟଂ ଠପେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦସ୍ସାମି, ଅଧିୱାସେଥା’’ତି ଆହ। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ସା ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ପଠମତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସିତ୍ତସମ୍ମଟ୍ଠେ ପଦେସେ ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପୱେସନଂ ଉଦିକ୍ଖମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ଭଗୱା ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ସା ଭଗୱନ୍ତଂ ଭୋଜେସି। ଭଗୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ଓନୀତପତ୍ତପାଣୀ ତସ୍ସା ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସା ଅନୁମୋଦନଂ ସୁତ୍ୱା ଅନପ୍ପକଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୀ ଯାୱ ଚକ୍ଖୁପଥସମତିକ୍କମା ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣଂ ପୀତିଂ ଅୱିଜହନ୍ତୀ ନମସ୍ସମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ସା କତିପଯଦିୱସାତିକ୍କମେନେୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସଞ୍ଚସ୍ସା ପରିୱାରୋ ଅହୋସି। ତଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ –

୨୭୦।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ…ପେ… ଓସଧୀ ୱିଯ ତାରକା।

୨୭୧।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। – ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି;

୨୭୩।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୨୭୪।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା,

ପୁରିମାଯ ଜାତିଯା ମନୁସ୍ସଲୋକେ।

୨୭୫।

‘‘ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନମନାୱିଲଂ;

ତସ୍ସ ଅଦାସହଂ ଭିକ୍ଖଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

୨୭୬।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଦେୱତା ବ୍ଯାକାସି। ସେସଂ ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ପଠମଭିକ୍ଖାଦାଯିକାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧। ଦୁତିଯଭିକ୍ଖାଦାଯିକାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନାତି ଦୁତିଯଭିକ୍ଖାଦାଯିକାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି । ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରା ଇତ୍ଥୀ ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ଅଞ୍ଞତରଂ ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଭୋଜନଂ ଅଦାସି। ସା ଅପରେନ ସମଯେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସେସଂ ଅନନ୍ତରୱିମାନସଦିସମେୱ।

୨୭୮।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ…ପେ… ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୨୮୧।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୨୮୨।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ଦୁତିଯଭିକ୍ଖାଦାଯିକାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯା ଖୁଦ୍ଦକ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମାନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ

ଏକାଦସଓତ୍ଥୁପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ ଦୁତିଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଲତାଓଗ୍ଗସ୍ସ

ଅତ୍ଥଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକଓଗ୍ଗୋ

୧। ଉଳାରଘରଓିମାନଓଣ୍ଣନା

ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକଓଗ୍ଗେ ଉଳାରୋ ତେ ଯସୋ ଓଣ୍ଣୋତି ଉଳାରଓିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗଓା ରାଜଗହେ ଓିହରତି ଓେଳୁଓନେ କଲନ୍ଦକନିଓାପେ। ତେନ ସମଯେନ ରାଜଗହେ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକକୁଲେ ଏକା ଦାରିକା ଦାନଜ୍ଝାସଯା ଦାନସଂଓିଭାଗରତା ଅହୋସି। ସା ଯଂ ତସ୍ମିଂ ଗେହେ ପୁରେଭତ୍ତଂ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧପଟିଓୀସତୋ ଉପଡ୍ଢଂ ଦେତି, ଉପଡ୍ଢଂ ଅତ୍ତନା ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଅଦତ୍ୱା ପନ ନ ଭୁଞ୍ଜତି, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟେ ଅପସ୍ସନ୍ତୀପି ଠପେତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠକାଲେ ଦେତି, ଯାଚକାନମ୍ପି ଦେତିଯେଓ। ଅଥସ୍ସା ମାତା ‘‘ମମ ଧୀତା ଦାନଜ୍ଝାସଯା ଦାନସଂଓିଭାଗରତା’’ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ତସ୍ସା ଦିଗୁଣଂ ଭାଗଂ ଦେତି। ଦେନ୍ତୀ ଚ ଏକସ୍ମିଂ ଭାଗେ ତାଯ ସଂଓିଭାଗେ କତେ ପୁନ ଅପରଂ ଦେତି, ସା ତତୋପି ସଂଓିଭାଗଂ କରୋତିଯେଓ।

ଏଓଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ତଂ ଓଯପ୍ପତ୍ତଂ ମାତାପିତରୋ ତସ୍ମିଂଯେଓ ନଗରେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କୁଲେ କୁମାରସ୍ସ ଅଦଂସୁ। ତଂ ପନ କୁଲଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକଂ ହୋତି ଅସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅପ୍ପସନ୍ନଂ । ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ରାଜଗହେ ସପଦାନଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରମାନୋ ତସ୍ସା ଦାରିକାଯ ସସୁରସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସା ଦାରିକା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ‘‘ପଓିସଥ ଭନ୍ତେ’’ତି ପଓେସେତ୍ୱା ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ସସ୍ସୁଯା ଠପିତଂ ପୂଓଂ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ‘‘ତସ୍ସା କଥେତ୍ୱା ଅନୁମୋଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଓିସ୍ସାସେନ ଗହେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି, ଥେରୋ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଦାରିକା ‘‘ତୁମ୍ହେହି ଠପିତଂ ପୂଓଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି’’ନ୍ତି ସସ୍ସୁଯା କଥେସି। ସା ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘କିନାମିଦଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ, ଅଯଂ ମମ ସନ୍ତକଂ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାଓ ସମଣସ୍ସ ଅଦାସୀ’’ତି ତଂ କଟତଟାଯମାନା କୋଧାଭିଭୂତା ଯୁତ୍ତାଯୁତ୍ତଂ ଅଚିନ୍ତେନ୍ତୀ ପୁରତୋ ଠିତଂ ମୁସଲଖଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଂସକୂଟେ ପହରି। ସା ସୁଖୁମାଲତାଯ ପରିକ୍ଖୀଣାଯୁକତାଯ ଚ ତେନେଓ ପହାରେନ ବଲଓଦୁକ୍ଖାଭିଭୂତା ହୁତ୍ୱା କତିପାହେନେଓ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାଓତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସା ସତିପି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ସୁଚରିତକମ୍ମେ ଥେରସ୍ସ କତଦାନମେଓ ସାତିସଯଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାସି। ତଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ଓୁତ୍ତନଯେନେଓ ଗନ୍ତ୍ୱା –

୨୮୬।

‘‘ଉଳାରୋ ତେ ଯସୋ ଓଣ୍ଣୋ, ସବ୍ବା ଓଭାସତେ ଦିସା;

ନାରିଯୋ ନଚ୍ଚନ୍ତି ଗାଯନ୍ତି, ଦେଓପୁତ୍ତା ଅଲଙ୍କତା।

୨୮୭।

‘‘ମୋଦେନ୍ତି ପରିଓାରେନ୍ତି, ତଓ ପୂଜାଯ ଦେଓତେ;

ସୋଓଣ୍ଣାନି ଓିମାନାନି, ତଓିମାନି ସୁଦସ୍ସନେ।

୨୮୮।

‘‘ତୁଓଂସି ଇସ୍ସରା ତେସଂ, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନୀ;

ଅଭିଜାତା ମହନ୍ତାସି, ଦେଓକାଯେ ପମୋଦସି;

ଦେଓତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି। –

ତୀହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି।

୨୮୬। ତତ୍ଥ ଯସୋତି ପରିୱାରୋ। ୱଣ୍ଣୋତି ୱଣ୍ଣନିଭା ସରୀରୋଭାସୋ। ‘‘ଉଚ୍ଚଆରୋ’’ତି ପନ ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତସ୍ସା ଦେୱତାଯ ପରିୱାରସମ୍ପତ୍ତି ଚ ୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତା ହୋତି। ତାସୁ ‘‘ଉଚ୍ଚଆରୋ ତେ ୱଣ୍ଣୋ’’ତି ସଙ୍ଖେପତୋ ୱୁତ୍ତଂ ୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱିସଯୱସେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସବ୍ବା ଓଭାସତେ ଦିସା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଉଚ୍ଚଆରୋ ତେ ଯସୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ ପରିୱାରସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ନାରିଯୋ ନଚ୍ଚନ୍ତୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବା ଓଭାସତେ ଦିସାତି ସବ୍ବାସୁ ଦିସାସୁ ୱିଜ୍ଜୋତତେ, ସବ୍ବା ୱା ଦିସା ଓଭାସଯତେ, ୱିଜ୍ଜୋତଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଓଭାସତେ’’ତି ପଦସ୍ସ ‘‘ଓଭାସନ୍ତେ’’ତି କେଚି ୱଚନୱିପଲ୍ଲାସେନ ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି, ତେହି ‘‘ୱଣ୍ଣେନା’’ତି ୱିଭତ୍ତି ୱିପରିଣାମେତବ୍ବା। ୱଣ୍ଣେନାତି ଚ ହେତୁମ୍ହି କରଣୱଚନଂ, ୱଣ୍ଣେନ ହେତୁଭୂତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସବ୍ବା ଦିସା’’ତି ଚ ଜାତିୱସେନ ଦିସାସାମଞ୍ଞେ ଅପେକ୍ଖିତେ ୱଚନୱିପଲ୍ଲାସେନପି ପଯୋଜନଂ ନତ୍ଥି। ନାରିଯୋତି ଏତ୍ଥାପି ‘‘ଅଲଙ୍କତା’’ତି ପଦଂ ଆନେତ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଦେୱପୁତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ଚ-ସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ତେନ ନାରିଯୋ ଦେୱପୁତ୍ତା ଚାତି ସମୁଚ୍ଚଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୮୭।ମୋଦେନ୍ତୀତି ପମୋଦଯନ୍ତି। ପୂଜାଯାତି ପୂଜନତ୍ଥଂ ପୂଜାନିମିତ୍ତଂ ୱା, ନଚ୍ଚନ୍ତି ଗାଯନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ତୱିମାନୀତି ତୱ ଇମାନି।

୨୮୮।ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନୀତି ସବ୍ବେହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି, ସବ୍ବେହି ୱା ତଯା କାମିତେହି ଇଚ୍ଛିତେହି ୱତ୍ଥୂହି ସମିଦ୍ଧା। ଅଭିଜାତାତି ସୁଜାତା। ମହନ୍ତାସୀତି ମହତୀ ମହାନୁଭାୱା ଅସି। ଦେୱକାଯେ ପମୋଦସୀତି ଇମସ୍ମିଂ ଦେୱନିକାଯେ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିହେତୁକେନ ପରମେନ ପମୋଦନେନ ପମୋଦସି।

ଏୱଂ ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତା ସା ଦେୱତା ତମତ୍ଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି –

୨୮୯।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ପୁରିମାଯ ଜାତିଯା ମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ଦୁସ୍ସୀଲକୁଲେ ସୁଣିସା ଅହୋସିଂ, ଅସ୍ସଦ୍ଧେସୁ କଦରିଯେସୁ ଅହଂ।

୨୯୦।

‘‘ସଦ୍ଧା ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନା, ସଂୱିଭାଗରତା ସଦା;

ପିଣ୍ଡାଯ ଚରମାନସ୍ସ, ଅପୂୱଂ ତେ ଅଦାସହଂ।

୨୯୧।

‘‘ତଦାହଂ ସସ୍ସୁଯାଚିକ୍ଖିଂ, ‘ସମଣୋ ଆଗତୋ ଇଧ;

ତସ୍ସ ଅଦାସହଂ ପୂୱଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି’।

୨୯୨।

‘‘ଇତିସ୍ସା ସସ୍ସୁ ପରିଭାସି, ଅୱିନୀତାସି ତ୍ୱଂ ୱଧୁ;

ନ ମଂ ସମ୍ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଇଚ୍ଛି, ‘ସମଣସ୍ସ ଦଦାମହଂ’।

୨୯୩।

‘‘ତତୋ ମେ ସସ୍ସୁ କୁପିତା, ପହାସି ମୁସଲେନ ମଂ;

କୂଟଙ୍ଗଚ୍ଛି ଅୱଧି ମଂ, ନାସକ୍ଖିଂ ଜୀୱିତୁଂ ଚିରଂ।

୨୯୪।

‘‘ଅହଂ କାଯସ୍ସ ଭେଦା, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତା ତତୋ ଚୁତା;

ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ, ଉପପନ୍ନା ସହବ୍ୟତଂ।

୨୯୫।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୨୮୯। ତତ୍ଥ ଅସ୍ସଦ୍ଧେସୂତି ରତନତ୍ତଯସଦ୍ଧାଯ କମ୍ମଫଲସଦ୍ଧାଯ ଚ ଅଭାୱେନ ଅସ୍ସଦ୍ଧେସୁ, ଥଦ୍ଧମଚ୍ଛରିଯତାଯ କଦରିଯେସୁ ସସ୍ସୁଆଦୀସୁ ଅହଂ ସଦ୍ଧା ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନା ଅହୋସିନ୍ତି ଯୋଜନା।

୨୯୦-୧।ଅପୂୱନ୍ତି କପଲ୍ଲପୂୱଂ। ତେତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ସସ୍ସୁଯା ଆଚିକ୍ଖିଂ ଗହିତଭାୱଞ୍ଚାପନତ୍ଥଞ୍ଚ ଅନୁମୋଦନତ୍ଥଞ୍ଚାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୨୯୨।ଇତିସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଅସ୍ସାତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ସମଣସ୍ସ ଦଦାମହନ୍ତି ଅହଂ ସମଣସ୍ସ ଅପୂୱଂ ଦଦାମୀତି। ଯସ୍ମା ନ ମଂ ସମ୍ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଇଚ୍ଛି, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ୱଧୁ ଅୱିନୀତାସୀତି ସସ୍ସୁ ପରିଭାସୀତି ଯୋଜନା।

୨୯୩।ପହାସୀତି ପହରି। କୂଟଙ୍ଗଚ୍ଛି ଅୱଧି ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ କୂଟନ୍ତି ଅଂସକୂଟଂ ୱୁତ୍ତଂ ପୁରିମପଦଲୋପେନ, କୂଟମେୱ ଅଙ୍ଗନ୍ତି କୂଟଙ୍ଗଂ, ତଂ ଛିନ୍ଦତୀତି କୂଟଙ୍ଗଚ୍ଛି। ଏୱଂ କୋଧାଭିଭୂତା ହୁତ୍ୱା ମଂ ଅୱଧି, ମମ ଅଂସକୂଟଂ ଛିନ୍ଦି, ତେନେୱ ଉପକ୍କମେନ ମତତ୍ତା ମଂ ମାରେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ନାସକ୍ଖିଂ ଜୀୱିତୁଂ ଚିର’’ନ୍ତି।

୨୯୪।ୱିପ୍ପମୁତ୍ତାତି ତତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ସୁଟ୍ଠୁ ମୁତ୍ତା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଉଳାରୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଉଚ୍ଛୁଦାଯିକାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଓଭାସଯିତ୍ୱାପଥୱିଂ ସଦେୱକନ୍ତି ଉଚ୍ଛୁଦାଯିକାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତୀତିଆଦି ସବ୍ବଂ ଅନନ୍ତରୱିମାନେ ୱୁତ୍ତସଦିସଂ। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ଇଧ ଉଚ୍ଛୁ ଦିନ୍ନା, ସସ୍ସୁଯା ଚ ପୀଠକେନ ପହଟା, ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ମତା ତାୱତିଂସେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନା, ତସ୍ସଂଯେୱ ରତ୍ତିଯଂ ଥେରସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତା, କେୱଲକପ୍ପଂ ଗିଜ୍ଝକୂଟଂ ଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ସୂରିଯୋ ୱିଯ ଚ ଓଭାସେନ୍ତୀ ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଜଲିକା ନମସ୍ସମାନା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ –

୨୯୬।

‘‘ଓଭାସଯିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ସଦେୱକଂ, ଅତିରୋଚସି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ୱିଯ;

ସିରିଯା ଚ ୱଣ୍ଣେନ ଯସେନ ତେଜସା, ବ୍ରହ୍ମାୱ ଦେୱେ ତିଦସେ ସହିନ୍ଦକେ।

୨୯୭।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଉପ୍ପଲମାଲଧାରିନୀ, ଆୱେଠଇନୀ କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚେ;

ଅଲଙ୍କତେ ଉତ୍ତମୱତ୍ଥଧାରିନୀ, କା ତ୍ୱଂ ସୁଭେ ଦେୱତେ ୱନ୍ଦସେ ମମଂ।

୨୯୮।

‘‘କିଂ ତ୍ୱଂ ପୁରେ କମ୍ମମକାସି ଅତ୍ତନା, ମନୁସ୍ସଭୂତା ପୁରିମାଯ ଜାତିଯା;

ଦାନଂ ସୁଚିଣ୍ଣଂ ଅଥ ସୀଲସଂଯମଂ, କେନୂପପନ୍ନା ସୁଗତିଂ ଯସସ୍ସିନୀ;

ଦେୱତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି। –

ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି।

୨୯୬-୭। ତତ୍ଥ ଓଭାସଯିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ସଦେୱକନ୍ତି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯରସ୍ମିସମ୍ମିସ୍ସେହି ସିନେରୁପସ୍ସୱିନିଗ୍ଗତେହି ପଭାୱିସରେହି ୱିଜ୍ଜୋତଯମାନତାଯ ଦେୱେନ ଆକାସେନ ସହାତି ସଦେୱକଂ ଉପଗତଭୂମିଭାଗଭୂତଂ ଇମଂ ପଥୱିଂ ୱିଜ୍ଜୋତେତ୍ୱା, ଏକୋଭାସଂ ଏକପଜ୍ଜୋତଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଓଭାସଯିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ୱିଯାତି ଯୋଜନା। ଅତିରୋଚସୀତି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ରୋଚସି। ତଂ ପନ ଅତିରୋଚନଂ କେନ କିଂ ୱିଯ କେନ ୱାତି ଆହ ‘‘ସିରିଯା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ସିରିଯାତି ସୋଭଗ୍ଗାଦିସୋଭାୱିସେସେନ। ତେଜସାତି ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ। ଆୱେଠଇନୀତି ରତନମଯପୁପ୍ଫାୱେଠଅୱତୀ।

ଏୱଂ ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତା ଦେୱତା ଇମାହି ଗାଥାହି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି –

୨୯୯।

‘‘ଇଦାନି ଭନ୍ତେ ଇମମେୱ ଗାମଂ, ପିଣ୍ଡାଯ ଅମ୍ହାକଂ ଘରଂ ଉପାଗମି;

ତତୋ ତେ ଉଚ୍ଛୁସ୍ସ ଅଦାସି ଖଣ୍ଡିକଂ, ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଅତୁଲାଯ ପୀତିଯା।

୩୦୦।

‘‘ସସ୍ସୁ ଚ ପଚ୍ଛା ଅନୁଯୁଞ୍ଜତେ ମମଂ, କହଂ ନୁ ଉଚ୍ଛୁଂ ୱଧୁକେ ଅୱାକିରି;

ନ ଛଡ୍ଡିତଂ ନୋ ପନ ଖାଦିତଂ ମଯା, ସନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସଯଂ ଅଦାସହଂ।

୩୦୧।

‘‘ତୁଯ୍ହଂ ନ୍ୱିଦଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ଅଥୋ ମମ, ଇତିସ୍ସା ସସ୍ସୁ ପରିଭାସତେ ମମଂ;

ପୀଠଂ ଗହେତ୍ୱା ପହାରଂ ଅଦାସି ମେ, ତତୋ ଚୁତା କାଲକତାମ୍ହି ଦେୱତା।

୩୦୨।

‘‘ତଦେୱ କମ୍ମଂ କୁସଲଂ କତଂ ମଯା, ସୁଖଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଅନୁଭୋମି ଅତ୍ତନା;

ଦେୱେହି ସଦ୍ଧିଂ ପରିଚାରଯାମହଂ, ମୋଦାମହଂ କାମଗୁଣେହି ପଞ୍ଚହି।

୩୦୩।

''ତଦେୱ କମ୍ମଂ କୁସଲଂ କତଂ ମଯା, ସୁଖଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଅନୁଭୋମି ଅତ୍ତନା;

ଦେୱିନ୍ଦଗୁତ୍ତା ତିଦସେହି ରକ୍ଖିତା, ସମପ୍ପିତା କାମଗୁଣେହି ପଞ୍ଚହି।

୩୦୪।

''ଏତାଦିସଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ଅନପ୍ପକଂ, ମହାୱିପାକା ମମ ଉଚ୍ଛୁଦକ୍ଖିଣା;

ଦେୱେହି ସଦ୍ଧିଂ ପରିଚାରଯାମହଂ, ମୋଦାମହଂ କାମଗୁଣେହି ପଞ୍ଚହି।

୩୦୫।

''ଏତାଦିସଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ଅନପ୍ପକଂ, ମହାଜୁତିକା ମମ ଉଚ୍ଛୁଦକ୍ଖିଣା;

ଦେୱିନ୍ଦଗୁତ୍ତା ତିଦସେହି ରକ୍ଖିତା, ସହସ୍ସନେତ୍ତୋରିୱ ନନ୍ଦନେ ୱନେ।

୩୦୬।

''ତୁୱଞ୍ଚ ଭନ୍ତେ ଅନୁକମ୍ପକଂ ୱିଦୁଂ, ଉପେଚ୍ଚ ୱନ୍ଦିଂ କୁସଲଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛିସଂ;

ତତୋ ତେ ଉଚ୍ଛୁସ୍ସ ଅଦାସି ଖଣ୍ଡିକଂ, ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଅତୁଲାଯ ପୀତିଯା''ତି।

୨୯୯। ତତ୍ଥ ଇଦାନୀତି ଅନନ୍ତରାତୀତଦିୱସତ୍ତା ଆହ, ଅଧୁନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମମେୱ ଗାମନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଗାମେ, ରାଜଗହଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ''ଗାମୋପି ନିଗମୋପି ନଗରମ୍ପି 'ଗାମୋ' ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଉପାଗମୀତି ଉପଗତୋ ଅହୋସି। ଅତୁଲାଯାତି ଅନୁପମାଯ, ଅପ୍ପମାଣାଯ ୱା।

୩୦୦।ଅୱାକିରୀତି ଅପନେସି ଛଡ୍ଡେସି, ୱିନାସେସି ୱା। ସନ୍ତସ୍ସାତି ସାଧୁରୂପସ୍ସ ସନ୍ତକିଲେସସ୍ସ ପରିସ୍ସମମପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ୱା।

୩୦୧।ତୁଯ୍ହଂ ନୂତି ନୁ-ସଦ୍ଦୋ ଅନତ୍ତମନତାସୂଚନେ ନିପାତୋ, ସୋ ''ମମା''ତି ଏତ୍ଥାପି ଆନେତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବୋ ''ମମ ନୂ''ତି। ଇଦଂ ଇସ୍ସରିଯନ୍ତି ଗେହେ ଆଧିପଚ୍ଚଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ତତୋ ଚୁତାତି ତତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକତୋ ଚୁତା। ଯସ୍ମା ଠିତଟ୍ଠାନତୋ ଅପଗତାପି ''ଚୁତା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ଚୁତିଂ ୱିସେସେତୁଂ ''କାଲକତା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। କାଲକତାପି ଚ ନ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନିବ୍ବତ୍ତା, ଅପିଚ ଖୋ ଦେୱତ୍ତଂ ଉପଗତାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ଆହ ''ଅମ୍ହି ଦେୱତା''ତି।

୩୦୨।ତଦେୱକମ୍ମଂ କୁସଲଂ କତଂ ମଯାତି ତଦେୱ ଉଚ୍ଛୁଖଣ୍ଡଦାନମତ୍ତଂ କୁସଲଂ କମ୍ମଂ କତଂ ମଯା, ଅଞ୍ଞଂ ନ ଜାନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଖଞ୍ଚ କମ୍ମନ୍ତି ସୁଖଞ୍ଚ କମ୍ମଫଲଂ। କମ୍ମଫଲଞ୍ହି ଇଧ ''କମ୍ମ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ, କାରଣୋପଚାରେନ ୱା ''କୁସଲାନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନଂ ସମାଦାନହେତୁ ଏୱମିଦଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତି (ଦୀ। ନି। ୩।୮୦)। ଅନୁଭୋମି ସକଂ ପୁଞ୍ଞ''ନ୍ତି (ୱି। ୱ। ୧୩୩) ଚ ଆଦୀସୁ ୱିଯ। କମ୍ମନ୍ତି ୱା କରଣତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ, କମ୍ମେନାତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମେ ୱା ଭୱଂ କମ୍ମଂ ଯଥା କମ୍ମନ୍ତି। ଅଥ ୱା କାମେତବ୍ବତାଯ କମ୍ମଂ। ତଞ୍ହି ସୁଖରଜନୀଯଭାୱତୋ କାମୂପସଂହିତଂ କାମେତବ୍ବନ୍ତି କମନୀଯଂ। ଅତ୍ତନାତି ଅତ୍ତନା ଏୱ, ସଯଂୱସିତାଯ ସେରିଭାୱେନ ସଯମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିଚାରଯାମହଂ ଅତ୍ତାନନ୍ତି ପୁରିମଗାଥାଯ ''ଅତ୍ତନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ ପଦଂ ୱିଭତ୍ତିୱିପରିଣାମେନ ''ଅତ୍ତାନ''ନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

୩୦୩-୫।ଦେୱିନ୍ଦଗୁତ୍ତାତି ଦେୱିନ୍ଦେନ ସକ୍କେନ ଗୁତ୍ତା, ଦେୱିନ୍ଦୋ ୱିଯ ୱା ଗୁତ୍ତା ମହାପରିୱାରତାଯ। ସମପ୍ପିତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଅପ୍ପିତା ସମନ୍ନାଗତା। ମହାୱିପାକାତି ୱିପୁଲଫଲା। ମହାଜୁତିକାତି ମହାତେଜା, ମହାନୁଭାୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୦୬।ତୁୱନ୍ତି ତଂ। ଅନୁକମ୍ପକନ୍ତି କାରୁଣିକଂ। ୱିଦୁନ୍ତି ସପ୍ପଞ୍ଞଂ, ସାୱକପାରମିଯା ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପେଚ୍ଚାତି ଉପଗନ୍ତ୍ୱା। ୱନ୍ଦିନ୍ତି

ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ଅଭିୱାଦୟିଂ। କୁସଲଞ୍ଚ ଆରୋଗ୍ୟ ପୁଚ୍ଛିସଂ ଅପୁଚ୍ଛିଂ, ଅତୁଲାୟ ପୀତିୟା ଇଦଞ୍ଚ କୁସଲଂ ଅନୁସ୍ସରାମୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଉଚ୍ଛୁଦାୟିକାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ପଲ୍ଲଙ୍କୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ପଲ୍ଲଙ୍କସେଟ୍ଠେମଣିସୋଣ୍ଣଚିତ୍ତେତି ପଲ୍ଲଙ୍କୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ଚ ସମୟେନ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ଧୀତା କୁଲପଦେସାଦିନା ସଦିସସ୍ସ ତତ୍ଥେୱ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଦିନ୍ନା, ସା ଚ ହୋତି ଅକ୍କୋଧନା ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନା ପତିଦେୱତା ସମାଦିନ୍ନପଞ୍ଚସୀଲା, ଉପୋସଥେ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପୋସଥସୀଲାନି ଚ ରକ୍ଖତି। ସା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା –

୩୦୭।

‘‘ପଲ୍ଲଙ୍କସେଟ୍ଠେ ମଣିସୋଣ୍ଣଚିତ୍ତେ, ପୁପ୍ଫାଭିକିଣ୍ଣେ ସୟନେ ଉଳାରେ;

ତତ୍ଥଚ୍ଛସି ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ, ଉଚ୍ଚାୱଚା ଇଦ୍ଧି ୱିକୁବ୍ବମାନା।

୩୦୮।

‘‘ଇମା ଚ ତେ ଅଚ୍ଛରାୟୋ ସମନ୍ତତୋ, ନଚ୍ଚନ୍ତି ଗାୟନ୍ତି ପମୋଦୟନ୍ତି;

ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତାସି ମହାନୁଭାୱେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି।

ସାପିସ୍ସ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୩୦୯।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ଅଡ୍ଢେ କୁଲେ ସୁଣିସା ଅହୋସିଂ;

ଅକ୍କୋଧନା ଭତ୍ତୁ ୱସାନୁୱତ୍ତିନୀ, ଉପୋସଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତା ଅହୋସିଂ।

୩୧୦।

‘‘ମନୁସ୍ସଭୂତା ଦହରା ଅପାପିକା, ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ପତିମାଭିରାଧୟିଂ;

ଦିୱା ଚ ରତ୍ତୋ ଚ ମନାପଚାରିନୀ, ଅହଂ ପୁରେ ସୀଲୱତୀ ଅହୋସିଂ।

୩୧୧।

‘‘ପାଣାତିପାତା ୱିରତା ଅଚୋରିକା, ସଂସୁଦ୍ଧକାୟା ସୁଚିବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀ;

ଅମଜ୍ଜପା ନୋ ଚ ମୁସା ଅଭାଣିଂ, ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ପରିପୂରକାରିନୀ।

୩୧୨।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିୟପକ୍ଖଞ୍ଚ, ପସନ୍ନମାନସା ଅହଂ।

୩୧୩।

‘‘ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁପେତଂ ଅନୁଧମ୍ମଚାରିନୀ, ଉପୋସଥଂ ପୀତିମନା ଉପାୱସିଂ;

ଇମଞ୍ଚ ଅରିୟଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୱରେହୁପେତଂ, ସମାଦିୟିତ୍ୱା କୁସଲଂ ସୁଖୁଦ୍ରୟଂ;

ପତିମ୍ହି କଲ୍ୟାଣୀ ୱସାନୁୱତ୍ତିନୀ, ଅହୋସିଂ ପୁବ୍ବେ ସୁଗତସ୍ସ ସାୱିକା।

୩୧୪।

‘‘ଏତାଦିସଂ କୁସଲଂ ଜୀୱଲୋକେ, କମ୍ମଂ କରିତ୍ୱାନ ୱିସେସଭାଗିନୀ;

କାୟସ୍ସ ଭେଦା ଅଭିସମ୍ପରାୟଂ, ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତା ସୁଗତିମ୍ହି ଆଗତା।

୩୧୫।

‘‘ୱିମାନପାସାଦୱରେ ମନୋରମେ, ପରିୱାରିତା ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଗଣେନ;

ସୟଂପଭା ଦେୱଗଣା ରମେନ୍ତି ମଂ, ଦୀଘାୟୁକିଂ ଦେୱୱିମାନମାଗତ’’ନ୍ତି।

୩୦୭। ତତ୍ଥ ପଲ୍ଲଙ୍କସେଟ୍ଠେତି ପଲ୍ଲଙ୍କୱରେ ଉତ୍ତମପଲ୍ଲଙ୍କେ। ତଂୟେୱସ୍ସ ସେଟ୍ଠତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ମଣିସୋଣ୍ଣଚିତ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ୱିୱିଧରତନରଂସିଜାଲସମୁଜ୍ଜଲେହି ମଣୀହି ଚେୱ ସୁୱଣ୍ଣେନ ଚ ୱିଚିତ୍ତେ ‘‘ତତ୍ଥା’’ତି ‘‘ସୟନେ’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ସୟିତବ୍ବଟ୍ଠାନଭୂତେ ପଲ୍ଲଙ୍କସେଟ୍ଠେ।

୩୦୮ ।ତେତି ତୁୟ୍ହଂ ସମନ୍ତତୋ। ‘‘ପମୋଦୟନ୍ତୀ’’ତି ପଦଂ ପନ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ତ’’ନ୍ତି ୱିଭତ୍ତି ୱିପରିଣାମେତବ୍ବା। ପମୋଦୟନ୍ତୀତି ୱା ପମୋଦନଂ କରୋନ୍ତି, ପମୋଦନଂ ତୁୟ୍ହଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୧୦ ।ଦହରା ଅପାପିକାତି ଦହରାପି ଅପାପିକା। ‘‘ଦହରାସୁ ପାପିକା’’ତି ୱା ପାଠୋ, ସୋୟେୱତ୍ଥୋ। ‘‘ଦହରସ୍ସାପାପିକା’’ତିପି ପଠନ୍ତି, ଦହରସ୍ସ ସାମିକସ୍ସ ଅପାପିକା, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠାନେନ ଅନତିଚରିୟାୟ ଚ ଭଦ୍ଦିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପସନ୍ନଚିତ୍ତା’’ତିଆଦି। ଅଭିରାଧୟିନ୍ତି ଆରାଧେସିଂ। ରତ୍ତୋତି ରତ୍ତିୟଂ।

୩୧୧ ।ଅଚୋରିକାତି ଚୋରିୟରହିତା, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ୱିରତା ଚ ଚୋରିୟା’’ତିପି ପାଠୋ, ଥେୟ୍ୟତୋ ଚ ୱିରତାତି ଅତ୍ଥୋ । ସଂସୁଦ୍ଧକାୟାତି ପରିସୁଦ୍ଧକାୟକମ୍ମନ୍ତତାୟ ସମ୍ମଦେୱ ସୁଦ୍ଧକାୟା, ତତୋ ଏୱ ସୁଚିବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀ ସାମିକତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟାସମ୍ଭୱତୋ। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ମୟଞ୍ଚ ଭରିୟା ନାତିକ୍କମାମ,

ଅମ୍ହେପି ଭରିୟା ନାତିକ୍କମନ୍ତି;

ଅଞ୍ଞତ୍ର ତାହି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରାମ,

ତସ୍ମା ହି ଅମ୍ହଂ ଦହରା ନ ମିୟ୍ୟରେ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୯୭);

ଅଥ ୱା ସୁଚିବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀତି ସୁଚିନୋ ସୁଦ୍ଧସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମସ୍ସ ସେଟ୍ଠସ୍ସ ଉପୋସଥସୀଲସ୍ସ, ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ୱା ଅନୁରୂପସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ୱସେନ ସୁଚିବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀ।

୩୧୩।ଅନୁଧମ୍ମଚାରିନୀତି ଅରିୟାନଂ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମଂ ଚରଣସୀଲା। ଇମଞ୍ହି ଅନନ୍ତରଂ ୱୁତ୍ତଂ ନିଦ୍ଦୋସତାୟ ଅରିୟଂ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୱରେହି ଅଟ୍ଠହି ଉତ୍ତମଙ୍ଗେହି ଅରିୟତ୍ତା ଏୱ ୱା ଅରିୟଟ୍ଠଙ୍ଗୱରେହି ଉପେତଂ ଆରୋଗ୍ୟଟ୍ଠେନ ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ ଚ କୁସଲଂ ସୁଖୱିପାକତାୟ ସୁଖାନିସଂସତାୟ ଚ ସୁଖୁଦ୍ରୟଂ ଉପାୱସିନ୍ତି ଯୋଜନା।

୩୧୪।ୱିସେସଭାଗିନୀତି ୱିସେସସ୍ସ ଦିବ୍ବସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଭୱସ୍ସ ଭାଗିନୀ। ସୁଗତିମ୍ହି ଆଗତାତି ସୁଗତିଂ ଆଗତା ଉପଗତା, ସୁଗତିମ୍ହି ୱା ସୁଗତିୟଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିୟଂ ଆଗତା। ‘‘ସୁଗତିଞ୍ହି ଆଗତା’’ତିପି ପାଠୋ। ତତ୍ଥ ହୀତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ହେତୁଅତ୍ଥୋ ୱା, ଯସ୍ମା ସୁଗତିଂ ଆଗତା, ତସ୍ମା ୱିସେସଭାଗିନୀତି ଯୋଜନା।

୩୧୫।ୱିମାନପାସାଦୱରେତି ୱିମାନେସୁ ଉତ୍ତମପାସାଦେ, ୱିମାନସଙ୍ଖାତେ ୱା ଅଗ୍ଗପାସାଦେ, ୱିମାନେ ୱା ୱିଗତମାନେ ଅପ୍ପମାଣେ ମହନ୍ତେ ୱରପାସାଦେ ପରିୱାରିତା ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଗଣେନ ସୟଂପଭା ପମୋଦାମି, ‘‘ଅମ୍ହି’’ତି ୱା ପଦଂ ଆନେତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଦୀଘାୟୁକିନ୍ତି ହେଟ୍ଠିମେହି ଦେୱେହି ଦୀଘତରାୟୁକତାୟ ତତ୍ଥୂପପନ୍ନେହି ଅନପ୍ପାୟୁକତାୟ ଚ ଦୀଘାୟୁକିଂ ମଂ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଦେୱୱିମାନମାଗତଂ ଉପଗତଂ ଦେୱଗଣା ରମେନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ପଲ୍ଲଙ୍କୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଲତାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଲତାଚ ସଜ୍ଜା ପୱରା ଚ ଦେୱତାତି ଲତାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ଚ ସମୟେନ ସାୱତ୍ଥିୱାସିନୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ଧୀତା ଲତା ନାମ ପଣ୍ଡିତା ବ୍ୟତ୍ତା ମେଧାୱିନୀ ପତିକୁଲଂ ଗତା ଭତ୍ତୁ ସସ୍ସୁସସୁରାନଞ୍ଚ ମନାପଚାରିନୀ ପିୟୱାଦିନୀ ପରିଜନସ୍ସ ସଙ୍ଗହକୁସଲା ଗେହେ କୁଟୁମ୍ବଭାରସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣସମତ୍ଥା ଅକ୍କୋଧନା ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନା ଦାନସଂୱିଭାଗରତା ଅଖଣ୍ଡପଞ୍ଚସୀଲା ଉପୋସଥରକ୍ଖଣେ ଚ ଅପ୍ପମତ୍ତା ଅହୋସି। ସା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ମହାରାଜସ୍ସ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି ଲତାତ୍ୱେୱ ନାମେନ। ଅଞ୍ଞାପି ତସ୍ସା ସଜ୍ଜା, ପୱରା, ଅଚ୍ଚିମତୀ, ସୁତାତି ଚତସ୍ସୋ ଭଗିନିୟୋ ଅହେସୁଂ। ତା ପଞ୍ଚପି ସକ୍କେନ ଦେୱରାଜେନ ଆନେତ୍ୱା ନାଟକିତ୍ଥିଭାୱେନ ପରିଚାରିକଟ୍ଠାନେ ଠପିତା। ଲତା ପନସ୍ସ ନଚ୍ଚଗୀତାଦୀସୁ ଛେକତାୟ ଇଟ୍ଠତରା ଅହୋସି।

ତାସଂ ଏକତୋ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଖନିସଜ୍ଜାୟ ନିସିନ୍ନାନଂ ସଙ୍ଗୀତନେପୁଞ୍ଞଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱିୱାଦୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ତା ସବ୍ବାପି ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ମହାରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘ତାତ, କତମା ଅମ୍ହାକଂ ନଚ୍ଚାଦୀସୁ କୁସଲା’’ତି? ସୋ ଏୱମାହ ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ଧୀତରୋ ଅନୋତତ୍ତଦହତୀରେ ଦେୱସମାଗମେ ସଙ୍ଗୀତଂ ପୱତ୍ତେଥ, ତତ୍ଥ ୱୋ ୱିସେସୋ ପାକଟୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ତା ତଥା ଅକଂସୁ। ତତ୍ଥ ଦେୱପୁତ୍ତା ଲତାୟ ନଚ୍ଚମାନାୟ ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନ ଠାତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ, ସଞ୍ଜାତପହାସା ଅଚ୍ଛରିୟବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତା ନିରନ୍ତରଂ ସାଧୁକାରଂ ଦେନ୍ତା ଉକ୍କୁଟ୍ଠିସଦ୍ଦେ ଚେଲୁକ୍ଖେପେ ଚ ପୱତ୍ତେନ୍ତା ହିମୱନ୍ତଂ କମ୍ପୟମାନା ୱିୟ ମହନ୍ତଂ କୋଲାହଲମକଂସୁ। ଇତରାସୁ ପନ ନଚ୍ଚନ୍ତୀସୁ ସିସିରକାଲେ କୋକିଲା ୱିୟ ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ନିସୀଦିଂସୁ। ଏୱଂ ତତ୍ଥ ସଙ୍ଗୀତେ ଲତାୟ ୱିସେସୋ ପାକଟୋ ଅହୋସି।

ଅଥ ତାସଂ ଦେୱଧୀତାନଂ ସୁତାୟ ଦେୱଧୀତାୟ ଏତଦହୋସି ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅୟଂ ଲତା ଅମ୍ହେ ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ତିଟ୍ଠତି ୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ଯସସା ଚ, ଯଂନୂନାହଂ ଲତାୟ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ସା ତଂ ପୁଚ୍ଛି। ଇତରାପି ତସ୍ସା ଏତମତ୍ଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତୟିଦଂ ସବ୍ବଂ ୱେସ୍ସୱଣମହାରାଜା ଦେୱଚାରିକୱସେନ ଉପଗତସ୍ସ ଆୟସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖି। ଥେରୋ ତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛାୟ ମୂଲକାରଣତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେନ୍ତୋ –

୩୧୬।

‘‘ଲତା ଚ ସଜ୍ଜା ପୱରା ଚ ଦେୱତା, ଅଚ୍ଚିମତୀ ରାଜୱରସ୍ସ ସିରୀମତୋ;

ସୁତା ଚ ରଞ୍ଞୋ ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ଧୀତା, ରାଜୀମତୀ ଧମ୍ମଗୁଣେହି ସୋଭଥ।

୩୧୭।

‘‘ପଞ୍ଚେତ୍ଥ ନାରିଯୋ ଆଗମଂସୁ ନ୍ହାଯିତୁଂ, ସୀତୋଦକଂ ଉପ୍ପଲିନିଂ ସିୱଂ ନଦିଂ;

ତା ତତ୍ଥ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ରମେତ୍ୱା ଦେୱତା, ନଚ୍ଚିତ୍ୱା ଗାଯିତ୍ୱା ସୁତା ଲତଂ ବ୍ରୱି।

୩୧୮।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଉପ୍ପଲମାଲଧାରିନି, ଆୱେଳିନି କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚେ;

ତିମିରତମ୍ବକ୍ଖି ନଭେୱ ସୋଭନେ, ଦୀଘାଯୁକୀ କେନ କତୋ ଯସୋ ତୱ।

୩୧୯।

‘‘କେନାସି ଭଦ୍ଦେ ପତିନୋ ପିଯତରା, ୱିସିଟ୍ଠକଲ୍ୟାଣିତରସ୍ସୁ ରୂପତୋ;

ପଦକ୍ଖିଣା ନଚ୍ଚନଗୀତୱାଦିତେ, ଆଚିକ୍ଖ ନୋ ତ୍ୱଂ ନରନାରିପୁଚ୍ଛିତା’’ତି। –

ସୁତାଯ ପୁଚ୍ଛା।

୩୨୦।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ଉଳାରଭୋଗେ କୁଲେ ସୁଣିସା ଅହୋସିଂ;

ଅକ୍କୋଧନା ଭତ୍ତୁ ୱସାନୁୱତ୍ତିନୀ, ଉପୋସଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତା ଅହୋସିଂ।

୩୨୧।

‘‘ମନୁସ୍ସଭୂତା ଦହରା ଅପାପିକା, ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ପତିମାଭିରାଧଯିଂ;

ସଦେୱରଂ ସସ୍ସସୁରଂ ସଦାସକଂ, ଅଭିରାଧଯିଂ ତମ୍ହି କତୋ ଯସୋ ମମ।

୩୨୨।

‘‘ସାହଂ ତେନ କୁସଲେନ କମ୍ମୁନା, ଚତୁବ୍ଭି ଠାନେହି ୱିସେସମଜ୍ଝଗା;

ଆଯୁଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ସୁଖଂ ବଲଞ୍ଚ, ଖିଡ୍ଡାରତିଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋମନପ୍ପକଂ।

୩୨୩।

‘‘ସୁତଂ ନୁ ତଂ ଭାସତି ଯଂ ଅଯଂ ଲତା, ଯଂ ନୋ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅକିତ୍ତଯୀ ନୋ;

ପତିନୋ କିରମ୍ହାକଂ ୱିସିଟ୍ଠ ନାରୀନଂ, ଗତୀ ଚ ତାସଂ ପୱରା ଚ ଦେୱତା।

୩୨୪।

‘‘ପତୀସୁ ଧମ୍ମଂ ପଚରାମ ସଜ୍ଜା, ପତିବ୍ବତା ଯତ୍ଥ ଭୱନ୍ତି ଇତ୍ଥିୟୋ;

ପତୀସୁ ଧମ୍ମଂ ପଚରିତ୍ୱା ସଜ୍ଜା, ଲଚ୍ଛାମସେ ଭାସତି ଯଂ ଅଯଂ ଲତା।

୩୨୫।

‘‘ସୀହୋ ଯଥା ପବ୍ବତସାନୁଗୋଚରୋ, ମହିନ୍ଧରଂ ପବ୍ବତମାୱସିତ୍ୱା;

ପସଯ୍ହ ହନ୍ତ୍ୱା ଇତରେ ଚତୁପ୍ପଦେ, ଖୁଦ୍ଦେ ମିଗେ ଖାଦତି ମଂସଭୋଜନୋ।

୩୨୬।

‘‘ତଥେୱ ସଦ୍ଧା ଇଧ ଅରିଯସାୱିକା, ଭତ୍ତାରଂ ନିସ୍ସାଯ ପତିଂ ଅନୁବ୍ବତା;

କୋଧଂ ୱଧିତ୍ୱା ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ମଚ୍ଛରଂ, ସଗ୍ଗମ୍ହି ସା ମୋଦତି ଧମ୍ମଚାରିନୀ’’ତି। –

ଲତାଯ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନନ୍ତି ଆହ।

୩୧୬। ତତ୍ଥ ଲତା ଚ ସଜ୍ଜା ପୱରା ଅଚ୍ଚିମତୀ ସୁତାତି ତାସଂ ନାମଂ। ଚ-ସଦ୍ଦୋ ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ। ରାଜୱରସ୍ସାତି ଚତୁନ୍ନଂ ମହାରାଜାନଂ ୱରସ୍ସ ସେଟ୍ଠସ୍ସ ଦେୱରାଜସ୍ସ। ସକ୍କସ୍ସ ପରିଚାରିକାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ରଞ୍ଞୋତି ମହାରାଜସ୍ସ। ତେନାହ ‘‘ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ଧୀତା’’ତି, ଇଦଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ, ୱଚନୱିପଲ୍ଲାସୋ ୱା, ଧୀତରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ରାଜତି ୱିଜ୍ଜୋତତୀତି ରାଜୀ, ରାଜୀତି ମତା ପଞ୍ଞାତା ରାଜୀମତୀ, ଇଦଂ ତାସଂ ସବ୍ବାସଂ ୱିସେସନଂ। ନାମମେୱ ଏତଂ ଏକିସ୍ସା ଦେୱତାଯାତି କେଚି, ତେସଂ ମତେନ ‘‘ପୱରା’’ତି ସବ୍ବାସଂ ୱିସେସନମେୱ। ଧମ୍ମଗୁଣେହୀତି ଧମ୍ମିଯେହି ଧମ୍ମତୋ ଅନପେତେହି ଗୁଣେହି, ଯଥାଭୁଚ୍ଚଗୁଣେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋଭଥାତି ୱିରୋଚଥ।

୩୧୭।ପଞ୍ଚେତ୍ଥ ନାରିଯୋତି ପଞ୍ଚ ଯଥାୱୁତ୍ତନାମା ଦେୱଧୀତରୋ ଏତ୍ଥ ଇମସ୍ମିଂ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ। ସୀତୋଦକଂ ଉପ୍ପଲିନିଂ ସିୱଂ ନଦିନ୍ତି ଅନୋତତ୍ତଦହତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତନଦିମୁଖଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ନଚ୍ଚିତ୍ୱା ଗାଯିତ୍ୱାତି ପିତୁ ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ଆଣାଯ ଦେୱସମାଗମେ ତାହି କତସ୍ସ ନଚ୍ଚଗୀତସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସୁତା ଲତଂ ବ୍ରୱୀତି ସୁତା ଦେୱଧୀତା ଲତଂ ଅତ୍ତନୋ ଭଗିନିଂ କଥେସି। ‘‘ସୁତା ଲତଂ ବ୍ରୱୁ’’ନ୍ତିପି ପଠନ୍ତି, ସୁତା ଧୀତରୋ ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ମହାରାଜସ୍ସ ଲତଂ କଥେସୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୧୮।ତିମିରତମ୍ବକ୍ଖୀତି ନିଚୁଲକେସରଭାସସଦିସେହି ତମ୍ବରାଜୀହି ସମନ୍ନାଗତକ୍ଖି। ନଭେୱ ସୋଭନେତି ନଭଂ ୱିଯ ସୋଭମାନେ, ସରଦସମଯେ ଅବ୍ଭମହିକାଦିଉପକ୍କିଲେସୱିମୁତ୍ତଂ ନଭଂ ୱିଯ ସୁୱିସୁଦ୍ଧଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗତାଯ ୱିରାଜମାନେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ନଭେୱାତି ନଭେ ଏୱ, ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ ଏୱ-ସଦ୍ଦୋ, ଆକାସଟ୍ଠୱିମାନେସୁ ହିମୱନ୍ତଯୁଗନ୍ଧରାଦିଭୂମିପଟିବଦ୍ଧଟ୍ଠାନେସୁ ଚାତି ସବ୍ବତ୍ଥେୱ ସୋଭମାନେତି ଅତ୍ଥୋ। କେନ କତୋତି କେନ କୀଦିସେନ ପୁଞ୍ଞେନ ନିବ୍ବତ୍ତିତୋ। ଯସୋତି ପରିୱାରସମ୍ପତ୍ତି କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଚ। କିତ୍ତିସଦ୍ଦଗ୍ଗହଣେନ ଚ କିତ୍ତିସଦ୍ଦହେତୁଭୂତା ଗୁଣା ଗଯ୍ହନ୍ତି।

୩୧୯।ପତିନୋ ପିଯତରାତି ସାମିନୋ ପିଯତରା ସାମିୱଲ୍ଲଭା। ତେନସ୍ସା ସୁଭଗତଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିସିଟ୍ଠକଲ୍ୟାଣିତରସ୍ସୁ ରୂପତୋତି ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଯା ୱିସିଟ୍ଠା ଉତ୍ତମା କଲ୍ୟାଣିତରା ସୁନ୍ଦରତରା, ଅସ୍ସୂତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ‘‘ୱିସିଟ୍ଠକଲ୍ୟାଣିତରାସି ରୂପତୋ’’ତି ଚ ପଠନ୍ତି। ପଦକ୍ଖିଣାତି ପକାରେହି, ୱିସେସେନ ୱା ଦକ୍ଖିଣା କୁସଲା। ନଚ୍ଚନଗୀତୱାଦିତେତି ଏତ୍ଥ ନଚ୍ଚନାତି ୱିଭତ୍ତିଲୋପୋ କତୋ, ନଚ୍ଚେ ଚ ଗୀତେ ଚ ୱାଦିତେ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ନରନାରିପୁଚ୍ଛିତାତି ଦେୱପୁତ୍ତେହି ଦେୱଧୀତାହି ଚ ‘‘କଥଂ ଲତା, କିଂ କରୋତି ଲତା’’ତି ରୂପଦସ୍ସନତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ସିପ୍ପଦସ୍ସନତ୍ଥଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛିତା।

୩୨୧। ନିଚ୍ଚଂ କାଯେନ ଅସଂସଟ୍ଠତାଯ ଦେୱୋ ୱିଯ ରମେତି, ଦୁତିଯୋ ୱରୋତି ୱା ଦେୱରୋ, ଭତ୍ତୁ କନିଟ୍ଠଭାତା, ସହ ଦେୱରେନାତି ସଦେୱରଂ।

ସସ୍ସୁ ଚ ସସୁରୋ ଚ ସସୁରା, ସହ ସସୁରେହୀତି ସସ୍ସସୁରଂ। ସହ ଦାସେହି ଦାସୀହି ଚାତି ସଦାସକଂ ପତିମାଭିରାଧୟିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତମ୍ହି କତୋତି ତମ୍ହି କୁଲେ, କାଲେ ୱା ସୁଣିସାକାଲେ କତୋ ୟସୋ ତନ୍ନିବତ୍ତକପୁଞ୍ଞସ୍ସ ନିବତ୍ତନେନାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ମମାତି ଇଦଂ "କତୋ"ତି ପଦଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା "ମୟା"ତି ପରିଣାମେତବ୍ବଂ।

୩୨୨।ଚତୂହି ଠାନେହୀତି ଚତୂହି କାରଣେହି, ଚତୂସୁ ୱା ଠାନେସୁ ନିମିତ୍ତଭୂତେସୁ। ୱିସେସମଜ୍ଝଗାତି ଅଞ୍ଞାହି ଅତିସୟଂ ଅଧିଗତା। ଆୟୁଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ସୁଖଂ ବଲଞ୍ଚାତି "ଚତୂହି ଠାନେହୀ"ତି ୱୁତ୍ତାନଂ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସନଂ। ଆୟୁଆଦୟୋ ଏୱ ହିସ୍ସା ଅଞ୍ଞାହି ୱିସିଟ୍ଠସଭାୱତାୟ ୱିସେସା ତସ୍ସା ତଥା ସମ୍ପାୱନାୱସେନ ଗହେତବ୍ବତାୟ ହେତୁଭାୱତୋ "ଠାନ"ନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିସେସମଜ୍ଝଗା। କୀଦିସଂ? ଆୟୁଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚାତି ୟୋଜନା।

୩୨୩।ସୁତଂନୁ ତଂ ଭାସତି ୟଂ ଅୟଂ ଲତାତି ଅୟଂ ଲତା ଅମ୍ହାକଂ ଜେଟ୍ଠଭଗିନୀ ୟଂ ଭାସତି, ତଂ ତୁମ୍ହେହି ସୁତଂ ନୁ କିଂ ଅସୁତ"ନ୍ତି ଇତରା ତିସ୍ସୋ ଭଗିନିୟୋ ପୁଚ୍ଛତି। ୟଂ ନୋତି ୟଂ ଅମ୍ହାକଂ ସଂସୟିତଂ। ନୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ପୁନ ନୋତି ଅମ୍ହାକଂ, ଅୱଧାରଣେ ୱା "ନ ନୋ ସମଂ ଅତ୍ଥୀ"ତିଆଦୀସୁ (ଖୁ। ପା। ୬।୩; ସୁ। ନି। ୨୨୬) ୱିୟ, ତେନ ଅକିତ୍ତୟିୟେୱ, ଅୱିପରୀତଂ ବ୍ୟାକାସିୟେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପତିନୋ କିରମ୍ହାକଂ ୱିସିଟ୍ଠ ନାରୀନଂ, ଗତୀ ଚ ତାସଂ ପୱରା ଚ ଦେୱତାତି ଅନନ୍ତତୋ ପାଲନତୋ ପତିନୋ ସାମିକା ନା ଅମ୍ହାକଂ ନାରୀନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ୱିସିଟ୍ଠା ଗତି ଚ ତାସଂ ପଟିସରଣଞ୍ଚ, ତାସଂ ମାତୁଗାମାନଂ ସରଣତୋ ପୱରା ଉତ୍ତମା ଦେୱତା ଚ ସମ୍ମଦେୱ ଆରାଧିତା ସମ୍ପତି ଆୟତିଞ୍ଚ ହିତସୁଖାୱହାତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୨୪।ପତୀସୁ ଧମ୍ମଂ ପଚରାମ ସବ୍ବାତି ସବ୍ବାୱ ମୟଂ ପତୀସୁ ଅତ୍ତନୋ ସାମିକେସୁ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାନାଦିକଂ ଚରିତବ୍ବଧମ୍ମଂ ପଚରାମ। ୟତ୍ଥାତି ୟଂ ନିମିତ୍ତଂ, ୟସ୍ମିଂ ୱା ପତୀସୁ ଚରିତବ୍ବଧମ୍ମେ ଚରିୟମାନେ ଇତ୍ଥିୟୋ ପତିବ୍ବତା ନାମ ଭୱନ୍ତି। ଲଚ୍ଛାମସେ ଭାସତି ୟଂ ଅୟଂ ଲତାତି ଅୟଂ ଲତା ୟଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଏତରହି ଲଭତୀତି ଭାସତି, ତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତୀସୁ ଧମ୍ମଂ ପଚରିତ୍ୱାତି ଲଭିସ୍ସାମ।

୩୨୫।ପବ୍ବତସାନୁଗୋଚରୋତି ପବ୍ବତୱନସଣ୍ଡଚାରୀ। ମହିନ୍ଧରଂ ପବ୍ବତମାୱସିତ୍ୱାତି ମହିଂ ଧାରେତୀତି ମହିନ୍ଧରନାମକଂ ପବ୍ବତଂ ଅଚଲଂ ଆୱସିତ୍ୱା ଅଧିୱସିତ୍ୱା, ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। "ଆୱସିତ୍ୱା"ତି ହି ପଦଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପୟୋଗୱଚନଂ। ପସୟ୍ହାତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା। ଖୁଦ୍ଦେତି ବଲୱସେନନିହୀନେ ପମାଣତୋ ପନ ମହନ୍ତେ ହତ୍ଥିଆଦିକେପି ମିଗେ ସୋ ହନ୍ତିୟେୱ।

୩୨୬।ତଥେୱାତି ଗାଥାୟ ଅୟଂ ଉପମାସଂସନ୍ଦନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ଥୟୋଜନା – ୟଥା ସୀହୋ ଅତ୍ତନୋ ନିୱାସଗୋଚରଟ୍ଠାନଭୂତଂ ପବ୍ବତଂ ନିସ୍ସାୟ ୱସନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ୟଥିଚ୍ଛିତମତ୍ଥଂ ସାଧେତି, ଏୱମେୱ ସା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ଅରିୟସାୱିକା ଘାସଚ୍ଛାଦନାଦୀହି ଭରଣତୋ ପୋସନତୋ ଭତ୍ତାରଂ ପତିଂ ସାମିକଂ ନିସ୍ସାୟ ୱସନ୍ତୀ ସବ୍ବତ୍ଥାପି ପତିଅନୁକୂଲତାସଙ୍ଖାତେନ ୱତେନ ତଂ ଅନୁବ୍ବତା ପରିଜନାଦୀସୁ ଉପଜ୍ଜନକଂ କୋଧଂ ୱଧିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ପରିଗ୍ଗହୱତ୍ଥୂସୁ ଉପଜ୍ଜନକଂ ମଚ୍ଛେରଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପତିବ୍ବତାଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ଉପାସିକାଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ସମ୍ମଦେୱ ଚରଣତୋ ଧମ୍ମଚାରିନୀ ସା ସଗ୍ଗମ୍ହି ଦେୱଲୋକେ ମୋଦତି, ପମୋଦଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଲତାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଗୁତ୍ତିଲୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ସତ୍ତତନ୍ତିଂ ସୁମଧୁରନ୍ତି ଗୁତ୍ତିଲୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱତି ରାଜଗହେ ୱିହରନ୍ତେ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପଟିପାଟିୟା ଠିତେସୁ ଛତ୍ତିଂସାୟ ୱିମାନେସୁ ଛତ୍ତିଂସ ଦେୱଧୀତରୋ ପଚ୍ଚେକଂ ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱାରା ମହତିଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତିୟୋ ଦିସ୍ୱା ତାହି ପୁବ୍ବେ କତକମ୍ମଂ "ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନା"ତିଆଦୀହି ତୀହି ଗାଥାହି ପଟିପାଟିୟା ପୁଚ୍ଛି। ତାପି ତସ୍ସ ପୁଚ୍ଛାନନ୍ତରଂ "ୱତ୍ଥୁତ୍ତମଦାୟିକା ନାରୀ"ତିଆଦିନା ବ୍ୟାକରିଂସୁ। ଅଥ ଥେରୋ ତତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଭଗୱା "ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ତା ଦେୱତା ନ କେୱଲଂ ତୟା ଏୱ ପୁଚ୍ଛିତା ଏୱଂ ବ୍ୟାକରିଂସୁ, ଅଥ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ମୟାପି ପୁଚ୍ଛିତା ଏୱମେୱ ବ୍ୟାକରିଂସୂ"ତି ୱତ୍ୱା ଥେରେନ ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଅତ୍ତନୋ ଗୁତ୍ତିଲାଚରିୟଂ କଥେସି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗନ୍ଧବ୍ବକୁଲେ ନିବତ୍ତିତ୍ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବସିପ୍ପେ ପରିୟୋଦାତସିପ୍ପତାୟ ତିମ୍ବରୁନାରଦସଦିସୋ ସବ୍ବଦିସାସୁ ପାକଟୋ ପଞ୍ଞାତା ଆଚରିୟୋ ଅହୋସି ନାମେନ ଗୁତ୍ତିଲୋ ନାମ। ସୋ ଅନ୍ଧେ ଜିଣ୍ଣେ ମାତାପିତରୋ ପୋସେସି। ତସ୍ସ ସିପ୍ପନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ଉଜ୍ଜେନିୱାସୀ ମୁସିଲୋ ନାମ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ "କସ୍ମା ଆଗତୋସୀ"ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ "ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତୁ"ନ୍ତି ଆହ। ଗୁତ୍ତିଲାଚରିୟୋ ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଲକ୍ଖଣକୁସଲତାୟ "ଅୟଂ ପୁରିସୋ ୱିସମଜ୍ଝାସୟୋ କକ୍ଖଳୋ ଫରୁସୋ ଅକତଞ୍ଞୁ ଭୱିସ୍ସତି,

ନ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବୋ’’ତି ସିପ୍ପୁଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଓକାସଂ ନାକାସି। ସୋ ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ପଯିରୁପାସିତ୍ୱା ତେହି ଯାଚାପେସି। ଗୁତ୍ତିଲାଚରିଯୋ ମାତାପିତୂହି ନିପ୍ପୀଳିଯମାନୋ ‘‘ଗରୁୱଚନଂ ଅଲଙ୍ଘନୀଯ’’ନ୍ତି ତସ୍ସ ସିପ୍ପଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱିଗତମଚ୍ଛରିଯତାଯ କାରୁଣିକତାଯ ଚ ଆଚରିଯମୁଟ୍ଠିଂ ଅକତ୍ୱା ଅନୱସେସତୋ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖାପେସି।

ସୋପି ମେଧାୱିତାଯ ପୁବ୍ବେକତପରିଚଯତାଯ ଅକୁସୀତତାଯ ଚ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ପରିଯୋଦାତସିପ୍ପୋ ହୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ବାରାଣସୀ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଗ୍ଗନଗରଂ, ଯଂନୂନାହଂ ଇଧ ସରାଜିକାଯ ପରିସାଯ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେଯ୍ୟଂ, ଏୱାହଂ ଆଚରିଯତୋପି ଜମ୍ବୁଦୀପେ ପାକଟୋ ପଞ୍ଞାତୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଆଚରିଯସ୍ସ ଆରୋଚେସି ‘‘ଅହଂ ରଞ୍ଞୋ ପୁରତୋ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେତୁକାମୋ, ରାଜାନଂ ମଂ ଦସ୍ସେଥା’’ତି। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଅଯଂ ମମ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ପତିଟ୍ଠଂ ଲଭତୂ’’ତି କରୁଣାଯମାନୋ ତଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ ଇମସ୍ସ ମେ ଅନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ୱୀଣାଯ ପଗୁଣତଂ ପସ୍ସଥା’’ତି ଆହ। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱୀଣାୱାଦନଂ ସୁତ୍ୱା ପରିତୁଟ୍ଠୋ ତଂ ଗନ୍ତୁକାମଂ ନିୱାରେତ୍ୱା ‘‘ମମେୱ ସନ୍ତିକେ ୱସ, ଆଚରିଯସ୍ସ ଦିନ୍ନକୋଟ୍ଠାସତୋ ଉପଡ୍ଢଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ମୁସିଲୋ ‘‘ନାହଂ ଆଚରିଯତୋ ହାଯାମି, ସମମେୱ ଦେଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ‘‘ମା ଏୱଂ ଭଣି, ଆଚରିଯୋ ନାମ ମହନ୍ତୋ, ଉପଡ୍ଢମେୱ ତୁଯ୍ହଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମମ ଚ ଆଚରିଯସ୍ସ ଚ ସିପ୍ପଂ ପସ୍ସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ରାଜଗେହତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ମମ ଚ ଗୁତ୍ତିଲାଚରିଯସ୍ସ ଚ ରାଜଙ୍ଗଣେ ସିପ୍ପଦସ୍ସନଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତଂ ପସ୍ସିତୁକାମା ପସ୍ସନ୍ତୂ’’ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୋ ଉଗ୍ଘୋସେସି।

ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ତରୁଣୋ ଥାମୱା, ଅହଂ ପନ ଜିଣ୍ଣୋ ଦୁବ୍ବଲୋ, ଯଦି ପନ ମେ ପରାଜଯୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ମତଂ ମେ ଜୀୱିତା ସେଯ୍ୟଂ, ତସ୍ମା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉବ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅରଞ୍ଞଂ ଗତୋ ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ପଟିନିୱତ୍ତି। ପୁନ ମରିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନପି ମରଣଭଯେନ ପଟିନିୱତ୍ତି। ଏୱଂ ଗମନାଗମନଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ୱିଗତତିଣଂ ଅହୋସି। ଅଥ ଦେୱରାଜା ମହାସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଦିସ୍ସମାନରୂପୋ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ଆଚରିଯ, କିଂ କରୋସୀ’’ତି। ମହାସତ୍ତୋ –

୩୨୭।

‘‘ସତ୍ତତନ୍ତିଂ ସୁମଧୁରଂ, ରାମଣେଯ୍ୟଂ ଅୱାଚଯିଂ;

ସୋ ମଂ ରଙ୍ଗମ୍ହି ଅୱ୍ହେତି, ସରଣଂ ମେ ହୋହି କୋସିଯା’’ତି। –

ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତଦୁକ୍ଖଂ ପୱେଦେସି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅହଂ ଦେୱରାଜ ମୁସିଲଂ ନାମ ଅନ୍ତେୱାସିକଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ତନ୍ତୀନଂ ଅତ୍ଥିତାଯ ଛଜ୍ଜାଦିସତ୍ତୱିଧସରଦୀପନତୋ ଚ ସତ୍ତତନ୍ତିଂ, ତଂ ୱିସଯଂ କତ୍ୱା ଯଥାରହଂ ଦ୍ୱାୱୀସତିଯା ସୁତିଭେଦାନଂ ଅହାପନତୋ ସୁଟ୍ଠୁ ମଧୁରନ୍ତି ସୁମଧୁରଂ, ଯଥାଧିଗତାନଂ ସମପଞ୍ଞାସାଯ ମୁଚ୍ଛନାନଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତତାଯ ସରସ୍ସ ଚ ୱୀଣାଯ ଚ ଅଞ୍ଜମଞ୍ଜସଂସନ୍ଦନେନ ସୁଣନ୍ତାନଂ ଅତିୱିଯ ମନୋରମଭାୱତୋ ରାମଣେଯ୍ୟଂ, ସରଗତାଦିୱିଭାଗତୋ ଛଜ୍ଜାଦିଚତୁବ୍ବିଧଂ ଗନ୍ଧବ୍ବଂ ଅହାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବସିପ୍ପଂ ଅୱାଚଯିନ୍ତି ୱାଚେସିଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସିଂ ସିକ୍ଖାପେସିଂ। ସୋ ମୁସିଲୋ ଅନ୍ତେୱାସୀ ସମାନୋ ମଂ ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିଯଂ ରଙ୍ଗମ୍ହି ରଙ୍ଗମଣ୍ଡଲେ ଅୱ୍ହେତି ସାରମ୍ଭୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସଙ୍ଘଟ୍ଟେତି, ‘‘ଏହି ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେହୀ’’ତି ମଂ ଆଚିକ୍ଖି, ତସ୍ସ ମେ ତ୍ୱଂ କୋସିଯ ଦେୱରାଜ ସରଣଂ ଅୱସ୍ସଯୋ ହୋହୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ‘‘ମା ଭାଯି ଆଚରିଯ, ଅହଂ ତେ ସରଣଂ ପରାଯଣ’’ନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

୩୨୮।

‘‘ଅହଂ ତେ ସରଣଂ ହୋମି, ଅହମାଚରିଯପୂଜକୋ;

ନ ତଂ ଜଯିସ୍ସତି ସିସ୍ସୋ, ସିସ୍ସମାଚରିଯ ଜେସ୍ସସୀ’’ତି। –

ଆହ । ସକ୍କସ୍ସ କିର ଦେୱରଞ୍ଞୋ ପୁରିମତ୍ତଭାୱେ ମହାସତ୍ତୋ ଆଚରିଯୋ ଅହୋସି। ତେନାହ ‘‘ଅହମାଚରିଯପୂଜକୋ’’ତି। ଅହଂ ଆଚରିଯାନଂ

ପୂଜକୋ, ନ ମୁସିଲୋ ୱିଯ ଯୁଗଗ୍ଗାହୀ, ମାଦିସେସୁ ଅନ୍ତେୱାସିକେସୁ ଠିତେସୁ ତାଦିସସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ କଥଂ ପରାଜଯୋ, ତସ୍ମା ନ ତଂ ଜଯିସ୍ସତି ସିସ୍ସୋ, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ସିସ୍ସଂ ମୁସିଲଂ ଆଚରିଯ ତ୍ୱମେୱ ଜଯିସ୍ସସି, ସୋ ପନ ପରାଜିତୋ ୱିନାସଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସାକଚ୍ଛାମଣ୍ଡଲଂ ଆଗମିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ୱିସ୍ସତ୍ଥା ୱାଦେଥା’’ତି ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଗତୋ।

ସତ୍ତମେ ପନ ଦିୱସେ ରାଜା ସପରିୱାରୋ ରାଜସଭାଯଂ ନିସୀଦି। ଗୁତ୍ତିଲାଚରିଯୋ ଚ ମୁସିଲୋ ଚ ସିପ୍ପଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସଜ୍ଜା ହୁତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱୀଣା ୱାଦଯିଂସୁ। ସକ୍କୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ମହାସତ୍ତୋୱ ପସ୍ସତି, ଇତରେ ପନ ନ ପସ୍ସନ୍ତି। ପରିସା ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ୱାଦନେ ସମଚିତ୍ତା ଅହୋସି। ସକ୍କୋ ଗୁତ୍ତିଲଂ ‘‘ଏକଂ ତନ୍ତିଂ ଛିନ୍ଦା’’ତି ଆହ। ଛିନ୍ନାଯପି ତନ୍ତିଯା ୱୀଣା ତଥେୱ ମଧୁରନିଗ୍ଘୋସା ଅହୋସି। ଏୱଂ ‘‘ଦୁତିଯଂ, ତତିଯଂ, ଚତୁତ୍ଥଂ, ପଞ୍ଚମଂ, ଛଟ୍ଠଂ, ସତ୍ତମଂ ଛିନ୍ଦା’’ତି ଆହ, ତାସୁ ଛିନ୍ନାସୁପି ୱୀଣା ମଧୁରନିଗ୍ଘୋସାୱ ଅହୋସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ମୁସିଲୋ ପରାଜିତଭୂତରୂପୋ ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅହୋସି, ପରିସା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ଚେଲୁକ୍ଖେପେ କରୋନ୍ତୀ ଗୁତ୍ତିଲସ୍ସ ସାଧୁକାରମଦାସି। ରାଜା ମୁସିଲଂ ସଭାଯ ନୀହରାପେସି, ମହାଜନୋ ଲେଡ୍ଡୁଦଣ୍ଡାଦୀହି ପହରନ୍ତୋ ମୁସିଲଂ ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସି।

ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ମହାପୁରିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋ। ତଂ ଦେୱତା ‘‘ମହାରାଜ, କୁହିଂ ଗତତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ମଯଂ ଗୁତ୍ତିଲାଚରିଯଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମ, ସାଧୁ ନୋ ତଂ ଇଧାନେତ୍ୱା ଦସ୍ସେହୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ସକ୍କୋ ଦେୱାନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ମାତଲିଂ ଆଣାପେସି ‘‘ଗଚ୍ଛ ୱେଜଯନ୍ତରଥେନ ଅମ୍ହାକଂ ଗୁତ୍ତିଲାଚରିଯଂ ଆନେହି, ଦେୱତା ତଂ ଦସ୍ସନକାମା’’ତି, ସୋ ତଥା ଅକାସି। ସକ୍କୋ ମହାସତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ଆଚରିଯ, ୱୀଣଂ ୱାଦଯ, ଦେୱତା ସୋତୁକାମା’’ତି। ‘‘ମଯଂ ସିପ୍ପୂପଜୀୱିନୋ, ୱେତନେନ ୱିନା ସିପ୍ପଂ ନ ଦସ୍ସେମା’’ତି। ‘‘କୀଦିସଂ ପନ ୱେତନଂ ଇଚ୍ଛସୀ’’ତି। ‘‘ନାଞ୍ଞେନ ମେ ୱେତନେନ କିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି, ଇମାସଂ ପନ ଦେୱତାନଂ ଅତ୍ତନା ଅତ୍ତନା ପୁବ୍ବେକତକୁସଲକଥନମେୱ ମେ ୱେତନଂ ହୋତୂ’’ତି ଆହ। ତା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ପାଟେକ୍କଂ ତାହି ତଦା ପଟିଲଦ୍ଧସମ୍ପତ୍ତିକିତ୍ତନମୁଖେନ ତସ୍ସା ହେତୁଭୂତଂ ପୁରିମତ୍ତଭାୱେ କତଂ ସୁଚରିତଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ୱିଯ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନା’’ତିଆଦିଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି। ତାପି ‘‘ୱତ୍ଥୁତ୍ତମଦାଯିକା ନାରୀ’’ତିଆଦିନା ଯଥା ଏତରହି ଥେରସ୍ସ, ଏୱମେୱ ତସ୍ସ ବ୍ୟାକରିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ ତା ଦେୱତା ନ କେୱଲଂ ତଯା ଏୱ ପୁଚ୍ଛିତା ଏୱଂ ବ୍ୟାକରିଂସୁ, ଅଥ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ମଯାପି ପୁଚ୍ଛିତା ଏୱମେୱ ବ୍ୟାକରିଂସୂ’’ତି।

ତା କିର ଇତ୍ଥିଯୋ କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେ ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱେ ଠିତା ତଂ ତଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଅକଂସୁ। ତତ୍ଥ ଏକା ଇତ୍ଥୀ ୱତ୍ଥଂ ଅଦାସି, ଏକା ସୁମନମାଲଂ, ଏକା ଗନ୍ଧଂ, ଏକା ଉଳାରାନି ଫଲାନି, ଏକା ଉଚ୍ଛୁରସଂ, ଏକା ଭଗୱତୋ ଚେତିଯେ ଗନ୍ଧପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିକଂ ଅଦାସି, ଏକା ଉପୋସଥଂ ଉପୱସି, ଏକା ଉପକଟ୍ଠାଯ ୱେଲାଯ ନାୱାଯ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉଦକଂ ଅଦାସି, ଏକା କୋଧନାନଂ ସସ୍ସୁସସୁରାନଂ ଅକ୍କୋଧନା ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅକାସି, ଏକା ଦାସୀ ହୁତ୍ୱା ଅତନ୍ଦିତାଚାରା ଅହୋସି, ଏକୋ ପିଣ୍ଡଚାରିକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଖୀରଭତ୍ତଂ ଅଦାସି, ଏକା ଫାଣିତଂ ଅଦାସି, ଏକା ଉଚ୍ଛୁଖଣ୍ଡଂ ଅଦାସି, ଏକା ତିମ୍ବରୁସକଂ ଅଦାସି, ଏକା କକ୍କାରିକଂ ଅଦାସି, ଏକା ଏଳାଲୁକଂ ଅଦାସି, ଏକା ୱଲ୍ଲିଫଲଂ ଅଦାସି, ଏକା ଫାରୁସକଂ ଅଦାସି, ଏକା ଅଙ୍ଗାରକପଲ୍ଲଂ ଅଦାସି, ଏକା ସାକମୁଟ୍ଠିଂ ଅଦାସି, ଏକା ପୁପ୍ଫକମୁଟ୍ଠିଂ ଅଦାସି, ଏକା ମୂଳକଲାପଂ ଅଦାସି, ଏକା ନିମ୍ବମୁଟ୍ଠିଂ ଅଦାସି, ଏକା କଞ୍ଜିକଂ ଅଦାସି, ଏକା ତିଲପିଞ୍ଞାକଂ ଅଦାସି, ଏକା କାଯବନ୍ଧନଂ ଅଦାସି, ଏକା ଅଂସବଦ୍ଧକଂ ଅଦାସି, ଏକା ଆଯୋଗପଟ୍ଟଂ ଅଦାସି, ଏକା ୱିଧୂପନଂ, ଏକା ତାଲୱଣ୍ଟଂ, ଏକା ମୋରହତ୍ଥଂ, ଏକା ଛତ୍ତଂ, ଏକା ଉପାହନଂ, ଏକା ପୂୱଂ, ଏକା ମୋଦକଂ, ଏକା ସକ୍ଖଲିକଂ ଅଦାସି। ତା ଏକେକା ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱାରା ପହଟ୍ଠିଯା ଦେୱିଦ୍ଧିଯା ୱିରାଜମାନା ତାୱତିଂସଭୱନେ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରାଜସ୍ସ ପରିଚାରିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତା ଗୁତ୍ତିଲାଚରିଯେନ ପୁଚ୍ଛିତା ‘‘ୱତ୍ଥୁତ୍ତମଦାଯିକା ନାରୀ’’ତିଆଦିନା ଅତ୍ତନା ଅତ୍ତନା କତକୁସଲଂ ପଟିପାଟିଯା ବ୍ୟାକରିଂସୁ।

୩୨୯।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ଯା ତ୍ୱଂ ତିଟ୍ଠସି ଦେୱତେ;

ଓଭାସେନ୍ତୀ ଦିସା ସବ୍ବା, ଓସଧୀ ୱିଯ ତାରକା।

୩୩୦।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୩୩୧.

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱି ମହାନୁଭାୱେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି.

୩୩୨.

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’.

୩୩୩.

‘‘ୱତ୍ଥୁତ୍ତମଦାଯିକା ନାରୀ, ପୱରା ହୋତି ନରେସୁ ନାରୀସୁ;

ଏୱଂ ପିଯରୂପଦାଯିକା ମନାପଂ, ଦିବ୍ବଂ ସା ଲଭତେ ଉପେଚ୍ଚ ଠାନଂ.

୩୩୪.

‘‘ତସ୍ସା ମେ ପସ୍ସ ୱିମାନଂ, ଅଚ୍ଛରା କାମୱଣ୍ଣିନୀହମସ୍ମି;

ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସସ୍ସାହଂ, ପୱରା ପସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନଂ ୱିପାକଂ.

୩୩୫.

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା.

୩୩୬.

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତା ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି.

(ଯଥା ଚ ଏତ୍ଥ, ଏୱଂ ଉପରି ସବ୍ବୱିମାନେସୁ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ.)

୩୪୧.

‘‘ପୁପ୍ଫୁତ୍ତମଦାଯିକା ନାରୀ, ପୱରା ହୋତି ନରେସୁ ନାରୀସୁ…ପେ….

୩୪୯.

‘‘ଗନ୍ଧୁତ୍ତମଦାଯିକା ନାରୀ, ପୱରା ହୋତି ନରେସୁ ନାରୀସୁ…ପେ….

୩୫୭।

‘‘ଫଲୁତ୍ତମଦାୟିକା ନାରୀ…ପେ…।

୩୬୫।

‘‘ରସୁତ୍ତମଦାୟିକା ନାରୀ…ପେ…।

୩୭୩।

‘‘ଗନ୍ଧପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିକଂ ଅହମଦାସିଂ,କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଥୂପମ୍ହି…ପେ…।

୩୮୧।

‘‘ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଅହଂ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଚ, ଅଦ୍ଦସାସିଂ ପନ୍ଥପଟିପନ୍ନେ;

ତେସାହଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱାନ, ଏକୂପୋସଥଂ ଉପୱସିସ୍ସଂ।

୩୮୨।

‘‘ତସ୍ସା ମେ ପସ୍ସ ୱିମାନଂ…ପେ…।

୩୮୯।

‘‘ଉଦକେ ଠିତା ଉଦକମଦାସିଂ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚିତ୍ତେନ ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ…ପେ…।

୩୯୭।

‘‘ସସ୍ସୁଞ୍ଚାହଂ ସସୁରଞ୍ଚ, ଚଣ୍ଡିକେ କୋଧନେ ଚ ଫରୁସେ ଚ;

ଅନୁସୂୟିକା ଉପଟ୍ଠାସିଂ, ଅପ୍ପମତ୍ତା ସକେନ ସୀଲେନ…ପେ…।

୪୦୫।

‘‘ପରକମ୍ମକରୀ ଆସିଂ, ଅତ୍ଥେନାତନ୍ଦିତା ଦାସୀ;

ଅକ୍କୋଧନାନତିମାନିନୀ, ସଂୱିଭାଗିନୀ କକସ୍ସ ଭାଗସ୍ସ…ପେ…।

୪୧୩।

‘‘ଖୀରୋଦନଂ ଅହମଦାସିଂ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତସ୍ସ;

ଏୱଂ କରିତ୍ୱା କମ୍ମଂ, ସୁଗତିଂ ଉପପଜ୍ଜ ମୋଦାମି…ପେ…।

୪୨୧।

‘‘ଫାଣିତଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୪୨୯।

‘‘ଉଚ୍ଛୁଖଣ୍ଡିକଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୪୩୭।

‘‘ତିମ୍ବରୁସକଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୪୪୫।

‘‘କକ୍କାରିକଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୪୫୩।

‘‘ଏଳାଲୁକଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୪୬୧।

‘‘ୱଲ୍ଲିଫଲଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୪୬୯।

‘‘ଫାରୁସକଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୪୭୭।

‘‘ହତ୍ଥପତାପକଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୪୮୫।

‘‘ସାକମୁଟ୍ଠିଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୪୯୩।

‘‘ପୁପ୍ଫକମୁଟ୍ଠିଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୦୧।

‘‘ମୂଲକଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୦୯। ‘‘ନିମ୍ବମୁଟ୍ଠିଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୧୭। ‘‘ଅମ୍ବକଞ୍ଜିକଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୨୫। ‘‘ଦୋଣିନିମ୍ମଜ୍ଜନିଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୩୩। ‘‘କାଯବନ୍ଧନଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୪୧। ‘‘ଅଂସବଦ୍ଧକଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୪୯। ‘‘ଆଯୋଗପଟ୍ଟଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୫୭। ‘‘ୱିଧୂପନଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୬୫। ‘‘ତାଲୱଣ୍ଟଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୭୩। ‘‘ମୋରହତ୍ଥଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୮୧। ‘‘ଛତ୍ତଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୮୯। ‘‘ଉପାହନଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୫୯୭। ‘‘ପୂୱଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୬୦୫। ‘‘ମୋଦକଂ ଅହମଦାସିଂ…ପେ…।

୬୧୩। ‘‘ସକ୍ଖଲିକଂ ଅହମଦାସିଂ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତସ୍ସ…ପେ…।

୬୧୪।

‘‘ତସ୍ସା ମେ ପସ୍ସ ୱିମାନଂ, ଅଚ୍ଛରା କାମୱଣ୍ଣିନୀହମସ୍ମିଂ;

ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସସ୍ସାହଂ, ପୱରା ପସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନଂ ୱିପାକଂ।

୬୧୫। ‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ତାହି ଦେୱତାହି କତସୁଚରିତେ ୱ୍ଯାକତେ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ସମ୍ମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ସୁଚରିତଚରଣେ ଯୁତ୍ତପଯୁତ୍ତତଂ ୱିୱଟ୍ଟଜ୍ଝାସଯତଞ୍ଚ ପୱେଦେନ୍ତୋ ଆହ –

୬୧୭।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ୱତ ମେ ଅଜ୍ଜ, ସୁପ୍ପଭାତଂ ସୁହୁଟ୍ଠିତଂ;

ଯଂ ଅଦ୍ଦସାମି ଦେୱତାଯୋ, ଅଚ୍ଛରା କାମୱଣ୍ଣିନିଯୋ।

୬୧୮।

‘‘ଇମାସାହଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା, କାହାମି କୁସଲଂ ବହୁଂ;

ଦାନେନ ସମଚରିଯାଯ, ସଞ୍ଞମେନ ଦମେନ ଚ;

ସ୍ୱାହଂ ତତ୍ଥ ଗମିସ୍ସାମି, ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ସୋଚରେ’’ତି।

୩୩୩। ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁତ୍ତମଦାୟିକାତି ୱତ୍ଥାନଂ ଉତ୍ତମଂ ସେଟ୍ଠଂ, ୱତ୍ଥେସୁ ୱା ବହୂସୁ ଉଜ୍ଜିନିତ୍ୱା ଗହିତଂ ଉକ୍କଂସଗତଂ ପୱରଂ କୋଟିଭୂତଂ ୱତ୍ଥଂ ୱତ୍ଥୁତ୍ତମଂ, ତସ୍ସ ଦାୟିକା। ''ପୁପ୍ଫୁତ୍ତମଦାୟିକା''ତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ପିୟରୂପଦାୟିକାତି ପିୟସଭାୱସ୍ସ ପିୟଜାତିକସ୍ସ ଚ ୱତ୍ଥୁନୋ ଦାୟିକା। ମନାପନ୍ତି ମନୱଡ୍ଢନକଂ। ଦିବ୍ବନ୍ତି ଦିୱି ଭୱତ୍ତା ଦିବ୍ବଂ। ଉପେଚ୍ଚାତି ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଚେତେତ୍ୱା, ''ଏଦିସଂ ଲଭେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ପକପ୍ପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଠାନନ୍ତି ୱିମାନାଦିକଂ ଠାନଂ, ଇସ୍ସରିୟଂ ୱା। ''ମନାପା''ତିପି ପାଠୋ, ଅଞ୍ଞେସଂ ମନୱଡ୍ଢନକା ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୩୪।ପସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନଂ ୱିପାକନ୍ତି ୱତ୍ଥୁତ୍ତମଦାନସ୍ସ ନାମ ଇଦମୀଦିସଂ ଫଲଂ ପସ୍ସାତି ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧସମ୍ପତ୍ତିଂ ସମ୍ପାୱେନ୍ତୀ ୱଦତି।

୩୪୧।ପୁପ୍ଫୁତ୍ତମଦାୟିକାତି ରତନତ୍ତୟପୂଜାୱସେନ ପୁପ୍ଫୁତ୍ତମଦାୟିକା, ତଥା ଗନ୍ଧୁତ୍ତମଦାୟିକାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ତତ୍ଥ ପୁପ୍ଫୁତ୍ତମଂ ସୁମନପୁପ୍ଫାଦି, ଗନ୍ଧୁତ୍ତମଂ ଚନ୍ଦନଗନ୍ଧାଦି, ଫଲୁତ୍ତମଂ ପନସଫଲାଦି, ରସୁତ୍ତମଂ ଗୋରସସପ୍ପିଆଦି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୩୬୩।ଗନ୍ଧପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିକନ୍ତି ଗନ୍ଧେନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିକଦାନଂ। କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଥୂପମ୍ହୀତି କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଯୋଜନିକେ କନକଥୂପେ।

୩୮୧।ପଚ୍ଛପଟିପନ୍ନେତି ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ। ଏକୂପୋସଥନ୍ତି ଏକଦିୱସଂ ଉପୋସଥୱାସଂ।

୩୮୯।ଉଦକମଦାସିନ୍ତି ମୁଖୱିକ୍ଖାଲନତ୍ଥଂ ପିୱନତ୍ଥଞ୍ଚ ଉଦକଂ ପାନୀୟଂ ଅଦାସିଂ।

୩୯୬।ଚଣ୍ଡିକେତି ଚଣ୍ଡେ। ଅନୁସୂୟିକାତି ଉସୂୟା ରହିତା।

୪୦୫।ପରକମ୍ମକରୀତି ପରେସଂ ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକାରିନୀ। ଅତ୍ଥେନାତି ଅତ୍ଥକିଚ୍ଚେନ। ସଂୱିଭାଗିନୀ ସକସ୍ସ ଭାଗସ୍ସାତି ଅତ୍ତିକାନଂ ଅତ୍ତନା ପଟିଲଦ୍ଧଭାଗସ୍ସ ସଂୱିଭଜନସୀଲା।

୪୧୩।ଖୀରୋଦନନ୍ତି ଖୀରସମ୍ମିସ୍ସଂ ଓଦନଂ, ଖୀରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଓଦନଂ ୱା।

୪୩୬।ତିମ୍ବରୁସକନ୍ତି ତିଣ୍ଡୁକଫଲଂ। ତିପୁସସଦିସା ଏକା ୱଲ୍ଲିଜାତି ତିମ୍ବରୁସଂ, ତସ୍ସ ଫଲଂ ତିମ୍ବରୁସକନ୍ତି ୱଦନ୍ତି।

୪୪୫।କକ୍କାରିକନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକେଳାଲୁକଂ, ତିପୁସନ୍ତି ଚ ୱଦନ୍ତି।

୪୬୬।ହତ୍ଥପ୍ପତାପକନ୍ତି ମନ୍ଦାମୁଖିଂ।

୫୧୬।ଅମ୍ବକଞ୍ଜିକନ୍ତି ଅମ୍ବିଲକଞ୍ଜିକଂ।

୫୨୫।ଦୋଣିନିମ୍ମଜ୍ଜନିନ୍ତି ସତେଲଂ ତିଲପିଞ୍ଞାକଂ।

୫୫୬।ୱିଧୂପନନ୍ତି ଚତୁରସ୍ସବୀଜନିଂ।

୫୬୫।ତାଲୱଣ୍ଟନ୍ତି ତାଲପତ୍ତେହି କତମଣ୍ଡଲବୀଜନିଂ।

୫୬୩।ମୋରହତ୍ଥନ୍ତି ମୟୂରପିଞ୍ଛେ ହି କତଂ ମକସବୀଜନିଂ।

୬୧୬।ସ୍ୱାଗତଂୱତ ମେତି ମୟ୍ହଂ ଇଧାଗମନଂ ସୋଭନଂ ୱତ ଅହୋ ସୁନ୍ଦରଂ। ଅଜ୍ଜ ସୁପ୍ପଭାତଂସୁହୁଟ୍ଠିତନ୍ତି ଅଜ୍ଜ ମୟ୍ହଂ ରତ୍ତିୟା ସୁଟ୍ଠୁ ପଭାତଂ ସମ୍ପଦେୱ ୱିଭାୟନଂ ଜାତଂ, ସୟନତୋ ଉଟ୍ଠାନମ୍ପି ସୁହୁଟ୍ଠିତଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଉଟ୍ଠିତଂ। କିଂ କାରଣାତି ଆହ ''ଯଂ ଅଦ୍ଦସାମି ଦେୱତାୟୋ''ତିଆଦି।

୬୧୮।ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱାତି କମ୍ମଫଲସ୍ସ ପଚ୍ଚକ୍ଖକରଣୱସେନ ତୁମ୍ହେହି କତଂ କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା। କାହାମୀତି କରିସ୍ସାମି। ସମଚରିୟାୟାତି କାୟସମାଚାରିକସ୍ସ ସୁଚରିତସ୍ସ ଚରଣେନ। ସଞ୍ଞମେନାତି ସୀଲସଂୱରେନ। ଦମେନାତି ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଦମେନ। ଇଦାନି ତସ୍ସ କୁସଲସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଲୋକସ୍ସ ଚ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସ୍ୱାହଂ ତତ୍ଥ ଗମିସ୍ସାମି, ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ସୋଚରେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏୱମୟଂ ଯଦିପି ୱତ୍ଥୁତ୍ତମଦାୟିକାୱିମାନାଦିୱସେନ ଛତ୍ତିଂସୱିମାନସଙ୍ଗହା ଦେସନା ଆୟସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ୱିୟ ଗୁତ୍ତିଲାଚରିୟସ୍ସାପି ୱିଭାୱନୱସେନ ପୱତ୍ତାତି ''ଗୁତ୍ତିଲୱିମାନ''ନ୍ତେୱ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୁଳ୍ହା, ୱିମାନାନି ପନ ଇତ୍ଥିପଟିବଦ୍ଧାନୀତି ଇତ୍ଥିୱିମାନେସ୍ୱେୱ ସଙ୍ଗହିତାନି। ତା ପନ ଇତ୍ଥିୟୋ କସ୍ସପସ୍ସ ଦସବଲସ୍ସ କାଲେ ଯଥାୱୁତ୍ତଧମ୍ମଚରଣେ ଅପରାପରୁପ୍ପନ୍ନଚେତନାୱସେନ ଦୁତିୟତ୍ତଭାୱତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ଦେୱଲୋକେ ଏୱ ସଂସରନ୍ତିୟୋ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ କାଲେ ତାୱତିଂସଭୱନେୟେୱ ନିବ୍ବତ୍ତା, ଆୟସ୍ମତା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା କମ୍ମସରିକ୍ଖତାୟ ଗୁତ୍ତିଲାଚରିୟେନ ପୁଚ୍ଛିତକାଲେ ୱିୟ ବ୍ୟାକରିଂସୂତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ଗୁତ୍ତିଲୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଦଦ୍ଦଲ୍ଲୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନାୱଣ୍ଣେନାତି ଦଦ୍ଦଲ୍ଲୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ଚ ସମୟେନ ନାଲକଗାମକେ ଆୟସ୍ମତୋ ରେୱତତ୍ଥେରସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ କୁଟୁମ୍ବିକସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଧୀତରୋ ଅହେସୁଂ, ଏକା ଭଦ୍ଦା ନାମ, ଇତରା ସୁଭଦ୍ଦା ନାମ। ତାସୁ ଭଦ୍ଦା ପତିକୁଲଂ ଗତା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନା ୱଞ୍ଝା ଚ ଅହୋସି। ସା ସାମିକଂ ଆହ ''ମମ କନିଟ୍ଠା ସୁଭଦ୍ଦା ନାମ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଆନେହି, ସଚସ୍ସା ପୁତ୍ତୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ସୋ ମମପି ପୁତ୍ତୋ ସିୟା, ଅୟଞ୍ଚ କୁଲୱଂସୋ ନ ନସ୍ସେୟ୍ୟା''ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି।

ଅଥ ଭଦ୍ଦା ସୁଭଦ୍ଦଂ ୱଦେି ''ସୁଭଦ୍ଦେ, ଦାନସଂୱିଭାଗରତା ଧମ୍ମଚରିୟାୟ ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋହି, ଏୱଂ ତେ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ସମ୍ପରାୟିକୋ ଚ ଅତ୍ଥୋ ହତ୍ଥଗତୋ ଏୱ ହୋତୀ''ତି। ସା ତସ୍ସା ୱୱାଦେ ଠତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନୟେନ ପଟିପଜ୍ଜମାନା ଏକଦିୱସଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରେୱତତ୍ଥେରଂ ଅତ୍ତଟ୍ଠମଂ ନିମନ୍ତେସି। ଥେରୋ ସୁଭଦ୍ଦାୟ ପୁଞ୍ଞୂପଚୟଂ ଆକଙ୍ଖନ୍ତୋ ସଙ୍ଘୁଦ୍ଦେସୱସେନ ସତ୍ତ ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସା ଗେହଂ ଅଗମାସି। ସା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରେୱତତ୍ଥେରଂ ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀୟେନ ଭୋଜନୀୟେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି, ଥେରୋ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ନିମ୍ମାନରତୀନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜି। ଭଦ୍ଦା ପନ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ଦାନାନି ଦତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପରିଚାରିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି।

ଅଥ ସୁଭଦ୍ଦା ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ''କେନ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ପୁଞ୍ଞେନ ଇଧୂପପନ୍ନା''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୀ ''ଭଦ୍ଦାୟ ୱୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସଙ୍ଘଗତାୟ ଦକ୍ଖିଣାୟ ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ସମ୍ପତ୍ତା, ଭଦ୍ଦା ନୁ ଖୋ କହଂ ନିବ୍ବତ୍ତା''ତି ୱଲୋକେନ୍ତୀ ତଂ ସକ୍କସ୍ସ ପରିଚାରିକାଭାୱେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅନୁକମ୍ପମାନା ତସ୍ସା ୱିମାନଂ ପାୱିସି। ଅଥ ନଂ ଭଦ୍ଦା –

୬୧୯।

''ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ୱଣ୍ଣେନ, ଯସସା ଚ ଯସସ୍ସିନୀ;

ସବ୍ବେ ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ, ୱଣ୍ଣେନ ଅତିରୋଚସି।

୬୨୦।

''ଦସ୍ସନଂ ନାଭିଜାନାମି, ଇଦଂ ପଠମଦସ୍ସନଂ;

କସ୍ମା କାୟା ନୁ ଆଗମ୍ମ, ନାମେନ ଭାସସେ ମମ''ନ୍ତି। –

ଦ୍ୱୀହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି। ସାପି ତସ୍ସା –

୬୨୧।

''ଅହଂ ଭଦ୍ଦେ ସୁଭଦ୍ଦାସିଂ, ପୁବ୍ବେ ମାନୁସକେ ଭୱେ;

ସହଭରିୟା ଚ ତେ ଆସିଂ, ଭଗିନୀ ଚ କନିଟ୍ଠିକା।

୬୧୨।

‘‘ସା ଅହଂ କାଯସ୍ସ ଭେଦା, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତା ତତୋ ଚୁତା;

ନିମ୍ମାନରତୀନଂ ଦେୱାନଂ, ଉପପନ୍ନା ସହବ୍ୟତ’’ନ୍ତି। – ଦ୍ୱୀହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି;

୬୧୯-୨୦। ତତ୍ଥ ୱଣ୍ଣେନାତି ୱଣ୍ଣାଦିସମ୍ପତ୍ତିଯା। ଦସ୍ସନଂ ନାଭିଜାନାମୀତି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ତୱ ଦସ୍ସନଂ ନାଭିଜାନାମି, ତ୍ୱଂ ମଯା ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ଇଦଂ ପଠମଦସ୍ସନ’’ନ୍ତି। କସ୍ମା କାଯା ନୁ ଆଗମ୍ମ, ନାମେନ ଭାସସେ ମମନ୍ତି କତରଦେୱନିକାଯତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ’’ତି ନାମେନ ମଂ ଆଲପସି।

୬୨୧।ଅହଂଭଦ୍ଦେତି ଏତ୍ଥ ଭଦ୍ଦେତି ଆଲପନଂ। ସୁଭଦ୍ଦାସିନ୍ତି ଅହଂ ସୁଭଦ୍ଦା ନାମ ତୱ ଭଗିନୀ କନିଟ୍ଠିକା ଆସିଂ ଅହୋସିଂ, ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ ମାନୁସକେ ଭୱେ ସହଭରିଯା ସମାନଭରିଯା ତେ ତଯା ଏକସ୍ସେୱ ଭରିଯା, ତୱ ପତିନୋ ଏୱ ଭରିଯା, ଆସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁନ ଭଦ୍ଦା –

୬୨୩।

‘‘ପହୂତକତକଲ୍ଯାଣା, ତେ ଦେୱେ ଯନ୍ତି ପାଣିନୋ;

ଯେସଂ ତ୍ୱଂ କିତ୍ତଯିସ୍ସସି, ସୁଭଦ୍ଦେ ଜାତିମତ୍ତନୋ।

୬୨୪।

‘‘ଅଥ ତ୍ୱଂ କେନ ୱଣ୍ଣେନ, କେନ ୱା ଅନୁସାସିତା;

କୀଦିସେନେୱ ଦାନେନ, ସୁବ୍ବତେନ ଯସସ୍ସିନୀ।

୬୨୫।

‘‘ଯସଂ ଏତାଦିସଂ ପତ୍ତା, ୱିସେସଂ ୱିପୁଲମଜ୍ଝଗା;

ଦେୱତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି। –

ତୀହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି। ପୁନ ସୁଭଦ୍ଦା –

୬୨୬।

‘‘ଅଟ୍ଠେୱ ପିଣ୍ଡପାତାନି, ଯଂ ଦାନଂ ଅଦଦଂ ପୁରେ;

ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ଯସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

୬୨୭।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ବ୍ୟାକାସି।

୬୨୩। ତତ୍ଥ ପହୂତକତକଲ୍ୟାଣା ତେ ଦେୱେ ଯନ୍ତୀତି ପହୂତକତକଲ୍ୟାଣା ମହାପୁଞ୍ଞା ତେ ନିମ୍ମାନରତିନୋ ଦେୱେ ଯନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନୱସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପାଣିନୋ ସତ୍ତା, ଯେସଂ ନିମ୍ମାନରତୀନଂ ଦେୱାନଂ ଅନ୍ତରେ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଜାତିଂ କିତ୍ତୟିସ୍ସସି କଥେସୀତି ଯୋଜନା।

୬୨୪।କେନ ୱଣ୍ଣେନାତି କେନ କାରଣେନ। କୀଦିସେନେୱାତି ଏୱସଦ୍ଦୋ ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ, କୀଦିସେନ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ସୁଦ୍ଦତେନାତି ସୁନ୍ଦରେନ ୱତେନ, ସୁୱିସୁଦ୍ଧେନ ସୀଲେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୨୬।ଅଟ୍ଠେୱପିଣ୍ଡପାତାନୀତି ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦିନ୍ନପିଣ୍ଡପାତେ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଅଦଦନ୍ତି ଅଦାସିଂ।

ଏୱଂ ସୁଭଦ୍ଦାଯ କଥିତେ ପୁନ ଭଦ୍ଦା –

୬୨୯।

''ଅହଂ ତଯା ବହୁତରେ ଭିକ୍ଖୂ, ସଞ୍ଞତେ ବ୍ରହ୍ମଚାରଯୋ;

ତପ୍ପେସିଂ ଅନ୍ନପାନେନ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

୬୩୦।

''ତଯା ବହୁତରଂ ଦତ୍ୱା, ହୀନକାଯୂପଗା ଅହଂ;

କଥଂ ତ୍ୱଂ ଅପ୍ପତରଂ ଦତ୍ୱା, ୱିସେସଂ ୱିପୁଲମଜ୍ଝଗା;

ଦେୱତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ''ନ୍ତି। –

ପୁଚ୍ଛି। ତତ୍ଥ ତଯାତି ନିସ୍ସକ୍କେ କରଣୱଚନଂ। ପୁନ ସୁଭଦ୍ଦା –

୬୩୧।

''ମନୋଭାୱନୀଯୋ ଭିକ୍ଖୁ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋ ମେ ପୁରେ ଅହୁ;

ତାହଂ ଭତ୍ତେନ ନିମନ୍ତେସିଂ, ରେୱତଂ ଅତ୍ତନଟ୍ଠମଂ।

୬୩୨।

''ସୋ ମେ ଅତ୍ଥପୁରେକ୍ଖାରୋ, ଅନୁକମ୍ପାଯ ରେୱତୋ;

ସଙ୍ଘେ ଦେହୀତି ମଂୱୋଚ, ତସ୍ସାହଂ ୱଚନଂ କରିଂ।

୬୩୩।

''ସା ଦକ୍ଖିଣା ସଙ୍ଘଗତା, ଅପ୍ପମେଯ୍ୟେ ପତିଟ୍ଠିତା;

ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ତଯା ଦିନ୍ନଂ, ନ ତଂ ତୱ ମହପ୍ଫଲ''ନ୍ତି। –

ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମଂ କଥେସି।

୬୩୧। ତତ୍ଥ ମନୋଭାୱନୀଯୋତି ମନୱଡ୍ଢନକୋ ଉଳାରଗୁଣତାଯ ସମ୍ଭାୱନୀଯୋ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋତି ନିମନ୍ତନୱସେନ ବୋଧିତୋ କଥିତୋ। ତେନାହ

‘‘ତାହଂ ଭତ୍ତେନ ନିମନ୍ତେସିଂ, ରେୱତଂ ଅତ୍ତନଟ୍ଠମ’’ନ୍ତି, ତଂ ମନୋଭାୱନୀଯଂ ଅଯ୍ୟଂ ରେୱତଂ ଅତ୍ତନଟ୍ଠମଂ ଭତ୍ତେନ ଅହଂ ନିମନ୍ତେସିଂ।

୬୩୨-୩।ସୋ ମେ ଅତ୍ଥପୁରେକ୍ଖାରୋତି ସୋ ଅଯ୍ୟୋ ରେୱତୋ ଦାନସ୍ସ ମହପ୍ଫଲଭାୱକରଣେନ ମମ ଅତ୍ଥପୁରେକ୍ଖାରୋ ହିତେସୀ। ସଙ୍ଘେ ଦେହୀତି ମଂୱୋଚାତି ‘‘ଯଦି ତ୍ୱଂ ସୁଭଦ୍ଦେ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦାତୁକାମା, ଯସ୍ମା ପୁଗ୍ଗଲଗତାଯ ଦକ୍ଖିଣାଯ ସଙ୍ଘଗତା ଏୱ ଦକ୍ଖିଣା ମହପ୍ଫଲତରା, ତସ୍ମା ସଙ୍ଘେ ଦେହି, ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଦାନଂ ଦେହୀ’’ତି ମଂ ଅଭାସି। ତନ୍ତି ତଂ ଦାନଂ।

ଏୱଂ ସୁଭଦ୍ଦାଯ ୱୁତ୍ତେ ଭଦ୍ଦା ତମତ୍ଥଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୀ ଉତ୍ତରି ଚ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜିତୁକାମା –

୬୩୪।

‘‘ଇଦାନେୱାହଂ ଜାନାମି, ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ;

ସାହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ, ୱଦଞ୍ଞୂ ୱୀତମଚ୍ଛରା;

ସଙ୍ଘେ ଦାନାନି ଦସ୍ସାମି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ପୁନପ୍ପୁନ’’ନ୍ତି। –

ଗାଥମାହ। ସୁଭଦ୍ଦା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତା। ଅଥ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ସବ୍ବେ ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରୋଭାସେନ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ୱିରୋଚମାନଂ ସୁଭଦ୍ଦଂ ଦେୱଧୀତରଂ ଦିସ୍ୱା ତଞ୍ଚ ତାସଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ ସୁତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ଚ ସୁଭଦ୍ଦାଯ ଅନ୍ତରହିତାଯ ତଂ ‘‘ଅଯଂ ନାମା’’ତି ଅଜାନନ୍ତୋ –

୬୩୫।

‘‘କା ଏସା ଦେୱତା ଭଦ୍ଦେ, ତଯା ମନ୍ତଯତେ ସହ;

ସବ୍ବେ ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ, ୱଣ୍ଣେନ ଅତିରୋଚତୀ’’ତି। –

ଭଦ୍ଦଂ ପୁଚ୍ଛି। ସାପିସ୍ସ –

୬୩୬।

‘‘ମନୁସ୍ସଭୂତା ଦେୱିନ୍ଦ, ପୁବ୍ବେ ମାନୁସକେ ଭୱେ;

ସହଭରିଯା ଚ ମେ ଆସି, ଭଗିନୀ ଚ କନିଟ୍ଠିକା,

ସଙ୍ଘେ ଦାନାନି ଦତ୍ୱାନ, କତପୁଞ୍ଞା ୱିରୋଚତୀ’’ତି। –

କଥେସି। ଅଥ ସକ୍କୋ ତସ୍ସା ସଙ୍ଘଗତାଯ ଦକ୍ଖିଣାଯ ମହପ୍ଫଲଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ କଥେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୬୩୭।

‘‘ଧମ୍ମେନ ପୁବ୍ବେ ଭଗିନୀ, ତଯା ଭଦ୍ଦେ ୱିରୋଚତି;

ଯଂ ସଙ୍ଘମ୍ହି ଅପ୍ପମେଯ୍ୟେ, ପତିଟ୍ଠାପେସି ଦକ୍ଖିଣଂ।

୬୩୮।

‘‘ପୁଚ୍ଛିତୋ ହି ମଯା ବୁଦ୍ଧୋ, ଗିଜ୍ଝକୂଟମ୍ହି ପବ୍ବତେ;

ୱିପାକଂ ସଂୱିଭାଗସ୍ସ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୬୩୯।

‘‘ଯଜମାନାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ, ପୁଞ୍ଞପେକ୍ଖାନ ପାଣିନଂ;

କରୋତଂ ଓପଧିକଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୬୪୦।

‘‘ତଂ ମେ ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଯାକାସି, ଜାନଂ କମ୍ମଫଲଂ ସକଂ;

ୱିପାକଂ ସଂୱିଭାଗସ୍ସ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୬୪୧।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଚ ପଟିପନ୍ନା, ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଫଲେ ଠିତା;

ଏସ ସଙ୍ଘୋ ଉଜୁଭୂତୋ, ପଞ୍ଞାସୀଲସମାହିତୋ।

୬୪୨।

‘‘ଯଜମାନାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ, ପୁଞ୍ଞପେକ୍ଖାନ ପାଣିନଂ;

କରୋତଂ ଓପଧିକଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୬୪୩।

‘‘ଏସୋ ହି ସଙ୍ଘୋ ୱିପୁଲୋ ମହଗ୍ଗତୋ, ଏସପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ଉଦଧୀୱ ସାଗରୋ;

ଏତେ ହି ସେଟ୍ଠା ନରୱୀରସାୱକା, ପଭଙ୍କରା ଧମ୍ମମୁଦୀରଯନ୍ତି।

୬୪୪।

‘‘ତେସଂ ସୁଦିନ୍ନଂ ସୁହୁତଂ ସୁଯିଟ୍ଠଂ, ଯେ ସଙ୍ଘମୁଦ୍ଦିସ୍ସ ଦଦନ୍ତି ଦାନଂ;

ସା ଦକ୍ଖିଣା ସଙ୍ଘଗତା ପତିଟ୍ଠିତା, ମହପ୍ଫଲା ଲୋକୱିଦୂନ ୱଣ୍ଣିତା।

୬୪୫।

‘‘ଏତାଦିସଂ ଯଞ୍ଞମନୁସ୍ସରନ୍ତା, ଯେ ୱେଦଜାତା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେ;

ୱିନେଯ୍ୟ ମଚ୍ଛେରମଲଂ ସମୂଲଂ, ଅନିନ୍ଦିତା ସଗ୍ଗମୁପେନ୍ତି ଠାନ’’ନ୍ତି।

୬୩୭। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମେନାତି କାରଣେନ ଞାଯେନ ୱା। ତଯାତି ନିସ୍ସକ୍କେ କରଣୱଚନଂ। ଇଦାନି ତଂ ‘‘ଧମ୍ମେନା’’ତି ୱୁତ୍ତକାରଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଯଂ ସଙ୍ଘମ୍ହି

ଅପ୍ପମେୟ୍ୟୋ, ପତିଟ୍ଠାପେସି ଦକ୍ଖିଣ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅପ୍ପମେୟ୍ୟୋତି ଗୁଣାନୁଭାୱସ୍ସ ଅତ୍ତନି କତାନଂ କାରାନଂ ଫଲୱିସେସସ୍ସ ଚ ୱସେନ ପମିନିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟୋ।

୬୩୮-୯। ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ଚ ସୁତୋ, ସମ୍ମୁଖା ଚ ପଟିଗ୍ଗହିତୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯଜମାନାନନ୍ତି ଦଦନ୍ତାନଂ। ପୁଞ୍ଞପେକ୍ଖାନ ପାଣିନନ୍ତି ଅନୁନାସିକଲୋପଂ କତ୍ୱା ନିଦ୍ଦେସୋ, ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ଆକଙ୍ଖନ୍ତାନଂ ସତ୍ତାନଂ। ଓପଧିକନ୍ତି ଉପଧି ନାମ ଖନ୍ଧା, ଉପଧିସ୍ସ କରଣସୀଲଂ, ଉପଧିପଯୋଜନନ୍ତି ୱା ଓପଧିକଂ, ଅତ୍ତଭାୱଜନକଂ ପଟିସନ୍ଧିପୱତ୍ତିୱିପାକଦାଯକଂ।

୬୪୦।ଜାନଂ କମ୍ମଫଲଂ ସକନ୍ତି ସତ୍ତାନଂ ସକଂ ସକଂ ଯଥାସକଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଞ୍ଚ ହତ୍ଥତଲେ ଆମଲକଂ ୱିଯ ଜାନନ୍ତୋ। ସକନ୍ତି ୱା ଯକାରସ୍ସ କକାରଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ସଯଂ ଅତ୍ତନାତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୪୧।ପଟିପନ୍ନାତି ପଟିପଜ୍ଜମାନା, ମଗ୍ଗଟ୍ଠାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଜୁଭୂତୋତି ଉଜୁପଟିପତ୍ତିଯା ଉଜୁଭାୱଂ ପତ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଜାତୋ। ପଞ୍ଞାସୀଲସମାହିତୋତି ପଞ୍ଞାଯ ସୀଲେନ ଚ ସମାହିତୋ, ଦିଟ୍ଠିସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଅରିଯାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଅରିଯେନ ସୀଲେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ। ତେନାପିସ୍ସ ପରମତ୍ଥସଙ୍ଘଭାୱମେୱ ୱିଭାୱେତି। ଦିଟ୍ଠିସୀଲସାମଞ୍ଞେନ ସଙ୍ଘଟିତତ୍ତା ହି ସଙ୍ଘୋ । ଅଥ ୱା ସମାହିତଂ ସମାଧି, ପଞ୍ଞା ସୀଲଂ ସମାହିତଞ୍ଚ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ପଞ୍ଞାସୀଲସମାହିତୋ। ତେନସ୍ସ ସୀଲାଦିଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧତ୍ତଯସମ୍ପନ୍ନତାଯ ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟଭାୱଂ ୱିଭାୱେତି।

୬୪୩।ୱିପୁଲୋ ମହଗ୍ଗତୋତି ଗୁଣେହି ମହତ୍ତଂ ଗତୋତି ମହଗ୍ଗତୋ, ତତୋ ଏୱ ଅତ୍ତନି କତାନଂ କାରାନଂ ଫଲୱେପୁଲ୍ଲହେତୁତାଯ ୱିପୁଲୋ। ଉଦଧୀୱ ସାଗରୋତି ଯଥା ଉଦକଂ ଏତ୍ଥ ଧୀଯତୀତି ‘‘ଉଦଧୀ’’ତି ଲଦ୍ଧନାମୋ ସାଗରୋ, ‘‘ଏତ୍ତକାନି ଉଦକାଳ୍ହକାନୀ’’ତିଆଦିନା ଉଦକତୋ ଅପ୍ପମେୟ୍ୟୋ, ଏୱମେସ ଗୁଣତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେ ହୀତି ହି-ସଦ୍ଦୋ ଅୱଧାରଣେ ନିପାତୋ, ଏତେ ଏୱ ସେଟ୍ଠାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘ଯାୱତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଘା ୱା ଗଣା ୱା, ତଥାଗତସାୱକସଙ୍ଘୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତୀ’’ତି (ଇତିୱୁ। ୯୦; ଅ। ନି। ୪।୩୪; ୫।୩୨)।

ନରୱୀରସାୱକାତି ନରେସୁ ୱୀରିଯସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ନରସ୍ସ ସାୱକା। ପଭଙ୍କରାତି ଲୋକସ୍ସ ଞାଣାଲୋକକରା। ଧମ୍ମମୁଦୀରଯନ୍ତୀତି ଧମ୍ମଂ ଉଦ୍ଦିସନ୍ତି। କଥଂ? ଧମ୍ମସାମିନା ହି ଧମ୍ମପଜ୍ଜୋତୋ ଅରିଯସଙ୍ଘେ ଠପିତୋ।

୬୪୪।ଯେ ସଙ୍ଘମୁଦ୍ଦିସ୍ସ ଦଦନ୍ତି ଦାନନ୍ତି ଯେ ସତ୍ତା ଅରିଯସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସମ୍ମୁତିସଙ୍ଘେ ଅନ୍ତମସୋ ଗୋତ୍ରଭୁପୁଗ୍ଗଲେସୁପି ଦାନଂ ଦଦନ୍ତି, ତଂ ଦାନଂ ସଂୱିଭାଗୱସେନ ଦିନ୍ନମ୍ପି ସୁଦିନ୍ନଂ, ଆହୁନପାହୁନୱସେନ ହୁତମ୍ପି ସୁହୁତଂ, ମହାଯାଗୱସେନ ଯିଟ୍ଠମ୍ପି ସୁଯିଟ୍ଠମେୱ ହୋତି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ସା ଦକ୍ଖିଣା ସଙ୍ଘଗତା ପତିଟ୍ଠିତା ମହପ୍ଫଲା ଲୋକୱିଦୂନ ୱଣ୍ଣିତାତି, ଲୋକୱିଦୂହି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେହି ‘‘ନ ତ୍ୱେୱାହଂ, ଆନନ୍ଦ, କେନଚି ପରିଯାଯେନ ସଙ୍ଘଗତାଯ ଦକ୍ଖିଣାଯ ପାଟିପୁଗ୍ଗଲିକଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ମହପ୍ଫଲତରଂ ୱଦାମି (ମ। ନି। ୩।୩୮୦)। ପୁଞ୍ଞଂ ଆକଙ୍ଖମାନାନଂ, ସଙ୍ଘୋ ୱେ ଯଜତଂ ମୁଖଂ (ମ। ନି। ୨। ୪୦୦; ସୁ। ନି। ୫୭୪; ମହାୱ। ୩୦୦)। ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି (ମ। ନି। ୧।୭୪; ସଂ। ନି। ୫।୯୯୭) ଚ ଆଦିନା ମହପ୍ଫଲତା ୱଣ୍ଣିତା ପସତ୍ଥା ଥୋମିତାତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୪୫।ଇଦିସଂ ଯଞ୍ଞମନୁସ୍ସରନ୍ତାତି ଏତାଦିସଂ ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅତ୍ତନା କତଂ ଦାନଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତା। ୱେଦଜାତାତି ଜାତସୋମନସ୍ସା। ୱିନେଯ୍ୟ ମଚ୍ଛେରମଲଂସମୂଲନ୍ତି ମଚ୍ଛେରମେୱ ଚିତ୍ତସ୍ସ ମଲିନଭାୱକରଣତୋ ମଚ୍ଛେରମଲଂ, ଅଥ ୱା ମଚ୍ଛେରଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞଂ ଇସ୍ସାଲୋଭଦୋସାଦିମଲଞ୍ଚାତି ମଚ୍ଛେରମଲଂ। ତଞ୍ଚ ଅୱିଜ୍ଜାୱିଚିକିଚ୍ଛାୱିପଲ୍ଲାସାଦୀହି ସହ ମୂଲେହୀତି ସମୂଲଂ ୱିନେଯ୍ୟ ୱିନଯିତ୍ୱା ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ଅନିନ୍ଦିତ୍ୱା ସଗ୍ଗମୁପେନ୍ତି ଠାନନ୍ତି ଯୋଜନା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଇମଂ ପନ ସକ୍କଂ ପୱତ୍ତିଂ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ‘‘ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ୱଣ୍ଣେନା’’ତିଆଦିନା ଆଯସ୍ମତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖି, ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି, ଭଗୱା ତମତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସି।

ଦଦ୍ଦଲ୍ଲୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ପେସୱତୀୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଫଲିକରଜତହେମଜାଲଛନ୍ନନ୍ତି ପେସୱତୀୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ମଗଧେସୁ ନାଲକଗାମେ ଏକସ୍ମିଂ ଗହପତିମହାସାରକୁଲେ ପେସୱତୀ ନାମ କୁଲସୁଣ୍ହା ଅହୋସି। ସା କିର କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଯୋଜନିକେ କନକଥୂପେ କଯିରମାନେ ଦାରିକା ହୁତ୍ୱା ମାତରା ସଦ୍ଧିଂ ଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାତରଂ ପୁଚ୍ଛି "କିଂ ଇମେ, ଅମ୍ମ, କରୋନ୍ତୀ"ତି? "ଚେତିଯଂ କାତୁଂ ସୁୱଣ୍ଣିଟ୍ଠକା କରୋନ୍ତୀ"ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦାରିକା ପସନ୍ନମାନସା ମାତରଂ ଆହ – "ଅମ୍ମ, ମମ ଗୀୱାଯ ଇଦଂ ସୋୱଣ୍ଣମଯଂ ଖୁଦ୍ଦକପିଳନ୍ଧନଂ ଅତ୍ଥି, ଇମାହଂ ଚେତିଯତ୍ଥାଯ ଦେମୀ"ତି। ମାତା "ସାଧୁ ଦେହୀ"ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ଗୀୱତୋ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣକାରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଅଦାସି "ଇଦଂ ଇମାଯ ଦାରିକାଯ ପରିଚ୍ଚଜିତଂ, ଇମମ୍ପି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇଟ୍ଠକଂ କରୋହୀ"ତି। ସୁୱଣ୍ଣକାରୋ ତଥା ଅକାସି। ସା ଦାରିକା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତେନେୱ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସୁଗତିଯଂଯେୱ ଅପରାପରଂ ସଂସରନ୍ତୀ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ କାଲେ ନାଲକଗାମେ ନିବ୍ବତ୍ତା ଅନୁକ୍କମେନ ଦ୍ୱାଦସୱସ୍ସିକା ଜାତା।

ସା ଏକଦିୱସଂ ମାତରା ପେସିତଂ ମୂଲଂ ଗହେତ୍ୱା ତେଲତ୍ଥାଯ ଅଞ୍ଞତରଂ ଆପଣଂ ଅଗମାସି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଆପଣେ ଅଞ୍ଞତରୋ କୁଟୁମ୍ବିଯପୁତ୍ତୋ ପିତରା ନିଦହିତ୍ୱା ଠପିତଂ ବହୁଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ମୁତ୍ତାମଣିରତନାନି ଚ ଗହେତୁଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ ଆପଣିକୋ କମ୍ମବଲେନ କଥଲପାସାଣସକ୍ଖରରୂପେନ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତାନି ଦିସ୍ୱା ତତୋ ଏକଦେସଂ "ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତାନଂ ୱସେନ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦି ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ୱୀମଂସିତୁଂ ରାସିଂ କତ୍ୱା ଠପେସି। ଅଥ ନଂ ସା ଦାରିକା ଦିସ୍ୱା "କସ୍ମା ଆପଣେ ରତନାନି ଏୱଂ ଠପିତାନି, ନନୁ ନାମ ସମ୍ମଦେୱ ପଟିସାମେତବ୍ବାନୀ"ତି ଆହ। ଆପଣିକୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା "ମହାପୁଞ୍ଞା ଅଯଂ ଦାରିକା, ଇମିସ୍ସା ୱସେନ ସବ୍ବମିଦଂ ହିରଞ୍ଞାଦି ଏୱ ହୁତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ୱିନିଯୋଗଂ ଗମିସ୍ସତି, ସଙ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି ନ"ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ସା ମାତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା "ଇମଂ ଦାରିକଂ ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତସ୍ସତ୍ଥାଯ ଦେହୀ"ତି ୱାରେତ୍ୱା ବହୁଧନଂ ଦତ୍ୱା ଆୱାହୱିୱାହଂ କତ୍ୱା ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଆନେସି। ଅଥସ୍ସା ସୀଲାଚାରଂ ଞତ୍ୱା ଭଣ୍ଡାଗାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା "କିଂ ଏତ୍ଥ ପସ୍ସସୀ"ତି ୱତ୍ୱା ତାଯ "ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣମଣିମେୱ ରାସିକତଂ ପସ୍ସାମୀ"ତି ୱୁତ୍ତେ "ଏତାନି ଅମ୍ହାକଂ କମ୍ମବଲେନ ଅନ୍ତରଧାଯନ୍ତାନି ତୱ ପୁଞ୍ଞୱିସେସେନ ପୁନ ୱିସେସାନି ଜାତାନି, ତସ୍ମା ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ସବ୍ବଂ ତ୍ୱଂଯେୱ ୱିଚାରେହି , ତଯା ଦିନ୍ନମେୱ ମଯଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମା"ତି ୱତ୍ୱା ତତୋ ପଭୁତି ତଂ "ପେସୱତୀ"ତି ୱୋହରିଂସୁ।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମସେନାପତି ଅତ୍ତନୋ ଆଯୁସଙ୍ଖାରାନଂ ପରିକ୍ଖୀଣଭାୱଂ ଞତ୍ୱା "ମଯ୍ହଂ ମାତୁଯା ରୂପସାରିବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପୋସାୱନିକମୂଲଂ ଦତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମୀ"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାନଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଆଣାଯ ମହନ୍ତଂ ପାଟିହାରିଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅନେକେହି ଥୁତିସହସ୍ସେହି ଭଗୱନ୍ତଂ ଥୋମେତ୍ୱା ଯାୱ ଦସ୍ସନୱିସଯାତିକ୍କମା ଅଭିମୁଖୋୱ ଅପକ୍କମିତ୍ୱା ପୁନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ୱିହାରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋପି ପରିସା ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ନାଲକଗାମଂ ପତ୍ୱା ମାତରଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଜାତୋୱରକେ ପରିନିବ୍ବାଯି। ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସ ଚସ୍ସ ସରୀରସକ୍କାରକରଣୱସେନ ଦେୱା ଚେୱ ମନୁସ୍ସା ଚ ସତ୍ତାହଂ ୱୀତିନାମେସୁଂ, ଅଗରୁଚନ୍ଦନାଦୀହି ହତ୍ଥସତୁବ୍ବେଧଂ ଚିତକମକଂସୁ।

ପେସୱତୀପି ଥେରସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନଂ ସୁତ୍ୱା "ଗନ୍ତ୍ୱା ପୂଜେସ୍ସାମୀ"ତି ସୁୱଣ୍ଣପୁପ୍ଫେହି ଗନ୍ଧଜାତେହି ଚ ପୂରିତାନି ଚଙ୍କୋଟକାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ଗନ୍ତୁକାମା ସସୁରଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେନ "ତ୍ୱଂ ଗରୁଭାରା, ତତ୍ଥ ଚ ମହାଜନସମ୍ମଦ୍ଦୋ, ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧାନି ପେସେତ୍ୱା ଇଧେୱ ହୋହୀ"ତି ୱୁତ୍ତାପି ସଦ୍ଧାଜାତା "ଯଦିପି ମେ ତତ୍ଥ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯୋ ସିଯା, ଗନ୍ତ୍ୱାୱ ପୂଜାସକ୍କାରଂ କରିସ୍ସାମୀ"ତି ତଂ ୱଚନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସପରିୱାରା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା କତଞ୍ଜଲୀ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସମଯେ ଥେରଂ ପୂଜେତୁଂ ଆଗତାନଂ ରାଜପରିସାନଂ ହତ୍ଥୀ ମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ପଦେସଂ ଉପଗଞ୍ଛି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ମରଣଭଯଭୀତେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ପଲାଯନ୍ତେସୁ ଜନସମ୍ମଦ୍ଦେନ ପତିତଂ ପେସୱତିଂ ମହାଜନୋ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ମାରେସି। ସା ପୂଜାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଥେରଗତାଯ ସଦ୍ଧାଯ ସମ୍ପନ୍ନଚିତ୍ତା ଏୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସଞ୍ଚସ୍ସା ପରିୱାରୋ ଅହୋସି।

ସା ତାୱଦେୱ ଅତ୍ତନୋ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା "କୀଦିସେନ ନୁ ଖୋ ପୁଞ୍ଞେନ ମଯା ଏସା ଲଦ୍ଧା"ତି, ତସ୍ସା ହେତୁଂ ଉପଧାରେନ୍ତୀ ଥେରଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତଂ ପୂଜାସକ୍କାରଂ ଦିସ୍ୱା, ରତନତ୍ତଯେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନମାନସା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତୁଂ ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱୁତା ସଟ୍ଠିସକଟଭାରାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତତ୍ତଭାୱା ସୁମହତିଯା ଦେୱିଦ୍ଧିଯା ଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ଚ ସୂରିଯୋ ୱିଯ ଚ ଦସ ଦିସା ଓଭାସଯମାନା ସହ ୱିମାନେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱିମାନତୋ ଓରୁଯ୍ହ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଭଗୱତୋ ସମୀପେ ନିସିନ୍ନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏୱମାହ "ପଟିଭାତି ମଂ ଭଗୱା ଇମିସ୍ସା ଦେୱତାଯ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛିତୁ"ନ୍ତି। "ପଟିଭାତୁ ତଂ, ୱଙ୍ଗୀସା"ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ। ଅଥ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ତାଯ ଦେୱତାଯ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମୋ ପଠମଂ ତାୱସ୍ସା ୱିମାନଂ ସଂୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଆହ –

‘‘ଫଲିକରଜତହେମଜାଲଛନ୍ନଂ, ୱିୱିଧଚିତ୍ରତଲମଦ୍ଦସଂ ସୁରମ୍ମଂ;

ବ୍ମମ୍ହଂ ସୁନିମ୍ମିତଂ ତୋରଣୂପପନ୍ନଂ, ରୁଚକୁପକିଣ୍ଣମିଦଂ ସୁଭଂ ୱିମାନଂ।

୬୪୭।

‘‘ଭାତି ଚ ଦସ ଦିସା ନଭେୱ ସୁରିଯୋ, ସରଦେ ତମୋନୁଦୋ ସହସ୍ସରଂସୀ;

ତଥା ତପତି ମିଦଂ ତୱ ୱିମାନଂ, ଜଲମିୱ ଧୂମସିଖୋ ନିସେ ନଭଗ୍ଗେ।

୬୪୮।

‘‘ମୁସତୀୱ ନଯନଂ ସତେରତାୱ, ଆକାସେ ଠପିତମିଦଂ ମନୁଞ୍ଞଂ;

ୱୀଣାମୁରଜସମ୍ମତାଳଘୁଟ୍ଠଂ, ଇଦ୍ଧଂ ଇନ୍ଦପୁରଂ ଯଥା ତୱେଦଂ।

୬୪୯।

‘‘ପଦୁମକୁମୁଦୁପ୍ପଲକୁୱଲଯଂ , ଯୋଧିକବନ୍ଧୁକନୋଜକା ଚ ସନ୍ତି;

ସାଲକୁସୁମିତପୁପ୍ଫିତା ଅସୋକା, ୱିୱିଧଦୁମଗ୍ଗସୁଗନ୍ଧସେୱିତମିଦଂ।

୬୫୦।

‘‘ସଳଲଲବୁଜଭୁଜକସଂଯୁତ୍ତା, କୁସକସୁଫୁଲ୍ଲିତଲତାୱଲମ୍ବିନୀହି;

ମଣିଜାଲସଦିସା ଯସସ୍ସିନୀ, ରମ୍ମା ପୋକ୍ଖରଣୀ ଉପଟ୍ଠିତା ତେ।

୬୫୧।

‘‘ଉଦକରୁହା ଚ ଯେଦ୍ଧି ପୁପ୍ଫଜାତା, ଥଲଜା ଯେ ଚ ସନ୍ତି ରୁକ୍ଖଜାତା;

ମାନୁସକାମାନୁସ୍ସକା ଚ ଦିବ୍ବା, ସବ୍ବେ ତୁଯ୍ହଂ ନିୱେସନମ୍ହି ଜାତା।

୬୫୨।

‘‘କିସ୍ସ ସଂଯମଦମସ୍ସଯଂ ୱିପାକୋ, କେନାସି କମ୍ମଫଲେନିଧୂପପନ୍ନା;

ଯଥା ଚ ତେ ଅଧିଗତମିଦଂ ୱିମାନଂ, ତଦନୁପଦଂ ଅୱଚାସିଳାରପମ୍ହେ’’ତି।

୬୪୬। ତତ୍ଥ ଫଲିକରଜତହେମଜାଲଛନ୍ନନ୍ତି ଫଲିକମଣୀହି ରଜତହେମଜାଲେହି ଚ ଛାଦିତଂ, ଫଲିକମଣିମଯାହି ଭିତ୍ତୀହି ରଜତହେମମଯେହି ଜାଲେହି ଚ ସମନ୍ତତୋ ହେଟ୍ଠା ଚ ଉପରି ଚ ଛାଦିତଂ, ୱିୱିଧୱଣ୍ଣାନଂ ୱିଚିତ୍ତସନ୍ନିୱେସାନଞ୍ଚ ତଲାନଂ ଭୂମୀନଂ ୱସେନ ୱିୱିଧଚିତ୍ରତଲଂ ଅଦ୍ଦସଂ ପସ୍ସିଂ। ସୁରମ୍ମନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ରମଣୀଯଂ। ୱିହରିତୁକାମା ୱସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ବ୍ମମ୍ହଂ, ଭୱନଂ। ତୋରଣୂପପନ୍ନନ୍ତି ୱିୱିଧମାଲାକମ୍ମାଦିୱିଚିତ୍ତେନ ସତ୍ତରତନମଯେନ ତୋରଣେନ ଉପେତଂ। ତୋରଣନ୍ତି ୱା ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକପାସାଦସ୍ସ ନାମଂ, ତେନ ଚ ଅନେକଭୂମକେନ ୱିଚିତ୍ତାକାରେନ ତଂ ୱିମାନଂ ଉପେତଂ। ରୁଚକୁପକିଣ୍ଣନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣୱାଲିକାହି ଓକିଣ୍ଣଙ୍ଗଣଂ। ୱାଲିକସଦିସା ହି ସୁୱଣ୍ଣଖଣ୍ଡା ରୁଚା ନାମ, ରୁଚମେୱ ରୁଚକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁଭନ୍ତି ସୋଭତି, ସୁଟ୍ଠୁ ଭାତୀତି

ୱା ସୁଭଂ। ୱିମାନନ୍ତି ୱିସିଟ୍ଠମାନଂ, ପମାଣତୋ ମହନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୪୭।ଭାତୀତି ଜୋତତି ଉଜ୍ଜଲତି। ନଭେୱ ସୁରିୟୋତି ଆକାସେ ଆଦିଚ୍ଚୋ ୱିୟ। ସରଦେତି ସରଦସମୟେ। ତମୋନୁଦୋତି ଅନ୍ଧକାରୱିଦ୍ଧଂସନୋ। ତଥା ତପତି ମିଦନ୍ତି ଯଥା ସରଦକାଲେ ସହସ୍ସରଂସୀ ସୂରିୟୋ, ତଥା ତପତି ଦିବ୍ବତି ଇଦଂ ତୱ ୱିମାନଂ, ମ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ଜଲମିୱ ଧୂମସିଖୋତି ଜଲନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗି ୱିୟ। ଅଗ୍ଗି ହି ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗତୋ ଧୂମୋ ପଞ୍ଞାୟତୀତି ‘‘ଧୂମସିଖୋ ଧୂମକେତୂ’’ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ନିସେତି ନିସତି, ରତ୍ତିୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନଭଗ୍ଗେତି ନଭକୋଟ୍ଠାସେ, ଆକାସପଦେସେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ‘‘ନଗଗ୍ଗେ’’ତି ୱା ପାଠୋ, ପବ୍ବତସିଖରେତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ତୱ ୱିମାନନ୍ତି ଯୋଜନା।

୬୪୮।ମୁସତୀୱନୟନନ୍ତି ଅତିୱିୟ ଅତ୍ତନୋ ପଭସ୍ସରତାୟ ପଟିହନନ୍ତଂ ଦସ୍ସନକିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ଅଦେନ୍ତଂ ଓଲୋକେନ୍ତାନଂ ଚକ୍ଖୁଂ ମୁସତି ୱିୟ। ତେନାହ ‘‘ସତେରତାୱା’’ତି, ୱିଜ୍ଜୁଲତା ୱିୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୀଣାମୁରଜସମ୍ମତାଳଘୁଟ୍ଠନ୍ତି ମହତୀଆଦିୱୀଣାନଂ ଭେରିଆଦିପଟହାନଂ ହତ୍ଥତାଳଅଙ୍କସତାଳଆନଞ୍ଚ ସଦ୍ଦେହି ଘୋସିତଂ ଏକନିନ୍ନାଦଂ। ଇଦ୍ଧନ୍ତି ଦେୱପୁତ୍ତେହି ଦେୱଧୀତାହି ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିୟା ଚ ସମିଦ୍ଧଂ। ଇନ୍ଦପୁରଂ ଯଥାତି ସୁଦସ୍ସନନଗରଂ ୱିୟ।

୬୪୯। ପଦୁମାନି ଚ କୁମୁଦାନି ଚ ଉପ୍ପଲାନି ଚ କୁୱଲୟାନି ଚ ପଦୁମକୁମୁଦୁପ୍ପଲକୁୱଲୟନ୍ତି ଏକତ୍ତୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥୀତି ୱଚନଂ ପରିଣାମେତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ପଦୁମଗ୍ଗହଣେନ ପୁଣ୍ଡରୀକମ୍ପି ଗହିତଂ, କୁମୁଦଗ୍ଗହଣେନ ସେତରତ୍ତଭେଦାନି ସବ୍ବାନି କୁମୁଦାନି, ଉପ୍ପଲଗ୍ଗହଣେନ ରତ୍ତୋପ୍ପଲଂ ସବ୍ବା ୱା ଉପ୍ପଲଜାତି, କୁୱଲୟଗ୍ଗହଣେନ ନୀଲୁପ୍ପଲମେୱ ଗହିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯୋଧିକବନ୍ଧୁକନୋଜକା ଚ ସନ୍ତୀତି ଚ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ, ଯୋଧିକବନ୍ଧୁଜୀୱକଅନୋଜକରୁକ୍ଖା ଚ ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ‘‘ଅନୋଜକାପି ସନ୍ତୀ’’ତି ପାଠଂ ୱତ୍ୱା ‘‘ଅନୋଜକାପୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀ’’ତି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି। ସାଲକୁସୁମିତପୁପ୍ଫିତା ଅସୋକାତି ସାଲା କୁସୁମିତା ପୁପ୍ଫିତା ଅସୋକାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ । ୱିୱିଧଦୁମଗ୍ଗସୁଗନ୍ଧସେୱିତମିଦନ୍ତି ନାନାୱିଧାନଂ ଉତ୍ତମରୁକ୍ଖାନଂ ସୋଭନେହି ଗନ୍ଧେହି ସେୱିତଂ ପରିଭାୱିତଂ ଇଦଂ ତେ ୱିମାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୫୦।ସଳଅଲଲବୁଜଭୁଜକସଂଯୁତ୍ତାତି ତୀରେ ଠିତେହି ସଳଅଲେହି ଲବୁଜେହି ଭୁଜକରୁକ୍ଖେହି ଚ ସହିତା। ଭୁଜକୋ ନାମ ଏକୋ ସୁଗନ୍ଧରୁକ୍ଖୋ ଦେୱଲୋକେ ଚ ଗନ୍ଧମାଦନେ ଚ ଅତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତି। କୁସକସୁଫୁଲ୍ଲିତଲତାୱଲମ୍ବିନୀହୀତି କୁସକେହି ତାଲନାଳିକେରାଦୀହି ତିଣଜାତୀହି ୱଲମ୍ବମାନାହି ସନ୍ତାନକୱଲ୍ଲିଆଦୀହି ସୁଟ୍ଠୁ କୁସୁମିତଲତାହି ଚ ସଂଯୁତ୍ତାତି ଯୋଜନା। ମଣିଜାଲସଦିସାତି ମଣିଜାଲସଦିସଜଲା। ‘‘ମଣିଜଲସଦିସା’’ତିପି ପାଠଇ, ମଣିସଦିସଜଲାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସସ୍ସିନୀତି ଦେୱତାୟ ଆଲପନଂ। ଉପଟ୍ଠିତା ତେତି ଯଥାୱୁତ୍ତଗୁଣା ରମଣୀୟା ପୋକ୍ଖରଣୀ ତୱ ୱିମାନସମୀପେ ଠିତା।

୬୫୧।ଉଦକରୁହାତି ଯଥାୱୁତ୍ତେ ପଦୁମାଦିକେ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ଯେଚ୍ଚୀତି ଯେ ଅତ୍ଥି। ଥଲଜାତି ଯୋଧିକାଦିକା। ଯେ ଚ ସନ୍ତୀତି ଯେ ଅଞ୍ଞେପି ରୁକ୍ଖଜାତା ପୁପ୍ଫୂପଗା ଚ ଫଲୂପଗା ଚ, ତେପି ତୱ ୱିମାନସମୀପେ ସନ୍ତିୟେୱ।

୬୫୨।କିସ୍ସ ସଂଯମଦମସ୍ସୟଂ ୱିପାକୋତି କାୟସଂଯମାଦୀସୁ କୀଦିସସ୍ସ ସଂଯମସ୍ସ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦମନାଦୀସୁ କୀଦିସସ୍ସ ଦମସ୍ସ ଅୟଂ ୱିପାକୋ। କେନାସୀତି ଅଞ୍ଞତ୍ଥମେୱ ଉପପତ୍ତିନିବ୍ବତ୍ତକଂ, ଅଞ୍ଞଂ ଉପଭୋଗସୁଖନିବ୍ବତ୍ତକଂ ହୋତୀତି ‘‘କେନାସି କମ୍ମଫଲେନିଧୂପପନ୍ନା’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ‘‘ଯଥା ଚ ତେ ଅଧିଗତମିଦଂ ୱିମାନ’’ନ୍ତି ଆହ। ତତ୍ଥ କମ୍ମଫଲେନାତି କମ୍ମଫଲେନ ୱିପଚ୍ଚିତୁଂ ଆରଦ୍ଧେନାତି ୱଚନସେସୋ, ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତଲକ୍ଖଣେ ଚେତଂ କରଣୱଚନଂ। ତଦନୁପଦଂ ଅୱଚାସୀତି ତଂ କମ୍ମଂ ମୟା ୱୁତ୍ତପଦସ୍ସ ଅନୁପଦଂ ଅନୁରୂପପଦଂ କତ୍ୱା କଥେହ୍ୟାସି। ଅଳଆରପମ୍ହେତି ବହଲସଂହତପଖୁମେ, ଗୋପଖୁମେତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଅଥ ଦେୱତା ଆହ –

୬୫୩।

‘‘ଯଥା ଚ ମେ ଅଧିଗତମିଦଂ ୱିମାନଂ, କୋଞ୍ଚମୟୂରଚକୋର ସଙ୍ଘଚରିତଂ;

ଦିବ୍ୟପିଲୱହଂସରାଜଚିଣ୍ଣଂ, ଦିଜକାରଣ୍ଡୱକୋକିଲାଭିନଦିତଂ।

୬୫୪।

‘‘ନାନାସନ୍ତାନକପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖୱିୱିଧା , ପାଟଲିଜମ୍ବୁଅସୋକରୁକ୍ଖୱନ୍ତଂ;

ଯଥା ଚ ମେ ଅଧିଗତମିଦଂ ୱିମାନଂ, ତଂ ତେ ପୱେଦଯାମି ସୁଣୋହି ଭନ୍ତେ।

୬୫୫।

‘‘ମଗଧୱରପୁରତ୍ଥିମେନ, ନାଲକଗାମୋ ନାମ ଅତ୍ଥି ଭନ୍ତେ;

ତତ୍ଥ ଅହୋସିଂ ପୁରେ ସୁଣିସା, ପେସୱତୀତି ତତ୍ଥ ଜାନିଂସୁ ମମଂ।

୬୫୬।

‘‘ସାହମପଚିତତ୍ଥଧମ୍ମକୁସଲଂ, ଦେୱମନୁସ୍ସପୂଜିତଂ ମହନ୍ତଂ;

ଉପତିସ୍ସଂ ନିବ୍ବୁତମପ୍ପମେଯ୍ୟଂ, ମୁଦିତମନା କୁସୁମେହି ଅବ୍ଭୁକିରିଂ।

୬୫୭।

‘‘ପରମଗତିଗତଞ୍ଚ ପୂଜଯିତ୍ୱା, ଅନ୍ତିମଦେହଧରଂ ଇସିଂ ଉଳାରଂ;

ପହାଯ ମାନୁସକଂ ସମୁସ୍ସଯଂ, ତିଦସଗତା ଇଧ ମାୱସାମି ଠାନ’’ନ୍ତି।

୬୫୩। ତତ୍ଥ କୋଞ୍ଚମଯୂରଚକୋରସଙ୍ଘଚରିତନ୍ତି ସାରସସିଖଣ୍ଡିକୁମ୍ଭକାରକୁକ୍କୁଟଗଣେହି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚରିତଂ। ଦିବ୍ବପିଲୱହଂସରାଜଚିଣ୍ଣନ୍ତି ଉଦକେ ପିଲୱିତ୍ୱା ୱିଚରଣତୋ ‘‘ପିଲୱା’’ତି ଲଦ୍ଧନାମେହି ଉଦକସକୁଣେହି ହଂସରାଜେହି ଚ ତହିଂ ତହିଂ ୱିଚରିତଂ। ଦିଜକାରଣ୍ଡୱକୋକିଲାଭିନଦିତନ୍ତି କାରଣ୍ଡୱେହି କାଦମ୍ବେହି କୋକିଲେହି ଅଞ୍ଞେହି ଚ ଦିଜେହି ଅଭିନାଦିତଂ।

୬୫୪।ନାନାସନ୍ତାନକପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖୱିୱିଧାତି ନାନାୱିଧସାଖାପସାଖୱନ୍ତା ନାନାପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖା ନାନାସନ୍ତାନକପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖା , ତେହି ୱିୱିଧଂ ଚିତ୍ତାକାରଂ ୱିଚିତ୍ତସନ୍ନିୱେସଂ ନାନାସନ୍ତାନକପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖୱିୱିଧା । ‘‘ୱିୱିଧ’’ନ୍ତି ହି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ୱିୱିଧା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସନ୍ତାନକାତି ହି କାମୱଲ୍ଲିଯୋ, ନାନାୱିଧପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖା ଚ ୱିୱିଧା ଏତ୍ଥ ସନ୍ତି , ତେହି ୱା ୱିୱିଧନ୍ତି ନାନାସନ୍ତାନକପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖୱିୱିଧା। ‘‘ନାନାସନ୍ତାନକପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖୱିୱିଧଂ, ପାଟଲିଜମ୍ବୁଅସୋକରୁକ୍ଖୱନ୍ତ’’ନ୍ତି ଚ କେଚି ପଠନ୍ତି। ତେହି ‘‘ପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖା ସନ୍ତୀ’’ତି ପଦଂ ଆନେତ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ‘‘ପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖା’’ତି ୱା ଅୱିଭତ୍ତିକନିଦ୍ଦେସୋ, ପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୬୫୫।ମଗଧୱରପୁରତ୍ଥିମେନାତି ମଗଧୱରେ ପୁରତ୍ଥିମେନ, ଅଭିସମ୍ବୋଧିଟ୍ଠାନତାଯ ଉତ୍ତମେ ମଗଧରଟ୍ଠେ ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଯ। ତତ୍ଥ ଅହୋସିଂ ପୁରେ ସୁଣିସାତି ପୁବ୍ବେ ଅହଂ ତସ୍ମିଂ ନାଲକଗାମେ ଏକସ୍ମିଂ ଗହପତିକୁଲେ ସୁଣିସା ସୁଣ୍ହା ଅହୋସିଂ।

୬୫୬।ସାତି ସଯଂ। ଅତ୍ଥେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ କୁସଲୋତି ଅତ୍ଥଧମ୍ମକୁସଲୋ, ଭଗୱା। ଅପଚିତୋ ଅତ୍ଥଧମ୍ମକୁସଲୋ ଏତେନାତି ଅପଚିତତ୍ଥଧମ୍ମକୁସଲୋ, ଧମ୍ମସେନାପତି, ତଂ। ଅପଚିତଂ ୱା ଅପଚଯୋ, ନିବ୍ବାନଂ, ତସ୍ମିଂ ଅୱସିଟ୍ଠଅତ୍ଥଧମ୍ମେ ଚ କୁସଲଂ, ଅପଚିତେ ୱା ପୂଜନୀଯେ ଅତ୍ଥେ ଧମ୍ମେ ନିରୋଧେ ମଗ୍ଗେ ଚ କୁସଲଂ। ମହନ୍ତେହି ଉଳାରେହି ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ମହନ୍ତଂ। କୁସୁମେହୀତି ରତନମଯେହି ଇତରେହି ଚ କୁସୁମେହି।

୬୫୭।ପରମଗତିଗତନ୍ତି ଅନୁପାଦିସେସନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ତଂ। ସମୁସ୍ସଯନ୍ତି ସରୀରଂ। ତିଦସଗତାତି ତିଦସଭୱନଂ ଗତା, ତାୱତିଂସଂ ଦେୱନିକାଯଂ ଉପପନ୍ନା। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ। ଆୱସାମି ଠାନନ୍ତି ଇମଂ ୱିମାନଂ ଅଧିୱସାମି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଏୱଂ ଆଯସ୍ମତା ୱଙ୍ଗୀସେନ ଦେୱତାଯ ଚ କଥିତକଥାମଗ୍ଗଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ଭଗୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ୱିତ୍ଥାରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ପେସୱତୀୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ମଲ୍ଲିକାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ପୀତୱତ୍ଥେପୀତଧଜେତି ମଲ୍ଲିକାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନମାଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ସୁଭଦ୍ଦପରିବ୍ବାଜକୱିନଯନା କତବୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚେ କୁସିନାରାଯଂ ଉପୱତ୍ତନେ ମଲ୍ଲରାଜୂନଂ ସାଲୱନେ ଯମକସାଲାନମନ୍ତରେ ୱିସାଖପୁଣ୍ଣମାଯଂ ପଚ୍ଚୂସୱେଲାଯଂ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତି ଲୋକନାଥେ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ତସ୍ସ ସରୀରପୂଜାଯ କଯିରମାନାଯ ତଦା କୁସିନାରାଯଂ ୱସମାନା ବନ୍ଧୁଲମଲ୍ଲସ୍ସ ଭରିଯା ମଲ୍ଲରାଜପୁତ୍ତୀ ମଲ୍ଲିକା ନାମ ଉପାସିକା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ୱିସାଖାଯ ମହାଉପାସିକାଯ ପସାଧନସଦିସଂ ଅତ୍ତନୋ ମହାଲତାପସାଧନଂ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ଧୋୱିତ୍ୱା ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟକେନ ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ବହୁଂ ଗନ୍ଧମାଲାଦିଂ ଗହେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସରୀରଂ ପୂଜେସି। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ମଲ୍ଲିକାୱତ୍ଥୁ ଧମ୍ମପଦୱଣ୍ଣନାଯଂ ଆଗତମେୱ।

ସା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତେନ ପୂଜାନୁଭାୱେନ ଅସ୍ସା ଅଞ୍ଞେହି ଅସାଧାରଣା ଉଳାରା ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତି ଅହୋସି। ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରୱିମାନାନି ସତ୍ତରତନସମୁଜ୍ଜଲାନି ୱିସେସତୋ ସିଙ୍ଗୀସୁୱଣ୍ଣୋଭାସାନି ଅତିୱିଯ ପଭସ୍ସରାନି ସବ୍ବା ଦିସା ଆସିଞ୍ଚମାନାୱ ସୁୱଣ୍ଣରସଧାରାପିଞ୍ଜରା କରୋନ୍ତି। ଅଥାଯସ୍ମା ନାରଦୋ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉପଗଞ୍ଛି। ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ତଂ –

୬୫୮।

‘‘ପୀତୱତ୍ଥେ ପୀତଧଜେ, ପୀତାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ;

ପୀତନ୍ତରାହି ୱଗ୍ଗୂହି, ଅପିଳନ୍ଧାୱ ସୋଭସି।

୬୫୯।

‘‘କା କମ୍ବୁକାଯୂରଧରେ, କଞ୍ଚନାୱେଳଭୂସିତେ;

ହେମଜାଲକସଞ୍ଛନ୍ନେ, ନାନାରତନମାଲିନୀ।

୬୬୦।

‘‘ସୋୱଣ୍ଣମଯା ଲୋହିତଙ୍ଗମଯା ଚ, ମୁତ୍ତାମଯା ୱେଳୁରିଯମଯା ଚ;

ମସାରଗଲ୍ଲା ସହଲୋହିତଙ୍ଗା, ପାରେୱତକ୍ଖୀହି ମଣୀହି ଚିତ୍ତତା।

୬୬୧।

‘‘କୋଚି କୋଚି ଏତ୍ଥ ମଯୂରସୁସ୍ସରୋ, ହଂସସ୍ସରଞ୍ଞୋ କରୱୀକସୁସ୍ସରୋ;

ତେସଂ ସରୋ ସୁଯ୍ୟତି ୱଗ୍ଗୁରୂପୋ, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ତୂରିଯମିୱପ୍ପୱାଦିତଂ।

୬୬୨।

‘‘ରଥୋ ଚ ତେ ସୁଭୋ ୱଗ୍ଗୁ, ନାନାରତନଚିତ୍ତିତୋ;

ନାନାୱଣ୍ଣାହି ଧାତୂହି, ସୁୱିଭତ୍ତୋୱ ସୋଭତି।

୬୬୩।

‘‘ତସ୍ମିଂ ରଥେ କଞ୍ଚନବିମ୍ବୱଣ୍ଣେ, ଯା ତ୍ୱଂ ଠିତା ଭାସସିମଂ ପଦେସଂ;

ଦେୱତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି। – ପୁଚ୍ଛି;

୬୫୮। ତତ୍ଥ ପୀତୱତ୍ଥେତି ପରିସୁଦ୍ଧଚାମୀକରପଭସ୍ସରତାଯ ପୀତୋଭାସନିୱାସନେ। ପୀତଧଜେତି ୱିମାନଦ୍ୱାରେ ରଥେ ଚ ସମୁସ୍ସିତହେମମଯୱିପୁଲକେତୁଭାୱତୋ ପୀତୋଭାସଧଜେ। ପୀତାଲଙ୍କାରଭୂସିତେତି ପୀତୋଭାସେହି ଆଭରଣେହି ଅଲଙ୍କତେ। ସତିପି ଅଲଙ୍କାରାନଂ ନାନାୱିଧରଂସିଜାଲସମୁଜ୍ଜଲୱିୱିଧରତନୱିଚିତ୍ତଭାୱେ ତାଦିସସୁଚରିତୱିସେସନିବ୍ବତ୍ତତାଯ ପନ ସୁପରିସୁଦ୍ଧଚାମୀକରମରୀଚିଜାଲୱିଜ୍ଜୋତିତତ୍ତା ୱିସେସତୋ ପୀତନିଭାସାନି ତସ୍ସା ଆଭରଣାନି ଅହେସୁଂ। ପୀତନ୍ତରାହୀତି ପୀତୱଣ୍ଣେହି ଉତ୍ତରିଯେହି। ‘‘ସନ୍ତରୁତ୍ତରପରମଂ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ତତୋ ଚୀୱରଂ ସାଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୫୨୩-୫୨୪) ନିୱାସନେ ଅନ୍ତରସଦ୍ଦୋ ଆଗତୋ, ଇଧ ପନ ‘‘ଅନ୍ତରସାଟକା’’ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ଉତ୍ତରିଯେ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅନ୍ତରା ଉତ୍ତରିଯଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗୋ ଉପସଂୱ୍ଯାନନ୍ତି ପରିଯାଯସଦ୍ଦା ଏତେ। ୱଗ୍ଗୂହୀତି ସୋଭନେହି ସଣ୍ହମଟ୍ଠେହି। ଅପିଳନ୍ଧାୱ ସୋଭସୀତି ତ୍ୱଂ ଇମେହି ଅଲଙ୍କାରେହି ଅନଲଙ୍କତାପି ଅତ୍ତନୋ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଯାୱ ସୋଭସି। ତେ ପନ ଅଲଙ୍କାରା ତୱ ସରୀରଂ ପତ୍ୱା ସୋଭନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅନଲଙ୍କତାପି ତ୍ୱଂ ଅଲଙ୍କତସଦିସୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୬୫୯।କା କମ୍ବୁକାଯୂରଧରେତି କା ତ୍ୱଂ କତରଦେୱନିକାଯପରିଯାପନ୍ନା ସୁୱଣ୍ଣମଯପରିହାରକଧରେ, ସୁୱଣ୍ଣମଯକେଯୂରଧରେ ୱା। କମ୍ବୁପରିହାରକନ୍ତି ଚ ହତ୍ଥାଲଙ୍କାରୱିସେସୋ ୱୁଚ୍ଚତି, କାଯୂରନ୍ତି ଭୁଜାଲଙ୍କାରୱିସେସୋ। ଅଥ ୱା କମ୍ବୂତି ସୁୱଣ୍ଣଂ, ତସ୍ମା କମ୍ବୁକାଯୂରଧରେ ସୁୱଣ୍ଣମଯବାହାଭରଣଧରେତି ଅତ୍ଥୋ। କଞ୍ଚନାୱେଳଭୂସିତେତି କଞ୍ଚନମଯାୱେଳପିଳନ୍ଧନଭୂସିତେ। ହେମଜାଲକସଞ୍ଛନ୍ନେତି ରତନପରିସିବ୍ବିତେନ ହେମମଯେନ ଜାଲକେନ ଛାଦିତସରୀରେ। ନାନାରତନମାଲିନୀତି ନକ୍ଖତ୍ତମାଲାଯ ୱିଯ କାଳପକ୍ଖରତ୍ତିଯଂ ସୀସେ ପଟିମୁକ୍କାହି ୱିୱିଧାହି ରତନାୱଲୀହି ନାନାରତନମାଲିନୀ କା ତ୍ୱନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି।

୬୬୦।ସୋୱଣ୍ଣମଯାତିଆଦି ଯାହି ରତନମାଲାହି ସା ଦେୱତା ନାନାରତନମାଲିନୀତି ୱୁତ୍ତା, ତାସଂ ଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ସୋୱଣ୍ଣମଯାତି ସିଙ୍ଗୀସୁୱଣ୍ଣମଯା ମାଲା। ଲୋହିତଙ୍ଗମଯାତି ପଦୁମରାଗାଦିରତ୍ତମଣିମଯା। ମସାରଗଲ୍ଲାତି ମସାରଗଲ୍ଲମଣିମଯା। ସହଲୋହିତଙ୍ଗାତି ଲୋହିତଙ୍ଗମଣିମଯାହି ସଦ୍ଧିଂ କବରମଣିମଯା ଚେୱ ଲୋହିତଙ୍ଗସଙ୍ଖାତରତ୍ତମଣିମଯା ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାରେୱତକ୍ଖୀହି ମଣୀହି ଚିତ୍ତତାତି ପାରେୱତକ୍ଖିସଦିସେହି ମଣୀହି ଯଥାୱୁତ୍ତମଣୀହି ଚ ସଙ୍ଗତଚିତ୍ତଭାୱା ଇମା ତୱ କେସହତ୍ଥେ ରତନମାଲାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୬୬୧।କୋଚି କୋଚୀତି ଏକଚ୍ଚୋ ଏକଚ୍ଚୋ। ଏତ୍ଥାତି ଏତେସୁ ମାଲାଦାମେସୁ। ମଯୂରସୁସ୍ସରୋତି ମଯୂରୋ ୱିଯ ସୁନ୍ଦରନାଦୋ। ହଂସସ୍ସରଞ୍ଜୋତି ହଂସସ୍ସରୋ ଅଞ୍ଜୋ, ହଂସସଦିସସ୍ସରୋ ଅପରୋ। କରୱୀକସୁସ୍ସରୋତି କରୱୀକୋ ୱିଯ ସୋଭନସ୍ସରୋ। ତେସଂ ମାଲାଦାମାନଂ ଯଥା ମଯୂରସ୍ସରୋ, ହଂସସ୍ସରୋ , କରୱୀକସ୍ସରୋ, ଏୱଂ ୱଗ୍ଗୁରୂପୋ ମଧୁରାକାରୋ ସରୋ ସୁଯ୍ଯତି। କିମିୱ ? ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ତୂରିଯମିୱପ୍ପୱାଦିତଂ। ଯଥା କୁସଲେନ ୱାଦିତେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ତୂରିଯେ, ଏୱଂ ତେସଂ ସରୋ ସୁଯ୍ଯତି, ୱଗ୍ଗୁରୂପୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ହି ଇଦଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ।

୬୬୨।ନାନାୱଣ୍ଣାହି ଧାତୂହୀତି ଅନେକରୂପାହି ଅକ୍ଖଚକ୍କଇସାଦିଅୱଯୱଧାତୂହି। ସୁୱିଭତ୍ତୋୱ ସୋଭତୀତି ଅୱଯୱାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଯୁତ୍ତପ୍ପମାଣତାଯ ୱିଭତ୍ତିୱିଭାଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ସୁୱିଭତ୍ତୋୱ ହୁତ୍ୱା ୱିରାଜତି। ଅଥ ୱା ସୁୱିଭତ୍ତୋୱାତି କେୱଲଂ କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତୋପି ସୁସିକ୍ଖିତେନ ସିପ୍ପାଚରିଯେନ ୱିଭତ୍ତୋୱ ୱିରଚିତୋ ୱିଯ ସୋଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୬୩।କଞ୍ଚନବିମ୍ବୱଣ୍ଣେତି ସାତିସଯଂ ପୀତୋଭାସତାଯ କଞ୍ଚନବିମ୍ବକସଦିସେ ତସ୍ମିଂ ରଥେ। କଞ୍ଚନବିମ୍ବୱଣ୍ଣେତି ୱା ତସ୍ସା ଦେୱତାଯ ଆଲପନଂ , ଗନ୍ଧୋଦକେନ ଧୋୱିତ୍ୱା ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକରସେନ ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟକେନ ମଜ୍ଜିତକଞ୍ଚନପଟିମାସଦିସେତି ଅତ୍ଥୋ। ଭାସସିମଂ ପଦେସନ୍ତି ଇମଂ ସକଲମ୍ପି ଭୂମିପଦେସଂ ଭାସଯସି ୱିଜ୍ଜୋତଯସି।

ଏୱଂ ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତା ସାପି ଦେୱତା ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୬୬୪।

‘‘ସୋଣ୍ଣଜାଲଂ ମଣିସୋଣ୍ଣଚିତ୍ତିତଂ, ମୁତ୍ତାଚିତଂ ହେମଜାଲେନ ଛନ୍ନଂ;

ପରିନିବ୍ବୁତେ ଗୋତମେ ଅପ୍ପମେୟ୍ୟେ, ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଅହମାଭିରୋପୟିଂ।

୬୬୫।

‘‘ତାହଂ କମ୍ମଂ କରିତ୍ୱାନ, କୁସଲଂ ବୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣିତଂ;

ଅପେତସୋକା ସୁଖିତା, ସମ୍ପମୋଦାମନାମୟା’’ତି।

୬୬୪। ତତ୍ଥ ସୋଣ୍ଣଜାଲନ୍ତି ସରୀରପ୍ପମାଣେନ କତଂ ସୁୱଣ୍ଣମୟଂ ଜାଲଂ। ମଣିସୋଣ୍ଣଚିତ୍ତିତନ୍ତି ସୀସାଦିଟ୍ଠାନେସୁ ସୀସୂପଗଗୀୱୂପଗାଦିଆଭରଣୱସେନ ନାନାୱିଧେହି ମଣୀହି ଚ ସୁୱଣ୍ଣେନ ଚ ଚିତ୍ତିତଂ। ମୁତ୍ତାଚିତନ୍ତି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଆବଦ୍ଧାହି ମୁତ୍ତାୱଲୀହି ଆଚିତଂ। ହେମଜାଲେନ ଛନ୍ନନ୍ତି ହେମମୟେନ ପଭାଜାଲେନ ଛନ୍ନଂ। ତଞ୍ହି ନାନାୱିଧେହି ମଣୀହି ଚେୱ ସୁୱଣ୍ଣେନ ଚ ଚିତ୍ତିତଂ ମୁତ୍ତାୱଲୀହି ଆଚିତମ୍ପି ସୁପରିସୁଦ୍ଧସ୍ସ ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣସ୍ସେୱ ଯେଭୁୟ୍ୟତାୟ ଦିୱାକରକିରଣସମ୍ଫସ୍ସତୋ ଅତିୱିୟ ପଭସ୍ସରେନ ହେମମୟେନ ପଭାଜାଲେନ ସଞ୍ଛାଦିତଂ ଏକୋଭାସଂ ହୁତ୍ୱା କଞ୍ଚନାଦାସଂ ୱିୟ ତିଟ୍ଠତି। ପରିନିବ୍ବୁତେତି ଅନୁପାଦିସେସାୟ ନିବ୍ବାନଧାତୁୟା ପରିନିବ୍ବୁତେ। ଗୋତମେତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଗୋତ୍ତେନ ନିଦ୍ଦିସତି। ଅପ୍ପମେୟ୍ୟେତି ଗୁଣାନୁଭାୱତୋ ପମିନିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟେ। ପସନ୍ନଚିତ୍ତାତି କମ୍ମଫଲସଦ୍ଧାୟ ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣାୟ ଚ ସଦ୍ଧାୟ ପସନ୍ନମାନସା। ଅଭିରୋପୟିନ୍ତି ପୂଜାୱସେନ ସରୀରେ ରୋପେସିଂ ପଟିମୁଞ୍ଚିଂ।

୬୬୫।ତାହନ୍ତି ତଂ ଅହଂ। କୁସଲନ୍ତି କୁଚ୍ଛିତସଲନାଦିଅଟ୍ଠେନ କୁସଲଂ। ବୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣିତନ୍ତି ‘‘ଯାୱତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ଅପଦା ୱା ଦ୍ୱିପଦା ୱା’’ତିଆଦିନା (ସଂ। ନି। ୫।୧୩୯; ଅ। ନି। ୪।୩୪) ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ପସତ୍ଥଂ। ଅପେତସୋକାତି ସୋକହେତୂନଂ ଭୋଗବ୍ୟସନାଦୀନଂ ଅଭାୱେନ ଅପଗତସୋକା। ତେନ ଚିତ୍ତଦୁକ୍ଖାଭାୱମାହ। ସୁଖିତାତି ସଞ୍ଜାତସୁଖା ସୁଖପ୍ପତ୍ତା। ଏତେନ ସରୀରଦୁକ୍ଖାଭାୱଂ ୱଦତି। ଚିତ୍ତଦୁକ୍ଖାଭାୱେନ ଚସ୍ସା ପମୋଦାପତ୍ତି, ସରୀରଦୁକ୍ଖାଭାୱେନ ଅରୋଗତା। ତେନାହ ‘‘ସମ୍ପମୋଦାମନାମୟା’’ତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଅୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ତଦା ଅତ୍ତନା ଦେୱତାୟ ଚ କଥିତନିୟାମେନେୱ ସଙ୍ଗୀତିକାଲେ ଆୟସ୍ମତା ନାରଦେନ ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକାନଂ ଆରୋଚିତୋ, ତେ ଚ ତଂ ତଥେୱ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୋପୟିଂସୂତି।

ମଲ୍ଲିକାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ୱିସାଲକ୍ଖିୱିମାନୱଣ୍ଣନା

କା ନାମ ତ୍ୱଂ ୱିସାଲକ୍ଖୀତି ୱିସାଲକ୍ଖିୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱତି ପରିନିବ୍ବୁତେ ରଞ୍ଞା ଅଜାତସତ୍ତୁନା ଅତ୍ତନା ପଟିଲଦ୍ଧା ଭଗୱତୋ ସରୀରଧାତୁୟୋ ଗହେତ୍ୱା ରାଜଗହେ ଥୂପେ ଚ ମହେ ଚ କତେ ରାଜଗହୱାସିନୀ ଏକା ମାଲାକାରଧୀତା ସୁନନ୍ଦା ନାମ ଉପାସିକା ଅରିୟସାୱିକା ସୋତାପନ୍ନା ପିତୁଂ ଗେହତୋ ପେସିତଂ ବହୁଂ ମାଲଞ୍ଚ ଗନ୍ଧଞ୍ଚ ପେସେତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ଚେତିୟେ ପୂଜଂ କାରେସି, ଉପୋସଥଦିୱସେସୁ ପନ ସୟମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୂଜଂ ଅକାସି। ସା ଅପରଭାଗେ ଅଞ୍ଞତରେନ ରୋଗେନ ଫୁଟ୍ଠା କାଲଂ କତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ପରିଚାରିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ସା ସକ୍କେନ ଦେୱାନମିନ୍ଦେନ ସହ ଚିତ୍ତଲତାୱନଂ ପାୱିସି। ତତ୍ଥ ଚ ଅଞ୍ଞାସଂ ଦେୱତାନଂ ପଭା ପୁପ୍ଫାଦୀନଂ ପଭାହି ପଟିହତା ହୁତ୍ୱା ୱିଚିତ୍ତୱଣ୍ଣା ହୋତି, ସୁନନ୍ଦାୟ ପନ ପଭା ତାହି ଅନଭିଭୂତା ସଭାୱେନେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ତାୟ କତସୁଚରିତଂ ଞାତୁକାମୋ ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୬୬୬।

‘‘କା ନାମ ତ୍ୱଂ ୱିସାଲକ୍ଖି, ରମ୍ମେ ଚିତ୍ତଲତାୱନେ;

ସମନ୍ତା ଅନୁପରିୟାସି, ନାରୀଗଣପୁରକ୍ଖତା।

୬୬୭।

‘‘ଯଦା ଦେୱା ତାୱତିଂସା, ପୱିସନ୍ତି ଇମଂ ୱନଂ;

ସଯୋଗ୍ଗା ସରଥା ସବ୍ବେ, ଚିତ୍ରା ହୋନ୍ତି ଇଧାଗତା।

୬୬୮।

‘‘ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ ଇଧ ପତ୍ତାଯ, ଉଯ୍ଯାନେ ୱିଚରନ୍ତିଯା;

କାଯେ ନ ଦିସ୍ସତୀ ଚିତ୍ତଂ, କେନ ରୂପଂ ତୱେଦିସଂ;

ଦେୱତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି।

୬୬୬। ତତ୍ଥ କା ନାମ ତ୍ୱନ୍ତି ପୁରିମତ୍ତଭାୱେ କା ନାମ କୀଦିସୀ ନାମ ତ୍ୱଂ, ଯତ୍ଥ କତେନ ସୁଚରିତେନ ଅଯଂ ତେ ଈଦିସୀ ଆନୁଭାୱସମ୍ପତ୍ତି ଅହୋସୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ୱିସାଲକ୍ଖୀତି ୱିପୁଲଲୋଚନେ।

୬୬୭।ଯଦାତି ଯସ୍ମିଂ କାଲେ। ଇମଂ ୱନନ୍ତି ଇମଂ ଚିତ୍ତଲତାନାମକଂ ଉପୱନଂ। ଚିତ୍ରା ହୋନ୍ତୀତି ଇମସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତଲତାୱନେ ୱିଚିତ୍ତପଭାସଂସଗ୍ଗେନ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରାଦୀନଂ ପକତିଓଭାସତୋପି ୱିସିଟ୍ଠଭାୱପ୍ପତ୍ତିଯା ୱିଚିତ୍ରାକାରା ହୋନ୍ତି। ଇଧାଗତାତି ଇଧ ଆଗତା ସମ୍ପତ୍ତା, ଇଧ ୱା ଆଗମନହେତୁ।

୬୬୮।ଇଧ ପତ୍ତାଯାତି ଇମଂ ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତାଯ ଉପଗତାଯ। କେନରୂପଂ ତୱେଦିସନ୍ତି କେନ କାରଣେନ ତୱ ରୂପଂ ସରୀରଂ ଏଦିସଂ ଏୱରୂପଂ, ଚିତ୍ତଲତାୱନସ୍ସ ପଭଂ ଅଭିଭୱନ୍ତଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଏୱଂ ସକ୍କେନ ପୁଟ୍ଠା ସା ଦେୱତା ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ଯାକାସି –

୬୬୯।

‘‘ଯେନ କମ୍ମେନ ଦେୱିନ୍ଦ, ରୂପଂ ମଯ୍ହଂ ଗତୀ ଚ ମେ;

ଇଦ୍ଧି ଚ ଆନୁଭାୱୋ ଚ, ତଂ ସୁଣୋହି ପୁରିନ୍ଦଦ।

୬୭୦।

‘‘ଅହଂ ରାଜଗହେ ରମ୍ମେ, ସୁନନ୍ଦା ନାମୁପାସିକା;

ସଦ୍ଧା ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନା, ସଂୱିଭାଗରତା ସଦା।

୬୭୧।

‘‘ଅଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ ଭତ୍ତଞ୍ଚ, ସେନାସନଂ ପଦୀପିଯଂ;

ଅଦାସିଂ ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

୬୭୨।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିଯପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ।

୬୭୩।

‘‘ଉପୋସଥଂ ଉପୱସିସ୍ସଂ, ସଦା ସୀଲେସୁ ସଂୱୁତା;

ସଞ୍ଞମା ସଂୱିଭାଗା ଚ, ୱିମାନଂ ଆୱସାମହଂ।

୬୭୪।

‘‘ପାଣାତିପାତା ୱିରତା, ମୁସାୱାଦା ଚ ସଞ୍ଞତା;

ଥେଯ୍ୟା ଚ ଅତିଚାରା ଚ, ମଜ୍ଜପାନା ଚ ଆରକା।

୬୭୫।

‘‘ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦେ ରତା, ଅରିଯସଚ୍ଚାନ କୋୱିଦା;

ଉପାସିକା ଚକ୍ଖୁମତୋ, ଗୋତମସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ।

୬୭୬।

‘‘ତସ୍ସା ମେ ଞାତିକୁଲା ଦାସୀ, ସଦା ମାଲାଭିହାରତି;

ତାହଂ ଭଗୱତୋ ଥୂପେ, ସବ୍ବମେୱାଭିରୋପଯିଂ।

୬୭୭।

‘‘ଉପୋସଥେ ଚହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ;

ଥୂପସ୍ମିଂ ଅଭିରୋପେସିଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

୬୭୮।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ଦେୱିନ୍ଦ, ରୂପଂ ମଯ୍ହଂ ଗତୀ ଚ ମେ;

ଇଦ୍ଧି ଚ ଆନୁଭାୱୋ ଚ, ଯଂ ମାଲଂ ଅଭିରୋପଯିଂ।

୬୭୯।

‘‘ଯଞ୍ଚ ସୀଲୱତୀ ଆସିଂ, ନ ତଂ ତାୱ ୱିପଚ୍ଚତି;

ଆସା ଚ ପନ ମେ ଦେୱିନ୍ଦ, ସକଦାଗାମିନୀ ସିଯ’’ନ୍ତି।

୬୬୯। ତତ୍ଥ ଗତୀତି ଅଯଂ ଦେୱଗତି, ନିବ୍ବତ୍ତି ୱା। ଇଦ୍ଧୀତି ଅଯଂ ଦେୱିଦ୍ଧି, ଅଧିପ୍ପାଯସମିଜ୍ଝନଂ ୱା। ଆନୁଭାୱୋତି ପଭାୱୋ। ପୁରିନ୍ଦଦାତି ସକ୍କଂ ଆଲପତି। ସୋ ହି ପୁରେ ଦାନଂ ଅଦାସୀତି ‘‘ପୁରିନ୍ଦଦୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୬୭୬।ଞାତିକୁଲାତି ପିତୁ ଗେହଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ସଦା ମାଲାଭିହାରତୀତି ସଦା ସବ୍ବକାଲଂ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଞାତିକୁଲତୋ ଦାସିଯା ପୁପ୍ଫଂ ମଯ୍ହଂ ଅଭିହରୀଯତି। ସବ୍ବମେୱାଭିରୋପଯିନ୍ତି ମଯ୍ହଂ ପିଠଅନ୍ଧନତ୍ଥାଯ ପିତୁଗେହତୋ ଆହଟଂ ମାଲଂ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଗନ୍ଧାଦିଂ ସବ୍ବମେୱ ଅତ୍ତନା ଅପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଥୂପେ ପୂଜନୱସେନ ଅଭିରୋପଯିଂ ପୂଜଂ କାରେସିଂ।

୬୭୭-୮।ଉପୋସଥେ ଚହଂ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ଉପୋସଥଦିୱସେ ଅହମେୱ ଥୂପଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା। ଯଂ ମାଲଂ ଅଭିରୋପଯିନ୍ତି ଯଂ ତଦା ଭଗୱତୋ ଥୂପେ ମାଲାଗନ୍ଧାଭିରୋପନଂ କତଂ, ତେନ କମ୍ମେନାତି ଯୋଜନା।

୬୭୯।ନ ତଂ ତାୱ ୱିପଚ୍ଚତୀତି ଯଂ ସୀଲୱତୀ ଆସିଂ, ତଂ ସୀଲରକ୍ଖଣଂ ତଂ ରକ୍ଖିତଂ ସୀଲଂ ପୂଜାମଯପୁଞ୍ଞସ୍ସ ବଲୱଭାୱେନ ଅଲଦ୍ଧୋକାସଂ ନ ତାୱ ୱିପଚ୍ଚତି , ନ ୱିପଚ୍ଚିତୁଂ ଆରଦ୍ଧଂ, ଅପରସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ତସ୍ସ ୱିପାକୋତି ଅଦ୍ଧୋ। ଆସା ଚ ପନ ମେ ଦେୱିନ୍ଦ, ସକଦାଗାମିନୀ ସିଯନ୍ତି ‘‘କଥଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ସକଦାଗାମିନୀ ଭୱେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ପତ୍ଥନା ଚ ମେ ଦେୱିନ୍ଦ, ଅରିଯଧମ୍ମୱିସଯାୱ, ନ ଭୱୱିସେସୱିସଯା। ସା ପନ ସମ୍ପତ୍ତିମଣ୍ଡଂ ଇଚ୍ଛତୋ ଦଧିତୋ ପଚିତଂ ୱିଯ ଅନିପ୍ଫାଦିନୀତି ଦସ୍ସେତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଇମଂ ପନ ଅତ୍ଥଂ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଅତ୍ତନା ଚ ତାଯ ଦେୱଧୀତାଯ ଚ ୱୁତ୍ତନିଯାମେନେୱ ଆଯସ୍ମତୋ ୱଙ୍ଗୀସତ୍ଥେରସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ସଙ୍ଗୀତିକାଲେ ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକାନଂ ମହାଥେରାନଂ ଆରୋଚେସି, ତେ ଚ ତଂ ତଥେୱ ସଙ୍ଗୀତିଂ ଆରୋପଯିଂସୂତି।

ୱିସାଲକ୍ଖିୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକେ କୋୱିଳାରେତି ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା, ସ୍ୱାତନାଯ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା, ଅତ୍ତନୋ ଗେହଦ୍ୱାରେ ମହନ୍ତଂ ମଣ୍ଡପଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସାଣିପାକାରଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉପରି ୱିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଧଜପଟାକାଦଯୋ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ନାନାୱିରାଗୱଣ୍ଣାନି ୱତ୍ଥାନି ଗନ୍ଧଦାମମାଲାଦାମାନି ଚ ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ସିତ୍ତସମ୍ମଟ୍ଠେ ପଦେସେ ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ କାଲଂ ଆରୋଚେସି। ଅଥ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଦେୱୱିମାନଂ ୱିଯ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ମଣ୍ଡପଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସହସ୍ସରଂସୀ ୱିଯ ଅଣ୍ଣୱକୁଚ୍ଛିଂ ଓଭାସଯମାନୋ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଉପାସକୋ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫଧୂମଦୀପେହି ଭଗୱନ୍ତଂ ପୂଜେସି।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରା କଟ୍ଠହାରିକା ଇତ୍ଥୀ ଅନ୍ଧୱନେ ସୁପୁପ୍ଫିତଂ ଅସୋକରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ସପଲ୍ଲୱଙ୍କୁରାନି ପିଣ୍ଡୀକତାନି ବହୂନି ଅସୋକପୁପ୍ଫାନି ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ, ଭଗୱନ୍ତଂ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଆସନସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ ତେହି ପୁପ୍ଫେହି ପୁପ୍ଫସନ୍ଥରଂ ସନ୍ଥରନ୍ତୀ, ଭଗୱତୋ ପୂଜଂ କତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ନମସ୍ସମାନା ଅଗମାସି। ସା ଅପରେନ ସମଯେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱାରା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ନନ୍ଦନୱନେ ନଚ୍ଚନ୍ତୀ ଗାଯନ୍ତୀ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକମାଲା ଗନ୍ଥେନ୍ତୀ ପମୋଦମାନା କୀଳନ୍ତୀ ସୁଖଂ ଅନୁଭୱତି। ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ତାଯ କତକମ୍ମଂ ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୬୮୦।

‘‘ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକେ କୋୱିଳାରେ, ରମଣୀଯେ ମନୋରମେ;

ଦିବ୍ବମାଲଂ ଗନ୍ଥମାନା, ଗାଯନ୍ତୀ ସମ୍ପମୋଦସି।

୬୮୧।

‘‘ତସ୍ସା ତେ ନଚ୍ଚମାନାଯ, ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗେହି ସବ୍ବସୋ;

ଦିବ୍ବା ସଦ୍ଦା ନିଚ୍ଛରନ୍ତି, ସୱନୀଯା ମନୋରମା।

୬୮୨।

‘‘ତସ୍ସା ତେ ନଚ୍ଚମାନାଯ, ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗେହି ସବ୍ବସୋ;

ଦିବ୍ବା ଗନ୍ଧା ପୱାଯନ୍ତି, ସୁଚିଗନ୍ଧା ମନୋରମା।

୬୮୩।

‘‘ୱିୱତ୍ତମାନା କାଯେନ, ଯା ୱେଣୀସୁ ପିଳନ୍ଧନା;

ତେସଂ ସୁଯ୍ୟତି ନିଗ୍ଘୋସୋ, ତୂରିଯେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ଯଥା।

୬୮୪।

‘‘ୱଟଂସକା ୱାତଧୁତା, ୱାତେନ ସମ୍ପକମ୍ପିତା;

ତେସଂ ସୁଯ୍ୟତି ନିଗ୍ଘୋସୋ, ତୂରିଯେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ଯଥା।

୬୮୫।

‘‘ଯାପି ତେ ସିରସ୍ମିଂ ମାଲା, ସୁଚିଗନ୍ଧା ମନୋରମା;

ୱାତି ଗନ୍ଧୋ ଦିସା ସବ୍ବା, ରୁକ୍ଖୋ ମଞ୍ଜୂସକୋ ଯଥା।

୬୮୬।

‘‘ଘାଯସେ ତଂ ସୁଚିଗନ୍ଧଂ, ରୂପଂ ପସ୍ସସି ଅମାନୁସଂ;

ଦେୱତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି।

୬୮୦। ତତ୍ଥ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକେ କୋୱିଳାରେତି ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକନାମକେ କୋୱିଳାରପୁପ୍ଫେ ଆଦାଯ ଦିବ୍ବମାଲଂ ଗନ୍ଥମାନାତି ଯୋଜନା। ଯଞ୍ହି ଲୋକିଯା ‘‘ପାରିଜାତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ମାଗଧଭାସାଯ ‘‘ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କୋୱିଳାରୋତି ଚ କୋୱିଳାରଜାତିକୋ, ସୋ ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକେପି ଦେୱଲୋକେପି କୋୱିଳାରୋ, ତସ୍ସାପି ଜାତୀତି ୱଦନ୍ତି।

୬୮୧। ତସ୍ସା ପନ ଦେୱତାଯ ନଚ୍ଚନକାଲେ ଅଙ୍ଗଭାରୱସେନ ସରୀରତୋ ଚ ପିଳନ୍ଧନତୋ ଚ ଅତିୱିଯ ମଧୁରୋ ସଦ୍ଦୋ ନିଚ୍ଛରତି, ଗନ୍ଧୋ ସଦା ସବ୍ବା ଦିସାପି ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ତେନାହ ‘‘ତସ୍ସା ତେ ନଚ୍ଚମାନାଯା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ସୱନୀଯାତି ସୋତୁଂ ଯୁତ୍ତା, ସୱନସ୍ସ ୱା ହିତା, କଣ୍ଣସୁଖାତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୮୩।ୱିୱତ୍ତମାନା କାଯେନାତି ତୱ କାଯେନ ସରୀରେନ ପରିୱତ୍ତମାନେନ, ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତଲକ୍ଖଣେ ଚେତଂ କରଣୱଚନଂ। ଯା ୱେଣୀସୁ ପିଳନ୍ଧନାତି ଯାନି ତେ କେସୱେଣୀସୁ ପିଳନ୍ଧନାନି, ୱିଭତ୍ତିଲୋପୋ ଚେତ୍ଥ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋ ୱା।

୬୮୪।ୱଟଂସକାତି ରତନମଯା କଣ୍ଣିକା ୱଟଂସକାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱାତଧୁତାତି ମନ୍ଦେନ ମାଲୁତେନ ଧୂପଯମାନା। ୱାତେନସମ୍ପକମ୍ପିତାତି ୱାତେନ ସମନ୍ତତୋ ୱିସେସତୋ କମ୍ପିତା ଚଲିତା। ଅଥ ୱା ୱଟଂସକା ୱାତଧୁତା, ୱାତେନ ସମ୍ପକମ୍ପିତାତି ଅୱାତେରିତାପି ୱାତେରିତାପି ଯେ ତେ ୱଟଂସକା କମ୍ପିତା, ତେସଂ ସୁଯ୍ୟତି ନିଗ୍ଘୋସୋତି ଅତ୍ଥଯୋଜନା।

୬୮୫।ୱାତି ଗନ୍ଧୋ ଦିସା ସବ୍ବାତି ତସ୍ସା ତେ ସିରସ୍ମିଂ ଦିବ୍ବମାଲାଯ ଗନ୍ଧୋ ୱାଯତି ସବ୍ବା ଦିସା। ଯଥା କିଂ? ରୁକ୍ଖୋ ମଞ୍ଜୂସକୋ ଯଥାତି, ଯଥା ନାମ ମଞ୍ଜୂସକୋ ରୁକ୍ଖୋ ସୁପୁପ୍ଫିତୋ ଅତ୍ତନୋ ଗନ୍ଧେନ ବହୂନି ଯୋଜନାନି ଫରମାନୋ ସବ୍ବା ଦିସା ୱାଯତି, ଏୱଂ ତୱ ସିରସ୍ମିଂ ପିଳନ୍ଧନମାଲାଯ

ଗନ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ କିର ରୁକ୍ଖୋ ଗନ୍ଧମାଦନେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଉପୋସଥକରଣମଣ୍ଡଲମାଳଅକମଞ୍ଚେ ତିଟ୍ଠତି। ଯତ୍ତକାନି ଦେୱଲୋକେ ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଚ ସୁରଭିକୁସୁମାନି, ତାନି ତସ୍ସ ସାଖଗ୍ଗେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ତେନ ସୋ ଅତିୱିୟ ସୁଗନ୍ଧୋ ହୋତି। ଏୱଂ ତାୟ ଦେୱତାୟ ପିଳନ୍ଧନମାଲାୟ ଗନ୍ଧୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ରୁକ୍ଖୋ ମଞ୍ଜୂସକୋ ଯଥା''ତି।

୬୮୬। ଯଦିପି ତସ୍ସ ସଗ୍ଗସ୍ସ ଛଫସ୍ସାୟତନିକଭାୱତୋ ସବ୍ବାନିପି ତତ୍ଥ ଆରମ୍ମଣାନି ପିୟରୂପାନିଯେୱ, ଗନ୍ଧରୂପାନଂ ପନ ସୱିସେସାନଂ ତସ୍ସା ଦେୱତାୟ ଲାଭିଭାୱତୋ ''ଘାୟସେ ତଂ ସୁଚିଗନ୍ଧଂ, ରୂପଂ ପସ୍ସସି ଅମାନୁସ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଥ ଦେୱତା ଦ୍ୱୀହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୬୮୭।

''ପଭସ୍ସରଂ ଅଚ୍ଚିମନ୍ତଂ, ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧେନ ସଂଯୁତଂ;

ଅସୋକପୁପ୍ଫମାଲାହଂ, ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପନାମୟିଂ।

୬୮୮।

''ତାହଂ କମ୍ମଂ କରିତ୍ୱାନ, କୁସଲଂ ବୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣିତଂ;

ଅପେତସୋକା ସୁଖିତା, ସମ୍ପମୋଦାମନାମୟା''ତି।

୬୮୭। ତତ୍ଥ ସୁଧୋତପୱାଳଅସଙ୍ଘାତସନ୍ନିଭସ୍ସ କିଞ୍ଜକ୍ଖକେସରସମୁଦାୟେନ ଭାସୁରଂସିଜାଲସ୍ସ ୱିୟ ଅସୋକପୁପ୍ଫୁତ୍ତମସ୍ସ ତଦା ଉପଟ୍ଠିତତଂ ସନ୍ଧାୟାହ ''ପଭସ୍ସରଂ ଅଚ୍ଚିମନ୍ତ''ନ୍ତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଅଥାୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତାୟ ଦେୱତାୟ ଅତ୍ତନୋ ସୁଚରିତକମ୍ମେ କଥିତେ ସପରିୱାରାୟ ତସ୍ସା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ତତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ କଥେସି। ଭଗୱା ତଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିୟା ଖୁଦ୍ଦକ-ଅଟ୍ଠକଥାୟ ୱିମାନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ

ଦସୱତ୍ଥୁପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ ତତିୟସ୍ସ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୱଗ୍ଗସ୍ସ

ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକୱଗ୍ଗୋ

୧। ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକୱଗ୍ଗେ ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକେ ୱିମାନସ୍ମିନ୍ତି ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଅନନ୍ତରୱିମାନେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ମଣ୍ଡପଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନଂ ସତ୍ଥାରଂ ପୂଜେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦେତି। ତେନ ଚ ସମୟେନ ଅଞ୍ଞତରା କୁଲଦାସୀ ଅନ୍ଧୱନେ ସୁପୁପ୍ଫିତଂ ସାଲରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ତତ୍ଥ ପୁପ୍ଫାନି ଗହେତ୍ୱା ହୀରେହି ଆୱୁଣିତ୍ୱା ୱଟଂସକେ କତ୍ୱା ପୁନ ବହୂନି ମୁତ୍ତପୁପ୍ଫାନି ଅଗ୍ଗପୁପ୍ଫାନି ଚ ଗହେତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିଟ୍ଠା। ତସ୍ମିଂ ମଣ୍ଡପେ ଯୁଗନ୍ଧରପବ୍ବତକୁଚ୍ଛିଂ ଓଭାସୟମାନଂ ବାଲସୂରିୟଂ ୱିୟ ଛବ୍ବଣ୍ଣବୁଦ୍ଧରଂସିଯୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ତେହି ପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେନ୍ତୀ ୱଟଂସକାନି ଆସନସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ ଠପେତ୍ୱା ଇତରାନି ଚ ପୁପ୍ଫାନି ଓକିରିତ୍ୱା ସଙ୍କଚ୍ଚଂ

ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଅଗମାସି। ସା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତତ୍ଥ ତସ୍ସା ରତ୍ତଫଲିକମଯଂ ୱିମାନଂ, ତସ୍ସ ଚ ପୁରତୋ ସୁୱଣ୍ଣୱାଲୁକାସନ୍ଥତଭୂମିଭାଗଂ ମହନ୍ତଂ ସାଲୱନଂ ପାତୁରହୋସି। ସା ଯଦା ୱିମାନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସାଲୱନଂ ପୱିସତି, ତଦା ସାଲସାଖା ଓନମିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଉପରି କୁସୁମାନି ଓକିରନ୍ତି। ତଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଇମାହି ଗାଥାହି କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି –

୬୮୯।

‘‘ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକେ ୱିମାନସ୍ମିଂ, ସୋଣ୍ଣୱାଲୁକସନ୍ଥତେ;

ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେନ ତୁରିଯେନ, ରମସି ସୁପ୍ପୱାଦିତେ।

୬୯୦।

‘‘ତମ୍ହା ୱିମାନା ଓରୁଯ୍ହ, ନିମ୍ମିତା ରତନାମଯା;

ଓଗାହସି ସାଲୱନଂ, ପୁପ୍ଫିତଂ ସବ୍ବକାଲିକଂ।

୬୯୧।

‘‘ଯସ୍ସ ଯସ୍ସେୱ ସାଲସ୍ସ, ମୂଲେ ତିଟ୍ଠସି ଦେୱତେ;

ସୋ ସୋ ମୁଞ୍ଚତି ପୁପ୍ଫାନି, ଓନମିତ୍ୱା ଦୁମୁତ୍ତମୋ।

୬୯୨।

‘‘ୱାତେରିତଂ ସାଲୱନଂ, ଆଧୁତଂ ଦିଜସେୱିତଂ;

ୱାତି ଗନ୍ଧୋ ଦିସା ସବ୍ବା, ରୁକ୍ଖୋ ମଞ୍ଜୂସକୋ ଯଥା।

୬୯୩।

‘‘ଘାଯସେ ତଂ ସୁଚିଗନ୍ଧଂ, ରୂପଂ ପସ୍ସସି ଅମାନୁସଂ;

ଦେୱତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି।

୬୮୯। ତତ୍ଥ ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକେ ୱିମାନସ୍ମିନ୍ତି ରତ୍ତଫଲିକମଯେ ୱିମାନେ। ସିନ୍ଦୁୱାରକଣୱୀରମକୁଲସଦିସୱଣ୍ଣଞ୍ହି ‘‘ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋଣ୍ଣୱାଲୁକସନ୍ଥତେତି ସମନ୍ତତୋ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣାହି ସୁୱଣ୍ଣୱାଲୁକାହି ସନ୍ଥତଭୂମିଭାଗେ। ରମସି ସୁପ୍ପୱାଦିତେତି ସୁଟ୍ଠୁ ପୱାଦିତେନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେନ ତୁରିଯେନ ଅଭିରମସି।

୬୯୦।ନିମ୍ମିତାରତନାମଯାତି ତୱ ସୁଚରିତସିପ୍ପିନା ଅଭିନିମ୍ମିତା ରତନମଯା ୱିମାନା। ଓଗାହସୀତି ପୱିସସି। ସବ୍ବକାଲିକନ୍ତି ସବ୍ବକାଲେ ସୁଖଂ ସବ୍ବୋତୁସପ୍ପାଯଂ, ସବ୍ବକାଲେ ପୁପ୍ଫନକଂ ୱା।

୬୯୨।ୱାତେରିତନ୍ତି ଯଥା ପୁପ୍ଫାନି ଓକିରନ୍ତି, ଏୱଂ ୱାତେନ ଈରିତଂ ଚଲିତଂ। ଆଧୁତନ୍ତି ମନ୍ଦେନ ମାଲୁତେନ ସଣିକସଣିକଂ ୱିଧୂପଯମାନଂ। ଦିଜସେୱିତନ୍ତି ମଯୂରକୋକିଲାଦିସକୁଣସଙ୍ଘେହି ଉପସେୱିତଂ।

ଏୱଂ ଥେରେନ ପୁଟ୍ଠା ସା ଦେୱତା ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୬୯୪।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ଦାସୀ ଅୟିରକୁଲେ ଅହୁଂ;

ବୁଦ୍ଧଂ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱାନ, ସାଲପୁପ୍ଫେହି ଓକିରିଂ।

୬୯୫।

‘‘ୱଟଂସକଞ୍ଚ ସୁକତଂ, ସାଲପୁପ୍ଫମୟଂ ଅହଂ;

ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପନାମେସିଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

୬୯୬।

‘‘ତାହଂ କମ୍ମଂ କରିତ୍ୱାନ, କୁସଲଂ ବୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣିତଂ;

ଅପେତସୋକା ସୁଖିତା, ସମ୍ପମୋଦାମନାମୟା’’ତି।

୬୯୪-୫। ତତ୍ଥ ଅୟିରକୁଲେତି ଅୟ୍ୟକୁଲେ, ସାମିକଗେହେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅହୁନ୍ତି ଅହୋସିଂ। ଓକିରିନ୍ତି ପୁପ୍ଫେହି ୱିପ୍ପକିରିଂ। ଉପନାମେସିନ୍ତି ପୂଜାୱସେନ ଉପନାମେସିଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଅଥାୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ସପରିୱାରାୟ ତସ୍ସା ଦେୱତାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ତମତ୍ଥଂ ନିୱେଦେସି। ଭଗୱା ତଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଦେସନା ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ପଭସ୍ସରୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ପଭସ୍ସରୱରୱଣ୍ଣନିଭେତି ପଭସ୍ସରୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି। ତେନ ଚ ସମୟେନ ରାଜଗହେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ ହୋତି। ତସ୍ସେକା ଧୀତା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା, ସାପି ଥେରେ ଗରୁଚିତ୍ତୀକାରବହୁଲା ହୋତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତୋ ତଂ କୁଲଂ ଉପସଙ୍କମି। ସା ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଜାତା ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଥେରେ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନେ ସୁମନମାଲାୟ ପୂଜେତ୍ୱା ମଧୁରଂ ଗୁଳଫାଣିତଂ ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତେ ଆକିରି, ଥେରୋ ଅନୁମୋଦିତୁକାମୋ ନିସୀଦି। ସା ଘରାୱାସସ୍ସ ବହୁକିଚ୍ଚତାୟ ଅନୋକାସତଂ ପୱେଦେତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମୀ’’ତି ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ତଦହେୱ ଚ ସା କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୬୯୭।

‘‘ପଭସ୍ସରୱରୱଣ୍ଣନିଭେ, ସୁରତ୍ତୱତ୍ଥୱସନେ;

ମହିଦ୍ଧିକେ ଚନ୍ଦନରୁଚିରଗତ୍ତେ,

କା ତ୍ୱଂ ସୁଭେ ଦେୱତେ ୱନ୍ଦସେ ମମଂ।

୬୯୮।

‘‘ପଲ୍ଲଙ୍କୋ ଚ ତେ ମହଗ୍ଘୋ, ନାନାରତନଚିତ୍ତିତୋ ରୁଚିରୋ;

ଯଥ୍ଚ ତ୍ୱଂ ନିସିନ୍ନା ୱିରୋଚସି, ଦେୱରାଜାରିୱ ନନ୍ଦନେ ୱନେ।

୬୯୯।

''କିଂ ତ୍ୱଂ ପୁରେ ସୁଚରିତମାଚରୀ ଭଦ୍ଦେ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକଂ;

ଅନୁଭୋସି ଦେୱଲୋକସ୍ମିଂ, ଦେୱତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ;

କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ''ନ୍ତି।

୬୯୭। ତତ୍ଥ ପଭସ୍ସରୱରୱଣ୍ଣନିଭେତି ନିଭାତି ଦିବ୍ବତୀତି ନିଭା, ୱଣ୍ଣୋୱ ନିଭା ୱଣ୍ଣନିଭା, ଅତିୱିୟ ଓଭାସନତୋ ପଭସ୍ସରା ଛୱିଦୋସାଭାୱେନ ୱରା ଉତ୍ତମା ୱଣ୍ଣନିଭା ଏତିସ୍ସାତି ପଭସ୍ସରୱରୱଣ୍ଣନିଭା। ଆମନ୍ତନୱସେନ ''ପଭସ୍ସରୱରୱଣ୍ଣନିଭେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁରତ୍ତୱତ୍ଥୱସନେତି ସୁଟ୍ଠୁ ରତ୍ତୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥେ। ଚନ୍ଦନରୁଚିରଗତ୍ତେତି ଚନ୍ଦନାନୁଲିତ୍ତଂ ୱିୟ ରୁଚିରଗତ୍ତେ, ଗୋସୀତଚନ୍ଦନେନ ବହଲତରାନୁଲିତ୍ତଂ ୱିୟ ସୁରତ୍ତମନୁଞ୍ଞସରୀରାୱୟୱେତି ଅତ୍ଥୋ, ଚନ୍ଦନାନୁଲେପେନ ୱା ରୁଚିରଗତ୍ତେ।

ଏୱଂ ଥେରେନ ପୁଟ୍ଠା ଦେୱତା ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୭୦୦।

''ପିଣ୍ଡାୟ ତେ ଚରନ୍ତସ୍ସ, ମାଲଂ ଫାଣିତଞ୍ଚ ଅଦଦଂ ଭନ୍ତେ;

ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ୱିପାକଂ, ଅନୁଭୋମି ଦେୱଲୋକସ୍ମିଂ।

୭୦୧।

''ହୋତି ଚ ମେ ଅନୁତାପୋ, ଅପରଦ୍ଧଂ ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ମେ ଭନ୍ତେ;

ସାହଂ ଧମ୍ମଂ ନାସ୍ସୋସିଂ, ସୁଦେସିତଂ ଧମ୍ମରାଜେନ।

୭୦୨।

''ତଂ ତଂ ୱଦାମି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ୟସ୍ସ ମେ ଅନୁକମ୍ପିୟୋ କୋଚି;

ଧମ୍ମେସୁ ତଂ ସମାଦପେଥ, ସୁଦେସିତଂ ଧମ୍ମରାଜେନ।

୭୦୩।

''ୟେସଂ ଅତ୍ଥି ସଦ୍ଧା ବୁଦ୍ଧେ, ଧମ୍ମେ ଚ ସଙ୍ଘରତନେ;

ତେ ମଂ ଅତିୱିରୋଚନ୍ତି, ଆୟୁନା ୟସସା ସିରିୟା।

୭୦୪।

''ପତାପେନ ୱଣ୍ଣେନ ଉତ୍ତରିତରା, ଅଞ୍ଞେ ମହିଦ୍ଧିକତରା ମୟା ଦେୱା''ତି।

୭୦୦। ତତ୍ଥ ମାଲନ୍ତି ସୁମନପୁପ୍ଫଂ। ଫାଣିତନ୍ତି ଉଚ୍ଛୁରସଂ ଗହେତ୍ୱା କତଫାଣିତଂ।

୭୦୧।ଅନୁତାପୋତି ୱିପ୍ପଟିସାରୋ। ତସ୍ସ କାରଣମାହ ‘‘ଅପରଦ୍ଧଂ ଦୁକ୍କତଞ୍ଚ ମେ ଭନ୍ତେ’’ତି । ଇଦାନି ତଂ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେତି ‘‘ସାହଂ ଧମ୍ମଂ ନାସ୍ସୋସି’’ନ୍ତି, ସା ଅହଂ ତଦା ତଥ୍ୱ ଦେସେତୁକାମସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ନ ସୁଣିଂ। କୀଦିସଂ? ସୁଦେସିତଂ ଧମ୍ମରାଜେନାତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଆଦିକଲ୍ଯାଣାଦିତାଯ ଏକନ୍ତନିୟ୍ୟାନିକତାଯ ଚ ସ୍ୱାଖାତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୭୦୨।ତନ୍ତି ତସ୍ମା ଧମ୍ମରାଜେନ ସୁଦେସିତତ୍ତା ଅସୱନସ୍ସ ଚ ମାଦିସାନଂ ଅନୁତାପହେତୁଭାୱତୋ। ତନ୍ତି ତୁୱଂ, ତୁୟ୍ହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ସାତି ଯୋ ଅସ୍ସ। ଅନୁକମ୍ପିଯୋତି ଅନୁକମ୍ପିତବ୍ବୋ। କୋଚୀତି ଯୋ କୋଚି। ଧମ୍ମେସୂତି ସୀଲାଦିଧମ୍ମେସୁ। ‘‘ଧମ୍ମେ ହୀ’’ତି ୱା ପାଠୋ, ସାସନଧମ୍ମେତି ଅତ୍ଥୋ। ହୀତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ୱଚନୱିପଲ୍ଲାସୋ ୱା। ତନ୍ତି ଅନୁକମ୍ପିତବ୍ବପୁଗ୍ଗଲଂ। ସୁଦେସିତନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ଦେସିତଂ।

୭୦୩-୪।ତେ ମଂ ଅତିୱିରୋଚନ୍ତୀତି ତେ ରତନତ୍ତଯେ ପସନ୍ନା ଦେୱପୁତ୍ତା ମଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱିରୋଚନ୍ତି। ପତାପେନାତି ତେଜସା ଆନୁଭାୱେନ। ଅଞ୍ଞେତି ଯେ ଅଞ୍ଞେ। ମଯାତି ନିସ୍ସକ୍କେ କରଣୱଚନଂ। ୱଣ୍ଣେନ ଉତ୍ତରିତରା ମହିଦ୍ଧିକତରା ଚ ଦେୱା, ତେ ରତନତ୍ତଯେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନାଯେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ପଭସ୍ସରୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ନାଗୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଲଙ୍କତା ମଣିକଞ୍ଚନାଚିତନ୍ତି ନାଗୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ବାରାଣସିଯଂ ୱିହରତି ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ। ତେନ ସମଯେନ ବାରାଣସିୱାସିନୀ ଏକା ଉପାସିକା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱତ୍ଥଯୁଗଂ ୱାଯାପେତ୍ୱା ସୁପରିଧୋତଂ କାରାପେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦମୂଲେ ଠପେତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ, ଭନ୍ତେ ଭଗୱା, ଇମଂ ୱତ୍ଥଯୁଗଂ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ ଯଂ ମମ ଅସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯା’’ତି। ଭଗୱା ତଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସା ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ସା ଦେସନାୱସାନେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଗେହଂ ଅଗମାସି। ସା ନ ଚିରସ୍ସେୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନା ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରାଜସ୍ସ ପିଯା ଅହୋସି ୱଲ୍ଲଭା ଯସୁତ୍ତରା ନାମ ନାମେନ। ତସ୍ସା ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ହେମଜାଲସଞ୍ଛନ୍ନୋ କୁଞ୍ଜରୱରୋ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସ ଚ ଖନ୍ଧେ ମଣିମଯୋ ମଣ୍ଡପୋ, ମଜ୍ଝେ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତରତନପଲ୍ଲଙ୍କୋ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଦ୍ୱୀସୁ ଦନ୍ତେସୁ ଚସ୍ସ କମଲକୁୱଲଯୁଜ୍ଜଲା ରମଣୀଯା ଦ୍ୱେ ପୋକ୍ଖରଣିଯୋ ପାତୁରହେସୁଂ। ତତ୍ଥ ପଦୁମକଣ୍ଣିକାସୁ ଠିତା ଦେୱଧୀତା ପଗ୍ଗହିତପଞ୍ଚଙ୍ଗିକତୂରିଯା ନଚ୍ଚନ୍ତି ଚେୱ ଗାଯନ୍ତି ଚ।

ସକ୍କୋ ବାରାଣସିଯଂ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରିତ୍ୱା ଯେନ ସାୱତ୍ଥି ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାୱତ୍ଥିଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ର ସୁଦଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତନା ଅନୁଭୁଯ୍ୟମାନଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତସ୍ସା କାରଣଂ ଉପଧାରେନ୍ତୀ ‘‘ସତ୍ଥୁ ୱତ୍ଥଯୁଗଦାନକାରଣ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତସୋମନସ୍ସା ଭଗୱତି ପସାଦବହୁମାନା ୱନ୍ଦିତୁକାମା ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତା ଆକାସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଆଯସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଭଗୱତୋ ଅନୁଞ୍ଞାଯ ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୭୦୫।

‘‘ଅଲଙ୍କତା ମଣିକଞ୍ଚନାଚିତଂ, ସୋୱଣ୍ଣଜାଲଚିତଂ ମହନ୍ତଂ;

ଅଭିରୁୟ୍ହ ଗଜୱରଂ ସୁକପ୍ପିତଂ, ଇଧାଗମା ୱେହାଯସଂ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ।

୭୦୬।

‘‘ନାଗସ୍ସ ଦନ୍ତେସୁ ଦୁୱେସୁ ନିମ୍ମିତା, ଅଚ୍ଛୋଦକା ପଦୁମିନିଯୋ ସୁଫୁଲ୍ଲା;

ପଦୁମେସୁ ଚ ତୂରିଯଗଣା ପଭିଜ୍ଜରେ, ଇମା ଚ ନଚ୍ଚନ୍ତି ମନୋହରାଯୋ।

୭୦୭।

‘‘ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତାସି ମହାନୁଭାୱେ, ମନୁସ୍ସଭୂତା କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୭୦୫। ତତ୍ଥ ଅଲଙ୍କତାତି ସବ୍ବାଭରଣୱିଭୂସିତା। ମଣିକଞ୍ଚନାଚିତନ୍ତି ତେହି ଦିବ୍ବମାନେହି ମଣିସୁୱଣ୍ଣେହି ଆଚିତଂ। ସୋୱଣ୍ଣଜାଲଚିତନ୍ତି ହେମଜାଲସଞ୍ଛନ୍ନଂ। ମହନ୍ତନ୍ତି ୱିପୁଲଂ। ସୁକପ୍ପିତନ୍ତି ଗମନସନ୍ନାହୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ସନ୍ନଦ୍ଧଂ। ୱେହାୟସନ୍ତି ୱେହାୟସଭୂତେ ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠେ। ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେତି ଆକାସେ, ‘‘ଅଲଙ୍କତମଣିକଞ୍ଚନାଚିତ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଦେୱତେ, ତ୍ୱଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ଅଲଙ୍କତା ଅଲଙ୍କତମଣିକଞ୍ଚନାଚିତଂ, ଅତିୱିୟ ଦିବ୍ବମାନେହି ମଣୀହି କଞ୍ଚନେହି ଚ ଅଲଙ୍କରଣୱସେନ ଖଚିତଂ, ହେମଜାଲେହି କୁମ୍ଭାଲଙ୍କାରାଦିଭେଦେହି ହତ୍ଥାଲଙ୍କାରେହି ଚିତଂ ଆମୁତ୍ତଂ ମହନ୍ତଂ ଅତିୱିୟ ବ୍ରହନ୍ତଂ ଉତ୍ତମଂ ଗଜଂ ଆରୁୟ୍ହ ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିୟା ନିସିନ୍ନା ଆକାସେନେୱ ଇଧ ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତାତି।

୭୦୬।ନାଗସ୍ସ ଦନ୍ତେସୁ ଦୁୱେସୁ ନିମ୍ମିତାତି ଏରାୱଣସ୍ସ ୱିୟ ନାଗରାଜସ୍ସ ଇମସ୍ସ ଦ୍ୱୀସୁ ଦନ୍ତେସୁ ଦ୍ୱେ ପୋକ୍ଖରଣିୟୋ ସୁଚରିତସିପ୍ପିନା ସୁଟ୍ଠୁ ୱିରଚିତା। ତୂରିୟଗଣାତି ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକତୂରିୟସମୂହା। ପଭିଜ୍ଜରେତି ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ ଲୟଭେଦାନଂ ୱସେନ ପଭେଦଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ‘‘ପୱଜ୍ଜରେ’’ତି ଚ ପଠନ୍ତି, ପକାରେହି ୱାଦୀୟନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ଥେରେନ ପୁଟ୍ଠା ଦେୱତା ଇମାହି ଗାଥାହି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି –

୭୦୮।

‘‘ବାରାଣସିୟଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା, ବୁଦ୍ଧସ୍ସହଂ ୱତ୍ଥୟୁଗଂ ଅଦାସିଂ;

ପାଦାନି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଛମା ନିସୀଦିଂ, ୱିତ୍ତା ଚହଂ ଅଞ୍ଜଲିକଂ ଅକାସିଂ।

୭୦୯।

‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଚ ମେ କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚୋ, ଅଦେସୟି ସମୁଦୟଦୁକ୍ଖନିଚ୍ଚତଂ;

ଅସଙ୍ଖତଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧସସ୍ସତଂ, ମଗ୍ଗଂ ଅଦେସୟି ୟତୋ ୱିଜାନିସଂ।

୭୧୦।

‘‘ଅପ୍ପାୟୁକୀ କାଲକତା ତତୋ ଚୁତା, ଉପପନ୍ନା ତିଦସଗଣଂ ୟସସ୍ସିନୀ;

ସକ୍କସ୍ସହଂ ଅଞ୍ଞତରା ପଜାପତି, ୟସୁତ୍ତରା ନାମ ଦିସାସୁ ୱିସ୍ସୁତା’’ତି।

୭୦୮-୯। ତତ୍ଥ ଛମାତି ଭୂମିୟଂ। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ହି ଇଦଂ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ। ୱିତ୍ତାତି ତୁଟ୍ଠା। ୟତୋତି ୟତୋ ସତ୍ଥୁ ସାମୁକ୍କଂସିକଧମ୍ମଦେସନତୋ। ୱିଜାନିସନ୍ତି ଚତ୍ତାରି ଅରିୟସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝିଂ।

୭୧୦।ଅପ୍ପାୟୁକୀତି ‘‘ଇଦିସଂ ନାମ ଉଳାରଂ ପୁଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ନ ତୟା ଏତସ୍ମିଂ ଦୁକ୍ଖବହୁଲେ ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱେ ଏୱଂ ଠାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ସଞ୍ଜାତାଭିସନ୍ଧିନା ୱିୟ ପରିକ୍ଖୟଂ ଗତେନ କମ୍ମୁନା ଅପ୍ପାୟୁକା ସମାନା। ଅଞ୍ଞତରା ପଜାପତୀତି ସୋଳସସହସ୍ସାନଂ ମହେସୀନଂ ଅଞ୍ଞତରା। ଦିସାସୁ ୱିସ୍ସୁତାତି ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ସବ୍ବଦିସାସୁ ପାକଟା ପଞ୍ଞାତା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ନାଗୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଅଲୋମଵିମାନଵଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନଵଣ୍ଣେନାତି ଅଲୋମଵିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗଵା ବାରାଣସିଯଂ ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ ଵିହରନ୍ତୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ବାରାଣସିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାଵିସି । ତତ୍ଥେକା ଅଲୋମା ନାମ ଦୁଗ୍ଗତିତ୍ଥୀ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଅଞ୍ଞଂ ଦାତବ୍ବଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ''ଇଦିସମ୍ପି ଭଗଵତୋ ଦିନ୍ନଂ ମଯ୍ହଂ ମହପ୍ଫଲଂ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ପରିଭିନ୍ନଵଣ୍ଣଂ ଅଲୋଣଂ ସୁକ୍ଖକୁମ୍ମାସଂ ଉପନେସି, ଭଗଵା ପଟିଗ୍ଗହେସି। ସା ତଂ ଦାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ଵା ସୋମନସ୍ସଂ ପଵେଦେସି, ସା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ଵା ତାଵତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ –

୭୧୧।

''ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ଵଣ୍ଣେନ…ପେ… ଵଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି। –

ପୁଚ୍ଛି। ସାପି ତସ୍ସ ବ୍ଯାକାସି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ –

୭୧୪।

''ସା ଦେଵତା ଅତ୍ତମନା…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ''ନ୍ତି। – ଵୁତ୍ତଂ;

୭୧୫।

''ଅହଞ୍ଚ ବାରାଣସିଯଂ, ବୁଦ୍ଧସ୍ସାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନୋ;

ଅଦାସିଂ ସୁକ୍ଖକୁମ୍ମାସଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

୭୧୬।

''ସୁକ୍ଖାଯ ଅଲୋଣିକାଯ ଚ, ପସ୍ସ ଫଲଂ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡିଯା;

ଅଲୋମଂ ସୁଖିତଂ ଦିସ୍ଵା, କୋ ପୁଞ୍ଞଂ ନ କରିସ୍ସତି।

୭୧୭।

''ତେନ ମେତାଦିସୋ ଵଣ୍ଣୋ…ପେ… ଵଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି।

୭୧୬। ତତ୍ଥ ଅଲୋମଂ ସୁଖିତଂ ଦିସ୍ଵାତି ଅଲୋମମ୍ପି ନାମ ସୁକ୍ଖକୁମ୍ମାସମତ୍ତଂ ଦତ୍ଵା ଏଵଂ ଦିବ୍ବସୁଖେନ ସୁଖିତଂ ଦିସ୍ଵା। କୋ ପୁଞ୍ଞଂ ନ କରିସ୍ସତୀତି କୋ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ହିତସୁଖଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ପୁଞ୍ଞଂ ନ କରିସ୍ସତୀତି। ସେସଂ ଵୁତ୍ତନଯମେଵ।

ଅଲୋମଵିମାନଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। କଞ୍ଜିକଦାଯିକାଵିମାନଵଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନଵଣ୍ଣେନାତି କଞ୍ଜିକଦାଯିକାଵିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗଵା ଅନ୍ଧକଵିନ୍ଦେ ଵିହରତି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଭଗଵତୋ କୁଚ୍ଛିଯଂ ଵାତରୋଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଭଗଵା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି ''ଗଚ୍ଛ ତ୍ଵଂ ଆନନ୍ଦ, ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଵା ମଯ୍ହଂ ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥଂ କଞ୍ଜିକଂ ଆହରା''ତି। ''ଏଵଂ ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗଵତୋ ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ଵା ମହାରାଜଦତ୍ତିଯଂ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାକଵେଜ୍ଜସ୍ସ ନିଵେସନଦ୍ଵାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିସ୍ଵା ଵେଜ୍ଜସ୍ସ ଭରିଯା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ଵା ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି ''କୀଦିସେନ ଵୋ, ଭନ୍ତେ, ଭେସଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥୋ''ତି। ସା କିର ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନା ''ଭେସଜ୍ଜେନ ପଯୋଜନେ ସତି ଥେରୋ ଇଧାଗଚ୍ଛତି, ନ ଭିକ୍ଖତ୍ଥ''ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି। ''କଞ୍ଜିକେନା''ତି ଚ ଵୁତ୍ତେ ''ନ ଯିଦଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ମଯ୍ହଂ ଅଯ୍ଯସ୍ସ,

ତଥା ହେସ ଭଗୱତୋ ପତ୍ତୋ, ହନ୍ଦାହଂ ଲୋକନାଥସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ କଞ୍ଜିକଂ ସମ୍ପାଦେମୀ’’ତି ସୋମନସ୍ସଜାତା ସଞ୍ଜାତବହୁମାନା ବଦରଯୂସେନ ଯାଗୁଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ତସ୍ସ ପରିୱାରଭାୱେନ ଅଞ୍ଜଞ୍ଜଞ୍ଚ ଭୋଜନଂ ପଟିଯାଦେତ୍ୱା ପେସେସି। ତଂ ପରିଭୁତ୍ତମତ୍ତସ୍ସେୱ ଭଗୱତୋ ସୋ ଆବାଧୋ ୱୂପସମି। ସା ଅପରେନ ସମଯେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ମହତିଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୀ ମୋଦତି। ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱାରେନ ୱିଚରନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ତାଯ କତକମ୍ମଂ ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୭୧୯।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ …ପେ… ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ସାପି ବ୍ୟାକାସି।

୭୨୧।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୭୨୩।

‘‘ଅହଂ ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦମ୍ହି, ବୁଦ୍ଧସ୍ସାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନୋ;

ଅଦାସିଂ କୋଲସମ୍ପାକଂ, କଞ୍ଜିକଂ ତେଲଧୂପିତଂ।

୭୨୪।

‘‘ପିପ୍ଫଲ୍ୟା ଲସୁଣେନ ଚ, ମିସ୍ସଂ ଲାମଞ୍ଜକେନ ଚ;

ଅଦାସିଂ ଉଜୁଭୂତସ୍ମିଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

୭୨୫।

‘‘ଯା ମହେସିତ୍ତଂ କାରେଯ୍ୟ, ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ରାଜିନୋ;

ନାରୀ ସବ୍ବଙ୍ଗକଲ୍ୟାଣୀ, ଭତ୍ତୁ ଚାନୋମଦସ୍ସିକା;

ଏକସ୍ସ କଞ୍ଜିକଦାନସ୍ସ, କଲଂ ନାଗ୍ଘତି ସୋଳସିଂ।

୭୨୬।

‘‘ସତଂ ନିକ୍ଖା ସତଂ ଅସ୍ସା, ସତଂ ଅସ୍ସତରୀରଥା;

ସତଂ କଞ୍ଞାସହସ୍ସାନି, ଆମୁତ୍ତମଣିକୁଣ୍ଡଲା;

ଏକସ୍ସ କଞ୍ଜିକଦାନସ୍ସ, କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୋଳସିଂ।

୭୨୭।

‘‘ସତଂ ହେମୱତା ନାଗା, ଈସାଦନ୍ତା ଉରୂଳ୍ହୱା;

ସୁଓଣ୍ଣକଚ୍ଛା ମାତଙ୍ଗା, ହେମକପ୍ପନଓାସସା,

ଏକସ୍ସ କଞ୍ଜିକଦାନସ୍ସ, କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୋଳସିଂ।

୭୨୮।

''ଚତୁନ୍ନମପି ଦୀପାନଂ, ଇସ୍ସରଂ ଯୋଧ କାରଯେ;

ଏକସ୍ସ କଞ୍ଜିକଦାନସ୍ସ, କଲଂ ନାଗ୍ଘତି ସୋଳସି''ନ୍ତି।

୭୨୩-୪। ତତ୍ଥ ଅଦାସିଂ କୋଲସମ୍ପାକଂ, କଞ୍ଜିକଂ ତେଲଧୂପିତନ୍ତି ବଦରମୋଦକକସାଓେ ଚତୁଗୁଣୋଦକସମୋଦିତେ ପାକେନ ଚତୁତ୍ଥଭାଗାଓସିଟ୍ଠଂ ଯାଗୁଂ ପଚିତ୍ୱା ତଂ ତିକଟୁକଅଜମୋଦହିଙ୍ଗୁଜୀରକଲସୁଣାଦୀହି କଟୁକଭଣ୍ଡେହି ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ସୁଧୂପିତଂ କତ୍ୱା ଲାମଞ୍ଜଗନ୍ଧଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତେନ ଭଗଓତୋ ପତ୍ତେ ଆକିରିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଅଦାସିଂ, ଥେରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପତିଟ୍ଠପେସିନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ –

''ପିପ୍ଫଲ୍ୟାଲସୁଣେନ ଚ, ମିସ୍ସଂ ଲାମଞ୍ଜକେନ ଚ;

ଅଦାସିଂ ଉଜୁଭୂତସ୍ମିଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା''ତି।

ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେଓ।

ଏଓଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତାଯ ଦେଓତାଯ ଅତ୍ତନା ସମୁପଚିତସୁଚରିତକମ୍ମେ ଆୱିକତେ ସପରିଓାରାଯ ତସ୍ସା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପଓତ୍ତିଂ ଭଗଓତୋ ଆରୋଚେସି। ଭଗଓା ତମତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

କଞ୍ଜିକଦାଯିକାୱିମାନଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ୱିହାରୱିମାନଓଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନଓଣ୍ଣେନାତି ୱିହାରୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗଓା ସାଓତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତଓନେ। ତେନ ସମଯେନ ୱିସାଖା ମହାଉପାସିକା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଉସ୍ସଓଦିଓସେ ଉଯ୍ୟାନେ ୱିଚରଣତ୍ଥଂ ସହାଯିକାହି ପରିଜନେନ ଚ ଉସ୍ସାହିତା ସୁନ୍ହାତାନୁଲିତ୍ତା ସୁଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମହାଲତାପସାଧନଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ସହାଯିକାସତେହି ପରିଓାରିତା ମହନ୍ତେନ ଇସ୍ସରିଯେନ ମହତା ପରିଚ୍ଛେଦେନ ଗେହତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ଉଯ୍ୟାନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଚିନ୍ତେସି ''ବାଲଦାରିକାଯ ୱିଯ କିଂ ମେ ମୋଘକୀଳଇତେନ, ହନ୍ଦାହଂ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗଓନ୍ତଂ ମନୋଭାଓନୀଯେ ଚ ଅଯ୍ୟେ ଓନ୍ଦିସ୍ସାମି, ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସୋସ୍ସାମୀ''ତି ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ଠତ୍ୱା ମହାଲତାପିଳନ୍ଧନଂ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ତଂ ଦାସିଯା ହତ୍ଥେ ଦତ୍ୱା ଭଗଓନ୍ତଂ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ତସ୍ସା ଭଗଓା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ସା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଭଗଓନ୍ତଂ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ମନୋଭାଓନୀଯେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିହାରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାସିଂ ଆହ ''ହନ୍ଦ ଜେ ଆଭରଣଂ ପିଳନ୍ଧିସ୍ସାମୀ''ତି। ସା ତଂ ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱିହାରେ ଠପେତ୍ୱା ତହଂ ତହଂ ୱିଚରିତ୍ୱା ଗମନକାଲେ ୱିସ୍ସରିତ୍ୱା ଗତତ୍ତା ''ୱିସ୍ସରିତଂ ମଯା, ତିଟ୍ଠ ଅଯ୍ୟେ ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି ନିଓତ୍ତିତୁକାମା ଅହୋସି। ୱିସାଖା ''ସଚେ ଜେ ୱିହାରେ ଠପେତ୍ୱା ୱିସ୍ସରିତଂ, ତସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସେଓ ଅତ୍ଥାଯ ତଂ ପରିଚ୍ଚଜିସ୍ସାମୀ''ତି ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗଓନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ପଓେଦେନ୍ତୀ ''ୱିହାରଂ, ଭନ୍ତେ, କାରେସ୍ସାମି, ଅଧିଓାସେତୁ ମେ ଭଗଓା ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା''ତି ଆହ। ଅଧିଓାସେସି ଭଗଓା ତୁଣ୍ହୀଭାଓେନ।

ସା ତଂ ପିଳନ୍ଧନଂ ସତସହସ୍ସାଧିକନଓକୋଟିଅଗ୍ଘନକଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଆଯସ୍ମତା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ନଓକମ୍ମାଧିଟ୍ଠାଯକେନ ସୁୱିଭତ୍ତଭିତ୍ତିଥମ୍ଭତୁଲାଗୋପାନସିକଣ୍ଣିକଦ୍ୱାରବାହଓାତପାନ ସୋପାନାଦିଗେହାଓଯଓଂ ମନୋହରଂ ସୁୱିକପ୍ପିତକଟ୍ଟକମ୍ମରମଣୀଯଂ ସୁପରିକମ୍ମକତସୁଧାକମ୍ମଂ ମନୁଞ୍ଞଂ ସୁୱିରଚିତମାଲାକମ୍ମଲତାକମ୍ମାଦିଚିତ୍ତକମ୍ମୱିଚିତ୍ତଂ ସୁପରିନିଟ୍ଠିତମଣିକୁଟ୍ଟିମ ସଦିସଭୂମିତଲଂ ଦେଓୱିମାନସଦିସଂ

ହେଟ୍ଠାଭୂମିଯଂ ପଞ୍ଚ ଗବୁ଼ତାନି, ଉପରିଭୂମିଯଂ ପଞ୍ଚ ଗବୁ଼ସତାନୀତି ଗବୁ଼ସହସ୍ସପଟିମଣ୍ଡିତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ୱସନାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ମହନ୍ତଂ ପାସାଦଂ ତସ୍ସ ପରିୱାରପାସାଦସହସ୍ସଞ୍ଚ ତେସଂ ପରିୱାରଭାୱେନ କୁଟିମଣ୍ଡପଚଙ୍କମନାଦୀନି ଚ କାରେନ୍ତୀ ନୱହି ମାସେହି ୱିହାରଂ ନିଟ୍ଠାପେସି। ପରିନିଟ୍ଠିତେ ଚ ୱିହାରେ ନୱହେୱ ହିରଞ୍ଞକୋଟୀହି ୱିହାରମହଂ କାରେନ୍ତୀ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ସହାଯିକାସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଜାତା ସହାଯିକା ଆହ ''ଇମଂ ଏୱରୂପଂ ପାସାଦଂ କାରେନ୍ତିଯା ଯଂ ମଯା ପୁଞ୍ଞଂ ପସୁତଂ, ତଂ ଅନୁମୋଦଥ, ପତ୍ତିଦାନଂ ୱୋ ଦମ୍ମୀ''ତି। ''ଅହୋ ସାଧୁ ଅହୋ ସାଧୂ''ତି ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ସବ୍ବାପି ଅନୁମୋଦିଂସୁ।

ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରା ଉପାସିକା ୱିସେସତୋ ତଂ ପତ୍ତିଦାନଂ ମନସାକାସି। ସା ନ ଚିରସ୍ସେୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସା ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ଅନେକକୂଟାଗାରପାକାରୋଯ୍ୟାନପୋକ୍ଖରଣିଆଦିପଟିମଣ୍ଡିତଂ ସୋଳସଯୋଜନାଯାମୱିତ୍ଥାରୁବ୍ବେଧଂ ଅତ୍ତନୋ ପଭାଯ ଯୋଜନସତଂ ଫରନ୍ତଂ ଆକାସଚାରିଂ ମହନ୍ତଂ ୱିମାନଂ ପାତୁରହୋସି। ସା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀପି ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱାରା ସହ ୱିମାନେନ ଗଚ୍ଛତି। ୱିସାଖା ପନ ମହାଉପାସିକା ୱିପୁଲପରିଚ୍ଚାଗତାଯ ସବ୍ବାସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ନିମ୍ମାନରତୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସୁନିମ୍ମିତଦେୱରାଜସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଭାୱଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ଅଥାଯସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ୱିସାଖାଯ ସହାଯିକଂ ତାୱତିଂସଭୱନେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା –

୭୨୯।

''ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ଯା ତ୍ୱଂ ତିଟ୍ଠସି ଦେୱତେ;

ଓଭାସେନ୍ତୀ ଦିସା ସବ୍ବା, ଓସଧୀ ୱିଯ ତାରକା।

୭୩୦।

''ତସ୍ସା ତେ ନଚ୍ଚମାନାଯ, ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗେହି ସବ୍ବସୋ;

ଦିବ୍ବା ସଦ୍ଦା ନିଚ୍ଛରନ୍ତି, ସୱନୀଯା ମନୋରମା।

୭୩୧।

''ତସ୍ସା ତେ ନଚ୍ଚମାନାଯ, ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗେହି ସବ୍ବସୋ;

ଦିବ୍ବା ଗନ୍ଧା ପୱାଯନ୍ତି, ସୁଚିଗନ୍ଧା ମନୋରମା।

୭୩୨।

''ୱିୱତ୍ତମାନା କାଯେନ, ଯା ୱେଣୀସୁ ପିଳନ୍ଧନା;

ତେସଂ ସୁଯ୍ୟତି ନିଗ୍ଘୋସୋ, ତୂରିଯେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ଯଥା।

୭୩୩।

''ୱଟଂସକା ୱାତଧୁତା, ୱାତେନ ସମ୍ପକମ୍ପିତା;

ତେସଂ ସୁଯ୍ୟତି ନିଗ୍ଘୋସୋ, ତୂରିଯେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ଯଥା।

୭୩୪।

''ଯାପି ତେ ସିରସ୍ମିଂ ମାଲା, ସୁଚିଗନ୍ଧା ମନୋରମା;

ୱାତି ଗନ୍ଧୋ ଦିସା ସବ୍ବା, ରୁକ୍ଖୋ ମଞ୍ଜୂସକୋ ଯଥା।

୭୩୫।

''ଘାଯସେ ତଂ ସୁଚିଗନ୍ଧଂ, ରୂପଂ ପସ୍ସସି ଅମାନୁସଂ;

ଦେୱତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ''ନ୍ତି। –

ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି। ସାପି ତସ୍ସ ଏୱଂ ବ୍ୟାକାସି –

୭୩୬।

''ସାୱତ୍ଥିଯଂ ମଯ୍ହଂ ସଖୀ ଭଦନ୍ତେ, ସଙ୍ଘସ୍ସ କାରେସି ମହାୱିହାରଂ;

ତତ୍ଥପ୍ପସନ୍ନା ଅହମାନୁମୋଦିଂ, ଦିସ୍ୱା ଅଗାରଞ୍ଚ ପିଯଞ୍ଚ ମେତଂ।

୭୩୭।

''ତାଯେୱ ମେ ସୁଦ୍ଧନୁମୋଦନାଯ, ଲଦ୍ଧଂ ୱିମାନବ୍ଭୁତଦସ୍ସନେଯ୍ୟଂ;

ସମନ୍ତତୋ ସୋଳସଯୋଜନାନି, ୱେହାଯସଂ ଗଚ୍ଛତି ଇଦ୍ଧିଯା ମମ।

୭୩୮।

''କୂଟାଗାରା ନିୱେସା ମେ, ୱିଭତ୍ତା ଭାଗସୋ ମିତା;

ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ଆଭନ୍ତି, ସମନ୍ତା ସତଯୋଜନଂ।

୭୩୯।

''ପୋକ୍ଖରଞ୍ଞୋ ଚ ମେ ଏତ୍ଥ, ପୁଥୁଲୋମନିସେୱିତା;

ଅଚ୍ଛୋଦକା ୱିପ୍ପସନ୍ନା, ସୋଣ୍ଣୱାଲୁକସନ୍ଥତା।

୭୪୦।

''ନାନାପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନା, ପୁଣ୍ଡରୀକସମୋତତା;

ସୁରଭୀ ସମ୍ପୱାଯନ୍ତି, ମନୁଞ୍ଞା ମାଲୁତେରିତା।

୭୪୧।

''ଜମ୍ବୁଯୋ ପନସା ତାଲା, ନାଳିକେରୱନାନି ଚ;

ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ ଜାତା, ନାନାରୁକ୍ଖା ଅରୋପିମା।

୭୪୨।

‘‘ନାନାତୂରିଯସଙ୍ଘୁଟ୍ଠଂ, ଅଚ୍ଛରାଗଣଘୋସିତଂ;

ଯୋପି ମଂ ସୁପିନେ ପସ୍ସେ, ସୋପି ୱିତ୍ତୋ ସିଯା ନରୋ।

୭୪୩।

‘‘ଏତାଦିସଂ ଅବ୍ଭୁତଦସ୍ସନେଯ୍ୟଂ, ୱିମାନଂ ସବ୍ବସୋ ପଭଂ;

ମମ କମ୍ମେ ହି ନିବ୍ବତ୍ତଂ, ଅଲଂ ପୁଞ୍ଞାନି କାତୱେ’’ତି।

୭୩୬। ତତ୍ଥ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ମଯ୍ହଂ ସଖୀ ଭଦନ୍ତେ, ସଙ୍ଘସ୍ସ କାରେସି ମହାୱିହାରନ୍ତି ଭନ୍ତେ ଅନୁରୁଦ୍ଧ , ସାୱତ୍ଥିଯା ସମୀପେ ପାଚୀନପସ୍ସେ ମଯ୍ହଂ ମମ ସକ୍ଖୀ ସହାଯିକା ୱିସାଖା ମହାଉପାସିକା ଆଗତାଗତଂ ଚାତୁଦ୍ଦିସଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ନୱହିରଞ୍ଞକୋଟିପରିଚ୍ଚାଗେନ ପୁବ୍ବାରାମଂ ନାମ ମହନ୍ତଂ ୱିହାରଂ କାରେସି। ତତ୍ଥପ୍ପସନ୍ନା ଅହମାନୁମୋଦିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ କତପରିଯୋସିତେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଯ୍ୟାଦିଯମାନେ ତାଯ କତେ ପତ୍ତିଦାନେ ‘‘ଅହୋ ଠାନେ ୱତ ପରିଚ୍ଚାଗୋ କତୋ’’ତି ପସନ୍ନା ରତନତ୍ତଯେ କମ୍ମଫଲେ ଚ ସଞ୍ଜାତପସାଦା ଅହଂ ଅନୁମୋଦିଂ। ୱତ୍ଥୁୱସେନ ତସ୍ସା ଅନୁମୋଦନାଯ ଉଳାରଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଦିସ୍ୱା ଅଗାରଞ୍ଚ ପିଯଞ୍ଚ ମେତ’’ନ୍ତି ଆହ। ସହସ୍ସଗବ୍ଭଂ ଅତିୱିଯ ରମଣୀଯଂ ଦେୱୱିମାନସଦିସଂ ତଞ୍ଚ ଅଗାରଂ ମହନ୍ତଂ ପାସାଦଂ ପିଯଞ୍ଚ ମେ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ତାଦିସଂ ମହନ୍ତଂ ଧନପରିଚ୍ଚାଗଂ ଦିସ୍ୱା ଅନୁମୋଦିନ୍ତି ଯୋଜନା।

୭୩୭।ତାଯେୱ ମେ ସୁଦ୍ଧନୁମୋଦନାଯାତି ଯଥାୱୁତ୍ତାଯ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମପରିଚ୍ଚାଗାଭାୱେନ ସୁଦ୍ଧାଯ କେୱଲାଯ ଅନୁମୋଦନାଯେୱ। ଲଦ୍ଧଂ ୱିମାନବ୍ଭୁତଦସ୍ସନେଯ୍ୟନ୍ତି ମଯ୍ହଂ ପୁବ୍ବେ ଇଦିସସ୍ସ ଅଭୂତପୁବ୍ବତାଯ ଅବ୍ଭୁତଂ ସମନ୍ତଭଦ୍ଦକଭାୱେନ ଅତିୱିଯ ସୁରୂପତାଯ ଚ ଦସ୍ସନେଯ୍ୟଂ ଇମଂ ୱିମାନଂ ଲଦ୍ଧଂ ଅଧିଗତଂ। ଏୱଂ ତସ୍ସ ୱିମାନସ୍ସ ଅଭିରୂପତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପମାଣମହତ୍ତଂ ପଭାୱମହତ୍ତଂ ଉପଭୋଗୱତ୍ଥୁମହତ୍ତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସମନ୍ତତୋ ସୋଳସଯୋଜନାନୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଇଦ୍ଧିଯା ମମାତି ମମ ପୁଞ୍ଞିଦ୍ଧିଯା।

୭୩୯।ପୋକ୍ଖରଞ୍ଞୋତି ପୋକ୍ଖରଣିଯୋ। ପୁଥୁଲୋମନିସେୱିତାତି ଦିବ୍ବମଚ୍ଛେହି ଉପସେୱିତା।

୭୪୦।ନାନାପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନାତି ସତପତ୍ତସହସ୍ସପତ୍ତାଦିଭେଦେହି ନାନାୱିଧେହି ରତ୍ତପଦୁମେହି ରତ୍ତକମଲେହି ଚ ସଞ୍ଛାଦିତା। ପୁଣ୍ଡରୀକସମୋତତାତି ନାନାୱିଧେହି ସେତକମଲେହି ସମନ୍ତତୋ ଅୱତତା, ନାନାରୁକ୍ଖା ଅରୋପିମା ସୁରଭୀ ସମ୍ପୱାଯନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

୭୪୨।ସୋପୀତି ସୋ ସୁପିନଦସ୍ସାୱୀପି। ୱିତ୍ତୋତି ତୁଟ୍ଠୋ।

୭୪୩।ସବ୍ବସୋପଭନ୍ତି ସମନ୍ତତୋ ଓଭାସମାନଂ। କମ୍ମେ ହୀତି କମ୍ମନିମିତ୍ତଂ। ହୀତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଚେତନାନଂ ୱା ଅପରାପରୁପ୍ପତ୍ତିଯା ବହୁଭାୱତୋ ‘‘କମ୍ମେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଲନ୍ତି ଯୁତ୍ତଂ। କାତୱେତି କାତୁଂ।

ଇଦାନି ଥେରୋ ୱିସାଖାଯ ନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନଂ କଥାପେତୁକାମୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୭୪୪।

‘‘ତାଯେୱ ତେ ସୁଦ୍ଧନୁମୋଦନାଯ,

ଲଦ୍ଧଂ ୱିମାନବ୍ଭୁତଦସ୍ସନେଯ୍ୟଂ;

ଯା ଚେୱ ସା ଦାନମଦାସି ନାରୀ,

ତସ୍ସା ଗତିଂ ବ୍ରୂହି କୁହିଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ସା’’ତି।

୭୪୪। ତତ୍ଥ ଯା ଚେଓ ସା ଦାନମଦାସି ନାରୀତି ଯସ୍ସ ଦାନସ୍ସ ଅନୁମୋଦନାଯ ତ୍ୱଂ ଇଦିସଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଟିଲଭି, ତଂ ଦାନଂ ଯା ଚେଓ ସା ନାରୀ ଅଦାସୀତି ୱିସାଖଂ ମହାଉପାସିକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ତାଯ ଏୱ ଦେୱତାଯ ତସ୍ସା ସମ୍ପତ୍ତିଂ କଥାପେତୁକାମୋ ଆହ ''ତସ୍ସା ଗତିଂ ବ୍ରୂହି କୁହିଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ସା''ତି। ତସ୍ସା ଗତିନ୍ତି ତାଯ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱଗତିଂ।

ଇଦାନି ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ଆହ –

୭୪୫।

''ଯା ସା ଅହୁ ମଯ୍ହଂ ସଖୀ ଭଦନ୍ତେ, ସଙ୍ଘସ୍ସ କାରେସି ମହାୱିହାରଂ;

ୱିଞ୍ଞାତଧମ୍ମା ସା ଅଦାସି ଦାନଂ, ଉପ୍ପନ୍ନା ନିମ୍ମାନରତୀସୁ ଦେୱେସୁ।

୭୪୬।

''ପଜାପତୀ ତସ୍ସ ସୁନିମ୍ମିତସ୍ସ,

ଅଚିନ୍ତିଯୋ କମ୍ମୱିପାକ ତସ୍ସା;

ଯମେତଂ ପୁଚ୍ଛସି 'କୁହିଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ସା'ତି,

ତଂ ତେ ୱିଯାକାସିଂ ଅନଞ୍ଞଥା ଅହ''ନ୍ତି।

୭୪୫। ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାତଧମ୍ମାତି ୱିଞ୍ଞାତସାସନଧମ୍ମା, ପଟିୱିଦ୍ଧଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ।

୭୪୬।ସୁନିମ୍ମିତସ୍ସାତି ସୁନିମ୍ମିତସ୍ସ ଦେୱରାଜସ୍ସ। ଅଚିନ୍ତିଯୋ କମ୍ମୱିପାକ ତସ୍ସାତି ୱିଭତ୍ତିଲୋପଂ କତ୍ୱା ନିଦ୍ଦେସୋ, ତସ୍ସା ମମ ସଖିଯା ନିବ୍ବାନରତୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତାଯ କମ୍ମୱିପାକୋ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକଭୂତା ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତି ଅଚିନ୍ତିଯା ଅପ୍ପମେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନଞ୍ଞଥାତି ଅୱିପରୀତଂ ଯଥାସଭାୱତୋ। କଥଂ ପନାଯଂ ତସ୍ସା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅଞ୍ଞାସୀତି? ସୁଭଦ୍ଦା ୱିଯ ଭଦ୍ଦାଯ, ୱିସାଖାପି ଦେୱଧୀତା ଇମିସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି।

ଇଦାନି ଦେୱଧୀତା ଥେରଂ ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଦାନସମାଦପନେ ନିଯୋଜେନ୍ତୀ ଇମାହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି –

୭୪୭।

''ତେନହଞ୍ଞେପି ସମାଦପେଥ, ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନାନି ଦଦାଥ ୱିତ୍ତା;

ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସୁଣାଥ ପସନ୍ନମାନସା, ସୁଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲଦ୍ଧୋ ମନୁସ୍ସଲାଭୋ।

୭୪୮।

''ଯଂ ମଗ୍ଗଂ ମଗ୍ଗାଧିପତୀ ଅଦେସଯି, ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରୋ କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚୋ;

ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନାନି ଦଦାଥ ୱିତ୍ତା, ମହପ୍ଫଲା ଯତ୍ଥ ଭୱନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣା।

୭୪୯।

''ଯେ ପୁଗ୍ଗଲା ଅଟ୍ଠ ସତଂ ପସତ୍ଥା, ଚତ୍ତାରି ଏତାନି ଯୁଗାନି ହୋନ୍ତି;

ତେ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟା ସୁଗତସ୍ସ ସାୱକା, ଏତେସୁ ଦିନ୍ନାନି ମହପ୍ଫଲାନି।

୭୫୦।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଚ ପଟିପନ୍ନା, ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଫଲେ ଠିତା;

ଏସ ସଙ୍ଘୋ ଉଜୁଭୂତୋ, ପଞ୍ଞାସୀଲସମାହିତୋ।

୭୫୧।

‘‘ୟଜମାନାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ, ପୁଞ୍ଞପେକ୍ଖାନ ପାଣିନଂ;

କରୋତଂ ଓପଧିକଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୭୫୨।

‘‘ଏସୋ ହି ସଙ୍ଘୋ ୱିପୁଲୋ ମହଗ୍ଗତୋ, ଏସପ୍ପମେୟ୍ୟୋ ଉଦଧୀୱ ସାଗରୋ;

ଏତେ ହି ସେଟ୍ଠା ନରୱୀରସାୱକା, ପଭଙ୍କରା ଧମ୍ମମୁଦୀରୟନ୍ତି।

୭୫୩।

‘‘ତେସଂ ସୁଦିନ୍ନଂ ସୁହୁତଂ ସୁୟିଟ୍ଠଂ, ୟେ ସଙ୍ଘମୁଦ୍ଦିସ୍ସ ଦଦନ୍ତି ଦାନଂ;

ସା ଦକ୍ଖିଣା ସଙ୍ଘଗତା ପତିଟ୍ଠିତା, ମହପ୍ଫଲା ଲୋକୱିଦୂନ ୱଣ୍ଣିତା।

୭୫୪।

‘‘ଏତାଦିସଂ ୟଞ୍ଞମନୁସ୍ସରନ୍ତା, ୟେ ୱେଦଜାତା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେ;

ୱିନେୟ୍ୟ ମଚ୍ଛେରମଲଂ ସମୂଲଂ, ଅନିନ୍ଦିତା ସଗ୍ଗମୁପେନ୍ତି ଠାନ’’ନ୍ତି।

୭୪୭। ତତ୍ଥ ତେନହଞ୍ଞେପୀତି ତେନହି ଅଞ୍ଞେପି। ତେନାତି ଚ ତେନ କାରଣେନ, ହୀତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ‘‘ସମାଦପେଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ସମାଦପନାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନାନି ଦଦାଥା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠହି ଅକ୍ଖଣେହି ୱଜ୍ଜିତଂ ମନୁସ୍ସଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟାହ ‘‘ସୁଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲଦ୍ଧୋ ମନୁସ୍ସଲାଭୋ’’ତି। ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠ ଅକ୍ଖଣା ନାମ ତୟୋ ଅପାୟା ଅରୂପା ଅସଞ୍ଞସତ୍ତା ପଚ୍ଚନ୍ତଦେସୋ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ୱେକଲ୍ଲଂ ନିୟତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକତା ଅପାତୁଭାୱୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସାତି।

୭୪୮।ୟଂମଗ୍ଗନ୍ତି ୟଂ ଖେତ୍ତୱିସେସେ କତଂ ଦାନଂ, ତଂ ଏକନ୍ତେନ ସୁଗତିସମ୍ପାପନତୋ ସୁଗତିଗାମିମଗ୍ଗଂ ଅପାୟମଗ୍ଗତୋ ଜଙ୍ଘମଗ୍ଗାଦିତୋ ଚ ଅତିୱିୟ ସେଟ୍ଠଭାୱେନ ମଗ୍ଗାଧିପନ୍ତି କତ୍ୱା। ଦାନମ୍ପି ହି ସଦ୍ଧାହିରିୟୋ ୱିୟ ‘‘ଦେୱଲୋକଗାମିମଗ୍ଗୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୟଥାହ –

‘‘ସଦ୍ଧା ହିରିୟଂ କୁସଲଞ୍ଚ ଦାନଂ, ଧମ୍ମା ଏତେ ସପ୍ପୁରିସାନୁୟାତା;

ଏତଞ୍ହି ମଗ୍ଗଂ ଦିୱିୟଂ ୱଦନ୍ତି, ଏତେନ ହି ଗଚ୍ଛତି ଦେୱଲୋକ’’ନ୍ତି।(ଅ। ନି। ୮।୩୨; କଥା। ୪୮୦);

‘‘ମଗ୍ଗାଧିପତୀ’’ତି ୱା ପାଠୋ, ତସ୍ସ ଅରିୟମଗ୍ଗେନ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଅଧିପତିଭୂତୋ ସତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନାନି ଦଦାଥାତିଆଦିନା ପୁନପି ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେସୁ ଦାନସଂୱିଭାଗେ ନିୟୋଜେନ୍ତୋ ଆହ।

୭୪୯। ଇଦାନି ତଂ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟଂ ଅରିୟସଙ୍ଘଂ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ‘‘ଯେ ପୁଗ୍ଗଲା ଅଟ୍ଠ ସତଂ ପସତ୍ଥା’’ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଯେତି ଅନିୟମିତନିଦ୍ଦେସୋ। ପୁଗ୍ଗଲାତି ସତ୍ତା। ଅଟ୍ଠାତି ତେସଂ ଗଣନପରିଚ୍ଛେଦୋ। ତେ ହି ଚତ୍ତାରୋ ଚ ପଟିପନ୍ନା ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଫଲେ ଠିତାତି ଅଟ୍ଠ ହୋନ୍ତି। ସତଂ ପସତ୍ଥାତି ସପ୍ପୁରିସେହି ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସାୱକେହି ଅଞ୍ଞେହି ଚ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ପସତ୍ଥା। କସ୍ମା? ସହଜାତସୀଲାଦିଗୁଣଯୋଗତୋ। ତେସଞ୍ହି ଚମ୍ପକବକୁଲକୁସୁମାଦୀନଂ ୱିୟ ସହଜାତୱଣ୍ଣଗନ୍ଧାଦୟୋ ସହଜାତସୀଲସମାଧିଆଦୟୋ ଗୁଣା, ତେନ ତେ ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧାଦିସମ୍ପନ୍ନାନି ୱିୟ ପୁପ୍ଫାନି ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ସତଂ ପିୟା ମନାପା ପାସଂସିୟା ଚ ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯେ ପୁଗ୍ଗଲା ଅଟ୍ଠ ସତଂ ପସତ୍ଥା’’ତି। ତେ ପନ ସଙ୍ଖେପତୋ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ଫଲଟ୍ଠୋତି ଏକଂ ଯୁଗଂ, ଏୱଂ ଯାୱ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ଫଲଟ୍ଠୋତି ଏକଂ ଯୁଗନ୍ତି ଚତ୍ତାରି ଯୁଗାନି ହୋନ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ଚତ୍ତାରି ଏତାନି ଯୁଗାନି ହୋନ୍ତି ତେ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟା’’ତି। ତେତି ପୁବ୍ବେ ଅନିୟମତୋ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାନଂ ନିୟମେତ୍ୱା ଦସ୍ସନଂ। ତେ ହି ସବ୍ବେପି କମ୍ମଂ କମ୍ମଫଲଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଦେୟ୍ୟଧମ୍ମସଙ୍ଖାତଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଅରହନ୍ତୀତି ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟା ଗୁଣୱିସେସଯୋଗେନ ଦାନସ୍ସ ମହପ୍ଫଲଭାୱସାଧନତୋ। ସୁଗତସ୍ସ ସାୱକାତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଧମ୍ମସୱନନ୍ତେ ଅରିୟାୟ ଜାତିୟା ଜାତତାୟ ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୀତି ସାୱକା। ଏତେସୁ ଦିନ୍ନାନି ମହପ୍ଫଲାନୀତି ଏତେସୁ ସୁଗତସ୍ସ ସାୱକେସୁ ଅପ୍ପକାନିପି ଦାନାନି ଦିନ୍ନାନି ପଟିଗ୍ଗାହକତୋ ଦକ୍ଖିଣାୱିସୁଦ୍ଧିୟା ମହପ୍ଫଲାନି ହୋନ୍ତି। ତେନାହ ଭଗୱା ‘‘ଯାୱତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଘା ୱା ଗଣା ୱା, ତଥାଗତସାୱକସଙ୍ଘୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତୀ’’ତିଆଦି (ଅ॰ ନି॰ ୪।୩୪; ୫।୩୨; ଇତିୱୁ॰ ୯୦)।

୭୫୦।ଚତ୍ତାରୋଚ ପଟିପନ୍ନାତିଆଦି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ।

ଇଧ ପନ ଆୟସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ତନା ଦେୱତାୟ ଚ ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ତମତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ୱିହାରୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଚତୁରିତ୍ଥିୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନୱଣ୍ଣେନାତି ଚତୁରିତ୍ଥିୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱତି ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରନ୍ତେ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଗତୋ। ସୋ ତତ୍ଥ ପଟିପାଟିୟା ଠିତେସୁ ଚତୂସୁ ୱିମାନେସୁ ଚତସ୍ସୋ ଦେୱଧୀତରୋ ପଚ୍ଚେକଂ ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱାରା ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତିୟୋ ଦିସ୍ୱା ତାହି ପୁବ୍ବେ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ –

୭୫୫। ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ…ପେ॰…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଇମାହି ଗାଥାହି ପଟିପାଟିୟା ପୁଚ୍ଛି। ତାପି ତସ୍ସ ପୁଚ୍ଛାନନ୍ତରଂ ପଟିପାଟିୟା ବ୍ୟାକରିଂସୁ। ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ –

୭୫୮। ‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା…ପେ॰…ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି। –

ଅୟଂ ଗାଥା ୱୁତ୍ତା।

ତା କିର କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଏସିକାନାମକେ ରଟ୍ଠେ ପଣ୍ଣକତେ ନାମ ନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତା ୱୟପ୍ପତ୍ତା ତସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ ପତିକୁଲଂ ଗତା ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସନ୍ତି। ତାସୁ ଏକା ଅଞ୍ଞତରଂ ପିଣ୍ଡଚାରିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଇନ୍ଦୀୱରକଲାପଂ ଅଦାସି, ଅପରା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ନୀଲୁପ୍ପଲହତ୍ଥକଂ ଅଦାସି, ଅପରା ପଦୁମହତ୍ଥକଂ ଅଦାସି, ଅପରା ସୁମନମକୁଳାନି ଅଦାସି। ତା ଅପରେନ ସମୟେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ, ତାସଂ ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସଂ ପରିୱାରୋ ଅହୋସି। ତା ତତ୍ଥ ଯାୱତାୟୁକଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସେନ ଅପରାପରଂ ତତ୍ଥେୱ ସଂସରନ୍ତିୟୋ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ତତ୍ଥେୱ ଉପ୍ପନ୍ନା ୱୁତ୍ତନୟେନ ଆୟସ୍ମତା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତା। ତାସୁ ଏକା ଅତ୍ତନା କତଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ଥେରସ୍ସ କଥେନ୍ତୀ –

୭୫୯।

‘‘ଇନ୍ଦୀୱରାନଂ ହତ୍ଥକଂ ଅହମଦାସିଂ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତସ୍ସ;

ଏସିକାନଂ ଉଣ୍ଣତସ୍ମିଂ, ନଗରୱରେ ପଣ୍ଡକତେ ରମ୍ମେ।

୭୬୦।

''ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି। –

ଆହ। ଅପରା –

୭୬୬।

''ନୀଲୁପ୍ପଲହତ୍ଥକଂ ଅହମଦାସିଂ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତସ୍ସ;

ଏସିକାନଂ ଉଣ୍ଣତସ୍ମିଂ, ନଗରୱରେ ପଣ୍ଡକତେ ରମ୍ମେ।

୭୬୭। ''ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି। –

ଆହ। ଅପରା –

୭୭୩।

''ଓଦାତମୂଲକଂ ହରିତପତ୍ତଂ, ଉଦକସ୍ମିଂ ସରେ ଜାତଂ ଅହମଦାସିଂ;

ଭିକ୍ଖୁନୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତସ୍ସ, ଏସିକାନଂ ଉଣ୍ଣତସ୍ମିଂ;

ନଗରୱରେ ପଣ୍ଡକତେ ରମ୍ମେ।

୭୭୪। ''ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି। –

ଆହ। ଅପରା –

୭୮୦।

''ଅହଂ ସୁମନା ସୁମନସ୍ସ ସୁମନମକୁଳାନି, ଦନ୍ତୱଣ୍ଣାନି ଅହମଦାସିଂ;

ଭିକ୍ଖୁନୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତସ୍ସ, ଏସିକାନଂ ଉଣ୍ଣତସ୍ମିଂ;

ନଗରୱରେ ପଣ୍ଡକତେ ରମ୍ମେ।

୭୮୧। ''ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି। –

ଆହ।

୭୫୯। ତତ୍ଥ ଇନ୍ଦୀୱରାନଂ ହତ୍ଥକନ୍ତି ଉଦ୍ଦାଲକପୁପ୍ଫହତ୍ଥଂ ୱାତଘାତକପୁପ୍ଫକଲାପଂ। ଏସିକାନନ୍ତି ଏସିକାରଚ୍ଛସ୍ସ। ଉଣ୍ଣତସ୍ମିଂ ନଗରୱରେତି ଉଣ୍ଣତେ ଭୂମିପଦେସେ ନିୱିଟ୍ଠେ ମେଘୋଦରଂ ଲିହନ୍ତେହି ୱିଯ ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତେହି ପାସାଦକୂଟାଗାରାଦୀହି ଉଣ୍ଣତେ ଉତ୍ତମନଗରେ। ପଣ୍ଡକତେତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ।

୭୬୬।ନୀଲୁପ୍ପଲହତ୍ଥକନ୍ତି କୁୱଲୟକଲାପଂ।

୭୭୩।ଓଦାତମୂଲକନ୍ତି ସେତମୂଲଂ, ଭିସମୂଲାନଂ ଧୱଲତାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ପଦୁମକଲାପଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ତେନାହ ‘‘ହରିତପତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ହରିତପତ୍ତନ୍ତି ନୀଲପତ୍ତଂ। ଅୱିଜହିତମକୁଳଅପତ୍ତସ୍ସ ହି ପଦୁମସ୍ସ ବାହିରପତ୍ତାନି ହରିତୱଣ୍ଣାନି ଏୱ ହୋନ୍ତି। ଉଦକସ୍ମିଂ ସରେ ଜାତନ୍ତି ସରେ ଉଦକମ୍ହି ଜାତଂ, ସରୋରୁହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୭୮୦।ସୁମନାତି ଏୱଂନାମା। ସୁମନସ୍ସାତି ସୁନ୍ଦରଚିତ୍ତସ୍ସ। ସୁମନମକୁଳାନୀତି ଜାତିସୁମନପୁପ୍ଫମକୁଳାନି। ଦନ୍ତୱଣ୍ଣାନୀତି ସଜ୍ଜୁକଂ ଉଲ୍ଲିଖିତହତ୍ଥିଦନ୍ତସଦିସୱଣ୍ଣାନି।

ଏୱଂ ତାହି ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମେ କଥିତେ ଥେରୋ ତାସଂ ଅନୁପୁବ୍ବିଂ କଥଂ କଥେତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି। ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସା ସଦ୍ଧିଂପି ସହପରିୱାରା ସୋତାପନ୍ନା ଅହେସୁଂ। ଥେରୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ତମତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଧମ୍ମଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଜାତାତି।

ଚତୁରିତ୍ଥିୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଅମ୍ବୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଦିବ୍ବଂତେ ଅମ୍ବୱନଂ ରମ୍ମନ୍ତି ଅମ୍ବୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଅଞ୍ଞତରା ଉପାସିକା ଆୱାସଦାନସ୍ସ ମହପ୍ଫଲତଂ ମହାନିସଂସତଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱା ଛନ୍ଦଜାତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏକଂ ଆୱାସଂ କାରେତୁକାମା, ଇଚ୍ଛାମି ତାଦିସଂ ଓକାସଂ, ଆଚିକ୍ଖତୂ’’ତି। ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆଣାପେସି, ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସା ଓକାସଂ ଦସ୍ସେସୁଂ। ସା ତତ୍ଥ ରମଣୀଯଂ ଆୱାସଂ କାରେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖେ ରୋପେସି। ସୋ ଆୱାସୋ ସମନ୍ତତୋ ଅମ୍ବପନ୍ତୀହି ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଛାଯୂଦକସମ୍ପନ୍ନୋ ମୁତ୍ତାଜାଲସଦିସୱାଲୁକାକିଣ୍ଣପଣ୍ଡରଭୂମିଭାଗୋ ଅତିୱିଯ ମନୋହରୋ ଅହୋସି। ସା ତଂ ୱିହାରଂ ନାନାୱଣ୍ଣେହି ୱତ୍ଥେହି ପୁପ୍ଫଦାମଗନ୍ଧଦାମାଦୀହି ଚ ଦେୱୱିମାନଂ ୱିଯ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତେଲପଦୀପଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅମ୍ବରୁକ୍ଖେ ଚ ଅହତେହି ୱତ୍ଥେହି ୱେଠେତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଯ୍ୟାଦେସି।

ସା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସା ମହନ୍ତଂ ୱିମାନଂ ପାତୁରହୋସି ଅମ୍ବୱନପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ସା ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଛରାଗଣପରିୱାରିତା ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱତି। ତଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୭୮୩।

‘‘ଦିବ୍ବଂ ତେ ଅମ୍ବୱନଂ ରମ୍ମଂ, ପାସାଦେତ୍ଥ ମହଲ୍ଲକୋ;

ନାନାତୂରିଯସଙ୍ଘୁଟ୍ଠୋ, ଅଚ୍ଛରାଗଣଘୋସିତୋ।

୭୮୪।

‘‘ପଦୀପୋ ଚେତ୍ଥ ଜଲତି, ନିଚ୍ଚଂ ସୋୱଣ୍ଣଯୋ ମହା;

ଦୁସ୍ସଫଲେହି ରୁକ୍ଖେହି, ସମନ୍ତା ପରିୱାରିତୋ।

୭୮୫। ‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୭୮୭। ‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୭୮୮।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ପୁରିମାଯ ଜାତିଯା ମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ୱିହାରଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ କାରେସିଂ, ଅମ୍ବେହି ପରିୱାରିତଂ।

୭୮୯।

‘‘ପରିଯୋସିତେ ୱିହାରେ, କାରେନ୍ତେ ନିଟ୍ଠିତେ ମହେ;

ଅମ୍ବେହି ଛାଦଯିତ୍ୱାନ, କତ୍ୱା ଦୁସ୍ସମଯେ ଫଲେ।

୭୯୦।

‘‘ପଦୀପଂ ତତ୍ଥ ଜାଲେତ୍ୱା, ଭୋଜଯିତ୍ୱା ଗଣୁତ୍ତମଂ;

ନିଯ୍ୟାଦେସିଂ ତଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

୭୯୧।

‘‘ତେନ ମେ ଅମ୍ବୱନଂ ରମ୍ମଂ, ପାସାଦେତ୍ଥ ମହଲ୍ଲକୋ;

ନାନାତୂରିଯସଙ୍ଘୁଟ୍ଠୋ, ଅଚ୍ଛରାଗଣଘୋସିତୋ।

୭୯୨।

‘‘ପଦୀପୋ ଚେତ୍ଥ ଜଲତି, ନିଚ୍ଚଂ ସୋୱଣ୍ଣଯୋ ମହା;

ଦୁସ୍ସଫଲେହି ରୁକ୍ଖେହି, ସମନ୍ତା ପରିୱାରିତୋ।

୭୯୩।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ସା ଦେୱତା ବ୍ୟାକାସି।

୭୮୩। ତତ୍ଥ ମହଲ୍ଲକୋତି ମହନ୍ତୋ ଆଯାମୱିତ୍ଥାରେହି ଉବ୍ବେଧେନ ଚ ୱିପୁଲୋ, ଉଳାରତମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚ୍ଛରାଗଣଘୋସିତୋତି ତଂ ପମୋଦିତୁଂ ସଙ୍ଗୀତିୱସେନ ଚେୱ ପିଯସଲ୍ଲାପୱସେନ ଚ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘେନ ସମୁଗ୍ଘୋସିତୋ।

୭୮୪।ପଦୀପୋ ଚେତ୍ଥ ଜଲତୀତି ସୂରିଯରସ୍ମିସମୁଜ୍ଜଲକିରଣୱିତାନୋ ରତନପ୍ପଦୀପୋ ଚ ଏତ୍ଥ ଏତସ୍ମିଂ ପାସାଦେ ଅଭିଜଲତି। ଦୁସ୍ସଫଲେହୀତି ଦୁସ୍ସାନି ଫଲାନି ଏତେସନ୍ତି ଦୁସ୍ସଫଲା। ତେହି ସମୁଗ୍ଗିରିଯମାନଦିବ୍ବୱତ୍ଥେହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୭୮୯।କାରେନ୍ତେ ନିଟ୍ଠିତେ ମହେତି କତପରିଯୋସିତସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସ ମହେ ପୂଜାଯ କରୀଯମାନାଯ ଚ। କତ୍ୱା ଦୁସ୍ସମଯେ ଫଲେତି ଦୁସ୍ସେହେୱ ତେସଂ ଅମ୍ବାନଂ ଫଲଂ କତ୍ୱା।

୭୯୦।ଗଣୁତ୍ତମନ୍ତି ଗଣାନଂ ଉତ୍ତମଂ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘଂ। ନିଯ୍ୟାଦେସିନ୍ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେସିଂ, ଅଦାସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଅମ୍ବୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

၉। ପୀତଵିମାନଵଣ୍ଣନା

ପୀତଵତ୍ଥେପୀତଧଜେତି ପୀତଵିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗଵତି ପରିନିବ୍ବୁତେ ରଞ୍ଞା ଅଜାତସତ୍ତୁନା ଅତ୍ତନା ପଟିଲଦ୍ଧା ଭଗଵତୋ ସରୀରଧାତୁୟୋ ଗହେତ୍ଵା ଥୂପେ ଚ ମହେ ଚ କତେ ରାଜଗହଵାସିନୀ ଅଞ୍ଞତରା ଉପାସିକା ପାତୋଵ କତସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନା ‘‘ସତ୍ଥୁ ଥୂପଂ ପୂଜେସ୍ସାମୀ’’ତି ୟଥାଲଦ୍ଧାନି ଚତ୍ତାରି କୋସାତକୀପୁପ୍ଫାନି ଗହେତ୍ଵା ସଦ୍ଧାଵେଗେନ ସମୁସ୍ସାହିତମାନସା ମଗ୍ଗପରିସ୍ସୟଂ ଅନୁପଧାରେତ୍ଵାଵ ଥୂପାଭିମୁଖୀ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ନଂ ତରୁଣଵଚ୍ଛା ଗାଵୀ ଅଭିଧାଵନ୍ତୀ ଵେଗେନ ଆପତିତ୍ଵା ସିଙ୍ଗେନ ପହରିତ୍ଵା ଜୀଵିତକ୍ଖୟଂ ପାପେସି। ସା ତାଵଦେଵ ତାଵତିଂସଭଵନେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀ ସକ୍କସ୍ସ ଦେଵରଞ୍ଞୋ ଉୟ୍ୟାନକୀଳଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପରିଵାରଭୂତାନଂ ଅଡ୍ଢତିୟାନଂ ନାଟକକୋଟୀନଂ ମଜ୍ଝେ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରପଭାୟ ତା ସବ୍ବା ଅଭିଭଵନ୍ତୀ ସହ ରଥେନ ପାତୁରହୋସି। ତଂ ଦିସ୍ଵା ସକ୍କୋ ଦେଵରାଜା ଵିମ୍ହିତଚିତ୍ତୋ ଅଚ୍ଛରିୟବ୍ଭୁତଜାତୋ ‘‘କୀଦିସେନ ନୁ ଖୋ ଓଳାରିକେନ କମ୍ମୁନା ଅୟଂ ଏଦିସିଂ ସୁମହତିଂ ଦେଵିଦ୍ଧିମୁପାଗତା’’ତି ତଂ ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୭୯୫।

‘‘ପୀତଵତ୍ଥେ ପୀତଧଜେ, ପୀତାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ;

ପୀତଚନ୍ଦନଲିତ୍ତଙ୍ଗେ, ପୀତୌପ୍ପଲମାଲିନୀ।

୭୯୬।

‘‘ପୀତପାସାଦସୟନେ, ପୀତାସନେ ପୀତଭାଜନେ;

ପୀତଛତ୍ତେ ପୀତରଥେ, ପୀତସ୍ସେ ପୀତବୀଜନେ।

୭୯୭।

‘‘କିଂ କମ୍ମମକରୀ ଭଦ୍ଦେ, ପୁବ୍ବେ ମାନୁସକେ ଭଵେ;

ଦେଵତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି।

ସାପିସ୍ସ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୭୯୮।

‘‘କୋସାତକୀ ନାମ ଲତତ୍ଥି ଭନ୍ତେ, ତିତ୍ତିକା ଅନଭିଚ୍ଛିତା;

ତସ୍ସା ଚତ୍ତାରି ପୁପ୍ଫାନି, ଥୂପଂ ଅଭିହରିଂ ଅହଂ।

୭୯୯।

‘‘ସତ୍ଥୁ ସରୀରମୁଦ୍ଦିସ୍ସ, ଵିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା;

ନାସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ଅଵେକ୍ଖିସ୍ସଂ, ନ ତଗ୍ଗମନସା ସତୀ।

୮୦୦।

‘‘ତତୋ ମଂ ଅଵଧୀ ଗାଵୀ, ଥୂପଂ ଅପତ୍ତମାନସଂ;

ତଞ୍ଚାହଂ ଅଭିସଞ୍ଚେସ୍ସଂ, ଭିୟ୍ୟୋ ନୂନ ଇତୋ ସିୟା।

୮୦୧।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ଦେୱିନ୍ଦ, ମଘୱା ଦେୱକୁଞ୍ଜର;

ପହାୟ ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତୱ ସହବ୍ୟମାଗତା’’ତି।

୭୯୫-୬। ତତ୍ଥ ପୀତଚନ୍ଦନଲିତ୍ତଙ୍ଗେତି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣେନ ଚନ୍ଦନେନ ଅନୁଲିତ୍ତସରୀରେ। ପୀତପାସାଦସୟନେତି ସବ୍ବସୋୱଣ୍ଣମୟେନ ପାସାଦେନ ସୁୱଣ୍ଣପରିକ୍ଖିତ୍ତେହି ସୟନେହି ଚ ସମନ୍ନାଗତେ। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ହେଟ୍ଠା ଉପରି ଚ ପୀତସଦ୍ଦେନ ସୁୱଣ୍ଣମେୱ ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୭୯୮।ଲତନ୍ତୀତି ଲତା ଅହ୍ମି। ଭନ୍ତେତି ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜାନଂ ଗାରୱେନ ଆଲପତି। ଅନଭିଚ୍ଛିତାତି ନ ଅଭିକଙ୍ଖିତା।

୭୯୯।ସରୀରନ୍ତି ସରୀରଭୂତଂ ଧାତୁଂ। ଅୱୟୱେ ଚାୟଂ ସମୁଦାୟୱୋହାରୋ ୟଥା ‘‘ପଟୋ ଡଡ୍ଢୋ, ସମୁଦ୍ଦୋ ଦିଟ୍ଠୋ’’ତି ଚ। ଅସ୍ସାତି ଗୋରୂପସ୍ସ। ମଗ୍ଗନ୍ତି ଆଗମନମଗ୍ଗଂ। ନ ଅୱେକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ନ ଓଲୋକୟିଂ। କସ୍ମା? ନ ତଗ୍ଗମନସା ସତୀତି, ତସ୍ସଂ ଗାୱିୟଂ ଗତମନା ଠପିତମନା ନ ହୋନ୍ତୀ, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଭଗୱତୋ ଥୂପଗତମନା ଏୱ ସମାନାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ତଦଙ୍ଗମନସା ସତୀ’’ତି ଚ ପାଠୋ, ତଦଙ୍ଗେ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଧାତୁୟା ଅଙ୍ଗେ ମନୋ ଏତିସ୍ସାତି ତଦଙ୍ଗମନସା। ଏୱଂଭୂତା ଅହଂ ତଦା ତସ୍ସା ମଗ୍ଗଂ ନାୱେକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

୮୦୦।ଥୂପଂ ଅପତ୍ତମାନସନ୍ତି ଥୂପଂ ଚେତିୟଂ ଅସମ୍ପତ୍ତଅଜ୍ଝାସୟଂ, ମନସି ଭୱୋତି ହି ମାନସୋ, ଅଜ୍ଝାସୟୋ ମନୋରଥୋ। ‘‘ଥୂପଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପ୍ପନ୍ନମନୋରଥସ୍ସ ଅସମ୍ପୁଣ୍ଣତାୟ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଥୂପଂ ଚେତିୟଂ ପନ ପୁପ୍ଫେହି ପୂଜନଚିତ୍ତଂ ସିଦ୍ଧମେୱ, ୟେନ ସା ଦେୱଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନା। ତଞ୍ଚାହଂ ଅଭିସଞ୍ଚେସ୍ସନ୍ତି ତଞ୍ଚେ ଅହଂ ଅଭିସଞ୍ଚିନେସ୍ସଂ, ପୁପ୍ଫପୂଜନେନ ହି ପୁଞ୍ଞଂ ଅହଂ ଥୂପଂ ଅଭିଗନ୍ତ୍ୱା ୟଥାଧିପ୍ପାୟଂ ପୂଜନେନ ସମ୍ମଦେୱ ଚିନେସ୍ସଂ ଉପଚିନେସ୍ସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଭିୟ୍ୟୋ ନୂନ ଇତୋ ସିୟାତି ଇତୋ ୟଥାଲଦ୍ଧସମ୍ପତ୍ତିତୋପି ଭିୟ୍ୟୋ ଉପରି ଉତ୍ତରିତରା ସମ୍ପତ୍ତି ସିୟାତି ମଞ୍ଞେତି ଅତ୍ଥୋ।

୮୦୧।ମଘୱାଦେୱକୁଞ୍ଜରାତି ଆଲପନଂ। ତତ୍ଥ ଦେୱକୁଞ୍ଜରାତି ସବ୍ବବଲପରକ୍କମାଦିୱିସେସେହି ଦେୱେସୁ କୁଞ୍ଜରସଦିସୋ। ସହବ୍ୟନ୍ତି ସହଭାୱଂ।

୮୦୨।

‘‘ଇଦଂ ସୁତ୍ୱା ତିଦସାଧିପତି, ମଘୱା ଦେୱକୁଞ୍ଜରୋ;

ତାୱତିଂସେ ପସାଦେନ୍ତୋ, ମାତଲିଂ ଏତଦବ୍ରୱୀ’’ତି। –

ଇଦଂ ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକୱଚନଂ। ତତୋ ସକ୍କୋ ମାତଲିପମୁଖସ୍ସ ଦେୱଗଣସ୍ସ ଇମାହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି –

୮୦୩।

‘‘ପସ୍ସ ମାତଲି ଅଚ୍ଛେରଂ, ଚିତ୍ତଂ କମ୍ମଫଲଂ ଇଦଂ;

ଅପ୍ପକମ୍ପି କତଂ ଦେୟ୍ୟଂ, ପୁଞ୍ଞଂ ହୋତି ମହପ୍ଫଲଂ।

୮୦୪।

‘‘ନତ୍ଥି ଚିତ୍ତେ ପସନ୍ନମ୍ହି, ଅପ୍ପକା ନାମ ଦକ୍ଖିଣା;

ତଥାଗତେ ୱା ସମ୍ବୁଦ୍ଧେ, ଅଥ ୱା ତସ୍ସ ସାୱକେ।

୮୦୫।

‘‘ଏହି ମାତଲି ଅମ୍ହେପି, ଭିନ୍ନୋ ଭିନ୍ନୋ ମହେମସେ;

ତଥାଗତସ୍ସ ଧାତୁଯୋ, ସୁଖୋ ପୁଞ୍ଞାନମୁଚ୍ଚଯୋ।

୮୦୬।

‘‘ତିଟ୍ଠନ୍ତେ ନିବ୍ବୁତେ ଚାପି, ସମେ ଚିତ୍ତେ ସମଂ ଫଲଂ;

ଚେତୋପଣିଧିହେତୁହି, ସତ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ସୁଗ୍ଗତିଂ।

୮୦୭।

‘‘ବହୂନଂ ୱତ ଅତ୍ଥାଯ, ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ତଥାଗତା;

ଯତ୍ଥ କାରଂ କରିତ୍ୱାନ, ସଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଦାଯକା’’ତି।

୮୦୨। ତତ୍ଥ ପସାଦେନ୍ତୋତି ପସନ୍ନେ କରୋନ୍ତୋ, ରତନତ୍ତଯେ ସଦ୍ଧଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୮୦୩।ଚିତ୍ତନ୍ତି ୱିଚିତ୍ତଂ ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟଂ। କମ୍ମଫଲନ୍ତି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛରିଯଭାୱେପି ଖେତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ଚିତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ଉଳାରସ୍ସ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସ ଫଲଂ ପସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ଅପ୍ପକମ୍ପି କତଂ ଦେଯ୍ୟଂ, ପୁଞ୍ଞଂ ହୋତି ମହପ୍ଫଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ କତନ୍ତି କାରୱସେନ ସକ୍କାରୱସେନ ଆଯତନେ ୱିନିଯୁତ୍ତଂ। ଦେଯ୍ୟନ୍ତି ଦାତବ୍ବୱତ୍ଥୁଂ। ପୁଞ୍ଞନ୍ତି ତଥାପୱତ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ।

୮୦୪। ଇଦାନି ଯତ୍ଥ ଅପ୍ପକମ୍ପି କତଂ ପୁଞ୍ଞଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି, ତଂ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ନତ୍ଥି ଚିତ୍ତେ ପସନ୍ନମ୍ହୀ’’ତି ଗାଥମାହ। ତଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

୮୦୫-୬।ଅମ୍ହେପୀତି ମଯମ୍ପି। ମହେମସେତି ମହାମସେ ପୂଜାମସେ। ଚେତୋପଣିଧିହେତୁ ହୀତି ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମଦେୱ ଠପନନିମିତ୍ତଂ, ଅତ୍ତସମ୍ମାପଣିଧାନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ନ ତଂ ମାତାପିତା କଯିରା, ଅଞ୍ଞେ ୱାପି ଚ ଞାତକା;

ସମ୍ମା ପଣିହିତଂ ଚିତ୍ତଂ, ସେଯ୍ୟସୋ ନଂ ତତୋ କରେ’’ତି। (ଧ। ପ। ୪୩);

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଉଯ୍ୟାନକୀଳଂ ଅକୀଳିତ୍ୱା ତତୋୱ ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଅଭିଣ୍ହଂ ପୂଜନେଯ୍ୟଟ୍ଠାନଭୂତେ ଚୂଳାମଣିଚେତିଯେ ସତ୍ତାହଂ ପୂଜଂ ଅକାସି। ଅଥ ଅପରେନ ସମଯେନ ଦେୱଚାରିକଂ ଗତସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ ନାରଦତ୍ଥେରସ୍ସ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଗାଥାହେୱ କଥେସି, ଥେରୋ ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକାନଂ ଆରୋଚେସି, ତେ ତଥା ନଂ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୋପେସୁନ୍ତି।

ପୀତୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଉଚ୍ଛୁୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଓଭାସଯିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ସଦେୱକନ୍ତି ଉଚ୍ଛୁୱିମାନଂ। ତଂ ହେଟ୍ଠା ଉଚ୍ଛୁୱିମାନେନ ପାଳିଇତୋ ଚ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ଚ ସଦିସମେୱ। କେୱଲଂ ତତ୍ଥ ସସ୍ସୁ ସୁଣିସଂ ପୀଠକେନ ପହରିତ୍ୱା ମାରେସି, ଇଧ ପନ ଲେଡ୍ଡୁନାତି ଅଯମେୱ ୱିସେସୋ। ୱତ୍ଥୁନୋ ପନ ଭିନ୍ନତ୍ତା ଉଭଯମ୍ପି ୱିସୁଂଯେୱ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୁଳ୍ହନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୮୦୮।

‘‘ଓଭାସଯିତ୍ୱା ପଥଓିଂ ସଦେଓକଂ, ଅତିରୋଚସି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ୱିଯ;

ସିରିଯା ଚ ଓଣ୍ଣେନ ଯସେନ ତେଜସା, ବ୍ରହ୍ମାଓ ଦେଓେ ତିଦସେ ସହିନ୍ଦକେ।

୮୦୯।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଉପ୍ପଲମାଲଧାରିନୀ, ଆଓେଳଇନୀ କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚେ;

ଅଲଙ୍କତେ ଉତ୍ତମଓତ୍ଥଧାରିନୀ, କା ତ୍ୱଂ ସୁଭେ ଦେଓତେ ଓନ୍ଦସେ ମମଂ।

୮୧୦।

‘‘କିଂ ତ୍ୱଂ ପୁରେ କମ୍ମମକାସି ଅତ୍ତନା, ମନୁସ୍ସଭୂତା ପୁରିମାଯ ଜାତିଯା;

ଦାନଂ ସୁଚିଣ୍ଣଂ ଅଥ ସୀଲସଞ୍ଞମଂ, କେନୁପପନ୍ନା ସୁଗତିଂ ଯସସ୍ସିନୀ;

ଦେଓତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି। –

ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ପୁଚ୍ଛି। ତତୋ ଦେଓତା ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ଯାକାସି –

୮୧୧।

‘‘ଇଦାନି ଭନ୍ତେ ଇମମେଓ ଗାମଂ, ପିଣ୍ଡାଯ ଅମ୍ହାକଂ ଘରଂ ଉପାଗମି;

ତତୋ ତେ ଉଚ୍ଛୁସ୍ସ ଅଦାସିଂ ଖଣ୍ଡିକଂ, ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଅତୁଲାଯ ପୀତିଯା।

୮୧୨।

‘‘ସସ୍ସୁ ଚ ପଚ୍ଛା ଅନୁଯୁଞ୍ଜତେ ମମଂ, କହଂ ନୁ ଉଚ୍ଛୁଂ ଓଧୁକେ ଅଓାକିରି;

ନ ଛଡ୍ଡିତଂ ନୋ ପନ ଖାଦିତଂ ମଯା, ସନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସଯଂ ଅଦାସହଂ।

୮୧୩।

‘‘‘ତୁଯ୍ହଂ ନ୍ୱିଦଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ଅଥୋ ମମ’, ଇତିସ୍ସା ସସ୍ସୁ ପରିଭାସତେ ମମଂ;

ଲେଡ୍ଡୁଂ ଗହେତ୍ୱା ପହାରଂ ଅଦାସି ମେ, ତତୋ ଚୁତା କାଲକତାମ୍ହି ଦେଓତା।

୮୧୪।

‘‘ତଦେଓ କମ୍ମଂ କୁସଲଂ କତଂ ମଯା, ସୁଖଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଅନୁଭୋମି ଅତ୍ତନା;

ଦେଓେହି ସଦ୍ଧିଂ ପରିଚାରଯାମହଂ, ମୋଦାମହଂ କାମଗୁଣେହି ପଞ୍ଚହି।

୮୧୫।

‘‘ତଦେୱ କମ୍ମଂ କୁସଲଂ କତଂ ମଯା, ସୁଖଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଅନୁଭୋମି ଅତ୍ତନା;

ଦେୱିନ୍ଦଗୁତ୍ତା ତିଦସେହି ରକ୍ଖିତା, ସମପ୍ପିତା କାମଗୁଣେହି ପଞ୍ଚହି।

୮୧୬।

‘‘ଏତାଦିସଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ଅନପ୍ପକଂ, ମହାୱିପାକା ମମ ଉଚ୍ଛୁଦକ୍ଖିଣା;

ଦେୱେହି ସଦ୍ଧିଂ ପରିଚାରଯାମହଂ, ମୋଦାମହଂ କାମଗୁଣେହି ପଞ୍ଚହି।

୮୧୭।

‘‘ଏତାଦିସଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ଅନପ୍ପକଂ, ମହାଜୁତିକା ମମ ଉଚ୍ଛୁଦକ୍ଖିଣା;

ଦେୱିନ୍ଦଗୁତ୍ତା ତିଦସେହି ରକ୍ଖିତା, ସହସ୍ସନେତ୍ତୋରିୱ ନନ୍ଦନେ ୱନେ।

୮୧୮।

‘‘ତୁୱଞ୍ଚ ଭନ୍ତେ ଅନୁକମ୍ପକଂ ୱିଦୁଂ, ଉପେଚ୍ଚ ୱନ୍ଦିଂ କୁସଲଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛିସଂ;

ତତୋ ତେ ଉଚ୍ଛୁସ୍ସ ଅଦାସିଂ ଖଣ୍ଡିକଂ, ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଅତୁଲାଯ ପୀତିଯା’’ତି।

ସେସଂ ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱାତି।

ଉଚ୍ଛୁୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧। ୱନ୍ଦନୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନୱଣ୍ଣେନାତି ୱନ୍ଦନୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଗାମକାୱାସେ ୱସ୍ସଂ ୱସିତ୍ୱା ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସା ପୱାରେତ୍ୱା ସେନାସନଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ମଜ୍ଝେନ ଅତିକ୍କମନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରା ଇତ୍ଥୀ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ସଞ୍ଜାତଗାରୱବହୁମାନା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସିରସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଯାୱ ଦସ୍ସନୂପଚାରା ପସାଦସୋମ୍ମାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଅଟ୍ଠାସି । ସା ଅପରେନ ସମଯେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥ ନଂ ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତିଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଇମାହି ଗାଥାହି ପଟିପୁଚ୍ଛି –

୮୧୯। ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୮୨୨। ‘‘ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତମନା…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୮୨୩।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତା, ଦିସ୍ୱାନ ସମଣେ ସୀଲୱନ୍ତେ;

ପାଦାନି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ମନଂ ପସାଦଯିଂ, ୱିତ୍ତା ଚହଂ ଅଞ୍ଜଲିକଂ ଅକାସିଂ।

୮୨୪।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି।

୮୨୩। ତତ୍ଥ ସମଣେତି ସମିତପାପେ। ସୀଲୱନ୍ତେତି ସୀଲଗୁଣଯୁତ୍ତେ। ମନଂ ପସାଦୟନ୍ତି ‘‘ସାଧୁରୂପା ୱତିମେ ଅୟ୍ୟା ଧମ୍ମଚାରିନୋ ସମଚାରିନୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ’’ତି ତେସଂ ଗୁଣେ ଆରବ୍ଭ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେସିଂ। ୱିତ୍ତା ଚହଂ ଅଞ୍ଜଲିକଂ ଅକାସିନ୍ତି ତୁଟ୍ଠା ସୋମନସ୍ସଜାତା ଅହଂ ୱନ୍ଦିଂ। ପେସଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପସାଦୱିକସିତାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଦସ୍ସନମତ୍ତମ୍ପି ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ବହୂପକାରଂ, ପଗେୱ ୱନ୍ଦନାତି। ତେନାହ ‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ’’ତିଆଦି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ୱନ୍ଦନୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୨। ରଜ୍ଜୁମାଲାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନୱଣ୍ଣେନାତି ରଜ୍ଜୁମାଲାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମୟେନ ଗୟାଗାମକେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧୀତା ତସ୍ମିଂୟେୱ ଗାମେ ଏକସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରସ୍ସ ଦିନ୍ନା ପତିକୁଲଂ ଗତା, ତସ୍ମିଂ ଗେହେ ଇସ୍ସରିୟଂ ୱତ୍ତେନ୍ତୀ ତିଟ୍ଠତି। ସା ତସ୍ମିଂ ଗେହେ ଦାସିୟା ଧୀତରଂ ଦିସ୍ୱା ନ ସହତି। ଦିଟ୍ଠକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ କୋଧେନ ତଟତଟାୟମାନା ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି, ଖଟକଞ୍ଚସ୍ସା ଦେତି। ଯଦା ପନ ସା ୱୟପ୍ପତ୍ତିୟା କିଞ୍ଚସମତ୍ଥା ଜାତା, ତଦା ନଂ ଜଣ୍ଣୁକପ୍ପରମୁଟ୍ଠୀହି ପହରତେୱ ଯଥା ତଂ ପୁରିମଜାତୀସୁ ବଦ୍ଧାଘାତା।

ସା କିର ଦାସୀ କସ୍ସପଦସବଲସ୍ସ କାଲେ ତସ୍ସା ସାମିନୀ ଅହୋସି, ଇତରା ଦାସୀ। ସା ତଂ ଲେଡ୍ଡୁଦଣ୍ଡାଦୀହି ମୁଟ୍ଠିଆଦୀହି ଚ ଅଭିଣ୍ହଂ ଅଭିହନତି। ସା ତେନ ନିବ୍ବିନ୍ନା ଯଥାବଲଂ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ‘‘ଅନାଗତେ ଅହଂ ସାମିନୀ ହୁତ୍ୱା ଇମିସ୍ସା ଉପରି ଇସ୍ସରିୟଂ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ପତ୍ଥନଂ ଠପେସି। ଅଥ ସା ଦାସୀ ତତୋ ଚୁତା ଅପରାପରଂ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ୱୁତ୍ତନୟେନ ଗୟାଗାମକେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପତିକୁଲଂ ଗତା, ଇତରାପି ତସ୍ସା ଦାସୀ ଅହୋସି। ଏୱଂ ବଦ୍ଧାଘାତତାୟ ସା ତଂ ୱିହେଠେତି।

ଏୱଂ ୱିହେଠେନ୍ତୀ ଅକାରଣେନେୱ କେସେସୁ ଗହେତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ଚ ପାଦେହି ଚ ସୁହତଂ ହନି। ସା ନ୍ହାପିତସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଖୁରମୁଣ୍ଡଂ କାରେତ୍ୱା ଅଗମାସି। ସାମିନୀ ‘‘କିଂ ଜେ ଦୁଟ୍ଠଦାସି ମୁଣ୍ଡନମତ୍ତେନ ତୱ ୱିପ୍ପମୋକ୍ଖୋ’’ତି ରଜ୍ଜୁଂ ସୀସେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନଂ ଗହେତ୍ୱା ଓଣମେତ୍ୱା ଘାତେତି, ତସ୍ସା ତଞ୍ଚ ରଜ୍ଜୁଂ ଅପନେତୁଂ ନ ଦେତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଦାସିୟା ‘‘ରଜ୍ଜୁମାଲା’’ତି ନାମଂ ଅହୋସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ସତ୍ଥା ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ରଜ୍ଜୁମାଲାୟ ସୋତାପତ୍ତିଫଲୂପନିସ୍ସୟଂ, ତସ୍ସା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣିୟା ସରଣେସୁ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାନଂ ଦିସ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି ଛବ୍ବଣ୍ଣା ବୁଦ୍ଧରସ୍ମିୟୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ। ରଜ୍ଜୁମାଲାପି ଖୋ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ତାୟ ତଥା ୱିହେଠିୟମାନା ‘‘କିଂ ମେ ଇମିନା ଦୁଜ୍ଜୀୱିତେନା’’ତି ନିବ୍ବିନ୍ନରୂପା ଜୀୱିତେ ମରିତୁକାମା ଘଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦକତିତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ୱିୟ ଗେହତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତା ଅନୁକ୍କମେନ ୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ନିସିନ୍ନରୁକ୍ଖସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାଖାୟ ରଜ୍ଜୁଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପାସଂ କତ୍ୱା ଉବ୍ବନ୍ଧିତୁକାମା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଅଦ୍ଦସ ଭଗୱନ୍ତଂ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନଂ ପାସାଦିକଂ ପସାଦନୀୟଂ ଉତ୍ତମଦମଥସମଥମନୁପ୍ପତ୍ତଂ ଛବ୍ବଣ୍ଣବୁଦ୍ଧରସ୍ମିୟୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଗାରୱେନ ଆକଡ୍ଢିୟମାନହଦୟା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା ମାଦିସାନମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ୟମହଂ ସୁତ୍ୱା ଇତୋ ଦୁଜ୍ଜୀୱିତତୋ ମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି।

ଅଥ ଭଗୱା ତସ୍ସା ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ରଜ୍ଜୁମାଲେ’’ତି ଆହ। ସା ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅମତେନ ୱିୟ ଅଭିସିତ୍ତା ପୀତିୟା ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟ୍ଠା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ସା ଭଗୱା ଅନୁପୁବ୍ବିକଥାନୁପୁବ୍ବକଂ ଚତୁସଚ୍ଚକଥଂ କଥେସି, ସା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ସତ୍ଥା ‘‘ୱଚ୍ଚତି ଏତ୍ତକୋ ରଜ୍ଜୁମାଲାୟ ଅନୁଗ୍ଗହୋ, ଇଦାନେସା କେନଚି ଅପ୍ପଧଂସିୟା ଜାତା’’ତି ଅରଞ୍ଞତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗାମସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି। ରଜ୍ଜୁମାଲାପି ଅତ୍ତାନଂ ୱିନିପାତେତୁଂ ଅଭବ୍ବତାୟ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦୟସମ୍ପନ୍ନତାୟ ଚ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ମଂ ହନତୁ ୱା ୱିହେଠେତୁ ୱା ୟଂ ୱା ତଂ ୱା କରୋତୂ’’ତି ଘଟେନ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ଗେହଂ ଅଗମାସି। ସାମିକୋ ଗେହଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ଅଜ୍ଜ ଉଦକତିତ୍ଥଂ ଗତା ଚିରାୟିତ୍ୱା ଆଗତା, ମୁଖୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ଅତିୱିୟ ୱିପ୍ପସନ୍ନୋ, ତ୍ୱଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେନ ଆକାରେନ ଉପଟ୍ଠାସି, କିଂ ଏତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସା ତସ୍ସ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜ୍ଜୁମାଲାୟ ଉପରି ‘‘ତୟା ନ କିଞ୍ଚି କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ସୁଣିସାୟ ୱତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ସୀଘତରଂ ସତ୍ଥୁ

ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସାଦରେନ କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ସତ୍ଥାରଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଆନେତ୍ୱା ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ପରିୱିସିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାୱିଂ ଓନୀତପତ୍ତପାଣିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି, ସୁଣିସାପିସ୍ସ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଗଯାଗାମୱାସିନୋପି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ରଜ୍ଜୁମାଲାଯ ତସ୍ସା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପୁରିମଜାତୀସୁ କତକମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ କଥେତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଅନୁରୂପଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି । ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚ ମହାଜନୋ ଚ ତତ୍ଥ ସନ୍ନିପତିତୋ ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠହି। ସତ୍ଥା ଆସନା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିମେୱ ଅଗମାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ରଜ୍ଜୁମାଲଂ ଧୀତୁଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ତସ୍ସ ସୁଣିସା ରଜ୍ଜୁମାଲଂ ପିଯଚକ୍ଖୂହି ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଯାୱଜୀୱଂ ମନାପେନେୱ ସିନେହେନ ପରିହରି। ରଜ୍ଜୁମାଲା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସଞ୍ଚସ୍ସା ପରିୱାରୋ ଅହୋସି। ସା ସଟ୍ଠିସକଟଭାରପ୍ପମାଣେହି ଦିବ୍ବାଭରଣେହି ପଟିମଣ୍ଡିତତ୍ତଭାୱା ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱୁତା ନନ୍ଦନୱନାଦୀସୁ ମହତିଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନା ପମୁଦିତମନା ୱିଚରତି। ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦେୱଚାରିକଂ ଗତୋ ତଂ ମହନ୍ତେନ ଦିବ୍ବାନୁଭାୱେନ ମହତିଯା ଦେୱିଦ୍ଧିଯା ୱିଜ୍ଜୋତମାନଂ ଦିସ୍ୱା ତାଯ କତକମ୍ମଂ ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି।

୮୨୬।

‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ଯା ତ୍ୱଂ ତିଟ୍ଠସି ଦେୱତେ;

ହତ୍ଥେ ପାଦେ ଚ ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ, ନଚ୍ଚସି ସୁପ୍ପୱାଦିତେ।

୮୨୭।

‘‘ତସ୍ସା ତେ ନଚ୍ଚମାନାଯ, ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗେହି ସବ୍ବସୋ;

ଦିବ୍ବା ସଦ୍ଦା ନିଚ୍ଛରନ୍ତି, ସୱନୀଯା ମନୋରମା।

୮୨୮।

‘‘ତସ୍ସା ତେ ନଚ୍ଚମାନାଯ, ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗେହି ସବ୍ବସୋ;

ଦିବ୍ବା ଗନ୍ଧା ପୱାଯନ୍ତି, ସୁଚିଗନ୍ଧା ମନୋରମା।

୮୨୯।

‘‘ୱିୱତ୍ତମାନା କାଯେନ, ଯା ୱେଣୀସୁ ପିଳନ୍ଧନା;

ତେସଂ ସୁଯ୍ୟତି ନିଗ୍ଘୋସୋ, ତୂରିଯେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ଯଥା।

୮୩୦।

‘‘ୱଟଂସକା ୱାତଧୁତା, ୱାତେନ ସମ୍ପକମ୍ପିତା;

ତେସଂ ସୁଯ୍ୟତି ନିଗ୍ଘୋସୋ, ତୂରିଯେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ଯଥା।

୮୩୧।

‘‘ଯାପି ତେ ସିରସ୍ମିଂ ମାଲା, ସୁଚିଗନ୍ଧା ମନୋରମା;

ୱାତି ଗନ୍ଧୋ ଦିସା ସବ୍ବା, ରୁକ୍ଖୋ ମଞ୍ଜୂସକୋ ଯଥା।

୮୩୨।

‘‘ଘାଯସେ ତଂ ସୁଚିଗନ୍ଧଂ, ରୂପଂ ପସ୍ସସି ଅମାନୁସଂ;

ଦେୱତେ ପୁଚ୍ଛିତାଚିକ୍ଖ, କିସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି।

୮୨୬। ତତ୍ଥ ହତ୍ଥେ ପାଦେ ଚ ୱିଗ୍ଗୟ୍ହାତି ହତ୍ଥେ ଚ ପାଦେ ଚ ୱିୱିଧେହି ଆକାରେହି ଗହେତ୍ୱା, ପୁପ୍ଫମୁଟ୍ଠିପୁପ୍ଫଞ୍ଜଲିଆଦିଭେଦସ୍ସ ସାଖାଭିନଯସ୍ସ ଦସ୍ସନୱସେନ ୱିୱିଧେହି ଆକାରେହି ହତ୍ଥେ, ଚ, ସମପାଦାଦୀନମ୍ପି ଠାନୱିସେସାନଂ ଦସ୍ସନୱସେନ ୱିୱିଧେହି ଆକାରେହି ପାଦେ ଚ ଉପାଦିଯିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚ-ସଦ୍ଦେନ ସାଖାଭିନଯଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ନଚ୍ଚସୀତି ନଟସି। ଯା ତ୍ୱନ୍ତି ଯା ତ୍ୱଂ ଉଭନଯୱସେନ ନଚ୍ଚଂ କରୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁତ୍ୱାୱାଦିତେତି ସୁନ୍ଦରେ ପୱଜ୍ଜନେ ସତି ତୱ ନଚ୍ଚସ୍ସ ଅନୁରୂପୱସେନ ୱୀଣାୱଂସମୁଦିଙ୍ଗତାଳଆଦିକେ ୱାଦିଯମାନେ, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେ ତୂରିଯେ ପଗ୍ଗୟ୍ହମାନେତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ହେଟ୍ଠାୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଏୱଂ ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତା ସା ଦେୱତା ଅତ୍ତନୋ ପୁରିମଜାତିଆଦିଂ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୮୩୩।

‘‘ଦାସୀ ଅହଂ ପୁରେ ଆସିଂ, ଗଯାଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସହଂ;

ଅପ୍ପପୁଞ୍ଞା ଅଲକ୍ଖିକା, ରଜ୍ଜୁମାଲାତି ମଂ ୱିଦୁଂ।

୮୩୪।

‘‘ଅକ୍କୋସାନଂ ୱଧାନଞ୍ଚ, ତଜ୍ଜନାଯ ଚ ଉଗ୍ଗତା;

କୁଟଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମ୍ମ, ଅଗଞ୍ଛିଂ ଉଦହାରିଯା।

୮୩୫।

‘‘ୱିପଥେ କୁଟଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା, ୱନସଣ୍ଡଂ ଉପାଗମିଂ;

‘ଇଧେୱାହଂ ମରିସ୍ସାମି, କୋ ଅତ୍ଥୋ ଜୀୱିତେନ ମେ’।

୮୩୬।

‘‘ଦଳ୍ହଂ ପାସଂ କରିତ୍ୱାନ, ଆସୁମ୍ଭିତ୍ୱାନ ପାଦପେ;

ତତୋ ଦିସା ୱିଲୋକେସିଂ, ‘କୋ ନୁ ଖୋ ୱନମସ୍ସିତୋ’।

୮୩୭।

‘‘ତତ୍ଥଦ୍ଦସାସିଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ସବ୍ବଲୋକହିତଂ ମୁନିଂ;

ନିସିନ୍ନଂ ରୁକ୍ଖମୂଲସ୍ମିଂ, ଝାଯନ୍ତଂ ଅକୁତୋଭଯଂ।

୮୩୮।

‘‘ତସ୍ସା ମେ ଅହୁ ସଂୱେଗୋ, ଅବ୍ଭୁତୋ ଲୋମହଂସନୋ;

‘କୋ ନୁ ଖୋ ୱନମସ୍ସିତୋ, ମନୁସ୍ସୋ ଉଦାହୁ ଦେୱତା’।

୮୩୯।

‘‘ପାସାଦିକଂ ପସାଦନୀଯଂ, ୱନା ନିକ୍ଖମ୍ମାଗତଂ;

ଦିସ୍ୱା ମନୋ ମେ ପସୀଦି, ନାଯଂ ଯାଦିସକୀଦିସୋ।

୮୪୦।

‘‘ଗୁତ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ଝାନରତୋ, ଅବହିଗ୍ଗତମାନସୋ;

ହିତୋ ସବ୍ବସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ, ବୁଦ୍ଧୋ ଅଯଂ ଭୱିସ୍ସତି।

୮୪୧।

‘‘ଭଯଭେରୱୋ ଦୁରାସଦୋ, ସୀହୋୱ ଗୁହମସ୍ସିତୋ;

ଦୁଲ୍ଲଭାଯଂ ଦସ୍ସନାଯ, ପୁପ୍ଫଂ ଓଦୁମ୍ବରଂ ଯଥା।

୮୪୨।

‘‘ସୋ ମଂ ମୁଦୂହି ୱାଚାହି, ଆଲପିତ୍ୱା ତଥାଗତୋ;

ରଜ୍ଜୁମାଲେତି ମଂୱୋଚ, ସରଣଂ ଗଚ୍ଛ ତଥାଗତଂ।

୮୪୩।

‘‘ତାହଂ ଗିରଂ ସୁଣିତ୍ୱାନ, ନେଲଂ ଅତ୍ଥୱତିଂ ସୁଚିଂ;

ସଣ୍ହଂ ମୁଦୁଞ୍ଚ ୱଗ୍ଗୁଞ୍ଚ, ସବ୍ବସୋକାପନୂଦନଂ।

୮୪୪।

‘‘କଲ୍ଲଚିତ୍ତଞ୍ଚ ମଂ ଞତ୍ୱା, ପସନ୍ନଂ ସୁଦ୍ଧମାନସଂ;

ହିତୋ ସବ୍ବସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ, ଅନୁସାସି ତଥାଗତୋ।

୮୪୫।

‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ମଂୱୋଚ, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭୱୋ;

ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ ମଗ୍ଗୋ ଚ, ଅଞ୍ଜସୋ ଅମତୋଗଧୋ।

୮୪୬।

‘‘ଅନୁକମ୍ପକସ୍ସ କୁସଲସ୍ସ, ଓୱାଦମ୍ହି ଅହଂ ଠିତା;

ଅଜ୍ଝଗା ଅମତଂ ସନ୍ତିଂ, ନିବ୍ବାନଂ ପଦମଚ୍ଚୁତଂ।

୮୪୭।

‘‘ସାହଂ ଅୱଟ୍ଠିତାପେମା, ଦସ୍ସନେ ଅୱିକମ୍ପିନୀ;

ମୂଲଜାତାଯ ସଦ୍ଧାଯ, ଧୀତା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଓରସା।

୮୪୮।

‘‘ସାହଂ ରମାମି କୀଳାମି, ମୋଦାମି ଅକୁତୋଭଯା;

ଦିବ୍ବମାଲଂ ଧାରଯାମି, ପିୱାମି ମଧୁମଦ୍ଦୱଂ।

୮୪୯।

‘‘ସଟ୍ଠିତୁରିଯସହସ୍ସାନି, ପଟିବୋଧଂ କରୋନ୍ତି ମେ;

ଆଳମ୍ବୋ ଗଗ୍ଗରୋ ଭୀମୋ, ସାଧୁୱାଦୀ ଚ ସଂସଯୋ।

୮୫୦।

‘‘ପୋକ୍ଖରୋ ଚ ସୁଫସ୍ସୋ ଚ, ୱିଣାମୋକ୍ଖା ଚ ନାରିଯୋ;

ନନ୍ଦା ଚେୱ ସୁନନ୍ଦା ଚ, ସୋଣଦିନ୍ନା ସୁଚିମ୍ହିତା।

୮୫୧।

‘‘ଅଲମ୍ବୁସା ମିସ୍ସକେସୀ ଚ, ପୁଣ୍ଡରୀକାତିଦାରୁଣୀ;

ଏଣୀଫସ୍ସା ସୁଫସ୍ସା ଚ, ସୁଭଦ୍ଦା ମୁଦୁୱାଦିନୀ।

୮୫୨।

‘‘ଏତା ଚଞ୍ଞା ଚ ସେଯ୍ଯାସେ, ଅଚ୍ଛରାନଂ ପବୋଧିକା;

ତା ମଂ କାଲେନୁପାଗନ୍ତ୍ୱା, ଅଭିଭାସନ୍ତି ଦେୱତା।

୮୫୩।

‘‘ହନ୍ଦ ନଚ୍ଚାମ ଗାଯାମ, ହନ୍ଦ ତଂ ରମଯାମସେ;

ନଯିଦଂ ଅକତପୁଞ୍ଞାନଂ, କତପୁଞ୍ଞାନମେୱିଦଂ।

୮୫୪।

‘‘ଅସୋକଂ ନନ୍ଦନଂ ରମ୍ମଂ, ତିଦସାନଂ ମହାୱନଂ;

ସୁଖଂ ଅକତପୁଞ୍ଞାନଂ, ଇଧ ନତ୍ଥି ପରତ୍ଥ ଚ।

୮୫୫।

‘‘ସୁଖଞ୍ଚ କତପୁଞ୍ଞାନଂ, ଇଧ ଚେୱ ପରତ୍ଥ ଚ;

ତେସଂ ସହବ୍ୟକାମାନଂ, କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ ବହୁଂ;

କତପୁଞ୍ଞା ହି ମୋଦନ୍ତି, ସଗ୍ଗେ ଭୋଗସମଙ୍ଗିନୋ।

୮୫୬।

‘‘ବହୂନଂ ୱତ ଅତ୍ଥାଯ, ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ତଥାଗତା;

ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ଯା ମନୁସ୍ସାନଂ, ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତାନମାକରା;

ଯତ୍ଥ କାରଂ କରିତ୍ୱାନ, ସଗ୍ଗେ ମୋଦନ୍ତି ଦାଯକା’’ତି।

୮୩୩। ତତ୍ଥ ଦାସୀ ଅହଂ ପୁରେ ଆସିନ୍ତି ପୁରେ ପୁରିମଜାତିଯଂ ଅହଂ ଅନ୍ତୋଜାତା ଦାସୀ ଅହୋସିଂ। ତତ୍ଥ କସ୍ସାତି ଆହ ‘‘ଗଯାଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସହ’’ନ୍ତି, ଗଯାନାମକେ ଗାମେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ। ହନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଅପ୍ପପୁଞ୍ଞାତି ମନ୍ଦଭାଗ୍ଯା ଅପୁଞ୍ଞା। ଅଲକ୍ଖିକାତି ନିସ୍ସିରିକା କାଲକଣ୍ଣୀ। ରଜ୍ଜୁମାଲାତି ମଂ ୱିଦୁନ୍ତି, କେସେ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନପରିକଡ୍ଢନଦୁକ୍ଖେନ ମୁଣ୍ଡକେ କତେ ପୁନପି ତଦତ୍ଥମେୱ ସୀସେ ଦଠହଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତରଜ୍ଜୁକୁଣ୍ଡଲକୱସେନ ‘‘ରଜ୍ଜୁମାଲା’’ତି ମଂ ମନୁସ୍ସା ଜାନିଂସୁ।

୮୩୪।ୱଧାନନ୍ତି ତାଳନାନଂ। ତଜ୍ଜନାଯାତି ଭଯସଂତଜ୍ଜନେନ। ଉଗ୍ଗତାତି ଉଗ୍ଗତାଯ ଦୋମନସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତିଯା। ଉଦହାରିଯାତି ଉଦକହାରିକା, ଉଦକଂ ଆହରନ୍ତୀ ୱିଯ ହୁତ୍ୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୮୩୫।ୱିପଥେତି ଅପଥେ, ମଗ୍ଗତୋ ଅପକ୍କମିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କ୍ୱତ୍ଥୋତି କୋ ଅତ୍ଥୋ। ସୋଯେୱ ୱା ପାଠୋ।

୮୩୬।ଦଠହଂ ପାସଂ କରିତ୍ୱାନାତି ବନ୍ଧନପାସଂ ଥିରଂ ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜନକଂ କତ୍ୱା। ଆସୁମ୍ଭିତ୍ୱାନ ପାଦପେତି ୱିଟପେ ଲଗ୍ଗନୱସେନ ପାଦପେ ରୁକ୍ଖେ ଖିପିତ୍ୱା। ତତୋ ଦିସା ୱିଲୋକେସିଂ, କୋ ନୁ ଖୋ ୱନମସ୍ସିତୋତି ଇମଂ ୱନଂ ପୱିସନୱସେନ ଅସ୍ସିତୋ ନୁ ଖୋ କୋଚି ଅତ୍ଥି, ଯତୋ ମେ ମରଣନ୍ତରାଯୋ ସିଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୮୩୭।ସମ୍ବୁଦ୍ଧନ୍ତିଆଦି ତଦା ତସ୍ସା ତାଦିସେ ନିଚ୍ଛଯେ ଅସତିପି ସଭାୱୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସଯମେୱ ସମ୍ମଦେୱ ଚ ସବ୍ବସ୍ସାପି ବୁଜ୍ଝିତବ୍ବସ୍ସ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ମହାକରୁଣାଯୋଗେନ ହୀନାଦିଭେଦଭିନ୍ନସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସାପି ଲୋକସ୍ସ ଏକନ୍ତହିତତ୍ତା ସବ୍ବଲୋକହିତଂ, ଉଭଯଲୋକଂ ମୁନନତୋ ମୁନିଂ, ନିସଜ୍ଜାୱସେନ କିଲେସାଭିସଙ୍ଖାରେହି ଠାନା ଚାୱନାଭାୱେନ ଚ ନିସିନ୍ନଂ, ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନେନ ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନେନ ଚ ଝାଯନ୍ତଂ, ବୋଧିମୂଲେଯେୱ ଭଯହେତୂନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା କୁତୋଚିପି ଭଯାଭାୱତୋ ଅକୁତୋଭଯନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୮୩୮।ସଂୱେଗୋ ନାମ ସହୋତ୍ତପ୍ପଂ ଞାଣଂ, ସୋ ତସ୍ସା ଭଗୱତୋ ଦସ୍ସନେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତେନାହ ‘‘ତସ୍ସା ମେ ଅହୁ ସଂୱେଗୋ’’ତି।

୮୩୯।ପାସାଦିକନ୍ତି ପସାଦାୱହଂ, ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନବ୍ୟାମପ୍ପଭାକେତୁମାଲାଲଙ୍କତାୟ ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରସୋଭାସମ୍ପତ୍ତିୟା ରୂପକାୟଦସ୍ସନବ୍ୟାୱଟସ୍ସ ଜନସ୍ସ ସାଧୁଭାୱତୋ ପସାଦସଂୱଡ୍ଢନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପସାଦନୀୟନ୍ତି ଦସବଲ-ଚତୁୱେସାରଜ୍ଜଛଅସାଧାରଣଞାଣ-ଅଟ୍ଠାରସାୱେଣିକ-ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମପଭୁତିଅପରିମାଣଗୁଣସମନ୍ନାଗତାୟ ଧମ୍ମକାୟସମ୍ପତ୍ତିୟା ସରିକ୍ଖକଜନସ୍ସ ପସୀଦିତବ୍ବଯୁତ୍ତଂ, ପାସାଦିକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱନାତି କିଲେସୱନତୋ ଅପକ୍କମିତ୍ୱା। ନିବ୍ବନମାଗତନ୍ତି ନିତ୍ତଣ୍ହଭାୱଂ ନିବ୍ବାନମେୱ ଉପଗତଂ ଅଧିଗତଂ। ଯାଦିସକୀଦିସୋତି ଯୋ ୱା ସୋ ୱା, ପଚୁରଜନୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୮୪୦-୪୧। ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗଗୋପନାୟ ଗୋପିତତ୍ତା ଗୁତ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟୋ। ଅଗ୍ଗଫଲଜ୍ଝାନାଭିରତିୟା ଝାନରତୋ। ତତୋ ଏୱ ବହିଭୂତେହି ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣେହି ଅପକ୍କମିତ୍ୱା ୱିସୟଜ୍ଝତ୍ତେ ନିବ୍ବାନେ ଚ ଓଗାଢହଚିତ୍ତତାୟ ଅବହିଗ୍ଗତମାନସୋ। ମିଚ୍ଛାଗାହମୋଚନଭୟେନ ୱିପଲ୍ଲାସୱନ୍ତେହି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକେହି ଭାୟିତବ୍ବତୋ ତେସଞ୍ଚ ଭୟଜନନତୋ ଭୟଭେରୱୋ। ପୟୋଗାସୟୱିପନ୍ନେହି ଅନୁପଗମନୀୟତୋ ଚ କେନଚିପି ଅନାସାଦନୀୟତୋ ଚ ଦୁରାସଦୋ। ଦୁଲ୍ଲଭାୟନ୍ତି ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଅୟଂ। ଦସ୍ସନାୟାତି ଦଟ୍ଠୁମ୍ପି। ପୁପ୍ଫଂ ଓଦୁମ୍ବରଂ ଯଥାତି ଯଥା ନାମ ଉଦୁମ୍ବରେ ଭୱଂ ପୁପ୍ଫଂ ଦୁଲ୍ଲଭଦସ୍ସନଂ, କଦାଚିଦେୱ ଭୱେୟ୍ୟ, ନ ୱା ଭୱେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ଇଦିସସ୍ସ ଉତ୍ତମପୁଗ୍ଗଲସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ।

୮୪୨।ସୋତଥାଗତୋ ମୁଦୂହି ୱାଚାହି ସଣ୍ହାୟ ୱାଚାୟ ‘‘ରଜ୍ଜୁମାଲେ’’ତିମଂ ଆଲପିତ୍ୱା ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ସରଣଂ ଗଚ୍ଛ ତଥାଗତନ୍ତି ‘‘ତଥା ଆଗତୋ’’ତିଆଦିନା ତଥାଗତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାତି ମଂ ଅୱୋଚ ଅଭାସୀତି ଯୋଜନା।

୮୪୩-୪।ତାହନ୍ତି ତଂ ଅହଂ। ଗିରନ୍ତି ୱାଚଂ। ନେଲନ୍ତି ନିଦ୍ଦୋସଂ। ଅତ୍ଥୱତିନ୍ତି ଅତ୍ଥଯୁତ୍ତଂ ସାତ୍ଥଂ , ଏକନ୍ତହିତଂ ୱା। ୱଚୀସୋଚେୟ୍ୟତାୟ ସୁଚିଂ। ଅକକ୍କଥଅତାୟ ସଣ୍ହଂ। ୱେନେୟ୍ୟାନଂ ମୁଦୁଭାୱକରତ୍ତା ମୁଦୁଂ। ସୱନୀୟଭାୱେନ ୱଗ୍ଗୁଂ। ସବ୍ବସୋକାପନୂଦନନ୍ତି ଞାତିବ୍ୟସନାଦିୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସାପି ସୋକସ୍ସ ୱିନୋଦନଂ ଗିରଂ ସୁତ୍ୱାନ ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଅହୋସିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବମେତଂ ଦାନକଥଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଉସ୍ସକ୍କିତ୍ୱା ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ୱିଭାୱନୱସେନ ପୱତ୍ତିତଂ ଭଗୱତୋ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ତେନେୱାହ ‘‘କଲ୍ଲଚିତ୍ତଞ୍ଚ ମଂ ଞତ୍ୱା’’ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ କଲ୍ଲଚିତ୍ତନ୍ତି କମ୍ମନିୟଚିତ୍ତଂ, ହେଟ୍ଠା ପୱତ୍ତିତଦେସନାୟ ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟାଦୀନଂ ଚିତ୍ତଦୋସାନଂ ୱିଗତତ୍ତା ଉପରିଦେସନାୟ ଭାଜନଭାୱୂପଗମନେନ କମ୍ମକ୍ଖମଚିତ୍ତଂ, ଭାୱନାକମ୍ମସ୍ସ ଯୋଗ୍ୟଚିତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱାହ ‘‘ପସନ୍ନଂ ସୁଦ୍ଧମାନସ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ପସନ୍ନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟାପଗମମାହ, ‘‘ସୁଦ୍ଧମାନସ’’ନ୍ତି ଇମିନା କାମଚ୍ଛନ୍ଦାଦିଅପଗମନେନ ମୁଦୁଚିତ୍ତତଂ ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ଅନୁସାସୀତି ୱଦି, ସାମୁକ୍କଂସିକାୟ ଧମ୍ମଦେସନାୟ ସହ ଉପାୟେନ ପୱତ୍ତିନିୱତ୍ତିୟୋ ଉପଦିସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱାହ ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତିଆଦି। ଅନୁସାସିତାକାରଦସ୍ସନଞ୍ହେତଂ।

୮୪୫। ତତ୍ଥ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ମଂୱୋଚାତି ଇଦଂ ତଣ୍ହାୱଜ୍ଜଂ ତେଭୂମକଂ ଧମ୍ମଜାତଂ ବାଧକସଭାୱତ୍ତା କୁଚ୍ଛିକଂ ହୁତ୍ୱା ତୁଚ୍ଛସଭାୱତ୍ତା ତଥତ୍ତା ଚ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିୟସଚ୍ଚନ୍ତି ମୟ୍ହଂ ଅଭାସି। ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭୱୋତି ଅୟଂ ଆମତଣ୍ହାଦିଭେଦା ତଣ୍ହା ଯଥାୱୁତ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭୱୋ ପଭୱୋ ଉପ୍ପତ୍ତି ହେତୁ ସମୁଦୟୋ ଅରିୟସଚ୍ଚନ୍ତି। ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋତି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସନ୍ତିଭାୱୋ ଅସଙ୍ଖତଧାତୁ ନିରୋଧୋ ଅରିୟସଚ୍ଚନ୍ତି। ଅନ୍ତଦ୍ୱୟସ୍ସ ପରିୱଜ୍ଜନତୋ ଅଞ୍ଜସୋ ନିବ୍ବାନଗାମିନିପଟିପଦାଭାୱତୋ ଅମତୋଗଧୋ ମଗ୍ଗୋ ଅରିୟସଚ୍ଚନ୍ତି ମଂ ଅୱୋଚାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୮୪୬।କୁସଲସ୍ସାତି ୱାଦଦାନେ ୱେନେୟ୍ୟଦମନେ ଛେକସ୍ସ, ଅପ୍ପମାଦପଟିପତ୍ତିୟା ୱା ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତିୟା ଅନୱଜ୍ଜସ୍ସ। ୱାଦମ୍ହି ଅହଂ ଠିତାତି ଯଥାୱୁତ୍ତେ ୱାଦେ ଅନୁସିଟ୍ଠିୟଂ ସିକ୍ଖାତ୍ତୟପାରିପୂରିୟା ସଚ୍ଚପଟିୱେଧେନ ଅହଂ ପତିଟ୍ଠିତା। ତେନାହ ‘‘ଅଜ୍ଝଗା ଅମତଂ ସନ୍ତିଂ, ନିବ୍ବାନଂ ପଦମଚ୍ଚୁତ’’ନ୍ତି, ଇଦଂ ୱାଦେ ପତିଟ୍ଠାନସ୍ସ କାରଣୱଚନଂ। ଯା ନିଚ୍ଚତାୟ ମରଣାଭାୱତୋ ଅମତଂ, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖୂପସମତାୟ ସନ୍ତିଂ, ଅଧିଗତାନଂ ଅଚୱନହେତୁତାୟ ଅଚ୍ଚୁତଂ ନିବ୍ବାନଂ ପଦଂ ଅଜ୍ଝଗା ଅଧିଗଞ୍ଛି, ସା ଏକଂସେନ ସତ୍ଥୁ ୱାଦେ ପତିଟ୍ଠିତା ନାମାତି।

୮୪୭।ଅୱଟ୍ଠିତାପେମାତି ଦଢହଭତ୍ତୀ ରତନତ୍ତୟେ ନିଚ୍ଚଲପସାଦସିନେହା। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଦସ୍ସନେ ଅୱିକମ୍ପିନୀ, ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା, ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସଙ୍ଘୋ’’ତି ଏତସ୍ମିଂ ସମ୍ମାଦସ୍ସନେ ଅଚଲା କେନଚି ଅଚାଲନୀୟା। କେନ ପନେତଂ ଅୱିକମ୍ପନନ୍ତି ଆହ ‘‘ମୂଲଜାତାୟସଦ୍ଧାୟା’’ତି। ଅୟଂ ‘‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା ଅରହ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୭୪; ସଂ। ନି। ୫।୯୯୭; ଅ। ନି। ୯।୨୭) ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ, ‘‘ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମା’ତିଆଦିନା ତସ୍ସ ଧମ୍ମେ, ‘‘ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ’’ତିଆଦିନା ତସ୍ସ ସଙ୍ଘେ ଚ ସଚ୍ଚାଭିସମୟସଙ୍ଖାତେନ ମୂଲେନ ଜାତମୂଲା ସଦ୍ଧା, ତାୟ ଅହଂ ଅୱିକମ୍ପିନୀତି ଦସ୍ସେତି। ତତୋ ଏୱ ଧୀତା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଓରସାତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉରେ ୱାୟାମଜନିତାଭିଜାତିତାୟ

ଓରସପୁତ୍ତୀ।

୮୪୮।ସାହଂ ରମାମୀତି ସା ଅହଂ ତଦା ଅରିଯାଯ ଜାତିଯା ଇଦାନି ଦେୱୂପପତ୍ତିଯା ଆଗତା ମଗ୍ଗରତିଯା ଫଲରତିଯା ଚ ରମାମି, କାମଗୁଣରତିଯା କୀଳାମି, ଉଭଯେନାପି ମୋଦାମି। ଅତ୍ତାନୁୱାଦଭଯାଦୀନଂ ଅପଗତତ୍ତା ଅକୁତୋଭଯା। ମଧୁମଦ୍ଦୱନ୍ତି ମଧୁସଙ୍ଖାତଂ ମଦ୍ଦୱକରଂ, ନଚ୍ଚନଗାଯନକାଲେସୁ ସରୀରସ୍ସ ସରସ୍ସ ଚ ମୁଦୁଭାୱାୱହଂ ଗନ୍ଧପାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି।“ମଧୁମାଦୱ”ନ୍ତିପି ପଠନ୍ତି, ଆଦୱଂ ଯାୱଦୱଂ ଯାୱଦେୱ ଦୱନ୍ତଂ ମଧୁରଂ ପିୱାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୮୪୯।ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତାନମାକରାତି ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଭୂତାନଂ ଅରିଯାନଂ ମଗ୍ଗଫଲଟ୍ଠାନଂ ଅରିଯସଙ୍ଘସ୍ସ ଆକରା ଉପ୍ପତ୍ତିଟ୍ଠାନଂ ତଥାଗତା। ଯଥାତି ଯସ୍ମିଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତେ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଅତ୍ତନା ଚ ଦେୱତାଯ ଚ ପୱତ୍ତିତଂ ଇମଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ତମତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ରଜ୍ଜୁମାଲାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯା ଖୁଦ୍ଦକ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମାନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ

ଦ୍ୱାଦସୱତ୍ଥୁପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ମଞ୍ଜିଟ୍ଠକୱଗ୍ଗସ୍ସ

ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତା ଚ ଇତ୍ଥିୱିମାନୱଣ୍ଣନା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ପୁରିସୱିମାନଂ

୫। ମହାରଥୱଗ୍ଗୋ

୧। ମଣ୍ଡୂକଦେୱପୁତ୍ତୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ମହାରଥୱଗ୍ଗେ କୋ ମେ ୱନ୍ଦତି ପାଦାନୀତି ମଣ୍ଡୂକଦେୱପୁତ୍ତୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ଚମ୍ପାଯଂ ୱିହରତି ଗଗ୍ଗରାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେ। ସୋ ପଚ୍ଚୂସୱେଲାଯଂ ବୁଦ୍ଧାଚିଣ୍ଣଂ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ୱେନେଯ୍ୟବନ୍ଧୱେ ସତ୍ତେ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ''ଅଜ୍ଜ ମଯି ସାଯନ୍ହସମଯେ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେ ଏକୋ ମଣ୍ଡୂକୋ ମମ ସରେ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପରୂପକ୍କମେନ ମରିତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ମହତା ଦେୱପରିୱାରେନ ମହାଜନସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ଆଗମିସ୍ସତି, ତତ୍ଥ ବହୂନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଦିସ୍ୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚମ୍ପାନଗରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସିତ୍ୱା, ଭିକ୍ଖୂନଂ ସୁଲଭପିଣ୍ଡପାତଂ କତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ଗତେସୁ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ଦିୱସଭାଗଂ ଖେପେତ୍ୱା, ସାଯନ୍ହସମଯେ ଚତୂସୁ ପରିସାସୁ ସନ୍ନିପତିତାସୁ ସୁରଭିଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣାନୁରୂପେନ ପାଟିହାରିଯେନ ପୋକ୍ଖରଣିତୀରେ ଧମ୍ମସଭାମଣ୍ଡପଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ମନୋସିଲାତଲେ ସୀହନାଦଂ ନଦନ୍ତୋ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀତକେସରସୀହୋ ୱିଯ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରଂ ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତୋ ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟେନ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ଅନୁପମାଯ ବୁଦ୍ଧଲୀଲାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ ଆରଭି।

ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଖଣେ ଏକୋ ମଣ୍ଡୂକୋ ପୋକ୍ଖରଣିତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ଧମ୍ମୋ ଏସୋ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି ଧମ୍ମସଞ୍ଞାଯ ସରେ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପରିସପରିଯନ୍ତେ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥେକୋ ୱଚ୍ଛପାଲୋ ତଂ ପଦେସଂ ଆଗତୋ ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତଂ ପରିସଞ୍ଚ ପରମେନ ଉପସମେନ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତଗ୍ଗତମାନସୋ ଦଣ୍ଡମୋଲୁବ୍ଭ ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ମଣ୍ଡୂକଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସୀସେ ସନ୍ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ଧମ୍ମସଞ୍ଞାଯ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ତାୱଦେୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ କନକୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ ୱିଯ ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘପରିୱୁତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦିସ୍ୱା ''କୁତୋ ନୁ ଖୋ ଇଧ ଅହଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ପୁରିମଜାତିଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅହମ୍ପି ନାମ ଇଧ ଉପ୍ପଜ୍ଜିଂ, ଈଦିସଞ୍ଚ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଟିଲଭିଂ, କିଂ ନୁ ଖୋ କମ୍ମଂ ଅକାସି''ନ୍ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞଂ ନ ଅଦ୍ଦସ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଭଗୱତୋ ସରେ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହା। ସୋ ତାୱଦେୱ ସହ ୱିମାନେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱିମାନତୋ ଓତରିତ୍ୱା, ମହାଜନସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ମହତା ପରିୱାରେନ ମହନ୍ତେନ ଦିବ୍ବାନୁଭାୱେନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା, ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ନମସ୍ସମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ଭଗୱା ଜାନନ୍ତୋୱ ମହାଜନସ୍ସ କମ୍ମଫଲଂ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱଞ୍ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କାତୁଂ –

୮୫୭।

''କୋ ମେ ୱନ୍ଦତି ପାଦାନି, ଇଦ୍ଧିଯା ଯସସା ଜଲଂ;

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ସବ୍ବା ଓଭାସଯଂ ଦିସା''ତି। –

ପୁଚ୍ଛି। ତତ୍ଥ କୋତି ଦେୱନାଗଯକ୍ଖମନୁସ୍ସାଦୀସୁ କୋ, କତମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମେତି ମମ। ପାଦାନୀତି ପାଦେ। ଇଦ୍ଧିଯାତି ଇମାଯ ଈଦିସାଯ ଦେୱିଦ୍ଧିଯା। ଯସସାତି ଇମିନା ଈଦିସେନ ପରିୱାରେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ ଚ। ଜଲନ୍ତି ୱିଜ୍ଜୋତମାନୋ। ଅଭିକ୍କନ୍ତେନାତି ଅତିୱିଯ କନ୍ତେନ କମନୀଯେନ ସୁନ୍ଦରେନ। ୱଣ୍ଣେନାତି ଛୱିୱଣ୍ଣେନ, ସରୀରୱଣ୍ଣନିଭାଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁରିମଜାତିଆଦିଂ ଆୱି କରୋନ୍ତୋ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୮୫୮।

''ମଣ୍ଡୂକୋହଂ ପୁରେ ଆସିଂ, ଉଦକେ ୱାରିଗୋଚରୋ;

ତୱ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତସ୍ସ, ଅୱଧୀ ୱଚ୍ଛପାଲକୋ।

୮୫୯।

''ମୁହୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତପସାଦସ୍ସ, ଇଦ୍ଧିଂ ପସ୍ସ ଯସଞ୍ଚ ମେ;

ଆନୁଭାୱଞ୍ଚ ମେ ପସ୍ସ, ୱଣ୍ଣଂ ପସ୍ସ ଜୁତିଞ୍ଚ ମେ।

୮୬୦।

''ଯେ ଚ ତେ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ, ଧମ୍ମଂ ଅସ୍ସୋସୁଂ ଗୋତମ;

ପତ୍ତା ତେ ଅଚଲଟ୍ଠାନଂ, ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ସୋଚରେ''ତି।

୮୫୮। ତତ୍ଥ ପୁରେତି ପୁରିମଜାତିଯଂ। ଉଦକେତି ଇଦଂ ତଦା ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପତ୍ତିଟ୍ଠାନଦସ୍ସନଂ। ଉଦକେ ମଣ୍ଡୂକୋତି ଏତେନ ଉଦ୍ଧୁମାଯିକାଦିକସ୍ସ ଥଲେ ମଣ୍ଡୂକସ୍ସ ନିୱତ୍ତନଂ କତଂ ହୋତି। ଗାୱୋ ଚରନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଗୋଚରୋ, ଗୋଚରୋ ୱିଯାତି ଗୋଚରୋ, ଘାସେସନଟ୍ଠାନଂ। ୱାରି ଉଦକଂ ଗୋଚରୋ ଏତସ୍ସାତି ୱାରିଗୋଚରୋ। ଉଦକଚାରୀପି ହି କୋଚି କଚ୍ଛପାଦି ଅୱାରିଗୋଚରୋପି ହୋତୀତି ''ୱାରିଗୋଚରୋ''ତି ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ତୱ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତସ୍ସାତି ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରେନ କରୱୀକରୁତମଞ୍ଜୁନା ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ତୱ ଧମ୍ମଂ ''ଧମ୍ମୋ ଏସୋ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି ସରେ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୱସେନ ସୁଣନ୍ତସ୍ସ, ଅନାଦରେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅୱଧୀ ୱଚ୍ଛପାଲକୋତି ୱଚ୍ଛେ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ଗୋପାଲଦାରକୋ ମମ ସମୀପଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦଣ୍ଡମୋଲୁବ୍ଭିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ମମ ସୀସେ ଦଣ୍ଡଂ ସନ୍ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ମଂ ମାରେସି।

୮୫୯।ମୁହୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତପସାଦସ୍ସାତି ତୱ ଧମ୍ମେ ମୁହୁତ୍ତମତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚିତ୍ତପସାଦସ୍ସ ହେତୁଭୂତସ୍ସ ଇଦ୍ଧିନ୍ତି ସମିଦ୍ଧିଂ, ଦିବ୍ବୱିଭୂତିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସନ୍ତି ପରିୱାରଂ। ଆନୁଭାୱନ୍ତି କାମୱଣ୍ଣିତାଦିଦିବ୍ବାନୁଭାୱଂ। ୱଣ୍ଣନ୍ତି ସରୀରୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତିଂ। ଜୁତିନ୍ତି ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାନି ଫରଣସମତ୍ଥଂ ପଭାୱିସେସଂ।

୮୬୦।ଯେତି ଯେ ସତ୍ତା। ଚ-ସଦ୍ଦୋ ବ୍ୟତିରେକେ। ତେତି ତୱ। ଦୀଘମଦ୍ଧାନନ୍ତି ବହୁୱେଲଂ। ଅସ୍ସୋସୁନ୍ତି ସୁଣିଂସୁ। ଗୋତମାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି। ଅଚଲଟ୍ଠାନନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଗୋତମ ଭଗୱା ଅହଂ ୱିଯ ଇତ୍ତରମେୱ କାଲଂ ଅସୁଣିତ୍ୱା ଯେ ପନ କତପୁଞ୍ଞା ଚିରଂ କାଲଂ ତୱ ଧମ୍ମଂ ଅସ୍ସୋସୁଂ ସୋତୁଂ ଲଭିଂସୁ, ତେ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସଂସାରବ୍ଯସନାଭିଭୂତା ଇମେ ସତ୍ତା ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ସୋଚେଯ୍ୟୁଂ, ତଂ ଅସୋକଂ ସସ୍ସତଭାୱେନ ଅଚଲଂ ସନ୍ତିପଦଂ ପତ୍ତା ଏୱ, ନ ତେସଂ ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅନ୍ତରାଯୋତି।

ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଚ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ୱିତ୍ଥାରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି, ଚତୁରାସୀତିଯା ପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଅହୋସି। ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା ସହ ପରିୱାରେନ ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋତି।

ମଣ୍ଡୂକଦେୱପୁତ୍ତୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ରେୱତୀୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଉଟ୍ଠେହିରେୱତେ ସୁପାପଧମ୍ମେତି ରେୱତୀୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ବାରାଣସିଯଂ ୱିହରତି ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ। ତେନ ସମଯେନ ବାରାଣସିଯଂ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ନନ୍ଦିଯୋ ନାମ ଉପାସକୋ ଅହୋସି ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନୋ ଦାଯକୋ ଦାନପତି ସଙ୍ଘୁପଟ୍ଠାକୋ। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ସମ୍ମୁଖଗେହତୋ ମାତୁଲଧୀତରଂ ରେୱତିଂ ନାମ କଞ୍ଞଂ ଆନେତୁକାମା ଅହେସୁଂ। ସା ପନ ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଅଦାନସୀଲା, ନନ୍ଦିଯୋ ତଂ ନ ଇଚ୍ଛି। ତସ୍ସ ମାତା ରେୱତିଂ ଆହ ''ଅମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଗେହଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିସୀଦନଟ୍ଠାନଂ ହରିତେନ ଗୋମଯେନ ଉପଲିମ୍ପିତ୍ୱା ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେହି, ଆଧାରକେ ଠପେହି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆଗତକାଲେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଧମକରଣେନ ପାନୀଯଂ ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ଭୁତ୍ତକାଲେ ପତ୍ତାନି ଧୋୱାହି, ଏୱଂ ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଆରାଧିକା ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି। ସା ତଥା ଅକାସି। ଅଥ ନଂ ''ଓୱାଦକ୍ଖମା ଜାତା''ତି ପୁତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତେନ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତେ ଦିୱସଂ ଠପେତ୍ୱା ଆୱାହଂ କରିଂସୁ।

ଅଥ ନଂ ନନ୍ଦିଯୋ ଆହ ‘‘ସଚେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ମାତାପିତରୋ ଚ ମେ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସସି, ଏୱଂ ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ୱସିତୁଂ ଲଭିସ୍ସସି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋହୀ’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି କାଲଂ ସଦ୍ଧା ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଭତ୍ତାରଂ ଅନୱତ୍ତେନ୍ତୀ ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତେ ୱିଜାଯି। ନନ୍ଦିଯସ୍ସ ମାତାପିତରୋ କାଲମକଂସୁ। ଗେହେ ସବ୍ବିସ୍ସରିଯଂ ତସ୍ସା ଏୱ ଅହୋସି। ନନ୍ଦିଯୋପି ମହାଦାନପତି ହୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ପଟ୍ଠପେସି, କପଣଦ୍ଧିକାଦୀନମ୍ପି ଗେହଦ୍ୱାରେ ପାକୱତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେସି। ଇସିପତନମହାୱିହାରେ ଚତୂହି ଗବ୍ଭେହି ପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଚତୁସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନି ଅତ୍ଥରାପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ନିଯ୍ୟାଦେସି, ସହ ଦକ୍ଖିଣୋଦକଦାନେନ ତାୱତିଂସଭୱନେ ଆଯାମତୋ ଚ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚ ସମନ୍ତା ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକୋ ଯୋଜନସତୁବ୍ବେଧୋ ସତ୍ତରତନମଯୋ ଅଚ୍ଛରାଗଣସହସ୍ସସଙ୍ଘୁଟ୍ଠୋ ଦିବ୍ବପାସାଦୋ ଉଗ୍ଗଞ୍ଛି।

ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ପାସାଦଂ ଦିସ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ଠିତଂ ଆଗତେ ଦେୱପୁତ୍ତେ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କସ୍ସାଯଂ ପାସାଦୋ’’ତି? ‘‘ଇମସ୍ସ , ଭନ୍ତେ, ପାସାଦସ୍ସ ସାମିକୋ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ବାରାଣସିଯଂ ନନ୍ଦିଯୋ ନାମ କୁଟୁମ୍ବିଯପୁତ୍ତୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଇସିପତନମହାୱିହାରେ ଚତୁସାଲଂ କାରେସି, ତସ୍ସାଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ପାସାଦୋ’’ତି ଆହଂସୁ। ପାସାଦେ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱଚ୍ଛରାଯୋପି ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ମଯଂ ବାରାଣସିଯଂ ନନ୍ଦିଯସ୍ସ ନାମ ଉପାସକସ୍ସ ପରିଚାରିକା ଭୱିତୁଂ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତା, ତସ୍ସ ଏୱଂ ୱଦେଥ ‘‘ତୁଯ୍ହଂ ପରିଚାରିକା ଭୱିତୁଂ ନିବ୍ବତ୍ତା, ଦେୱତାଯୋ ତଯି ଚିରାଯନ୍ତେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତା, ଦେୱଲୋକସମ୍ପତ୍ତି ନାମ ମତ୍ତିକାଭାଜନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଭାଜନସ୍ସ ଗହଣଂ ୱିଯ ଅତିମନାପ’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଇଧାଗମନତ୍ଥାଯ ତସ୍ସ ୱଦେଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ଥେରୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ସହସା ଦେୱଲୋକତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ନିବ୍ବତ୍ତତି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, କତପୁଞ୍ଞାନଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଠିତାନଂଯେୱ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ନନୁ ତେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ନନ୍ଦିଯସ୍ସ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତି ସାମଂ ଦିଟ୍ଠା, କସ୍ମା ମଂ ପୁଚ୍ଛସୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ, ନିବ୍ବତ୍ତତୀ’’ତି । ଅଥସ୍ସ ସତ୍ଥା ‘‘ଯଥା ଚିରଂ ୱିପ୍ପୱସିତ୍ୱା ଆଗତଂ ପୁରିସଂ ମିତ୍ତବନ୍ଧୱା ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱଂ କତପୁଞ୍ଞଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଇତୋ ପରଲୋକଂ ଗତଂ ସକାନି ପୁଞ୍ଞାନି ସମ୍ପତ୍ତିହତ୍ଥେହି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀ’’ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

୮୬୧।

‘‘ଚିରପ୍ପୱାସିଂ ପୁରିସଂ, ଦୂରତୋ ସୋତ୍ଥିମାଗତଂ;

ଞାତିମିତ୍ତା ସୁହଜ୍ଜା ଚ, ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି ଆଗତଂ।

୮୬୨।

‘‘ତଥେୱ କତପୁଞ୍ଞମ୍ପି, ଅସ୍ମା ଲୋକା ପରଂ ଗତଂ;

ପୁଞ୍ଞାନି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ପିଯଂ ଞାତୀୱ ଆଗତ’’ନ୍ତି। – ଗାଥା ଅଭାସି;

ନନ୍ଦିଯୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଦାନାନି ଦେତି, ପୁଞ୍ଞାନି କରୋତି, ସୋ ୱଣିଜ୍ଜାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ରେୱତିଂ ଆହ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ମଯା ପଟ୍ଠପିତଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ଅନାଥାନଂ ପାକୱତ୍ତଞ୍ଚ ତ୍ୱଂ ଅପ୍ପମତ୍ତା ପୱତ୍ତେଯ୍ୟାସୀ’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣି। ସୋ ପୱାସଗତୋପି ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ୱାସଂ କପ୍ପେତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନାଥାନଞ୍ଚ ଯଥାୱିଭୱଂ ଦାନଂ ଦେତିଯେୱ। ତସ୍ସ ଅନୁକମ୍ପାଯ ଖୀଣାସୱା ଦୂରତୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତି। ରେୱତୀ ପନ ତସ୍ମିଂ ଗତେ କତିପାହମେୱ ଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅନାଥାନଂ ଭତ୍ତଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦି, ଭିକ୍ଖୂନମ୍ପି ଭତ୍ତଂ କଣାଜକଂ ବିଲଙ୍ଗଦୁତିଯଂ ଅଦାସି । ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଅତ୍ତନା ଭୁତ୍ତାୱସେସାନି ସିତ୍ଥାନି ମଚ୍ଛମଂସଖଣ୍ଡମିସ୍ସକାନି ଚଲକଟ୍ଠିକାନି ଚ ପକିରିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘ପସ୍ସଥ ସମଣାନଂ କମ୍ମଂ, ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟଂ ନାମ ଏୱଂ ଛଡ୍ଡେନ୍ତୀ’’ତି।

ଅଥ ନନ୍ଦିଯୋ ୱୋହାରକସିଦ୍ଧି ଯଥାଲାଭୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ରେୱତିଂ ଗେହତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ଗେହଂ ପାୱିସି। ଦୁତିଯଦିୱସେ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଭତ୍ତଂ ଅନାଥଭତ୍ତଞ୍ଚ ସମ୍ମଦେୱ ପୱତ୍ତେସି, ଅତ୍ତନୋ ସହାଯେହି ଉପନୀତଂ ରେୱତିଂ ଘାସଚ୍ଛାଦନପରମତାଯ ଠପେସି। ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଅତ୍ତନୋ ୱିମାନେଯେୱ ନିବ୍ବତ୍ତି। ରେୱତୀ ପନ ସବ୍ବଂ ଦାନଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଇମେସଂ ୱସେନ ମଯ୍ହଂ ଲାଭସକ୍କାରୋ ପରିହାଯୀ’’ତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଅକ୍କୋସନ୍ତୀ ପରିଭାସନ୍ତୀ ୱିଚରତି। ଅଥ ୱେସ୍ସୱଣୋ ଦ୍ୱେ ଯକ୍ଖେ ଆଣାପେସି ‘‘ଗଚ୍ଛଥ, ଭଣେ, ବାରାଣସିନଗରେ ଉଗ୍ଘୋସଥ ‘‘ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ରେୱତୀ ଜୀୱନ୍ତୀଯେୱ ନିରଯେ ପକ୍ଖିପୀଯତୀ’ତି’’। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାଜନୋ ସଂୱେଗଜାତୋ ଭୀତତସିତୋ ଅହୋସି।

ଅଥ ରେୱତୀ ପନ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଥକେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ତସ୍ସା ପାପକମ୍ମସଞ୍ଚୋଦିତେନ ୱେସ୍ସୱଣେନ ରଞ୍ଞା ଆଣତ୍ତା ଜଲିତକପିଲକେସମସ୍ସୁକା ଚିପିଟୱିରୂପନାସିକା ପରିଣତଦାଠା ଲୋହିତକ୍ଖା ସଜଲଧରସମାନୱଣ୍ଣା ଅତିୱିୟ ଭୟାନକରୂପା ଦ୍ୱେ ଯକ୍ଖା ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ''ଉଟ୍ଠେହି, ରେୱତେ, ସୁପାପଧମ୍ମେ''ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତା ନାନାବାହାସୁ ଗହେତ୍ୱା ''ମହାଜନୋ ପସ୍ସତୂ''ତି ସକଲନଗରେ ୱୀଥିତୋ ୱୀଥିଂ ପରିବ୍ଭମାପେତ୍ୱା ଆକାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନଂ ନେତ୍ୱା ନନ୍ଦିୟସ୍ସ ୱିମାନଂ ସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚସ୍ସା ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତଂ ୱିଲପନ୍ତିଂୟେୱ ଉସ୍ସଦନିରୟସମୀପଂ ପାପେସୁଂ। ତଂ ୟମପୁରିସା ଉସ୍ସଦନିରୟେ ଖିପିଂସୁ। ତେନାହ –

୮୬୩।

''ଉଟ୍ଠେହି ରେୱତେ ସୁପାପଧମ୍ମେ, ଅପାରୁତଦ୍ୱାରେ ଅଦାନସୀଲେ;

ନେସ୍ସାମ ତଂ ୟତ୍ଥ ଥୁନନ୍ତି ଦୁଗ୍ଗତା, ସମପ୍ପିତା ନେରୟିକା ଦୁଖେନା''ତି।

ତତ୍ଥ ଉଟ୍ଠେହୀତି ଉଟ୍ଠହ, ନ ଦାନେସ ପାସାଦୋ ତଂ ନିରୟଭୟତୋ ରକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ସୀଘଂ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛାହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ରେୱତେତି ତଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ସୁପାପଧମ୍ମେତିଆଦିନା ଉଟ୍ଠାନସ୍ସ କାରଣଂ ୱଦତି। ୟସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଅରିୟାନଂ ଅକ୍କୋସନପରିଭାସନାଦିନା ସୁଟ୍ଠୁ ଲାମକପାପଧମ୍ମା, ୟସ୍ମା ଚ ଅପାରୁତଂ ଦ୍ୱାରଂ ନିରୟସ୍ସ ତୱ ପୱେସନତ୍ଥଂ, ତସ୍ମା ଉଟ୍ଠେହୀତି। ଅଦାନସୀଲେତି କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ନ ଦାନସୀଲେ କଦରିୟେ ମଚ୍ଛରିନୀ, ଇଦମ୍ପି ଉଟ୍ଠାନସ୍ସେୱ କାରଣୱଚନଂ। ୟସ୍ମା ଦାନସୀଲାନଂ ଅମଚ୍ଛରୀନଂ ତୱ ସାମିକସଦିସାନଂ ସୁଗତିୟଂ ନିୱାସୋ, ତାଦିସାନଂ ପନ ଅଦାନସୀଲାନଂ ମଚ୍ଛରୀନଂ ନିରୟେ ନିୱାସୋ, ତସ୍ମା ଉଟ୍ଠେହି, ମୁହୁତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ତୱ ଇଧ ଠାତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ୟତ୍ଥ ଥୁନନ୍ତି ଦୁଗ୍ଗତାତି ଦୁକ୍ଖଗତତ୍ତା ଦୁଗ୍ଗତା। ନେରୟିକାତି ନିରୟଦୁକ୍ଖେନ ସମପ୍ପିତା ସମଙ୍ଗୀଭୂତା ୟସ୍ମିଂ ନିରୟେ ଥୁନନ୍ତି, ୟାୱ ପାପକମ୍ମଂ ନ ଖୀୟତି ତାୱ ନିକ୍ଖମିତୁଂ ଅଲଭନ୍ତା ନିତ୍ଥୁନନ୍ତି, ତତ୍ଥ ତଂ ନେସ୍ସାମ ନୟିସ୍ସାମ ଖିପିସ୍ସାମାତି ୟୋଜନା।

୮୬୪।

''ଇଚ୍ଚେୱ ୱତ୍ୱାନ ୟମସ୍ସ ଦୂତା, ତେ ଦ୍ୱେ ୟକ୍ଖା ଲୋହିତକ୍ଖା ବ୍ରହନ୍ତା;

ପଚ୍ଚେକବାହାସୁ ଗହେତ୍ୱା ରେୱତଂ, ପକ୍କାମୟୁଂ ଦେୱଗଣସ୍ସ ସନ୍ତିକେ''ତି। –

ଇଦଂ ସଙ୍ଗୀତିକାରୱଚନଂ।

ତତ୍ଥ ଇଚ୍ଚେୱ ୱତ୍ୱାନାତି ଇତି ଏୱ ''ଉଟ୍ଠେହୀ''ତିଆଦିନା ୱତ୍ୱା, ୱଚନସମନନ୍ତରମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୟମସ୍ସ ଦୂତାତି ଅପ୍ପଟିସେଧନିୟତସ୍ସ ୟମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଦୂତସଦିସା। ୱେସ୍ସୱଣେନ ହି ତେ ପେସିତା । ତଥା ହି ତେ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ନୟିଂସୁ। କେଚି ''ନ ୟମସ୍ସ ଦୂତା''ତି ନ-କାରଂ ''ୟମସ୍ସା''ତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ''ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ଦୂତା''ତି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ୟୁଜ୍ଜତି। ନ ହି ନ ୟମଦୂତତାୟ ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ଦୂତାତି ସିଜ୍ଝତି। ୟଜନ୍ତି ତତ୍ଥ ବଲିଂ ଉପହରନ୍ତୀତି ୟକ୍ଖା। ଲୋହିତକ୍ଖାତି ରତ୍ତନୟନା। ୟକ୍ଖାନଞ୍ହି ନେତ୍ତାନି ଅତିଲୋହିତାନି ହୋନ୍ତି। ବ୍ରହନ୍ତାତି ମହନ୍ତା। ପଚ୍ଚେକବାହାସୂତି ଏକୋ ଏକବାହାୟଂ, ଇତରୋ ଇତରବାହାୟନ୍ତି ପଚ୍ଚେକଂ ବାହାସୁ। ରେୱତନ୍ତି ରେୱତିଂ। ରେୱତାତିପି ତସ୍ସା ନାମମେୱ। ତଥା ହି ''ରେୱତେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପକ୍କାମୟୁନ୍ତି ପକ୍କାମେସୁଂ, ଉପନେସୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦେୱଗଣସ୍ସାତି ତାୱତିଂସଭୱନେ ଦେୱସଙ୍ଘସ୍ସ।

ଏୱଂ ତେହି ୟକ୍ଖେହି ତାୱତିଂସଭୱନଂ ନେତ୍ୱା ନନ୍ଦିୟୱିମାନସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଠପିତା ରେୱତୀ ତଂ ସୂରିୟମଣ୍ଡଲସଦିସଂ ଅତିୱିୟ ପଭସ୍ସରଂ ଦିସ୍ୱା –

୮୬୫।

''ଆଦିଚ୍ଚୱଣ୍ଣଂ ରୁଚିରଂ ପଭସ୍ସରଂ, ବ୍ୟମ୍ହଂ ସୁଭଂ କଞ୍ଚନଜାଲଛନ୍ନଂ;

କସ୍ସେତମାକିଣ୍ଣଜନଂ ୱିମାନଂ, ସୁରିୟସ୍ସ ରଂସୀରିୱ ଜୋତମାନଂ।

୮୬୬।

‘‘ନାରୀଗଣା ଚନ୍ଦନସାରଲିତ୍ତା, ଉଭତୋ ୱିମାନଂ ଉପସୋଭଯନ୍ତି;

ତଂ ଦିସ୍ସତି ସୁରିଯସମାନୱଣ୍ଣଂ, କୋ ମୋଦତି ସଗ୍ଗପତ୍ତୋ ୱିମାନେ’’ତି। –

ତେ ଯକ୍ଖେ ପୁଚ୍ଛି। ତେପି ତସ୍ସା –

୮୬୭।

‘‘ବାରାଣସିଯଂ ନନ୍ଦିଯୋ ନାମାସି, ଉପାସକୋ ଅମଚ୍ଛରୀ ଦାନପତି ୱଦଞ୍ଞୂ;

ତସ୍ସେତମାକିଣ୍ଣଜନଂ ୱିମାନଂ, ସୂରିଯସ୍ସ ରଂସୀରିୱ ଜୋତମାନଂ।

୮୬୮।

‘‘ନାରୀଗଣା ଚନ୍ଦନସାରଲିତ୍ତା, ଉଭତୋ ୱିମାନଂ ଉପସୋଭଯନ୍ତି;

ତଂ ଦିସ୍ସତି ସୂରିଯସମାନୱଣ୍ଣଂ, ସୋ ମୋଦତି ସଗ୍ଗପତ୍ତୋ ୱିମାନେ’’ତି। –

ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ।

୮୬୮। ତତ୍ଥ ଚନ୍ଦନସାରଲିତ୍ତାତି ସାରଭୂତେନ ଚନ୍ଦନଗନ୍ଧେନ ଅନୁଲିତ୍ତସରୀରା। ଉଭତୋ ୱିମାନନ୍ତି ୱିମାନଂ ଉଭତୋ ଅନ୍ତୋ ଚେୱ ବହି ଚ ସଙ୍ଗୀତାଦୀହି ଉପେଚ୍ଚ ସୋଭଯନ୍ତି।

ଅଥ ରେୱତୀ –

୮୬୯।

‘‘ନନ୍ଦିଯସ୍ସାହଂ ଭରିଯା, ଅଗାରିନୀ ସଦ୍ଧକୁଲସ୍ସ ଇସ୍ସରା;

ଭତ୍ତୁ ୱିମାନେ ରମିସ୍ସାମି ଦାନହଂ, ନ ପତ୍ଥଯେ ନିରଯଂ ଦସ୍ସନାଯା’’ତି। –

ଆହ। ତତ୍ଥ ଅଗାରିନୀତି ଗେହସାମିନୀ। ‘‘ଭରିଯା ସଗାମିନୀ’’ତିପି ପଠନ୍ତି, ଭରିଯା ସହଗାମିନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦ୍ଧକୁଲସ୍ସ ଇସ୍ସରା ଭତ୍ତୂତି ମମ ଭତ୍ତୁ ନନ୍ଦିଯସ୍ସ ସଦ୍ଧକୁଟୁମ୍ବିକସ୍ସ ଇସ୍ସରା ସାମିନୀ ଅହୋସିଂ, ତସ୍ମା ଇଦାନିପି ୱିମାନେ ଇସ୍ସରା ଭୱିସ୍ସାମୀତି ଆହ। ୱିମାନେ ରମିସ୍ସାମିଦାନହନ୍ତି ଏୱଂ ପଲୋଭେତୁମେୱ ହି ତଂ ତେ ତତ୍ଥ ନେସୁଂ। ନ ପତ୍ଥଯେ ନିରଯଂ ଦସ୍ସନାଯାତି ଯଂ ପନ ନିରଯଂ ମଂ ତୁମ୍ହେ ନେତୁକାମା, ତଂ ନିରଯଂ ଦସ୍ସନାଯପି ନ ପତ୍ଥଯେ, କୁତୋ ପୱିସିତୁନ୍ତି ୱଦତି।

ଏୱଂ ୱଦନ୍ତିମେୱ ‘‘ତ୍ୱଂ ତଂ ପତ୍ଥେହି ୱା ମା ୱା, କିଂ ତୱ ପତ୍ଥନାଯା’’ତି ନିରଯସମୀପଂ ନେତ୍ୱା –

୮୭୦।

‘‘ଏସୋ ତେ ନିରଯୋ ସୁପାପଧମ୍ମେ, ପୁଞ୍ଞଂ ତଯା ଅକତଂ ଜୀୱଲୋକେ;

ନ ହି ମଚ୍ଛରୀ ରୋସକୋ ପାପଧମ୍ମୋ, ସଗ୍ଗୂପଗାନଂ ଲଭତି ସହବ୍ୟତ’’ନ୍ତି। –

ଗାଥମାହଂସୁ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଏସୋ ତୱ ନିରଯୋ, ତଯା ଦୀଘରତ୍ତଂ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱିତବ୍ବଟ୍ଠାନଭୂତୋ। କସ୍ମା? ପୁଞ୍ଞଂ ତଯା ଅକତଂ ଜୀୱଲୋକେ,

ଯସ୍ମା ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ତଯା ପୁଞ୍ଞଂ ନାମ ନ କତଂ, ଏୱଂ ଅକତପୁଞ୍ଞୋ ପନ ତାଦିସୋ ସତ୍ତୋ ମଚ୍ଛରୀ ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିନିଗୂହନଲକ୍ଖଣେନ ମଚ୍ଛରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ପରେସଂ ରୋସୁପ୍ପାଦନେନ ରୋସକୋ, ଲୋଭାଦୀହି ପାପଧମ୍ମେହି ସମଙ୍ଗୀଭାୱତୋ ପାପଧମ୍ମୋ ସଗ୍ଗୂପଗାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ସହଭାୱଂ ନ ଲଭତୀତି ଯୋଜନା।

ଏୱଂ ପନ ୱତ୍ୱା ତେ ଦ୍ୱେ ଯକ୍ଖା ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯିଂସୁ। ତଂଦିୱସେ ପନ ଦ୍ୱେ ନିରଯପାଲେ ସଂସୱକେ ନାମ ଗୂଥନିରଯେ ପକ୍ଖିପିତୁଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତେ ପସ୍ସିତ୍ୱା –

୮୭୧।

‘‘କିଂ ନୁ ଗୂଥଞ୍ଚ ମୁତ୍ତଞ୍ଚ, ଅସୁଚି ପଟିଦିସ୍ସତି;

ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ କିମିଦଂ ମୀଳ୍ହଂ, କିମେତଂ ଉପୱାଯତୀ’’ତି। –

ତଂ ନିରଯଂ ପୁଚ୍ଛି।

୮୭୨।

‘‘ଏସ ସଂସୱକୋ ନାମ, ଗମ୍ଭୀରୋ ସତପୋରିସୋ;

ଯତ୍ଥ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ତୁୱଂ ପଚ୍ଚସି ରେୱତେ’’ତି। –

ତସ୍ମିଂ କଥିତେ ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ନିବ୍ବତ୍ତିହେତୁଭୂତଂ କମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ –

୮୭୩।

‘‘କିଂ ନୁ କାଯେନ ୱାଚାଯ, ମନସା ଦୁକ୍କଟଂ କତଂ;

କେନ ସଂସୱକୋ ଲଦ୍ଧୋ, ଗମ୍ଭୀରୋ ସତପୋରିସୋ’’ତି। – ଆହ;

୮୭୪।

‘‘ସମଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଚାପି, ଅଞ୍ଞେ ୱାପି ୱନିବ୍ବକେ;

ମୁସାୱାଦେନ ୱଞ୍ଚେସି, ତଂ ପାପଂ ପକତଂ ତଯା’’ତି। –

ତସ୍ସା ତଂ କମ୍ମଂ କଥେତ୍ୱା ପୁନ ତେ –

୮୭୫।

‘‘ତେନ ସଂସୱକୋ ଲଦ୍ଧୋ, ଗମ୍ଭୀରୋ ସତପୋରିସୋ;

ତତ୍ଥ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ତୁୱଂ ପଚ୍ଚସି ରେୱତେ’’ତି। –

ଆହଂସୁ। ତତ୍ଥ ସଂସୱକୋ ନାମାତି ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଗୂଥମୁତ୍ତାଦିଅସୁଚିସ୍ସ ସଂସୱନତୋ ପଗ୍ଘରଣତୋ ସଂସୱକୋ ନାମ।

ନ କେୱଲଂ ତୁଯ୍ହଂ ଇଧ ସଂସୱକଲାଭୋ ଏୱ, ଅଥ ଖୋ ଏତ୍ଥ ଅନେକାନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ଉତ୍ତିଣ୍ଣାଯ ହତ୍ଥଚ୍ଛେଦାଦିଲାଭୋପୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ –

୮୭୬।

‘‘ହତ୍ଥେପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି ଅଥୋପି ପାଦେ, କଣ୍ଣେପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି ଅଥୋପି ନାସଂ;

ଅଥୋପି କାକୋଳଗଣା ସମେଚ୍ଚ, ସଙ୍ଗମ୍ମ ଖାଦନ୍ତି ୱିଫନ୍ଦମାନ’’ନ୍ତି। –

ତତ୍ଥ ଲଦ୍ଧକକାରଣଂ ଆହଂସୁ। ତତ୍ଥ କାକୋଳଗଣାତି କାକସଙ୍ଘା। ତେ କିରସ୍ସା ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣେ ସରୀରେ ଅନେକସତାନି ଅନେକସହସ୍ସାନି ପତିତ୍ୱା ତାଲକ୍ଖନ୍ଧପରିମାଣେହି ସୁନିସିତଗ୍ଗେହି ଅୟୋମୟେହି ମୁଖତୁଣ୍ଡେହି ୱିଛିତ୍ୱା ୱିଛିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି, ମଂସଂ ଗହିତଗହିତଟ୍ଠାନେ କମ୍ମବଲେନ ପୂରତେୱ। ତେନାହ ‘‘କାକୋଳଗଣା ସମେଚ୍ଚ, ସଙ୍ଗମ୍ମ ଖାଦନ୍ତି ୱିଫନ୍ଦମାନ’’ନ୍ତି।

ପୁନ ସା ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ପଚ୍ଚାନୟନାୟ ୟାଚନାଦିୱସେନ ତଂ ତଂ ୱିପ୍ପଲପି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୮୭୭।

‘‘ସାଧୁ ଖୋ ମଂ ପଟିନେଥ, କାହାମି କୁସଲଂ ବହୁଂ;

ଦାନେନ ସମଚରିୟାୟ, ସଂୟମେନ ଦମେନ ଚ;

ୟଂ କତ୍ୱା ସୁଖିତା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପରେ’’ତି।

ପୁନ ନିରୟପାଲା –

୮୭୮।

‘‘ପୁରେ ତୁୱଂ ପମଜ୍ଜିତ୍ୱା, ଇଦାନି ପରିଦେୱସି;

ସୟଂ କତାନଂ କମ୍ମାନଂ, ୱିପାକଂ ଅନୁଭୋସ୍ସସୀ’’ତି। –

ଆହଂସୁ। ପୁନ ସା ଆହ –

୮୭୯।

‘‘କୋ ଦେୱଲୋକତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ, ଗନ୍ତ୍ୱାନ ପୁଟ୍ଠୋ ମେ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ;

ନିକ୍ଖିତ୍ତଦଣ୍ଡେସୁ ଦଦାଥ ଦାନଂ, ଅଚ୍ଛାଦନଂ ସେୟ୍ୟମଥନ୍ନପାନଂ;

ନ ହି ମଚ୍ଛରୀ ରୋସକୋ ପାପଧମ୍ମୋ, ସଗ୍ଗୂପଗାନଂ ଲଭତି ସହବ୍ୟତଂ।

୮୮୦।

‘‘ସାହଂ ନୂନ ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା, ୟୋନିଂ ଲଦ୍ଧାନ ମାନୁସିଂ;

ୱଦଞ୍ଞୂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା, କାହାମି କୁସଲଂ ବହୁଂ;

ଦାନେନ ସମଚରିୟାୟ, ସଂୟମେନ ଦମେନ ଚ।

୮୮୧।

‘‘ଆରାମାନି ଚ ରୋପିସ୍ସଂ, ଦୁଗ୍ଗେ ସଙ୍କମାନି ଚ;

ପପଞ୍ଚ ଉଦପାନଞ୍ଚ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

୮୮୨।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିଯପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ।

୮୮୩।

‘‘ଉପୋସଥଂ ଉପୱସିସ୍ସଂ, ସଦା ସୀଲେସୁ ସଂୱୁତା;

ନ ଚ ଦାନେ ପମଜ୍ଜିସ୍ସଂ, ସାମଂ ଦିଟ୍ଠମିଦଂ ମଯା’’ତି।

୮୮୪।

‘‘ଇଚ୍ଚେୱଂ ୱିପ୍ପଲପନ୍ତିଂ, ଫନ୍ଦମାନଂ ତତୋ ତତୋ;

ଖିପିଂସୁ ନିରଯେ ଘୋରେ, ଉଦ୍ଧଂପାଦଂ ଅୱଂସିର’’ନ୍ତି। –

ଇଦଂ ସଙ୍ଗୀତିକାରୱଚନଂ। ପୁନ ସା –

୮୮୫।

‘‘ଅହଂ ପୁରେ ମଚ୍ଛରିନୀ ଅହୋସିଂ, ପରିଭାସିକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ;

ୱିତଥେନ ଚ ସାମିକଂ ୱଞ୍ଚଯିତ୍ୱା, ପଚ୍ଚାମହଂ ନିରଯେ ଘୋରରୂପେ’’ତି। –

ଓସାନଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ‘‘ଅହଂ ପୁରେ ମଚ୍ଛରିନୀ’’ତି ଗାଥା ନିରଯେ ନିଦ୍ଧୂଲାଯ ୱୁତ୍ତା, ଇତରା ଅନିଦ୍ଧୂଲାଯ ଏୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱାତି।

ଭିକ୍ଖୂ ରେୱତିଯା ଯକ୍ଖେହି ଗହେତ୍ୱା ନୀତଭାୱଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଭଗୱା ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଇମଂ ୱତ୍ଥୁଂ କଥେତ୍ୱା ଉପରି ୱିତ୍ଥାରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ବହୂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲାଦୀନି ପାପୁଣିଂସୁ। କାମଞ୍ଚେତଂ ରେୱତୀପଟିବଦ୍ଧାଯ କଥାଯ ଯେଭୁଯ୍ୟଭାୱତୋ ‘‘ରେୱତୀୱିମାନ’’ନ୍ତି ୱୋହରୀଯତି, ଯସ୍ମା ପନ ରେୱତୀ ୱିମାନଦେୱତା ନ ହୋତି, ନନ୍ଦିଯସ୍ସ ପନ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ୱିମାନାଦିସମ୍ପତ୍ତିପଟିସଂଯୁତ୍ତଞ୍ଚେତଂ, ତସ୍ମା ପୁରିସୱିମାନେସ୍ୱେୱ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୋପିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ରେୱତୀୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଛତ୍ତମାଣୱକୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଯୋ ୱଦତଂ ପୱରୋ ମନୁଜେସୂତି ଛତ୍ତମାଣୱକୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ସେତବ୍ୟାଯଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କିଚ୍ଛାଲଦ୍ଧୋ ପୁତ୍ତୋ ଛତ୍ତୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣମାଣୱୋ ଅହୋସି। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ପିତରା ପେସିତୋ ଉକ୍କଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପୋକ୍ଖରସାତିସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ମେଧାୱିତାଯ ଅନଲସତାଯ ଚ ନ ଚିରେନେୱ ମନ୍ତେ ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନାନି ଚ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସିପ୍ପେ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ। ସୋ

ଆଚରିଯଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ''ମଯା ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖିତଂ, କିଂ ୱୋ ଗରୁଦକ୍ଖିଣଂ ଦେମୀ''ତି ଆହ। ଆଚରିଯୋ ''ଗରୁଦକ୍ଖିଣା ନାମ ଅନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ୱିଭୱାନୁରୂପା, କହାପଣସହସ୍ସମାନେହୀ''ତି ଆହ। ଛତ୍ତମାଣୱୋ ଆଚରିଯଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ସେତବ୍ୟଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତେହି ଅଭିନନ୍ଦିଯମାନୋ କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ତମତ୍ଥଂ ପିତୁ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ଦେଥ ମେ ଦାତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ, ଅଜ୍ଜେୱ ଦତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ତଂ ମାତାପିତରୋ ''ତାତ, ଅଜ୍ଜ ୱିକାଲୋ, ସ୍ୱେ ଗମିସ୍ସସୀ''ତି ୱତ୍ୱା କହାପଣେ ନୀହରିତ୍ୱା ଭଣ୍ଡିକଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଠପେସୁଂ। ଚୋରା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ଛତ୍ତମାଣୱକସ୍ସ ଗମନମଗ୍ଗେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନଗହନେ ନିଲୀନା ଅଚ୍ଛିଂସୁ ''ମାଣୱଂ ମାରେତ୍ୱା କହାପଣେ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା''ତି।

ଭଗୱା ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଛତ୍ତମାଣୱକସ୍ସ ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାନଂ, ଚୋରେହି ମାରିତସ୍ସ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂ, ତତୋ ସହ ୱିମାନେନ ଆଗତସ୍ସ ତତ୍ଥ ସନ୍ନିପତିତପରିସାଯ ଚ ଧମ୍ମାଭିସମଯଂ ଦିସ୍ୱା ପଠମତରମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାଣୱକସ୍ସ ଗମନମଗ୍ଗେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି। ମାଣୱୋ ଆଚରିଯଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ସେତବ୍ୟତୋ ଉକ୍କଟ୍ଠାଭିମୁଖୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଭଗୱନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ''କୁହିଂ ଗମିସ୍ସସୀ''ତି ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତୋ ''ଉକ୍କଟ୍ଠଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଗମିସ୍ସାମି ମଯ୍ହଂ ଆଚରିଯସ୍ସ ପୋକ୍ଖରସାତିସ୍ସ ଗରୁଦକ୍ଖିଣଂ ଦାତୁ''ନ୍ତି ଆହ। ଅଥ ଭଗୱା ''ଜାନାସି ପନ ତ୍ୱଂ, ମାଣୱ, ତୀଣି ସରଣାନି, ପଞ୍ଚ ସୀଲାନୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ''ନାହଂ ଜାନାମି, କିମତ୍ଥିଯାନି ପନେତାନି କୀଦିସାନି ଚା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଇଦମୀଦିସ''ନ୍ତି ସରଣଗମନସ୍ସ ସୀଲସମାଦାନସ୍ସ ଚ ଫଲାନିସଂସଂ ୱିଭାୱେତ୍ୱା ''ଉଗ୍ଗଣ୍ହାହି ତାୱ, ମାଣୱକ, ସରଣଗମନୱିଧି''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ''ସାଧୁ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, କଥେଥ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା''ତି ତେନ ଯାଚିତୋ ତସ୍ସ ରୁଚିଯା ଅନୁରୂପଂ ଗାଥାବନ୍ଧୱସେନ ସରଣଗମନୱିଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

୮୮୬।

''ଯୋ ୱଦତଂ ପୱରୋ ମନୁଜେସୁ, ସକ୍ୟମୁନୀ ଭଗୱା କତକିଚ୍ଚୋ;

ପାରଗତୋ ବଲୱୀରିଯସମଙ୍ଗୀ, ତଂ ସୁଗତଂ ସରଣତ୍ଥମୁପେହି।

୮୮୭।

''ରାଗୱିରାଗମନେଜମସୋକଂ , ଧମ୍ମମସଙ୍ଖତମପ୍ପଟିକୂଲଂ;

ମଧୁରମିମଂ ପଗୁଣଂ ସୁୱିଭତ୍ତଂ, ଧମ୍ମମିମଂ ସରଣତ୍ଥମୁପେହି।

୮୮୮।

''ଯତ୍ଥ ଚ ଦିନ୍ନ ମହପ୍ଫଲମାହୁ, ଚତୂସୁ ସୁଚୀସୁ ପୁରିସଯୁଗେସୁ;

ଅଟ୍ଠ ଚ ପୁଗ୍ଗଲ ଧମ୍ମଦସା ତେ, ସଙ୍ଘମିମଂ ସରଣତ୍ଥମୁପେହୀ''ତି। –

ତିସ୍ସୋ ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି।

୮୮୬। ତତ୍ଥ ଯୋତି ଅନିଯମିତୱଚନଂ, ତସ୍ସ ''ତ''ନ୍ତି ଇମିନା ନିଯମନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱଦତନ୍ତି ୱଦନ୍ତାନଂ। ପୱରୋତି ସେଟ୍ଠୋ, କଥିକାନଂ ଉତ୍ତମୋ ୱାଦୀୱରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମନୁଜେସୂତି ଉକ୍କଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସୋ ଯଥା ''ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନ''ନ୍ତି। ଭଗୱା ପନ ଦେୱମନୁସ୍ସାନମ୍ପି ବ୍ରହ୍ମାନମ୍ପି ସବ୍ବେସମ୍ପି ସତ୍ତାନଂ ପୱରୋଯେୱ, ଭଗୱତୋ ଚ ଚରିମଭୱେ ମନୁସ୍ସେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନତାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ମନୁଜେସୂ''ତି। ତେନେୱାହ ''ସକ୍ୟମୁନୀ''ତି। ସକ୍ୟକୁଲପ୍ପସୁତତାଯ ସକ୍ୟୋ, କାଯମୋନେଯ୍ୟାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତତୋ ଅନୱସେସସ୍ସ ଚ ଞେଯ୍ୟସ୍ସ ମୁନନତୋ ମୁନି ଚାତି ସକ୍ୟମୁନି। ଭାଗ୍ୟୱନ୍ତତାଦୀହି ଚତୂହି କାରଣେହି ଭଗୱା। ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି କାତବ୍ବସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାଦିପଭେଦସ୍ସ ସୋଳସୱିଧସ୍ସ କିଚ୍ଚସ୍ସ କତତ୍ତା ନିପ୍ଫାଦିତତ୍ତା କତକିଚ୍ଚୋ। ପାରଂ ସକ୍କାଯସ୍ସ ପରତୀରଂ ନିବ୍ବାନଂ ଗତୋ ସଯମ୍ଭୁଞାଣେନ ଅଧିଗତୋତି ପାରଗତୋ। ଅସଦିସେନ କାଯବଲେନ, ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣେନ ଞାଣବଲେନ, ଚତୁବ୍ବିଧସମ୍ମପ୍ପଧାନୱୀରିଯେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ବଲୱୀରିଯସମଙ୍ଗୀ। ସୋଭନଗମନତ୍ତା, ସୁନ୍ଦରଂ ଠାନଂ ଗତତ୍ତା, ସମ୍ମା ଗତତ୍ତା, ସମ୍ମା ଚ ଗଦିତତ୍ତା ସୁଗତୋ। ତଂ ସୁଗତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣତ୍ଥଂ ସରଣାଯ ପରାଯଣାଯ ଅପାଯଦୁକ୍ଖୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖପରିତ୍ତାଣାଯ ଉପେହି ଉପଗଚ୍ଛ, ଅଜ୍ଜ ପଟ୍ଠାଯ

ଅହିତନିଓତ୍ତନେନ ହିତସଂଓଡ଼୍ଢନେନ ''ଅଯଂ ମେ ଭଗୱା ସରଣଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ପରାଯଣଂ ଗତି ପଟିସରଣ''ନ୍ତି ଭଜ ସେଓ, ଏୱଂ ଜାନାହି ୱା ବୁଜ୍ଝସ୍ସୁତି ଅତ୍ଥୋ।

୮୮୭।ରାଗୱିରାଗନ୍ତି ଅରିଯମଗ୍ଗମାହ। ତେନ ହି ଅରିଯା ଅନାଦିକାଲଭାୱିତମ୍ପି ରାଗଂ ୱିରଜ୍ଜେନ୍ତି। ଅନେଜମସୋକନ୍ତି ଅରିଯଫଲଂ। ତଞ୍ହି ଏଜାସଙ୍ଖାତାଯ ତଣ୍ହାଯ ଅୱସିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ସୋକନିମିତ୍ତାନଂ କିଲେସାନଂ ସବ୍ବସୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧନତୋ ''ଅନେଜଂ ଅସୋକ''ନ୍ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ଧମ୍ମନ୍ତି ସଭାୱଧମ୍ମଂ। ସଭାୱତୋ ଗହେତବ୍ବଧମ୍ମୋ ହେସ ଯଦିଦଂ ମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନାନି, ନ ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋ ୱିଯ ପଞ୍ଞତ୍ତିଧମ୍ମୱସେନ। ଧମ୍ମନ୍ତି ୱା ପରମତ୍ଥଧମ୍ମଂ, ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସମେଚ ସମ୍ମୁସ୍ସ ପଚ୍ଚଯେହି କତଂ ସଙ୍ଖତଂ, ନ ସଙ୍ଖତନ୍ତି ଅସଙ୍ଖତଂ। ତଦେୱ ନିବ୍ବାନଂ। ନତ୍ଥି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚିପି ପଟିକୂଲନ୍ତି ଅପ୍ପଟିକୂଲଂ। ସୱନୱେଲାଯଂ ଉପପରିକ୍ଖଣୱେଲାଯଂ ପଟିପଜ୍ଜନୱେଲାଯନ୍ତି ସବ୍ବଦାପି ଇଟ୍ଠମେୱାତି ମଧୁରଂ। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସନ୍ନିସ୍ସଯାଯ ପଟିଭାନସମ୍ପଦାଯ ପୱତ୍ତିତତ୍ତା ସୁପ୍ପୱତ୍ତିଭାୱତୋ ନିପୁଣଭାୱତୋ ଚ ପଗୁଣଂ। ୱିଭଜିତବ୍ବସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଖନ୍ଧାଦିୱସେନ କୁସଲାଦିୱସେନ ଉଦ୍ଦେସାଦିୱସେନ ଚ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଭଜନତୋ ସୁୱିଭତ୍ତଂ। ତୀହିପି ପଦେହି ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମମେୱ ୱଦତି। ତେନେୱ ହିସ୍ସ ଆପାଥକାଲେ ୱିଯ ୱିମଦ୍ଦନକାଲେପି କଥେନ୍ତସ୍ସ ୱିଯ ସୁଣନ୍ତସ୍ସାପି ସମ୍ମୁଖୀଭାୱତୋ ଉଭତୋପଚ୍ଚକ୍ଖତାଯ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ଇମ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଧମ୍ମନ୍ତି ଯଥାୱପଟିପଜ୍ଜନ୍ତେ ଅପାଯଦୁକ୍ଖପାତତୋ ଧାରଣଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମଂ, ଇଦଂ ଚତୁବ୍ବିଧସ୍ସାପି ଧମ୍ମସ୍ସ ସାଧାରଣୱଚନଂ। ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋପି ହି ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାନମତ୍ତାଯପି ଯଥାୱପଟିପତ୍ତିଯା ଅପାଯଦୁକ୍ଖପାତତୋ ଧାରେତି ଏୱ। ଇମସ୍ସ ଚ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଇଦମେୱ ୱିମାନଂ ସାଧକନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସାଧାରଣଭାୱେନ ଯଥାୱୁତ୍ତଧମ୍ମସ୍ସ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପୁନ ''ଇମ''ନ୍ତି ଆହ।

୮୮୮।ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଅରିଯସଙ୍ଘେ। ଦିନ୍ନନ୍ତି ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ଅନ୍ନାଦିଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ। ଦିନ୍ନ ମହପ୍ଫଲନ୍ତି ଗାଥାସୁଖତ୍ଥଂ ଅନୁନାସିକଲୋପୋ କତୋ। ଅଚ୍ଚନ୍ତମେୱ କିଲେସାସୁଚିତୋ ୱିସୁଜ୍ଝନେନ ସୁଚୀସୁ ''ସୋତାପନ୍ନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ''ତିଆଦିନା (ଅ॰ ନି॰ ୮।୬୦) ୱୁତ୍ତେସୁ ଚତୂସୁ ପୁରିସଯୁଗେସୁ। ଅଟ୍ଠାତି ମଗ୍ଗଟ୍ଠଫଲଟ୍ଠେସୁ ଯୁଗଳେ ଏକତ୍ୱା ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଗହଣେନ ଅଟ୍ଠ ପୁଗ୍ଗଲା। ଗାଥାସୁଖତ୍ଥମେୱ ଚେତ୍ଥ ''ପୁଗ୍ଗଲ ଧମ୍ମଦସା''ତି ରସ୍ସଂ କତ୍ୱା ନିଦ୍ଦେସୋ। ଧମ୍ମଦସାତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମସ୍ସ ନିବ୍ବାନଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦସ୍ସନକା। ଦିଟ୍ଠିସୀଲସାମଞ୍ଞେନ ସଂହତଭାୱେନ ସଙ୍ଘଂ।

ଏୱଂ ଭଗୱତା ତୀହି ଗାଥାହି ସରଣଗୁଣସନ୍ଦସ୍ସନେନ ସଦ୍ଧିଂ ସରଣଗମନୱିଧିମ୍ହି ୱୁତ୍ତେ ମାଣୱୋ ତଂତଂସରଣଗୁଣାନୁସ୍ସରଣମୁଖେନ ସରଣଗମନୱିଧିନୋ ଅତ୍ତନୋ ହଦଯେ ଠପିତଭାୱଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ତସ୍ସା ତସ୍ସା ଗାଥାଯ ଅନନ୍ତରଂ ''ଯୋ ୱଦତଂ ପୱରୋ''ତିଆଦିନା ତଂ ତଂ ଗାଥଂ ପଚ୍ଚନୁଭାସି। ଏୱଂ ପଚ୍ଚନୁଭାସିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନି ସରୂପତୋ ଫଲାନିସଂସତୋ ଚ ୱିଭାୱେତ୍ୱା ତେସଂ ସମାଦାନୱିଧିଂ କଥେସି। ସୋ ତମ୍ପି ସୁଟ୍ଠୁ ଉପଧାରେତ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସୋ ''ହନ୍ଦାହଂ ଭଗୱା ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ରତନତ୍ତଯଗୁଣଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ତଂଯେୱ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ଭଗୱାପି ''ଅଲଂ ଇମସ୍ସ ଏତ୍ତକଂ କୁସଲଂ ଦେୱଲୋକୂପପତ୍ତିଯା''ତି ଜେତୱନମେୱ ଅଗମାସି।

ମାଣୱସ୍ସ ପନ ପସନ୍ନଚିତ୍ତସ୍ସ ରତନତ୍ତଯଗୁଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣୱସେନ ''ସରଣଂ ଉପେମୀ''ତି ପୱତ୍ତଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦତାଯ ସରଣେସୁ ଚ, ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତନଯେନ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସୀଲାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନେନ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠିତସ୍ସ ତେନେୱ ନଯେନ ରତନତ୍ତଯଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଚୋରା ମଗ୍ଗେ ପରିଯୁଟ୍ଠିଂସୁ। ସୋ ତେ ଅଗଣେତ୍ୱା ରତନତ୍ତଯଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋଯେୱ ଗଚ୍ଛତି। ତଞ୍ଚେକୋ ଚୋରୋ ଗୁମ୍ବନ୍ତରଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଠିତୋ ୱିସପୀତେନ ସରେନ ସହସାୱ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା କହାପଣଭଣ୍ଡିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସହାଯେହି ସଦ୍ଧିଂ ପକ୍କାମି। ମାଣୱୋ ପନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ତିଂସଯୋଜନିକେ କନକୱିମାନେ ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ ୱିଯ ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱୁତୋ ସଟ୍ଠିସକଟଭାରାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତତ୍ତଭାୱୋ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସ ୱିମାନସ୍ସ ଆଭା ସାତିରେକାନି ୱୀସତିଯୋଜନାନି ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି।

ଅଥ ମାଣୱଂ କାଲକତଂ ଦିସ୍ୱା ସେତବ୍ୟଗାମୱାସିନୋ ମନୁସ୍ସା ସେତବ୍ୟଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ମାତାପିତୂନଂ ଉକ୍କଟ୍ଠଗାମୱାସିନୋ ଚ ଉକ୍କଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପୋକ୍ଖରସାତିସ୍ସ କଥେସୁଂ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଞାତିମିତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚ ପୋକ୍ଖରସାତି ସପରିୱାରା ଅସ୍ସୁମୁଖା ରୋଦମାନା ତଂ ପଦେସଂ ଅଗମଂସୁ, ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସେତବ୍ୟୱାସିନୋ ଚ ଉକ୍କଟ୍ଠୱାସିନୋ ଚ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲୱାସିନୋ ଚ ସନ୍ନିପତିଂସୁ, ମହାସମାଗମୋ ଅହୋସି। ଅଥ ମାଣୱସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଚିତକଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ଆରଭିଂସୁ।

ଅଥ ଭଗୱା ଚିନ୍ତେସି ''ମଯି ଗତେ ଛତ୍ତମାଣୱୋ ମଂ ୱନ୍ଦିତୁଂ ଆଗମିସ୍ସତି, ଆଗତଞ୍ଚ ତଂ କତକମ୍ମଂ କଥାପେନ୍ତୋ କମ୍ମଫଲଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କାରେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମି, ଏୱଂ ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ତଂ ପଦେସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି ଛବ୍ବଣ୍ଣବୁଦ୍ଧରଂସିଯୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ। ଅଥ ଛତ୍ତମାଣୱଦେୱପୁତ୍ତୋପି ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା, ତସ୍ସା କାରଣଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ସରଣଗମନଞ୍ଚ ସୀଲସମାଦାନଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା, ୱିମ୍ହଯଜାତୋ ଭଗୱତି ସଞ୍ଜାତପସାଦବହୁମାନୋ ''ଇଦାନେୱାହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଞ୍ଚ

ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମି, ରତନତ୍ତଯଗୁଣେ ଚ ମହାଜନସ୍ସ ପାକଟେ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି କତଞ୍ଞୁତଂ ନିସ୍ସାଯ ସକଲଂ ତଂ ଅରଞ୍ଞପଦେସଂ ଏକାଲୋକଂ କରୋନ୍ତୋ, ସହ ୱିମାନେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱିମାନତୋ ଓରୁଯ୍ହ ମହତା ପରିୱାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦିସ୍ସମାନରୂପୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦେସୁ ସିରସା ନିପତନ୍ତୋ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାଜନୋ ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ଅଯଂ ଦେୱୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା’’ତି ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଜାତୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ପରିୱାରେସି। ଭଗୱା ତେନ କତପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ପାକଟଂ କାତୁଂ –

୮୮୯।

‘‘ନ ତଥା ତପତି ନଭେ ସୂରିଯୋ, ଚନ୍ଦୋ ଚ ନ ଭାସତି ନ ଫୁସ୍ସୋ;

ଯଥା ଅତୁଲମିଦଂ ମହପ୍ପଭାସଂ, କୋ ନୁ ତ୍ୱଂ ତିଦିୱା ମହିଂ ଉପାଗା।

୮୯୦।

‘‘ଛିନ୍ଦତି ରଂସୀ ପଭଙ୍କରସ୍ସ, ସାଧିକୱୀସତିଯୋଜନାନି ଆଭା;

ରତ୍ତିମପି ଯଥା ଦିୱଂ କରୋତି, ପରିସୁଦ୍ଧଂ ୱିମଲଂ ସୁଭଂ ୱିମାନଂ।

୮୯୧।

‘‘ବହୁପଦୁମୱିଚିତ୍ରପୁଣ୍ଡରୀକଂ, ୱୋକିଣ୍ଣଂ କୁସୁମେହି ନେକଚିତ୍ତଂ;

ଅରଜୱିରଜହେମଜାଲଛନ୍ନଂ, ଆକାସେ ତପତି ଯଥାପି ସୂରିଯୋ।

୮୯୨।

‘‘ରତ୍ତମ୍ବରପୀତୱାସସାହି, ଅଗରୁପିଯଙ୍ଗୁଚନ୍ଦନୁସ୍ସଦାହି;

କଞ୍ଚନତନୁସନ୍ନିଭତ୍ତଚାହି, ପରିପୂରଂ ଗଗନଂୱ ତାରକାହି।

୮୯୩।

‘‘ନରନାରିଯୋ ବହୁକେତ୍ଥନେକୱଣ୍ଣା, କୁସୁମୱିଭୂସିତାଭରଣେତ୍ଥ ସୁମନା;

ଅନିଲପମୁଞ୍ଚିତା ପୱନ୍ତି ସୁରଭିଂ, ତପନିଯୱିତତା ସୁୱଣ୍ଣଛନ୍ନା।

୮୯୪।

‘‘କିସ୍ସ ସଂଯମସ୍ସ ଅଯଂ ୱିପାକୋ, କେନାସି କମ୍ମଫଲେନିଧୂପପନ୍ନୋ;

ଯଥା ଚ ତେ ଅଧିଗତମିଦଂ ୱିମାନଂ, ତଦନୁପଦଂ ଅୱଚାସି ଇଙ୍ଘ ପୁଟ୍ଠୋ’’ତି। –

ତଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ପଟିପୁଚ୍ଛି।

୮୮୯। ତତ୍ଥ ତପତୀତି ଦିପ୍ପତି। ନଭେତି ଆକାସେ। ଫୁସ୍ସୋତି ଫୁସ୍ସତାରକା। ଅତୁଲନ୍ତି ଅନୁପମଂ, ଅପ୍ପମାଣଂ ୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ଇଦଂ ତୱ ୱିମାନଂ ଅନୁପମଂ ଅପ୍ପମାଣଂ ପଭସ୍ସରଭାୱେନ ତତୋ ଏୱ ମହପ୍ପଭାସଂ ଆକାସେ ଦିପ୍ପତି, ନ ତଥା ତାରକରୂପାନି ଦିପ୍ପନ୍ତି, ନ ଚନ୍ଦୋ, ତାନି ତାୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ, ନାପି ସୂରିଯୋ ଦିପ୍ପତି, ଏୱଂଭୂତୋ କୋ ନୁ ତ୍ୱଂ ଦେୱଲୋକତୋ ଇମଂ ଭୂମିପଦେସଂ ଉପଗତୋ, ତଂ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଇମସ୍ସ

ମହାଜନସ୍ସ କଥେହୀତି।

୮୯୦।ଛିନ୍ଦତୀତି ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ପଓଭିତ୍ଟୁଂ ଅଦେନ୍ତୋ ପଟିହନତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ରଂସୀତି ରସ୍ମିଯୋ। ପଭଙ୍କରସ୍ସାତି ସୂରିଯସ୍ସ। ତସ୍ସ ଚ ୱିମାନସ୍ସ ପଭା ସମନ୍ତତୋ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଯୋଜନାନି ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ତେନାହ ‘‘ସାଧିକୱୀସତିଯୋଜନାନି ଆଭା’’ତି। ରତ୍ତିମପି ଯଥା ଦିୱଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ତନୋ ପଭାଯ ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମନ୍ତଂ ରତ୍ତିଭାଗମ୍ପି ଦିୱସଭାଗଂ ୱିଯ କରୋତି। ପରିସମନ୍ତତୋ ଅନ୍ତୋ ଚେୱ ବହି ଚ ସୁଦ୍ଧତାଯ ପରିସୁଦ୍ଧଂ। ସଵସୋ ମଲାଭାୱେନ ୱିମଲଂ। ସୁନ୍ଦରତାଯ ସୁଭଂ।

୮୯୧।ବହୁପଦୁମୱିଚିତ୍ରପୁଣ୍ଡରୀକନ୍ତି ବହୁୱିଧରତ୍ତକମଲଞ୍ଚେୱ ୱିଚିତ୍ତୱଣ୍ଣସେତକମଲଞ୍ଚ। ସେତକମଲଂ ପଦୁମଂ, ରତ୍ତକମଲଂ ପୁଣ୍ଡରୀକନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ୱୋକିଣ୍ଣଂ କୁସୁମେହୀତି ଅଞ୍ଞେହି ଚ ନାନାୱିଧେହି ପୁପ୍ଫେହି ସମୋକିଣ୍ଣଂ। ନେକଚିତ୍ତନ୍ତି ମାଲାକମ୍ମଲତାକମ୍ମାଦିନାନାୱିଧୱିଚିତ୍ତଂ। ଅରଜୱିରଜହେମଜାଲଛନ୍ନନ୍ତି ସଯଂ ଅପଗତରଜଂ ୱିରଜେନ ନିଦ୍ଦୋସେନ କଞ୍ଚନଜାଲେନ ଛାଦିତଂ।

୮୯୨।ରତ୍ତମ୍ବରପୀତୱାସସାହୀତି ରତ୍ତୱତ୍ଥାହି ଚେୱ ପୀତୱତ୍ଥାହି ଚ। ଏକା ହି ରତ୍ତଂ ଦିବ୍ବୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପୀତଂ ଉତ୍ତରିଯଂ କରୋତି, ଅପରା ପୀତଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ରତ୍ତଂ ଉତ୍ତରିଯଂ କରୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ରତ୍ତମ୍ବରପୀତୱାସସାହୀ’’ତି । ଅଗରୁପିଯଙ୍ଗୁଚନ୍ଦନୁସ୍ସଦାହୀତି ଅଗରୁଗନ୍ଧେନ ପିଯଙ୍ଗୁମାଲାହି ଚନ୍ଦନଗନ୍ଧେହି ଚ ଉସ୍ସଦାହି, ଉସ୍ସନ୍ନଦିବ୍ବାଗରୁଗନ୍ଧାଦିକାହୀତି ଅତ୍ଥୋ। କଞ୍ଚନତନୁସନ୍ନିଭତ୍ତଚାହୀତି କନକସଦିସସୁଖୁମଚ୍ଛୱୀହି। ପରିପୂରନ୍ତି ତହଂ ତହଂ ୱିଚରନ୍ତୀହି ସଙ୍ଗୀତିପସୁତାହି ଚ ପରିପୁଣ୍ଣଂ।

୮୯୩।ବହୁକେତ୍ଥାତି ବହୁକା ଏତ୍ଥ। ଅନେକୱଣ୍ଣାତି ନାନାରୂପା। କୁସମୱିଭୂସିତାଭରଣାତି ୱିସେସତୋ ସୁରଭିୱାଯନତ୍ଥଂ ଦିବ୍ବକୁସୁମେହି ଅଲଙ୍କତଦିବ୍ବାଭରଣା। ଏତ୍ଥାତି ଏତସ୍ମିଂ ୱିମାନେ। ସୁମନାତି ସୁନ୍ଦରମନା ପମୁଦିତଚିତ୍ତା। ଅନିଲପମୁଞ୍ଚିତା ପୱନ୍ତି ସୁରଭିନ୍ତି ଅନିଲେନ ପମୁଞ୍ଚିତଗନ୍ଧାନଂ ପୁପ୍ଫାନଂ ୱାଯୁନା ୱିମୁତ୍ତପତ୍ତପୁଟଂ ୱିଯ ୱିବନ୍ଧତାଯ ୱିକସିତତାଯ ଚ ସୁଗନ୍ଧଂ ପୱାଯନ୍ତି। ‘‘ଅନିଲପଧୂପିତା’’ତିପି ପଠନ୍ତି, ୱାତେନ ମନ୍ଦଂ ଆୱୁଯ୍ହମାନା ହେମମଯପୁପ୍ଫାତି ଅତ୍ଥୋ। କନକଚୀରକାଦୀହି ୱେଣିଆଦୀସୁ ଓତତତାଯ ତପନିଯୱିତତା। ଯେଭୁଯ୍ୟେନ କଞ୍ଚନାଭରଣେହି ଅଚ୍ଛାଦିତସରୀରତାଯ ସୁୱଣ୍ଣଚ୍ଛନ୍ନା। ନରନାରିଯୋତି ଦେୱପୁତ୍ତା ଦେୱଧୀତରୋ ଚ ବହୁକା ଏତ୍ଥ ତୱ ୱିମାନେତି ଦସ୍ସେତି।

୮୯୪।ଇଙ୍ଘାତି ଚୋଦନତ୍ଥେ ନିପାତୋ ପୁଟ୍ଠୋତି ପୁଚ୍ଛିତୋ ଇମସ୍ସ ମହାଜନସ୍ସ କମ୍ମଫଲପଚ୍ଚକ୍ଖଭାୱାଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ତତୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ଯାକାସି –

୮୯୫।

‘‘ସଯମିଧ ପଥେ ସମେଚ୍ଚ ମାଣୱେନ, ସତ୍ଥାନୁସାସି ଅନୁକମ୍ପମାନୋ;

ତୱ ରତନୱରସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା, କରିସ୍ସାମୀତି ଚ ବ୍ରୱିତ୍ଥ ଛତ୍ତୋ।

୮୯୬।

‘‘ଜିନୱରପୱରଂ ଉପେହି ସରଣଂ, ଧମ୍ମଞ୍ଚାପି ତଥେୱ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ;

ନୋତି ପଠମଂ ଅୱୋଚହଂ ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଛା ତେ ୱଚନଂ ତଥେୱକାସିଂ।

୮୯୭।

‘‘ମା ଚ ପାଣୱଧଂ ୱିୱିଧଂ ଚରସ୍ସୁ ଅସୁଚିଂ,

ନ ହି ପାଣେସୁ ଅସଞ୍ଞତଂ ଅୱଣ୍ଣଯିଂସୁ ସପ୍ପଞ୍ଞା;

ନୋତି ପଠମଂ ଅୱୋଚହଂ ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଛା ତେ ୱଚନଂ ତଥେୱକାସିଂ।

୮୯୮।

‘‘ମା ଚ ପରଜନସ୍ସ ରକ୍ଖିତମ୍ପି, ଆଦାତବ୍ବମମଞ୍ଞିଥୋ ଅଦିନ୍ନଂ;

ନୋତି ପଠମଂ ଅୱୋଚହଂ ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଛା ତେ ୱଚନଂ ତଥେୱକାସିଂ।

୮୯୯।

‘‘ମା ଚ ପରଜନସ୍ସ ରକ୍ଖିତାଯୋ, ପରଭରିଯା ଅଗମା ଅନରିଯମେତଂ;

ନୋତି ପଠମଂ ଅୱୋଚହଂ ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଛା ତେ ୱଚନଂ ତଥେୱକାସିଂ।

୯୦୦।

‘‘ମା ଚ ୱିତଥଂ ଅଞ୍ଞଥା ଅଭାଣି, ନ ହି ମୁସାୱାଦଂ ଅୱଣ୍ଣଯିଂସୁ ସପ୍ପଞ୍ଞା;

ନୋତି ପଠମଂ ଅୱୋଚହଂ ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଛା ତେ ୱଚନଂ ତଥେୱକାସିଂ।

୯୦୧।

‘‘ଯେନ ଚ ପୁରିସସ୍ସ ଅପେତି ସଞ୍ଞା, ତଂ ମଜ୍ଜଂ ପରିୱଜ୍ଜଯସ୍ସୁ ସବ୍ବଂ;

ନୋତି ପଠମଂ ଅୱୋଚହଂ ଭନ୍ତେ, ପଚ୍ଛା ତେ ୱଚନଂ ତଥେୱକାସିଂ।

୯୦୨।

‘‘ସ୍ୱାହଂ ଇଧ ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖା କରିତ୍ୱା, ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମେ;

ଦ୍ୱେପଥମଗମାସିଂ ଚୋରମଜ୍ଝେ, ତେ ମଂ ତତ୍ଥ ୱଧିଂସୁ ଭୋଗହେତୁ।

୯୦୩।

‘‘ଏତ୍ତକମିଦଂ ଅନୁସ୍ସରାମି କୁସଲଂ, ତତୋ ପରଂ ନ ମେ ୱିଜ୍ଜତି ଅଞ୍ଞଂ;

ତେନ ସୁଚରିତେନ କମ୍ମୁନାହଂ, ଉପ୍ପନ୍ନୋ ତିଦିୱେସୁ କାମକାମୀ।

୯୦୪।

‘‘ପସ୍ସ ଖଣମୁହୁତ୍ତସଞ୍ଞମସ୍ସ, ଅନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପତ୍ତିଯା ୱିପାକଂ;

ଜଲମିୱ ଯସସା ସମେକ୍ଖମାନା, ବହୁକାମଂ ପିହଯନ୍ତି ହୀନକମ୍ମା।

୯୦୫।

‘‘ପସ୍ସ କତିପଯାଯ ଦେସନାଯ, ସୁଗତିଞ୍ଚମ୍ହି ଗତୋ ସୁଖଞ୍ଚ ପତ୍ତୋ;

ଯେ ଚ ତେ ସତତଂ ସୁଣନ୍ତି ଧମ୍ମଂ, ମଞ୍ଞେ ତେ ଅମତଂ ଫୁସନ୍ତି ଖେମଂ।

୯୦୬।

''ଅପ୍ପମ୍ପି କତଂ ମହାୱିପାକଂ, ୱିପୁଲଂ ହୋତି ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମେ;

ପସ୍ସ କତପୁଞ୍ଞତାଯ ଛତ୍ତୋ, ଓଭାସେତି ପଥୱିଂ ଯଥାପି ସୂରିଯୋ।

୯୦୭।

''କିମିଦଂ କୁସଲଂ କିମାଚରେମ, ଇଚ୍ଚେକେ ହି ସମେଚ୍ଚ ମନ୍ତଯନ୍ତି;

ତେ ମଯଂ ପୁନରେୱ ଲଦ୍ଧ ମାନୁସତ୍ତଂ, ପଟିପନ୍ନା ୱିହରେମୁ ସୀଲୱନ୍ତୋ।

୯୦୮।

''ବହୁକାରୋ ଅନୁକମ୍ପକୋ ଚ ସତ୍ଥା, ଇତି ମେ ସତି ଅଗମା ଦିୱା ଦିୱସ୍ସ;

ସ୍ୱାହଂ ଉପଗତୋମ୍ହି ସଚ୍ଚନାମଂ, ଅନୁକମ୍ପସ୍ସୁ ପୁନପି ସୁଣେମୁ ଧମ୍ମଂ।

୯୦୯।

''ଯେ ଚିଧ ପଜହନ୍ତି କାମରାଗଂ, ଭୱରାଗାନୁସଯଞ୍ଚ ପହାଯ ମୋହଂ;

ନ ଚ ତେ ପୁନ ମୁପେନ୍ତି ଗବ୍ଭସେଯ୍ୟଂ, ପରିନିବ୍ବାନଗତା ହି ସୀତିଭୂତା''ତି।

୮୯୫। ତତ୍ଥ ସଯମିଧ ପଥେ ସମେଚ୍ଚ ମାଣୱେନାତି ଇଧ ଇମସ୍ମିଂ ପଥେ ମହାମଗ୍ଗେ ସଯମେୱ ଉପଗତେନ ମାଣୱେନ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରେନ ସମେଚ୍ଚ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକପରମତ୍ଥେହି ସତ୍ତାନଂ ଯଥାରହମନୁସାସନତୋ ସତ୍ଥା ଭଗୱା, ତ୍ୱଂ ଯଂ ମାଣୱଂ ଯଥାଧମ୍ମଂ ଅନୁସାସି ଅନୁକମ୍ପମାନୋ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ, ତୱ ରତନୱରସ୍ସ ଅଗ୍ଗରତନସ୍ସ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଇତି ଏୱଂ କରିସ୍ସାମି ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀତି, ସୋ ଛତ୍ତୋ ଛତ୍ତନାମକୋ ମାଣୱୋ ବ୍ରୱିତ୍ଥ କଥେସୀତି ପଦଯୋଜନା।

୮୯୬। ଏୱଂ ଯଥାପୁଚ୍ଛିତଂ କମ୍ମଂ କାରଣତୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତଂ ସରୂପତୋ ୱିଭାଗତୋ ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥାରା ସମାଦପିତଭାୱଂ ଅତ୍ତନା ଚ ତତ୍ଥ ପଚ୍ଛା ପଟିପ୍ପୁଚ୍ଛିତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଜିନୱରପୱର''ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ନୋତି ପଠମଂ ଅୱୋଚହଂ ଭନ୍ତେତି ଭନ୍ତେ ଭଗୱା ''ସରଣଗମନଂ ଜାନାସୀ''ତି ତଯା ୱୁତ୍ତୋ ''ନୋ''ତି ନ ''ଜାନାମୀ''ତି ପଠମଂ ଅୱୋଚଂ ଅହଂ। ପଚ୍ଛା ତେ ୱଚନଂ ତଥେୱକାସିନ୍ତି ପଚ୍ଛା ତଯା ୱୁତ୍ତଂ କଥଂ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତୋ ତୱ ୱଚନଂ ତଥେୱ ଅକାସିଂ ପଟିପଜ୍ଜିଂ, ତୀଣିପି ସରଣାନି ଉପଗଚ୍ଛିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୮୯୭।ୱିୱିଧନ୍ତି ଉଚ୍ଚାୱଚଂ, ଅପ୍ପସାୱଜ୍ଜଂ ମହାସାୱଜ୍ଜଞ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ମା ଚରସ୍ସୁତି ମା ଅକାସି। ଅସୁଚିନ୍ତି କିଲେସାସୁଚିମିସ୍ସତାଯ ନ ସୁଚିଂ। ପାଣେସୁ ଅସଞ୍ଞତନ୍ତି ପାଣଘାତତୋ ଅୱିରତଂ। ନ ହି ଅୱଣ୍ଣଯିଂସୂତି ନ ହି ୱଣ୍ଣଯନ୍ତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନକାଲତ୍ଥେ ହି ଇଦଂ ଅତୀତକାଲୱଚନଂ। ଅଥ ୱା ''ଅୱଣ୍ଣଯିଂସୂ''ତି ଏକଦେସେନ ସକଲସ୍ସ କାଲସ୍ସ ଉପଲକ୍ଖଣଂ, ତସ୍ମା ଯଥା ନ ୱଣ୍ଣଯିଂସୁ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ଏୱଂ ଏତରହିପି ନ ୱଣ୍ଣଯନ୍ତି, ଅନାଗତେପି ନ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୮୯୮-୯୦୦।ପରଜନସ୍ସ ରକ୍ଖିତନ୍ତି ପରପରିଗ୍ଗହିତୱତ୍ଥୁ। ତେନାହ ''ଅଦିନ୍ନ''ନ୍ତି। ମା ଅଗମାତି ମା ଅଜ୍ଝାଚରି। ୱିତଥନ୍ତି ଅତଥଂ, ମୁସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞଥାତି ଅଞ୍ଞଥାୱ, ୱିତଥସଞ୍ଞୀ ଏୱଂ ୱିତଥନ୍ତି ଜାନନ୍ତୋ ଏୱଂ ମା ଭଣୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୯୦୧।ଯେନାତି ଯେନ ମଜ୍ଜେନ, ପୀତେନାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅପେତୀତି ୱିଗଚ୍ଛତି। ସଞ୍ଞାତି ଧମ୍ମସଞ୍ଞା, ଲୋକସଞ୍ଞା ଏୱ ୱା। ସଜ୍ଜନ୍ତି

ଅନୱସେସଂ, ବୀଜତୋ ପଟ୍ଠାୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

୯୦୨।ସ୍ୱାହନ୍ତି ସୋ ତଦା ଛତ୍ତମାଣୱଭୂତୋ ଅହଂ। ଇଧ ଇମସ୍ମିଂ ମଗ୍ଗପଦେସେ, ଇମସ୍ମିଂ ୱା ତୱ ସାସନେ। ତେନାହ ‘‘ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମେ’’ତି। ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାତି ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି। କରିତ୍ୱାତି ଆଦିୟିତ୍ୱା, ଅଧିଟ୍ଠାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦ୍ୱେପଥନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଗାମସୀମାନଂ ୱେମଜ୍ଝଭୂତଂ ପଥଂ, ସୀମନ୍ତରିକପଥନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେତି ତେ ଚୋରା। ତଜ୍ଝାତି ସୀମନ୍ତରିକମଗ୍ଗେ। ଭୋଗହେତୂତି ଆମିସକିଞ୍ଚିକ୍ଖନିମିତ୍ତଂ।

୯୦୩।ତତୋତି ୟଥାୱୁତ୍ତକୁସଲତୋ ପରଂ ଉପରି ଅଞ୍ଞଂ କୁସଲଂ ନ ୱିଜ୍ଜତି ନ ଉପଲବ୍ଭତି, ୟମହଂ ଅନୁସ୍ସରେୟ୍ୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କାମକାମୀତି ୟଥିଚ୍ଛିତକାମଗୁଣସମଙ୍ଗୀ।

୯୦୪।ଖଣମୁହୁତ୍ତସଞ୍ଞମସ୍ସାତି ଖଣମୁହୁତ୍ତମତ୍ତଂ ପୱତ୍ତସୀଲସ୍ସ। ଅନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପତ୍ତିୟାତି ୟଥାଧିଗତସ୍ସ ଫଲସ୍ସ ଅନୁରୂପଧମ୍ମଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନସ୍ସ ଭଗୱା ପସ୍ସ, ତୁୟ୍ହଂ ଓୱାଦଧମ୍ମସ୍ସ ୱା ଅନୁରୂପାୟ ଧମ୍ମପଟିପତ୍ତିୟା ୱୁତ୍ତନିୟାମେନେୱ ସରଣଗମନସ୍ସ ସୀଲସମାଦାନସ୍ସ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଜଲମିୱ ୟସସାତି ଇଦ୍ଧିୟା ପରିୱାରସମ୍ପତ୍ତିୟା ଚ ଜଲନ୍ତଂ ୱିୟ। ସମେକ୍ଖମାନାତି ପସ୍ସନ୍ତା। ବହୁକାତି ବହୱୋ। ପିହୟନ୍ତୀତି ‘‘କଥଂ ନୁ ଖୋ ମୟଂ ଏଦିସା ଭୱେୟ୍ୟାମା’’ତି ପତ୍ଥେନ୍ତି। ହୀନକମ୍ମାତି ମମ ସମ୍ପତ୍ତିତୋ ନିହୀନଭୋଗା।

୯୦୫।କତିପୟାୟାତି ଅପ୍ପିକାୟ। ୟେତି ୟେ ଭିକ୍ଖୂ ଚେୱ ଉପାସକାଦୟୋ ଚ। ଚ-ସଦ୍ଦୋ ବ୍ୟତିରେକେ। ତେତି ତୱ। ସତତନ୍ତି ଦିୱସେ ଦିୱସେ।

୯୦୬।ୱିପୁଲନ୍ତି ଉଳାରଫଲଂ ୱିପୁଲାନୁଭାୱଂ। ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମେତି ତଥାଗତସ୍ସ ସାସନେ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା କତନ୍ତି ୟୋଜନା। ଏୱଂ ଅନୁଦ୍ଦେସିକୱସେନ ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସିକୱସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ପସ୍ସା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପସ୍ସାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ୱଦତି, ଅତ୍ତାନମେୱ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱିୟ ଚ କତ୍ୱା ୱଦତି।

୯୦୭।କିମିଦଂକୁସଲଂ କିମାଚରେମାତି କୁସଲଂ ନାମେତଂ କିଂସଭାୱଂ କୀଦିସଂ, କଥଂ ୱା ତଂ ଆଚରେୟ୍ୟାମ। ଇଚ୍ଚେକେ ହି ସମେଚ୍ଚ ମନ୍ତୟନ୍ତୀତି ଏୱମେକେ ସମେଚ୍ଚ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତା ୱିୟ ସିନେରୁଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତା ୱିୟ ଚ ସୁଦୁକ୍କରଂ କତ୍ୱା ମନ୍ତୟନ୍ତି ୱିଚାରେନ୍ତି, ମୟଂ ପନ ଅକିଚ୍ଛେନେୱ ପୁନପି କୁସଲଂ ଆଚରେୟ୍ୟାମାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତେନେୱାହ ‘‘ମୟ’’ନ୍ତିଆଦି।

୯୦୮।ବହୁକାରୋତି ବହୂପକାରୋ, ମହାଉପକାରୋ ୱା। ଅନୁକମ୍ପକୋତି କାରୁଣିକୋ। ମ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ଇତୀତି ଏୱଂ, ଭଗୱତୋ ଅତ୍ତନି ପଟିପନ୍ନାକାରଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ମେ ସତୀତି ମୟି ସତି ୱିଜ୍ଜମାନେ, ଚୋରେହି ଅୱଧିତେ ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିୱା ଦିୱସ୍ସାତି ଦିୱସସ୍ସପି ଦିୱା, କାଲସ୍ସେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସ୍ୱାହନ୍ତି ସୋ ଛତ୍ତମାଣୱଭୂତୋ ଅହଂ। ସଚ୍ଚନାମନ୍ତି ‘‘ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତିଆଦିନାମେହି ଅୱିତଥନାମଂ ଭୂତତ୍ଥନାମଂ। ଅନୁକମ୍ପସ୍ସୁତି ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହାହି। ପୁନପୀତି ଭିୟ୍ୟୋପି ସୁଣେମୁ, ତୱ ଧମ୍ମଂ ସୁଣେୟ୍ୟାମୟେୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସଙ୍କମେତଂ କତଞ୍ଞୁତାଭାୱେ ଠତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ପୟିରୁପାସନେ ଚ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ ଚ ଅତିତ୍ତିମେୱ ଦୀପେନ୍ତୋ ୱଦତି। ଭଗୱା ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ତତ୍ଥ ସନ୍ନିପତିତପରିସାୟ ଚ ଅଜ୍ଝାସୟଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବିକଥଂ କଥେସି। ଅଥ ନେସଂ ଅଲ୍ଲଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ସାମୁକ୍କଂସିକଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ପକାସେସି। ଦେସନାପରିୟୋସାନେ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଚେୱ ମାତାପିତରୋ ଚସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ, ମହତୋ ଚ ଜନକାୟସ୍ସ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ଅହୋସି।

୯୦୯। ପଠମଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଉପରିମଗ୍ଗେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଗରୁଚିତ୍ତୀକାରଂ, ତଦଧିଗମସ୍ସ ଚ ମହାନିସଂସତଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ‘‘ୟେ ଚିଧ ପଜହନ୍ତି କାମରାଗ’’ନ୍ତି ପରିୟୋସାନଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ୟେ ଇଧ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଠିତା ପଜହନ୍ତି ଅନୱସେସତୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି କାମରାଗଂ, ନ ଚ ତେ ପୁନ ଉପେନ୍ତି ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟଂ ଓରମ୍ଭାଗିୟାନଂ ସଂୟୋଜନାନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା। ୟେ ଚ ପନ ପହାୟ ମୋହଂ ସବ୍ବସୋ ସମୁଗ୍ଘାତେତ୍ୱା ଭୱରାଗାନୁସୟଞ୍ଚ ପଜହନ୍ତି, ତେ ପୁନ ଉପେନ୍ତି ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। କସ୍ମା? ପରିନିବ୍ବାନଗତା ହି ସୀତିଭୂତା, ତେ ହି ଉତ୍ତମପୁରିସା ଅନୁପାଦିସେସାୟ ନିବ୍ବାନଧାତୁୟା ପରିନିବ୍ବାନଂ ଗତା ଏୱଂ ଇଧେୱ ସବ୍ବୱେଦୟିତାନଂ ସବ୍ବପରିଳାହାନଂ ବ୍ୟନ୍ତିଭାୱେନ ସୀତିଭୂତା।

ଇତି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅରିୟସୋତସମାପନ୍ନଭାୱଂ ପୱେଦେନ୍ତୋ ଅନୁପାଦିସେସାୟ ନିବ୍ବାନଧାତୁୟା ଦେସନାୟ କୂଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଅପଚିତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋ, ସତ୍ଥାପି ଉଟ୍ଠାୟାସନା ଗତୋ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ। ମାଣୱସ୍ସ ପନ ମାତାପିତରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୋକ୍ଖରସାତି ସଙ୍କୋ ଚ ମହାଜନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ଭଗୱା ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା

ସନ୍ନିପତିତାଯ ପରିସାଯ ଇମଂ ୱିମାନଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ କଥେସି। ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ଛତ୍ତମାଣୱକୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। କକ୍କଟକରସଦାଯକୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଚମିଦଂମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନନ୍ତି କକ୍କଟକରସଦାଯକୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକୋ କଣ୍ଣସୂଲେନ ପୀଳିତୋ ଅକଲ୍ଲସରୀରତାଯ ୱିପସ୍ସନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ୱେଜ୍ଜେହି ୱୁତ୍ତୱିଧିନା ଭେସଜ୍ଜେ କତେପି ରୋଗୋ ନ ୱୂପସମି। ସୋ ଭଗୱତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ‘‘କକ୍କଟକରସଭୋଜନଂ ସପ୍ପାଯ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଆହ ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ମଗଧଖେତ୍ତେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରାହୀ’’ତି।

ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ଦୀଘଦସ୍ସିନା ଅଦ୍ଧା କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ସାଧୁ ଭନ୍ତେ’’ତି ଭଗୱତୋ ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ମଗଧଖେତ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଖେତ୍ତପାଲସ୍ସ କୁଟିଯା ଦ୍ୱାରେ ପିଣ୍ଡାଯ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ଚ ଖେତ୍ତପାଲୋ କକ୍କଟକରସଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଭତ୍ତଞ୍ଚ ପଚିତ୍ୱା ‘‘ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିସିନ୍ନୋ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କୁଟିକାଯଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା କକ୍କଟକରସଭତ୍ତଂ ଅଦାସି। ଥେରସ୍ସ ତଂ ଭତ୍ତଂ ଥୋକଂ ଭୁତ୍ତସ୍ସେୱ କଣ୍ଣସୂଲଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି, ଘଟସତେନ ନ୍ହାତୋ ୱିଯ ଅହୋସି । ସୋ ସପ୍ପାଯାହାରୱସେନ ଚିତ୍ତଫାସୁକଂ ଲଭିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେନ୍ତୋ ଅପରିଯୋସିତେଯେୱ ଭୋଜନେ ଅନୱସେସତୋ ଆସୱେ ଖେପେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଖେତ୍ତପାଲଂ ଆହ ‘‘ଉପାସକ, ତୱ ପିଣ୍ଡପାତଭୋଜନେନ ମଯ୍ହଂ ରୋଗୋ ୱୂପସନ୍ତୋ, କାଯଚିତ୍ତଂ କଲ୍ଲଂ ଜାତଂ, ତ୍ୱମ୍ପି ଇମସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଫଲେନ ୱିଗତକାଯଚିତ୍ତଦୁକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ଖେତ୍ତପାଲୋ ଅପରେନ ସମଯେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ ମଣିଥମ୍ଭେ କନକୱିମାନେ ସତ୍ତସତକୂଟାଗାରପଟିମଣ୍ଡିତେ ୱେଳୁରିଯମଯଗବ୍ଭେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଦ୍ୱାରେ ଚସ୍ସ ଯଥୂପଚିତକମ୍ମସଂସୂଚକୋ ମୁତ୍ତାସିକ୍କାଗତୋ ସୁୱଣ୍ଣକକ୍କଟକୋ ଓଲମ୍ବମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ତତ୍ଥ ଗତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୯୧୦।

‘‘ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନଂ, ସମନ୍ତତୋ ଦ୍ୱାଦସ ଯୋଜନାନି;

କୂଟାଗାରା ସତ୍ତସତା ଉଳାରା, ୱେଳୁରିଯଥମ୍ଭା ରୁଚକତ୍ଥତା ସୁଭା।

୯୧୧।

‘‘ତତ୍ଥଚ୍ଛସି ପିୱସି ଖାଦସି ଚ, ଦିବ୍ବା ଚ ୱୀଣା ପୱଦନ୍ତି ୱଗ୍ଗୁଂ;

ଦିବ୍ବା ରସା କାମଗୁଣେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ, ନାରିଯୋ ଚ ନଚ୍ଚନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣଛନ୍ନା।

୯୧୨।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୯୧୩।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତୋ କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱୋ, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ସୋପିସ୍ସ ବ୍ଯାକାସି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ –

୯୧୪।

‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି। – ୱୁତ୍ତଂ;

୯୧୫।

‘‘ସତିସମୁପ୍ପାଦକରୋ , ଦ୍ୱାରେ କକ୍କଟକୋ ଠିତୋ;

ନିଟ୍ଠିତୋ ଜାତରୂପସ୍ସ, ସୋଭତି ଦସପାଦକୋ।

୯୧୬।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୯୧୭।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ଯମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱୋ, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୯୧୦। ତତ୍ଥ ଉଚ୍ଚନ୍ତି ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତଂ। ମଣିଥୂଣନ୍ତି ପଦୁମରାଗାଦିମଣିମଯଥମ୍ଭଂ। ସମନ୍ତତୋତି ଚତୂସୁପି ପସ୍ସେସୁ। ରୁଚକତ୍ଥତାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଭୂମିଯଂ ସୁୱଣ୍ଣଫଲକେହି ଅତ୍ଥତା।

୯୧୧।ପିୱସି ଖାଦସି ଚାତି କାଲେନ କାଲଂ ଉପଯୁଞ୍ଜମାନଂ ଗନ୍ଧପାନଂ ସୁଧାଭୋଜନଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ପୱଦନ୍ତୀତି ପୱଜ୍ଜନ୍ତି। ଦିବ୍ବା ରସା କାମଗୁଣେତ୍ଥ ପଞ୍ଚାତି ଦିବ୍ବା ରସା ଅନପ୍ପକା ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା ଏତ୍ଥ ଏତସ୍ମିଂ ତୱ ୱିମାନେ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁୱଣ୍ଣଛନ୍ନାତି ହେମାଭରଣୱିଭୂସିତା।

୯୧୫।ସତିସମୁପ୍ପାଦକରୋତି ସତୁପ୍ପାଦକରୋ, ଯେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଅଯଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତି ମଯା ଲଦ୍ଧା, ତତ୍ଥ ସତୁପ୍ପାଦସ୍ସ କାରକୋ, ‘‘କକ୍କଟକରସଦାନେନ ଅଯଂ ତଯା ସମ୍ପତ୍ତି ଲଦ୍ଧା’’ତି ଏୱଂ ସତୁପ୍ପାଦଂ କରୋନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନିଟ୍ଠିତୋ ଜାତରୂପସ୍ସାତି ଜାତରୂପେନ ସିଦ୍ଧୋ ଜାତରୂପମଯୋ। ଏକମେକସ୍ମିଂ ପସ୍ସେ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଦସ ପାଦା ଏତସ୍ସାତି ଦସପାଦକୋ ଦ୍ୱାରେ କକ୍କଟକୋ ଠିତୋ ସୋଭତି। ସୋ ଏୱ ମମ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ତାଦିସାନଂ ମହେସୀନଂ ୱିଭାୱେତି, ନ ଏତ୍ଥ ମଯା ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେନାହ ‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ’’ତିଆଦି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

କକ୍କଟକରସଦାଯକୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଦ୍ୱାରପାଲକୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଚମିଦଂମଣିଥୂଣନ୍ତି ଦ୍ୱାରପାଲକୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ। ତେନ ଚ ସମଯେନ ରାଜଗହେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ଚତ୍ତାରି ନିଚ୍ଚଭତ୍ତାନି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେତି। ତସ୍ସ ପନ ଗେହଂ ପରିଯନ୍ତେ ଠିତଂ ଚୋରଭଯେନ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ପିହିତଦ୍ୱାରମେୱ

ହୋତି। ଭିକ୍ଖୂ ଗନ୍ତ୍ୱା କଦାଚି ଦ୍ୱାରସ୍ସ ପିହିତତ୍ତା ଭତ୍ତଂ ଅଲଦ୍ଧାୱ ପଟିଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଉପାସକୋ ଭରିୟଂ ଆହ ‘‘କିଂ, ଭଦ୍ଦେ, ଅୟ୍ୟାନଂ ସଙ୍ଘଙ୍କ ଭିକ୍ଖା ଦୀୟତୀ’’ତି? ସା ଆହ ‘‘ଏକେସୁ ଦିୱସେସୁ ଅୟ୍ୟା ନାଗମିଂସୂ’’ତି। ‘‘କିଂ କାରଣ’’ନ୍ତି? ‘‘ଦ୍ୱାରସ୍ସ ପିହିତତ୍ତା ମଞ୍ଞେ’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଉପାସକୋ ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଏକଂ ପୁରିସଂ ଦ୍ୱାରପାଲଂ କତ୍ୱା ଠପେସି ‘‘ତ୍ୱଂ ଅଜ୍ଜତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଦ୍ୱାରଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସୀଦ, ୟଦା ଚ ଅୟ୍ୟା ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା ତେ ପଣ୍ଣେସେତ୍ୱା ପୱିଟ୍ଠାନଂ ନେସଂ ପତ୍ତପଟିଗ୍ଗହଣଆସନପଞ୍ଞାପନାଦି ସଙ୍ଗଂ ୟୁତ୍ତପୟୁତ୍ତଂ ଜାନାହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ତଥା କରୋନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନସଦ୍ଧୋ କମ୍ମଫଲଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠହି, ସଙ୍ଘଙ୍କ ଭିକ୍ଖୂ ଉପଟ୍ଠହି।

ଅପରଭାଗେ ନିଚ୍ଚଭତ୍ତଦାୟକୋ ଉପାସକୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ୟାମେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଦ୍ୱାରପାଲୋ ପନ ସଙ୍ଘଙ୍କ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରସ୍ସ ପରିଚ୍ଚାଗେ ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକରଣେନ ଅନୁମୋଦନେନ ଚ ତାୱତିଂସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକଂ କନକୱିମାନନ୍ତିଆଦି ସଙ୍ଗଂ କଙ୍କଟକୱିମାନେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନଗାଥା ଏୱମାଗତା –

୯୧୮।

‘‘ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନଂ, ସମନ୍ତତୋ ଦ୍ୱାଦସ ୟୋଜନାନି;

କୂଟାଗାରା ସତ୍ତସତା ଉଳାରା, ୱେଳୁରିୟଥମ୍ଭା ରୁଚକତ୍ଥତା ସୁଭା।

୯୧୯।

‘‘ତତ୍ଥଚ୍ଛସି ପିୱସି ଖାଦସି ଚ, ଦିବ୍ବା ଚ ୱୀଣା ପୱଦନ୍ତି ୱଗ୍ଗୁଂ;

ଦିବ୍ବା ରସା କାମଗୁଣେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ, ନାରିୟୋ ଚ ନଚ୍ଚନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣଛନ୍ନା।

୯୨୦। ‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୯୨୨। ‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ୟସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୯୨୩।

‘‘ଦିବ୍ବଂ ମମଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସମାୟୁ, ୱାଚାଭିଗୀତଂ ମନସା ପୱତ୍ତିତଂ;

ଏତ୍ତାୱତା ଠସ୍ସତି ପୁଞ୍ଞକମ୍ମୋ, ଦିବ୍ବେହି କାମେହି ସମଙ୍ଗିଭୂତୋ।

୯୨୪।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୯୨୩। ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବଂ ମମଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସମାୟୂତି ୟସ୍ମିଂ ଦେୱନିକାୟେ ସୟଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତେସଂ ତାୱତିଂସଦେୱାନଂ ଆୟୁପ୍ପମାଣମେୱ ୱଦତି। ତେସଞ୍ହି ମନୁସ୍ସାନଂ ଗଣନାୟ ୱସ୍ସସତଂ ଏକୋ ରତ୍ତିଦିୱୋ, ତାୟ ରତ୍ତିୟା ତିଂସରତ୍ତିକୋ ମାସୋ, ତେନ ମାସେନ ଦ୍ୱାଦସମାସିକୋ ସଂୱଚ୍ଛରୋ, ତେନ ସଂୱଚ୍ଛରେନ ସହସ୍ସସଂୱଚ୍ଛରାନି ଆୟୁ, ତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଗଣନାୟ ତିସ୍ସୋ ୱସ୍ସକୋଟିୟୋ ସଟ୍ଠି ଚ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନି ହୋନ୍ତି। ୱାଚାଭିଗୀତନ୍ତି ୱାଚାୟ ଅଭିଗୀତଂ, ‘‘ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୁ ଅୟ୍ୟା, ଇଦଂ ଆସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ଇଧ ନିସୀଦଥା’’ତିଆଦିନା, ‘‘କିଂ ଅୟ୍ୟାନଂ ସରୀରସ୍ସ ଆରୋଗ୍ୟଂ, କିଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଫାସୁକ’’ନ୍ତିଆଦିନା ପଟିସନ୍ଥାରୱସେନ ଚ ୱାଚାୟ କଥିତମତ୍ତଂ । ମନସା ପୱତ୍ତିତନ୍ତି ‘‘ଇମେ ଅୟ୍ୟା ପେସଲା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଧମ୍ମଚାରିନୋ’’ତିଆଦିନା ଚିତ୍ତେନ ପୱତ୍ତିତଂ ପସାଦମତ୍ତଂ, ନ ପନ ମମ ସନ୍ତକଂ କିଞ୍ଚି ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ଅତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକେନ ଏୱଂ କଥନମତ୍ତେନ ପସାଦମତ୍ତେନପି। ଠସ୍ସତି ପୁଞ୍ଞକମ୍ମୋତି କତପୁଞ୍ଞୋ ନାମ ହୁତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ଠସ୍ସତି ଚିରଂ ପୱତ୍ତିସ୍ସତି, ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ଚ ଦିବ୍ବେହି

କାମେହି ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ତସ୍ମିଂ ଦେୱନିକାଯେ ଦେୱାନଂ ୱଲଞ୍ଜନିଯାମେନେୱ ଦିବ୍ବେହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୁତ୍ୱା ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପରିଚାରେନ୍ତୋ ୱିହରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଦ୍ୱାରପାଲକୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ପଠମକରଣୀଯୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଚମିଦଂମଣିଥୂଣନ୍ତି କରଣୀଯୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ ଏକୋ ଉପାସକୋ ନ୍ହାନୋପକରଣାନି ଗହେତ୍ୱା ଅଚିରୱତିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏୱମାହ ''ଭନ୍ତେ କେନ ନିମନ୍ତିତା''ତି। ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ସୋ କେନଚି ଅନିମନ୍ତିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଆହ ''ଅଧିୱାସେତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା''ତି। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ନେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାରହଂ ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଭଗୱନ୍ତଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପଣୀତେନ ଅନ୍ନପାନେନ ସନ୍ତପ୍ପେସି। ଭଗୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ତସ୍ସ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସେସଂ ଅନନ୍ତରୱିମାନସଦିସଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୯୨୬। ''ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନଂ…ପେ… ନାରିଯୋ ଚ ନଚ୍ଚନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣଛନ୍ନା।

୯୨୮। ''କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି।

୯୩୦। ''ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ''।

୯୩୧।

''କରଣୀଯାନି ପୁଞ୍ଞାନି, ପଣ୍ଡିତେନ ୱିଜାନତା;

ସମ୍ମଗ୍ଗତେସୁ ବୁଦ୍ଧେସୁ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୯୩୧।

''ଅତ୍ଥାଯ ୱତ ମେ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅରଞ୍ଞା ଗାମମାଗତୋ;

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା, ତାୱତିଂସୂପଗୋ ଅହଂ।

୯୩୩। ''ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି।

୯୩୧। ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତେନାତି ସପ୍ପଞ୍ଞେନ। ୱିଜାନତାତି ଅତ୍ତନୋ ହିତାହିତଂ ଜାନନ୍ତେନ। ସମ୍ମଗ୍ଗତେସୂତି ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନେସୁ, ବୁଦ୍ଧେସୂତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେସୁ।

୯୩୨।ଅତ୍ଥାଯାତି ହିତାଯ, ୱୁଡ୍ଢିଯା ୱା। ଅରଞ୍ଞାତି ୱିହାରତୋ, ଜେତୱନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି । ତାୱତିଂସୂପଗୋତି ତାୱତିଂସଦେୱକାଯଂ, ତାୱତିଂସଭୱନଂ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନୱସେନ ଉପଗତୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

କରଣୀଯୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଦୁତିଯକରଣୀଯୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ସତ୍ତମୱିମାନଂ ଛଟ୍ଠୱିମାନସଦିସଂ। କେୱଲଂ ତତ୍ଥ ଉପାସକେନ ଭଗୱତୋ ଆହାରୋ ଦିନ୍ନୋ, ଇଧ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଥେରସ୍ସ। ଏସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୯୩୫।

‘‘ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନଂ, ସମନ୍ତତୋ ଦ୍ୱାଦସ ଯୋଜନାନି;

କୂଟାଗାରା ସତ୍ତସତା ଉଳାରା, ୱେଳୁରିଯଥମ୍ଭା ରୁଚକତ୍ଥତା ସୁଭା।

୯୩୬।

‘‘ତତ୍ଥଚ୍ଛସି ପିୱସି ଖାଦସି ଚ, ଦିବ୍ବା ଚ ୱୀଣା ପୱଦନ୍ତି ୱଗ୍ଗୁଂ;

ଦିବ୍ବା ରସା କାମଗୁଣେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ, ନାରିଯୋ ଚ ନଚ୍ଚନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣଛନ୍ନା।

୯୩୭। ‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀତି।

୯୩୮।

‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୯୪୦।

‘‘କରଣୀଯାନି ପୁଞ୍ଞାନି, ପଣ୍ଡିତେନ ୱିଜାନତା;

ସମ୍ମଗ୍ଗତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୯୪୧।

‘‘ଅତ୍ଥାଯ ୱତ ମେ ଭିକ୍ଖୁ, ଅରଞ୍ଞା ଗାମମାଗତୋ;

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା, ତାୱତିଂସୂପଗୋ ଅହଂ।

୯୪୨। ‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ଦୁତିଯକରଣୀଯୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ପଠମସୂଚିୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଚମିଦଂମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନନ୍ତି ସୂଚିୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଚୀୱରକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ ହୋତି, ଅତ୍ଥୋ ଚ ହୋତି ସୂଚିଯା। ସୋ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ କମ୍ମାରସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା କମ୍ମାରୋ ଆହ ‘‘କେନ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥୋ’’ତି? ‘‘ଚୀୱରକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥି, ସୂଚିଯା ଅତ୍ଥୋ’’ତି। କମ୍ମାରୋ ପସନ୍ନମାନସୋ କତପରିଯୋସିତା ଦ୍ୱେ ସୂଚିଯୋ ଦତ୍ୱା ‘‘ପୁନପି, ଭନ୍ତେ, ସୂଚିଯା ଅତ୍ଥେ ସତି ମମ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟାଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦି। ଥେରୋ ତସ୍ସ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସୋ ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଅଥ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୯୪୪।

‘‘ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନଂ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୯୪୮। ‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୯୪୯।

‘‘ଯଂ ଦଦାତି ନ ତଂ ହୋତି, ଯଞ୍ଚେୱ ଦଜ୍ଜା ତଞ୍ଚେୱ ସେଯ୍ୟୋ;

ସୂଚି ଦିନ୍ନା ସୂଚିମେୱ ସେଯ୍ୟୋ।

୯୫୦।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୯୪୯। ତତ୍ଥ ଯଂ ଦଦାତୀତି ଯାଦିସଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଦଦାତି। ନ ତଂ ହୋତୀତି ତସ୍ସ ତାଦିସମେୱ ଫଲଂ ନ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ଖେତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ଚିତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ତତୋ ୱିପୁଲତରଂ ଉଳାରତରମେୱ ଫଲଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯଞ୍ଚେୱ ଦଜ୍ଜା ତଞ୍ଚେୱ ସେଯ୍ୟୋତି ଯଂକିଞ୍ଚିଦେୱ ୱିଜ୍ଜମାନଂ ଦଜ୍ଜା ଦଦେଯ୍ୟ, ତଞ୍ଚେୱ ତଦେୱ ସେଯ୍ୟୋ, ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅନୱଜ୍ଜସ୍ସ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ଦାନମେୱ ସେଯ୍ୟୋ, କସ୍ମା? ମଯା ହି ସୂଚି ଦିନ୍ନା ସୂଚିମେୱ ସେଯ୍ୟୋ, ସୂଚିଦାନମେୱ ମଯ୍ହଂ ସେଯ୍ୟଂ ଜାତଂ, ଯତୋ ଅଯମୀଦିସୀ ସମ୍ପତ୍ତି ଲଦ୍ଧାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ସୂଚିୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଦୁତିଯସୂଚିୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଚମିଦଂମଣିଥୂଣନ୍ତି ଦୁତିଯସୂଚିୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ରାଜଗହୱାସୀ ଏକୋ ତୁନ୍ନକାରକୋ ୱିହାରପେକ୍ଖକୋ ହୁତ୍ୱା ୱେଳୁୱନଂ ଗତୋ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱେଳୁୱନେ କତସୂଚିଯା ଚୀୱରଂ ସିବ୍ବନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ସୂଚିଘରେନ ସଦ୍ଧିଂ ସୂଚିଯୋ ଅଦାସି। ସେସଂ ସବ୍ବଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

୯୫୨।

‘‘ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନଂ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। – ପୁଚ୍ଛି;

୯୫୬।

‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୯୫୭।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ, ପୁରିମଜାତିଯା ମନୁସ୍ସଲୋକେ।

୯୫୮।

‘‘ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ଭିକ୍ଖୁଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନମନାୱିଲଂ;

ତସ୍ସ ଅଦାସହଂ ସୂଚିଂ, ପସନ୍ନୋ ସେହି ପାଣିଭି।

୯୫୯।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ତଂ ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଦୁତିୟସୂଚିୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ପଠମନାଗୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ସୁସୁକ୍କଖନ୍ଧଂଅଭିରୁୟ୍ହ ନାଗନ୍ତି ନାଗୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଉପଗତୋ। ତତ୍ଥ ଅଦ୍ଦସ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ସବ୍ବସେତଂ ମହନ୍ତଂ ଦିବ୍ବନାଗଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ମହତା ଦିବ୍ବାନୁଭାୱେନ ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ, ସବ୍ବା ଦିସା ଚନ୍ଦୋ ୱିୟ ସୂରିୟୋ ୱିୟ ଚ ଓଭାସୟମାନଂ। ଦିସ୍ୱା ୟେନ ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଥ ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ତତୋ ଓରୁୟ୍ହ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଥେରୋ –

୯୬୧।

‘‘ସୁସୁକ୍କଖନ୍ଧଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ନାଗଂ, ଅକାଚିନଂ ଦନ୍ତିଂ ବଲିଂ ମହାଜୱଂ;

ଅଭିରୁୟ୍ହ ଗଜୱରଂ ସୁକପ୍ପିତଂ, ଇଧାଗମା ୱେହାୟସଂ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ।

୯୬୨।

‘‘ନାଗସ୍ସ ଦନ୍ତେସୁ ଦୁୱେସୁ ନିମ୍ମିତା, ଅଚ୍ଛୋଦକା ପଦୁମିନିୟୋ ସୁଫୁଲ୍ଲା;

ପଦୁମେସୁ ଚ ତୂରିୟଗଣା ପୱଜ୍ଜରେ, ଇମା ଚ ନଚ୍ଚନ୍ତି ମନୋହରାୟୋ।

୯୬୩।

‘‘ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାୱୋ, ମନୁସ୍ସଭୂତୋ କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱୋ, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ତସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିକିତ୍ତନମୁଖେନ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି।

୯୬୧। ତତ୍ଥ ସୁସୁକ୍କଖନ୍ଧନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ସେତଖନ୍ଧଂ। କିଞ୍ଚାପି ତସ୍ସ ନାଗସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ପାଦା, ୱତ୍ଥିକୋସଂ, ମୁଖପ୍ପଦେସୋ, ଉଭୋ କଣ୍ଣା, ୱାଲଧୀତି ଏତ୍ତକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ସବ୍ବୋ କାୟୋ ସେତୋୱ, ଖନ୍ଧପ୍ପଦେସସ୍ସ ପନ ସାତିସୟଂ ଧୱଲତରତାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୁସୁକ୍କଖନ୍ଧ’’ନ୍ତି। ନାଗନ୍ତି ଦିବ୍ବଂ ହତ୍ଥିନାଗଂ। ଅକାଚିନନ୍ତି ନିଦ୍ଦୋସଂ , ସବଲଲୱଙ୍କତିଲକାଦିଚ୍ଛୱିଦୋସୱିରହିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଆଜାନୀୟ’’ନ୍ତିପି ପାଠଇ, ଆଜାନୀୟଲକ୍ଖଣୂପେତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦନ୍ତିନ୍ତି ୱିପୁଲରୁଚିରଦନ୍ତୱନ୍ତଂ। ବଲିନ୍ତି ବଲୱନ୍ତଂ ମହାବଲଂ। ମହାଜୱନ୍ତି ଅତିଜୱଂ ସୀଘଗାମିଂ। ପୁନ ଅଭିରୁୟ୍ହାତି ଏତ୍ଥ ଅନୁନାସିକଲୋପୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଅଭିରୁୟ୍ହଂ ଆରୋହନୀୟନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଏୱଂ ପନ ଥେରେନ ପୁଟ୍ଠୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମଂ କଥେନ୍ତୋ –

୯୬୫।

‘‘ଅଟ୍ଠେୱ ମୁତ୍ତପୁପ୍ଫାନି, କସ୍ସପସ୍ସ ମହେସିନୋ;

ଥୂପସ୍ମିଂ ଅଭିରୋପେସିଂ, ପସନ୍ନୋ ସେହି ପାଣିଭି।

୯୬୬।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। – ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି;

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅହଂ ପୁବ୍ବେ କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଯୋଜନିକେ କନକଥୂପେ ୱଣ୍ଟତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛମୂଲେ ପତିତାନି ଅଟ୍ଠ ମୁତ୍ତପୁପ୍ଫାନି ଲଭିତ୍ୱା ତାନି ଗହେତ୍ୱା ପୂଜନୱସେନ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଅଭିରୋପେସିଂ ପୂଜେସିଂ।

ଅତୀତେ କିର କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ଯୋଜନିକେ କନକଥୂପେ ଚ କାରିତେ ସପରିୱାରୋ କିକୀ କାସିରାଜା ଚ ନାଗରା ଚ ନେଗମା ଚ ଜାନପଦା ଚ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପୁପ୍ଫପୂଜଂ କରୋନ୍ତି। ତେସୁ ତଥା କରୋନ୍ତେସୁ ପୁପ୍ଫାନି ମହଗ୍ଘାନି ଦୁଲ୍ଲଭାନି ଚ ଅହେସୁଂ। ଅଥେକୋ ଉପାସକୋ ମାଲାକାରୱୀଥିଯଂ ୱିଚରିତ୍ୱା ଏକମେକେନ କହାପଣେନ ଏକମେକମ୍ପି ପୁପ୍ଫଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠ କହାପଣାନି ଗହେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାଲାକାରଂ ଆହ ‘‘ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି କହାପଣେହି ଅଟ୍ଠ ପୁପ୍ଫାନି ଦେହୀ’’ତି। ‘‘ନତ୍ଥଯ୍ୟୋ ପୁପ୍ଫାନି, ସବ୍ବଦେୱ ଉପଧାରେତ୍ୱା ଓଚିନିତ୍ୱା ଦିନ୍ନାନୀ’’ତି। ‘‘ଅହଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି। ‘‘ଯଦି ଏୱଂ, ଆରାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଗୱେସାହୀ’’ତି। ସୋ ପୱିସିତ୍ୱା ଗୱେସନ୍ତୋ ପତିତାନି ଅଟ୍ଠ ପୁପ୍ଫାନି ଲଭିତ୍ୱା ମାଲାକାରଂ ଆହ ‘‘ଗଣ୍ହ, ତାତ, କହାପଣାନୀ’’ତି। ‘‘ତୱ ପୁଞ୍ଞେନ ଲଦ୍ଧାନି, ନାହଂ କହାପଣାନି ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି ଆହ। ଇତରୋ ‘‘ନାହଂ ମୁଧା ପୁପ୍ଫାନି ଗହେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପୂଜଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି କହାପଣାନି ତସ୍ସ ପୁରତୋ ଠପେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାନି ଗହେତ୍ୱା ଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପୂଜଂ ଅକାସି। ସୋ ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ପୁନପି ଦେୱଲୋକେ, ପୁନପି ଦେୱଲୋକେତି ଏୱଂ ଅପରାପରଂ ଦେୱେସ୍ୱେୱ ସଂସରନ୍ତୋ ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସେନ ଇମସ୍ମିମ୍ପି ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ତାୱତିଂସେସ୍ୱେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତତ୍ଥ ଅଦ୍ଦସ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱପୁତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦି।

ତଂ ପନେତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ତମତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ୱିତ୍ଥାରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ନାଗୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧। ଦୁତିଯନାଗୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ମହନ୍ତଂ ନାଗଂ ଅଭିରୁଯ୍ହାତି ଦୁତିଯନାଗୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ରାଜଗହେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ସଦ୍ଧୋ ପସନ୍ନୋ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠିତୋ ଉପୋସଥଦିୱସେସୁ ଉପୋସଥସୀଲଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ପୁରେଭତ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ ୱିଭୱାନୁରୂପଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦାନାନି ଦତ୍ୱା ସଯଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥୋ ସୁଦ୍ଧୁତ୍ତରାସଙ୍ଗୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅଟ୍ଠ ପାନାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ଏୱଂ ସୋ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦାନମଯଂ ସୀଲମଯଞ୍ଚ ବହୁଂ ସୁଚରିତଂ ଉପଚିନିତ୍ୱା ଇତୋ ଚୁତୋ ତାୱତିଂସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ସବ୍ବସେତୋ ମହନ୍ତୋ ଦିବ୍ବୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ପାତୁରହୋସି। ସୋ ତଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ମହନ୍ତେନ ଦିବ୍ବାନୁଭାୱେନ କାଲେନ କାଲଂ ଉଯ୍ୟାନକୀଳଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ କତଞ୍ଞୁତାଯ ଚୋଦିଯମାନୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତିସମଯେ ତଂ ଦିବ୍ବନାଗଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ମହତା ପରିୱାରେନ ‘‘ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି

ଦେୱଲୋକତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କେୱଲକପ୍ପଂ ୱେଳୁୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧତୋ ଓରୁୟ୍ହ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି । ତଂ ଭଗୱତୋ ସମୀପେ ଠିତୋ ଆୟସ୍ମା ୱଙ୍ଗୀସୋ ଭଗୱତୋ ଅନୁଞ୍ଞାୟ ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୯୬୮।

‘‘ମହନ୍ତଂ ନାଗଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ, ସବ୍ବସେତଂ ଗଜୁତ୍ତମଂ;

ୱନା ୱନଂ ଅନୁପରିୟାସି, ନାରୀଗଣପୁରକ୍ଖତୋ;

ଓଭାସେନ୍ତୋ ଦିସା ସବ୍ବା, ଓସଧୀ ୱିୟ ତାରକା।

୯୬୯।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ତସ୍ସା ପୁଚ୍ଛିତୋ ସୋପି ତସ୍ସ ଗାଥାହି ଏୱ ବ୍ୟାକାସି।

୯୭୧।

‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ, ୱଙ୍ଗୀସେନେୱ ପୁଚ୍ଛିତୋ;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିୟାକାସି, ୟସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୯୭୨।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ, ଉପାସକୋ ଚକ୍ଖୁମତୋ ଅହୋସିଂ;

ପାଣାତିପାତା ୱିରତୋ ଅହୋସିଂ, ଲୋକେ ଅଦିନ୍ନଂ ପରିୱଜ୍ଜୟିସ୍ସଂ।

୯୭୩।

‘‘ଅମଜ୍ଜପୋ ନୋ ଚ ମୁସା ଅଭାଣିଂ, ସକେନ ଦାରେନ ଚ ତୁଟ୍ଠୋ ଅହୋସିଂ;

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସକ୍କଚ୍ଚ ଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଅଦାସିଂ।

୯୭୪।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପୁବ୍ବଂ ନତ୍ଥି, ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଦୁତିୟନାଗୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୨। ତତିଯନାଗଵିମାନଵଣ୍ଣନା

କୋନୁ ଦିବ୍ବେନ ଯାନେନାତି ତତିଯନାଗଵିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଵେଳୁଵନେ କଲନ୍ଦକନିଵାପେ। ତେନ ସମଯେନ ତଯୋ ଖୀଣାସଵତ୍ଥେରା ଗାମକାଵାସେ ଵସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛିଂସୁ। ତେ ଵୁତ୍ଥଵସ୍ସା ପଵାରେତ୍ଵା ‘‘ଭଗଵନ୍ତଂ ଵନ୍ଦିସ୍ସାମା’’ତି ରାଜଗହଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସାଯଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଗାମକେ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଉଚ୍ଛୁଖେତ୍ତସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଉଚ୍ଛୁପାଲଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘ଆଵୁସୋ, ସକ୍କା ଅଜ୍ଜ ରାଜଗହଂ ପାପୁଣିତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ନ ସକ୍କା, ଭନ୍ତେ, ଇତୋ ଅଡ୍ଢଯୋଜନେ ରାଜଗହଂ, ଇଧେଵ ଵସିତ୍ଵା ସ୍ଵେ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଅତ୍ଥେତ୍ଥ କୋଚି ଵସନଯୋଗ୍ଗୋ ଆଵାସୋ’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ପନ ଵୋ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଥେରା ଅଧିଵାସେସୁଂ।

ସୋ ଉଚ୍ଛୁସୁଯେଵ ଯଥାଠିତେସୁ ସାଖାମଣ୍ଡପାକାରେନ ଦଣ୍ଡକାନି ବନ୍ଧିତ୍ଵା ଉଚ୍ଛୁପଣ୍ଣେହି ଛାଦେତ୍ଵା ହେଟ୍ଠା ପଲାଲଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ଵା ଏକସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି, ଦୁତିଯସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ତୀହି ଉଚ୍ଛୂହି ଦଣ୍ଡକସଙ୍ଖେପେନ ବନ୍ଧିତ୍ଵା ତିଣେନ ଛାଦେତ୍ଵା ହେଟ୍ଠା ଚ ତିଣସନ୍ଥରଂ କତ୍ଵା ଅଦାସି, ଇତରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କୁଟିଯଂ ଦ୍ଵେ ତଯୋ ଦଣ୍ଡକେ ସାଖାଯୋ ଚ ନୀହରିତ୍ଵା ଚୀଵରେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତୋ ଚୀଵରକୁଟିଂ କତ୍ଵା ଅଦାସି। ତେ ତତ୍ଥ ଵସିଂସୁ। ଅଥ ଵିଭାତାଯ ରତ୍ତିଯା କାଲସ୍ସେଵ ଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ଵା ଦନ୍ତକଟ୍ଠଞ୍ଚ ମୁଖୋଦକଞ୍ଚ ଦତ୍ଵା ସହ ଉଚ୍ଛୁରସେନ ଭତ୍ତଂ ଅଦାସି। ତେସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ଵା ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଏକେକଂ ଉଚ୍ଛୁଂ ଅଦାସି ‘‘ମଯ୍ହଂ ଭାଗୋ ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ଥୋକଂ ମଗ୍ଗଂ ଥେରେ ଅନୁଗନ୍ତ୍ଵା ନିଵତ୍ତନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଵେଯ୍ୟାଵଚ୍ଚଞ୍ଚ ଦାନଞ୍ଚ ଆରବ୍ଭ ଉଳାରଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂଵେଦେନ୍ତୋ ନିଵତ୍ତି।

ଖେତ୍ତସାମିକୋ ପନ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଟିପଥେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କୁତୋ ଵୋ ଉଚ୍ଛୁ ଲଦ୍ଧା’’ତି? ‘‘ଉଚ୍ଛୁପାଲକେନ ଦିନ୍ନା’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ତଟତଟାଯମାନୋ କୋଧାଭିଭୂତୋ ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିତୋ ଉପଧାଵିତ୍ଵା ମୁଗ୍ଗରେନ ତଂ ପହରନ୍ତୋ ଏକପ୍ପହାରେନେଵ ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେସି। ସୋ ଅତ୍ତନା କତପୁଞ୍ଞକମ୍ମମେଵ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ କାଲଂ କତ୍ଵା ସୁଧମ୍ମାଦେଵସଭାଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାଵେନ ସବ୍ବସେତୋ ମହନ୍ତୋ ଦିବ୍ବଵରଵାରଣୋ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ଉଚ୍ଛୁପାଲକସ୍ସ ମରଣଂ ସୁତ୍ଵା ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଚେଵ ଞାତିମିତ୍ତା ଚ ଅସ୍ସୁମୁଖା ରୋଦମାନା ତଂ ଠାନଂ ଅଗମଂସୁ, ସବ୍ବେ ଚ ଗାମଵାସିନୋ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ତତ୍ରସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ଆରଭିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ତଂ ଦିବ୍ବହତ୍ଥିଂ ଅଭିରୁହିତ୍ଵା ସବ୍ବତାଳାଵଚରପରିଵୁତୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେନ ତୂରିଯେନ ପଵଜ୍ଜମାନେନ ମହନ୍ତେନ ପରିଵାରେନ ମହତିଯା ଦେଵିଦ୍ଧିଯା ଦେଵଲୋକତୋ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ତାଯ ପରିସାଯ ଦିସ୍ସମାନରୂପୋ ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତଜାତିକୋ ପୁରିସୋ ଇମାହି ଗାଥାହି ତେନ କତପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି –

୯୭୬।

‘‘କୋ ନୁ ଦିବ୍ବେନ ଯାନେନ, ସବ୍ବସେତେନ ହତ୍ଥିନା;

ତୂରିଯତାଳିତନିଗ୍ଘୋସୋ, ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ମହୀଯତି।

୯୭୭।

‘‘ଦେଵତା ନୁସି ଗନ୍ଧବ୍ବୋ, ଅଦୁ ସକ୍କୋ ପୁରିନ୍ଦଦୋ;

ଅଜାନନ୍ତା ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯ’’ନ୍ତି।

ସୋପିସ୍ସ ଇମାହି ଗାଥାହି ଏତମତ୍ଥଂ ବ୍ୟାକାସି –

୯୭୮।

‘‘ନାମ୍ହି ଦେଵୋ ନ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ, ନାପି ସକ୍କୋ ପୁରିନ୍ଦଦୋ;

ସୁଧମ୍ମା ନାମ ଯେ ଦେଵା, ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଅହ’’ନ୍ତି।

୯୭୯।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମ ଦେୱଂ ସୁଧମ୍ମଂ, ପୁଥୁଂ କତ୍ୱାନ ଅଞ୍ଜଲିଂ;

କିଂ କତ୍ୱା ମାନୁସେ କମ୍ମଂ, ସୁଧମ୍ମଂ ଉପପଜ୍ଜତୀ’’ତି – ପୁନପି ପୁଚ୍ଛି;

୯୮୦।

‘‘ଉଚ୍ଛାଗାରଂ ତିଣାଗାରଂ, ୱତ୍ଥାଗାରଞ୍ଚ ଯୋ ଦଦେ;

ତିଣ୍ଣଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦତ୍ୱା, ସୁଧମ୍ମଂ ଉପପଜ୍ଜତୀ’’ତି। – ପୁନପି ବ୍ୟାକାସି;

୯୭୬। ତତ୍ଥ ତୂରିଯତାଳିତନିଗ୍ଘୋସୋତି ତାଳିତପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଦିବ୍ବତୂରିଯନିଗ୍ଘୋସୋ ଅତ୍ତାନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପୱଜ୍ଜମାନଦିବ୍ବତୂରିଯସଦ୍ଦୋ । ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ମହୀଯତୀତି ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଆକାସଟ୍ଠେନେୱ ମହତା ପରିୱାରେନ ପୂଜୀଯତି।

୯୭୭।ଦେୱତାନୁସୀତି ଦେୱତା ନୁ ଅସି, କିଂ ନୁ ତ୍ୱଂ ଦେୱୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଗନ୍ଧବ୍ବୋତି ଗନ୍ଧବ୍ବକାଯିକଦେୱୋ ଅସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଦୁ ସକ୍କୋ ପୁରିନ୍ଦଦୋତି ଉଦାହୁ ପୁରେ ଦଦାତୀତି ‘‘ପୁରିନ୍ଦଦୋ’’ତି ୱିସ୍ସୁତୋ ସକ୍କୋ ନୁସି, ଅଥ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଅସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ସତିପି ସକ୍କଗନ୍ଧବ୍ବାନଂ ଦେୱଭାୱେ ତେସଂ ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ଗୋବଲିବଦ୍ଦଞାଯେନ ତଦଞ୍ଞଦେୱୱାଚକୋ ଦେୱସଦ୍ଦୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୯୭୮। ଅଥ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ‘‘ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ନାମ ପୁଚ୍ଛାସଭାଗେନ ହୋତୀ’’ତି ତେହି ପୁଚ୍ଛିତଂ ଦେୱଗନ୍ଧବ୍ବସକ୍କଭାୱଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ‘‘ନମ୍ହି ଦେୱୋ ନ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ନମ୍ହି ଦେୱୋତି ତଯା ଆସଙ୍କିତୋ ଯୋ କୋଚି ଦେୱୋ ନ ହୋମି ନ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ନ ସକ୍କୋ, ଅପିଚ ଖୋ ସୁଧମ୍ମା ନାମ ଯେ ଦେୱା, ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଅହଂ, ସୁଧମ୍ମା ଦେୱତା ନାମ ତାୱତିଂସଦେୱନିକାଯସ୍ସେୱ ଅଞ୍ଞତରଦେୱନିକାଯୋ। ସୋ କିର ଉଚ୍ଛୁପାଲୋ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ପଗେୱ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପଣିଧାଯ ଠିତୋତି କେଚି ୱଦନ୍ତି।

୯୭୯।ପୁଥୁନ୍ତି ମହନ୍ତଂ, ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସକ୍କଚ୍ଚକିରିଯାଦୀପନତ୍ଥଞ୍ହେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୯୮୦। ସୁଧମ୍ମାଦେୱଯାନଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ କକଣ୍ଟକନିମିତ୍ତଂ ୱଦନ୍ତୋ ୱିଯ ଦିଟ୍ଠମତ୍ତମେୱ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା କତପୁଞ୍ଞଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ‘‘ଉଚ୍ଛାଗାର’’ନ୍ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ତିଣ୍ଣଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦତ୍ୱାତି ଯଦିପି ମଯା ତୀଣି ଅଗାରାନି ଦିନ୍ନାନି, ତୀସୁ ପନ ଅଞ୍ଞତରେନାପି ଅଯମତ୍ଥୋପି ସିଜ୍ଝତୀତି ନଯଗ୍ଗାହେନ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଏୱମାହ। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ଏୱଂ ସୋ ତେନ ପୁଚ୍ଛି ତମତ୍ଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ରତନତ୍ତଯଗୁଣଂ ପକାସେନ୍ତୋ ମାତାପିତୂହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦନଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋ। ମନୁସ୍ସା ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଭଗୱତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଚ ସଞ୍ଜାତପସାଦବହୁମାନା ବହୁଂ ଦାନୂପକରଣଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସକଟାନଂ ପୂରେତ୍ୱା ୱେଳୁୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତଂ ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ତଥେୱ ୱତ୍ୱା ତମେୱ ଅତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ୱିତ୍ଥାରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ତେ ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ତେ ଚ ପତିଟ୍ଠିତସଦ୍ଧା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗାମଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଉଚ୍ଛୁପାଲସ୍ସ ମତଟ୍ଠାନେ ୱିହାରଂ କାରଯିଂସୂତି।

ତତିଯନାଗୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୩। ଚୂଳଅରଥୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଦଳ୍ହଧମ୍ମାନିସାରସ୍ସାତି ଚୂଳଅରଥୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱତି ପରିନିବ୍ବୁତେ ଧାତୁୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସତ୍ଥୁ ଥୂପେସୁ ପତିଟ୍ଠାପିଯମାନେସୁ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରପ୍ପମୁଖେସୁ ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଗାଯିତୁଂ ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ଗହିତେସୁ ସାୱକେସୁ ଯାୱ ଓସ୍ସପଗମନା ୱେନେଯ୍ୟାପେକ୍ଖାଯ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତେସୁ ଆଯସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାଯନୋ ପଚ୍ଚନ୍ତଦେସେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ୱିହରତି। ତେନ ସମଯେନ ଅସ୍ସକରଟ୍ଠେ

ପୋତଲିନଗରେ ଅସ୍ସକରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେତି, ତସ୍ସ ଜେଟ୍ଠାଯ ଦେୱିଯା ପୁତ୍ତୋ ସୁଜାତୋ ନାମ କୁମାରୋ ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋ କନିଟ୍ଠାଯ ଦେୱିଯା ନିବନ୍ଧନେନ ପିତରା ରଟ୍ଠତୋ ପବ୍ବାଜିତୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱନଚରକେ ନିସ୍ସାଯ ଅରଞ୍ଞେ ୱସତି। ସୋ କିର କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସୀଲମତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲକିରିଯଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଅପରାପରଂ ସୁଗତିଯଂଯେୱ ପରିବ୍ଭମନ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ଭଗୱତୋ ଅଭିସମ୍ବୋଧିତୋ ତିଂସୱସ୍ସେ ଅସ୍ସକରଟ୍ଠେ ଅସ୍ସକରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ନିବ୍ବତ୍ତି, ''ସୁଜାତୋ''ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅହୋସି। ସୋ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ୱଡ୍ଢତି।

ତସ୍ସ ପନ ମାତରି କାଲକତାଯ ରାଜା ଅଞ୍ଞଂ ରାଜଧୀତରଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସାପି ଅପରେନ ସମଯେନ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ତସ୍ସା ରାଜା ପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନୋ ''ଭଦ୍ଦେ, ତଯା ଇଚ୍ଛିତଂ ୱରଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ୱରଂ ଅଦାସି। ସା ଗହିତକଂ କତ୍ୱା ଠପେତ୍ୱା ଯଦା ସୁଜାତକୁମାରୋ ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋ ଜାତୋ, ତଦା ରାଜାନଂ ଆହ ''ଦେୱ, ତୁମ୍ହେହି ମମ ପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତେହି ୱରୋ ଦିନ୍ନୋ, ତଂ ଇଦାନି ଦେଥା''ତି। ''ଗଣ୍ହ, ଦେୱୀ''ତି । ''ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ''ନସ୍ସ, ୱସଲି, ମମ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତେ ଦେୱକୁମାରସଦିସେ ସୁଜାତକୁମାରେ ଠିତେ କସ୍ମା ଏୱଂ ୱଦସୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିପି। ଦେୱୀ ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିବନ୍ଧନଂ କରୋନ୍ତୀ ମନଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଆହ ''ଦେୱ, ଯଦି ସଚ୍ଚେ ଠିତୋସି, ଦେହି ଏୱା''ତି। ରାଜା ''ଅନୁପଧାରେତ୍ୱା ମଯା ଇମିସ୍ସା ୱରୋ ଦିନ୍ନୋ, ଅଯଞ୍ଚ ଏୱଂ ୱଦତୀ''ତି ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ସୁଜାତକୁମାରଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଅସ୍ସୂନି ପୱତ୍ତେସି। କୁମାରୋ ପିତରଂ ସୋଚମାନଂ ଦିସ୍ୱା ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ଅସ୍ସୂନି ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ''ଅନୁଜାନାହି, ଦେୱ, ଅହଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ''ଅଞ୍ଞଂ ତେ ନଗରଂ ମାପେସ୍ସାମି, ତତ୍ଥ ୱସେଯ୍ୟାସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ କୁମାରୋ ନ ଇଚ୍ଛି। ''ମମ ସହାଯାନଂ ରାଜୂନଂ ସନ୍ତିକେ ପେସେସ୍ସାମୀ''ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ତମ୍ପି ନାନୁଜାନି। କେୱଲଂ ''ଦେୱ, ଅରଞ୍ଞଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ରାଜା ପୁତ୍ତଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ସୀସେ ଚୁମ୍ବିତ୍ୱା ''ମମଚ୍ଚଯେନ ଇଧାଗନ୍ତ୍ୱା ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠହା''ତି ୱତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି।

ସୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱନଚରକେ ନିସ୍ସାଯ ୱସନ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ମିଗୱଂ ଗତୋ। ତସ୍ସ ସମଣକାଲେ ସହାଯୱରୋ ଏକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ହିତେସିତାଯ ମିଗରୂପେନ ତଂ ପଲୋଭେନ୍ତୋ ଧାୱିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମତୋ ମହାକଚ୍ଚାଯନସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନସମୀପଂ ପତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାଯି। ସୋ ''ଇମଂ ମିଗଂ ଇଦାନି ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଉପଧାୱନ୍ତୋ ଥେରସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ବହି ପଣ୍ଣସାଲାଯ ଥେରଂ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ସମୀପେ ଚାପକୋଟିଂ ଓଲୁବ୍ଭ ଅଟ୍ଠାସି। ଥେରୋ ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସଙ୍ଗଂ ତସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ ସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତୋ –

୯୮୧।

''ଦଳ୍ହଧମ୍ମା ନିସାରସ୍ସ, ଧନୁଂ ଓଲୁବ୍ଭ ତିଟ୍ଠସି;

ଖତ୍ତିଯୋ ନୁସି ରାଜଞ୍ଞୋ, ଅଦୁ ଲୁଦ୍ଦୋ ୱନେଚରୋ''ତି। –

ପୁଚ୍ଛି। ତତ୍ଥ ଦଳ୍ହଧମ୍ମାତି ଦଳ୍ହଧନୁ। ଦଳ୍ହଧନୁ ନାମ ଦ୍ୱିସହସ୍ସଥାମଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଦ୍ୱିସହସ୍ସଥାମନ୍ତି ଚ ଯସ୍ସ ଆରୋପିତସ୍ସ ଜିଯାଯ ବଦ୍ଧୋ ଲୋହସୀସାଦୀନଂ ଭାରୋ ଦଣ୍ଡେ ଗହେତ୍ୱା ଯାୱ କଣ୍ଡପ୍ପମାଣା ଉକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ପଥୱିତୋ ମୁଚ୍ଚତି। ନିସାରସ୍ସାତି ନିରତିସଯସାରସ୍ସ ୱିସିଟ୍ଠସାରସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଧନୁଂ, ସାରତରରୁକ୍ଖମଯଂ ଧନୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଓଲୁବ୍ଭାତି ସନ୍ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା। ରାଜଞ୍ଞୋତି ରାଜକୁମାରୋ। ୱନେଚରୋତି ୱନଚରୋ।

ଅଥ ସୋ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ –

୯୮୨।

''ଅସ୍ସକାଧିପତିସ୍ସାହଂ, ଭନ୍ତେ ପୁତ୍ତୋ ୱନେଚରୋ;

ନାମଂ ମେ ଭିକ୍ଖୁ ତେ ବ୍ରୂମି, ସୁଜାତୋ ଇତି ମଂ ୱିଦୂ।

୯୮୩।

''ମିଗେ ଗୱେସମାନୋହଂ, ଓଗାହନ୍ତୋ ବ୍ରହାୱନଂ;

ମିଗଂ ତଞ୍ଚେଓ ନାଦକ୍ଖିଂ, ତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ଠିତୋ ଅହ’’ନ୍ତି। –

ଆହ। ତତ୍ଥ ଅସ୍ସକାଧିପତିସ୍ସାତି ଅସ୍ସକରଟ୍ଠାଧିପତିନୋ ଅସ୍ସକରାଜସ୍ସ। ଭିକ୍ଖୂତି ଥେରଂ ଆଲପତି। ମିଗେ ଗଓ୍ୱେସମାନୋତି ମିଗସୂକରାଦିକେ ଗଓ୍ୱେସନ୍ତୋ, ମିଗଓ୍ୱଂ ଚରନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଥେରୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋନ୍ତୋ –

୯୮୪।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ତେ ମହାପୁଞ୍ଞ, ଅଥୋ ତେ ଅଦୁରାଗତଂ;

ଏତ୍ତୋ ଉଦକମାଦାଯ, ପାଦେ ପକ୍ଖାଲଯସ୍ସୁ ତେ।

୯୮୫।

‘‘ଇଦମ୍ପି ପାନୀଯଂ ସୀତଂ, ଆଭତଂ ଗିରିଗବ୍ଭରା;

ରାଜପୁତ୍ତ ତତୋ ପିତ୍ୱା, ସନ୍ଥତସ୍ମିଂ ଉପାଓ୍ୱିସା’’ତି। – ଆହ;

୯୮୪। ତତ୍ଥ ଅଦୁରାଗତନ୍ତି ଦୁରାଗମନଓ୍ୱଜ୍ଜିତଂ, ମହାପୁଞ୍ଞ, ତେ ଇଧାଗମନଂ ସ୍ୱାଗତଂ, ନ ତେ ଅପ୍ପକମ୍ପି ଦୁରାଗମନଂ ଅତ୍ଥି ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ ମଯ୍ହଞ୍ଚ ପୀତିସୋମନସ୍ସଜନନତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ‘‘ଅଧୁନାଗତ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଇଦାନି ଆଗମନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୯୮୫।ସନ୍ଥତସ୍ମିଂ ଉପାଓ୍ୱିସାତି ଅନନ୍ତରହିତାଯ ଭୂମିଯା ଅନିସୀଦିତ୍ୱା ଅମୁକସ୍ମିଂ ତିଣସନ୍ଥାରକେ ନିସୀଦାତି।

ତତୋ ରାଜକୁମାରୋ ଥେରସ୍ସ ପଟିସନ୍ଥାରଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ –

୯୮୬।

‘‘କଲ୍ୟାଣୀ ଓ୍ୱତ ତେ ଓ୍ୱାଚା, ସଓ୍ୱନୀଯା ମହାମୁନି;

ନେଲା ଅତ୍ଥଓ୍ୱତୀ ଓ୍ୱଗ୍ଗୁ, ମନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଭାସସି।

୯୮୭।

‘‘କା ତେ ରତି ଓ୍ୱନେ ଓ୍ୱିହରତୋ, ଇସିନିସଭ ଓ୍ୱଦେହି ପୁଟ୍ଠୋ;

ତଓ୍ୱ ଓ୍ୱଚନପଥଂ ନିସାମଯିତ୍ୱା, ଅତ୍ଥଧମ୍ମପଦଂ ସମାଚରେମସେ’’ତି।

୯୮୬। ତତ୍ଥ କଲ୍ୟାଣୀତି ସୁନ୍ଦରା ସୋଭନା। ସଓ୍ୱନୀଯାତି ସୋତୁଂ ଯୁତ୍ତା। ନେଲାତି ନିଦ୍ଦୋସା। ଅତ୍ଥଓ୍ୱତୀତି ଅତ୍ଥଯୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାଦିନା ହିତେନ ଉପେତା। ଓ୍ୱଗ୍ଗୂତି ମଧୁରା। ମନ୍ତ୍ୱାତି ଜାନିତ୍ୱା ପଞ୍ଞାଯ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ଅତ୍ଥନ୍ତି ଅତ୍ଥତୋ ଅନପେତଂ ଏକନ୍ତହିତାଓ୍ୱହଂ।

୯୮୭।ଇସିନିସଭାତି ଇସୀସୁ ନିସଭ ଆଜାନୀଯସଦିସ। ଓ୍ୱଚନପଥନ୍ତି ଓ୍ୱଚନଂ। ଓ୍ୱଚନମେଓ୍ୱ ହି ଅତ୍ଥାଧିଗମସ୍ସ ଉପାଯଭାଓ୍ୱତୋ ‘‘ଓ୍ୱଚନପଥ’’ନ୍ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥଧମ୍ମପଦଂସମାଚରେମସେତି ଇଧ ଚେଓ୍ୱ ସମ୍ପରାଯେ ଚ ଅତ୍ଥାଓ୍ୱହଂ ସୀଲାଦିଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସଂ ପଟିପଜ୍ଜାମସେ।

ଇଦାନି ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଂ ତସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛଓ୍ୱିକଂ ଓ୍ୱଦନ୍ତୋ –

୯୮୮।

''ଅହିଂସା ସବ୍ବପାଣୀନଂ, କୁମାରମ୍ହାକ ରୁଚ୍ଚତି;

ଥେଯ୍ୟା ଚ ଅତିଚାରା ଚ, ମଜ୍ଜପାନା ଚ ଆରତି।

୯୮୯।

''ଆରତି ସମଚରିଯା ଚ, ବାହୁସଚ୍ଚଂ କତଞ୍ଞୁତା;

ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ପାସଂସା, ଧମ୍ମା ଏତେ ପସଂସିଯା''ତି। – ଆହ;

୯୮୯। ତତ୍ଥ ଆରତି ସମଚରିଯା ଚାତି ଯଥାୱୁତ୍ତା ଚ ପାପଧମ୍ମତୋ ଆରତି, ପଟିୱିରତି କାଯସମତାଦିସମଚରିଯା ଚ। ବାହୁସଚ୍ଚନ୍ତି ପରିଯତ୍ତିବାହୁସଚ୍ଚଂ। କତଞ୍ଞୁତାତି ପରେହି ଅତ୍ତନୋ କତସ୍ସ ଉପକାରସ୍ସ ଜାନନା। ପାସଂସାତି ଅତ୍ତକାମେହି କୁଲପୁତ୍ତେହି ପକାରତୋ ଆସଂସିତବ୍ବା। ଧମ୍ମା ଏତେତି ଏତେ ଯଥାୱୁତ୍ତା ଅହିଂସାଦିଧମ୍ମା। ପସଂସିଯାତି ୱିଞ୍ଞୂହି ପସଂସିତବ୍ବା।

ଏୱଂ ଥେରୋ ତସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଂ ୱତ୍ୱା ଅନାଗତଂସଞ୍ଞାଣେନ ଆଯୁସଙ୍ଖାରେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ''ପଞ୍ଚମାସମତ୍ତମେୱା''ତି ଦିସ୍ୱା ତଂ ସଂୱେଜେତ୍ୱା ଦଳ୍ହଂ ତତ୍ଥ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଯଂ ପତିଟ୍ଠାପେତୁଂ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୯୯୦।

''ସନ୍ତିକେ ମରଣଂ ତୁଯ୍ହଂ, ଓରଂ ମାସେହି ପଞ୍ଚହି;

ରାଜପୁତ୍ତ ୱିଜାନାହି, ଅତ୍ତାନଂ ପରିମୋଚଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅତ୍ତାନଂ ପରିମୋଚଯାତି ଅତ୍ତାନଂ ଅପାଯଦୁକ୍ଖତୋ ମୋଚେହି।

ତତୋ କୁମାରୋ ଅତ୍ତନୋ ମୁତ୍ତିଯା ଉପାଯଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ –

୯୯୧।

''କତମଂ ସ୍ୱାହଂ ଜନପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, କିଂ କମ୍ମଂ କିଞ୍ଚ ପୋରିସଂ;

କାଯ ୱା ପନ ୱିଜ୍ଜାଯ, ଭୱେଯ୍ୟଂ ଅଜରାମରୋ''ତି।

ତତ୍ଥ କତମଂ ସ୍ୱାହନ୍ତି କତମଂ ସୁ ଅହଂ, କତମଂ ନୁତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ କମ୍ମଂ କିଞ୍ଚ ପୋରିସନ୍ତି କତ୍ୱାତି ୱଚନସେସୋ। ପୋରିସନ୍ତି ପୁରିସକିଚ୍ଚଂ।

ତତୋ ଥେରୋ ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅୱୋଚ –

୯୯୨।

''ନ ୱିଜ୍ଜତେ ସୋ ପଦେସୋ, କମ୍ମଂ ୱିଜ୍ଜା ଚ ପୋରିସଂ;

ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୱେ ମଚ୍ଚୋ, ରାଜପୁତ୍ତାଜରାମରୋ।

୯୯୩।

‘‘ମହଦ୍ଧନା ମହାଭୋଗା, ରଟ୍ଠୱନ୍ତୋପି ଖତ୍ତିଯା;

ପହୂତଧନଧଞ୍ଞାସେ, ତେପି ନୋ ଅଜରାମରା।

୯୯୪।

‘‘ଯଦି ତେ ସୁତା ଅନ୍ଧକୱେଣ୍ଡୁପୁତ୍ତା, ସୂରା ୱୀରା ୱିକ୍କନ୍ତପ୍ପହାରିନୋ;

ତେପି ଆଯୁକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତା, ୱିଦ୍ଧସ୍ତା ସସ୍ସତୀସମା।

୯୯୫।

‘‘ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା ଚଣ୍ଡାଲପୁକ୍କୁସା;

ଏତେ ଚଞ୍ଞେ ଚ ଜାତିଯା, ତେପି ନୋ ଅଜରାମରା।

୯୯୬।

‘‘ଯେ ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତି, ଛଳଙ୍ଗଂ ବ୍ରହ୍ମଚିନ୍ତିତଂ;

ଏତେ ଚଞ୍ଞେ ଚ ୱିଜ୍ଜାଯ, ତେପି ନୋ ଅଜରାମରା।

୯୯୭।

‘‘ଇସଯୋ ଚାପି ଯେ ସନ୍ତା, ସଞ୍ଞତତ୍ତା ତପସ୍ସିନୋ;

ସରୀରଂ ତେପି କାଲେନ, ୱିଜହନ୍ତି ତପସ୍ସିନୋ।

୯୯୮।

‘‘ଭାୱିତତ୍ତାପି ଅରହନ୍ତୋ, କତକିଚ୍ଚା ଅନାସୱା;

ନିକ୍ଖିପନ୍ତି ଇମଂ ଦେହଂ, ପୁଞ୍ଞପାପପରିକ୍ଖଯା’’ତି।

୯୯୨। ତତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ଯଂ ପଦେସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କମ୍ମଂ ୱିଜଂ ପୋରିସଞ୍ଚ କାଯପଯୋଗେନ ଇତରପଯୋଗେନ ଚ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ପାପୁଣିତ୍ୱା ଭୱେଯ୍ଯ ଅଜରାମରୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୯୯୩। ହେଟ୍ଠିମକୋଟିଯା କୋଟିସତାଦିପରିମାଣଂ ସଂହରିତ୍ୱା ଠପିତଂ ମହନ୍ତଂ ଧନଂ ଏତେସନ୍ତି ମହଦ୍ଧନା। କୁମ୍ଭଉଯାଦିକହାପଣପରିଵ୍ଯଯୋ ମହନ୍ତୋ ଭୋଗୋ ଏତେସନ୍ତି ମହାଭୋଗା। ରଟ୍ଠୱନ୍ତୋତି ରଟ୍ଠସାମିକା, ଅନେକଯୋଜନପରିମାଣଂ ରଟ୍ଠଂ ପସାସନ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଖତ୍ତିଯାତି ଖତ୍ତିଯଜାତିକା। ପହୂତଧନଧଞ୍ଞାସେତି ମହାଧନଧଞ୍ଞସନ୍ନିଚଯା, ଅତ୍ତନୋ ପରିସାଯ ଚ ସତ୍ତଟ୍ଠସଂୱଚ୍ଛରପହୋନକଧନଧଞ୍ଞସନ୍ନିଚଯା। ତେପି ନୋ ଅଜରାମରାତି ଜରାମରଣଧମ୍ମା ଏୱ, ମହଦ୍ଧନତାଦୀନିପି ତେସଂ ଉପରି ନିପତନ୍ତଂ ଜରାମରଣଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୯୯୪।ଅନ୍ଧକୱେଣ୍ଡୁପୁତ୍ତାତି ଅନ୍ଧକୱେଣ୍ଡୁସ୍ସ ପୁତ୍ତାତି ପଞ୍ଞାତା। ସୂରାତି ସତ୍ତିମନ୍ତୋ। ୱୀରାତି ୱୀରିଯୱନ୍ତୋ। ୱିକ୍କନ୍ତପ୍ପହାରିନୋତି ସୂରୱୀରଭାୱେନେୱ ପଟିସତ୍ତୁବଲଂ ୱିକ୍କମ୍ମ ପସଯ୍ହ ପହରଣସୀଲା। ୱିଦ୍ଧସ୍ତାତି ୱିନଟ୍ଠା। ସସ୍ସତୀସମାତି କୁଲପରମ୍ପରାଯ ସସ୍ସତୀହି ଚନ୍ଦସୂରିଯାଦୀହି ସମାନା, ତେପି ଅଚିରକାଲପୱତ୍ତକୁଲନ୍ୱଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

୯୯୫।ଜାତିଯାତି ଅତ୍ତନୋ ଜାତିଯା, ୱିସିଟ୍ଠତରା ପନ ଜାତିପି ନେସଂ ଜରାମରଣଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ଅଜ୍ଝୋ।

୯୯୬।ମନ୍ତନ୍ତି ୱେଦଂ। ଛଳଙ୍ଗନ୍ତି କପ୍ପବ୍ୟାକରଣନିରୁତ୍ତିସିକ୍ଖାଛନ୍ଦୋୱିଚିତିଜୋତିସସଙ୍ଖାତେହି ଛହି ଅଙ୍ଗେହି ଛଳଙ୍ଗଂ। ବ୍ରହ୍ମଚିନ୍ତିତନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମେହି ଅଟ୍ଠକାଦୀହି ଚିନ୍ତିତଂ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠଂ।

୯୯୭।ସନ୍ତାତି ଉପସନ୍ତକାଯୱଚୀକମ୍ମନ୍ତା। ସଞ୍ଞତତ୍ତାତି ସଞ୍ଞତଚିତ୍ତା। ତପସ୍ସିନୋତି ତପନିସ୍ସିତା।

ଇଦାନି କୁମାରୋ ଅତ୍ତନା କତ୍ତବ୍ବଂ ୱଦନ୍ତୋ –

୯୯୯।

‘‘ସୁଭାସିତା ଅତ୍ଥୱତୀ, ଗାଥାଯୋ ତେ ମହାମୁନି;

ନିଜ୍ଝତ୍ତୋମ୍ହି ସୁଭଟ୍ଠେନ, ତ୍ୱଞ୍ଚ ମେ ସରଣଂ ଭୱା’’ତି। –

ଆହ । ତତ୍ଥ ନିଜ୍ଝତ୍ତୋମ୍ହୀତି ନିଜ୍ଝାପିତୋ ଧମ୍ମୋଜସଞ୍ଞାଯ ସଞ୍ଞତ୍ତିଗତୋ ଅମ୍ହି। ସୁଭଟ୍ଠେନାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଭାସିତେନ।

ତତୋ ଥେରୋ ତଂ ଅନୁସାସନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

୧୦୦୦।

‘‘ମା ମଂ ତ୍ୱଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛ, ତମେୱ ସରଣଂ ୱଜ;

ସକ୍ୟପୁତ୍ତଂ ମହାୱୀରଂ, ଯମହଂ ସରଣଂ ଗତୋ’’ତି।

ତତୋ ରାଜକୁମାରୋ ଆହ –

୧୦୦୧।

‘‘କତରସ୍ମିଂ ସୋ ଜନପଦେ, ସତ୍ଥା ତୁମ୍ହାକ ମାରିସ;

ଅହମ୍ପି ଦଟ୍ଠୁଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସଂ, ଜିନଂ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲ’’ନ୍ତି।

ପୁନ ଥେରୋ ଆହ –

୧୦୦୨।

‘‘ପୁରତ୍ଥିମସ୍ମିଂ ଜନପଦେ, ଓକ୍କାକକୁଲସମ୍ଭୱୋ;

ତତ୍ଥାସି ପୁରିସାଜଞ୍ଞୋ, ସୋ ଚ ଖୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଥେରେନ ନିସିନ୍ନପଦେସତୋ ମଜ୍ଝିମଦେସସ୍ସ ପାଚୀନଦିସାଭାଗତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପୁରତ୍ଥିମସ୍ମିଂ ଜନପଦେ’’ତି।

ଏୱଂ ସୋ ରାଜପୁତ୍ତୋ ଥେରସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସୋ ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠହି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୦୦୩।

‘‘ସଚେ ହି ବୁଦ୍ଧୋ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, ସତ୍ଥା ତୁମ୍ହାକ ମାରିସ;

ଯୋଜନାନି ସହସ୍ସାନି, ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ ପୟିରୁପାସିତୁଂ।

୧୦୦୪।

‘‘ଯତୋ ଚ ଖୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ସତ୍ଥା ତୁମ୍ହାକ ମାରିସ;

ନିବ୍ବୁତମ୍ପି ମହାୱୀରଂ, ଗଚ୍ଛାମି ସରଣଂ ଅହଂ।

୧୦୦୫।

‘‘ଉପେମି ସରଣଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ଧମ୍ମଞ୍ଚାପି ଅନୁତ୍ତରଂ;

ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ନରଦେୱସ୍ସ, ଗଚ୍ଛାମି ସରଣଂ ଅହଂ।

୧୦୦୬।

‘‘ପାଣାତିପାତା ୱିରମାମି ଖିପ୍ପଂ, ଲୋକେ ଅଦିନ୍ନଂ ପରିୱଜ୍ଜୟାମି;

ଅମଜ୍ଜପୋ ନୋ ଚ ମୁସା ଭଣାମି, ସକେନ ଦାରେନ ଚ ହୋମି ତୁଟ୍ଠୋ’’ତି।

ଏୱଂ ପନ ତଂ ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠିତଂ ଥେରୋ ଏୱମାହ ‘‘ରାଜକୁମାର, ତୁୟ୍ହଂ ଇଧ ଅରଞ୍ଞୱାସେନ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ନ ଚିରଂ ତୱ ଜୀୱିତଂ, ପଞ୍ଚମାସବ୍ଭନ୍ତରେ ଏୱ କାଲଂ କରିସ୍ସସି, ତସ୍ମା ତୱ ପିତୁ ସନ୍ତିକମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାୟଣୋ ଭୱେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ ଧାତୁୟୋ ଦତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ୱଚନେନ ଇତୋ ଗମିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେହିପି ମୟ୍ହଂ ଅନୁକମ୍ପାୟ ତତ୍ଥ ଆଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପିତୁ ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ରଞ୍ଞୋ ନିୱେଦେସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ସପରିୱାରୋ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁମାରଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ଅନ୍ତେପୁରଂ ନେତ୍ୱା ଅଭିସିଞ୍ଚିତୁକାମୋ ଅହୋସି। କୁମାରୋ ‘‘ଦେୱ, ମୟ୍ହଂ ଅପ୍ପକଂ ଆୟୁ, ଇତୋ ଚତୁନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ମରଣଂ ଭୱିସ୍ସତି, କିଂ ମେ ରଜ୍ଜେନ, ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ପୁଞ୍ଞମେୱ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଗୁଣଂ ରତନତ୍ତୟସ୍ସ ଚ ଆନୁଭାୱଂ ପୱେଦେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ରତନତ୍ତୟେ ଚ ଥେରେ ଚ ପସନ୍ନମାନସୋ ମହନ୍ତଂ ୱିହାରଂ କାରେତ୍ୱା ମହାକଚ୍ଚାୟନତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଦୂତଂ ପାହେସି। ଥେରୋପି ରାଜାନଂ ମହାଜନଞ୍ଚ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛି। ରାଜା ଚ ସପରିୱାରୋ ଦୂରତୋୱ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ଥେରଂ ୱିହାରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଚତୂହି ପଚ୍ଚୟେହି ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠହି। କୁମାରୋ ଚ ସୀଲାନି ସମାଦିୟିତ୍ୱା ଥେରଂ ଭିକ୍ଖୂ ଚେୱ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଦାନାନି ଦଦନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଚତୁନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ସତ୍ତରତନପଟିମଣ୍ଡିତୋ ସତ୍ତୟୋଜନପ୍ପମାଣୋ ରଥୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଅନେକାନି ଚସ୍ସ ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସାନି ପରିୱାରୋ ଅହୋସି।

ରାଜା କୁମାରସ୍ସ ସରୀରସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଚେତିୟସ୍ସ ପୂଜଂ ଅକାସି, ତତ୍ଥ ମହାଜନୋ ସନ୍ନିପତି, ଥେରୋପି ସପରିୱାରୋ ତଂ ପଦେସଂ ଉପଗଚ୍ଛି। ଅଥ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନା କତକୁସଲକମ୍ମଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା କତଞ୍ଞୁତାୟ ‘‘ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମି, ସାସନଗୁଣେ ଚ ପାକଟେ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦିବ୍ବରଥଂ ଆରୁୟ୍ହ ମହତା ପରିୱାରେନ ଦିସ୍ସମାନରୂପୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଥା ଓରୁୟ୍ହ ଥେରସ୍ସ ପାଦେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପିତରା ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଥେରଂ ପୟିରୁପାସମାନୋ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଥେରୋ ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୧୦୦୭।

‘‘ସହସ୍ସରଂସୀଵ ଯଥାମହପ୍ପଭୋ, ଦିସଂ ଯଥା ଭାତି ନଭେ ଅନୁକ୍କମଂ;

ତଥାପକାରୋ ତଵାଯଂ ମହାରଥୋ, ସମନ୍ତତୋ ଯୋଜନସତ୍ତମାଯତୋ।

୧୦୦୮।

‘‘ସୁଵଣ୍ଣପଟ୍ଟେହି ସମନ୍ତମୋତ୍ଥଟୋ, ଉରସ୍ସ ମୁତ୍ତାହି ମଣୀହି ଚିତ୍ତିତୋ;

ଲେଖା ସୁଵଣ୍ଣସ୍ସ ଚ ରୂପିଯସ୍ସ ଚ, ସୋଭେନ୍ତି ଵେଳୁରିଯମଯା ସୁନିମ୍ମିତା।

୧୦୦୯।

‘‘ସୀସଞ୍ଚିଦଂ ଵେଳୁରିଯସ୍ସ ନିମ୍ମିତଂ, ଯୁଗଞ୍ଚିଦଂ ଲୋହିତକାଯ ଚିତ୍ତିତଂ;

ଯୁତ୍ତା ସୁଵଣ୍ଣସ୍ସ ଚ ରୂପିଯସ୍ସ ଚ, ସୋଭନ୍ତି ଅସ୍ସା ଚ ଇମେ ମନୋଜଵା।

୧୦୧୦।

‘‘ସୋ ତିଟ୍ଠସି ହେମରଥେ ଅଧିଟ୍ଠିତୋ, ଦେଵାନମିନ୍ଦୋଵ ସହସ୍ସଵାହନୋ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତାହଂ ଯସଵନ୍ତ କୋଵିଦଂ, କଥଂ ତଯା ଲଦ୍ଧୋ ଅଯଂ ଉଳାରୋ’’ତି।

୧୦୦୭। ତତ୍ଥ ସହସ୍ସରଂସୀତି ସୂରିଯୋ। ସୋ ହି ଅନେକସହସ୍ସରଂସିମନ୍ତତାଯ ‘‘ସହସ୍ସରଂସୀ’’ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଯଥାମହପ୍ପଭୋତି ଅତ୍ତନୋ ମହତ୍ତସ୍ସ ଅନୁରୂପପ୍ପଭୋ। ଯଥା ହି ମହତ୍ତେନ ସୂରିଯମଣ୍ଡଲେନ ସଦିସଂ ଜୋତିମଣ୍ଡଲଂ ନତ୍ଥି, ଏଵଂ ପଭାଯପି। ତଥା ହି ତଂ ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ ତୀସୁ ମହାଦୀପେସୁ ଆଲୋକଂ ଫରନ୍ତଂ ତିଟ୍ଠତି। ଦିସଂ ଯଥା ଭାତି ନଭେ ଅନୁକ୍କମନ୍ତି ନଭେ ଆକାସେ ଯଥେଵ ଦିସଂ ଅନୁକ୍କମନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯଥା ଯେନ ପକାରେନ ଭାତି ଦିବ୍ବତି ଜୋତତି। ତଥାପକାରୋତି ତାଦିସାକାରୋ। ତଵାଯନ୍ତି ତଵ ଅଯଂ।

୧୦୦୮।ସୁଵଣ୍ଣପଟ୍ଟେହୀତି ସୁଵଣ୍ଣମଯେହି ପଟ୍ଟେହି। ସମନ୍ତମୋତ୍ଥଟୋ ସମନ୍ତତୋ ଛାଦିତୋ। ଉରସ୍ସାତି ଉରୋ ଅସ୍ସ, ରଥସ୍ସ ଉରୋତି ଚ ଈସାମୂଲଂ ଵଦତି। ଲେଖାତି ଵେଳୁରିଯମଯା ମାଲାକମ୍ମଲତାକମ୍ମାଦିଲେଖା। ତାସଂ ସୁଵଣ୍ଣପଟ୍ଟେସୁ ଚ ରଜତପଟ୍ଟେସୁ ଚ ଦିସ୍ସମାନତ୍ତା ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ସୁଵଣ୍ଣସ୍ସ ଚ ରୂପିଯସ୍ସ ଚା’’ତି। ସୋଭେନ୍ତୀତି ରଥଂ ସୋଭଯନ୍ତି।

୧୦୦୯।ସୀସନ୍ତି ରଥକୁବ୍ବରସୀସଂ। ଵେଳୁରିଯସ୍ସ ନିମ୍ମିତନ୍ତି ଵେଳୁରିଯେନ ନିମ୍ମିତଂ, ଵେଳୁରିଯମଣିମଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଲୋହିତକାଯାତି ଲୋହିତକମଣିନା, ଯେନ କେନଚି ରତ୍ତମଣିନା ଵା। ଯୁତ୍ତାତି ଯୋଜିତା, ଅଥ ଵା ଯୋତ୍ତା ସୁଵଣ୍ଣସ୍ସ ଚ ରୂପିଯସ୍ସ ଚାତି ସୁଵଣ୍ଣମଯା ଚ ରୂପିଯମଯା ଚ ଯୋତ୍ତା, ସଙ୍ଖଲିକାତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୦୧୦।ଅଧିଟ୍ଠିତୋତି ଅତ୍ତନୋ ଦେଵିଦ୍ଧିଯା ସକଲମିଦଂ ଠାନଂ ଅଭିଭଵିତ୍ଵା ଠିତୋ। ସହସ୍ସଵାହନୋତି ସହସ୍ସଯୁତ୍ତଵାହନୋ, ସହସ୍ସଆଜାନୀଯଯୁତ୍ତରଥୋ ଦେଵାନମିନ୍ଦୋ ଯଥାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯସଵନ୍ତାତି ଆଲପନଂ, ଯସସ୍ସୀତି ଅତ୍ଥୋ। କୋଵିଦନ୍ତି କୁସଲଞ୍ଞାଣଵନ୍ତଂ, ରଥାରୋହନେ ଵା ଛେକଂ। ଅଯଂ ଉଳାରୋତି ଅଯଂ ଉଳାରୋ ମହନ୍ତୋ ଯସୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଏଵଂ ଥେରେନ ପୁଟ୍ଠୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୧୦୧୧।

‘‘ସୁଜାତୋ ନାମହଂ ଭନ୍ତେ, ରାଜପୁତ୍ତୋ ପୁରେ ଅହୁଂ;

ଡଞ୍ଚ ମଂ ଅନୁକମ୍ପାୟ, ସଞ୍ଜଞ୍ଜମସ୍ମିଂ ନିୱେସୟି।

୧୦୧୨।

‘‘ଖୀଣାୟୁକଞ୍ଚ ମଂ ଞତ୍ୱା, ସରୀରଂ ପାଦାସି ସତ୍ଥୁନୋ;

ଇମଂ ସୁଜାତ ପୂଜେହି, ତଂ ତେ ଅତ୍ଥାୟ ହେହିତି।

୧୦୧୩।

‘‘ତାହଂ ଗନ୍ଧେହି ମାଲେହି, ପୂଜୟିତ୍ୱା ସମୁୟ୍ୟୁତୋ;

ପହାୟ ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଉପପନ୍ନୋମ୍ହି ନନ୍ଦନଂ।

୧୦୧୪।

‘‘ନନ୍ଦନେ ଚ ୱନେ ରମ୍ମେ, ନାନାଦିଜଗଣାୟୁତେ;

ରମାମି ନଚ୍ଚଗୀତେହି, ଅଚ୍ଛରାହି ପୁରକ୍ଖତୋ’’ତି।

୧୦୧୨-୩। ତତ୍ଥ ସରୀରନ୍ତୀ ସରୀରଧାତୁଂ। ହେହିତୀତି ଭୱିସ୍ସତି। ସମୁୟ୍ୟୁତୋତି ସମ୍ମା ଉୟ୍ୟୁତ୍ତୋ, ୟୁତ୍ତପ୍ପୟୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତମତ୍ଥଂ କଥେତ୍ୱା ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପିତରଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ରଥଂ ଆରୁୟ୍ହ ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋ। ଥେରୋପି ତମତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାୟ ୱିତ୍ଥାରେନ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସି। ସା ଧମ୍ମକଥା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସି। ଅଥ ଥେରୋ ତଂ ସବ୍ବଂ ଅତ୍ତନା ଚ ତେନ ଚ କଥିତନିୟାମେନେୱ ସଙ୍ଗୀତିକାଲେ ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକାନଂ ଆରୋଚେସି, ତେ ଚ ତଂ ତଥା ସଙ୍ଗହଂ ଆରୋପେସୁନ୍ତି।

ଚୂଳରଥୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୪। ମହାରଥୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ସହସ୍ସୟୁତ୍ତଂ ହୟୱାହନଂ ସୁଭନ୍ତି ମହାରଥୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ଚ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନେ ଗୋପାଲସ୍ସ ନାମ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ୱିମାନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସହସ୍ସୟୁତ୍ତଂ ମହନ୍ତଂ ଦିବ୍ବରଥଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ମହତିୟା ଦେୱିଦ୍ଧିୟା ଉୟ୍ୟାନକୀଳଅନତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ପାତୁରହୋସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସଞ୍ଜାତଗାରୱବହୁମାନୋ ସହସା ରଥତୋ ଓରୁୟ୍ହ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ସିରସି ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି।

ତସ୍ସିଦଂ ପୁବ୍ବକମ୍ମଂ – ସୋ କିର ୱିପସ୍ସିଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ସୁୱଣ୍ଣମାଲାୟ ପୂଜେତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ମୟ୍ହଂ ଭୱେ ଭୱେ ସୋୱଣ୍ଣମୟା ଉରଚ୍ଛଦମାଲା ନିବ୍ବତ୍ତତୂ’’ତି କତପଣିଧାନାୟ ଅନେକକପ୍ପେସୁ ସୁଗତୀସୁୟେୱ ସଂସରନ୍ତିୟା କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ କିକିସ୍ସ କାସିରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତାୟ ୟଥାପଣିଧାନଂ ସୁୱଣ୍ଣମାଲାଲାଭେନ ‘‘ଉରଚ୍ଛଦମାଲା’’ତି ଲଦ୍ଧନାମାୟ ଦେୱକଞ୍ଞାସଦିସାୟ ରାଜଧୀତାୟ ଆଚରିୟୋ ଗୋପାଲୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୁତ୍ୱା ସସାୱକସଙ୍ଘସ୍ସ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅସଦିସଦାନାଦୀନି ମହାଦାନାନି ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅପରିପକ୍କଭାୱେନ ଅତ୍ତାନଂ ରାଜଧୀତରଞ୍ଚ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସତ୍ଥାରା ଦେସିତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱାପି ୱିସେସଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲକିରିୟମେୱ କତ୍ୱା ୟଥୂପଚିତପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ତାୱତିଂସେସୁ ୟୋଜନସତିକେ କନକୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଅନେକକୋଟିଅଚ୍ଛରାପରିୱାରୋ ଅହୋସି, ସତ୍ତରତନମୟୋ ଚସ୍ସ ସହସ୍ସୟୁତ୍ତୋ ସୁୱିଭତ୍ତଭିତ୍ତିୱିଚିତ୍ତୋ ସିନିଦ୍ଧମଧୁରନିଗ୍ଘୋସୋ ଅତ୍ତନୋ ପଭାସମୁଦୟେନ ଅୱହସନ୍ତୋ ୱିୟ ଦିୱଙ୍କରମଣ୍ଡଲଂ ଦିବ୍ବୋ ଆଜଞ୍ଞରଥୋ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସୋ ତତ୍ଥ ୟାୱତାୟୁକଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ଅପରାପରଂ ଦେୱେସୁୟେୱ ସଂସରନ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସେନ

ଯଥାଓ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଓ୍ଭିଭଓ୍ତୋ ଗୋପାଲୋ ଏଓ୍ ନାମ ଦେଓ୍ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ତାଓ୍ତିଂସେସୁଯେଓ୍ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତେନ ଚ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ…ପେ… ଅଞ୍ଜଲିଂ ସିରସି ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଅଟ୍ଠାସୀ’’ତି।

ଏଓ୍ଂ ପନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଠିତଂ ତଂ ଦେଓ୍ପୁତ୍ତଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୧୦୧୫।

‘‘ସହସ୍ସଯୁତ୍ତଂ ହୟଓ୍ାହନଂ ସୁଭଂ, ଆରୁୟ୍ହିମଂ ସନ୍ଦନଂ ନେକଚିତ୍ତଂ;

ଉୟ୍ୟାନଭୂମିଂ ଅଭିତୋ ଅନୁକ୍କମଂ, ପୁରିନ୍ଦଦୋ ଭୂତପତୀଓ୍ ଓ୍ାସଓ୍ୋ।

୧୦୧୬।

‘‘ସୋଓ୍ଣ୍ଣମୟା ତେ ରଥକୁବ୍ବରା ଉଭୋ, ଫଲେହି ଅଂସେହି ଅତୀଓ୍ ସଙ୍ଗତା;

ସୁଜାତଗୁମ୍ବା ନରଓ୍ୀରନିଟ୍ଠିତା, ଓ୍ିରୋଚତି ପନ୍ନରସେଓ୍ ଚନ୍ଦୋ।

୧୦୧୭।

‘‘ସୁଓ୍ଣ୍ଣଜାଲାଓ୍ତତୋ ରଥୋ ଅୟଂ, ବହୂହି ନାନାରତନେହି ଚିତ୍ତିତୋ;

ସୁନନ୍ଦିଘୋସୋ ଚ ସୁଭସ୍ସରୋ ଚ, ଓ୍ିରୋଚତୀ ଚାମରହତ୍ଥବାହୁଭି।

୧୦୧୮।

‘‘ଇମା ଚ ନାଭ୍ୟୋ ମନସାଭିନିମ୍ମିତା, ରଥସ୍ସ ପାଦନ୍ତରମଜ୍ଝଭୂସିତା;

ଇମା ଚ ନାଭ୍ୟୋ ସତରାଜିଚିତ୍ତିତା, ସତେରତା ଓ୍ିଜ୍ଜୁରିଓ୍ପ୍ପଭାସରେ।

୧୦୧୯।

‘‘ଅନେକଚିତ୍ତାଓ୍ତତୋ ରଥୋ ଅୟଂ, ପୁଥୂ ଚ ନେମୀ ଚ ସହସ୍ସରଂସିକୋ;

ତେସଂ ସରୋ ସୁୟ୍ୟତି ଓ୍ଗ୍ଗୁରୂପୋ, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ତୂରିୟମିଓ୍ପ୍ପଓ୍ାଦିତଂ।

୧୦୨୦।

‘‘ସିରସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତଂ ମଣିଚନ୍ଦକପ୍ପିତଂ, ସଦା ଓ୍ିସୁଦ୍ଧଂ ରୁଚିରଂ ପଭସ୍ସରଂ;

ସୁଓ୍ଣ୍ଣରାଜୀହି ଅତୀଓ୍ ସଙ୍ଗତଂ, ଓ୍େଳୁରିୟରାଜୀଓ୍ ଅତୀଓ୍ ସୋଭତି।

୧୦୨୧।

‘‘ଇମେ ଚ ଓ୍ାଳୀ ମଣିଚନ୍ଦକପ୍ପିତା, ଆରୋହକମ୍ବୂ ସୁଜଓ୍ା ବ୍ରହୂପମା;

ବ୍ରହା ମହନ୍ତା ବଲିନୋ ମହାଜଓ୍ା, ମନୋ ତଓ୍ଞ୍ଞାୟ ତଥେଓ୍ ସିଂସରେ।

୧୦୨୨।

‘‘ଇମେ ଚ ସଙ୍ଗେ ସହିତା ଚତୁକ୍କମା, ମନୋ ତୱଞ୍ଜଞାଯ ତଥେୱ ସିଂସରେ;

ସମଂ ୱହନ୍ତୀ ମୁଦୁକା ଅନୁଦ୍ଧତା, ଆମୋଦମାନା ତୁରଗାନମୁତ୍ତମା।

୧୦୨୩।

‘‘ଧୁନନ୍ତି ୱଗ୍ଗନ୍ତି ପତନ୍ତି ଚମ୍ବରେ, ଅବ୍ଭୁଦ୍ଧୁନନ୍ତା ସୁକତେ ପିଅନ୍ଧନେ;

ତେସଂ ସରୋ ସୁୟ୍ୟତି ୱଗ୍ଗୁରୂପୋ, ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ତୂରିଯମିୱପ୍ପୱାଦିତଂ।

୧୦୨୪।

‘‘ରଥସ୍ସ ଘୋସୋ ଅପିଅନ୍ଧନାନ ଚ, ଖୁରସ୍ସ ନାଦୋ ଅଭିହିଂସନାଯ ଚ;

ଘୋସୋ ସୁୱଗ୍ଗୁ ସମିତସ୍ସ ସୁୟ୍ୟତି, ଗନ୍ଧବ୍ବତୂରିଯାନି ୱିଚିତ୍ରସଂୱନେ।

୧୦୨୫।

‘‘ରଥେ ଠିତାତା ମିଗମନ୍ଦଲୋଚନା, ଆଅାରପମ୍ହା ହସିତା ପିଯଂୱଦା;

ୱେଉରିଯଜାଲାୱତତା ତନୁଚ୍ଛୱା, ସଦେୱ ଗନ୍ଧବ୍ବସୂରଗ୍ଗପୂଜିତା।

୧୦୨୬।

‘‘ତା ରତ୍ତରତ୍ତମ୍ବରପୀତୱାସସା, ୱିସାଲନେତ୍ତା ଅଭିରତ୍ତଲୋଚନା;

କୁଲେ ସୁଜାତା ସୁତନୂ ସୁଚିମ୍ହିତା, ରଥେ ଠିତା ପଞ୍ଜଲିକା ଉପଟ୍ଠିତା।

୧୦୨୭।

‘‘ତା କମ୍ବୁକେଯୂରଧରା ସୁୱାସସା, ସୁମଜ୍ଝିମା ଊରୁଥନୂପପନ୍ନା;

ୱଟ୍ଟଙ୍ଗୁଲିଯୋ ସୁମୁଖା ସୁଦସ୍ସନା, ରଥେ ଠିତା ପଞ୍ଜଲିକା ଉପଟ୍ଠିତା।

୧୦୨୮।

‘‘ଅଞ୍ଞା ସୁୱେଣୀ ସୁସୁ ମିସ୍ସକେସିଯୋ, ସମଂ ୱିଭତ୍ତାହି ପଭସ୍ସରାହି ଚ;

ଅନୁବ୍ବତା ତା ତୱ ମାନସେ ରତା, ରଥେ ଠିତା ପଞ୍ଜଲିକା ଉପଟ୍ଠିତା।

୧୦୨୯।

‘‘ଆୱେଳିନିଯୋ ପଦୁମୁପ୍ପଲଚ୍ଛଦା, ଅଲଙ୍କତା ଚନ୍ଦନସାରୱାସିତା;

ଅନୁବ୍ବତା ତା ତୱ ମାନସେ ରତା, ରଥେ ଠିତା ପଞ୍ଜଲିକା ଉପଟ୍ଠିତା।

୧୦୩୦।

"ତା ମାଲିନିୟୋ ପଦୁମୁପ୍ପଲଚ୍ଛଦା, ଅଲଙ୍କତା ଚନ୍ଦନସାରୱାସିତା;

ଅନୁଦ୍ଦତା ତା ତୱ ମାନସେ ରତା, ରଥେ ଠିତା ପଞ୍ଜଲିକା ଉପଟ୍ଠିତା।

୧୦୩୧।

"କଣ୍ଡେସୁ ତେ ଯାନି ପିଳନ୍ଧନାନି, ହତ୍ଥେସୁ ପାଦେସୁ ତଥେୱ ସୀସେ;

ଓଭାସୟନ୍ତୀ ଦସ ସଦ୍ଦସୋ ଦିସା, ଅବ୍ଭୁଦ୍ଦୟଂ ସାରଦିକୋୱ ଭାଣୁମା।

୧୦୩୨।

"ୱାତସ୍ସ ୱେଗେନ ଚ ସମ୍ପକମ୍ପିତା, ଭୁଜେସୁ ମାଲା ଅପିଳନ୍ଧନାନି ଚ;

ମୁଞ୍ଚନ୍ତି ଘୋସଂ ରୁଚିରଂ ସୁଚିଂ ସୁଭଂ, ସଦ୍ଦେହି ୱିଞ୍ଞୂହି ସୁତଦ୍ଦରୂପଂ।

୧୦୩୩।

"ଉୟ୍ୟାନଭୂମ୍ୟା ଚ ଦୁୱଦ୍ଧତୋ ଠିତା, ରଥା ଚ ନାଗା ତୂରିୟାନି ଚ ସରୋ;

ତମେୱ ଦେୱିନ୍ଦ ପମୋଦୟନ୍ତି, ୱୀଣା ଯଥା ପୋକ୍ଖରପତ୍ତବାହୁଭି।

୧୦୩୪।

"ଇମାସୁ ୱୀଣାସୁ ବହୂସୁ ୱଗ୍ଗୂସୁ, ମନୁଞ୍ଞରୂପାସୁ ହଦୟେରିତଂ ପୀତିଂ;

ପୱଜ୍ଜମାନାସୁ ଅତୀୱ ଅଚ୍ଛରା, ଭମନ୍ତି କଞ୍ଞା ପଦୁମେସୁ ସିକ୍ଖିତା।

୧୦୩୫।

"ଯଦା ଚ ଗୀତାନି ଚ ୱାଦିତାନି ଚ, ନଚ୍ଚାନି ଚିମାନି ସମେନ୍ତି ଏକତୋ;

ଅଥେତ୍ଥ ନଚ୍ଚନ୍ତି ଅଥେତ୍ଥ ଅଚ୍ଛରା, ଓଭାସୟନ୍ତୀ ଉଭତୋ ୱରିତ୍ଥିୟୋ।

୧୦୩୬।

"ସୋ ମୋଦସି ତୂରିୟଗଣପ୍ପବୋଧନୋ, ମହୀୟମାନୋ ୱଜିରାୱୁଧୋରିୱ;

ଇମାସୁ ୱୀଣାସୁ ବହୂସୁ ୱଗ୍ଗୂସୁ, ମନୁଞ୍ଞରୂପାସୁ ହଦୟେରିତଂ ପୀତିଂ।

୧୦୩୭।

"କିଂ ତ୍ୱଂ ପୁରେ କମ୍ମମକାସି ଅତ୍ତନା, ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ପୁରିମାୟ ଜାତିୟା;

ଉପୋସଥଂ କଂ ୱା ତୁୱଂ ଉପାୱସି, କଂ ଧମ୍ମଚରିୟଂ ୱତମାଭିରୋଚୟି।

୧୦୩୮।

‘‘ନୟୀଦମପ୍ପସ୍ସ କତସ୍ସ କମ୍ମୁନୋ, ପୁବ୍ବେ ସୁଚିଣ୍ଣସ୍ସ ଉପୋସଥସ୍ସ ୱା;

ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱୋ ୱିପୁଲୋ ଅୟଂ ତୱ, ୟଂ ଦେୱସଙ୍ଘଂ ଅଭିରୋଚସେ ଭୁସଂ।

୧୦୩୯।

‘‘ଦାନସ୍ସ ତେ ଇଦଂ ଫଲଂ, ଅଥୋ ସୀଲସ୍ସ ୱା ପନ;

ଅଥୋ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମସ୍ସ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

୧୦୧୫। ତତ୍ଥ ସହସ୍ସୟୁତ୍ତନ୍ତି ସହସ୍ସେନ ୟୁତ୍ତଂ, ସହସ୍ସଂ ୱା ୟୁତ୍ତଂ ୟୋଜିତଂ ଏତସ୍ମିନ୍ତି ସହସ୍ସୟୁତ୍ତଂ। କସ୍ସ ପନେତଂ ସହସ୍ସନ୍ତି? ‘‘ହୟୱାହନ’’ନ୍ତି ଅନନ୍ତରଂ ୱୁଚ୍ଚମାନତ୍ତା ହୟାନନ୍ତି ଅୟମତ୍ଥୋ ୱିଞ୍ଞାୟତେୱ। ହୟା ୱାହନଂ ଏତସ୍ସାତି ହୟୱାହନଂ। କେଚି ପନ ‘‘ସହସ୍ସୟୁତ୍ତହୟୱାହନ’’ନ୍ତି ଅନୁନାସିକଲୋପଂ ଏକମେୱ ସମାସପଦଂ କତ୍ୱା ୱଣ୍ଣେନ୍ତି, ଏତସ୍ମିଂ ପକ୍ଖେ ହୟୱାହନଂ ୱିୟ ୱାହନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ ୟୁଜ୍ଜତି। ହୟୱାହନସହସ୍ସୟୁତ୍ତଂ ୟୁତ୍ତହୟୱାହନସହସ୍ସନ୍ତି ହି ଅତ୍ଥୋ। ଅପରେ ପନ ‘‘ସହସ୍ସୟୁତ୍ତନ୍ତି ସହସ୍ସଦିବ୍ବାଜଞ୍ଞୟୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ସନ୍ଦନନ୍ତି ରଥଂ। ନେକଚିତ୍ତନ୍ତି ଅନେକଚିତ୍ତଂ ନାନାୱିଧୱିଚିତ୍ତୱନ୍ତଂ। ଉୟ୍ୟାନଭୂମିଂ ଅଭିତୋତି ଉୟ୍ୟାନଭୂମିୟା ସମୀପେ। ‘‘ଅଭିତୋ’’ତି ହି ପଦଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ସାମିଅତ୍ଥେ ଏତଂ ଉପୟୋଗୱଚନଂ। କେଚି ପନ ‘‘ଉୟ୍ୟାନଭୂମ୍ୟା’’ତିପି ପଠନ୍ତି, ତେ ସନ୍ଦନୟମ୍ପି ଅନୁପଧାରେତ୍ୱା ପଠନ୍ତି। ଅନୁକ୍କମନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପୁରିନ୍ଦଦୋ ଭୂତପତୀୱ ୱାସୱୋ ୱିରୋଚସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୧୦୧୬।ସୋୱଣ୍ଣମୟାତି ସୁୱଣ୍ଣମୟା। ତେତି ତୱ। ରଥକୁବ୍ବରା ଉଭୋତି ରଥସ୍ସ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ୱେଦିକା। ୟୋ ହି ରଥସ୍ସ ସୋଭନତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ଉପରି ଠିତାନଂ ଗୁତ୍ତତ୍ଥଞ୍ଚ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ୱେଦିକାକାରେନ ପରିକ୍ଖେପୋ କରୀୟତି, ତସ୍ସ ପୁରିମଭାଗେ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ୟାୱ ରଥୀସା, ତାୱ ହତ୍ଥେହି ଗହଣୟୋଗ୍ଗୋ ରଥସ୍ସ ଅୱୟୱୱିସେସୋ, ଇଧ ସୋ ଏୱ କୁବ୍ବରୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ତେନେୱାହ ‘‘ଉଭୋ’’ତି। ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପନ ରଥୀସା କୁବ୍ବରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଫଲେହୀତି ରଥୂପତ୍ଥମ୍ଭସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣୱାମଭେଦେହି ଦ୍ୱୀହି ଫଲେହି, ପରିୟନ୍ତାୱେତ୍ଥ ଫଲାତି ୱୁତ୍ତା। ଅଂସେହୀତି କୁବ୍ବରଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତେହି ହେଟ୍ଠିମଅଂସେହି। ଅତୀୱ ସଙ୍ଗତାତି ଅତିୱିୟ ସୁଟ୍ଠୁ ସଙ୍ଗତା ସୁଫସ୍ସିତା ନିବ୍ବିୱରା। ଇଦଞ୍ଚ ସିପ୍ପିୱିରଚିତେ କିତ୍ତିମରଥେ ଲବ୍ଭମାନୱିସେସଂ ତତ୍ଥ ଆରୋପେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ସୋ ପନ ଅପୋରିସତାୟ ଅକିତ୍ତିମୋ ସୟଂଜାତୋ କେନଚି ଅଘଟିତୋୟେୱ। ସୁଜାତଗୁମ୍ବାତି ସୁସଣ୍ଠିତଥମ୍ଭକସମୁଦାୟା। ୟେ ହି ୱେଦିକାୟ ନିରନ୍ତରଂ ଠିତା ସୁସଣ୍ଠିତଘଟକାଦିଅୱୟୱୱିସେସୱନ୍ତୋ ଥମ୍ଭକସମୁଦାୟା, ତେସଂ ୱସେନେୱଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୁଜାତଗୁମ୍ବା’’ତି। ନରୱୀରନିଟ୍ଠିତାତି ସିପ୍ପାଚରିୟେହି ନିଟ୍ଠାପିତସଦିସା। ସିପ୍ପାଚରିୟା ହି ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଖେଦଂ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱୀରିୟବଲେନ ସିପ୍ପସ୍ସ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଚାରଣତୋ ନରେସୁ ୱୀରିୟୱନ୍ତୋତି ଇଧ ‘‘ନରୱୀରା’’ତି ୱୁତ୍ତା। ନରୱୀରାତି ୱା ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଆଲପନଂ। ନିଟ୍ଠିତାତି ପରିୟୋସିତା ପରିପୁଣ୍ଣସୋଭାତିସୟା। ‘‘ନରୱୀରନିମ୍ମିତା’’ତି ୱା ପାଠୋ, ନରେସୁ ଧିତିସମ୍ପନ୍ନେହି ନିମ୍ମିତସଦିସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂୱିଧକୁବ୍ବରତାୟ ଅୟଂ ତୱ ରଥୋ ୱିରୋଚତି। କିଂ ୱିୟ? ପନ୍ନରସେୱ ଚନ୍ଦୋ, ସୁକ୍କପକ୍ଖେ ପନ୍ନରସିୟଂ ପରିପୁଣ୍ଣକାଲେ ଚନ୍ଦିମା ୱିୟ।

୧୦୧୭।ସୁୱଣ୍ଣଜାଲାୱତତୋତି ସୁୱଣ୍ଣଜାଲକେହି ଅୱତତୋ ଛାଦିତୋ। ‘‘ସୁୱଣ୍ଣଜାଲାୱିତତୋ’’ତିପି ପାଠୋ, ଗୱଚ୍ଛିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ବହୂହୀତି ଅନେକେହି। ନାନାରତନେହୀତି ପଦୁମରାଗଫୁସ୍ସରାଗାଦିନାନାୱିଧରତନେହି। ସୁନନ୍ଦିଘୋସୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ନନ୍ଦିତବ୍ବଘୋସୋ, ସୱନୀୟମଧୁରନିନ୍ନାଦୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁନନ୍ଦିଘୋସୋତି ୱା ସୁଟ୍ଠୁ କତନନ୍ଦିଘୋସୋ, ନଚ୍ଚନାଦୀନଂ ଦସ୍ସନାଦୀସୁ ପଣ୍ଡିତସାଧୁକାରସଦ୍ଦାଦିୱସେନ କତପମୋଦନିନ୍ନାଦୋତି ଅତ୍ଥୋ, ‘‘କାଲେନ କାଲଂ ଆସୀୱାଦନୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ପୟୁତ୍ତନନ୍ଦିଘୋସୋ’’ତି ଚ ୱଦନ୍ତି। ସୁଭସ୍ସରୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ଅତିୱିୟ ଓଭାସନସଭାୱୋ, ତତ୍ଥ ୱା ପଣ୍ଡମାନାନଂ ଦେୱତାନଂ ସୋଭନେନ ଗୀତୱାଦିତସ୍ସରେନ ସୁଭସ୍ସରୋ। ଚାମରହତ୍ଥବାହୁଭୀତି ଚାମରହତ୍ଥୟୁତ୍ତବାହୂହି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ବୀଜୟମାନ ଚାମରକଲାପେହି ଦେୱତାନଂ ଭୁଜେହି, ତଥାଭୂତାହି ଦେୱତାହି ୱା ୱିରୋଚତି।

୧୦୧୮।ନାଭ୍ୟୋତି ରଥଚକ୍କାନଂ ନାଭିୟୋ। ମନସାଭିନିମ୍ମିତାତି ‘‘ଇମେ ଇଦିସା ହୋନ୍ତୂ’’ତି ଚିତ୍ତେନ ନିମ୍ମିତସଦିସା। ରଥସ୍ସପାଦନ୍ତରମଜ୍ଝଭୂସିତାତି ରଥସ୍ସ ପାଦାନଂ ରଥଚକ୍କାନଂ ଅନ୍ତେନ ନେମିନା ନାନାରତନସମୁଜ୍ଜଲେନ ଅରାନଂ ୱେମଜ୍ଝେନ ଚ ମଣ୍ଡିତା। ସତରାଜିଚିତ୍ତିତାତି ଅନେକୱଣ୍ଣାହି

ଅନେକସତାହି ରାଜୀହି ଲେଖାହି ଚିତ୍ତିତା ୱିଚିତ୍ତଭାୱଂ ଗତା। ସତେରତା ୱିଜ୍ଜୁରିୱାତି ସତେରତସଙ୍ଖାତୱିଜ୍ଜୁଲତା ୱିଯ ପଭାସରେ ୱିଜ୍ଜୋତନ୍ତି।

୧୦୧୯।ଅନେକଚିତ୍ତାୱତତୋତି ଅନେକେହି ମାଲାକମ୍ମାଦିଚିତ୍ତେହି ଅୱତତୋ ସମୋକିଣ୍ଣୋ। ''ଅନେକଚିତ୍ତାୱିତତୋ''ତିପି ପଠନ୍ତି, ସୋଯେୱ ଅତ୍ଥୋ, ଗାଥାସୁଖତ୍ଥଂ ପନ ଦୀଘକରଣଂ। ପୁଥୂ ଚ ନେମୀ ଚାତି ପୁଥୁଲନେମି ଚ, ଏକୋ ଚ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ। ସହସ୍ସରଂସିକୋତି ଅନେକସହସ୍ସରଂସିକୋ। ''ସହସ୍ସରଂସିଯୋ''ତିପି ପାଠୋ। ଅପରେ ପନ ''ନତା ରଂସିଯୋ''ତି ଚ ପଠନ୍ତି, ତତ୍ଥ ନତାତି ଅଜିଯଧନୁଦଣ୍ଡକୋ ୱିଯ ଓଣତା ନେମିପ୍ପଦେସା। ସହସ୍ସରଂସିଯୋତି ସୂରିଯମଣ୍ଡଲଂ ୱିଯ ୱିପ୍ଫୁରନ୍ତକିରଣଜାଲା। ତେସନ୍ତି ଓଲମ୍ବମାନକିଙ୍କିଣିକଜାଲାନଂ ନେମିପ୍ପଦେସାନଂ।

୧୦୨୦।ସିରସ୍ମିନ୍ତି ସୀସେ, ରଥସ୍ସ ସୀସେତି ଅତ୍ଥୋ। ସିରୋ ୱା ଅସ୍ମିଂ ରଥୋ। ଚିତ୍ତନ୍ତି ୱିଚିତ୍ତଂ। ମଣିଚନ୍ଦକପ୍ପିତନ୍ତି ମଣିମଯମଣ୍ଡଲାନୁୱିଦ୍ଧଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲସଦିସେନ ମଣିନା ଅନୁୱିଦ୍ଧଂ। ରୁଚିରଂ ପଭସ୍ସରନ୍ତି ଇମିନା ତସ୍ସ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲସଦିସତଂଯେୱ ୱିଭାୱେତି, ସଦା ୱିସୁଦ୍ଧନ୍ତି ଇମିନା ପନସ୍ସ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲତୋପି ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତି। ସୁୱଣ୍ଣରାଜୀହୀତି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱଚ୍ଚାକାରେନ ସଣ୍ଠିତାହି ସୁୱଣ୍ଣଲେଖାହି। ସଙ୍ଗତନ୍ତି ସହିତଂ। ୱେଠଉରିଯରାଜୀୱାତି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ସୁୱଣ୍ଣରାଜୀହି ଖଚିତମଣିମଣ୍ଡଲତ୍ତା ୱେଠଉରିଯରାଜୀହି ୱିଯ ସୋଭତି। ''ୱେଠଉରିଯରାଜୀହୀ''ତି ଚ ପଠନ୍ତି।

୧୦୨୧।ୱାଠଈତି ୱାଠଅୱନ୍ତୋ ସମ୍ପନ୍ନୱାଠଅଧିନୋ, ଅସ୍ସେ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି । ''ୱାଜୀ''ତି ୱା ପାଠୋ। ମଣିଚନ୍ଦକପ୍ପିତାତି ଚାମରୋଲମ୍ବନଟ୍ଠାନେସୁ ମଣିମଯଚନ୍ଦକାନୁୱିଦ୍ଧା। ଆରୋହକମ୍ବୂତି ଉଚ୍ଚା ଚେୱ ତଦନୁରୂପପରିଣାହା ଚ, ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଜୱାତି ସୁନ୍ଦରଜୱା ଜୱୱନ୍ତୋ ମହାଜୱା, ସୋଭନଗତିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହୂପମାତି ବ୍ରହା ୱିଯ ପମିନିତଙ୍କା, ଅତ୍ତନୋ ପମାଣତୋ ଅଧିକା ୱିଯ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହାତି ୱୁଡ୍ଢ଼ା ପୱଡ୍ଢ଼ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗା। ମହନ୍ତାତି ମହାନୁଭାୱା ମହିଦ୍ଧିକା। ବଲିନୋତି ସରୀରବଲେନ ଚ ଉସ୍ସାହବଲେନ ଚ ବଲୱନ୍ତୋ। ମହାଜୱାତି ସୀଘୱେଗା। ମନୋ ତୱଞ୍ଞାଯାତି ତୱ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା। ତଥେୱାତି ଚିତ୍ତାନୁରୂପମେୱ। ସିଂସରେତି ସଂସପ୍ପରେ, ପୱତ୍ତରେତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୦୨୨।ଇମେତି ଯଥାୱୁତ୍ତଅସ୍ସେ ସନ୍ଧାଯାହ। ସବ୍ବେତି ସହସ୍ସମତ୍ତାପି। ସହିତାତି ସମାନଜୱତାଯ ସମାନଗମନତାଯ ଚ ଗତିଯଂ ସହିତା, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅନୂନାଧିକଗମନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚତୂହି ପାଦେହି କମନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଚତୁକ୍କମା। ସମଂ ୱହନ୍ତୀତି ''ସହିତା''ତି ପଦେନ ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ପାକଟତରଂ କରୋତି। ମୁଦୁକାତି ମୁଦୁସଭାୱା, ଭଦ୍ରା ଆଜାନୀଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ''ଅନୁଦ୍ଧତା''ତି, ଉଦ୍ଧତରହିତା ଖୋଭଂ ଅକରୋନ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆମୋଦମାନାତି ପମୋଦମାନା, ଅଖଠଉଙ୍କତାଯ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ରଥିକାଦୀନଞ୍ଚ ତୁଟ୍ଠିଂ ପୱେଦଯନ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୦୨୩।ଧୁନନ୍ତୀତି ଚାମରଭାରଂ କେସରଭାରଂ ୱାଲଧିଞ୍ଚ ୱିଧୁନନ୍ତି। ୱଗ୍ଗନ୍ତୀତି କଦାଚି ପଦେ ପଦଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତା ୱଗ୍ଗନେନ ଗମନେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପତନ୍ତୀତି କଦାଚି ପୱତ୍ତନ୍ତି, ଲଙ୍ଘନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ''ପ୍ଲୱନ୍ତୀ''ତି ଚ କେଚି ପଠନ୍ତି, ସୋଯେୱତ୍ଥୋ। ଅବ୍ଭୁଦ୍ଧୁନନ୍ତାତି କମ୍ମସିପ୍ପିନା ସୁକତେ ସୁଟ୍ଠୁ ନିମ୍ମିତେ ଖୁଦ୍ଦକଘଣ୍ଟାଦିଅସ୍ସାଲଙ୍କାରେ ଅଭିଉଦ୍ଧୁନନ୍ତା ଅଧିକଂ ଉଦ୍ଧୁନନ୍ତା। ତେସନ୍ତି ତେସଂ ପିଠଅନ୍ଧନାନଂ।

୧୦୨୪।ରଥସ୍ସ ଘୋସୋତି ଯଥାୱୁତ୍ତୋ ରଥନିଗ୍ଘୋସୋ। ଅପିଠଅନ୍ଧନାନ ଚାତି ଅ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ । ପିଠଅନ୍ଧନାନଂ ଆଭରଣାନଂ। ଅପିଠଅନ୍ଧନନ୍ତି ଚ ଆଭରଣପରିଯାଯୋତି ୱା ୱଦନ୍ତି, ରଥସ୍ସାନଂ ଆଭରଣାନଞ୍ଚଘୋସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଖୁରସ୍ସନାଦୋତି ତୁରଙ୍ଗାନଂ ଖୁରନିପାତସଦ୍ଦୋ। କିଞ୍ଚାପି ଅସ୍ସା ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ମଧୁରସ୍ସ ପନ ଖୁରନିପାତସଦ୍ଦସ୍ସ ଉପଲଦ୍ଧିହେତୁଭୂତେନ କମ୍ମୁନା ତେସଂ ଖୁରନିକ୍ଖେପେ ଖୁରନିକ୍ଖେପେ ପଟିଘାତୋ ଲବ୍ଭତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଅଭିହିଂସନାଯ ଚାତି ଅସ୍ସାନଂ ଅଧିକହିଂସନେନ ଚ, ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଅସ୍ସେହି ପୱତ୍ତିତହେସନେନ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ଅଭିହେସନାଯ ଚା''ତି କେଚି ପଠନ୍ତି। ସମିତସ୍ସାତି ସମୁଦିତସ୍ସ ଦିବ୍ବଜନସ୍ସ ଘୋସୋ ଚ ସୁୱଗ୍ଗୁ ସୁମଧୁରଂ ସୁଯ୍ୟତି। କିଂ ୱିଯାତି ଆହ ''ଗନ୍ଧବ୍ବତୂରିଯାନି ୱିଚିତ୍ରସଂୱନେ''ତି, ଚିତ୍ରଲତାୱନେ ଗନ୍ଧବ୍ବଦେୱପୁତ୍ତାନଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକତୂରିଯାନି ୱିଯ। ତୂରିଯସନ୍ନିସ୍ସିତୋ ହି ସଦ୍ଦୋ ''ତୂରିଯାନୀ''ତି ୱୁତ୍ତୋ ନିସ୍ସିଯୱୋହାରେନ। ''ଗନ୍ଧବ୍ବତୂରିଯାନ ଚ ୱିଚିତ୍ରସଂୱନେ''ତି ଚ ପାଠୋ, ''ତୂରିଯାନଞ୍ଚ''ଇତି ଅନୁନାସିକଂ ଆନେତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଅପରେ ''ଗନ୍ଧବ୍ବତୂରିଯାନି ୱିଚିତ୍ରପୱନେ''ତି ପଠନ୍ତି।

୧୦୨୫।ରଥେ ଠିତାତାତି ରଥେ ଠିତା ଏତା। ମିଗମନ୍ଦଲୋଚନାତି ମିଗଚ୍ଛାପିକାନଂ ୱିଯ ମୁଦୁସିନିଦ୍ଧଦିଟ୍ଠିନିପାତା। ଆଳଆରପମ୍ହାତି ବହଲସଙ୍ଗତପଖୁମା, ଗୋପଖୁମାତି ଅତ୍ଥୋ। ହସିତାତି ପହସିତା, ପହଂସିତମୁଖାତି ଅତ୍ଥୋ । ପିଯଂୱଦାତି ପିଯୱାଦିନିଯୋ। ୱେଠଉରିଯଜାଲାୱତତାତି ୱେଠଉରିଯମଣିମଯେନ ଜାଲେନ ଛାଦିତସରୀରା। ତନୁଚ୍ଛୱୀତି ସୁଖୁମଚ୍ଛୱିଯୋ। ସଦେୱାତି ସଦା ଏୱ ସବ୍ବକାଲମେୱ। ଗନ୍ଧବ୍ବସୂରଗ୍ଗପୂଜିତାତି ଗନ୍ଧବ୍ବଦେୱତାହି ଚେୱ ଅପରାହି ଚ ଅଗ୍ଗଦେୱତାହି ଲଦ୍ଧପୂଜା।

୧୦୨୬।ତା ରତ୍ତରତ୍ତମ୍ବରପୀତୱାସସାତି ରଜନୀଯରୂପା ଚ ରତ୍ତପୀତୱତ୍ଥା ଚା। ଅଭିରତ୍ତଲୋଚନାତି ୱିସେସତୋ ରତ୍ତରାଜୀହି ଉପସୋଭିତନଯନା।

କୁଲେ ସୁଜାତାତି ସିନ୍ଧଓ୍ୱକୁଲେ ସୁଜାତା ଓ୍ୱିସିଟ୍ଠଦେଓ୍ୱନିକାଯେ ସମ୍ଭଓ୍ୱା। ସୁତନୂତି ସୁନ୍ଦରସରୀରା। ସୁଚିମ୍ହିତାତି ସୁନ୍ଦସିତକରଣା।

୧୦୨୭।ତା କମ୍ବୁକେଯୂରଧରାତି ସୁଓ୍ୱଣ୍ଣମଯକେଯୂରଧରା। ସୁମଜ୍ଝିମାତି ଓ୍ୱିଲଗ୍ଗମଜ୍ଝା। ଊରୁଥନୂପପନ୍ନାତି ସମ୍ପନ୍ନଊରୁଥନା, କଦଲିକ୍ଖନ୍ଧସଦିସଊରୁ ଚେଓ୍ୱ ସମୁଗ୍ଗସଦିସଥନା ଚ। ଓ୍ୱଚ୍ଛଙ୍ଗୁଲିଯୋତି ଅନୁପୁବ୍ବତୋ ଓ୍ୱଚ୍ଛଙ୍ଗୁଲିଯୋ। ସୁମୁଖାତି ସୁନ୍ଦରମୁଖା, ପମୁଦିତମୁଖା ଓ୍ୱା। ସୁଦସ୍ସନାତି ଦସ୍ସନୀଯା।

୧୦୨୮।ଅଞ୍ଜାତି ଏକଚ୍ଚା। ସୁଓ୍ୱେଣୀତି ସୁନ୍ଦରକେସଓ୍ୱେଣିଯୋ। ସୁସୂତି ଦହରା। ମିସ୍ସକେସିଯୋତି ରତ୍ତମାଲାଦୀହି ମିସ୍ସିତକେସଓ୍ୱଟ୍ଟିଯୋ। କଥଂ? ସମଂ ଓ୍ୱିଭତ୍ତାହି ପଭସ୍ସରାହି ଚାତି, ସମଂ ଅଞ୍ଜନମଞ୍ଜସଦିସଂ ନାନାଓ୍ୱିଭତ୍ତିଓ୍ୱସେନ ଓ୍ୱିଭତ୍ତାହି ସୁଓ୍ୱଣ୍ଣଚୀରାଦିଖଚିତାହି ଇନ୍ଦନୀଲମଣିଆଦଯୋ ଓ୍ୱିଯ ପଭସ୍ସରାହି କେସଓ୍ୱଟ୍ଟୀହି ମିସ୍ସିତକେସିଯୋତି ଯୋଜନା। ଅନୁବ୍ବତାତି ଅନୁକୂଲକିରିଯା। ତାତି ଅଚ୍ଛରାଯୋ।

୧୦୨୯।ଚନ୍ଦନସାରଓ୍ୱୋସିତାତି ସାରଭୂତେନ ଦିବ୍ବଚନ୍ଦନେନ ଉଲ୍ଲିତ୍ତା ଓ୍ୱିଚ୍ଛୁରିତା।

୧୦୩୧।କଣ୍ଠେସୁତିଆଦିନା ଗୀଓ୍ୱୂପଗହତ୍ଥୂପଗପାଦୂପଗସୀସୂପଗାଦିଆଭରଣାନି ଦସ୍ସେତି। ଓଭାସଯନ୍ତୀତି କଣ୍ଠେସୁ ଯାନି ପିଳନ୍ଧନାନି, ତେହି ଓଭାସଯନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏଓ୍ୱଂ ସେସେସୁପି। ଅବ୍ଭୁଦଯନ୍ତି ଅଭିଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ, "ଅବ୍ଭୁଦଯ"ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ସୋଯେଓ୍ୱତ୍ଥୋ। ସାରଦିକୋତି ସରଦକାଲିକୋ। ଭାଣୁମାତି ସୂରିଯୋ। ସୋ ହି ଅବ୍ଭାଦିଦୋସଓ୍ୱିରହେନ ଦସପି ଦିସା ସୁଟ୍ଠୁ ଓଭାସେତି।

୧୦୩୨।ଓ୍ୱାତସ୍ସ ଓ୍ୱେଗେନ ଚାତି ମନୁଞ୍ଞଗନ୍ଧୂପହାରଂ ସନ୍ଦୂପହାରଞ୍ଚ କରୋନ୍ତେନ ଉପହରନ୍ତେନ ଓ୍ୱିଯ ଓ୍ୱାଯନ୍ତେନ ଓ୍ୱାତସ୍ସ ଓ୍ୱେଗେନ ରଥତୁରଙ୍ଗଓ୍ୱେଗେନ ଚ। ମୁଞ୍ଚନ୍ତୀତି ଓ୍ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି। ରୁଚିରନ୍ତି ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକତୁରିଯାନି ଓ୍ୱିଯ ଉପରୂପରି ରୁଚିଦାଯକଂ। ସୁଚିନ୍ତି ସୁଦ୍ଧଂ ଅସଂସଟ୍ଠଂ। ସୁଭନ୍ତି ମନୁଞ୍ଞଂ। ସଙ୍କେହି ଓ୍ୱିଞ୍ଝୂହି ସୁତଙ୍କରୂପନ୍ତି ସଙ୍କେହିପି ଓ୍ୱିଞ୍ଝୁଜାତିକେହି ଗନ୍ଧଙ୍କସମଯଞ୍ଝୂହି ସୋତଙ୍କ ସଓ୍ୱନୀଯଂ ଉତ୍ତମସଭାଓ୍ୱଂ ଘୋସଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତୀତି ଯୋଜନା।

୧୦୩୩।ଉଯ୍ୟାନଭୂମ୍ଯାତି ଉଯ୍ୟାନଭୂମିଯଂ। ଦୁଓ୍ୱଦ୍ଧତୋତି ଦ୍ୱୀହି ଅଦ୍ଧପସ୍ସେହି। "ଦୁଭତୋ ଚ ଠିତା"ତିପି ପଠନ୍ତି, ସୋଯେଓ୍ୱତ୍ଥୋ। ରଥାତି ରଥୋ। ନାଗାତି ନାଗୋ। ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ହି ଏତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଓ୍ୱଚନଂ। ସରୋତି ରଥନାଗତୂରିଯାନି ପଟିଚ୍ଚ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ସରୋ। ଦେଓ୍ୱିନ୍ଦାତି ଦେଓ୍ୱପୁତ୍ତଂ ଆଲପତି। ଓ୍ୱୀଣା ଯଥା ପୋକ୍ଖରପତ୍ତବାହୁଭୀତି ଯଥା ଓ୍ୱୀଣା ସମ୍ମଦେଓ୍ୱ ଯୋଜିତେହି ଦୋଣିପତ୍ତବାହୁଦଣ୍ଡେହି ତଂତଂମୁଚ୍ଛନାନୁରୂପଂ ଅଓ୍ୱଟ୍ଟିତେହି ଓ୍ୱାଦିଯମାନା ସୁଣନ୍ତଂ ଜନଂ ପମୋଦେତି, ଏଓ୍ୱଂ ତଂ ରଥାଦଯୋ ଅତ୍ତନୋ ସରେନ ପମୋଦଯନ୍ତି। ସୁସିକ୍ଖିତଭାଓ୍ୱେନ ପୋକ୍ଖରଭାଓ୍ୱଂ ସୁନ୍ଦରଭାଓ୍ୱଂ ପତ୍ତେହି ଓ୍ୱୀଣାଓ୍ୱାଦକସ୍ସ ହତ୍ଥେହି ପଓ୍ୱାଦିତା ଓ୍ୱୀଣା ଯଥା ମହାଜନଂ ପମୋଦେତି, ଏଓ୍ୱଂ ତଂ ରଥାଦଯୋ ଅତ୍ତନୋ ସରେନ ପମୋଦଯନ୍ତୀତି।

୧୦୩୪।ଇମାସୁ ଓ୍ୱୀଣାସୂତି ଗାଥାଯ ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଇମାସୁ ଉଜୁକୋଟିଓ୍ୱଙ୍କବ୍ରହତୀନନ୍ଦିନୀତିସରଆଦିଭେଦାସୁ ବହୂସୁ ଓ୍ୱୀଣାସୁ ସିନିଦ୍ଧମଧୁରସ୍ସରତାଯ ଓ୍ୱଗ୍ଗୂସୁ ତତୋ ଏଓ୍ୱ ମନୁଞ୍ଞରୂପାସୁ ହଦଯେରିତଂ ହଦଯଙ୍ଗମଂ ହଦଯହାରିନିଂ ପୀତିଂ ପୀତିନିମିତ୍ତଂ ପଓ୍ୱଜ୍ଜମାନାସୁ ପଓ୍ୱାଦିଯମାନାସୁ ଅଚ୍ଛରା ଦେଓ୍ୱକଞ୍ଞା ପୀତିଓ୍ୱେଗୁକ୍ଖିତ୍ତତାଯ ଅତ୍ତନୋ ସୁସିକ୍ଖିତତାଯ ଚ ଦିବ୍ବପଦୁମେସୁ ଭମନ୍ତି ନଚ୍ଚଂ ଦସ୍ସେନ୍ତିଯୋ ସଞ୍ଚରନ୍ତି।

୧୦୩୫।ଇମାନୀତି ଇଦଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ "ଇମାନି ଗୀତାନି, ଇମାନି ଓ୍ୱାଦିତାନି, ଇମାନି ନଚ୍ଚାନି ଚା"ତି। ସମେନ୍ତି ଏକତୋତି ଏକଜ୍ଝଂ ସମରସାନି ହୋନ୍ତି। ଅଥ ଓ୍ୱା ସମେନ୍ତି ଏକତୋତି ଏକତୋ ଏକଜ୍ଝଂ ସମାନି ସମରସାନି କରୋନ୍ତି, ତନ୍ତିସ୍ସରଂ ଗୀତସ୍ସରେନ, ଗୀତସ୍ସରଞ୍ଚ ତନ୍ତିସ୍ସରେନ ସଂସନ୍ଦନ୍ତିଯୋ ନଚ୍ଚନେନ ଯଥାଧିଗତେ ହସ୍ସାଦିରସେ ଅପରିହାପେନ୍ତିଯୋ ସମେନ୍ତି ସମାନେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥେତ୍ଥ ନଚ୍ଚନ୍ତି ଅଥେତ୍ଥ ଅଚ୍ଛରା ଓଭାସଯନ୍ତୀତି ଏଓ୍ୱଂ ଗୀତାଦୀନି ସମରସେ କରୋନ୍ତିଯୋ ଅଥ ଅଞ୍ଞା ଏକଚ୍ଚା ଅଚ୍ଛରା ଏତ୍ଥ ଏତସ୍ମିଂ ତଓ୍ୱ ରଥେ ନଚ୍ଚନ୍ତି, ଅଥ ଅଞ୍ଞା ଓ୍ୱରିତ୍ଥିଯୋ ଉତ୍ତମିତ୍ଥିଯୋ ନଚ୍ଚଂ ପସ୍ସନ୍ତିଯୋ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରୋଭାସେନ ଚେଓ୍ୱ ଓ୍ୱତ୍ଥାଭରଣଓଭାସେନ ଚ ଏତ୍ଥ ଏତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଉଭତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ଦସପି ଦିସା କେଓ୍ୱଲଂ ଓଭାସଯନ୍ତି ଓ୍ୱିଜ୍ଜୋତଯନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୦୩୬।ସୋତି ସୋ ତ୍ୱଂ ଏଓ୍ୱଂଭୂତୋ। ତୂରିଯଗଣପ୍ପବୋଧନୋତି ଦିବ୍ବତୂରିଯସମୂହେନ କତପୀତିପବୋଧନୋ। ମହୀଯମାନୋତି ପୂଜୀଯମାନୋ। ଓ୍ୱଜିରାଓ୍ୱୁଧୋରିଓ୍ୱାତି ଇନ୍ଦୋ ଓ୍ୱିଯ।

୧୦୩୭।ଉପୋସଥଂ କଂ ଓ୍ୱା ତୁଓ୍ୱଂ ଉପାଓ୍ୱସୀତି ଅଞ୍ଞେହିପି ଉପୋସଥୋ ଉପଓ୍ୱସୀଯତି, ତ୍ୱଂ କଂ ଓ୍ୱା କୀଦିସଂ ନାମ ଉପୋସଥଂ ଉପଓ୍ୱସୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଧମ୍ମଚରିଯନ୍ତି ଦାନାଦିପୁଞ୍ଞପଟିପତ୍ତିଂ। ଓ୍ୱତନ୍ତି ଓ୍ୱତସମାଦାନଂ। ଅଭିରୋଚଯୀତି ଅଭିରୋଚେସି, ରୁଚିତ୍ୱା ପୂରେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। "ଅଭିରାଧଯୀ"ତିପି ପାଠୋ, ସାଧେସି ନିପ୍ଫାଦେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୦୩୮ ।ଇଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଇଦଂ ୱା ଫଲନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଅଭିରୋଚସେତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ୱିଜ୍ଜୋତସି।

ଏୱଂ ମହାଥେରେନ ପୁଟ୍ଠୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ତମତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୦୪୦।

''ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ''ନ୍ତି।

୧୦୪୧।

''ଜିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ବୁଦ୍ଧମନୋମନିକ୍କମଂ, ନରୁତ୍ତମଂ କସ୍ସପମଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲଂ;

ଅୱାପୁରନ୍ତଂ ଅମତସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ, ଦେୱାତିଦେୱଂ ସତପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣଂ।

୧୦୪୨।

''ତମଦ୍ଦସଂ କୁଞ୍ଜରମୋଘତିଣ୍ଣଂ, ସୁୱଣ୍ଣସିଙ୍ଗୀନଦବିମ୍ବସାଦିସଂ;

ଦିସ୍ୱାନ ତଂ ଖିପ୍ପମହୁଂ ସୁଚୀମନୋ, ତମେୱ ଦିସ୍ୱାନ ସୁଭାସିତଦ୍ଧଜଂ।

୧୦୪୩।

''ତମନ୍ନପାନଂ ଅଥୱାପି ଚୀୱରଂ, ସୁଚିଂ ପଣୀତଂ ରସସା ଉପେତଂ;

ପୁପ୍ଫାଭିକିଣ୍ଣମ୍ହି ସକେ ନିୱେସନେ, ପତିଟ୍ଠପେସିଂ ସ ଅସଙ୍ଗମାନସୋ।

୧୦୪୪।

''ତମନ୍ନପାନେନ ଚ ଚୀୱରେନ ଚ, ଖଜ୍ଜେନ ଭୋଜ୍ଜେନ ଚ ସାଯନେନ ଚ;

ସନ୍ତପ୍ପଯିତ୍ୱା ଦ୍ୱିପଦାନମୁତ୍ତମଂ, ସୋ ସଗ୍ଗସୋ ଦେୱପୁରେ ରମାମହଂ।

୧୦୪୫।

''ଏତେନୁପାଯେନ ଇମଂ ନିରଗ୍ଗଳଂ, ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱା ତିୱିଧଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ;

ପହାଯହଂ ମାନୁସକଂ ସମୁସ୍ସଯଂ, ଇନ୍ଦୂପମୋ ଦେୱପୁରେ ରମାମହଂ।

୧୦୪୬।

''ଆଯୁଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ସୁଖଂ ବଲଞ୍ଚ, ପଣୀତରୂପଂ ଅଭିକଙ୍ଖତା ମୁନି;

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ବହୁଂ ସୁସଙ୍ଖତଂ, ପତିଟ୍ଠପେତବ୍ବମସଙ୍ଗମାନସେ।

୧୦୪୭।

''ନଯିମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରସ୍ମିଂ ୱା ପନ, ବୁଦ୍ଧେନ ସେଟ୍ଠୋ ୱ ସମୋ ୱ ୱିଜ୍ଜତି;

ଆହୁନେଯ୍ୟାନଂ ପରମାହୁତିଂ ଗତୋ, ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକାନଂ ୱିପୁଲପ୍ଫଲେସିନ''ନ୍ତି।

୧୦୪୧। ତତ୍ଥ ଜିତିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ବୋଧିମୂଲେଯେୱ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ଜିତତ୍ତା ନିବ୍ବିସେୱନଭାୱସ୍ସ କତତ୍ତା ଜିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟାଦୀନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟାଦିଭାୱତୋ ଅନୱସେସତୋ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ବୁଦ୍ଧଂ। ପୁରିପୁଣ୍ଣୱୀରିଯତାଯ ଅନୋମନିକ୍କମଂ ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ୱୀରିଯସ୍ସ ଚତୁବ୍ବିଧସମ୍ମପ୍ପଧାନସ୍ସ ଚ ପାରିପୂରିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ନରୁତ୍ତମନ୍ତି ନରାନଂ ଉତ୍ତମଂ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମଂ। କସ୍ସପନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଗୋତ୍ତେନ ୱଦତି। ଅୱାପୁରନ୍ତଂ ଅମତସ୍ସ ଦ୍ୱାରନ୍ତି କୋଣାଗମନସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନନ୍ତରଧାନତୋ ପଭୁତି ପିହିତଂ ନିବ୍ବାନମହାନଗରସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ୱିୱରନ୍ତଂ। ଦେୱାତିଦେୱନ୍ତି ସବ୍ବେସମ୍ପି ଦେୱାନଂ ଅତିଦେୱଂ। ସତପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଅନେକସତପୁଞ୍ଞୱସେନ ନିବ୍ବତ୍ତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ।

୧୦୪୨।କୁଞ୍ଜରନ୍ତି କିଲେସପଟିସତ୍ତୁନିମ୍ମଦ୍ଦନେନ କୁଞ୍ଜରସଦିସଂ, ମହାନାଗନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଚତୁନ୍ନଂ ଓଘାନଂ ସଂସାରମହୋଘସ୍ସ ତରିତତ୍ତା ଓଘତିଣ୍ଣଂ। ସୁୱଣ୍ଣସିଙ୍ଗୀନଦବିମ୍ବସାଦିସନ୍ତି ସିଙ୍ଗୀସୁୱଣ୍ଣଜମ୍ବୁନଦସୁୱଣ୍ଣରୂପସଦିସଂ, କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିସ୍ୱାନ ତଂ ଖିପ୍ପମହୁଂ ସୁଚୀମନୋତି ତଂ କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ତାୱଦେୱ ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା''ତି ପସାଦୱସେନ କିଲେସମଲାପଗମନେନ ସୁଚିମନୋ ୱିସୁଦ୍ଧମନୋ ଅହୋସିଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ତମେୱ ଦିସ୍ୱାନ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଏୱ। ସୁଭାସିତଦ୍ଧଜନ୍ତି ଧମ୍ମଦ୍ଧଜଂ।

୧୦୪୩।ତମନ୍ନପାନନ୍ତି ତମ୍ହି ଭଗୱତି ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ। ଅଥୱାପି ଚୀୱରନ୍ତି ଅଥ ଚୀୱରମ୍ପି। ରସସା ଉପେତନ୍ତି ରସେନ ଉପେତଂ ସାଦୁରସଂ, ଉଳାରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ । ପୁପ୍ଫାଭିକିଣ୍ଣମ୍ହୀତି ଗଚ୍ଛିତେହି ଚ ଅଗଚ୍ଛିକେହି ଚ ପୁପ୍ଫେହି ଓଲମ୍ବନୱସେନ ସନ୍ଥରଣୱସେନ ଚ ଅଭିକିଣ୍ଣେ। ପତିଟ୍ଠପେସିନ୍ତି ପଟିପାଦେସିଂ ଅଦାସିଂ। ଅସଙ୍ଗମାନସୋତି କତ୍ଥଚି ଅଲଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ସୋ ଅହନ୍ତି ଯୋଜନା।

୧୦୪୪।ସଗ୍ଗସୋତି ଅପରାପରୂପପତ୍ତିୱସେନ ସଗ୍ଗେ ସଗ୍ଗେ, ତତ୍ଥାପି ଚ ଦେୱପୁରେ ସୁଦସ୍ସନମହାନଗରେ। ରମାମୀତି କୀଳାମି ମୋଦାମି।

୧୦୪୫।ଏତେନୁପାଯେନାତି ଗୋପାଲବ୍ରାହ୍ମଣକାଲେ ସସାୱକସଙ୍ଘସ୍ସ କସ୍ସପଭଗୱତୋ ଯଥା ଅସଦିସଦାନଂ ଅଦାସିଂ, ଏତେନ ଉପାଯେନ। ଇମଂ ନିରଗ୍ଗଳଂ ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱା ତିୱିଧଂ ୱିସୁଦ୍ଧନ୍ତି ଅନାୱଟଦ୍ୱାରତାଯ ମୁତ୍ତଚାଗତାଯ ଚ ନିରଗ୍ଗଳଂ, ତୀସୁପି କାଲେସୁ ତୀହି ଦ୍ୱାରେହି କରଣକାରାପନାନୁସ୍ସରଣୱିଧୀହି ସମ୍ପନ୍ନତାଯ ତିୱିଧଂ, ତତ୍ଥ ସଂକିଲେସାଭାୱେନ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଅପରିମିତଧନପରିଚ୍ଚାଗଭାୱେନ ମହାଚାଗତାଯ ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱା, ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ପନ ଦାନଂ ଚିରକତମ୍ପି ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁଚିତ୍ତାନଂ ଉଳାରତାଯ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଅନୁସ୍ସରଣେନ ଅତ୍ତନୋ ପାକଟଂ ଆସନ୍ନଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠିତଂ ଗହେତ୍ୱା ଆହ ''ଇମ''ନ୍ତି।

୧୦୪୬। ଏୱଂ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମଂ ଥେରସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ତାଦିସାଯ ସମ୍ପତ୍ତିଯା ପରେପି ପତିଟ୍ଠାପେତୁକାମତଂ ତଥାଗତେ ଚ ଉତ୍ତମଂ ଅତ୍ତନୋ ପସାଦବହୁମାନଂ ପୱେଦେନ୍ତୋ ''ଆଯୁଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚା''ତିଆଦିନା ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ। ତତ୍ଥ ଅଭିକଙ୍ଖତାତି ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ। ମୁନୀତି ଥେରଂ ଆଲପତି।

୧୦୪୭।ନଯିମସ୍ମିଂ ଲୋକେତି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖଭୂତଂ ଲୋକଂ ୱଦତି। ପରସ୍ମିନ୍ତି ତତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ। ଏତେନ ସବ୍ବେପି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଦସ୍ସେତି। ସମୋ ଚ ୱିଜ୍ଜତୀତି ସେଟ୍ଠୋ ତାୱ ତିଟ୍ଠତୁ , ସମୋ ଏୱ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆହୁନେଯ୍ୟାନଂ ପରମାହୁତିଂ ଗତୋତି ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଯତ୍ତକା ଆହୁନେଯ୍ୟା ନାମ, ତେସୁ ସବ୍ବେସୁ ପରମାହୁତିଂ ପରମଂ ଆହୁନେଯ୍ୟଭାୱଂ ଗତୋ। ''ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟାନଂ ପରମଗ୍ଗତଂ ଗତୋ''ତି ୱା ପାଠୋ, ତତ୍ଥ ପରମଗ୍ଗତନ୍ତି ପରମଂ ଅଗ୍ଗଭାୱଂ, ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଭାୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କେସନ୍ତି ଆହ ''ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକାନଂ ୱିପୁଲପ୍ଫଲେସିନ''ନ୍ତି, ପୁଞ୍ଞେନ ଅତ୍ଥିକାନଂ ୱିପୁଲଂ ମହନ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତାନଂ, ତଥାଗତୋ ଏୱ ଲୋକସ୍ସ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। କେଚି ପନ ''ଆହୁନେଯ୍ୟାନଂ ପରମଗ୍ଗତଂ ଗତୋ''ତି ପଠନ୍ତି, ସୋଯେୱତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ କଥେନ୍ତମେୱ ତଂ ଥେରୋ କଲ୍ଲଚିତ୍ତଂ ମୁଦୁଚିତ୍ତଂ ୱିନୀୱରଣଚିତ୍ତଂ ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ ପସନ୍ନଚିତ୍ତଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି। ସୋ ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ଅଥ ଥେରୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ତମତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନା ଚ ଦେୱପୁତ୍ତେନ ଚ କଥିତନିଯାମେନେୱ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ତମତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ମହାରଥୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିୟା ଖୁଦ୍ଦକଟ୍ଠକଥାୟ ୱିମାନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ

ଚୁଦ୍ଦସୱତ୍ଥୁପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ ପଞ୍ଚମସ୍ସ ମହାରଥୱଗ୍ଗସ୍ସ

ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ପାୟାସିୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଅଗାରିୟୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ୟଥାୱନଂ ଚିତ୍ତଲତଂ ପଭାସତୀତି ଅଗାରିୟୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ। ତେନ ସମୟେନ ରାଜଗହେ ଏକଂ କୁଲଂ ଉଭତୋପସନ୍ନଂ ହୋତି ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନଂ ଓପାନଭୂତଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ। ତେ ଦ୍ୱେ ଜୟମ୍ପତିକା ରତନତ୍ତୟଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୟାୱଜୀୱଂ ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ, ତେସଂ ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକଂ କନକୱିମାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତି। ଅଥାୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋତିଆଦି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୧୦୪୮।

''ୟଥା ୱନଂ ଚିତ୍ତଲତଂ ପଭାସତି, ଉୟ୍ୟାନସେଟ୍ଠଂ ତିଦସାନମୁତ୍ତମଂ;

ତଥୂପମଂ ତୁୟ୍ହମିଦଂ ୱିମାନଂ, ଓଭାସୟଂ ତିଟ୍ଠତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ।

୧୦୪୯।

''ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାୱୋ, ମନୁସ୍ସଭୂତୋ କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱୋ, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି। –

ଥେରୋ ପୁଚ୍ଛି।

୧୦୫୦।

''ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିୟାକାସି, ୟସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ''।

୧୦୫୧।

''ଅହଞ୍ଚ ଭରିୟା ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଓପାନଭୂତା ଘରମାୱସିମ୍ହ;

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତା, ସକ୍କଚ୍ଚ ଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଅଦମ୍ହା।

୧୦୫୨।

''ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ବ୍ୟାକାସି। ଗାଥାସୁପି ଅପୁବ୍ବଂ ନତ୍ଥି।

ପଠମଅଗାରିୟୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଦୁତିୟଅଗାରିୟୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ୟଥାୱନଂ ଚିତ୍ତଲତନ୍ତି ଦୁତିୟଅଗାରିୟୱିମାନଂ। ଏତ୍ଥାପି ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତି ଅନନ୍ତରସଦିସାୱ।

୧୦୫୪।

‘‘ୟଥା ୱନଂ ଚିତ୍ତଲତଂ ପଭାସତି, ଉୟ୍ୟାନସେଟ୍ଠଂ ତିଦସାନମୁତ୍ତମଂ;

ତଥୂପମଂ ତୁୟ୍ହମିଦଂ ୱିମାନଂ, ଓଭାସୟଂ ତିଟ୍ଠତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ।

୧୦୫୫।

‘‘ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାୱୋ,

ମନୁସ୍ସଭୂତୋ କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱୋ,

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। – ପୁଚ୍ଛି;

୧୦୫୬।

‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ୟସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୦୫୭।

‘‘ଅହଞ୍ଚ ଭରିୟା ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଓପାନଭୂତା ଘରମାୱସିମ୍ହ;

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତା, ସକ୍କଚ୍ଚ ଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଅଦମ୍ହ।

୧୦୫୮।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ବ୍ୟାକାସି। ଗାଥାସୁପି ଅପୁବ୍ବଂ ନତ୍ଥି।

ଦୁତିୟଅଗାରିୟୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଫଲଦାଯକୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଚମିଦଂମଣିଥୂଣନ୍ତି ଫଲଦାଯକୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ରଞ୍ଞୋ ବିମ୍ବିସାରସ୍ସ ଅକାଲେ ଅମ୍ବଫଲାନି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ଆରାମପାଲଂ ଆହ – ''ମଯ୍ହଂ ଖୋ, ଭଣେ, ଅମ୍ବଫଲେସୁ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପନ୍ନା, ତସ୍ମା ଅମ୍ବାନି ମେ ଆନେତ୍ୱା ଦେହୀ''ତି। ''ଦେୱ, ନତ୍ଥି ଅମ୍ବେସୁ ଅମ୍ବଫଲଂ, ଅପିଚାହଂ ତଥା କରୋମି, ସଚେ ଦେୱୋ କିଞ୍ଚି କାଲଂ ଆଗମେତି, ଯଥା ଅମ୍ବା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଫଲଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ''ତି। ''ସାଧୁ, ଭଣେ, ତଥା କରୋହୀ''ତି। ଆରାମପାଲୋ ଆରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେସୁ ପଂସୁଂ ଅପନେତ୍ୱା ତାଦିସଂ ପଂସୁଂ ଆକିରି, ତାଦିସଞ୍ଚ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚି, ଯଥା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖା ସଚ୍ଛିନ୍ନପତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ଅଥ ନଂ ପଂସୁଂ ଅପନେତ୍ୱା ଫାରୁସକକସଟମିସ୍ସକଂ ପାକତିକଂ ପଂସୁଂ ଆକିରିତ୍ୱା ସାଧୁକଂ ଉଦକଂ ଅଦାସି। ତଦା ଅମ୍ବରୁକ୍ଖା ନ ଚିରେନେୱ କୋରକିତା ପଲ୍ଲୱିତା କୁଟମଲକଜାତା ହୁତ୍ୱା ପୁପ୍ଫିଂସୁ, ଅଥ ସଲାଟୁକଜାତା ହୁତ୍ୱା ଫଲାନି ଗଣ୍ହିଂସୁ। ତତ୍ଥେକସ୍ମିଂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖେ ପଠମତରଂ ଚତ୍ତାରି ଫଲାନି ମନୋସିଲାଚୁଣ୍ଣପିଞ୍ଜରୱଣ୍ଣାନି ସମ୍ପନ୍ନଗନ୍ଧରସାନି ପରିଣତାନି ଅହେସୁଂ।

ସୋ ତାନି ଗହେତ୍ୱା ''ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରମାନଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ଇମାନି ଅମ୍ବାନି ଅଗ୍ଗଫଲଭୂତାନି ଇମସ୍ସ ଅଯ୍ୟସ୍ସ ଦସ୍ସାମି , କାମଂ ମଂ ରାଜା ହନତୁ ୱା ପବ୍ବାଜେତୁ ୱା, ରଞ୍ଞୋ ହି ଦିନ୍ନେ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ପୂଜାମତ୍ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ଫଲଂ, ଅଯ୍ୟସ୍ସ ଦିନ୍ନେ ପନ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକମ୍ପି ସମ୍ପରାଯିକମ୍ପି ଅପରିମାଣଂ ଫଲଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ଏୱଂ ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତାନି ଫଲାନି ଥେରସ୍ସ ଦତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ରାଜପୁରିସେ ଆଣାପେସି ''ୱୀମଂସଥ ତାୱ, ଭଣେ, ଯଥାଯଂ ଆହା''ତି। ଥେରୋ ପନ ତାନି ଫଲାନି ଭଗୱତୋ ଉପନାମେସି। ଭଗୱା ତେସୁ ଏକଂ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ, ଏକଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରସ୍ସ, ଏକଂ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରସ୍ସ ଦତ୍ୱା ଏକଂ ଅତ୍ତନା ପରିଭୁଞ୍ଜି। ପୁରିସା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ।

ରାଜା ତଂ ସୁତ୍ୱା ''ଧୀରୋ ୱତାଯଂ ପୁରିସୋ, ଯୋ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତମ୍ପି ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞପସୁତୋ ଅହୋସି, ଅତ୍ତନୋ ପରିସ୍ସମଞ୍ଚ ଠାନଗତମେୱ ଅକାସୀ''ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଏକଂ ଗାମୱରଂ ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରାଦୀନି ଚ ଦତ୍ୱା ''ଯଂ ତଯା ଭଣେ ଅମ୍ବଫଲଦାନେନ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୁତଂ, ତତୋ ମେ ପତ୍ତିଂ ଦେହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ''ଦେମି, ଦେୱ, ଯଥାସୁଖଂ ପତ୍ତିଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ଅୱୋଚ। ଆରାମପାଲୋ ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜି , ତସ୍ସ ସୋଳସଯୋଜନିକଂ କନକୱିମାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତି ସତ୍ତସତକୂଟାଗାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ପୁଚ୍ଛି –

୧୦୬୦।

''ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନଂ, ସମନ୍ତତୋ ସୋଳସ ଯୋଜନାନି;

କୂଟାଗାରା ସତ୍ତସତା ଉଳାରା, ୱେଳୁରିଯଥମ୍ଭା ରୁଚକତ୍ଥତା ସୁଭା।

୧୦୬୧।

''ତତ୍ଥଚ୍ଛସି ପିୱସି ଖାଦସି ଚ, ଦିବ୍ବା ଚ ୱୀଣା ପୱଦନ୍ତି ୱଗ୍ଗୁଂ;

ଅଟ୍ଠଟ୍ଠକା ସିକ୍ଖିତା ସାଧୁରୂପା, ଦିବ୍ବା ଚ କଞ୍ଞା ତିଦସଚରା ଉଳାରା;

ନଚ୍ଚନ୍ତି ଗାଯନ୍ତି ପମୋଦଯନ୍ତି।

୧୦୬୨।

''ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାୱୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି।

୧୦୬୩।

‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୦୬୪।

‘‘ଫଲଦାଯୀ ଫଲଂ ୱିପୁଲଂ ଲଭତି, ଦଦମୁଜୁଗତେସୁ ପସନ୍ନମାନସୋ;

ସୋ ହି ପମୋଦତି ସଗ୍ଗଗତୋ ତିଦିୱେ, ଅନୁଭୋତି ଚ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ୱିପୁଲଂ।

୧୦୬୫।

‘‘ତୱେୱାହଂ ମହାମୁନି, ଅଦାସିଂ ଚତୁରୋ ଫଲେ।

୧୦୬୬।

‘‘ତସ୍ମା ହି ଫଲଂ ଅଲମେୱ ଦାତୁଂ, ନିଚ୍ଚଂ ମନୁସ୍ସେନ ସୁଖତ୍ଥିକେନ;

ଦିବ୍ବାନି ୱା ପତ୍ଥଯତା ସୁଖାନି, ମନୁସ୍ସସୋଭଗ୍ଗତମିଚ୍ଛତା ୱା।

୧୦୬୭।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। – ସୋପିସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି;

୧୦୬୧। ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଟଟ୍ଟକାତି ଏକେକସ୍ମିଂ କୂଟାଗାରେ ଅଟ୍ଟଟ୍ଟକା ଚତୁସଟ୍ଠିପରିମାଣା। ସାଧୁରୂପାତି ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ସୀଲାଚାରସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ସିକ୍ଖାସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ସୁନ୍ଦରସଭାୱା। ଦିବ୍ବା ଚ କଞ୍ଞାତି ଦେୱଚ୍ଛରାଯୋ। ତିଦସଚରାତି ତିଦସେସୁ ସୁଖାଚାରା ସୁଖୱିହାରିନିଯୋ। ଉଳାରାତି ଉଳାରୱିଭୱା।

୧୦୬୪।ଫଲଦାଯୀତି ଅତ୍ତନା ଅମ୍ବଫଲସ୍ସ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଅତ୍ତାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଫଲନ୍ତି ପୁଞ୍ଞଫଲଂ। ୱିପୁଲନ୍ତି ମହନ୍ତଂ ଲଭତି ମନୁସ୍ସଲୋକେ ପତିଟ୍ଠିତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଦଦନ୍ତି ଦଦନ୍ତୋ ଦାନହେତୁ। ଉଜୁଗତେସୂତି ଉଜୁପଟିପନ୍ନେସୁ। ସଗ୍ଗଗତୋତି ଉପପଜ୍ଜନୱସେନ ସଗ୍ଗଂ ଗତୋ, ତତ୍ଥାପି ତିଦିୱେ ତାୱତିଂସଭୱନେ ଅନୁଭୋତି ଚ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ ୱିପୁଲଂ ଯଥାହଂ, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞୋପୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୦୬୬।ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଚତୁନ୍ନଂ ଫଲାନଂ ଦାନମତ୍ତେନ ଈଦିସୀ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଧିଗତା, ତସ୍ମା। ଅଲମେୱ ଯୁତ୍ତମେୱ। ନିଚ୍ଚନ୍ତି ସବ୍ବକାଲଂ। ଦିବ୍ବାନୀତି ଦେୱଲୋକପରିଯାପନ୍ନାନି। ମନୁସ୍ସସୋଭଗ୍ଗତନ୍ତି ମନୁସ୍ସେସୁ ସୁଭଗଭାୱଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଫଲଦାଯକୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ପଠମଉପସ୍ସଯଦାଯକୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଚନ୍ଦୋ ଯଥା ୱିଗତୱଲାହକେ ନଭେତି ଉପସ୍ସଯଦାଯକୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗାମକାୱାସେ ୱସ୍ସଂ ୱସିତ୍ୱା ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସୋ ପୱାରେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତୁଂ ରାଜଗହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସାଯଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଉପାସକଂ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଉପାସକ, ଇମସ୍ମିଂ ଗାମେ ଅତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ପବ୍ବଜିତାନଂ ୱସନଯୋଗ୍ଗଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି। ଉପାସକୋ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭରିଯାଯ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ୱସନଯୋଗ୍ଗଂ ଠାନଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ପାଦୋଦକଂ ପାଦପୀଠଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଥେରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପାଦେ ଧୋୱନ୍ତେ ପଦୀପଂ ଉଜ୍ଜାଲେତ୍ୱା ମଞ୍ଚେ ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣାନି

ପଞ୍ଚଙ୍ଗାପେତ୍ୱା ଅଦାସି। ସ୍ୱାତନାଯ ଚ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଦୁତିଯଦିଵସେ ଭୋଜେତ୍ୱା ପାନକତ୍ଥାଯ ଗୁଳପିଣ୍ଡଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ଥେରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ନିଵତ୍ତି। ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ସହ ଭରିଯାଯ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାଵତିଂସଭଵନେ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ କନକଵିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦ୍ୱୀହି ଗାଥାହି ପଟିପୁଚ୍ଛି –

୧୦୬୯।

‘‘ଚନ୍ଦୋ ଯଥା ଵିଗତଵଲାହକେ ନଭେ, ଓଭାସଯଂ ଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ;

ତଥୂପମଂ ତୁଯ୍ହମିଦଂ ଵିମାନଂ, ଓଭାସଯଂ ତିଟ୍ଠତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ।

୧୦୭୦।

‘‘ଦେଵିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାଵୋ, ମନୁସ୍ସଭୂତୋ କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏଵଂ ଜଲିତାନୁଭାଵୋ, ଵଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ସୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ଯାକାସି –

୧୦୭୧।

‘‘ସୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୦୭୨।

‘‘ଅହଞ୍ଚ ଭରିଯା ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକେ, ଉପସ୍ସଯଂ ଅରହତୋ ଅଦମ୍ହ;

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତା, ସକ୍କଚ୍ଚ ଦାନଂ ଵିପୁଲଂ ଅଦମ୍ହ।

୧୦୭୩।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ଵଣ୍ଣୋ…ପେ… ଵଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଗାଥାସୁ ଯଂ ଵତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତନଯମେଵ;

ପଠମଉପସ୍ସଯଦାଯକଵିମାନଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଦୁତିଯଉପସ୍ସଯଦାଯକଵିମାନଵଣ୍ଣନା

ସୂରିଯୋଯଥା ଵିଗତଵଲାହକେ ନଭେତି ଦୁତିଯଉପସ୍ସଯଦାଯକଵିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଵେଳୁଵନେ। ତେନ ସମଯେନ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଗାମକାଵାସେ ଵସ୍ସଂ ଵସିତ୍ୱା ଭଗଵନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ରାଜଗହଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ସାଯଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ। ସେସଂ ଅନନ୍ତରଵିମାନସଦିସମେଵ।

୧୦୭୫।

‘‘ସୂରିଯୋ ଯଥା ଵିଗତଵଲାହକେ ନଭେ…ପେ…।

(ଯଥା ପୁରିମଵିମାନଂ, ତଥା ଵିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ;)

୧୦୭୯।

‘‘ଵଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଗାଥାସୁପି ଅପୁବ୍ବଂ ନତ୍ଥି;

ଦୁତିୟୌପସ୍ସୟଦାୟକଵିମାନଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଭିକ୍ଖାଦାୟକଵିମାନଵଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ଵିମାନନ୍ତି ଭିକ୍ଖାଦାୟକଵିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗଵା ରାଜଗହେ ଵିହରତି ଵେଳୁଵନେ। ତେନ ସମୟେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପଵିଟ୍ଠୋ ଏକସ୍ସ ଘରଦ୍ଵାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ଧୋତହତ୍ଥପାଦୋ ‘‘ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିସିନ୍ନୋ ଭୋଜନଂ ଉପନେତ୍ଵା ପାତିୟା ପକ୍ଖିତ୍ତେ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦିସ୍ଵା ପାତିୟା ଭତ୍ତଂ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପତ୍ତେ ଆକିରନ୍ତୋ ତେନ ‘‘ଏକଦେସମେଵ ଦେହୀ’’ତି ଵୁତ୍ତୋପି ସବ୍ବମେଵ ଆକିରି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁମୋଦନଂ ଵତ୍ଵା ପକ୍କାମି। ସୋ ପୁରିସୋ ‘‘ଛାତଜ୍ଝତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ମୟା ଅଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ଭତ୍ତଂ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ଉଳାରଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ପଟିଲଭି। ସୋ ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ଵା ତାଵତିଂସେସୁ ଦ୍ଵାଦସୟୋଜନିକେ କନକଵିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ଦେଵଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ମହତିୟା ଦେଵିଦ୍ଧିୟା ଵିରୋଚମାନଂ ଦିସ୍ଵା ଇମାହି ଗାଥାହି ପଟିପୁଚ୍ଛି –

୧୦୮୧।

‘‘ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ଵିମାନଂ, ସମନ୍ତତୋ ଦ୍ଵାଦସ ୟୋଜନାନି;

କୂଟାଗାରା ସତ୍ତସତା ଉଳାରା, ଵେଳୁରିୟଥମ୍ଭା ରୁଚକତ୍ଥତା ସୁଭା।

୧୦୮୨।

‘‘ଦେଵିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାଵୋ…ପେ…

ଵଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ସୋପି ତସ୍ସ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୧୦୮୩।

‘‘ସୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ୟସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୦୮୪।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ, ଦିସ୍ଵାନ ଭିକ୍ଖୁଂ ତସିତଂ କିଲନ୍ତଂ;

ଏକାହଂ ଭିକ୍ଖଂ ପଟିପାଦୟିସ୍ସଂ, ସମଙ୍ଗି ଭତ୍ତେନ ତଦା ଅକାସିଂ।

୧୦୮୫।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧୦୮୪। ତତ୍ଥ ଏକାହଂ ଭିକ୍ଖନ୍ତି ଏକଂ ଅହଂ ଭିକ୍ଖାମତ୍ତଂ, ଏକଂ ଭତ୍ତୱଡ୍ଢିତକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିପାଦୟିସ୍ସନ୍ତି ପଟିପାଦେସିଂ ଅଦାସିଂ। ସମଙ୍ଗି ଭତ୍ତେନାତି ଭତ୍ତେନ ସମଙ୍ଗୀଭୂତଂ, ଲଦ୍ଧଭିକ୍ଖନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ମହାଥେରୋ ତେନ ଦେୱପୁତ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ସୁଚରିତକମ୍ମେ ପକାସିତେ ସପରିୱାରସ୍ସ ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଲୋକମାଗତୋ, ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ କଥେସି। ସତ୍ଥା ତଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ଭିକ୍ଖାଦାୟକୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଯୱପାଲକୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଚମିଦଂମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନନ୍ତି ଯୱପାଲକୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ। ତେନ ସମୟେନ ରାଜଗହେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଦୁଗ୍ଗତଦାରକୋ ଯୱଖେତ୍ତଂ ରକ୍ଖତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ପାତରାସତ୍ଥାୟ କୁମ୍ମାସଂ ଲଭିତ୍ୱା ‘‘ଖେତ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ କୁମ୍ମାସଂ ଗହେତ୍ୱା ଯୱଖେତ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରୋ ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଉପକଟ୍ଠେ କାଲେ ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଯୱପାଲକେନ ନିସିନ୍ନଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପସଙ୍କମି। ଯୱପାଲକୋ ୱେଲଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘କଚ୍ଚି, ଭନ୍ତେ, ଆହାରୋ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି ଆହ। ଥେରୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ସୋ ଅଲଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଉପକଟ୍ଠା ୱେଲା, ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ମୟ୍ହଂ ଅନୁକମ୍ପାୟ ଇମଂ କୁମ୍ମାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ତଂ କୁମ୍ମାସଂ ଅଦାସି। ଥେରୋ ତଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତୋ ତସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସୋପି ଦାରକୋ ‘‘ସୁଦିନ୍ନଂ ୱତ ମୟା ଇଦିସସ୍ସ କୁମ୍ମାସଦାନଂ ଦଦନ୍ତେନା’’ତି ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଯୋଜନିକେ କନକୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ଇମାହି ଗାଥାହି ପଟିପୁଚ୍ଛି –

୧୦୮୭।

‘‘ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନଂ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ସୋପି ତସ୍ସ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୧୦୮୯। ‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୦୯୦।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ, ଅହୋସିଂ ଯୱପାଲକୋ;

ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ଭିକ୍ଖୁଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନମନାୱିଲଂ।

୧୦୯୧।

‘‘ତସ୍ସ ଅଦାସହଂ ଭାଗଂ, ପସନ୍ନୋ ସେହି ପାଣିଭି;

କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡଂ ଦତ୍ୱାନ, ମୋଦାମି ନନ୍ଦନେ ୱନେ।

୧୦୯୨।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଗାଥାସୁପି ଅପୁବ୍ବଂ ନତ୍ଥି।

ଯୱପାଲକୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ପଠମକୁଣ୍ଡଲୀୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଲଙ୍କତୋମଲ୍ଲଧରୋ ସୁୱତ୍ଥୋତି କୁଣ୍ଡଲୀୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ସପରିୱାରା କାସୀସୁ ଚାରିକଂ ଚରନ୍ତା ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନୱେଲାଯଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱିହାରଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସ ଗୋଚରଗାମେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ଥେରେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପାଦଧୋୱନଂ ପାଦବ୍ଭଞ୍ଜନତେଲଂ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ପଦୀପିଯଞ୍ଚ ଉପନେତ୍ୱା ସ୍ୱାତନାଯ ଚ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିଯଦିୱସେ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି, ଥେରା ତସ୍ସ ଅନୁମୋଦନଂ ୱତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ। ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ କନକୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ଇମାହି ଗାଥାହି ପଟିପୁଚ୍ଛି –

୧୦୯୪।

‘‘ଅଲଙ୍କତୋ ମଲ୍ଲଧରୋ ସୁୱତ୍ଥୋ, ସୁକୁଣ୍ଡଲୀ କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୁ;

ଆମୁତ୍ତହତ୍ଥାଭରଣୋ ଯସସ୍ସୀ, ଦିବ୍ବେ ୱିମାନମ୍ହି ଯଥାପି ଚନ୍ଦିମା।

୧୦୯୫।

‘‘ଦିବ୍ବା ଚ ୱୀଣା ପୱଦନ୍ତି ୱଗ୍ଗୁଂ, ଅଟ୍ଠଟ୍ଠକା ସିକ୍ଖିତା ସାଧୁରୂପା;

ଦିବ୍ବା ଚ କଞ୍ଞା ତିଦସଚରା ଉଳାରା, ନଚ୍ଚନ୍ତି ଗାଯନ୍ତି ପମୋଦଯନ୍ତି।

୧୦୯୬।

‘‘ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାୱୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ସୋପି ତସ୍ସ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୧୦୯୭। ‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୦୯୮।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ, ଦିସ୍ୱାନ ସମଣେ ସୀଲୱନ୍ତେ;

ସମ୍ପନ୍ନୱିଜ୍ଜାଚରଣେ ଯସସ୍ସୀ, ବହୁସ୍ସୁତେ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୂପପନ୍ନେ;

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସକ୍କଚ୍ଚ ଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଅଦାସିଂ।

୧୦୯୯।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସଵ୍ଵଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧୦୯୪। ତତ୍ଥ ସୁକୁଣ୍ଡଲୀତି ସୁନ୍ଦରେହି କୁଣ୍ଡଲେହି ଅଲଙ୍କତକଣ୍ଣୋ। ‘‘ସକୁଣ୍ଡଲୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ସଦିସଂ କୁଣ୍ଡଲଂ ସକୁଣ୍ଡଲଂ, ତଂ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ସକୁଣ୍ଡଲୀ, ଯୁତ୍ତକୁଣ୍ଡଲୀ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଞ୍ଞ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ ଅନୁଚ୍ଛୱିକକୁଣ୍ଡଲୀତି ଅତ୍ଥୋ। କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୂତି ସମ୍ମାକପ୍ପିତକେସମସ୍ସୁ। ଆମୁତ୍ତହତ୍ଥାଭରଣୋତି ପଟିମୁକ୍କଅଙ୍ଗୁଲିଯାଦିହତ୍ଥାଭରଣୋ।

୧୦୯୮।ତଣ୍ହକ୍ଖଯୂପପନ୍ନେତି ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ଅରହତ୍ତଂ, ନିଵ୍ଵାନମେୱ ୱା ଉପଗତେ, ଅଧିଗତୱନ୍ତେତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ପଠମକୁଣ୍ଡଲୀୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଦୁତିଯକୁଣ୍ଡଲୀୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଲଙ୍କତୋ ମଲ୍ଲଧରୋ ସୁୱତ୍ଥୋତି ଦୁତିଯକୁଣ୍ଡଲୀୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା କାସୀସୁ ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତାତିଆଦି ସଵ୍ଵଂ ଅନନ୍ତରସଦିସମେୱ।

୧୧୦୧।

‘‘ଅଲଙ୍କତୋ ମଲ୍ଲଧରୋ ସୁୱତ୍ଥୋ, ସୁକୁଣ୍ଡଲୀ କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୁ;

ଆମୁତ୍ତହତ୍ଥାଭରଣୋ ଯସସ୍ସୀ, ଦିଵ୍ଵେ ୱିମାନମ୍ହି ଯଥାପି ଚନ୍ଦିମା।

୧୧୦୨।

‘‘ଦିଵ୍ଵା ଚ ୱୀଣା ପୱଦନ୍ତି ୱଗ୍ଗୁଂ;

ଅଟ୍ଠଟ୍ଠକା ସିକ୍ଖିତା ସାଧୁରୂପା;

ଦିଵ୍ଵା ଚ କଞ୍ଞା ତିଦସଚରା ଉଳାରା, ନଚ୍ଚନ୍ତି ଗାଯନ୍ତି ପମୋଦଯନ୍ତି।

୧୧୦୩।

‘‘ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାୱୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସଵ୍ଵଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। – ପୁଚ୍ଛି;

୧୧୦୪।

‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୧୦୫।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ, ଦିସ୍ୱାନ ସମଣେ ସାଧୁରୂପେ;

ସମ୍ପନ୍ନୱିଜ୍ଜାଚରଣେ ଯସସ୍ସୀ, ବହୁସ୍ସୁତେ ସୀଲୱନ୍ତେ ପସନ୍ନେ;

ଅନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସକ୍କଚ୍ଚ ଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଅଦାସିଂ।

୧୧୦୬।

''ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି।

ଗାଥାସୁପି ଅପୁବ୍ବଂ ନତ୍ଥି।

ଦୁତିଯକୁଣ୍ଡଲୀୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। (ଉତ୍ତର) ପାଯାସିୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଯା ଦେୱରାଜସ୍ସ ସଭା ସୁଧମ୍ମାତି ଉତ୍ତରୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱତି ପରିନିବ୍ବୁତେ ଧାତୁୱିଭାଗେ ଚ କତେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଥୂପେସୁ ପତିଟ୍ଠାପିଯମାନେସୁ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ସଙ୍ଗାଯିତୁଂ ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ଗହିତେସୁ ମହାକସ୍ସପପ୍ପମୁଖେସୁ ମହାଥେରେସୁ ଯାୱ ୱସ୍ସୂପଗମନା ଅଞ୍ଞେସୁ ଚ ଥେରେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତେସୁ ଆଯସ୍ମା କୁମାରକସ୍ସପୋ ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସେତବ୍ୟନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସିଂସପାୱନେ ୱସି। ଅଥ ପାଯାସି ରାଜଞ୍ଞୋ ଥେରସ୍ସ ତତ୍ଥ ୱସନଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ମହତା ଜନକାଯେନ ପରିୱୁତୋ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ପୱେଦେସି। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯୂଦାହରଣାଦୀହି ପରଲୋକସ୍ସ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଅନେକୱିହିତହେତୂପମାଲଙ୍କତଂ ଦିଟ୍ଠିଗଣ୍ଠିୱିନିୱେଠନଂ ନାନାନଯୱିଚିତ୍ତଂ ପାଯାସିସୁତ୍ତଂ (ଦୀ। ନି। ୨।୪୦୬ ଆଦଯୋ) ଦେସେତ୍ୱା ତଂ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦାଯଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

ସୋ ୱିସୁଦ୍ଧଦିଟ୍ଠିକୋ ହୁତ୍ୱା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣକପଣଦ୍ଧିକାଦୀନଂ ଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ ଅନୁଠଆରଛ୍ଛାସଯତାଯ ଲୂଖଂ ଅଦାସି ଘାସଚ୍ଛାଦନମତ୍ତଂ କଣାଜକଂ ବିଲଙ୍ଗଦୁତିଯଂ ସାଣାନି ଚ ୱତ୍ଥାନି । ଏୱଂ ପନ ଅସକ୍କଚ୍ଚଦାନଂ ଦତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ହୀନକାଯଂ ଉପପଜ୍ଜି ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ସହବ୍ୟତଂ। ତସ୍ସ ପନ କିଚ୍ଚାକିଚ୍ଚେସୁ ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ଉତ୍ତରୋ ନାମ ମାଣୱୋ ଅହୋସି ଦାନେ ବ୍ୟାୱଟୋ। ସୋ ସକ୍କଚ୍ଚଦାନଂ ଦତ୍ୱା ତାୱତିଂସକାଯଂ ଉପପନ୍ନୋ, ତସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ୱିମାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ କତଞ୍ଞୁତଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ସହ ୱିମାନେନ କୁମାରକସ୍ସପତ୍ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱିମାନତୋ ଓରୁଯ୍ହ ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଥେରୋ –

୧୧୦୮।

''ଯା ଦେୱରାଜସ୍ସ ସଭା ସୁଧମ୍ମା, ଯତ୍ଥଚ୍ଛତି ଦେୱସଙ୍ଘୋ ସମଗ୍ଗୋ;

ତଥୂପମଂ ତୁଯ୍ହମିଦଂ ୱିମାନଂ, ଓଭାସଯଂ ତିଟ୍ଠତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ।

୧୧୦୯।

''ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାୱୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି। – ଗାଥାହି ପଟିପୁଚ୍ଛି;

୧୧୧୦।

''ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ''।

୧୧୧୧।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ, ରଞ୍ଞୋ ପାଯାସିସ୍ସ ଅହୋସିଂ ମାଣୱୋ;

ଲଦ୍ଧା ଧନଂ ସଂୱିଭାଗଂ ଅକାସିଂ, ପିଯା ଚ ମେ ସୀଲୱନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ;

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସକ୍କଚ୍ଚ ଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଅଦାସିଂ।

୧୧୧୨।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ଯାକାସି।

୧୧୦୮। ତତ୍ଥ ଦେୱରାଜସ୍ସାତି ସକ୍କସ୍ସ। ସଭା ସୁଧମ୍ମାତି ଏୱଂନାମକଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ସଂ ସଭାଯଂ। ଅଚ୍ଛତୀତି ନିସୀଦତି। ଦେୱସଙ୍ଘୋତି ତାୱତିଂସଦେୱକାଯୋ। ସମଗ୍ଗୋତି ସହିତୋ ସନ୍ନିପତିତୋ।

୧୧୧୧।ପାଯାସିସ୍ସଅହୋସିଂ ମାଣୱୋତି ପାଯାସିରାଜଞ୍ଞସ୍ସ କିଚ୍ଚାକିଚ୍ଚକରୋ ଦହରତାଯ ମାଣୱୋ, ନାମେନ ପନ ଉତ୍ତରୋ ନାମ ଅହୋସିଂ। ସଂୱିଭାଗଂ ଅକାସିନ୍ତି ଅହମେୱ ଅଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଯଥାଲଦ୍ଧଂ ଧନଂ ଦାନମୁଖେ ପରିଚ୍ଚଜନୱସେନ ସଂୱିଭଜନଂ ଅକାସିଂ। ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତୋତି ୱଚନସେସୋ। ଅଥ ୱା ଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଅଦାସିଂ। କଥଂ? ସକ୍କଚ୍ଚଂ। କୀଦିସଂ? ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

(ଉତ୍ତର) ପାଯାସିୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯା ଖୁଦ୍ଦକ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମାନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ

ଦସୱତ୍ଥୁପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ ଛଟ୍ଠସ୍ସ ପାଯାସିୱଗ୍ଗସ୍ସ

ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ସୁନିକ୍ଖିତ୍ତୱିମାନୱଗ୍ଗୋ

୧। ଚିତ୍ତଲତାୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଯଥାୱନଂ ଚିତ୍ତଲତଂ ପଭାସତୀତି ଚିତ୍ତଲତାୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ଦଲିଦ୍ଦୋ ଅପ୍ପଭୋଗୋ ପରେସଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଜୀୱତି। ସୋ ସଦ୍ଧୋ ପସନ୍ନୋ ଜିଣ୍ଣେ ୱୁଡ୍ଢେ ମାତାପିତରୋ ପୋସେନ୍ତୋ ‘‘ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ପତିକୁଲେ ଠିତା ଇସ୍ସରିଯଂ କରୋନ୍ତି, ସସ୍ସୁସସୁରାନଂ ମନାପଚାରିନିଯୋ ଦୁଲ୍ଲଭା’’ତି ମାତାପିତୂନଂ ଚିତ୍ତଦୁକ୍ଖଂ ପରିହରନ୍ତୋ ଦାରପରିଗ୍ଗହଂ ଅକତ୍ୱା ସଯମେୱ ନେ ଉପଟ୍ଠହତି, ସୀଲାନି ରକ୍ଖତି, ଉପୋସଥଂ ଉପୱସତି , ଯଥାୱିଭୱଂ ଦାନାନି ଦେତି। ସୋ ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ ୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ ଗନ୍ତ୍ୱା କତକମ୍ମଂ ଇମାହି ଗାଥାହି ପଟିପୁଚ୍ଛି –

୧୧୧୪।

‘‘ଯଥା ୱନଂ ଚିତ୍ତଲତଂ ପଭାସତି, ଉଯ୍ୟାନସେଟ୍ଠଂ ତିଦସାନମୁତ୍ତମଂ;

ତଥୂପମଂ ତୁଯ୍ହମିଦଂ ୱିମାନଂ, ଓଭାସଯଂ ତିଟ୍ଠତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ।

୧୧୧୫।

‘‘ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାୱୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧୧୧୬।

‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୧୧୭।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ, ଦଳିଦ୍ଦୋ ଅତାଣୋ କପଣୋ କମ୍ମକରୋ ଅହୋସିଂ;

ଜିଣ୍ଣେ ଚ ମାତାପିତରୋ ଅଭାରିଂ, ପିଯା ଚ ମେ ସୀଲୱନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ;

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସକ୍କଚ୍ଚ ଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଅଦାସିଂ।

୧୧୧୮।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ସୋପି ତସ୍ସ ବ୍ଯାକାସି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଚିତ୍ତଲତାୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ନନ୍ଦନୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଯଥାୱନଂ ନନ୍ଦନଂ ପଭାସତୀତି ନନ୍ଦନୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋତିଆଦି ସବ୍ବଂ ଅନନ୍ତରୱିମାନସଦିସଂ। ଅଯଂ ପନ ଦାରପରିଗ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ପୋସେସୀତି ଅଯମେୱ ୱିସେସୋ।

୧୧୨୦।

ଯଥା ୱନଂ ନନ୍ଦନଂ ପଭାସତି, ଉଯ୍ଯାନସେଟ୍ଠଂ ତିଦସାନମୁତ୍ତମଂ;

ତଥୂପମଂ ତୁଯ୍ହମିଦଂ ୱିମାନଂ, ଓଭାସଯଂ ତିଟ୍ଠତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ।

୧୧୨୧।

‘‘ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାୱୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀତି।

୧୧୨୨।

‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୧୨୩।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ, ଦଳିଦ୍ଦୋ ଅତାଣୋ କପଣୋ କମ୍ମକରୋ ଅହୋସିଂ;

ଜିଣ୍ଣେ ଚ ମାତାପିତରୋ ଅଭାରିଂ, ପିୟା ଚ ମେ ସୀଲୱନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ;

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସକ୍କଚ୍ଚ ଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଅଦାସିଂ।

୧୧୨୪।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି। ତତ୍ଥ ଗାଥାସୁପି ଅପୁବ୍ବଂ ନତ୍ଥି।

ନନ୍ଦନୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ମଣିଥୂଣୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଚମିଦଂମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନନ୍ତି ମଣିଥୂଣୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମୟେନ ସମ୍ବହୁଲା ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ଅରଞ୍ଞାୟତନେ ୱିହରନ୍ତି। ତେସଂ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଗମନମଗ୍ଗେ ଏକୋ ଉପାସକୋ ୱିସମଂ ସମଂ କରୋତି, କଣ୍ଟକେ ନୀହରତି, ଗଚ୍ଛଗୁମ୍ବେ ଅପନେତି, ଉଦକକାଲେ ମାତିକାସୁ ସେତୁଂ ବନ୍ଧତି, ୱିୱନଟ୍ଠାନେସୁ ଛାୟାରୁକ୍ଖେ ରୋପେତି, ଜଲାସୟେସୁ ମତ୍ତିକଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ତେ ପୁଥୁଲଗମ୍ଭୀରେ କରୋତି, ତିତ୍ଥେ ସମ୍ପାଦେତି, ୟଥାୱିଭୱଂ ଦାନଂ ଦେତି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖତି। ସୋ ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକେ କନକୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଇମାହି ଗାଥାହି ପଟିପୁଚ୍ଛି –

୧୧୨୬।

‘‘ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନଂ, ସମନ୍ତତୋ ଦ୍ୱାଦସ ୟୋଜନାନି;

କୂଟାଗାରା ସତ୍ତସତା ଉଳାରା, ୱେଳୁରିୟଥମ୍ଭା ରୁଚକତ୍ଥତା ସୁଭା।

୧୧୨୭।

‘‘ତତ୍ଥଚ୍ଛସି ପିୱସି ଖାଦସି ଚ, ଦିବ୍ବା ଚ ୱୀଣା ପୱଦନ୍ତି ୱଗ୍ଗୁଂ;

ଦିବ୍ବା ରସା କାମଗୁଣେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ, ନାରିୟୋ ଚ ନଚ୍ଚନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣଛନ୍ନା।

୧୧୨୮।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ସୋପି ତସ୍ସ ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି –

୧୧୩୦।

‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ୟସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୧୩୧।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ, ୱିୱନେ ପଥେ ସଙ୍କମନଂ ଅକାସିଂ;

ଆରାମରୁକ୍ଖାନି ଚ ରୋପଯିସ୍ସଂ, ପିଯା ଚ ମେ ସୀଲୱନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ;

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସକ୍କଚ୍ଚ ଦାନଂ ୱିପୁଲଂ ଅଦାସିଂ।

୧୧୩୨।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ…ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧୧୩୧। ତତ୍ଥ ୱିୱନେତି ଅରଞ୍ଞେ। ଆରାମରୁକ୍ଖାନି ଚା ଆରାମଭୂତେ ରୁକ୍ଖେ, ଆରାମଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ରୁକ୍ଖେ ରୋପେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ସବ୍ବଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ମଣିଥୂଣୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ସୁୱଣ୍ଣୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ସୋୱଣ୍ଣମଯେପବ୍ବତସ୍ମିନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦେ ୱିହରତି। ତେନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ସଦ୍ଧୋ ପସନ୍ନୋ ୱିଭୱସମ୍ପନ୍ନୋ ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ମୁଣ୍ଡକପବ୍ବତେ ସବ୍ବାକାରସମ୍ପନ୍ନଂ ଭଗୱତୋ ୱସନାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ କାରେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱସାପେନ୍ତୋ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହି, ସଯଞ୍ଚ ନିଚ୍ଚସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ସୁୱିସୁଦ୍ଧସୀଲସଂୱରୋ ହୁତ୍ୱା କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ କମ୍ମାନୁଭାୱସଂସୂଚକଂ ନାନାରତନରଂସିଜାଲସମୁଜ୍ଜଲଂ ୱିଚିତ୍ତୱେଦିକାପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱିୱିଧୱିପୁଲାଲଙ୍କାରୋପସୋଭିତଂ ସୁୱିଭତ୍ତଭିତ୍ତିତ୍ଥମ୍ଭସୋପାନଂ ଆରାମରମଣୀଯକଂ କଞ୍ଚନପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନି ୱିମାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା ଇମାହି ଗାଥାହି ପଟିପୁଚ୍ଛି –

୧୧୩୪।

‘‘ସୋୱଣ୍ଣମଯେ ପବ୍ବତସ୍ମିଂ, ୱିମାନଂ ସବ୍ବତୋପଭଂ;

ହେମଜାଲପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, କିଙ୍କିଣିଜାଲକପ୍ପିତଂ।

୧୧୩୫।

‘‘ଅଟ୍ଠଂସା ସୁକତା ଥମ୍ଭା, ସବ୍ବେ ୱେଳୁରିଯାମଯା;

ଏକମେକାଯ ଅଂସିଯା, ରତନା ସତ୍ତ ନିମ୍ମିତା।

୧୧୩୬।

‘‘ୱେଳୁରିଯସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ, ଫଲିକା ରୂପିଯସ୍ସ ଚ;

ମସାରଗଲ୍ଲମୁତ୍ତାହି, ଲୋହିତଙ୍ଗମଣୀହି ଚ।

୧୧୩୭।

‘‘ଚିତ୍ରା ମନୋରମା ଭୂମି, ନ ତତ୍ଥୁଦ୍ଧଂସତୀ ରଜୋ;

ଗୋପାନସୀଗଣା ପୀତା, କୂଟଂ ଦାରେନ୍ତି ନିମ୍ମିତା।

୧୧୩୮।

‘‘ସୋପାନାନି ଚ ଚତ୍ତାରି, ନିମ୍ମିତା ଚତୁରୋ ଦିସା;

ନାନାରତନଗବ୍ଭେହି, ଆଦିଚ୍ଚୋୱ ୱିରୋଚତି।

୧୧୩୯।

‘‘ୱେଦିଯା ଚତସ୍ସୋ ତତ୍ଥ, ୱିଭତ୍ତା ଭାଗସୋ ମିତା;

ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ଆଭନ୍ତି, ସମନ୍ତା ଚତୁରୋ ଦିସା।

୧୧୪୦।

‘‘ତସ୍ମିଂ ୱିମାନେ ପୱରେ, ଦେୱପୁତ୍ତୋ ମହପ୍ପଭୋ;

ଅତିରୋଚସି ୱଣ୍ଣେନ, ଉଦଯନ୍ତୋୱ ଭାଣୁମା।

୧୧୪୧।

‘‘ଦାନସ୍ସ ତେ ଇଦଂ ଫଲଂ, ଅଥୋ ସୀଲସ୍ସ ୱା ପନ;

ଅଥୋ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମସ୍ସ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ସୋପିସ୍ସ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ଯାକାସି –

୧୧୪୨। ‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ… ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୧୪୩।

‘‘ଅହଂ ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦସ୍ମିଂ, ବୁଦ୍ଧସ୍ସାଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନୋ;

ୱିହାରଂ ସଙ୍ଘ କାରେସିଂ, ପସନ୍ନୋ ସେହି ପାଣିଭି।

୧୧୪୪।

‘‘ତତ୍ଥ ଗନ୍ଧଞ୍ଚ ମାଲଞ୍ଚ, ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ୱିଲେପନଂ;

ୱିହାରଂ ସଙ୍ଘ ଅଦାସିଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା;

ତେନ ମଯ୍ହଂ ଇଦଂ ଲଦ୍ଧଂ, ୱସଂ ୱତ୍ତେମି ନନ୍ଦନେ।

୧୧୪୫।

‘‘ନନ୍ଦନେ ଚ ୱନେ ରମ୍ମେ, ନାନାଦିଜଗଣାଯୁତେ;

ରମାମି ନଚ୍ଚଗୀତେହି, ଅଚ୍ଛରାହି ପୁରକ୍ଖତୋ’’ତି।

୧୧୩୪। ତତ୍ଥ ସବ୍ବତୋପଭନ୍ତି ସବ୍ବଭାଗେହି ପଭାସନ୍ତଂ ପଭାମୁଞ୍ଚନକଂ। କିଙ୍କିଣିଜାଲକପ୍ପିତନ୍ତି କପ୍ପିତକିଙ୍କିଣିକଜାଲଂ।

୧୧୩୫।ସବ୍ବେ ୱେଳୁରିୟାମୟାତି ସବ୍ବେ ଥମ୍ଭା ୱେଳୁରିୟମଣିମୟା। ତତ୍ଥ ପନ ଏକମେକାୟ ଅଂସିୟାତି ଅଟ୍ଠଂସେସୁ ଥମ୍ଭେସୁ ଏକମେକସ୍ମିଂ ଅଂସଭାଗେ। ରତନା ସତ୍ତ ନିମ୍ମିତାତି ସତ୍ତରତନକଞ୍ଚନିମ୍ମିତା, ଏକେକୋ ଅଂସୋ ସତ୍ତରତନମୟୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୧୩୬।‘‘ୱେଳୁରିୟସୁୱଣ୍ଣସ୍ସା’’ତିଆଦିନା ନାନାରତନାନି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ୱେଳୁରିୟସୁୱଣ୍ଣସ୍ସାତି ୱେଳୁରିୟେନ ଚ ସୁୱଣ୍ଣେନ ଚ ନିମ୍ମିତା, ଚିତ୍ତ୍ରାତି ୱା ଯୋଜନା। କରଣତ୍ଥେ ହି ଇଦଂ ସାମିୱଚନଂ। ଫଲିକା ରୂପିୟସ୍ସ ଚାତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନୟୋ। ମସାରଗଲ୍ଲମୁତ୍ତାହୀତି କବରମଣୀହି। ଲୋହିତଙ୍ଗମଣୀହି ଚାତି ରତ୍ତମଣୀହି।

୧୧୩୭।ନ ତଞ୍ହଦ୍ଧଂସତୀ ରଜୋତି ମଣିମୟଭୂମିକତ୍ତା ନ ତସ୍ମିଂ ୱିମାନେ ରଜୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ଗୋପାନସୀଗଣାତି ଗୋପାନସୀସମୂହା। ପୀତାତି ପୀତୱଣ୍ଣା, ସୁୱଣ୍ଣମୟା ଚେୱ ଫୁସ୍ସରାଗାଦିମଣିମୟା ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। କୂଟଂ ଧାରେନ୍ତୀତି ସତ୍ତରତନମୟଂ କଣ୍ଣିକଂ ଧାରେନ୍ତି।

୧୧୩୮-୯।ନାନାରତନଗବ୍ଭେହୀତି ନାନାରତନମୟେହି ୱରକେହି। ୱେଦିୟାତି ୱେଦିକା। ଚତସ୍ସୋତି ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଚତସ୍ସୋ। ତେନାହ ‘‘ସମନ୍ତା ଚତୁରୋ ଦିସା’’ତି।

୧୧୪୦।ମହପ୍ପଭୋତି ମହାଜୁତିକୋ। ଉଦୟନ୍ତୋତି ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ। ଭାଣୁମାତି ଆଦିଚ୍ଚୋ।

୧୧୪୩।ସେହି ପାଣିଭୀତି କାୟସାରଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପାଣୀହି ତଂ ତଂ କିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିହାରଂ ସଙ୍ଘ କାରେସିନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା ସେହି ପାଣିଭୀତି ତତ୍ଥ ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦସ୍ମିଂ ଗନ୍ଧଞ୍ଚ ମାଲଞ୍ଚ ପଚ୍ଚୟଞ୍ଚ ୱିଲେପନଞ୍ଚ ପୂଜାୱସେନ। ଯଥା କଥଂ? ୱିହାରଞ୍ଚ ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା ସଙ୍ଘନୋ ଅଦାସିଂ ପୂଜେସିଂ ନିୟ୍ୟାଦେସିଂ ଚାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

୧୧୪୪।ତେନାତି ତେନ ଯଥାୱୁତ୍ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ କାରଣଭୂତେନ। ମୟ୍ହନ୍ତି ମୟା। ଇଦନ୍ତି ଇଦଂ ପୁଞ୍ଞଫଲଂ, ଇଦଂ ୱା ଦିବ୍ବଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ। ତେନାହ ‘‘ୱସଂ ୱତ୍ତେମୀ’’ତି।

୧୧୪୫।ନନ୍ଦନେତି ନନ୍ଦିୟା ଦିବ୍ବସମିଦ୍ଧିୟା ଉପ୍ପଜ୍ଜନଟ୍ଠାନେ ଇମସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ, ତତ୍ଥାପି ୱିସେସତୋ ନନ୍ଦନେ ୱନେ ରମ୍ମେ, ଏୱଂ ରମଣୀୟେ ଇମସ୍ମିଂ ନନ୍ଦନେ ୱନେ ରମାମୀତି ଯୋଜନା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଏୱଂ ଦେୱତାୟ ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେ ଆୱିକତେ ଥେରୋ ସପରିୱାରସ୍ସ ତସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ତମତ୍ଥଂ ନିୱେଦେସି। ଭଗୱା ତଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ସୁୱଣ୍ଣୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଅମ୍ବୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଚମିଦଂମଣିଥୂଣନ୍ତି ଅମ୍ବୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ। ତେନ ସମୟେନ ରାଜଗହେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଦୁଗ୍ଗତପୁରିସୋ ପରେସଂ ଭତ୍ତୱେତନଭତୋ ହୁତ୍ୱା ଅମ୍ବୱନଂ ରକ୍ଖତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଗିମ୍ହସମୟେ ସୂରିୟାତପସନ୍ତତ୍ତେ ଉଣ୍ହୱାଲିକାନିସ୍ସାଠଇତେ ୱିପ୍ଫନ୍ଦମାନମରୀଚିଜାଲୱିହତେ ଭୂମିପ୍ପଦେସେ ତସ୍ସ ଅମ୍ବାରାମସ୍ସ ଅୱିଦୂରେନ ମଗ୍ଗେନ ସେଦାଗତେନ ଗତ୍ତେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ସଞ୍ଜାତଗାରୱବହୁମାନୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ମହା ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଘମ୍ମପରିଳାହୋ, ଅତିୱିୟ ପରିସ୍ସନ୍ତରୂପୋ ୱିୟ ଦିସ୍ସତି, ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ଅୟ୍ୟୋ ଇମଂ ଅମ୍ବାରାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମୁହୁତ୍ତଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ଅଦ୍ଧାନପରିସ୍ସମଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟା’’ତି। ଥେରୋ ୱିସେସତୋ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତପ୍ପସାଦଂ ପରିବ୍ରୂହେତୁକାମୋ ତଂ ଆରାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲେ ନିସୀଦି।

ପୁନ ସୋ ପୁରିସୋ ଆହ ''ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ନ୍ହାୟିତୁକାମତ୍ଥ, ଅହଂ ଇତୋ କୂପତୋ ଉଦକଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ନ୍ହାପେସ୍ସାମି, ପାନୀୟଞ୍ଚ ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ଥେରୋପି ଅଧିୱାସେସି ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ। ସୋ କୂପତୋ ଉଦକଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ଥେରଂ ନ୍ହାପେସି, ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଚ ହତ୍ଥପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ପାନୀୟଂ ଉପନେସି। ଥେରୋ ପାନୀୟଂ ପିୱିତ୍ୱା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଦରଥୋ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଉଦକଦାନେ ଚେୱ ନ୍ହାପନେ ଚ ଅନୁମୋଦନଂ ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଥ ସୋ ପୁରିସୋ ''ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତସ୍ସ ୱତ ଥେରସ୍ସ ଘମ୍ମପରିଳାହଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେସିଂ, ବହୁଂ ୱତ ମୟା ପୁଞ୍ଞଂ ପସୁତ''ନ୍ତି ଉଳାରପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେସି। ସୋ ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଇମାହି ଗାଥାହି କତପୁଞ୍ଞଂ ପୁଚ୍ଛି।

୧୧୪୬।

''ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନଂ, ସମନ୍ତତୋ ଦ୍ୱାଦସ ୟୋଜନାନି;

କୂଟାଗାରା ସତ୍ତସତା ଉଳାରା, ୱେଳୁରିୟଥମ୍ଭା ରୁଚକତ୍ଥତା ସୁଭା।

୧୧୪୭।

''ତତ୍ଥଚ୍ଛସି ପିୱସି ଖାଦସି ଚ, ଦିବ୍ବା ଚ ୱୀଣା ପୱଦନ୍ତି ୱଗ୍ଗୁଂ;

ଦିବ୍ବା ରସା କାମଗୁଣେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ, ନାରିୟୋ ଚ ନଚ୍ଚନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣଛନ୍ନା।

୧୧୪୮।

''କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ...ପେ...

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ''ତି।

୧୧୫୦।

''ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ...ପେ...

ୟସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ''।

୧୧୫୧।

''ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେ, ପତପନ୍ତେ ଦିୱଙ୍କରେ;

ପରେସଂ ଭତକୋ ପୋସୋ, ଅମ୍ବାରାମମସିଞ୍ଚତି।

୧୧୫୨।

''ଅଥ ତେନାଗମା ଭିକ୍ଖୁ, ସାରିପୁତ୍ତୋତି ୱିସ୍ସୁତୋ;

କିଲନ୍ତରୂପୋ କାୟେନ, ଅକିଲନ୍ତୋୱ ଚେତସା।

୧୧୫୩।

''ତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱାନ ଆୟନ୍ତଂ, ଅୱୋଚଂ ଅମ୍ବସିଞ୍ଚକୋ;

ସାଧୁ ତଂ ଭନ୍ତେ ନ୍ହାପେୟ୍ୟଂ, ଯଂ ମମସ୍ସ ସୁଖାୱହଂ।

୧୧୫୪।

‘‘ତସ୍ସ ମେ ଅନୁକମ୍ପାଯ, ନିକ୍ଖିପି ପତ୍ତଚୀୱରଂ;

ନିସୀଦି ରୁକ୍ଖମୂଲସ୍ମିଂ, ଛାଯାଯ ଏକଚୀୱରୋ।

୧୧୫୫।

‘‘ତଞ୍ଚ ଅଚ୍ଛେନ ୱାରିନା, ପସନ୍ନମାନସୋ ନରୋ;

ନ୍ହାପଯୀ ରୁକ୍ଖମୂଲସ୍ମିଂ, ଛାଯାଯ ଏକଚୀୱରଂ।

୧୧୫୬।

‘‘ଅମ୍ବୋ ଚ ସିତ୍ତୋ ସମଣୋ ଚ ନ୍ହାପିତୋ,

ମଯା ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୁତଂ ଅନପ୍ପକଂ;

ଇତି ସୋ ପୀତିଯା କାଯଂ, ସବ୍ବଂ ଫରତି ଅତ୍ତନୋ।

୧୧୫୭।

‘‘ତଦେୱ ଏତ୍ତକଂ କମ୍ମଂ, ଅକାସିଂ ତାଯ ଜାତିଯା;

ପହାଯ ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଉପପନ୍ନୋମ୍ହି ନନ୍ଦନଂ।

୧୧୫୮।

‘‘ନନ୍ଦନେ ଚ ୱନେ ରମ୍ମେ, ନାନାଦିଜଗଣାଯୁତେ;

ରମାମି ନଚ୍ଚଗୀତେହି, ଅଚ୍ଛରାହି ପୁରକ୍ଖତୋ’’ତି। –

ସୋପି ତସ୍ସ ଇମାହି ଗାଥାହି ବ୍ୟାକାସି।

୧୧୫୧। ତତ୍ଥ ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେତି ଆସାଳ୍ହିମାସେ। ପତପନ୍ତେତି ଅତିୱିଯ ଦିପ୍ପନ୍ତେ, ସବ୍ବସୋ ଉଣ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିୱଙ୍କରେତି ଦିୱାକରେ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଅସିଞ୍ଚତୀତି ସିଞ୍ଚତି, -କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ, ସିଞ୍ଚତି ଅମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେସୁ ଧୁୱଂ ଜଲସେକଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅସିଞ୍ଚଥା’’ତି ଚ ପାଠୋ, ସିଞ୍ଚିତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅସିଞ୍ଚହ’’ନ୍ତି ଚ ପଠନ୍ତି, ପରେସଂ ଭତକୋ ପୋସୋ ହୁତ୍ୱା ତଦା ଅମ୍ବାରାମଂ ଅସିଞ୍ଚିଂ ଅହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୧୫୨।ତେନାତି ଯେନ ଦିସାଭାଗେନ ସୋ ଅମ୍ବାରାମୋ, ତେନ ଅଗମା ଅଗଞ୍ଛି। ଅକିଲନ୍ତୋୱ ଚେତସାତି ଚେତୋଦୁକ୍ଖସ୍ସ ମଗ୍ଗେନେୱ ପହୀନତ୍ତା ଚେତସା ଅକିଲନ୍ତୋପି ସମାନୋ କିଲନ୍ତରୂପୋ କାଯେନ ତେନ ମଗ୍ଗେନ ଅଗମାତି ଯୋଜନା।

୧୧୫୩-୪।ଅୱୋଚଂ ଅହଂ ତଦା ଅମ୍ବସିଞ୍ଚକୋ ହୁତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ଏକଚୀୱରୋତି ନ୍ହାଯିତୁକାମୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୧୧୫୬।ଇତୀତି ଏୱଂ ‘‘ଅମ୍ବୋ ଚ ସିତ୍ତୋ, ସମଣୋ ଚ ନ୍ହାପିତୋ, ମଯା ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୁତଂ ଅନପ୍ପକଂ, ଏକେନେୱ ପଯୋଗେନ ତିୱିଧୋପି

ଅହ୍ନୋ ସାଧୁତୋ’’ତି ଇମିନାକାରେନ ପଓତ୍ତାୟ ପୀତିୟା ସୋ ପୁରିସୋ ଅତ୍ତନୋ ସଙ୍କଂ କାୟଂ ଫରତି, ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟଂ କରୋତୀତି ଯୋଜନା। ଅତୀତତ୍ଥେ ଚେତଂ ୱତ୍ତମାନୱଚନଂ, ଫରୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୧୫୭।ତଦେୱ ଏତ୍ତକଂ କମ୍ମନ୍ତି ତଂ ଏତ୍ତକଂ ଏୱଂ ପାନୀୟଦାନମତ୍ତକଂ କମ୍ମଂ ଅକାସିଂ, ତାୟ ତସ୍ସଂ ଜାତିୟଂ ଅଞ୍ଞଂ ନାନୁସ୍ସରାମୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଅମ୍ବୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଗୋପାଲୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଦିସ୍ୱାନଦେୱଂ ପଟିପୁଚ୍ଛି ଭିକ୍ଖୂତି ଗୋପାଲୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ୱେଳୁୱନେ। ତେନ ସମୟେନ ରାଜଗହୱାସୀ ଅଞ୍ଞତରୋ ଗୋପାଲକୋ ପାତରାସତ୍ଥାୟ ପିଲୋତିକାୟ ପୁଟବଦ୍ଧଂ କୁମ୍ମାସଂ ଗହେତ୍ୱା ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗାୱୀନଂ ଚରଣଟ୍ଠାନଭୂତଂ ଗୋଚରଭୂମିଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ତଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ‘‘ଅୟଂ ଇଦାନେୱ କାଲଂ କରିସ୍ସତି, ମୟ୍ହଞ୍ଚ କୁମ୍ମାସଂ ଦତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଚ ଞତ୍ୱା ତସ୍ସ ସମୀପଂ ଅଗମାସି। ସୋ ୱେଲଂ ୱଲୋକେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ କୁମ୍ମାସଂ ଦାତୁକାମୋ ଅହୋସି। ତେନ ଚ ସମୟେନ ଗାୱିୟୋ ମାସକ୍ଖେତ୍ତଂ ପୱିସନ୍ତି। ଅଥ ସୋ ଗୋପାଲୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଥେରସ୍ସ କୁମ୍ମାସଂ ଦଦେୟ୍ୟଂ, ଉଦାହୁ ଗାୱିୟୋ ମାସକ୍ଖେତ୍ତତୋ ନୀହରେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ମାସସାମିକା ମଂ ଯଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ କରୋନ୍ତୁ, ଥେରେ ପନ ଗତେ କୁମ୍ମାସଦାନନ୍ତରାୟୋ ମେ ସିୟା, ହନ୍ଦାହଂ ପଠମଂ ଅୟ୍ୟସ୍ସ କୁମ୍ମାସଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ଥେରସ୍ସ ଉପନେସି। ପଟିଗ୍ଗହେସି ଥେରୋ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟ।

ଅଥ ନଂ ଗାୱିୟୋ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ପରିସ୍ସୟଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ୱେଗେନ ଉପଧାୱନ୍ତଂ ପାଦେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ଆସୀୱିସୋ ଡଂସି। ଥେରୋପି ତଂ ଅନୁକମ୍ପମାନୋ ତଂ କୁମ୍ମାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଆରଭି। ଗୋପାଲକୋପି ଗାୱିୟୋ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଆଗତୋ ଥେରଂ କୁମ୍ମାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଉଳାରଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ତାୱଦେୱସ୍ସ ସକଲସରୀରଂ ୱିସଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରି। ମୁହୁତ୍ତମେୱ ୱେଗେ ମୁଦ୍ଧପତ୍ତେ କାଲମକାସି, କାଲକତୋ ଚ ତାୱତିଂସେସୁ ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକେ କନକୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଦିସ୍ୱା ଇମାହି ଗାଥାହି ପଟିପୁଚ୍ଛି –

୧୧୫୯।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ଦେୱଂ ପଟିପୁଚ୍ଛି ଭିକ୍ଖୁ, ଉଚ୍ଚେ ୱିମାନମ୍ହି ଚିରଟ୍ଠିତିକେ;

ଆମୁତ୍ତହତ୍ଥାଭରଣଂ ଯସସ୍ସିଂ, ଦିବ୍ବେ ୱିମାନମ୍ହି ଯଥାପି ଚନ୍ଦିମା।

୧୧୬୦।

‘‘ଅଲଙ୍କତୋ ମଲ୍ୟଧରୋ ସୁୱତ୍ଥୋ, ସୁକୁଣ୍ଡଲୀ କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୁ;

ଆମୁତ୍ତହତ୍ଥାଭରଣୋ ଯସସ୍ସୀ, ଦିବ୍ବେ ୱିମାନମ୍ହି ଯଥାପି ଚନ୍ଦିମା।

୧୧୬୧।

‘‘ଦିବ୍ବା ଚ ୱୀଣା ପୱଦନ୍ତି ୱଗ୍ଗୁଂ; ଅଟ୍ଠଟ୍ଠକା ସିକ୍ଖିତା ସାଧୁରୂପା;

ଦିବ୍ବା ଚ କଞ୍ଞା ତିଦସଚରା ଉଳାରା, ନଚ୍ଚନ୍ତି ଗାୟନ୍ତି ପମୋଦୟନ୍ତି।

୧୧୬୨।

‘‘ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାୱୋ…ପେ…

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସଵ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ସୋପି ତସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି –

୧୧୬୩। ‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ…ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୧୬୪।

‘‘ଅହଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ, ସଙ୍ଗମ୍ମ ରକ୍ଖିସ୍ସଂ ପରେସଂ ଧେନୁଯୋ;

ତତୋ ଚ ଆଗା ସମଣୋ ମମନ୍ତିକେ, ଗାୱୋ ଚ ମାସେ ଅଗମଂସୁ ଖାଦିତୁଂ।

୧୧୬୫।

‘‘ଦ୍ୱଯଜ୍ଜ କିଚ୍ଚଂ ଉଭଯଞ୍ଚ କାରିଯଂ, ଇଚ୍ଚେୱହଂ ଭନ୍ତେ ତଦା ୱିଚିନ୍ତଯିଂ;

ତତୋ ଚ ସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଦ୍ଧ ଯୋନିସୋ, ‘ଦଦାମି ଭନ୍ତେ’ତି ଖିପିଂ ଅନନ୍ତକଂ।

୧୧୬୬।

‘‘ସୋ ମାସଖେତ୍ତଂ ତୁରିତୋ ଅୱାସରିଂ, ପୁରା ଅଯଂ ଭଞ୍ଜତି ଯସ୍ସିଦଂ ଧନଂ;

ତତୋ ଚ କଣ୍ହୋ ଉରଗୋ ମହାୱିସୋ, ଅଡଂସି ପାଦେ ତୁରିତସ୍ସ ମେ ସତୋ।

୧୧୬୭।

‘‘ସ୍ୱାହଂ ଅଟ୍ଟୋମ୍ହି ଦୁକ୍ଖେନ ପୀଳିତୋ, ଭିକ୍ଖୁ ଚ ତଂ ସାମଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାନନ୍ତକଂ;

ଅହାସି କୁମ୍ମାସଂ ମମାନୁକମ୍ପଯା, ତତୋ ଚୁତୋ କାଲକତୋମ୍ହି ଦେୱତା।

୧୧୬୮।

‘‘ତଦେୱ କମ୍ମଂ କୁସଲଂ କତଂ ମଯା, ସୁଖଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଅନୁଭୋମି ଅତ୍ତନା;

ତଯା ହି ଭନ୍ତେ ଅନୁକମ୍ପିତୋ ଭୁସଂ, କତଞ୍ଞୁତାଯ ଅଭିୱାଦଯାମି ତଂ।

୧୧୬୯।

‘‘ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ଚ, ଅଞ୍ଞୋ ମୁନି ନତ୍ଥି ତଯାନୁକମ୍ପକୋ;

ତଯା ହି ଭନ୍ତେ ଅନୁକମ୍ପିତୋ ଭୁସଂ, କତଞ୍ଞୁତାଯ ଅଭିୱାଦଯାମି ତଂ।

୧୧୭୦।

‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରସ୍ମିଂ ୱା ପନ, ଅଞ୍ଞୋ ମୁନୀ ନତ୍ଥି ତଯାନୁକମ୍ପକୋ;

ତଯା ହି ଭନ୍ତେ ଅନୁକମ୍ପିତୋ ଭୁସଂ, କତଞ୍ଞୁତାଯ ଅଭିୱାଦଯାମି ତ’’ନ୍ତି।

ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଅତ୍ତନା ଚ ଦେୱତାଯ ଚ କଥିତନିଯାମେନେୱ ତଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ତମତ୍ଥଂ ପଚ୍ଚନୁଭାସିତ୍ୱା ତଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱଂ ‘‘ଦିସ୍ୱାନ ଦେୱଂ ପଟିପୁଚ୍ଛି ଭିକ୍ଖୁ’’ତିଆଦିମାହ।

୧୧୫୯। ତତ୍ଥ ଦେୱନ୍ତି ଗୋପାଲଦେୱପୁତ୍ତଂ। ଭିକ୍ଖୂତି ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ସନ୍ଧାଯ ସତ୍ଥା ୱଦତି। ସୋ ହି ସଙ୍ଖସୋ ଭିନ୍ନକିଲେସତାଯ ଭିକ୍ଖୁ। ୱିମାନସ୍ସ ବହୁକାଲାୱଟ୍ଠାଯିତାଯ କପ୍ପଟ୍ଠିତିକତାଯ ଏୱ ୱା ‘‘ଚିରଟ୍ଠିତିକେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ‘‘ଚିରଟ୍ଠିତିକ’’ନ୍ତିପି କେଚି ପଠନ୍ତି। ତଞ୍ହି ‘‘ଦେୱ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ସୋପି ହି ସଟ୍ଠିସତସହସ୍ସାଧିକା ତିସ୍ସୋ ୱସ୍ସକୋଟିଯୋ ତତ୍ଥ ଅୱଟ୍ଠାନତୋ ‘‘ଚିରଟ୍ଠିତିକେ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଲଭତି। ଯଥାପି ଚନ୍ଦିମାତି ଯଥା ଚନ୍ଦିମା ଦେୱପୁତ୍ତୋ କନ୍ତସୀତଲମନୋହରକିରଣଜାଲସମୁଜ୍ଜଲେ ଅତ୍ତନୋ ଦିବ୍ବେ ୱିମାନମ୍ହି ୱିରୋଚତି, ଏୱଂ ୱିରୋଚମାନନ୍ତି ୱଚନସେସୋ।

୧୧୬୦।ଅଲଙ୍କତୋତିଆଦି ତସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତାକାରଦସ୍ସନଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ।

୧୧୬୪।ସଙ୍ଗମ୍ମାତି ସଙ୍ଗମେତ୍ୱା, ସଙ୍ଗମ୍ମାତି ୱା ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା। ହେଦ୍ୱଙ୍ଖୋପି ହି ଇଧ ଅନ୍ତୋନୀତୋ, ବହୂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଗାତି ଆଗଞ୍ଛି। ମାସେତି ମାସସସ୍ସାନି।

୧୧୬୫।ଦ୍ୱଯଜ୍ଜାତି ଦ୍ୱଯଂ ଅଜ୍ଜ ଏତରହି କିଚ୍ଚଂ କାତବ୍ବଂ। ଉଭଯଞ୍ଚ କାରିଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତସ୍ସେୱତ୍ଥସ୍ସ ପରିଯାଯୱଚନଂ। ସଞ୍ଞନ୍ତି ଧମ୍ମସଞ୍ଞଂ। ତେନାହ ‘‘ଯୋନିସୋ’’ତି ପଟିଲଦ୍ଧାତି ପଟିଲଭିତ୍ୱା। ଖିପିନ୍ତି ପନିଗ୍ଗାହାପନୱସେନ ହତ୍ଥେ ଖିପିଂ। ଅନନ୍ତକନ୍ତି ନନ୍ତକଂ କୁମ୍ମାସଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତଂ ପିଲୋତିକଂ। ଅ-କାରୋ ଚେତ୍ଥ ନିପାତମତ୍ତଂ।

୧୧୬୬।ସୋତି ସୋ ଅହଂ। ତୁରିତୋତି ତୁରିତୋ ସମ୍ଭମନ୍ତୋ। ଅୱାସରିନ୍ତି ଉପଗଞ୍ଛିଂ, ପାୱିସିଂ ୱା। ପୁରା ଅଯଂ ଭଞ୍ଜତି ଯସ୍ସିଦଂ ଧନନ୍ତି ଯସ୍ସ ଖେତ୍ତସାମିକସ୍ସ ଇଦଂ ମାସସସ୍ସଂ ଧନଂ, ତଂ ଅଯଂ ଗୋଗଣୋ ଭଞ୍ଜତି ପୁରା ତସ୍ସ ଭଞ୍ଜନତୋ, ଆମଦ୍ଦନତୋ ପୁରେତରମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋତି ତତ୍ଥ। ତୁରିତସ୍ସ ମେ ସତୋତି ସମ୍ଭମନ୍ତସ୍ସ ମେ ସମାନସ୍ସ, ସହସା ଗମନେନ ମଗ୍ଗେ କଣ୍ହସପ୍ପଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ଗତସ୍ସାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୧୧୬୭।ଅଚ୍ଚୋମ୍ହି ଦୁକ୍ଖେନ ପୀଳିତୋତି ତେନ ଆସୀୱିସଡଂସନେନ ଅଚ୍ଚୋ ଅଚ୍ଚିତୋ ଉପଦ୍ଦୁତୋ ମରଣଦୁକ୍ଖେନ ବାଧିତୋ ଭୱାମି। ଅହାସୀତି ଅଚ୍ଛୋହରି, ପରିଭୁଞ୍ଜୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋ ଚୁତୋ କାଲକତୋମ୍ହି ଦେୱତାତି ତତୋ ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱତୋ ଚୁତୋ ମରଣକାଲପ୍ପତ୍ତିଯା, ତତ୍ଥ ୱା ଆଯୁସଙ୍ଖାରସ୍ସ ଖେପନସଙ୍ଖାତସ୍ସ କାଲସ୍ସ କତତ୍ତା କାଲକତୋ, ତଦନନ୍ତରମେୱ ଚ ଅମ୍ହି ଦେୱତା ଦେୱତ୍ତଭାୱପ୍ପତ୍ତିଯା ଦେୱତା ହୋମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୧୬୯।ତଯାତି ତଯା ସଦିସୋ ଅଞ୍ଞୋ ମୁନି ମୋନେଯ୍ୟଗୁଣଯୁତ୍ତୋ ଇସି ନତ୍ଥି। ତଯାତି ୱା ନିସ୍ସକ୍କେ ଇଦଂ କରଣୱଚନଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଗୋପାଲୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। କଣ୍ଡକୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ପୁଣ୍ଣମାସେଯଥା ଚନ୍ଦୋତି କଣ୍ଡକୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଗତୋ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ କଣ୍ଡକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସକଭୱନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦିବ୍ବଯାନଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ମହତିଯା ଦେୱିଦ୍ଧିଯା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଦିସ୍ୱା ସଞ୍ଜାତଗାରୱବହୁମାନୋ ସହସା ଯାନତୋ ଓରୁଯ୍ହ ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସିରସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ –

୧୧୭୧।

‘‘ପୁଣ୍ଣମାସେ ଯଥା ଚନ୍ଦୋ, ନକ୍ଖତ୍ତପରିୱାରିତୋ;

ସମନ୍ତା ଅନୁପରିଯାତି, ତାରକାଧିପତୀ ସସୀ।

୧୧୭୨।

‘‘ତଥୂପମଂ ଇଦଂ ବ୍ଯମ୍ହଂ, ଦିବ୍ଯଂ ଦେୱପୁରମ୍ହି ଚ;

ଅତିରୋଚତି ୱଣ୍ଣେନ, ଉଦଯନ୍ତୋୱ ରଂସିମା।

୧୧୭୩।

‘‘ୱେଳୁରିଯସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ, ଫଲିକା ରୂପିଯସ୍ସ ଚ;

ମସାରଗଲ୍ଲମୁତ୍ତାହି, ଲୋହିତଙ୍ଗମଣୀହି ଚ।

୧୧୭୪।

‘‘ଚିତ୍ରା ମନୋରମା ଭୂମି, ୱେଳୁରିଯସ୍ସ ସନ୍ଥତା;

କୂଟାଗାରା ସୁଭା ରମ୍ମା, ପାସାଦୋ ତେ ସୁମାପିତୋ।

୧୧୭୫।

‘‘ରମ୍ମା ଚ ତେ ପୋକ୍ଖରଣୀ, ପୁଥୁଲୋମନିସେୱିତା;

ଅଚ୍ଛୋଦକା ୱିପ୍ପସନ୍ନା, ସୋଣ୍ଣୱାଲୁକସନ୍ଥତା।

୧୧୭୬।

‘‘ନାନାପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନା, ପୁଣ୍ଡରୀକସମୋତତା;

ସୁରଭିଂ ସମ୍ପୱାଯନ୍ତି, ମନୁଞ୍ଞା ମାଲୁତେରିତା।

୧୧୭୭।

‘‘ତସ୍ସା ତେ ଉଭତୋ ପସ୍ସେ, ୱନଗୁମ୍ବା ସୁମାପିତା;

ଉପେତା ପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖେହି, ଫଲରୁକ୍ଖେହି ଚୂଭଯଂ।

୧୧୭୮।

‘‘ସୋୱଣ୍ଣପାଦେ ପଲ୍ଲଙ୍କେ, ମୁଦୁକେ ଗୋନକତ୍ଥତେ;

ନିସିନ୍ନଂ ଦେୱରାଜଂୱ, ଉପତିଟ୍ଠନ୍ତି ଅଚ୍ଛରା।

୧୧୭୯।

‘‘ସବ୍ବାଭରଣସଞ୍ଛନ୍ନା , ନାନାମାଲାୱିଭୂସିତା;

ରମେନ୍ତି ତଂ ମହିଦ୍ଧିକଂ, ୱସୱତ୍ତୀୱ ମୋଦସି।

୧୧୮୦।

‘‘ଭେରିସଙ୍ଖମୁଦିଙ୍ଗାହି, ୱୀଣାହି ପଣୱେହି ଚ;

ରମସି ରତିସମ୍ପନ୍ନୋ, ନଚ୍ଚଗୀତେ ସୁୱାଦିତେ।

୧୧୮୧।

‘‘ଦିବ୍ବା ତେ ୱିୱିଧା ରୂପା, ଦିବ୍ବା ସଦ୍ଦା ଅଥୋ ରସା;

ଗନ୍ଧା ଚ ତେ ଅଧିପ୍ପେତା, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଚ ମନୋରମା।

୧୧୮୨।

‘‘ତସ୍ମିଂ ୱିମାନେ ପୱରେ, ଦେୱପୁତ୍ତ ମହପ୍ପଭୋ;

ଅତିରୋଚସି ୱଣ୍ଣେନ, ଉଦୟନ୍ତୋୱ ଭାଣୁମା।

୧୧୮୩।

‘‘ଦାନସ୍ସ ତେ ଇଦଂ ଫଲଂ, ଅଥୋ ସୀଲସ୍ସ ୱା ପନ;

ଅଥୋ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମସ୍ସ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି। –

ଅଧିଗତସମ୍ପତ୍ତିକିତ୍ତନମୁଖେନ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି।

୧୧୮୪।

‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିୟାକାସି, ୟସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’’।

୧୧୮୫।

‘‘ଅହଂ କପିଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ, ସାକିୟାନଂ ପୁରୁତ୍ତମେ;

ସୁଦ୍ଧୋଦନସ୍ସ ପୁତ୍ତସ୍ସ, କଣ୍ଠକୋ ସହଜୋ ଅହଂ।

୧୧୮୬।

‘‘ୟଦା ସୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତାୟଂ, ବୋଧାୟ ମଭିନିକ୍ଖମି;

ସୋ ମଂ ମୁଦୂହି ପାଣୀହି, ଜାଲିତମ୍ବନଖେହି ଚ।

୧୧୮୭।

‘‘ସଞ୍ଚିଂ ଆକୋଟୟିତ୍ୱାନ, ୱହ ସମ୍ପାତି ଚକ୍ରୱି;

‘ଅହଂ ଲୋକଂ ତାରୟିସ୍ସଂ, ପତ୍ତୋ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମଂ’।

୧୧୮୮।

‘‘ତଂ ମେ ଗିରଂ ସୁଣନ୍ତସ୍ସ, ହାସୋ ମେ ୱିପୁଲୋ ଅହୁ;

ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ସୁମନୋ, ଅଭିସୀସିଂ ତଦା ଅହଂ।

୧୧୮୯।

‘‘ଅଭିରୂଳ୍ହଞ୍ଚ ମଂ ଞତ୍ୱା, ସକ୍ୟପୁତ୍ତଂ ମହାୟସଂ;

ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ମୁଦିତୋ, ୱହିସ୍ସଂ ପୁରିସୁତ୍ତମଂ।

୧୧୯୦।

‘‘ପରେସଂ ୱିଜିତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଉଗ୍ଗତସ୍ମିଂ ଦିୱାକରେ;

ମମଂ ଛନ୍ନଞ୍ଚ ଓହାୟ, ଅନପେକ୍ଖୋ ସୋ ଅପକ୍କମି।

୧୧୯୧।

‘‘ତସ୍ସ ତମ୍ବନଖେ ପାଦେ, ଜିୱ୍ହାୟ ପରିଲେହିସଂ;

ଗଚ୍ଛନ୍ତଞ୍ଚ ମହାୱୀରଂ, ରୁଦମାନୋ ଉଦିକ୍ଖିସଂ।

୧୧୯୨।

‘‘ଅଦସ୍ସନେନହଂ ତସ୍ସ, ସକ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ ସିରୀମତୋ;

ଅଲତ୍ଥଂ ଗରୁକାବାଧଂ, ଖିପ୍ପଂ ମେ ମରଣଂ ଅହୁ।

୧୧୯୩।

‘‘ତସ୍ସେୱ ଆନୁଭାୱେନ, ୱିମାନଂ ଆୱସାମିଦଂ;

ସବ୍ବକାମଗୁଣୋପେତଂ, ଦେୱୋ ଦେୱପୁରମ୍ହି ୱା।

୧୧୯୪।

‘‘ୟଞ୍ଚ ମେ ଅହୁୱା ହାସୋ, ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାନ ବୋଧିୟା;

ତେନେୱ କୁସଲମୂଲେନ, ଫୁସିସ୍ସଂ ଆସୱକ୍ଖୟଂ।

୧୧୯୫।

‘‘ସଚେ ହି ଭନ୍ତେ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସି, ସମ୍ବୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ;

ମମାପି ନଂ ୱଚନେନ, ସିରସା ୱଜ୍ଜାସି ୱନ୍ଦନଂ।

୧୧୯୬।

‘‘ଅହମ୍ପି ଦଟ୍ଠୁଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସଂ, ଜିନଂ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲଂ;

ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତି, ଲୋକନାଥାନ ତାଦିନ’’ନ୍ତି। –

ସୋପି ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମଂ କଥେସି। ଅୟଞ୍ହି ଅନନ୍ତରେ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତେନ ସହଜାତୋ କଣ୍ଡକୋ ଅସ୍ସରାଜା ଅହୋସି। ସୋ ଅଭିନିକ୍ଖମନସମୟେ ଅଭିରୁଳ୍ହୋ ତେନେୱ ରତ୍ତାୱସେସେନ ତୀଣି ରଜ୍ଜାନି ମହାପୁରିସଂ ଅତିକ୍କମାପେତ୍ୱା ଅନୋମାନଦୀତୀରଂ ସମ୍ପାପେସି। ଅଥ ସୋ ମହାସତ୍ତେନ ସୂରିୟେ ଉଗ୍ଗତେ ଘଟିକାରମହାବ୍ରହ୍ମୁନା ଉପନୀତାନି ପତ୍ତଚୀୱରାନି ଗହେତ୍ୱା ପଦ୍ଧଜିତ୍ୱା ଛନ୍ନେନ ସଦ୍ଧିଂ କପିଲୱତ୍ଥୁଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ। ସିନେହଭାରିକେନ ହଦୟେନ ମହାପୁରିସସ୍ସ ପାଦେ ଅତ୍ତନୋ ଜିୱ୍ହାୟ ଲେହିତ୍ୱା ପସାଦସୋମ୍ମାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଯାୱ ଦସ୍ସନପଥା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଦସ୍ସନୂପଚାରଂ ପନ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ଲୋକନାଥେ ‘‘ଏୱଂୱିଧଂ ନାମ ଲୋକଗ୍ଗନାୟକଂ ମହାପୁରିସଂ ଅହଂ ୱହିଂ, ସଫଲଂ ୱତ ମେ ସରୀରଂ ଅହୋସୀ’’ତି ପସନ୍ନମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ପୁନ ଚିରକାଲଂ ସଙ୍ଗତସ୍ସ ପେମସ୍ସ ୱସେନ ୱିୟୋଗଦୁକ୍ଖଂ ଅସହନ୍ତୋ ଭାୱିନିୟା ଦିଦ୍ଧସମ୍ପତ୍ତିୟା ୱସେନ ଧମ୍ମତାୟ ଚୋଦିୟମାନୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପୁଣ୍ଣମାସେ ଯଥା ଚନ୍ଦୋ…ପେ… ଅହଂ କପିଲୱତ୍ଥୁସ୍ମି’’ନ୍ତିଆଦି।

୧୧୭୧। ତତ୍ଥ ପୁଣ୍ଣମାସେତି ପୁଣ୍ଣମାସିୟଂ ସୁକ୍କପକ୍ଖେ ପନ୍ନରସିୟଂ। ତାରକାଧିପତୀତି ତାରକାନଂ ଅଧିପତି। ସସୀତି ସସଲଞ୍ଛନୱା। ‘‘ତାରକାଧିପ ଦିସ୍ସତୀ’’ତି କେଚି ପଠନ୍ତି, ତେସଂ ତାରକାଧିପାତି ଅୱିଭତ୍ତିକନିଦ୍ଦେସୋ, ତାରକାନଂ ଅଧିପୋ ହୁତ୍ୱା ଦିସ୍ସତି ଅନୁପରିଯାତି ଚାତି ଯୋଜନା କାତବ୍ବା।

୧୧୭୨।ଦିବ୍ବଂ ଦେୱପୁରମ୍ହି ଚାତି ଦେୱପୁରସ୍ମିମ୍ପି ଦିବ୍ବଂ। ଯଥା ମନୁସ୍ସାନଂ ଠାନତୋ ଦେୱପୁରଂ ଉତ୍ତମଂ, ଏୱଂ ଦେୱପୁରତୋ ଚାପି ଇଦଂ ତୱ ୱିମାନଂ ଉତ୍ତମନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ ‘‘ଅତିରୋଚତି ୱଣ୍ଣେନ, ଉଦୟନ୍ତୋୱ ରଂସିମା’’ତି, ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସୂରିୟୋ ୱିୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୧୭୩।ୱେଳୁରିୟସୁୱଣ୍ଣସ୍ସାତି ୱେଳୁରିୟେନ ସୁୱଣ୍ଣେନ ଚ ଇଦଂ ଥମ୍ଭଂ ନିମ୍ମିତନ୍ତି ୱଚନସେସେନ ଯୋଜନା। ଫଲିକାତି ଫଲିକମଣିନା।

୧୧୭୫।ପୋକ୍ଖରଣୀତି ପୋକ୍ଖରଣିୟୋ।

୧୧୭୭-୮।ତସ୍ସାତି ତସ୍ସା ପୋକ୍ଖରଣିୟା। ୱନଗୁମ୍ବାତି ଉୟ୍ୟାନେ ସୁପୁପ୍ଫଗଚ୍ଛେ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ଦେୱରାଜଂୱାତି ସକ୍କଂ ୱିୟ। ଉପତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ଉପଟ୍ଠାନଂ କରୋନ୍ତି।

୧୧୭୯।ସବ୍ବାଭରଣସଞ୍ଛନ୍ନାତି ସବ୍ବେହି ଇତ୍ଥାଲଙ୍କାରେହି ପଟିଚ୍ଛାଦିତା, ସବ୍ବସୋ ୱିଭୂସିତସରୀରାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱସୱତ୍ତୀୱାତି ୱସୱତ୍ତିଦେୱରାଜା ୱିୟ।

୧୧୮୦।ଭେରିସଙ୍ଖମୁଦିଙ୍ଗାହୀତି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଭେରୀହି ଚ ସଙ୍ଖେହି ଚ ମୁଦିଙ୍ଗେହି ଚାତି ଯୋଜନା। ରତିସମ୍ପନ୍ନୋତି ଦିବ୍ବାୟ ରତିୟା ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ। ନଚ୍ଚଗୀତେ ସୁୱାଦିତେତି ନଚ୍ଚେ ଚ ଗୀତେ ଚ ସୁନ୍ଦରେ ୱାଦିତେ ଚ, ନଚ୍ଚନେ ଚ ଗାୟନେ ଚ ସୁନ୍ଦରେ ୱାଦିତେ ଚ ହେତୁଭୂତେ। ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ହି ଏତଂ ଭୁମ୍ମଂ, ପୱତ୍ତିତେତି ୱା ୱଚନସେସୋ।

୧୧୮୧।ଦିବ୍ବା ତେ ୱିୱିଧା ରୂପାତି ଦେୱଲୋକପରିଯାପନ୍ନା ନାନପ୍ପକାରା ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ରୂପା ତୁୟ୍ହଂ ଅଧିପ୍ପେତା ଯଥାଧିପ୍ପେତା ମନୋରମା ୱିଜ୍ଜନ୍ତୀତି କିରିୟାପଦଂ ଆନେତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଦିବ୍ବା ସଦ୍ଦାତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

୧୧୮୫।କଣ୍ଡକୋ ସହଜୋ ଅହନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅହନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ‘‘ଅହୂ’’ତି କେଚି ପଠନ୍ତି, କଣ୍ଡକୋ ନାମ ଅସ୍ସରାଜା ମହାସତ୍ତେନ ସହ ଏକସ୍ମିଂୟେୱ

ଦିୱସେ ଜାତତ୍ତା ସହଜୋ ଅହୋସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୧୮୬।ଅଡ୍ଢରତ୍ତାଯନ୍ତି ଅଡ୍ଢରତ୍ତିଯଂ, ମଜ୍ଝିମଯାମସମଯେତି ଅତ୍ଥୋ। ବୋଧାଯ ମଭିନିକ୍ଖମୀତି ମ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ, ଅଭିସମ୍ବୋଧିଅତ୍ଥଂ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମୁଦୂହି ପାଣୀହୀତି ମୁଦୁହତ୍ଥତଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ୱଦତି। ଜାଲିତମ୍ବନଖେହୀତି ଜାଲୱନ୍ତେହି ଅଭିଲୋହିତନଖେହି। ତେନ ଜାଲହତ୍ଥତଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ତମ୍ବନଖତଂ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି।

୧୧୮୭।ସତ୍ଥି ନାମ ଜଙ୍ଘା, ଇଧ ପନ ସତ୍ଥିନୋ ଆସନ୍ନଟ୍ଠାନଭୂତୋ ଊରୁପ୍ପଦେସୋ ‘‘ସତ୍ଥୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଆକୋଟଯିତ୍ୱାନାତି ଅପ୍ଫୋଠେତ୍ୱା। ‘‘ୱହ ସଟ୍ଠା’’ତି ଚତ୍ୱ୍ରେୱୀତି ‘‘ସମ୍ମ କଣ୍ଡକ, ଅଜ୍ଜେକରତ୍ତିଂ ମଂ ୱହ, ମଯ୍ହଂ ଓପୱୁଯ୍ହଂ ହୋହୀ’’ତି ଚ କଥେସି। ୱହନେ ପନ ପଯୋଜନଂ ତଦା ମହାସତ୍ତେନ ଦସ୍ସିତଂ ୱଦନ୍ତୋ ‘‘ଅହଂ ଲୋକଂ ତାରଯିସ୍ସଂ, ପତ୍ତୋ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି ଆହ। ତେନ ‘‘ଅହଂ ଉତ୍ତମଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ତୋ ଅଧିଗତୋ ହୁତ୍ୱା ସଦେୱକଂ ଲୋକଂ ସଂସାରମହୋଘତୋ ତାରଯିସ୍ସାମି, ତସ୍ମା ନଯିଦଂ ଗମନଂ ଯଂକିଞ୍ଚୀତି ଚିନ୍ତେଯ୍ଯାସୀ’’ତି ଗମନେ ପଯୋଜନସ୍ସ ଅନୁତ୍ତରଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

୧୧୮୮-୯।ହାସୋତି ତୁଟ୍ଠି। ୱିପୁଲୋତି ମହାଉଳାରୋ। ଅଭିସୀସିନ୍ତି ଆସିସିଂ ଇଚ୍ଛିଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂ । ଅଭିରୂଳହଞ୍ଚ ମଂ ଞତ୍ୱା, ସକ୍ଯପୁତ୍ତଂ ମହାଯସନ୍ତି ପତ୍ଥଟୱିପୁଲଯସଂ ସକ୍ଯରାଜପୁତ୍ତଂ ମହାସତ୍ତଂ ମଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ନିସିନ୍ନଂ ଜାନିତ୍ୱା। ୱହିସ୍ସନ୍ତି ନେସିଂ।

୧୧୯୦-୯୧।ପରେସନ୍ତି ପରରାଜୂନଂ। ୱିଜିତନ୍ତି ଦେସଂ ପରରଜ୍ଜଂ। ୱହାଯାତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା। ଅପକ୍କମୀତି ଅପକ୍କମିତୁଂ ଆରଭି। ‘‘ପରିକ୍କଜୀ’’ତି ଚ ପଠନ୍ତି। ପରିଲେହିସନ୍ତି ପରିତୋ ଲେହିଂ। ଉଦିକ୍ଖିସନ୍ତି ଓଲୋକେସିଂ।

୧୧୯୨-୩।ଗରୁକାବାଧନ୍ତି ଗରୁକଂ ବାଳହଂ ଆବାଧଂ, ମରଣନ୍ତିକଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ଖିପ୍ପଂ ମେ ମରଣଂ ଅହୂ’’ତି। ସୋ ହି ଅନେକାସୁ ଜାତୀସୁ ମହାସତ୍ତେନ ଦଳହଭତ୍ତିକୋ ହୁତ୍ୱା ଆଗତୋ, ତସ୍ମା ୱିଯୋଗଦୁକ୍ଖଂ ସହିତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ’’ତି ପନ ସୁତ୍ୱା ନିରାମିସଂ ଉଳାରଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଞ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ତେନ ମରଣାନନ୍ତରଂ ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଉଳାରା ଚସ୍ସ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ପାତୁରହେସୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତସ୍ସେୱ ଆନୁଭାୱେନା’’ତି, ଠାନଗତସ୍ସ ପସାଦମଯପୁଞ୍ଞସ୍ସ ବଲେନ। ଦେୱୋ ଦେୱପୁରମ୍ହିୱାତି ତାୱତିଂସଭୱନେ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ୱିଯ।

୧୧୯୪।ଯଞ୍ଚମେ ଅହୁୱା ହାସୋ, ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାନ ବୋଧିଯାତି ‘‘ପତ୍ତୋ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି ପଠମତରଂ ବୋଧିସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ତଦା ମଯ୍ହଂ ହାସୋ ଅହୁ, ଯଂ ହାସସ୍ସ ଭୱନଂ ସୁସ୍ସନଂ, ତେନେୱ କୁସଲମୂଲେନ ତେନେୱ କୁସଲବୀଜେନ ଫୁସିସ୍ସନ୍ତି ଫୁସିସ୍ସାମି ପାପୁଣିସ୍ସାମି।

୧୧୯୫। ଏୱଂ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଯଥାଧିଗତାଯ ଅନାଗତାଯ ଭୱସମ୍ପତ୍ତିଯା କାରଣଭୂତଂ ଅତ୍ତନୋ କୁସଲକମ୍ମଂ କଥେନ୍ତୋ ଇଦାନି ଅତ୍ତନା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋପି ପୁରେତରଂ ଥେରେନ ସତ୍ଥୁ ୱନ୍ଦନଂ ପେସେନ୍ତୋ ‘‘ସଚେ’’ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ସଚେ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯାସୀତି ଯଦି ଗମିସ୍ସସି। ‘‘ସଚେ ଗଚ୍ଛସୀ’’ତି କେଚି ପଠନ୍ତି, ସୋ ଏୱତ୍ଥୋ। ମମାପି ନଂ ୱଚନେନାତି ନ କେୱଲଂ ତୱ ସଭାୱେନେୱ, ଅଥ ଖୋ ମମାପି ୱଚନେନ ଭଗୱନ୍ତଂ। ୱଜ୍ଜାସୀତି ୱଦେଯ୍ଯାସି, ମମାପି ସିରସା ୱନ୍ଦନନ୍ତି ଯୋଜନା।

୧୧୯୬। ଯଦିପି ଦାନି ୱନ୍ଦନଞ୍ଚ ପେସେମି, ପେସେତ୍ୱା ଏୱ ପନ ନ ତିଟ୍ଠାମୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅହମ୍ପି ଦଟ୍ଠୁଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସଂ, ଜିନଂ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲ’’ନ୍ତି। ଗମନେ ପନ ଦଳହତରଂ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତି, ଲୋକନାଥାନ ତାଦିନ’’ନ୍ତି ଆହ।

୧୧୯୭।

‘‘ସୋ କତଞ୍ଞୂ କତୱେଦୀ, ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମି;

ସୁତ୍ୱା ଗିରଂ ଚକ୍ଖୁମତୋ, ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୋଧଯି।

୧୧୯୮।

‘‘ୱିସୋଧେତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠିଗତଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ୱତାନି ଚ;

ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁନୋ ପାଦେ, ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟଥା’’ତି। –

ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଠପିତା।

୧୧୯୭। ତତ୍ଥ ସୁତ୍ୱା ଗିରଂ ଚକ୍ଖୁମତୋତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା। ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁନ୍ତି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ। ୱିସୋଧୟୀତି ଅଧିଗଚ୍ଛି। ଅଧିଗମୋୟେୱ ହି ତସ୍ସ ୱିସୋଧନଂ।

୧୧୯୮।ୱିସୋଧେତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠିଗତନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ସମୁଗ୍ଘାତେତ୍ୱା। ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ୱତାନି ଚାତି ସୋଳସୱତ୍ଥୁକଂ ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକଞ୍ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛଞ୍ଚ ‘‘ସୀଲବ୍ବତେହି ସୁଦ୍ଧୀ’’ତି ପୱତ୍ତନକସୀଲବ୍ବତପରାମାସେ ଚ ୱିସୋଧୟୀତି ୟୋଜନା। ତତ୍ଥ ହି ସହ ପରିୟାୟେହି ତଥା ପୱତ୍ତା ପରାମାସା ‘‘ୱତାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

କଣ୍ଡକୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଅନେକୱଣ୍ଣୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅନେକୱଣ୍ଣଂ ଦରସୋକନାସନନ୍ତି ଅନେକୱଣ୍ଣୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ଅନେକୱଣ୍ଣୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା ସଞ୍ଜାତଗାରୱବହୁମାନୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି। ଥେରୋ –

୧୧୯୯।

‘‘ଅନେକୱଣ୍ଣଂ ଦରସୋକନାସନଂ, ୱିମାନମାରୁୟ୍ହ ଅନେକଚିତ୍ତଂ;

ପରିୱାରିତୋ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଗଣେନ, ସୁନିମ୍ମିତୋ ଭୂତପତୀୱ ମୋଦସି।

୧୨୦୦।

‘‘ସମସ୍ସମୋ ନତ୍ଥି କୁତୋ ପନୁତ୍ତରୋ, ୟସେନ ପୁଞ୍ଞେନ ଚ ଇଦ୍ଧିୟା ଚ;

ସବ୍ବେ ଚ ଦେୱା ତିଦସଗଣା ସମେଚ୍ଚ, ତଂ ତଂ ନମସ୍ସନ୍ତି ସସିଂୱ ଦେୱା;

ଇମା ଚ ତେ ଅଚ୍ଛରାୟୋ ସମନ୍ତତୋ, ନଚ୍ଚନ୍ତି ଗାୟନ୍ତି ପମୋଦୟନ୍ତି।

୧୨୦୧।

‘‘ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାୱୋ,

ମନୁସ୍ସଭୂତୋ କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱୋ,

ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। –

ଅଧିଗତସମ୍ପତ୍ତିକିତ୍ତନମୁଖେନ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି। ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ –

୧୨୦୨। ‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ…ପେ…ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲ’’ନ୍ତି। –

ୱୁତ୍ତଂ । ସୋପି –

୧୨୦୩।

‘‘ଅହଂ ଭଦନ୍ତେ ଅହୁୱାସି ପୁବ୍ବେ, ସୁମେଧନାମସ୍ସ ଜିନସ୍ସ ସାୱକୋ;

ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅନନୁବୋଧୋହମସ୍ମି, ସୋ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ପରିବ୍ବଜିସ୍ସହଂ।

୧୨୦୪।

‘‘ସୋହଂ ସୁମେଧସ୍ସ ଜିନସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ, ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସୋଘତିଣ୍ଣସ୍ସ ତାଦିନୋ;

ରତନୁଚ୍ଚଯଂ ହେମଜାଲେନ ଛନ୍ନଂ, ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଥୂପସ୍ମିଂ ମନଂ ପସାଦଯିଂ।

୧୨୦୫।

‘‘ନ ମାସି ଦାନଂ ନ ଚ ମତ୍ଥି ଦାତୁଂ, ପରେ ଚ ଖୋ ତତ୍ଥ ସମାଦପେସିଂ;

ପୂଜେଥ ନଂ ପୂଜନୀଯସ୍ସ ଧାତୁଂ, ଏୱଂ କିର ସଗ୍ଗମିତୋ ଗମିସ୍ସଥ।

୧୨୦୬।

‘‘ତଦେୱ କମ୍ମଂ କୁସଲଂ କତଂ ମଯା,

ସୁଖଞ୍ଚ ଦିବ୍ବଂ ଅନୁଭୋମି ଅତ୍ତନା;

ମୋଦାମହଂ ତିଦସଗଣସ୍ସ ମଜ୍ଝେ,

ନ ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଖଯମ୍ପି ଅଜ୍ଝଗ’’ନ୍ତି। – କଥେସି;

ଇତୋ କିର ତିଂସକପ୍ପସହସ୍ସେ ସୁମେଧୋ ନାମ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସଦେୱକଂ ଲୋକଂ ଏକୋଭାସଂ କତ୍ୱା କତବୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ମନୁସ୍ସେହି ଚ ଭଗୱତୋ ଧାତୁଂ ଗହେତ୍ୱା ରତନଚେତିଯେ କତେ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତ୍ୱା ଅନୱଟ୍ଠିତଚିତ୍ତତାଯ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକୋ ହୁତ୍ୱା ଉପ୍ପବ୍ବଜି। ଉପ୍ପବ୍ବଜିତୋ ଚ ସଂୱେଗବହୁଲତାଯ ଧମ୍ମଚ୍ଛନ୍ଦୱନ୍ତତାଯ ଚ ଚେତିଯଙ୍ଗଣେ ସମ୍ମଜ୍ଜନପରିଭଣ୍ଡାଦୀନି କରୋନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସୀଲୌପୋସଥସୀଲାନି ରକ୍ଖନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞେ ଚ ପୁଞ୍ଞକିରିଯାଯ ସମାଦପେନ୍ତୋ ୱିଚରି। ସୋ ଆଯୁପରିଯୋସାନେ କାଲକତୋ ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସ ଉଳାରଭାୱେନ ମହେସକ୍ଖୋ ମହାନୁଭାୱୋ ସକ୍କାଦୀହି ଦେୱତାହି ସକ୍କତପୂଜିତୋ ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତୋ ଅପରାପରଂ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସେନ ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ‘‘ଅନେକୱଣ୍ଣୋ’’ତି ନଂ ଦେୱତା ସଞ୍ଜାନିଂସୁ। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଥ ନଂ ଅନେକୱଣ୍ଣୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ…ପେ… ନ ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଖଯମ୍ପି ଅଜ୍ଝଗନ୍ତି କଥେସୀ’’ତି।

୧୧୯୯। ତତ୍ଥ ଅନେକୱଣ୍ଣନ୍ତି ନୀଲପୀତାଦିୱସେନ ୱିୱିଧୱଣ୍ଣତାଯ ଅନନ୍ତରୱିମାନାଦୀନଂ ୱିୱିଧସଣ୍ଠାନତାଯ ଚ ନାନାୱିଧୱଣ୍ଣଂ। ଦରସୋକନାସନନ୍ତି ସୀତଲଭାୱେନ ଦରଥପରିଳାହାନଂ ୱିନୋଦନତୋ ମନୁଞ୍ଞତାଯ ଦସ୍ସନୀଯତାଯ ଚ ସୋକସ୍ସ ଅନୋକାସତୋ ଦରସୋକନାସନଂ। ଅନେକଚିତ୍ତନ୍ତି ନାନାୱିଧଚିତ୍ତରୂପଂ। ସୁନିମ୍ମିତୋ ଭୂତପତୀୱାତି ତାୱତିଂସକାଯିକୋପି ଉଳାରଦିବ୍ବଭୋଗତାଯ ସୁନିମ୍ମିତଦେୱରାଜା ୱିଯ ମୋଦସି ତୁସ୍ସସି ଅଭିରମସି।

୧୨୦୦।ସମସ୍ସମୋତି ସମୋ ଏୱ ହୁତ୍ୱା ସମୋ, ନିଦ୍ଦରିଯାଯେନ ସଦିସୋ ତେ ତୁଯ୍ହଂ ନତ୍ଥି, କୁତୋ ପନ କେନ କାରଣେନ ଉତ୍ତରି ଅଧିକୋ କୋ ନାମ ସିଯା। କେନ ପନ ସମତା ଉତ୍ତରିତରତା ଚାତି ଆହ ''ଯସେନ ପୁଞ୍ଞେନ ଚ ଇଦ୍ଧିଯା ଚା''ତି। ତତ୍ଥ ଯସେନାତି ପରିୱାରେନ। ଇଦ୍ଧିଯାତି ଆନୁଭାୱେନ। ଯସେନାତି ୱା ଇସ୍ସରିଯେନ, ଇଦ୍ଧିଯାତି ଦେୱିଦ୍ଧିଯା। ଯସେନାତି ୱା ୱିଭୱସମ୍ପତ୍ତିଯା, ଇଦ୍ଧିଯାତି ଯଥିଚ୍ଛି ତସ୍ସ କାମଗୁଣସ୍ସ ଇଜ୍ଝନେନ। ଯସେନାତି ୱା କିତ୍ତିଘୋସେନ, ଇଦ୍ଧିଯାତି ସମିଦ୍ଧିଯା। ପୁଞ୍ଞେନାତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତାୱସିଟ୍ଠପୁଞ୍ଞଫଲେନ, ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନେୱ ୱା।

''ସଙ୍କେ ଚ ଦେୱା''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ଗହିତମତ୍ଥଂ ''ତିଦସଗଣା''ତି ଇମିନା ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପଚ୍ଚେକଂ ନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋନ୍ତାପି ପମୁଦିତା ନ କରୋନ୍ତି , ନ ଏୱମେତସ୍ସ । ଏତସ୍ସ ପନ ପମୁଦିତାପି କରୋନ୍ତିଯେୱାତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସମେଚ୍ଚା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ତନ୍ତି ତଂ ତ୍ୱଂ। ସସିଂୱ ଦେୱାତି ଯଥା ନାମ ସୁକ୍କପକ୍ଖପାଟିପଦିଯଂ ଦିସ୍ସମାନଂ ସସିଂ ଚନ୍ଦଂ ମନୁସ୍ସା ଦେୱା ଚ ଆଦରଜାତା ନମସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ତଂ ସଙ୍କେପି ତିଦସଗଣା ନମସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୨୦୩।ଭଦନ୍ତେତି ଥେରଂ ଗାରୱବହୁମାନେନ ସମୁଦାଚରତି। ଅହୁୱାସିନ୍ତି ଅହୋସିଂ। ପୁଙ୍କେତି ପୁରିମଜାତିଯଂ। ସୁମେଧନାମସ୍ସ ଜିନସ୍ସ ସାୱକୋତି ସୁମେଧୋତି ଏୱଂ ପାକଟନାମସ୍ସ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନେ ପଦ୍ଧଜିତଭାୱେନ ସାୱକୋ। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋତି ଅନରିଯୋ। ତତ୍ଥାପି ସଚ୍ଚାନଂ ଅନୁବୋଧମତ୍ତସ୍ସାପି ଅଭାୱେନ ଅନନୁବୋଧୋ। ସୋ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ପରିଦ୍ଧଜିସ୍ସହନ୍ତି ସୋ ଅହଂ ସତ୍ତ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ପଦ୍ଧଜ୍ଜାଗୁଣମତ୍ତେନ ୱିଚରିଂ, ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ନାଧିଗଚ୍ଛିନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୧୨୦୪।ରତନୁଚ୍ଚଯନ୍ତି ମଣିକନକାଦିରତନେହି ଉଚ୍ଚିତଂ ଉସ୍ସିତରତନଚେତିଯଂ। ହେମଜାଲେନ ଛନ୍ନନ୍ତି ସମନ୍ତତୋ ଉପରି ଚ କଞ୍ଚନଜାଲେନ ପଟିଚ୍ଛାଦିତଂ। ୱନ୍ଦିତ୍ୱାତି ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଣାମଂ କତ୍ୱା। ଥୂପସ୍ମିଂ ମନଂ ପସାଦଯିନ୍ତି ''ସଦ୍ଧଞ୍ଞୁଗୁଣାଧିଟ୍ଠାନାଯ ୱତ ଧାତୁଯା ଅଯଂ ଥୂପୋ''ତି ଥୂପସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେସିଂ।

୧୨୦୫।ନ ମାସି ଦାନନ୍ତି ମେ ମଯା କତଂ ଦାନଂ ନାସି ନାହୋସି। କସ୍ମା ପନ? ନ ଚ ମେତ୍ଥି ଦାତୁନ୍ତି ମେ ମମ ପରିଗ୍ଗହଭୂତଂ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ନ ଅତ୍ଥି, ନ କିଞ୍ଚି ଦେଯ୍ୟୱତ୍ଥୁ ୱିଜ୍ଜତି, ପରେ ଚ ଖୋ ସତ୍ତେ ତତ୍ଥ ଦାନେ ସମାଦପେସିଂ। ''ପରେସଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ସମାଦପେସି''ନ୍ତି ଚ ପଠନ୍ତି, ତତ୍ଥ ପରେସନ୍ତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ । ପୂଜେଥ ନନ୍ତିଆଦି ସମାଦପନାକାରଦସ୍ସନଂ, ତଂ ଧାତୁନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏୱଂ କିରାତି କିର-ସଦ୍ଦୋ ଅନୁସ୍ସୱତ୍ଥୋ।

୧୨୦୬।ନ ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଖଯମ୍ପି ଅଜ୍ଝଗନ୍ତି ତସ୍ସ ତଦା ସୁମେଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସ ପରିକ୍ଖଯଂ ନାଧିଗଚ୍ଛିଂ, ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋମୀତି ଦସ୍ସେତି। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ନ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱାତି ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ।

ଅନେକୱଣ୍ଣୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଅଲଙ୍କତୋମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀତି ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ ଏକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅପ୍ପସନ୍ନୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ନ ଦେତି, ଅଦାନତୋ ଏୱ ''ଅଦିନ୍ନପୁଦ୍ଧକୋ''ତି ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ସୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଭାୱେନ ଚ ଲୁଦ୍ଧଭାୱେନ ଚ ତଥାଗତଂ ୱା ତଥାଗତସାୱକଂ ୱା ଦଟ୍ଠୁମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛତି। ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲଂ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପେସି ''ତାତ , ତଯା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ତସ୍ସ ସାୱକା ଚ ନ ଉପସଙ୍କମିତଙ୍କା ନ ଦଟ୍ଠଙ୍କା''ତି। ସୋପି ତଥା ଅକାସି। ଅଥସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଗିଲାନୋ ଅହୋସି, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଧନକ୍ଖଯଭଯେନ ଭେସଜ୍ଜଂ ନ କାରେସି, ରୋଗେ ପନ ୱଡ୍ଢିତେୱ ୱେଜ୍ଜେ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି। ୱେଜ୍ଜା ତସ୍ସ ସରୀରଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଅତେକିଚ୍ଛୋ''ତି ତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅପକ୍କମିଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ପୁତ୍ତେ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ମତେ ନୀହରଣଂ ଦୁକ୍କ''ନ୍ତି ପୁତ୍ତଂ ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ନିପଜ୍ଜାପେସି।

ଭଗୱା ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀମାଣୱଂ ଖୀଣାଯୁକଂ ତଦହେୱ ଚୱନଧମ୍ମଂ, ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକଞ୍ଚସ୍ସ କମ୍ମଂ କତୋକାସଂ। ''ସଚେ ପନାହଂ ତତ୍ଥ ଗମିସ୍ସାମି, ସୋ ମଯି ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିଦ୍ଧତ୍ତିତ୍ୱା ପିତରଂ ଆଳାହନେ ରୋଦମାନଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ସଂୱେଜେସ୍ସତି, ଏୱଂ ସୋ ଚ ତସ୍ସ ପିତା ଚ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସତି, ମହାଜନକାଯୋ ସନ୍ନିପତିସ୍ସତି ତତ୍ଥ ମଯା ଧମ୍ମେ ଦେସିତେ ମହାଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଏୱଂ ପନ ଛତ୍ୱା ପୁଦ୍ଧଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ମହତା

ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିଟ୍ଠୋ ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀମାଣୱସ୍ସ ପିତୁ ଗେହସମୀପେ ଠତ୍ୱା ଛବ୍ବଣ୍ଣବୁଦ୍ଧରଂସିୟୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତା ଦିସ୍ୱା ମାଣୱୋ "କିମେତ"ନ୍ତି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦନ୍ତଂ ଗୁତ୍ତଂ ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାୟ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେହି ଅସୀତିୟା ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ବ୍ୟାମପ୍ପଭାୟ କେତୁମାଲାୟ ଚ ୱିଜ୍ଜୋତମାନଂ ଅନୁପମାୟ ବୁଦ୍ଧସିରିୟା ଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟେନ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ୱିରୋଚମାନଂ। ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି "ବୁଦ୍ଧୋ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା ଇଧାନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଯସ୍ସାଯଂ ରୂପସମ୍ପଦା ଅତ୍ତନୋ ତେଜସା ସୂରିୟମ୍ପି ଅଭିଭୱତି, କନ୍ତଭାୱେନ ଚନ୍ଦିମଂ, ଉପସନ୍ତଭାୱେନ ସବ୍ବେପି ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ, ଉପସମେନ ନାମ ଏତ୍ଥେୱ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଅୟମେୱ ଚ ମଞ୍ଞେ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲୋ, ମମେୱ ଚ ଅନୁକମ୍ପାୟ ଇଧାନୁପ୍ପତ୍ତୋ"ତି ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣାୟ ପୀତିୟା ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟସରୀରୋ ଅନପ୍ପକଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୋ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ନିପଜ୍ଜି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭଗୱା "ଅଲଂ ଇମସ୍ସ ଏତ୍ତକେନ ସଗ୍ଗୂପପତ୍ତିୟା"ତି ପକ୍କାମି।

ସୋପି ତଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଅୱିଜହନ୍ତୋୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ ୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ପିତା ପନସ୍ସ ସରୀରସକ୍କାରଂ କରିତ୍ୱା ଦୁତିୟଦିୱସେ ପଚ୍ଚୂସୱେଲାୟଂ ଆଳାହନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା "ହା ହା ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲି, ହା ହା ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀ"ତି ପରିଦେୱମାନୋ ଆଳାହନଂ ଅନୁପରିକ୍କମନ୍ତୋ ରୋଦତି। ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିଭୱସମ୍ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା "କୁତୋ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇଧାଗତୋ କିଞ୍ଚ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା"ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁରିମତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଚ ମରଣକାଲେ ଭଗୱତି ପୱତ୍ତିତଂ ଚିତ୍ତପ୍ପସାଦଂ ମନୋହରଂ ଅଞ୍ଜଲିକରଣମତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା "ଅହୋ ମହାନୁଭାୱା ବୁଦ୍ଧା ଭଗୱନ୍ତୋ"ତି ସାତିସୟଂ ତଥାଗତେ ସଞ୍ଜାତପ୍ପସାଦବହୁମାନୋ "ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବକବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନୁ ଖୋ କିଂ କରୋତୀ"ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଆଳାହନେ ରୋଦମାନଂ ଦିସ୍ୱା "ଅୟଂ ମୟ୍ହଂ ପୁବ୍ବେ ଭେସଜ୍ଜମତ୍ତମ୍ପି ଅକତ୍ୱା ଇଦାନି ନିରତ୍ଥକଂ ଆଳାହନେ ରୋଦତି, ହନ୍ଦ ନଂ ସଂୱେଜେତ୍ୱା କୁସଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସ୍ସାମୀ"ତି ଦେୱଲୋକତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀରୂପେନ ରୋଦମାନୋ "ହା ହା ଚନ୍ଦ, ହା ହା ସୂରିୟା"ତି ବାହା ପଗ୍ଗୟ୍ହ କନ୍ଦନ୍ତୋ ପିତୁ ସମୀପେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ "ଅୟଂ ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀ ଆଗତୋ"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

୧୨୦୭।

"ଅଲଙ୍କତୋ ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀ, ମାଲଧାରୀ ହରିଚନ୍ଦନୁସ୍ସଦୋ;

ବାହା ପଗ୍ଗୟ୍ହ କନ୍ଦସି, ୱନମଜ୍ଝେ କିଂ ଦୁକ୍ଖିତୋ ତୁୱ"ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଲଙ୍କତୋତି ୱିଭୂସିତୋ। ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀତି ସରୀରପ୍ପଦେସସ୍ସ ଅଘଂସନତ୍ଥଂ ମାଲାଲତାଦୟୋ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ମଟ୍ଠାକାରେନେୱ କତକୁଣ୍ଡଲୋ। ଅଥ ୱା ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀତି ୱିସୁଦ୍ଧକୁଣ୍ଡଲୋ, ତାପେତ୍ୱା ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲିକାୟ ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଧୋୱିତ୍ୱା ସୂକରଲୋମେନ ମଜ୍ଜିତକୁଣ୍ଡଲୋତି ଅତ୍ଥୋ । ମାଲଧାରୀତି ମାଲଂ ଧାରେନ୍ତୋ, ପିଳନ୍ଧିତମାଲୋତି ଅତ୍ଥୋ। ହରିଚନ୍ଦନୁସ୍ସଦୋତି ରତ୍ତଚନ୍ଦନେନ ସବ୍ବସୋ ଅନୁଲିତ୍ତଗତ୍ତୋ। କିନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାୱଚନଂ। ଦୁକ୍ଖିତୋତି ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତୋ। କିଂଦୁକ୍ଖିତୋତି ୱା ଏକମେୱ ପଦଂ, କେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଦୁକ୍ଖିତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ନଂ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଆହ –

୧୨୦୮।

"ସୋୱଣ୍ଣମୟୋ ପଭସ୍ସରୋ, ଉପ୍ପନ୍ନୋ ରଥପଞ୍ଜରୋ ମମ;

ତସ୍ସ ଚକ୍କଯୁଗଂ ନ ୱିନ୍ଦାମି, ତେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଜହାମି ଜୀୱିତ"ନ୍ତି।

ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆହ –

୧୨୦୯।

"ସୋୱଣ୍ଣମୟଂ ମଣିମୟଂ, ଲୋହିତକମୟଂ ଅଥ ରୂପିୟମୟଂ;

ଆଚିକ୍ଖ ମେ ଭଦ୍ଦମାଣୱ, ଚକ୍କଯୁଗଂ ପଟିପାଦୟାମି ତେ"ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମାଣୱୋ ‘‘ଅଯଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜଂ ଅକତ୍ୱା ପୁତ୍ତପତିରୂପକଂ ମଂ ଦିସ୍ୱା ରୋଦନ୍ତୋ ‘ସୁୱଣ୍ଣାଦିମଯଂ ରଥଚକ୍କଂ କରୋମୀ’ତି ୱଦତି, ହୋତୁ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘କୀୱ ମହନ୍ତଂ ମେ ଚକ୍କଯୁଗଂ କରିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଯାୱ ମହନ୍ତଂ ଆକଙ୍ଖସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେହି ମେ ଅତ୍ଥୋ, ତେ ମେ ଦେହୀ’’ତି ଯାଚନ୍ତୋ –

୧୨୧୦।

‘‘ସୋ ମାଣୱୋ ତସ୍ସ ପାୱଦି, ଚନ୍ଦସୂରିଯା ଉଭଯେତ୍ଥ ଦିସ୍ସରେ;

ସୋୱଣ୍ଣମଯୋ ରଥୋ ମମ, ତେନ ଚକ୍କଯୁଗେନ ସୋଭତୀ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆହ –

୧୨୧୧।

‘‘ବାଲୋ ଖୋ ତ୍ୱଂ ଅସି ମାଣୱ, ଯୋ ତ୍ୱଂ ପତ୍ଥଯସେ ଅପତ୍ଥିଯଂ;

ମଞ୍ଞାମି ତୁୱଂ ମରିସ୍ସସି, ନ ହି ତ୍ୱଂ ଲଚ୍ଛସି ଚନ୍ଦସୂରିଯେ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ମାଣୱୋ ‘‘କିଂ ପନ ପଞ୍ଞାଯମାନସ୍ସତ୍ଥାଯ ରୋଦନ୍ତୋ ବାଲୋ ହୋତି, ଉଦାହୁ ଅପଞ୍ଞାଯମାନସ୍ସା’’ତି ୱତ୍ୱା –

୧୨୧୨।

‘‘ଗମନାଗମନମ୍ପି ଦିସ୍ସତି, ୱଣ୍ଣଧାତୁ ଉଭଯତ୍ଥ ୱୀଥିଯା;

ପେତୋ କାଲକତୋ ନ ଦିସ୍ସତି, କୋ ନିଧ କନ୍ଦତଂ ବାଲ୍ୟତରୋ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ଯୁତ୍ତଂ ଏସ ୱଦତୀ’’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା –

୧୨୧୩।

‘‘ସଚ୍ଚଂ ଖୋ ୱଦେସି ମାଣୱ, ଅହମେୱ କନ୍ଦତଂ ବାଲ୍ୟତରୋ;

ଚନ୍ଦଂ ୱିଯ ଦାରକୋ ରୁଦଂ, ପେତଂ କାଲକତାଭିପତ୍ଥଯି’’ନ୍ତି। –

ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ କଥାଯ ନିସ୍ସୋକୋ ହୁତ୍ୱା ମାଣୱସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୧୪।

‘‘ଆଦିତ୍ତଂ ୱତ ମଂ ସନ୍ତଂ, ଘତସିତ୍ତଂୱ ପାୱକଂ;

ୱାରିନା ୱିଯ ଓସିଞ୍ଚଂ, ସବ୍ବଂ ନିବ୍ବାପଯେ ଦରଂ।

୧୨୧୫।

‘‘ଅବ୍ବହୀ ୱତ ମେ ସଲ୍ଲଂ, ସୋକଂ ହଦଯନିସ୍ସିତଂ;

ଯୋ ମେ ସୋକପରେତସ୍ସ, ପୁତ୍ତସୋକଂ ଅପାନୁଦି।

୧୨୧୬।

‘‘ସ୍ୱାହଂ ଅବ୍ବୂଳ୍ହସଲ୍ଲୋସ୍ମି, ସୀତିଭୂତୋସ୍ମି ନିବ୍ବୁତୋ;

ନ ସୋଚାମି ନ ରୋଦାମି, ତୱ ସୁତ୍ୱାନ ମାଣୱା’’ତି।

୧୨୦୮-୧୦। ତତ୍ଥ ରଥପଞ୍ଜରୋତି ରଥୂପତ୍ଥଂ। ନ ୱିନ୍ଦାମୀତି ନ ଲଭାମି। ଭଦ୍ଦମାଣୱାତି ଆଲପନଂ। ପଟିପାଦୟାମୀତି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଦଦାମି, ମା ଚକ୍କଯୁଗାଭାୱେନ ଜୀୱିତଂ ଜହୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଉଭୟେତ୍ଥ ଦିସ୍ସରେତି ଉଭୋପି ଏତ୍ଥ ଚନ୍ଦସୂରିୟା ଆକାସେ ଦିସ୍ସନ୍ତି। ୟ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ, ଉଭୟେ ଏତ୍ଥାତି ୱା ପଦୱିଭାଗୋ।

୧୨୧୨।ଗମନାଗମନନ୍ତି ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଓଗମନୁଗ୍ଗମନୱସେନ ଚନ୍ଦସୂରିୟାନଂ ଗମନଂ ଆଗମନଞ୍ଚ ଦିସ୍ସତି। ‘‘ଗମନୋଗମନ’’ନ୍ତିପି ପାଠଇ, ଉଗ୍ଗମନଂ ଓଗମନଞ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱଣ୍ଣଧାତୁତି ସୀତିଭାୱୱିସିଟ୍ଠୋ କନ୍ତଭାୱଭାସୁରା, ଉଣ୍ହଭାୱୱିସିଟ୍ଠୋ ତିକ୍ଖଭାୱଭାସୁରା ଚ ୱଣ୍ଣନିଭା। ଉଭୟତ୍ଥାତି ଚନ୍ଦେ ସୂରିୟେ ଚାତି ଦ୍ୱୀସୁପି ୱଣ୍ଣଧାତୁ ଦିସ୍ସତୀତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ୱୀଥିୟାତି ପୱତ୍ତନୱୀଥିୟଂ ଆକାସେ, ନାଗୱୀଥିୟାଦିୱୀଥିୟଂ ୱା। ‘‘ଉଭୟେତ୍ଥା’’ତିପି ପାଠୋ, ଉଭୟେ ଏତ୍ଥାତି ପଦୱିସନ୍ଧି। ବାଲ୍ୟତରୋତି ବାଲତରୋ ଅତିସୟେନ ବାଲୋ।

୧୨୧୩। ଇମଂ ପନ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅଲବ୍ଭନୀୟୱତ୍ଥୁଂ ୱତାହଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା କେୱଲଂ ସୋକଗ୍ଗିନା ଡୟ୍ହାମି, କିଂ ମେ ନିରତ୍ଥକେନ ଅନୟବ୍ୟସନେନା’’ତି ପଟିସଙ୍ଖାନେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀରୂପଂ ପଟିସଂହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦିବ୍ବରୂପେନେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପନ ତଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ମାଣୱୱୋହାରେନେୱ ୱୋହରନ୍ତୋ ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଖୋ ୱଦେସି ମାଣୱା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଚନ୍ଦଂ ୱିୟ ଦାରକୋ ରୁଦନ୍ତି ଚନ୍ଦଂ ଅଭିପତ୍ଥୟଂ ରୁଦନ୍ତୋ ଦାରକୋ ୱିୟାତି ଅତ୍ଥୋ। କାଲକତାଭିପତ୍ଥୟିନ୍ତି କାଲକତଂ ଅଭିପତ୍ଥୟିଂ। ‘‘ଅଭିପତ୍ଥୟ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ।

୧୨୧୪-୫।ଆଦିତ୍ତନ୍ତି ସୋକଗ୍ଗିନା ଆଦିତ୍ତଂ। ନିବ୍ବାପୟେ ଦରନ୍ତି ନିବ୍ବାପୟି ଦରଥଂ ସୋକପରିଳାହଂ। ଅବ୍ବହୀତି ଉଦ୍ଧରି।

ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୋକଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଉପଦେସଦାୟକଂ ଦିବ୍ବରୂପେନ ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କୋ ନାମ ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ –

୧୨୧୭।

‘‘ଦେୱତା ନୁସି ଗନ୍ଧବ୍ବୋ, ଅଦୁ ସକ୍କୋ ପୁରିନ୍ଦଦୋ;

କୋ ୱା ତ୍ୱଂ କସ୍ସ ୱା ପୁତ୍ତୋ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମୟ’’ନ୍ତି। –

ଆହ। ସୋପି ତସ୍ସ –

୧୨୧୮।

‘‘ୟଞ୍ଚ କନ୍ଦସି ୟଞ୍ଚ ରୋଦସି, ପୁତ୍ତଂ ଆଳାହନେ ସୟଂ ଦହିତ୍ୱା;

ସ୍ୱାହଂ କୁସଲଂ କରିତ୍ୱା କମ୍ମଂ, ତିଦସାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଗତୋ’’ତି। –

ଅତ୍ତାନଂ କଥେସି। ତତ୍ଥ ୟଞ୍ଚ କନ୍ଦସି ୟଞ୍ଚ ରୋଦସୀତି ୟଂ ତୱ ପୁତ୍ତଂ ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲିଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ରୋଦସି, ଅସ୍ସୂନି ମୁଞ୍ଚସି।

ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆହ –

୧୨୧୯।

‘‘ଅପ୍ପଂ ୱା ବହୁଂ ୱା ନାଦ୍ଦସାମ, ଦାନଂ ଦଦନ୍ତସ୍ସ ସକେ ଅଗାରେ;

ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ୱା ତାଦିସଂ, କେନ କମ୍ମେନ ଗତୋସି ଦେୱଲୋକ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ‘‘ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ୱା ତାଦିସଂ ନାଦ୍ଦସାମା’’ତି ଯୋଜନା।

ଅଥ ନଂ ମାଣୱୋ ଆହ –

୧୨୨୦।

‘‘ଆବାଧିକୋହଂ ଦୁକ୍ଖିତୋ ଗିଲାନୋ, ଆତୁରରୂପୋମ୍ହି ସକେ ନିୱେସନେ;

ବୁଦ୍ଧଂ ୱିଗତରଜଂ ୱିତିଣ୍ଣକଙ୍ଖଂ, ଅଦ୍ଦକ୍ଖିଂ ସୁଗତଂ ଅନୋମପଞ୍ଞଂ।

୧୨୨୧।

‘‘ସ୍ୱାହଂ ମୁଦିତମନୋ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ଅଞ୍ଜଲିଂ ଅକରିଂ ତଥାଗତସ୍ସ;

ତାହଂ କୁସଲଂ କରିତ୍ୱାନ କମ୍ମଂ, ତିଦସାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଗତୋ’’ତି।

୧୨୨୦-୨୧। ତତ୍ଥ ଆବାଧିକୋତି ଆବାଧସମଙ୍ଗୀ। ଦୁକ୍ଖିତୋତି ତେନେୱ ଆବାଧିକଭାୱେନ ଜାତଦୁକ୍ଖୋ। ଗିଲାନୋତି ଗିଲାଯମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଆତୁରରୂପୋତି ଦୁକ୍ଖୱେଦନାଭିତୁନ୍ନକାଯୋ। ୱିଗତରଜନ୍ତି ୱିଗତରାଗାଦିରଜଂ। ୱିତିଣ୍ଣକଙ୍ଖନ୍ତି ସବ୍ବସୋ ସଂସଯାନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛଂ। ଅନୋମପଞ୍ଞନ୍ତି ପରିପୁଣ୍ଣପଞ୍ଞଂ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକରିନ୍ତି ଅକାସିଂ। ତାହନ୍ତି ତଂ ଅହଂ।

ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ କଥେନ୍ତେଯେୱ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସକଲସରୀରଂ ପୀତିଯା ପରିପୂରି। ସୋ ତଂ ପୀତିଂ ପୱେଦେନ୍ତୋ –

୧୨୨୨।

‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ,

ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମସ୍ସ ଅଯମୀଦିସୋ ୱିପାକୋ;

ଅହମ୍ପି ମୁଦିତମନୋ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ,

ଅଜ୍ଜେୱ ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ୱଜାମୀ’’ତି। – ଆହ;

ତତ୍ଥ ଅନଭିଣ୍ହପ୍ପୱତ୍ତିତାଯ ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତୁଂ ଯୋଗ୍ଗନ୍ତି ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଅଭୂତପୁବ୍ବତାଯ ଅବ୍ଭୁତଂ। ଉଭଯେନପି ୱିମ୍ହଯାୱହତଂଯେୱ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଅହମ୍ପି ମୁଦିତମନୋ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ଅଜ୍ଜେୱ ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ୱଜାମୀ’’ତି ଆହ।

ଅଥ ନଂ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସରଣଗମନେ ସୀଲସମାଦାନେ ଚ ନିଯୋଜେନ୍ତୋ –

୧୨୨୩।

‘‘ଅଜ୍ଜେୱ ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ୱଜାହି, ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ;

ତଥେୱ ସିକ୍ଖାଯ ପଦାନି ପଞ୍ଚ, ଅଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲାନି ସମାଦିଯସ୍ସୁ।

୧୨୨୪।

‘‘ପାଣାତିପାତା ୱିରମସ୍ସୁ ଖିପ୍ପଂ, ଲୋକେ ଅଦିନ୍ନଂ ପରିୱଜ୍ଜୟସ୍ସୁ;

ଅମଜ୍ଜପୋ ମା ଚ ମୁସା ଭଣାହି, ସକେନ ଦାରେନ ଚ ହୋହି ତୁଟ୍ଠୋ’’ତି। –

ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ।

୧୨୨୩। ତତ୍ଥ ତଥେୱାତି ୟଥା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’’ତି ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ୱଜେସି, ତଥେୱ ‘‘ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସଙ୍ଘୋ’’ତି ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ସରଣଂ ୱଜାହି। ୟଥା ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ରତନତ୍ତୟଂ ସରଣଂ ୱଜେସି, ତଥେୱ ‘‘ଅୟଂ ଏକଂସତୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଭିସମ୍ପରାୟଞ୍ଚ ହିତସୁଖାୱହୋ’’ତି ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ସିକ୍ଖାୟ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାୟ ପଦାନି କୋଟ୍ଠାସଭୂତାନି ଅଧିଚିତ୍ତଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖାୟ ୱା ଉପାୟଭୂତାନି ପଞ୍ଚସୀଲାନି ଅୱିକୋପନତୋ ଚ ଅସଂକିଲିସ୍ସନତୋ ଚ ଅଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲାନି ସମାଦିୟସ୍ସୁ, ସମାଦାୟ ୱତ୍ତସ୍ସୁ ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ଦେୱପୁତ୍ତେନ ସରଣଗମନେ ସୀଲସମାଦାନେ ଚ ନିୟୋଜିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସିରସା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ –

୧୨୨୫।

‘‘ଅତ୍ଥକାମୋସି ମେ ୟକ୍ଖ, ହିତକାମୋସି ଦେୱତେ;

କରୋମି ତୁୟ୍ହଂ ୱଚନଂ, ତ୍ୱଂସି ଆଚରିୟୋ ମମା’’ତି। –

ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତୋ –

୧୨୨୬।

‘‘ଉପେମି ସରଣଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ଧମ୍ମଞ୍ଚାପି ଅନୁତ୍ତରଂ;

ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ନରଦେୱସ୍ସ, ଗଚ୍ଛାମି ସରଣଂ ଅହଂ।

୧୨୨୭।

‘‘ପାଣାତିପାତା ୱିରମାମି ଖିପ୍ପଂ, ଲୋକେ ଅଦିନ୍ନଂ ପରିୱଜ୍ଜୟାମି;

ଅମଜ୍ଜପୋ ନୋ ଚ ମୁସା ଭଣାମି, ସକେନ ଦାରେନ ଚ ହୋମି ତୁଟ୍ଠୋ’’ତି। –

ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ। ତମ୍ପି ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱ।

ତତୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ‘‘କତଂ ମୟା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ, ଇଦାନି ସୟମେୱ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସତୀ’’ତି ତତ୍ଥେୱ ଅନ୍ତରଧାୟି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଖୋ ଭଗୱତି ସଞ୍ଜାତପସାଦବହୁମାନୋ ଦେୱତାୟ ଚ ଚୋଦିୟମାନୋ ‘‘ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱିହାରାଭିମୁଖୋ ଗଚ୍ଛତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାଜନୋ ‘‘ଅୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ତଥାଗତଂ ଅନୁପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଜ୍ଜ ପୁତ୍ତସୋକେନ ଉପସଙ୍କମତି, କୀଦିସୀ ନୁ ଖୋ ଧମ୍ମଦେସନା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତଂ ଅନୁବନ୍ଧି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ସକ୍କା ନୁ ଖୋ ଭୋ ଗୋତମ କିଞ୍ଚି ଦାନଂ ଅଦତ୍ୱା ସୀଲଂ ୱା ଅରକ୍ଖିତ୍ୱା କେୱଲଂ ତୁମ୍ହେସୁ ପସାଦମତ୍ତେନ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତିତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ନନୁ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଜ୍ଜ ପଚ୍ଚୂସୱେଲାୟଂ ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲିନା ଦେୱପୁତ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱଲୋକୂପପତ୍ତିକାରଣଂ ତୁୟ୍ହଂ କଥିତ’’ନ୍ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀଦେୱପୁତ୍ତୋ ସହ ୱିମାନେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦିସ୍ସମାନରୂପୋ ୱିମାନତୋ ଓରୁୟ୍ହ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଭଗୱା ତସ୍ସଂ ପରିସତି ତେନ ଦେୱପୁତ୍ତେନ କତସୁଚରିତଂ

କଥେତ୍ୱା ପରିସାୟ ଚିତ୍ତକଲ୍ଲତଂ ଞତ୍ୱା ସାମୁକ୍କଂସିକଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଅକାସି। ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚ ସନ୍ନିପତିତପରିସା ଚାତି ଚତୁରାସୀତିଯା ପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଅହୋସୀତି।

ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ସେରୀସକୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ସୁଣୋଥଯକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱାଣିଜାନ ଚାତି ସେରୀସକୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱତି ପରିନିବ୍ବୁତେ ଆଯସ୍ମା କୁମାରକସ୍ସପୋ ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସେତବ୍ୟନଗରଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ପାଯାସିରାଜଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଉପଗତଂ ୱିପରୀତଗ୍ଗାହତୋ ୱିୱେଚେତ୍ୱା ସମ୍ମାଦସ୍ସନେ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁଞ୍ଞପସୁତୋ ହୁତ୍ୱା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଅକତପରିଚଯତାଯ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ଚାତୁମହାରାଜିକଭୱନେ ସୁଞ୍ଞେ ସେରୀସକେ ୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ଅତୀତେ କିର କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଏକୋ ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ବହିଗାମେ ଦେୱସିକଂ ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ଅକାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଏକୋ ଗୋପାଲକୋ ‘‘ଅଯ୍ୟୋ ସୂରିଯାତପେନ କିଲମତୀ’’ତି ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଚତୂହି ସିରୀସଥମ୍ଭେହି ସାଖାମଣ୍ଡପଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି, ମଣ୍ଡପସ୍ସ ସମୀପେ ସିରୀସରୁକ୍ଖଂ ରୋପେସୀତି ଚ ୱଦନ୍ତି। ସୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ତେନେୱ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଚାତୁମହାରାଜିକେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସ ପୁରିମକମ୍ମସ୍ସ ସୂଚକଂ ୱିମାନଦ୍ୱାରେ ସିରୀସୱନଂ ନିବ୍ବତ୍ତି ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନେହି ପୁପ୍ଫେହି ସବ୍ବକାଲଂ ଉପସୋଭମାନଂ, ତେନ ତଂ ୱିମାନଂ ‘‘ସେରୀସକ’’ନ୍ତି ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ସୋ ଚ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ଦେୱେସୁ ଚେୱ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ସଂସରନ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ଯସତ୍ଥେରସ୍ସ ଚତୂସୁ ୱିମଲାଦୀସୁ ଗିହିସହାଯେସୁ ଗୱମ୍ପତି ନାମ ହୁତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନାଯ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ପୁବ୍ବାଚିଣ୍ଣୱସେନ ତଂ ସୁଞ୍ଞୱିମାନଂ ଦିସ୍ୱା ଅଭିଣ୍ହଂ ଦିୱାୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛତି।

ସୋ ଅପରଭାଗେ ପାଯାସିଦେୱପୁତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ଦିସ୍ୱା ‘‘କୋସି ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେନ ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପାଯାସିରାଜଞ୍ଞୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନନୁ ତ୍ୱଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ୱିପରୀତଦସ୍ସନୋ କଥମିଧୂପପନ୍ନୋ’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ପାଯାସିଦେୱପୁତ୍ତୋ ‘‘ଅଯ୍ୟେନମ୍ହି କୁମାରକସ୍ସପତ୍ଥେରେନ ମିଚ୍ଛାଦସ୍ସନତୋ ୱିୱେଚିତୋ, ପୁଞ୍ଞକିରିଯାନଂ ଅସକ୍କଚ୍ଚକାରିତାଯ ପନ ସୁଞ୍ଞେ ୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଗତକାଲେ ମମ ପରିଜନସ୍ସ ଆରୋଚେଥ ‘ପାଯାସିରାଜଞ୍ଞୋ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସୁଞ୍ଞଂ ସେରୀସକୱିମାନଂ ଉପପନ୍ନୋ, ତୁମ୍ହେ ପନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ତତ୍ରୂପପତ୍ତିଯା ଚିତ୍ତଂ ପଣିଦହଥା’’ତି। ଥେରୋ ତସ୍ସାନୁକମ୍ପାଯ ତଥା ଅକାସି। ତେପି ଥେରସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତଥା ଚିତ୍ତଂ ପଣିଧାଯ ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସେରୀସକେ ୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ସେରୀସକଦେୱପୁତ୍ତଂ ପନ ୱେସ୍ସୱଣମହାରାଜା ମରୁଭୂମିଯଂ ଛାଯୂଦକରହିତେ ମଗ୍ଗେ ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅମନୁସ୍ସପରିପନ୍ଥ ମୋଚନତ୍ଥଂ ମଗ୍ଗରକ୍ଖକଂ ଠପେସି।

ଅଥ ଅପରେନ ସମଯେନ ଅଙ୍ଗମଗଧୱାସିନୋ ୱାଣିଜା ସକଟସହସ୍ସଂ ଭଣ୍ଡସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ସିନ୍ଧୁସୋୱୀରଦେସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ମରୁକନ୍ତାରେ ଦିୱା ଉଣ୍ହଭଯେନ ମଗ୍ଗଂ ଅପ୍ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ନକ୍ଖତ୍ତସଞ୍ଞାଯ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିଂସୁ। ତେ ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହା ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଦିସଂ ଅଗମଂସୁ। ତେସଂ ଅନ୍ତରେ ଏକୋ ଉପାସକୋ ଅହୋସି ସଦ୍ଧୋ ପସନ୍ନୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଅରହତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନୋ ମାତାପିତୂନଂ ଉପଟ୍ଠାନତ୍ଥଂ ୱଣିଜ୍ଜାଯ ଗତୋ। ତଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସେରୀସକଦେୱପୁତ୍ତୋ ସହ ୱିମାନେନ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେସି। ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଚ ପନ ‘‘କସ୍ମା ତୁମ୍ହେ ଇମଂ ଛାଯୂଦକରହିତଂ ୱାଲୁକାକନ୍ତାରଂ ପଟିପନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେ ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତପ୍ପକାରଂ କଥେସୁଂ, ତଦତ୍ଥଦୀପନା ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ୱାଣିଜାନଞ୍ଚ ୱଚନପଟିୱଚନଗାଥା ହୋନ୍ତି। ଆଦିତୋ ପନ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ତାସଂ ସମ୍ବନ୍ଧଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକେହି ଠପିତା –

୧୨୨୮।

‘‘ସୁଣୋଥ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱାଣିଜାନ ଚ, ସମାଗମୋ ଯତ୍ଥ ତଦା ଅହୋସି;

ଯଥା କଥଂ ଇତରିତରେନ ଚାପି, ସୁଭାସିତଂ ତଞ୍ଚ ସୁଣାଥ ସବ୍ବେ।

୧୨୨୯।

‘‘ଯୋ ସୋ ଅହୁ ରାଜା ପାୟାସି ନାମ, ଭୁମ୍ମାନଂ ସହବ୍ୟଗତୋ ଯସସ୍ସୀ;

ସୋ ମୋଦମାନୋୱ ସକେ ୱିମାନେ, ଅମାନୁସୋ ମାନୁସେ ଅଜ୍ଝଭାସୀ’’ତି।

୧୨୨୮-୯। ତତ୍ଥ ସୁଣୋଥାତି ସୱନାଣତ୍ତିକୱଚନଂ। ଯଂ ମଯଂ ଇଦାନି ଭଣାମ, ତଂ ସୁଣୋଥାତି। ଯକ୍ଖସ୍ସାତି ଦେୱସ୍ସ। ଦେୱୋ ହି ମନୁସ୍ସାନଂ ଏକଚ୍ଚାନଂ ଦେୱାନଞ୍ଚ ପୂଜନୀଯଭାୱତୋ ‘‘ଯକ୍ଖୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅପିଚ ସକ୍କୋପି ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋପି ୱେସ୍ସୱଣପାରିସଜ୍ଜାପି ପୁରିସୋପି ‘‘ଯକ୍ଖୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଥା ହି ‘‘ଅତିବାଳ୍ହଂ ଖୋ ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ ପମତ୍ତୋ ୱିହରତି, ଯଂନୂନାହଂ ଇମଂ ଯକ୍ଖଂ ସଂୱେଜେଯ୍ଯ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧। ୩୯୩) ସକ୍କୋ ‘‘ଯକ୍ଖୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ। ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଯକ୍ଖା ଖଗ୍ଗହତ୍ଥା’’ତିଆଦୀସୁ ମହାରାଜାନୋ। ‘‘ସନ୍ତି ହି, ଭନ୍ତେ, ଉଳାରା ଯକ୍ଖା ଭଗୱତୋ ଅପ୍ପସନ୍ନା’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୩।୨୭୬) ୱେସ୍ସୱଣପାରିସଜ୍ଜା। ‘‘ଏତ୍ତାୱତା ଯକ୍ଖସ୍ସ ସୁଦ୍ଧୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ସୁ। ନି। ୪୮୨) ପୁରିସୋ। ଇଧ ପନ ୱେସ୍ସୱଣପାରିସଜ୍ଜୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ୱାଣିଜାନ ଚାତି ଗାଥାବନ୍ଧସୁଖତ୍ଥଂ ଅନୁନାସିକଲୋପଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ସମାଗମୋତି ସମୋଧାନଂ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ୱଣ୍ଣୁପଥେ। ତଦାତି ତସ୍ମିଂ ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହା ହୁତ୍ୱା ଗମନକାଲେ। ଇତରିତରେନ ଚାପୀତି ଇତରୀତରଞ୍ଚାପି, ଇଦଂ ଯଥାତି ଇମିନା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ସେରୀସକଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ୱାଣିଜାନଞ୍ଚ ତଦା ଯତ୍ଥ ସମାଗମୋ ଅହୋସି, ତଂ ସୁଣୋଥ, ଯଥା ୱାପି ତେହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସୁଭାସିତଂ ସୁଲପିତଂ କଥଂ ପୱତ୍ତିତଂ, ତଞ୍ଚ ସବ୍ବେ ଓହିତଚିତ୍ତା ସୁଣାଥାତି। ଭୁମ୍ମାନନ୍ତି ଭୁମ୍ମଦେୱାନଂ।

ଇଦାନି ଯକ୍ଖସ୍ସ ପୁଚ୍ଛାଗାଥାଯୋ ହୋନ୍ତି –

୧୨୩୦।

‘‘ୱଙ୍କେ ଅରଞ୍ଞେ ଅମନୁସ୍ସଟ୍ଠାନେ, କନ୍ତାରେ ଅପ୍ପୋଦକେ ଅପ୍ପଭକ୍ଖେ;

ସୁଦୁଗ୍ଗମେ ୱଣ୍ଣୁପଥସ୍ସ ମଜ୍ଝେ, ୱଙ୍କଂଭଯା ନଟ୍ଠମନା ମନୁସ୍ସା।

୧୨୩୧।

‘‘ନଯିଧ ଫଲା ମୂଲମଯା ଚ ସନ୍ତି, ଉପାଦାନଂ ନତ୍ଥି କୁତୋଧ ଭକ୍ଖୋ;

ଅଞ୍ଞତ୍ର ପଂସୂହି ଚ ୱାଲୁକାହି ଚ, ତତ୍ତାହି ଉଣ୍ହାହି ଚ ଦାରୁଣାହି ଚ।

୧୨୩୨।

‘‘ଉଜ୍ଜଙ୍ଗଲଂ ତତ୍ତମିୱଂ କପାଲଂ, ଅନାଯସଂ ପରଲୋକେନ ତୁଲ୍ୟଂ;

ଲୁଦ୍ଦାନମାୱାସମିଦଂ ପୁରାଣଂ, ଭୂମିପ୍ପଦେସୋ ଅଭିସତ୍ତରୂପୋ।

୧୨୩୩।

‘‘ଅଥ ତୁମ୍ହେ କେନ ୱଣ୍ଣେନ, କିମାସମାନା ଇମଂ ପଦେସଞ୍ହି;

ଅନୁପୱିଟ୍ଠା ସହସା ସମେଚ୍ଚ, ଲୋଭା ଭଯା ଅଥ ୱା ସମ୍ପମୂଳ୍ହା’’ତି।

୧୨୩୦। ତତ୍ଥ ୱଙ୍କେତି ସଂସଯଟ୍ଠାନେ। ଯତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠାନଂ ‘‘ଜୀୱିସ୍ସାମ ନୁ ଖୋ, ମରିସ୍ସାମ ନୁ ଖୋ’’ତି ଜୀୱିତେ ସଂସଯୋ ହୋତି, ତାଦିସେ ଅରଞ୍ଞେ। ଅମନୁସ୍ସଟ୍ଠାନେତି ଅମନୁସ୍ସାନଂ ପିସାଚାଦୀନଂ ସଞ୍ଚରଣଟ୍ଠାନେ, ମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଅଗୋଚରଟ୍ଠାନେ। କନ୍ତାରେତି ନିରୁଦକେ ଇରିଣେ, କଂ ତାରେନ୍ତି ନଯନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ହି କନ୍ତାରୋ, ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ତରିତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ। ତେନାହ ‘‘ଅପ୍ପୋଦକେ’’ତି। ଅପ୍ପ-ସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ଥ ଅଭାୱତ୍ଥୋ ‘‘ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୮।୨୩; ଚୂଳଅୱ। ୪୫୬) ୱିଯ। ୱଣ୍ଣୁପଥସ୍ସ ମଜ୍ଝେତି ୱାଲୁକାକନ୍ତାରମଜ୍ଝେତି ଅତ୍ଥୋ। ୱଙ୍କଂଭଯାତି ୱଙ୍କେହି ଭୀତା। ୱଙ୍କେହି ଭଯଂ ଏତେସନ୍ତି ‘‘ୱଙ୍କଭଯା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଗାଥାସୁଖତ୍ଥଂ ସାନୁନାସିକଂ କତ୍ୱା ‘‘ୱଙ୍କଂଭଯା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଞ୍ଚ

ୱାଲୁକାକନ୍ତାରପଓ୍ୱେସନତୋ ପୁବ୍ବେ ତେସଂ ଉପ୍ପନ୍ନଭଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ନଟ୍ଠମନାତି ମଗ୍ଗସତିୱିପ୍ପୱାସେନ ନଟ୍ଠମାନସା, ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ। ମନୁସ୍ସାତି ତେସଂ ଆଲପନଂ।

୧୨୩୧।ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ମରୁକନ୍ତାରେ। ଫଲାତି ଅମ୍ବଜମ୍ବୁତାଲନାଳିକେରାଦିଫଲାନି ନ ସନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ମୂଲମଯା ଚାତି ମୂଲାନିଯେୱ ମୂଲମଯା, ୱଲ୍ଲିକନ୍ଦାଦୀନି ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଉପାଦାନଂନତ୍ଥୀତି କିଞ୍ଚାପି କିଞ୍ଚି ଭକ୍ଖଂ ନତ୍ଥି, ଉପାଦାନଂ ୱା ଇନ୍ଧନଂ, ଅଗ୍ଗିସ୍ସ ଇନ୍ଧନମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି, କୁତୋ କେନ କାରଣେନ ଇଧ ମରୁକନ୍ତାରେ ଭକ୍ଖୋ ସିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଂ ପନ ଅତ୍ଥି ତତ୍ଥ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅଞ୍ଞତ୍ର ପଂସୂହୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୧୨୩୨।ଉଜ୍ଜଙ୍ଗଲନ୍ତି ଜଙ୍ଗଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଲୁଖଧୂସରୋ ଅନୁଦକୋ ଭୂମିପ୍ପଦେସୋ, ତଂ ପନ ଠାନଂ ଜଙ୍ଗଲତୋପି ଉକ୍କଂସେନ ଜଙ୍ଗଲନ୍ତି ଆହ ''ଉଜ୍ଜଙ୍ଗଲ''ନ୍ତି। ତେନାହ ''ତତ୍ତମିୱଂ କପାଲ''ନ୍ତି, ତତ୍ତଂ ଅଯୋକପାଲସଦିସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଗାଥାସୁଖତ୍ଥଞ୍ଚେତ୍ଥ ସାନୁନାସିକଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ତମିୱେଚ୍ଚେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅନାଯସନ୍ତି ନତ୍ଥି ଏତ୍ଥ ଆଯୋ ସୁଖନ୍ତି ଅନାଯଂ, ତତୋ ଏୱ ଜୀୱିତଂ ସୀଯତି ୱିନାସେତୀତି ଅନାଯସଂ। ଅଥ ୱା ନ ଆଯସନ୍ତି ଅନାଯସଂ। ପରଲୋକେନାତି ନରକେନ ତୁଲ୍ୟଂ। ନରକଞ୍ହି ସତ୍ତାନଂ ଏକନ୍ତାନତ୍ଥତାଯ ପରଭୂତୋ ପଟିସତ୍ତୁଭୂତୋ ଲୋକୋତି ୱିସେସତୋ ''ପରଲୋକୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସମନ୍ତତୋ ଅଯୋମଯତ୍ତା ଆଯସଞ୍ଚ, ଇଦଂ ପନ ତଦଭାୱତୋ ଅନାଯସଂ, ମହତୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିଟ୍ଠାନତାଯ ପରଲୋକସଦିସନ୍ତି ଦସ୍ସେତି, ''ଅନସ୍ସଯ''ନ୍ତି ଚ କେଚି ପଠନ୍ତି, ସୁଖସ୍ସ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠାନଭୂତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଲୁଦ୍ଦାନମାୱାସମିଦଂ ପୁରାଣନ୍ତି ଇଦଂ ଠାନଂ ଚିରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଲୁଦ୍ଦାନଂ ଦାରୁଣାନଂ ପିସାଚାଦୀନଂ ଆୱାସଭୂତଂ। ଅଭିସତ୍ତରୂପୋତି ''ଏୱଂ ଲୂଖୋ ଘୋରାକାରୋ ହୋତୂ''ତି ପୋରାଣେହି ଇସୀହି ସପିତସଦିସୋ, ଦିନ୍ନସପୋ ୱିଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୨୩୩।କେନ ୱଣ୍ଣେନାତି କେନ କାରଣେନ। କିମାସମାନାତି କିଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତା। ହୀତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ''ପଦେସମ୍ପୀ''ତି ଚ ପଠନ୍ତି, ଇମମ୍ପି ନାମ ପଦେସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସହସା ସମେଚ୍ଚାତି ସହସା ଆଦୀନୱାନିସଂସେ ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ସମୱାଯେନ ଅନୁପୱିଟ୍ଠା ସମ୍ପୱିଟ୍ଠା। ଲୋଭା ଭଯା ଅଥ ୱା କେନଚି ଅନତ୍ଥକାମେନ ପଲୋଭିତା ଲୋଭତୋ କେନଚି ଅମନୁସ୍ସାଦିନା ପରିପାତିତା ଭଯା ୱା। ଅଥ ୱା ସମ୍ପମୂଳ୍ହାତି ମଗ୍ଗୱିପ୍ପନଟ୍ଠା ଇମଂ ପଦେସଂ ଅନୁପୱିଟ୍ଠାତି ଯୋଜନା।

ଇଦାନି ୱାଣିଜା ଆହଂସୁ –

୧୨୩୪।

''ମଗଧେସୁ ଅଙ୍ଗେସୁ ଚ ସତ୍ଥୱାହା, ଆରୋପଯିତ୍ୱା ପଣିଯଂ ପୁଥୁତ୍ତଂ;

ତେ ଯାମସେ ସିନ୍ଧୁସୋୱୀରଭୂମିଂ, ଧନତ୍ଥିକା ଉଦ୍ଦଯଂ ପତ୍ଥଯାନା।

୧୨୩୫।

''ଦିୱା ପିପାସଂନଧିୱାସଯନ୍ତା, ଯୋଗ୍ଗାନୁକମ୍ପଞ୍ଚ ସମେକ୍ଖମାନା;

ଏତେନ ୱେଗେନ ଆଯାମ ସବ୍ବେ, ରତ୍ତିଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନା ୱିକାଲେ।

୧୨୩୬।

''ତେ ଦୁପ୍ପଯାତା ଅପରଦ୍ଧମଗ୍ଗା, ଅନ୍ଧାକୁଲା ୱିପ୍ପନଟ୍ଠା ଅରଞ୍ଞେ;

ସୁଦୁଗ୍ଗମେ ୱଣ୍ଣୁପଥସ୍ସ ମଜ୍ଝେ, ଦିସଂ ନ ଜାନାମ ପମୂଳ୍ହଚିତ୍ତା।

୧୨୩୭।

''ଇଦଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱାନ ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ, ୱିମାନସେଟ୍ଠଞ୍ଚ ତୱଞ୍ଚ ଯକ୍ଖ;

ତତୁତ୍ତରିଂ ଜୀୱିତମାସମାନା, ଦିସ୍ୱା ପତୀତା ସୁମନା ଉଦଗ୍ଗା’’ତି।

୧୨୩୪। ତତ୍ଥ ମଗଧେସୁ ଅଙ୍ଗେସୁ ଚ ସତ୍ଥୱାହାତି ମଗଧରଟ୍ଠେ ଚ ଅଙ୍ଗରଟ୍ଠେ ଚ ଜାତା ସଂୱଡ୍ଢା ତଂନିୱାସିନୋ ସନ୍ତେ ସତ୍ଥସ୍ସ ଚ ୱାହନକା ସତ୍ଥକା ଚେୱ ସତ୍ଥସାମିକା ଚ। ପଣିଯନ୍ତି ଭଣ୍ଡଂ। ତେତି ତେ ମଯଂ। ଯାମସେତି ଗଚ୍ଛାମ। ସିନ୍ଧୁସୋୱୀରଭୂମିନ୍ତି ସିନ୍ଧୁଦେସଂ ସୋୱୀରଦେସଞ୍ଚ। ଉଦ୍ରଯନ୍ତି ଆନିସଂସଂ ଅତିରେକଲାଭଂ।

୧୨୩୫।ଅନଧିୱାସଯନ୍ତାତି ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା। ଯୋଗ୍ଗାନୁକମ୍ପନ୍ତି ଗୋଣାଦୀନଂ ସତ୍ତାନଂ ଅନୁଗ୍ଗହଂ। ଏତେନ ୱେଗେନାତି ଇମିନା ଜୱେନ, ଯେନ ତୱ ଦସ୍ସନତୋ ପୁବ୍ବେ ଆଯାମ ଆଗତମ୍ହା ରତ୍ତିଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନାତି ରତ୍ତିଯଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନା। ୱିକାଲେତି ଅକାଲେ ଅୱେଲାଯଂ।

୧୨୩୬।ଦୁପ୍ପଯାତାତି ଦୁଟ୍ଠୁ ପଯାତା ଅପଥେ ଗତା, ତତୋ ଏୱ ଅପରଦ୍ଧମଗ୍ଗା। ଅନ୍ଧାକୁଲାତି ଅନ୍ଧା ୱିଯ ଆକୁଲା, ମଗ୍ଗଜାନନସମତ୍ଥସ୍ସ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନୋ ଅଭାୱେନ ଅନ୍ଧା, ତତୋ ଏୱ ଆକୁଲା, ୱିପ୍ପନଟ୍ଠା ଚ ମଗ୍ଗସମ୍ମୂଳ୍ହତାଯ। ଦିସନ୍ତି ଗନ୍ତବ୍ବଦିସଂ, ଯସ୍ସଂ ଦିସାଯଂ ସିନ୍ଧୁସୋୱୀରଦେସୋ, ତଂ ଦିସଂ। ପମୂଳ୍ହଚିତ୍ତାତି ଦିସାସଂସଯସମ୍ମୂଳ୍ହଚିତ୍ତା।

୧୨୩୭।ତୱଞ୍ଚାତି ତୁୱଞ୍ଚ। ଯକ୍ଖାତି ଆଲପନଂ। ତତୁତ୍ତରିଂ ଜୀୱିତମାସମାନାତି ଯୋ ‘‘ଇତୋ ପରଂ ଅମ୍ହାକଂ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଜୀୱିତସଂସଯୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ଇଦାନି ତତୋ ଉତ୍ତରିମ୍ପି ଜୀୱିତଂ ଆସୀସନ୍ତା। ଦିସ୍ୱାତି ଦସ୍ସନହେତୁ। ପତୀତାତି ପହଟ୍ଠା। ସୁମନାତି ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତା। ଉଦଗ୍ଗାତି ଉଦଗ୍ଗାଯ ପୀତିଯା ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତା।

ଏୱଂ ୱାଣିଜେହି ଅତ୍ତନୋ ପୱତ୍ତିଯା ପକାସିତାଯ ପୁନ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଦ୍ୱୀହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୧୨୩୮।

‘‘ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଇମଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣୁଂ, ୱେତ୍ତାଚରଂ ସଙ୍କୁପଥଞ୍ଚ ମଗ୍ଗଂ;

ନଦିଯୋ ପନ ପବ୍ବତାନଞ୍ଚ ଦୁଗ୍ଗା, ପୁଥୁଦ୍ଦିସା ଗଚ୍ଛଥ ଭୋଗହେତୁ।

୧୨୩୯।

‘‘ପକ୍ଖନ୍ଦିଯାନ ୱିଜିତଂ ପରେସଂ, ୱେରଜ୍ଜକେ ମାନୁସେ ପେକ୍ଖମାନା;

ଯଂ ୱୋ ସୁତଂ ୱା ଅଥ ୱାପି ଦିଟ୍ଠଂ, ଅଚ୍ଛେରକଂ ତଂ ୱୋ ସୁଣୋମ ତାତା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସାତି ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ପରତୀରଂ, ଇମଞ୍ଚ ଇଦିସଂ, ୱଣ୍ଣୁଂ ୱଣ୍ଣୁପଥଂ ୱେତ୍ତଲତା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆଚରିତବ୍ବତୋ ୱେତ୍ତାଚରଂ ମଗ୍ଗଂ, ସଙ୍କୁକେ ଖାଣୁକେ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବତୋ ସଙ୍କୁପଥଂ ମଗ୍ଗଂ, ନଦିଯୋ ପନ ଚନ୍ଦଭାଗାଦିକା, ପବ୍ବତାନଞ୍ଚ ୱିସମପ୍ପଦେସାତି ଏୱଂ ଦୁଗ୍ଗା ପୁଥୁଦ୍ଦିସା ଭୋଗନିମିତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛଥ, ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚ ପକ୍ଖନ୍ଦିଯାନ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁପୱିସିତ୍ୱା, ପରେସଂ ରାଜୂନଂ ୱିଜିତଂ ତତ୍ଥ ୱେରଜ୍ଜକେ ୱିଦେସୱାସିକେ ମନୁସ୍ସେ ପେକ୍ଖମାନା ଗଚ୍ଛଥ, ଏୱଂଭୂତେହି ୱୋ ତୁମ୍ହେହି ଯଂ ସୁତଂ ୱା ଅଥ ୱା ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ଅଚ୍ଛେରକଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ତଂ ୱୋ ସନ୍ତିକେ ତାତା ୱାଣିଜା ସୁଣୋମାତି ଅତ୍ତନୋ ୱିମାନସ୍ସ ଅଚ୍ଛରିଯଭାୱଂ ତେହି କଥାପେତୁକାମୋ ପୁଚ୍ଛତି।

ଏୱଂ ଦେୱପୁତ୍ତେନ ପୁଟ୍ଠା ୱାଣିଜା ଆହଂସୁ –

୧୨୪୦।

‘‘ଇତୋପି ଅଚ୍ଛେରତରଂ କୁମାର, ନ ନୋ ସୁତଂ ୱା ଅଥ ୱାପି ଦିଟ୍ଠଂ;

ଅତୀତମାନୁସକମେୱ ସବ୍ବଂ, ଦିସ୍ୱା ନ ତପ୍ପାମ ଅନୋମୱଣ୍ଣଂ।

୧୨୪୧।

‘‘ୱେହାୟସଂ ପୋକ୍ଖରଞ୍ଞୋ ସୱନ୍ତି, ପହୂତମଲ୍ୟା ବହୁପୁଣ୍ଡରୀକା;

ଦୁମା ଚିମେ ନିଚ୍ଚଫଲୂପପନ୍ନା, ଅତୀୱ ଗନ୍ଧା ସୁରଭିଂ ପୱାୟନ୍ତି।

୧୨୪୨।

‘‘ୱେଳୁରିୟଥମ୍ଭା ସତମୁସ୍ସିତାସେ, ସିଲାପୱାଳସ୍ସ ଚ ଆୟତଂସା;

ମସାରଗଲ୍ଲା ସହଲୋହିତଙ୍ଗା, ଥମ୍ଭା ଇମେ ଜୋତିରସାମୟାସେ।

୧୨୪୩।

‘‘ସହସ୍ସଥମ୍ଭଂ ଅତୁଲାନୁଭାୱଂ, ତେସୂପରି ସାଧୁମିଦଂ ୱିମାନଂ;

ରତନନ୍ତରଂ କଞ୍ଚନୱେଦିମିସ୍ସଂ, ତପନୀୟପଟ୍ଟେହି ଚ ସାଧୁଛନ୍ନଂ।

୧୨୪୪।

‘‘ଜମ୍ବୋନଦୁତ୍ତମିଦଂ ସୁମଟ୍ଠୋ, ପାସାଦସୋପାନଫଲୂପପନ୍ନୋ;

ଦଳ୍ହୋ ଚ ୱଗ୍ଗୁ ଚ ସୁସଙ୍ଗତୋ ଚ, ଅତୀୱ ନିଜ୍ଝାନଖମୋ ମନୁଞ୍ଞୋ।

୧୨୪୫।

‘‘ରତନନ୍ତରସ୍ମିଂ ବହୁଅନ୍ନପାନଂ, ପରିୱାରିତୋ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଗଣେନ;

ମୁରଜଆଳମ୍ବରତୂରିୟଘୁଟ୍ଠୋ, ଅଭିୱନ୍ଦିତୋସି ଥୁତିୱନ୍ଦନାୟ।

୧୨୪୬।

‘‘ସୋ ମୋଦସି ନାରିଗଣପ୍ପବୋଧନୋ, ୱିମାନପାସାଦୱରେ ମନୋରମେ;

ଅଚିନ୍ତିୟୋ ସବ୍ବଗୁଣୂପପନ୍ନୋ, ରାଜା ୟଥା ୱେସ୍ସୱଣୋ ନଳିନ୍ୟା।

୧୨୪୭।

‘‘ଦେୱୋ ନୁ ଆସି ଉଦୱାସି ୟକ୍ଖୋ,

ଉଦାହୁ ଦେୱିନ୍ଦୋ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ;

ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ତଂ ୱାଣିଜା ସତ୍ଥୱାହା,

ଆଚିକ୍ଖ କୋ ନାମ ତୁୱଂସି ୟକ୍ଖୋ’’ତି।

୧୨୪୦-୨। ତତ୍ଥ କୁମାରାତି ପଠମୱଯେ ଠିତତ୍ତା ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଆଲପତି। ସବ୍ବନ୍ତି ଦେୱପୁତ୍ତଂ ତସ୍ସ ୱିମାନପଟିବଦ୍ଧଞ୍ଚ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି।

ପୋକ୍ଖରଞ୍ଞୋତି ପୋକ୍ଖରଣିଯୋ। ସତମୁସ୍ସିତାସେତି ସତରତନୁବ୍ବେଧା। ସିଲାପୱାଳଅସ୍ସାତି ସିଲାଯ ପୱାଳଅସ୍ସ ଚ, ସିଲାମଯା ପୱାଳଅମଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଯତଂସାତି ଦୀଘଂସା। ଅଥ ୱା ଆଯତା ହୁତ୍ୱା ଅଚ୍ଚୁସୋଳଅସହସ୍ସଂସାଦିଅଂସୱନ୍ତୋ।

୧୨୪୨।ତେସୂପରୀତି ତେସଂ ଥମ୍ଭାନଂ ଉପରି। ସାଧୁମିଦନ୍ତି ସୁନ୍ଦରଂ ଇଦଂ ତୱ ୱିମାନଂ। ରତନନ୍ତରନ୍ତି ରତନନ୍ତରୱନ୍ତଂ, ଭିତ୍ତିଥମ୍ଭସୋପାନାଦୀସୁ ନାନାୱିଧେହି ଅଞ୍ଞେହି ରତନେହି ଯୁତ୍ତଂ। କଞ୍ଚନୱେଦିମିସ୍ସନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣମଯାଯ ୱେଦିକାଯ ସହିତଂ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ତପନୀଯପଟ୍ଟେହି ଚ ସାଧୁଛନ୍ନନ୍ତି ତପନୀଯମଯେହି ଅନେକରତନମଯେହି ଚ ଛଦନେହି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସୁଟ୍ଠୁ ଛାଦିତଂ।

୧୨୪୪।ଜମ୍ବୋନଦୁତ୍ତମିଦନ୍ତି ଇଦଂ ତୱ ୱିମାନଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଉତ୍ତମଜମ୍ବୁନଦଭାସୁରଂ। ସୁମଟ୍ଠୋ ପାସାଦସୋପାନଫଲୂପପନ୍ନୋତି ତସ୍ସ ଚ ସୋ ସୋ ପଦେସୋ ସୁମଟ୍ଠୋ ସୁଟ୍ଠୁ ମଜ୍ଜିତୋ, ତେହି ତେହି ଅନନ୍ତରପାସାଦେହି ସୋପାନୱିସେସେହି ରମଣୀଯେହି ଫଲକେହି ଚ ଯୁତ୍ତୋ। ଦଳ୍ହୋତି ଥିରୋ। ୱଗ୍ଗୂତି ଅଭିରୂପୋ ସମୁଗ୍ଗତୋ। ସୁସଙ୍ଗତୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ସଙ୍ଗତାୱଯୱୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞାନୁରୂପପାସାଦାୱଯୱୋ। ଅତୀୱ ନିଜ୍ଝାନଖମୋତି ପଭସ୍ସରଭାୱେପି ଅତିୱିଯ ଓଲୋକନକ୍ଖମୋ। ମନୁଞ୍ଞୋତି ମନୋରମୋ।

୧୨୪୫।ରତନନ୍ତରସ୍ମିନ୍ତି ରତନମଯେ, ରତନଭୂତେ ୱା ସାରଭୂତେ ୱିମାନସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ। ବହୁଅନ୍ନପାନନ୍ତି ପେସଲଂ ପହୂତଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ୱିଜ୍ଜତି, ଉପଲବ୍ଭତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ମୁରଜଆଳମ୍ବରତୂରିଯଘୁଟ୍ଠୋତି ମୁଦିଙ୍ଗାନଂ ଆଳମ୍ବରାନଂ ଅୱସିଟ୍ଠତୂରିଯାନଞ୍ଚ ସଦ୍ଦେହି ନିଚ୍ଚଘୋସିତୋ। ଅଭିୱନ୍ଦିତୋସୀତି ନମସ୍ସିତୋ, ଥୋମିତୋ ୱା ଅସି। ତେନାହ ‘‘ଥୁତିୱନ୍ଦନାଯା’’ତି।

୧୨୪୬।ଅଚିନ୍ତିଯୋତି ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟାନୁଭାୱୋ। ନଳିନ୍ନାତି ଏୱଂନାମକେ କୀଳଅନଟ୍ଠାନେ ଯଥା ୱେସ୍ସୱଣୋ ମହାରାଜା, ଏୱଂ ତ୍ୱଂ ମୋଦସୀତି ଯୋଜନା।

୧୨୪୭।ଆସୀତି ଅସି ଭୱସି। ଦେୱିନ୍ଦୋତି ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା। ମନୁସ୍ସଭୂତୋତି ମନୁସ୍ସେସୁ ଭୂତୋ ମନୁସ୍ସଜାତିକୋ। ଯକ୍ଖୋତି ଦେୱାଦିଭାୱଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାପି ଯକ୍ଖଭାୱଂ ଆସଙ୍କନ୍ତା ୱଦନ୍ତି।

ଇଦାନି ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ଜାନାପେନ୍ତୋ –

୧୨୪୮।

‘‘ସେରୀସକୋ ନାମ ଅହମ୍ହି ଯକ୍ଖୋ, କନ୍ତାରିଯୋ ୱଣ୍ଣୁପଥମ୍ହି ଗୁତ୍ତୋ;

ଇମଂ ପଦେସଂ ଅଭିପାଲଯାମି, ୱଚନକରୋ ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ’’ତି। –

ଆହ। ତତ୍ଥ ଅହମ୍ହୀ ଯକ୍ଖୋତି ଅହଂ ଯକ୍ଖୋ ଅମ୍ହି। କନ୍ତାରିଯୋତି ଆରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ କନ୍ତାରେ ନିଯୁତ୍ତୋ। ଗୁତ୍ତୋତି ଗୋପକୋ। ତେନାହ ‘‘ଅଭିପାଲଯାମୀ’’ତି।

ଇଦାନି ୱାଣିଜା ତସ୍ସ କମ୍ମାଦୀନି ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ଆହଂସୁ –

୧୨୪୯।

‘‘ଅଧିଚ୍ଚଲଦ୍ଧଂ ପରିଣାମଜଂ ତେ, ସଯଂକତଂ ଉଦାହୁ ଦେୱେହି ଦିନ୍ନଂ;

ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ତଂ ୱାଣିଜା ସତ୍ଥୱାହା, କଥଂ ତଯା ଲଦ୍ଧମିଦଂ ମନୁଞ୍ଞ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଧିଚ୍ଚଲଦ୍ଧନ୍ତି ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପତ୍ତିକଂ, ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଲଦ୍ଧନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିଣାମଜଂ ତେତି ନିଯତିସଙ୍ଗତିଭାୱପରିଣତଂ, କାଲପରିଣତଂ ୱା। ସଯଂକତନ୍ତି ତଯା ସଯମେୱ କତଂ, ଦେୱିଦ୍ଧିଯା ତଯା ସଯମେୱ ନିଜ୍ଜତିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଦାହୁ ଦେୱେହି ଦିନ୍ନନ୍ତି ତଯା ଆରାଧିତେହି ଦେୱେହି ପସାଦୱସେନ ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ।

ଇଦାନି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଚତୁରୋପି ପକାରେ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞମେୱ ଅପଦିସନ୍ତୋ –

୧୨୫୦।

‘‘ନାଧିଚ୍ଚଲଦ୍ଧଂ ନ ପରିଣାମଜଂ ମେ, ନ ସଯଂକତଂ ନ ହି ଦେୱେହି ଦିନ୍ନଂ;

ସକେହି କମ୍ମେହି ଅପାପକେହି, ପୁଞ୍ଞେହି ମେ ଲଦ୍ଧମିଦଂ ମନୁଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। –

ଗାଥମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ୱାଣିଜା ପୁନ ‘‘ନାଧିଚ୍ଚଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ଗାଥାଯଂ ପୁଞ୍ଞାଧିକମେୱ ତେ ଚତୁରୋ ପକାରେ ଆରୋପେତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଚ ସରୂପଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ –

୧୨୫୧।

‘‘କିଂ ତେ ୱତଂ କିଂ ପନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କିସ୍ସ ସୁଚିଣ୍ଣସ୍ସ ଅଯଂ ୱିପାକୋ;

ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ତଂ ୱାଣିଜା ସତ୍ଥୱାହା, କଥଂ ତଯା ଲଦ୍ଧମିଦଂ ୱିମାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱତନ୍ତି ୱତସମାଦାନଂ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ସେଟ୍ଠଚରିଯଂ।

ପୁନ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ତେ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଯଥୂପଚିତଂ ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

୧୨୫୨।

‘‘ମମଂ ପାଯାସୀତି ଅହୁ ସମଞ୍ଞା, ରଜ୍ଜଂ ଯଦା କାରଯିଂ କୋସଲାନଂ;

ନତ୍ଥିକଦିଟ୍ଠି କଦରିଯୋ ପାପଧମ୍ମୋ, ଉଚ୍ଛେଦୱାଦୀ ଚ ତଦା ଅହୋସିଂ।

୧୨୫୩।

‘‘ସମଣୋ ଚ ଖୋ ଆସି କୁମାରକସ୍ସପୋ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ଚିତ୍ତକଥୀ ଉଳାରୋ;

ସୋ ମେ ତଦା ଧମ୍ମକଥଂ ଅଭାସି, ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାନି ୱିନୋଦଯୀ ମେ।

୧୨୫୪।

‘‘ତାହଂ ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁଣିତ୍ୱା, ଉପାସକତ୍ତଂ ପଟିୱେଦଯିସ୍ସଂ;

ପାଣାତିପାତା ୱିରତୋ ଅହୋସିଂ, ଲୋକେ ଅଦିନ୍ନଂ ପରିୱଜ୍ଜଯିସ୍ସଂ;

ଅମଜ୍ଜପୋ ନୋ ଚ ମୁସା ଅଭାଣିଂ, ସକେନ ଦାରେନ ଚ ଅହୋସିଂ ତୁଟ୍ଠୋ।

୧୨୫୫।

‘‘ତଂ ମେ ୱତଂ ତଂ ପନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ତସ୍ସ ସୁଚିଣ୍ଣସ୍ସ ଅଯଂ ୱିପାକୋ;

ତେହେୱ କମ୍ମେହି ଅପାପକେହି, ପୁଞ୍ଞେହି ମେ ଲଦ୍ଧମିଦଂ ୱିମାନ’’ନ୍ତି। –

ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱିଞ୍ଚେଞ୍ଚେଯ୍ୟମେଓ।

ଅଥ ୱାଣିଜା ଦେୱପୁତ୍ତଂ ୱିମାନଞ୍ଚସ୍ସ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦିସ୍ୱା କମ୍ମଫଲଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଫଲେ ସଦ୍ଧଂ ପୱେଦେନ୍ତା –

୧୨୫୬।

‘‘ସଚ୍ଚଂ କିରାହଂସୁ ନରା ସପଞ୍ଞା, ଅନଞ୍ଞଥା ୱଚନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ;

ଯହିଂ ଯହିଂ ଗଚ୍ଛତି ପୁଞ୍ଞକମ୍ମୋ, ତହିଂ ତହିଂ ମୋଦତି କାମକାମୀ।

୧୨୫୭।

‘‘ଯହିଂ ଯହିଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱୋ ଚ, ୱଧୋ ଚ ବନ୍ଧୋ ଚ ପରିକ୍କିଲେସୋ;

ତହିଂ ତହିଂ ଗଚ୍ଛତି ପାପକମ୍ମୋ, ନ ମୁଚ୍ଚତି ଦୁଗ୍ଗତିଯା କଦାଚୀ’’ତି। –

ଗାଥାଦ୍ୱଯଂ ଅୱୋଚୁଂ। ତତ୍ଥ ସୋକପରିଦ୍ଦୱୋତି ସୋକୋ ଚ ପରିଦେୱୋ ଚ। ପରିକ୍କିଲେସୋତି ୱୁତ୍ତା ଅନତ୍ଥୁପ୍ପତ୍ତି।

ଏୱଂ ତେସୁ କଥେନ୍ତେସୁଯେୱ ୱିମାନଦ୍ୱାରେ ସିରୀସରୁକ୍ଖତୋ ପରିପାକେନ ମୁତ୍ତବନ୍ଧନା ପରିପକ୍କା ସିପାଟିକା ପତି, ତେନ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସପରିଜନୋ ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ଅହୋସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱାଣିଜା –

୧୨୫୮।

‘‘ସମ୍ମୂଳ୍ହରୂପୋୱ ଜନୋ ଅହୋସି, ଅସ୍ମିଂ ମୁହୁତ୍ତେ କଲଲୀକତୋୱ;

ଜନସ୍ସିମସ୍ସ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ କୁମାର, ଅପ୍ପଚ୍ଚଯୋ କେନ ନୁ ଖୋ ଅହୋସୀ’’ତି। –

ଗାଥମାହଂସୁ। ତତ୍ଥ ସମ୍ମୂଳ୍ହରୂପୋୱାତି ସୋକୱସେନ ସଞ୍ଜସୋ ମୂଳ୍ହସଭାୱୋ ୱିଯ। ଜନୋତି ଦେୱଜନୋ। ଅସ୍ମିଂ ମୁହୁତ୍ତେତି ଇମସ୍ମିଂ ମୁହୁତ୍ତମତ୍ତେ । କଲଲୀକତୋତି କଲଲଂ ୱିଯ କତୋ, କଲଲନିସ୍ସିତୌଦକୀଭୂତୋ ୱିଯ ଆୱିଲୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଜନସ୍ସିମସ୍ସ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚାତି ଇମସ୍ସ ତୱ ପରିଜନସ୍ସ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ। ଅପ୍ପଚ୍ଚଯୋତି ଦୋମନସ୍ସଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦେୱପୁତ୍ତୋ –

୧୨୫୯।

‘‘ଇମେ ଚ ସିରୀସୱନା ତାତା, ଦିବ୍ବା ଗନ୍ଧା ସୁରଭୀ ସମ୍ପୱନ୍ତି;

ତେ ସମ୍ପୱାଯନ୍ତି ଇମଂ ୱିମାନଂ, ଦିୱା ଚ ରତ୍ତୋ ଚ ତମଂ ନିହନ୍ତ୍ୱା।

୧୨୬୦।

‘‘ଇମେସଞ୍ଚ ଖୋ ୱସ୍ସସତଚ୍ଚଯେନ, ସିପାଟିକା ଫଲତି ଏକମେକା;

ମାନୁସ୍ସକଂ ୱସ୍ସସତଂ ଅତୀତଂ, ଯଦଗ୍ଗେ କାଯମ୍ହି ଇଧୂପପନ୍ନୋ।

୧୨୬୧।

‘‘ଦିସ୍ୱାନହଂ ୱସ୍ସସତାନି ପଞ୍ଚ,

ଅସ୍ମିଂ ୱିମାନେ ଠତ୍ୱାନ ତାତା;

ଆଯୁକ୍ଖଯା ପୁଞ୍ଞକ୍ଖଯା ଚୱିସ୍ସଂ,

ତେନେୱ ସୋକେନ ପମୁଚ୍ଛିତୋସ୍ମୀ’’ତି। – ଆହ;

୧୨୫୬। ତତ୍ଥ ସିରୀସୱନାତି ସିରୀସୱିପିନତୋ। ତାତାତି ୱାଣିଜେ ଆଲପତି। ଇମେ ତୁମ୍ହାକଂ ମଯ୍ହଞ୍ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖଭୂତା ଦିବ୍ବା ଗନ୍ଧା ସୁରଭୀ ଅତିୱିଯ ସୁଗନ୍ଧାଯେୱ ସମନ୍ତତୋ ପୱନ୍ତି ପୱାଯନ୍ତି। ତେ ଦିବ୍ବା ଗନ୍ଧା ଏୱଂ ୱାଯନ୍ତା ଇମଂ ୱିମାନଂ ସମ୍ପୱାଯନ୍ତି ସମ୍ମଦେୱ ଗନ୍ଧଂ ଗାହାପେନ୍ତି, ନ କେୱଲଂ ସମ୍ପୱାଯନମେୱ, ଅଥ ଖୋ ଅତ୍ତନୋ ପଭାଯ ତମମ୍ପି ନିହନ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ଦିୱା ଚ ରତ୍ତୋ ଚ ତମଂ ନିହନ୍ତ୍ୱା’’ତି।

୧୨୬୦-୬୧।ଇମେସନ୍ତି ସିରୀସାନଂ। ସିପାଟିକାତି ଫଲକୁଟ୍ଟିଲିକା। ଫଲତୀତି ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ୱଣ୍ଟତୋ ମୁଚ୍ଚତି, ପୁଟଭେଦଂ ୱା ପତ୍ୱା ସିସ୍ସତି। ମାନୁସ୍ସକଂ ୱସ୍ସସତଂ ଅତୀତନ୍ତି ଯସ୍ମା ୱସ୍ସସତସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ଇମସ୍ସ ସିରୀସସ୍ସ ସିପାଟିକା ଫଲତି, ଅଯଞ୍ଚ ଫଲିତା, ତସ୍ମା ମଯ୍ହଂ ମାନୁସ୍ସକଂ ୱସ୍ସସତଂ ଅତୀତଂ। ଯଦଗ୍ଗେ ଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ, କାଯସ୍ମି ଇଧ ଇମସ୍ମିଂ ଦେୱନିକାଯେ ଉପପନ୍ନୋ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ମଯ୍ହଞ୍ଚ ଦେୱଗଣନାଯ ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସସତାନି ଆଯୁ, ତସ୍ମା ଖୀଯତି ମେ ଆଯୂତି ସୋକୱସେନ ସମ୍ପମୂଳ୍ହୋତି ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ ‘‘ଦିସ୍ୱାନହଂ ୱସ୍ସସତାନି ପଞ୍ଚ…ପେ… ତେନେୱ ସୋକେନ ପମୁଚ୍ଛିତୋସ୍ମୀ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ୱାଣିଜା ସମସ୍ସାସେନ୍ତୋ –

୧୨୬୨।

‘‘କଥଂ ନୁ ସୋଚେଯ୍ଯ ତଥାୱିଧୋ ସୋ, ଲଦ୍ଧା ୱିମାନଂ ଅତୁଲଂ ଚିରାଯ;

ଯେ ଚାପି ଖୋ ଇତ୍ତରମୁପପନ୍ନା, ତେ ନୂନ ସୋଚେଯ୍ଯୁଂ ପରିତ୍ତପୁଞ୍ଞା’’ତି। –

ଆହଂସୁ। ତତ୍ଥ ଯାଦିସେହି ଅପ୍ପାଯୁକେହି ମରଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ସୋଚିତବ୍ବଂ ସିଯା, ତାଦିସୋ ପନ ଏୱଂ ଦିବ୍ବାନୁଭାୱସମ୍ପନ୍ନୋ ନୱୁତିୱସ୍ସସତସହସ୍ସାଯୁକୋ କଥଂ ନୁ ସୋଚେଯ୍ଯ, ନ ସୋଚିତବ୍ବମେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଦେୱପୁତ୍ତୋ ତତ୍ତକେନେୱ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ତେସଂ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ତେସଞ୍ଚ ଉପଦେସଂ ଦେନ୍ତୋ –

୧୨୬୩।

‘‘ଅନୁଚ୍ଛୱିଂ ଓୱଦିଯଞ୍ଚ ମେତଂ, ଯଂ ମଂ ତୁମ୍ହେ ପେଯ୍ଯୱାଚଂ ୱଦେଥ;

ତୁମ୍ହେ ଚ ଖୋ ତାତା ମଯାନୁଗୁତ୍ତା, ଯେନିଚ୍ଛକଂ ତେନ ପଲେଥ ସୋତ୍ଥି’’ନ୍ତି। –

ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଅନୁଚ୍ଛୱିନ୍ତି ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ତୁମ୍ହାକମେୱ ତଂ ଯୁତ୍ତରୂପଂ। ଓୱଦିଯଞ୍ଚ ମେତନ୍ତି ମେ ମଯ୍ହଂ ତୁମ୍ହେହି ଓୱଦିଯଂ ଓୱାଦୱସେନ ୱତ୍ତବ୍ବମେତଂ। ଯଂ ଯସ୍ମା, ମଂ ମଯ୍ହଂ, ତୁମ୍ହେ ‘‘କଥଂ ନୁ ସୋଚେଯ୍ଯ’’ନ୍ତିଆଦିନା ପେଯ୍ଯୱାଚଂ ପିଯୱଚନଂ ୱଦେଥ। ଯଂ ୱା ପେଯ୍ଯୱାଚାଯ ୱଦନଂ କଥନଂ, ତଂ ତୁମ୍ହାକମେୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକନ୍ତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା ଯଂ ଯସ୍ମା ତୁମ୍ହେ ପେଯ୍ଯୱାଚଂ ୱଦେଥ, ତସ୍ମା ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଓୱଦିଯଞ୍ଚ ଓୱଦିତବ୍ବଂ ଓୱାଦାନୁରୂପଂ କାତବ୍ବଞ୍ଚ ମେ ମଯା କତଂ, କିଂ ପନ ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ତୁମ୍ହେ ଚ ଖୋ ତାତା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ମଯାନୁଗୁତ୍ତାତି ଇମସ୍ମିଂ ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହେ ମରୁକନ୍ତାରେ ଯାୱ କନ୍ତାରାତିକ୍କମା ମଯା ଅନୁଗୁତ୍ତା ରକ୍ଖିତା, ଯେନିଚ୍ଛକଂ ଯଥାରୁଚିତେନ, ସୋତ୍ଥିଂ ଖେମେନ, ପଲେଥ ଗଚ୍ଛଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ୱାଣିଜା କତଞ୍ଜଲିଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତା –

୧୨୬୪।

‘‘ଗନ୍ତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ସିନ୍ଧୁସୋୱୀରଭୂମିଂ, ଧନତ୍ଥିକା ଉଦ୍ଦଯଂ ପତ୍ଥଯାନା;

ଯଥାପଯୋଗା ପରିପୁଣ୍ଣଚାଗା, କାହାମ ସେରୀସମହଂ ଉଳାରନ୍ତି। –

ଗାଥମାହଂସୁ। ତତ୍ଥ ଯଥାପଯୋଗାତି ଇଦାନି କତପଟିଞ୍ଞାନୁରୂପପଯୋଗା। ପରିପୁଣ୍ଣଚାଗାତି ସମତ୍ତଚାଗା, ଉଳାରସ୍ସ ମହସ୍ସ ପରିଯତ୍ତପରିଚ୍ଚାଗା। ମହନ୍ତି ଉସ୍ସୱପୂଜଂ।

ପୁନ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ମହକରଣଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ କତ୍ତବ୍ବେସୁ ଚ ତେ ନିଯୋଜେନ୍ତୋ –

୧୨୬୫।

‘‘ମା ଚେୱ ସେରୀସମହଂ ଅକତ୍ଥ, ସବ୍ବଞ୍ଚ ୱୋ ଭୱିସ୍ସତି ଯଂ ୱଦେଥ;

ପାପାନି କମ୍ମାନି ୱିୱଜ୍ଜଯାଥ, ଧମ୍ମାନୁଯୋଗଞ୍ଚ ଅଧିଟ୍ଠହାଥା’’ତି। –

ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଯଂ ୱଦେଥାତି ଯଂ ତୁମ୍ହେ ଖେମେନ ସିନ୍ଧୁସୋୱୀରଦେସପତ୍ତିଂ ତତ୍ଥ ଚ ୱିପୁଲଂ ଉଦ୍ଦଯଂ ଲାଭଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତା ‘‘ଗନ୍ତ୍ୱା ମଯ୍ହ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ୱଦଥ। ସବ୍ବଂ ତଂ ୱୋ ତୁମ୍ହାକଂ ତଥେୱ ଭୱିସ୍ସତି, ତତ୍ଥ ନିକ୍କଙ୍ଖା ହୋଥ, ତୁମ୍ହେ ପନ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାପାନି କମ୍ମାନି ପାଣାତିପାତାଦୀନି ୱିୱଜ୍ଜଯାଥ ପରିୱଜ୍ଜେଥ। ଧମ୍ମାନୁଯୋଗନ୍ତି ଦାନାଦିକୁସଲଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନଂ। ଅଧିଟ୍ଠହାଥାତି ଅନୁସିକ୍ଖଥ ଇଦଂ ସେରୀସକମହନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଯଂ ପନ ଉପାସକଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତେସଂ ରକ୍ଖାୱରଣଂ କାତୁକାମୋ ଅହୋସି, ତସ୍ସ ଗୁଣଂ କିତ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ତେସଂ ଉଦ୍ଦିସନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଆହ –

୧୨୬୬।

‘‘ଉପାସକୋ ଅତ୍ଥି ଇମମ୍ହି ସଙ୍ଘେ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ସୀଲୱତୂପପନ୍ନୋ;

ସଦ୍ଧୋ ଚ ଚାଗୀ ଚ ସୁପେସଲୋ ଚ, ୱିଚକ୍ଖଣୋ ସନ୍ତୁସିତୋ ମୁତୀମା।

୧୨୬୭।

‘‘ସଞ୍ଜାନମାନୋ ନ ମୁସା ଭଣେଯ୍ୟ, ପରୂପଘାତାଯ ନ ଚେତଯେଯ୍ୟ;

ୱେଭୂତିକଂ ପେସୁଣଂ ନୋ କରେଯ୍ୟ, ସଣ୍ହଞ୍ଚ ୱାଚଂ ସଖିଲଂ ଭଣେଯ୍ୟ।

୧୨୬୮।

‘‘ସଗାରୱୋ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ ୱିନୀତୋ, ଅପାପକୋ ଅଧିସୀଲେ ୱିସୁଦ୍ଧୋ;

ସୋ ମାତରଂ ପିତରଞ୍ଚାପି ଜନ୍ତୁ, ଧମ୍ମେନ ପୋସେତି ଅରିଯୱୁତ୍ତି।

୧୨୬୯।

‘‘ମଞ୍ଞେ ସୋ ମାତାପିତୂନଂ କାରଣା, ଭୋଗାନି ପରିଯେସତି ନ ଅତ୍ତହେତୁ;

ମାତାପିତୂନଞ୍ଚ ଯୋ ଅଜଯେନ, ନେକ୍ଖମ୍ମପୋଣୋ ଚରିସ୍ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ।

୧୨୭୦।

‘‘ଉଜୂ ଅୱଙ୍କୋ ଅସଠୋ ଅମାୟୋ, ନ ଲେସକପ୍ପେନ ଚ ୱୋହରେଯ୍ଯ;

ସୋ ତାଦିସୋ ସୁକତକମ୍ମକାରୀ, ଧମ୍ମେ ଠିତୋ କିନ୍ତି ଲଭେଥ ଦୁକ୍ଖଂ।

୧୨୭୧।

‘‘ତଂକାରଣା ପାତୁକତୋମ୍ହି ଅତ୍ତନା, ତସ୍ମା ଧମ୍ମଂ ପସ୍ସଥ ୱାଣିଜାସେ;

ଅଞ୍ଞତ୍ର ତେନିହ ଭସ୍ମୀ ଭୱେଥ, ଅନ୍ଧାକୁଲା ୱିପ୍ପନଟ୍ଠା ଅରଞ୍ଞେ;

ତଂ ଖିପ୍ପମାନେନ ଲହୁଂ ପରେନ, ସୁଖୋ ହୱେ ସପ୍ପୁରିସେନ ସଙ୍ଗମୋ’’ତି।

୧୨୬୬। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘେତି ସତ୍ତସମୂହେ। ୱିଚକ୍ଖଣୋତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କତ୍ତବ୍ବତାଯ କୁସଲୋ। ସନ୍ତୁସିତୋତି ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ। ମୁତୀମାତି କମ୍ମସ୍ସକତଞ୍ଞାଣାଦିନା ଇଧଲୋକପରଲୋକହିତାନଂ ମୁନନତୋ ମୁତିମା।

୧୨୬୭।ସଞ୍ଜାନମାନୋ ନ ମୁସା ଭଣେଯ୍ଯାତି ସମ୍ପଜାନମୁସା ନ ଭାସେଯ୍ଯ। ୱେଭୂତିକନ୍ତି ସହିତାନଂ ୱିନାଭାୱକରଣତୋ ‘‘ୱେଭୂତିକ’’ନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ପିସୁଣଂ, ନୋ କରେଯ୍ଯ ନ ୱଦେଯ୍ଯ।

୧୨୬୮।ସପ୍ପତିସ୍ସୋତି ପତିସ୍ସଯୋ ଗରୁଟ୍ଠାନିଯେସୁ ନିୱାତୱୁତ୍ତିକତ୍ତା ସୋରଚ୍ଚଂ, ସହ ପତିସ୍ସେନାତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ। ଅଧିସୀଲେତି ଉପାସକେନ ରକ୍ଖିତବ୍ବଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାଯ। ଅରିଯୱୁତ୍ତୀତି ପରିସୁଦ୍ଧୱୁତ୍ତି।

୧୨୬୯।ନେକ୍ଖମ୍ମପୋଣୋତି ନିବ୍ବାନନିନ୍ନୋ। ଚରିସ୍ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ପଞ୍ଚଙ୍ଗଂ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିସ୍ସତି।

୧୨୭୦।ଲେସକପ୍ପେନାତି କପ୍ପିଯଲେସେନ। ନ ଚ ୱୋହରେଯ୍ଯାତି ମାଯାସାଠେଯ୍ଯୱସେନ ୱଚନଂ ନ ନିଚ୍ଛାରେଯ୍ଯ। ଧମ୍ମେ ଠିତୋ କିନ୍ତି ଲଭେଥ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ଧମ୍ମଚାରୀ ସମଚାରୀ କିନ୍ତି କେନ ପକାରେନ ଦୁକ୍ଖଂ ଲଭେଥ ପାପୁଣେଯ୍ଯ।

୧୨୭୧।ତଂକାରଣାତି ତନ୍ନିମିତ୍ତଂ ତସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ହେତୁ। ପାତୁକତୋମ୍ହି ଅତ୍ତନାତି ସଯମେୱ ତୁମ୍ହାକଂ ଅହଂ ପାତୁରହୋସିଂ। ‘‘ଅତ୍ତାନ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ମମ ଅତ୍ତାନଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପାତ୍ୱାକାସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଅହଂ ଧମ୍ମଂ ଅପଚାଯମାନୋ ତଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ତୁମ୍ହେପି ରକ୍ଖାମି, ତସ୍ମା ଧମ୍ମଂ ପସ୍ସଥ ଧମ୍ମମେୱ ଚରିତବ୍ବଂ କତ୍ୱା ଓଲୋକେଥ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ତେନିହ ଭସ୍ମୀ ଭୱେଥାତି ତେନ ଉପାସକେନ ୱିନା ଚେ ଆଗତା, ଇମସ୍ମିଂ ମରୁକନ୍ତାରେ ଅନାଥା ଅପ୍ପଟିସରଣା ଭସ୍ମଭାୱଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯାଥ। ଖିପ୍ପମାନେନାତି ଏୱଂ ଖିପ୍ପନ୍ତେନ ୱମ୍ଭେନ୍ତେନ ପୀଳେନ୍ତେନ। ଲହୁନ୍ତି ସୁକରଂ। ପରେନାତି ଅଧିକଂ, ଅଞ୍ଞେନ ୱା। ତସ୍ମା ସୁଖୋ ହୱେ ସପ୍ପୁରିସେନ ସଙ୍ଗମୋତି। ସୋ ହି ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚେ ନିୱିଟ୍ଠୋ କେନଚି କିଞ୍ଚି ୱୁତ୍ତୋପି ନ ପଟିପ୍ଫରତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଏୱଂ ସାମଞ୍ଞତୋ କିତ୍ତିତଂ ସରୂପତୋ ଞାତୁକାମା ୱାଣିଜା –

୧୨୭୨।

‘‘କିଂ ନାମ ସୋ କିଞ୍ଚ କରୋତି କମ୍ମଂ,

କିଂ ନାମଧେଯ୍ଯଂ କିଂ ପନ ତସ୍ସ ଗୋତ୍ତଂ;

ମଯମ୍ପି ନଂ ଦଟ୍ଠୁକାମମ୍ହ ଯକ୍ଖ, ଯସ୍ସାନୁକମ୍ପାଯ ଇଧାଗତୋସି;

ଲାଭା ହି ତସ୍ସ ଯସ୍ସ ତୁୱଂ ପିହେସୀ’’ତି। –

ଗାଥମାହଂସୁ। ତତ୍ଥ କିଂ ନାମ ସୋତି ନାମତୋ ସୋ ଜନ୍ତୁ ସତ୍ତୋ କୋ ନାମ। କିଞ୍ଚ କରୋତି କମ୍ମନ୍ତି କସିୱଣିଜ୍ଜାଦୀସୁ କୀଦିସଂ କମ୍ମଂ କରୋତି। କିଂନାମଧେୟ୍ୟନ୍ତି ମାତାପିତୂହି କତଂ ପନ ‘‘ତିସ୍ସୋ ଫୁସ୍ସୋ’’ତିଆଦୀସୁ ତସ୍ସ କିଂ ନାମଧେୟ୍ୟଂ, ‘‘ଭଗ୍ଗୱୋ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ’’ତିଆଦୀସୁ କିଂ ୱା ତସ୍ସ ଗୋତ୍ତଂ। ଯସ୍ସ ତୁୱଂ ପିହେସୀତି ଯଂ ତୁୱଂ ପିଯାଯସି।

ଇଦାନି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ତଂ ନାମଗୋତ୍ତାଦିୱସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

୧୨୭୩।

‘‘ଯୋ କପ୍ପକୋ ସମ୍ଭୱନାମଧେୟ୍ୟୋ,

ଉପାସକୋ କୋଚ୍ଛଫଲୂପଜୀୱୀ;

ଜାନାଥ ନଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପେସିୟୋ ସୋ,

ମା ଖୋ ନଂ ହୀଳଇତ୍ଥ ସୁପେସଲୋ ସୋ’’ତି। –

ଆହ। ତତ୍ଥ କପ୍ପକୋତି ନ୍ହାପିତୋ। ସମ୍ଭୱନାମଧେୟ୍ୟୋତି ସମ୍ଭୱୋତି ଏୱଂନାମୋ। କୋଚ୍ଛଫଲୂପଜୀୱୀତି କୋଚ୍ଛଞ୍ଚ ଫଲଞ୍ଚ ଉପନିସ୍ସାଯ ଜୀୱନକୋ। ତତ୍ଥ କୋଚ୍ଛଂ ନାମ ଆଠଅକାଦିସଣ୍ଠାପନତ୍ଥଂ କେସାଦୀନଂ ଉଲ୍ଲିଖନସାଧନଂ। ପେସିୟୋ ପେସନକାରକୋ ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକରୋ।

ଇଦାନି ୱାଣିଜା ତଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ଆହଂସୁ –

୧୨୭୪।

‘‘ଜାନାମସେ ଯଂ ତ୍ୱଂ ପୱଦେସି ଯକ୍ଖ, ନ ଖୋ ନଂ ଜାନାମ ସ ଏଦିସୋତି;

ମଯମ୍ପି ନଂ ପୂଜଯିସ୍ସାମ ଯକ୍ଖ, ସୁତ୍ୱାନ ତୁଯ୍ହଂ ୱଚନଂ ଉଳାର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଜାନାମସେତି ଯଂ ତ୍ୱଂ ୱଦେସି, ତଂ ମଯଂ ସରୂପତୋ ଜାନାମ। ଏଦିସୋତି ଗୁଣତୋ ପନ ଯଥା ତଯା କିତ୍ତିତଂ, ଏୱଂ ଏଦିସୋତି ତଂ ନ ଖୋ ଜାନାମ, ଯଥା ତଂ ଅୱିଦ୍ଦସୁନୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଇଦାନି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ତେ ଅତ୍ତନୋ ୱିମାନଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅନୁସାସନତ୍ଥଂ –

୧୨୭୫।

‘‘ଯେ କେଚି ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ଥେ ମନୁସ୍ସା, ଦହରା ମହନ୍ତା ଅଥୱାପି ମଜ୍ଝିମା;

ସବ୍ବେୱ ତେ ଆଲମ୍ବନ୍ତୁ ୱିମାନଂ, ପସ୍ସନ୍ତୁ ପୁଞ୍ଞାନଂ ଫଲଂ କଦରିଯା’’ତି। –

ଗାଥମାହ । ତତ୍ଥ ମହନ୍ତାତି ୱୁଦ୍ଧା। ଆଲମ୍ବନ୍ତୂତି ଆରୋହନ୍ତୁ। କଦରିଯାତି ମଚ୍ଛରିନୋ ଅଦାନସୀଲା।

ଇଦାନି ପରିଯୋସାନେ ଛ ଗାଥା ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକେହି ୱୁତ୍ତା –

୧୨୭୬।

‘‘ତେ ତତ୍ଥ ସବ୍ବେୱ ଅହଂ ପୁରେତି, ତଂ କପ୍ପକଂ ତତ୍ଥ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା;

ସବ୍ବେୱ ତେ ଆଲମ୍ବିଂସୁ ୱିମାନଂ, ମସକ୍କସାରଂ ୱିଯ ୱାସୱସ୍ସ।

୧୨୭୭।

‘‘ତେ ତତ୍ଥ ସବ୍ବେୱ ଅହଂ ପୁରେତି, ଉପାସକତ୍ତଂ ପଟିୱେଦଯିଂସୁ;

ପାଣାତିପାତା ୱିରତା ଅହେସୁଂ, ଲୋକେ ଅଦିନ୍ନଂ ପରିୱଜ୍ଜଯିଂସୁ;

ଅମଜ୍ଜପା ନୋ ଚ ମୁସା ଭଣିଂସୁ, ସକେନ ଦାରେନ ଚ ଅହେସୁଂ ତୁଟ୍ଠା।

୧୨୭୮।

‘‘ତେ ତତ୍ଥ ସବ୍ବେୱ ଅହଂ ପୁରେତି, ଉପାସକତ୍ତଂ ପଟିୱେଦଯିତ୍ୱା;

ପକ୍କାମି ସତ୍ଥୋ ଅନୁମୋଦମାନୋ, ଯକ୍ଖିଦ୍ଧିଯା ଅନୁମତୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ।

୧୨୭୯।

‘‘ଗନ୍ତ୍ୱାନ ତେ ସିନ୍ଧୁସୋୱୀରଭୂମିଂ, ଧନତ୍ଥିକା ଉଦ୍ଦଯଂ ପତ୍ଥଯାନା;

ଯଥାପଯୋଗା ପରିପୁଣ୍ଣଲାଭା, ପଚ୍ଚାଗମୁଂ ପାଟଲିପୁତ୍ତମକ୍ଖତଂ।

୧୨୮୦।

‘‘ଗନ୍ତ୍ୱାନ ତେ ସଙ୍ଘରଂ ସୋତ୍ଥିୱନ୍ତୋ, ପୁତ୍ତେହି ଦାରେହି ସମଙ୍ଗିଭୂତା;

ଆନନ୍ଦୀ ୱିତ୍ତା ସୁମନା ପତୀତା, ଅକଂସୁ ସେରୀସମହଂ ଉଳାରଂ;

ସେରୀସକଂ ତେ ପରିୱେଣଂ ମାପଯିଂସୁ।

୧୨୮୧।

‘‘ଏତାଦିସା ସପ୍ପୁରିସାନ ସେୱନା, ମହତ୍ଥିକା ଧମ୍ମଗୁଣାନ ସେୱନା;

ଏକସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ଉପାସକସ୍ସ, ସବ୍ବେୱ ସତ୍ତା ସୁଖିତା ଅହେସୁ’’ନ୍ତି।

୧୨୭୬। ତତ୍ଥ ଅହଂ ପୁରେତି ଅହଂ ପୁରିମଂ ଅହଂ ପୁରିମନ୍ତି ଅହମହଂକରାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ତେ ତତ୍ଥ ସବ୍ବେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ‘‘ସବ୍ବେୱ ତେ’’ତି ୱଚନଂ ‘‘ସବ୍ବେୱ ତେ ଯଥା ୱିମାନସ୍ସ ଆରୁହନେ ଉସ୍ସୁକ୍କଜାତା ଅହେସୁଂ, ତଥା ସବ୍ବେୱ ତଂ ଆରୁହିଂସୁ, ନ କସ୍ସଚି ଆରୁହନେ ଅନ୍ତରାଯୋ ଅହୋସୀ’’ତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମସକ୍କସାରଂ ୱିଯ ୱାସୱସ୍ସାତି ‘‘ମସକ୍କସାର’’ନ୍ତି ଚ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ସବ୍ବଂ ୱା ଦେୱଭୱନଂ, ଇଧ ପନ ସକ୍କଭୱନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନାହ ‘‘ମସକ୍କସାରଂ ୱିଯ ୱାସୱସ୍ସା’’ତି।

୧୨୭୭-୮। ଅଥ ତେ ୱାଣିଜା ୱିମାନଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ତସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାଯ ତସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ସୋତ୍ଥିନା ଇଚ୍ଛିତଂ ଦେସଂ ଅଗମଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତେ ତତ୍ଥ ସବ୍ବେୱା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅନୁମତୋ ପକ୍କାମି ସତ୍ଥୋ ଯକ୍ଖିଦ୍ଧିଯା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅନୁମୋଦମାନୋତି ଯୋଜନା। କେନ ପନ ଅନୁମତୋତି? ଯକ୍ଖେନାତି ପାକଟୋଯମତ୍ଥୋ।

୧୨୭୯।ଯଥାପଯୋଗାତି ଯଥାଅଜ୍ଝାସଯଂ କତପଯୋଗା। ପରିପୁଣ୍ଣଲାଭାତି ସମିଦ୍ଧଲାଭା। ଅକ୍ଖତନ୍ତି ଅନୁପଦ୍ଦୁତଂ ପାଟଲିପୁତ୍ତଂ। ଅକ୍ଖତନ୍ତି ୱା ଅନାବାଧଂ ଅନୁପ୍ପୀଳଅଂ, ଅନନ୍ତରାଯେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୨୮୦।ସଙ୍ଘରନ୍ତି ସକଂ ଗେହଂ। ସୋତ୍ଥିୱନ୍ତୋତି ସୋତ୍ଥିଭାୱେନ ଯୁତ୍ତା ଖେମିନୋ। ଆନନ୍ଦୀତିଆଦୀହି ଚତୂହି ପଦେହି ସୋମନସ୍ସିତଭାୱମେୱ ୱଦତି। ସେରୀସକଂ ତେ ପରିୱେଣଂ ମାପଯିଂସୂତି କତଞ୍ଞୁତାଯ ଠତ୍ୱା ପଟିସ୍ସୱମୋଚନତ୍ଥଞ୍ଚ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ନାମେନ ସେରୀସକଂ ନାମ ପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ୱେଣିଯତୋ ପେକ୍ଖିତବ୍ବତୋ ପରିୱେଣଂ ପାସାଦକୂଟାଗାରରତ୍ତିଟ୍ଠାନାଦିସମ୍ପନ୍ନଂ ପାକାରପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଯୁତ୍ତଂ ଆୱାସଂ ଅକଂସୁ।

୧୨୮୧।ଏତାଦିସାତି ଏଦିସୀ, ଏୱଂ ଅନତ୍ଥପଟିବାହିନୀ ଅତ୍ଥସାଧିକା ଚ। ମହତ୍ଥିକାତି ମହାପଯୋଜନା ମହାନିସଂସା। ଧମ୍ମଗୁଣାନନ୍ତି ଅୱିପରୀତଗୁଣାନଂ। ଏକସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ହିତତ୍ଥଂ ସବ୍ବେୱ ସତ୍ତା ସବ୍ବେ ଏୱ ତେ ସତ୍ଥପରିଯାପନ୍ନା ସତ୍ତା, ସୁଖିତା ସୁଖପ୍ପତ୍ତା ଖେମପ୍ପତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

ସମ୍ମୱୋ ପନ ଉପାସକୋ ପାଯାସିସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ତେସଞ୍ଚ ୱାଣିଜାନଂ ୱଚନପଟିୱଚନୱସେନ ପୱତ୍ତଂ ଗାଥାବନ୍ଧଂ ସୁତନିଯାମେନେୱ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଥେରାନଂ ଆରୋଚେସି। ପାଯାସିଦେୱପୁତ୍ତୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସମ୍ମୱତ୍ଥେରସ୍ସ କଥେସୀତି ଅପରେ। ତଂ ଯସତ୍ଥେରପ୍ପମୁଖା ମହାଥେରା ଦୁତିଯସଙ୍ଗୀତିଯଂ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୋପେସୁଂ। ସମ୍ମୱୋ ପନ ଉପାସକୋ ମାତାପିତୂନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ସେରୀସକୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧। ସୁନିକ୍ଖିତ୍ତୱିମାନୱଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନନ୍ତି ସୁନିକ୍ଖିତ୍ତୱିମାନଂ। ତସ୍ସ କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ। ତେନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଦେୱଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଉପଗତୋ। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଖଣେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିମାନଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଦିସ୍ୱା ସଞ୍ଜାତଗାରୱବହୁମାନୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି।

ସୋ କିର ଅତୀତେ କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ତସ୍ସ ସରୀରଧାତୁଯୋ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଯୋଜନିକେ କନକଥୂପେ ଚ କତେ ଚତସ୍ସୋ ପରିସା କାଲେନ କାଲଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫଧୂପାଦୀହି ଚେତିଯେ ପୂଜଂ କରୋନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରୋ ଉପାସକୋ ଅଞ୍ଞେସୁ ପୁପ୍ଫପୂଜଂ କତ୍ୱା ଗତେସୁ ତେହି ପୂଜିତଟ୍ଠାନେ ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତାନି ପୁପ୍ଫାନି ଦିସ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ତାନି ସମ୍ମଦେୱ ଠପେନ୍ତୋ ସନ୍ନିୱେସୱସେନ ଦସ୍ସନୀଯଂ ପାସାଦିକଂ ୱିଭତ୍ତିୱିସେସଯୁତ୍ତଂ ପୁପ୍ଫପୂଜଂ ଅକାସି। କତ୍ୱା ଚ ପନ ଏତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ତଂ ପୁଞ୍ଞଂ ହଦଯେ ଠପେସି।

ସୋ ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ତାୱତିଂସଭୱନେ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ କନକୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ମହାନୁଭାୱୋ ମହା ଚସ୍ସ ପରିୱାରୋ ଅହୋସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଖଣେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ…ପେ… ଅଟ୍ଠାସୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଯଥାଲଦ୍ଧସମ୍ପତ୍ତିକିତ୍ତନମୁଖେନ କତସୁଚରିତକମ୍ମଂ ଇମାହି ଗାଥାହି ପୁଚ୍ଛି –

୧୨୮୨।

''ଉଚ୍ଚମିଦଂ ମଣିଥୂଣଂ ୱିମାନଂ, ସମନ୍ତତୋ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାନି;

କୂଟାଗାରା ସତ୍ତସତା ଉଳାରା, ୱେଳୁରିଯଥମ୍ଭା ରୁଚକତ୍ଥତା ସୁଭା।

୧୨୮୩।

''ତତ୍ଥଚ୍ଛସି ପିୱସି ଖାଦସି ଚ, ଦିବ୍ବା ଚ ୱୀଣା ପୱଦନ୍ତି ୱଗ୍ଗୁଂ;

ଦିବ୍ବା ରସା କାମଗୁଣେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ, ନାରିଯୋ ଚ ନଚ୍ଚନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣଛନ୍ନା।

୧୨୮୪।

‘‘କେନ ତେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, କେନ ତେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ତେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୧୨୮୫।

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତୋ କିମକାସି ପୁଞ୍ଞଂ;

କେନାସି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱୋ, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

ସୋପି ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କତକମ୍ମଂ ଇମାହି ଗାଥାହି କଥେସି। ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତା ସଙ୍ଗୀତିକାରା ଆହଂସୁ –

୧୨୮୬।

‘‘ସୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ;

ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ’’।

୧୨୮୭।

‘‘ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ମାଲଂ ସୁନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା, ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସୁଗତସ୍ସ ଥୂପେ;

ମହିଦ୍ଧିକୋ ଚମ୍ହି ମହାନୁଭାୱୋ, ଦିବ୍ବେହି କାମେହି ସମଙ୍ଗିଭୂତୋ।

୧୨୮୮।

‘‘ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି;

ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିଯା।

୧୨୮୯।

‘‘ଅକ୍ଖାମି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ମହାନୁଭାୱ, ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ଯମହଂ ଅକାସିଂ;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱୋ, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି।

୧୨୮୭। ତତ୍ଥ ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ମାଲନ୍ତି ଚେତିଯେ ପୂଜାକରଣଟ୍ଠାନେ ନିରନ୍ତରଟ୍ଠପନାଦିନା ରଚନାୱିସେସେନ ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଯଥାନିକ୍ଖିତ୍ତତାଯ ନ ସୁଟ୍ଠୁ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ୱାତେନ ୱା ପହରିତ୍ୱା ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ପୁପ୍ଫଂ। ସୁନିକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ସୁଟ୍ଠୁ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ରଚନାୱିସେସେନ ଦସ୍ସନୀଯଂ ପାସାଦିକଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପିଯ। ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱାତି ୱିଭତ୍ତିୱିସେସାଦିୱସେନ ପୁପ୍ଫଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା। ତଂ ୱା ପୁପ୍ଫଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଚେତିଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ମମ ସନ୍ତାନେ କୁସଲଧମ୍ମଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱାତି ଏୱଂ ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଏୱଂ ଦେୱପୁତ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ସୁଚରିତକମ୍ମେ ପକାସିତେ ଥେରୋ ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ତମତ୍ଥଂ ନିୱେଦେସି। ଭଗୱା ତଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଦେସନା ମହାଜନସ୍ସ ସାତ୍ଥିକା ଅହୋସୀତି।

ସୁନିକ୍ଖିତ୍ତୱିମାନୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇତି ପରମତ୍ଥଦୀପନିୟା ଖୁଦ୍ଦକ-ଅଟ୍ଠକଥାୟ ୱିମାନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ

ଏକାଦସୱତ୍ଥୁପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ ସତ୍ତମସ୍ସ

ସୁନିକ୍ଖିତ୍ତୱଗ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତା ଚ ପୁରିସୱିମାନୱଣ୍ଣନା।

ନିଗମନକଥା

ଏତ୍ତାୱତା ଚ –

ଦେୱତାନଂ ୱିମାନାଦି-ସମ୍ପତ୍ତିଂ ତସ୍ସ କାରଣଂ;

ପକାସୟନ୍ତୀ ସତ୍ତାନଂ, ସବ୍ବଲୋକହିତାୱହା।

ଅପ୍ପକାନମ୍ପି କାରାନଂ, ଯା ୱିଭାୱେତି ଦେସନା;

ଉଳାରଫଲତଂ ଚିତ୍ତ-ଖେତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯୋଗତୋ।

ଯଂ କଥାୱତ୍ଥୁକୁସଲା, ସୁପରିଞ୍ଞାତୱତ୍ଥୁକା;

ୱିମାନୱତ୍ଥୁଇଚ୍ଚେୱ, ସଙ୍ଗାୟିଂସୁ ମହେସୟୋ।

ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ପକାସେତୁଂ, ପୋରାଣଟ୍ଠକଥାନୟଂ;

ସନ୍ନିସ୍ସାୟ ସମାରଦ୍ଧା, ଅତ୍ଥସଂୱଣ୍ଣନା ମୟା।

ଯା ତତ୍ଥ ପରମତ୍ଥାନଂ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଯଥାରହଂ;

ପକାସନା ପରମତ୍ଥ-ଦୀପନୀ ନାମ ନାମତୋ।

ସମ୍ପତ୍ତା ପରିନିଟ୍ଠାନଂ, ଅନାକୁଲୱିନିଚ୍ଛୟା;

ସା ସତ୍ତରସମତ୍ତାୟ, ପାଳିୟା ଭାଣୱାରତୋ।

ଇତି ତଂ ସଙ୍ଖରୋନ୍ତେନ, ଯଂ ତଂ ଅଧିଗତଂ ମୟା;

ପୁଞ୍ଞଂ ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ, ଲୋକନାଥସ୍ସ ସାସନଂ।

ଓଗାହେତ୍ୱା ୱିସୁଦ୍ଧାୟ, ସୀଲାଦିପଟିପତ୍ତିୟା;

ସବ୍ବେପି ଦେହିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ୱିମୁତ୍ତିରସଭାଗିନୋ।

ଚିରଂ ତିଟ୍ଠତୁ ଲୋକସ୍ମିଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସାସନଂ;

ତସ୍ମିଂ ସଗାରୱା ନିଚ୍ଚଂ, ହୋନ୍ତୁ ସଙ୍ଖେପି ପାଣିନୋ।

ସମ୍ମା ୱସ୍ସନ୍ତୁ କାଲେନ, ଦେୱୋପି ଜଗତୀପତି;

ସଦ୍ଧମ୍ମନିରତୋ ଲୋକଂ, ଧମ୍ମେନେୱ ପସାସତୂତି।

ଇତି ବଦରତିତ୍ଥୱିହାରୱାସିନା ଆଚରିଯଧମ୍ମପାଲେନ

କତାଯ

ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯା ଖୁଦ୍ଦକ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

ୱିମାନୱତ୍ଥୁଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱିମାନୱତ୍ଥୁ-ଅଟ୍ଠକଥା ସମତ୍ତା।